

R. P. FRANCISCI

(2)

AMICI

CONSENTINIE SOCIETATE IESV.

S THEOL. DOCTORIS.

AC PROFESSORIS IN COLLEGIIS

AQVILANO,

NEAPOLITANO, GRÆCENSI, VIENNENSI,

NVNC VNIVERSITATIS GRÆCENSIS CANCELLARI,

CVRSVS THEOLOGICI.

TOMVS SECVNDVS,

DE ANGELIS

ANTVERPIÆ,

Apud GVILIELMVM LESTEENIVM, via vulgo Hoochstraet dicta,
sub Pellicano aureo, M. DC. L.

Cam Prinilegio Casareo & Regio.

52999625

R. P. F. R. A. N. C. I. S. C. I.

A. M. I. C. I.

ARGENTINE SOCIETATE LESV

THEOL DOCTORIS

PROFESSORIS IN COLLEGIIS

AD V. A. N. O.

APOLLITANO, GRÆCENSIS VIENNENSIS

UNIVERSITATIS ORATIONIS CANCELLARI

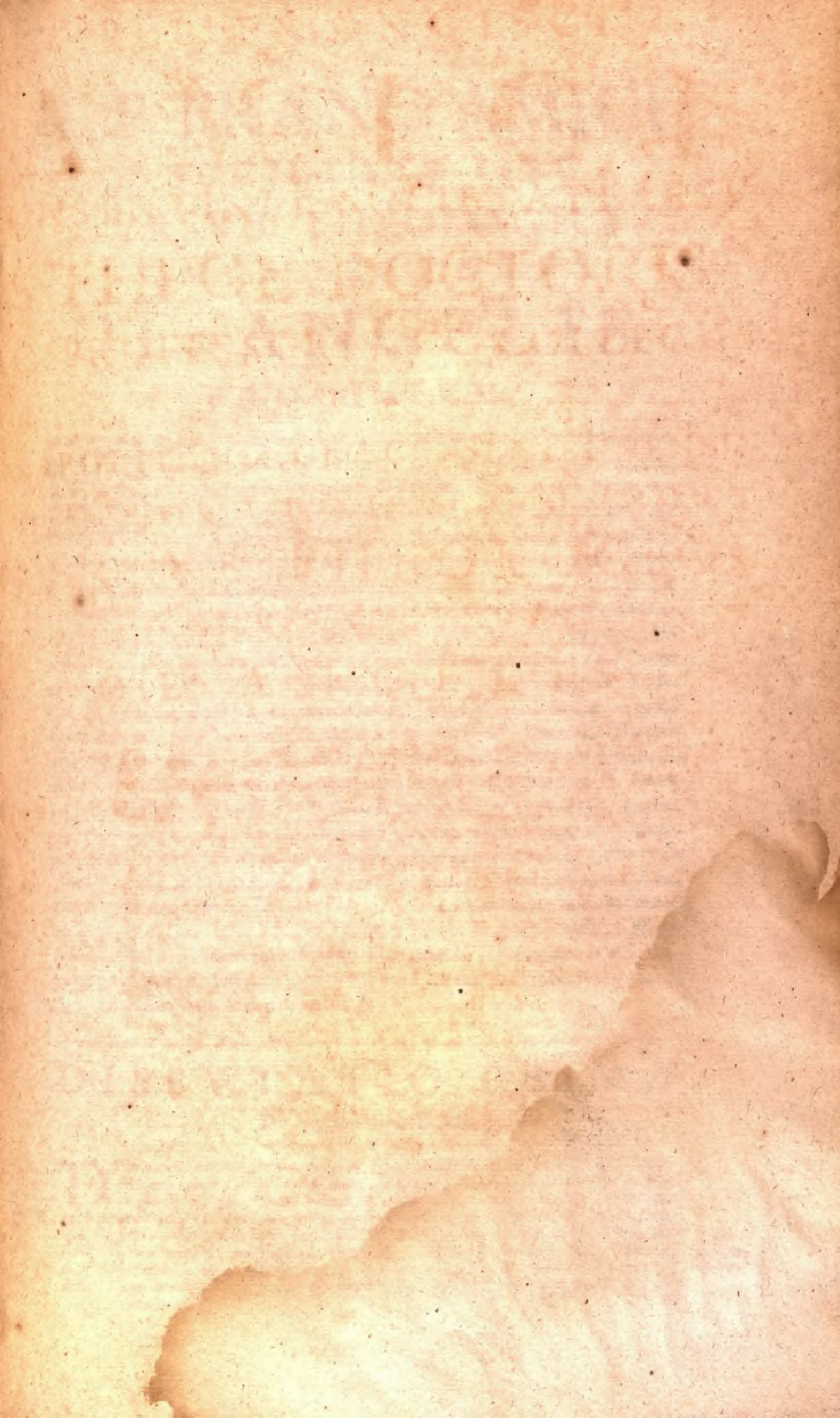
VR SVS THEOLOGICI

TOMVS SECVNDVS

D. E. A. N. G. E. L. I. S.

A. N. T. V. E. R. B. E. T. I. C. A. M. U. N. I. V. E. R. S. I. T. A. T. I. B. I. S. T. I. T. U. T. I. O. N. I. S. T. I. B. L. I. O. T. H. E. O. L. O. G. I. C. I. S. T. I. B. L. I. O. T. H. E. O. L. O. G. I. C. I. S. T. I. B. L. I. O. T. H. E. O. L. O. G. I. C. I. S.

R. P. FRANC. AMICI

E SOCIETATE IESV

CVRSVS THEOLOGICI

TOMVS SECVNDVS.

DE ANGELIS.

P R O O E M I V M.

Explicatâ naturâ diuinâ, eiusque processionibus ad intra, explicanda sunt opera eiusdem ad extra, inter quæ principem locum tenet Angelica natura secundum *Dionysium*, Primum opus diuini exemplaris, imago Dei, inuisibilis lucis expressâ manifestatio, increata pulchritudinis expressio, signaculum diuinitatis, præstantior homine, simillima Deo, cælorum moderatrix, sublunarium præles, mortalium custos & ductrix, *Platone* ipso teste, mundi ornamentum, diuinæque perfectionis lucidissimum speculum; ac totius corporeæ substantiæ gubernatrix, Auhtore *Augusti* 8. de *Gen. ad lit. c. 20. & 24.* Porro Angelos Peripatetici intelligentias, seu separatas substantias; Platonici dæmones medios inter Deum & homines; Stoici Genios; Ecclesiastici Scripores, sumpto nomine ab officio, Angelos appellant: ἄγγελος enim Græcè, Latinè Nuncius dicitur, eo quòd sint internuncij inter homines & Deum in negotio salutis: *Omnes quippe administratorij vnt spiritus in ministerium missi, propter eos qui hereditatem capiunt salutis*, Hebr. 1. *Si eius ergo natura nomen quæris*, inquit *August. in Psal. 103. Spiritus est, si officium, Angelus est: ex eo quod est, spiritus est; ex eo quod agit, Angelus est.* De Angelis Scholastici cum Mag. disputant in 2. à dist. 2. vsque ad 11. inclusiuè, & Thomistæ cum Angelico 1. p. qu. 50. vsque ad 75. exclusiuè. Ex Patribus *Areopagita lib. de Cælesti Hier. Origenes lib. 1. Periar. Theodoretus lib. 3. de curandis affect. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 3 & 4. August. de Ciuit. Dei lib. 8. 9. 10. 11. 12. & de Gene. ad lit. lib. 4. & 11. & in Enchir. à cap. 57. Anselmus de casu diaboli, Gregorius Hom. 34. in Euang. Bernardus lib. 5. de consider. & alij.* Angelorum patrocinio suffultus, ea de ipsorum natura & attributis disputabo; quæ difficiliora sunt, & digna Theologo.

DISPUTATIO PRIMA.

De Angelorum existentia.

1.
Fide supernat. certum dari Angelos.

DVPLEX est certitudo, altera naturalis ex principiis naturæ, altera supernaturalis ex principiis Fidei. Quoad posteriorem, constat Catholicâ, fide dari angelos, naturâ intellectualem hominibus superiores: ex plurimis scripturæ oraculis, quæ de illis apertam mentionem faciunt: contra *Sadduceos Act. 23.* ita definit Concilium Lateran. *Ytramque de nihilo*
Amici Tomus II.

Deus condidit creaturam, corporalem & spiritualem, Angelicam scilicet & mundanam, deinde humanam communem, ex spiritu & corpore constitutam. Sola controuersia superest de certitudine naturali. De qua Prima sententia affirmat, omnino esse naturaliter certum dari substantias Angelicas: Est *Marsilius in 2. q. 2. a. 1. concl. 1. Bannez 1. p. q. 50. a. 1. §. Secunda pars; Zumel ibid. q. 1. Suarez in Metaph. A*
An natura-
lis ex certis
dispa

Disputatio II. De principio productiuo Angelorum. Sectio I.

disp 35. sec. 1. dicto 2. Cuius fundamenta infra.

3. *Senti. negans 1. pu. 1. sequenda.* Secunda sent. negativa Valen. 1. p. q. 50. qu. sub
sed tantum probabiliter, quæ probabilior. Ex
triplici cap. solet opposita demonstrari; ex motu
caelorum: sic *Philos. 8. Phys. 2. & 12. Metaph. Cæli*
mouentur, & non à se, cum animati non sint;
igitur ab extrinsecâ intelligentiâ dantur igitur
intelligentiæ caelorum motrices. Sed facile negari
posset minor: quia moueri possent à solo Deo,
vt *Albertus inclinatus in 2. dist. 14. ar. 6.*

4. *Ratio ex perfectione Vniuersi* Ex perfectione Vniuersi sic probat *S. Tho. 1. p. q. 50. a. 1. & 2. con. gent. c. 46.* Necessè est, ponere hoc Vniuersum quoad omnes gradus entis perfectum: non esset autem quoad omnes gradus entis perfectum, nisi contineret immateriales substantias: tum quia perfectio Vniuersi consistit in assimilatione ad suum principium: quod est immateriale & incorporeum: tum quia intellectualitas est supremus gaudiis entis, quo superior fingi non potest: ergo si eo careret hoc Vniuersum, careret supremâ perfectione entis. Nec refert, quòd hic gradus reperiatur in homine; nam in eo non reperitur perfectus & consummatus, sed imperfectus & inchoatus; vnde debuit in aliquâ naturâ superiore creari perfectus & consummatus quoad omnem suam naturalem perfectionem. Maior prob. finis cuiuscumque agentis, præsertim Dei, qui est summè bonus, est seipsum communicare perfectissimo modo quantum effectus ipse capax est. Neque dicas, eodem discursu probari, illud condi debuisse perfectius & perfectius, quoad omnes species perfectiores possibiles: tum quia hæc solùm faciunt ad materialem perfectionem vniuersi, cuius formalis perfectio consurgit tantum ex diuersis gradibus entis, afferentibus diuersas operationes à materiâ eleuatas: cuiusmodi sunt gradus corporis, Viuentis, Sensitui, Rationalis, & Intellectualis omnino à materiâ independentis: multiplicatio autem eorumdem graduum solùm facit ad materialem perfectionem totius: tum quia gradus entis sunt finiti, species infinitæ: potuerunt ergo illi omnes creari, non hæc; cum finitum producibile sit infinitum improducibile.

6. *non consistit* Hæc ratio etsi probabilissima sit, demonstrationis nomen non meretur: quia cum omnis communicatio ad extra, libera Deo sit, quippe qui nullam ex eâ intrinsecam perfectionem acquirit, non est ratio quæ conuincat, debuisse Deum has naturas perfectè intellectrices in hoc vniuerso de facto condere.

7. *vt nec magica incantationes.* Ex arceperitiis & magicis incantationibus, sic aliqui ratiocinantur: Multa in his experimur, quæ non nisi ad superiorem aliquam naturam referri possunt: vt patet in iis, qui supra captum interdum Latine, Græcè, & Hebraicè loquuntur, secreta pandunt, longinqua diuulgant. Hæc natura nequit esse Deus; nam hæc sæpe exerceri videmus ad malum finem, cuius causa particularis Deus esse non potest: esset autem, si ipse extra ordinario concursu vteretur ad hæc opera exercenda. Contrà: hæc omnia fieri possunt virtute animarum separatarum, quarum vim hæc opera non excedunt, vt sentit *Plotinus apud August. 9. de Ciuit. cap. 11.* Alia ratio mihi olim occurrit, quâ planè putabam angelicas substantias demonstrari; sc. velocissima translatio corporum per ærem ad malum finem facta, vt sæpè fit in magicis incantationibus: nam hic modus non solùm mihi videbatur excedere virtutem animæ coniunctæ, sed etiam separatæ; cuius vis motrix nequit

8. *Net translatio corporum* esse maior in corpora seiuncta, quàm in proprium sibi vnitum: sed in proprium corpus tantam vim non habet; ergo nec in aliena. Verùm re maturius consideratâ, neque hæc ratio omnino conuincit; nam licet talem motum efficere non possent singulæ animæ separatæ, efficere tamen possent plures simul coniunctæ, ad quarum multiplicationem, sicut augetur vis motiua, ita & motus, vt constat de pluribus trahentibus ac propellentibus pondus, qui alioqui singuli trahere ac propellere non possent. Quare omnibus perpensis probabilior em censeo secundam sent.

DISPUTATIO II.

De principio productiuo Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An omnes Angeli sint à Deo immediatè producti?

PRIMVS error fuit Hermanni Rissuic, cuius meminit *Alphon. de Castro, Hæresi, Angelus*, qui docuit, Angelos, siue bonos, siue malos, non esse à Deo creatos. Quia hoc nusquam Scriptura docet. Eiusd. erroris videtur *Arist. metaph. c. 1.* vbi ait, *Principia semper existentium non habere causas sub esse.* Intelligentias autem appellat principia semper existentium, quia sunt virtutes motrices caelorum, qui in *Arist. doctrinâ sunt æterni.* & *12. metaph. tex. 44.* concedit intelligentias caelorum motrices æternas, & immobiles: quod autem creatur, est mobile; quia mouetur à non esse ad esse. Et *1. celi tex. 125.* docet, quod genitum est, æternum non esse. Angeli per *Arist. æterni sunt.* igitur geniti non sunt. Et *1. phys. tex. 34. & 2. metaph. sum. 2. cap. 4.* admittit commune illud *Philos. axioma: Ex nihilo nihil fit.* Sed Angeli, cum sint substantiæ simplices spirituales, deberent fieri ex nihilo. igitur in *Arist. doctrinâ Angeli producibiles non sunt.* Secundus error fuit *Auicennæ*, qui teste *S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5.* solam primam intelligentiam primi mobilis motricem posuit immediatè à Deo productam; reliquas existimauit produci à primâ: quia à principio simpliciter vno, qualis est Deus, non possunt plura immediatè causari; possunt, à principio non simpliciter vno, vt est omne agens creatum; nam hoc ipso quod creatum est, componitur ex actu & potentia, ac proinde non est simpliciter vnum, sed multiplex.

Catholica sent. Angelos omnes initio temporis ex nihilo fuisse à Deo cõditos cum reliquis mundi partib. definita est in *Concil. Latæan. sub Innoc. III. & refertur cap. Firmiter, de sanct. Trinit. Vnum vniuersorum principium, creator omnium visibilium, & invisibilium; spiritualium & corporalium qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam.* Et colligitur ex *Script. vbi Deus dicitur Omnium Creator, Eccles. 24. 2. Machab. 1. & Ioan. 1.* Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Ratio: si angeli non essent à Deo producti, essent naturaliter à Deo

Deo independentes. Implicat autem angelos, & quodcumque aliud ens, à primo distinctum, esse naturaliter à Deo independentes. Sequela probat, idem Deum à nullo dependet, quia à nullo accipit esse; omnis quippe dependentia oritur ex eo, quod non est sibi ipse ad existendum sufficiens. Ergo si angeli independentes à Deo essent sibi ipsi ad existendum sufficientes, non essent à Deo dependentes. Ex quo ulterius sequeretur, quod essent in suo esse illimitati & infiniti: nam omnis limitatio & finitas est ab aliquâ causâ efficienter limitante: implicat. n. vt quod non habet esse ab alio, sed ex se necessariò existit, limitatum esse habeat: cum non sit maior ratio; cur tantum & non maius perfectiusque esse habeat; & nequeat hæc limitatio oriri ex naturâ entis; quia ens vt ens, cum nulla perfectione maiore pugnat, vt patet in Deo. Minor derogat unitati & perfectioni Dei: nam hoc ipso non esset vnus, sed plures Dei, quorum perfectio vnus non contineretur in perfectione alterius: atque adeò non quilibet esset omni ex parte perfectus & infinitus. Ratio contra poster. errorem: implicat, vt infra, potentiam creandi communicari creaturæ. Igitur implicat, inferiores Intelligentias creatas esse ab vnâ primâ Intelligentiâ, à Deo tantum immediate productâ.

5. Ratio contra poster.

6. De mente Arist. varia sunt placita. Arim. in 2. dist. 1. q. 1. ar. 1. Bacho. q. 1. a. 2. Vasq. 1. p. dist. 81. r. 1. putant, illum omnino sensisse, Angelos vnâ cum celestibus orbibus, elementis, & quæcumque ipse ab æterno posuit, non fuisse à Deo producta. Scotus in 1. dist. 8. q. 5. §. de int. nt. Henricus quodlib. 2. q. 1. a. 1. Ocham. in 2. q. 6. Marsilius q. 1. art. 2. Molina 1. p. q. 19. art. 4. disp. 2. censent, Arist. posuisse Intelligentias simul cum corporibus incorruptilibus mediâtè à Deo productas, non tamen cum nouitate essendi, eò quod non posuerit illas in tempore, sed ab æterno mediante motu, vt ait Scotus, productas. Quin Scotus, Marsilius, Ocham, Ferrar. 2. con. gen. c. 23. sine, & Molina existimant, ea omnia naturali necessitate in sent. Arist. fuisse ab æterno producta. Hæc posterior Aristot. mentis interpretatio tantò mihi probabilior est, quanto pauciora admittit in Arist. Physicâ absurda: argumenta sunt hæc: 12. *metap. tex. 17. & c. vlt.* ponit Deum finem totius naturæ. Atqui finis & efficiens coincidunt in idem. Igitur Deus est etiam principium eiusdem. Eodem lib. sine, Deum comparat Principi, à quo omnia quæ sunt in Regno dependent. 2. *metap. tex. 4.* concedit vnum ens primum & perfectissimum, quod sit cæteris omnibus causa essendi, ex axiomate: *In vno quoque genere semper assignandum esse aliquod vnum primum & perfectissimum, quod in eo genere sit causa cæterorum.* 1. *Cal. tex. 100.* docet à sempiternâ virtute impartiri omnibus & esse, & viuere, licet non omnibus æqualiter, sed aliis clarius. *De mundo ad Alex. cap. 7.* Deum vocat *Seruatorem Genitorumq; omnium, quæ sunt;* ordinatque vt sint ac in esse conferentur, continuò eius influxu & ope egere. Et alia per multa. Ad 1. locum in contrarium, resp. Arist. vti numero plurali pro singulari. Ita *S. Thom. lect. 2.* deducit ex ipsius discursu, quo probat dandum esse vnum primum ens, quod sit prima causa essendi cæterorum, sicut in quolibet genere semper assignandum est vnum primum, quod sit causa cæterorum sub eo genere contento: quod. Ad 2. dicuntur intelligentiæ cælorum motrices ab Arist. Immobiles, non quoad esse, sed quoad locum: putauit enim eas mouere

7. Posterior probabilior: nisi multis locis dubia mens Philof.

8. Ad 1. locum.

9. Ad 2.

cælos, abique eo quod ipsæ moueantur simul cum cælo. Ad 3. Sumi *genitum* ab Arist. prout conuertitur cum naturaliter corruptibili. Quo pacto nullum *genitum* potest esse æternum. Alioquin esset, & non esset æternum: quia quod est naturaliter corruptibile, necesse est aliquando non esse. Et licet in sent. Arist. ponantur Generationes ab æterno, non tamen ponuntur singulæ, vel aliquæ æternæ, sed omnes successiuè vna post aliam, quæ omnes simul constituunt infinitam seriem generationum. Sicut nullæ determinatæ partes motus sunt æternæ, sed totus motus per Arist. conficit vnâ æternâ durationem successiuam temporis. Ad 4. id axioma admittere ab Arist. in productionibus naturalibus, quæ quia à naturali agente fiunt, nequeunt nisi ex præsuppositâ materiâ fieri. Neque oppositi axiomatis fult ignarus, 12. *metap. tex. 55.* *Quidam ex non ente faciunt entia.* Ad Fundam. Auicem. nego, ab vno principio non posse plura immediatè causari, quando est eminenter plura, vt Deus est eminenter omnia.

10. Ad 1.
11. Ad 4.
12. Ad Auicem

SECTIO II.

An virtus principalis creandi communicari possit Creaturæ?

PRIMA sent. affirm. Durandi in 2. dist. 1. q. 4. nu. 23. quam æstimabilem censet Maior in 4. dist. 1. q. 1. sine 3. dubiam Rubio in 2. dist. 1. q. 22. a. 1. Fundam. nulla apparet repugnantia. Secunda negat: Mag. in 4. dist. 5. cap. vlt. Henrici quodlib. 4. q. vlt. Alberti de 4. coelorum qu. 1. art. 4. & in 2. dist. 1. ar. 7. Bonauen. in 2. dist. 1. ar. 2. q. 2. s. Tho. 1. p. q. 45. art. 5. & 3. p. q. 13. art. 2. & 2. con. gen. c. 20. & 21. Caiet. & Ferrar. cit. locu, Henrici in 2. dist. 1. q. 2. ar. 4. Capreo. q. 3. Scoti in 4. dist. 1. q. 1. Aureoli ar. 3. Argen. qu. 1. art. 1. Marsili q. 1. ar. 3. Concl. 3. Richar. in 2. dist. 1. ar. 4. q. 4. Gabr. q. 4. Egidij quodlib. 5. qu. 1. & aliorum: quæ verior est) Fundamentum habet in Patribus. Athanasio sec. 3. con. Aria. Cyrillo lib. 2. in Iulian. Basilio lib. 4. con. Eunam. Damasceno lib. 2. de Fide, August. 3. de Trinit. c. 8. & c. 9. & alibi: qui omnes affirmant, Creare esse solius Dei. Controuersia grauis est in assignandâ ratione.

13. em. affirm.
14. Negatiua veriori
15. Prima ratio

PRIMA sit. Danda est aliqua actio transiens propria Dei, quæ non sit communicabilis creaturæ: alioqui non possemus euidenter arguere existentiam Dei: non alia perfectior quàm creatio. Sed contrâ; actio propria Dei per quam eius existentiam cognoscimus, quæque alteri communicari non potest, est actio à superiori agente independentens, quam actionem euidenter arguimus ex eius independentiâ in essendo. Secunda, Suarez in *metaph. disp. 20. sec. 2. §. Propter hæc.* Si talis creatura esset possibilis, de facto fuisset producta, quia constitueret nouum gradum entis à reliquis diuersum: omnes autem Theologi defendunt, Vniuersum esse quoad omnes gradus entis à Deo perfectè conditum: sc. virtus creatiua, quæ ageret per eleuationem ab omni materiâ, constitueret gradum altiorém ab omnibus, qui de facto sunt. Verùm hæc est bona coniectura, non ratio efficax: nam Durandus negaret, Vniuersum esse, quoad omnes gradus entis possibiles conditum. Tertia Scoti. Omnis creatura aut est materialis, aut spiritualis; neutra potest creare: ergò. Non materialis, quia hæc sicut in essendo pendet à subiecto, ita in operando. Non spiritualis, quia hæc

16. Secunda Suarez
17. Tertia Scoti ratio

Disputatio II. De principio productiuo Angelorum. Sectio II.

hæc non potest creare, nisi per actus intellectus, & voluntatis; qui cum sint accidentales, non possunt prærequiri ad creationem substantiæ, neque vt actualis creatio, quæ debet esse cum termino creato: neque vt formale principium productiuum, quia accidens, non potest esse formale principium creandi substantiam, cum modus agendi nequeat excedere modum essendi. Sed contra: actus intellectus & voluntatis possent prærequiri, non vt actualis creatio, aut formale principium creandi, sed dirigendi & applicandi potentiam creatiuam, quæ esset substantia Angeli, ad hoc vel illud creabile: sicut in artifice prærequiruntur actus intellectus & voluntatis, non vt formale principium agendi, sed dirigendi, & applicandi potentiam executiuam, ad hoc vel illud opus exercendum. Quarta *Egidij*: Omnis creatura est composita ex actu & potentiâ, ex subiecto & accidente. Creatio autem est actio simplex, absoluta à potentiâ & subiecto: igitur nulli creaturæ potest naturaliter competere: quia non potest modus operandi naturaliter excedere modum essendi causæ principalis. Sed contra: sicut substantia spiritualis componitur ex actu & potentiâ, estque subiectiua causa suorum accidentium, ita creatio est potentialis constans ex essentiâ & existentiâ, componiturque cum termino tanquam cum immediato subiecto.

Quinta *S. Tho. 2. con. gent. cap. 20. & de poten. 1. 3. ar. 4.* Eo modo actus agitur, quo agens agit: sed agens agit secundum quod est actus: At solus Deus se toto agit, quia solus Deus est purus actus: Igitur cum per creationem totus actus fiat, solius Dei erit creare. Sed contra: vt fiat totus effectus, sufficit, vt agens agat secundum quod est actu, virtualiter continens effectum. Sed Angelus creando ageret, secundum quod esset actu, virtualiter continens totum effectum, quia cum effectus non sit purus actus, sed immerfus potentialitari, non requirit, vt agens illum agat, vt sit purus actus, sed vt sit emerfus à materiâ.

SEXTA *Hemici, Richar. Argent. Capreo*, Ens infinite distat à non ente: ergo virtus potens transferre ex non ente, est infinita. Talis est virtus creatiua, cuius est, ex non esse rem traducere ad esse. Maior prob. tum quia inter ens & non ens nulla est proportio: tum quia inter contradictoria æqualis est distantia. Sed inter Deum & non Deum infinita est distantia: ergo & inter ens & non ens. Tum quia magis distat positiuum à negatiuo, quam vnum positiuum ab alio positiuo: sed inter duo positiuum potest esse infinita distantia, vt inter Deum & Angelum: ergo & inter ens positiuum & suum contradictorium. Sed contra: vt rectè *Scotus. & Duran* enstanto distat à non ente, quanta est perfectio entis: quia cum hæc distantia sit formalis, desumenda erit ex formali excessu perfectionis, quo vnum extremum excedit alterum. sicut distantia inter Deum & creaturam desumitur penes excessum perfectionis, quo Deus excedit creaturam. Sed quodlibet ens creatum est finitæ perfectionis; igitur finite distans à non ente, quia non plus negat negatio quam affirmet affirmatio. Vnde ad 1. prob. concedo, inter ens & non ens nullam esse proportionem, non propter infinitam distantiam vnius supra aliud; sed quia vnum est positiuum, aliud negatiuum: ad quam improportionem superandam sufficit virtus finita vt constat de sole, qui virtute finitâ superat improportionem, quæ est inter tenebras & lumen. & ratio est, quia hæc

improportio superatur per productionem termini finiti. Ad 2. neg. maior. nam maior est distantia inter Deum & non Deum, quam inter angelum & non angelum; quia nulla potentia potest facere de non Deo Deum potest aliqua facere de non angelo angelum Dices. Omnia contradictoria sunt æque impossibilia; ergo æque distantia. Resp. neg. conseq. nam distantia limitatur penes excessum formalem vnius extremi supra aliud, qui diuisibilis est, proinde non æqualis in omnibus: impossibilitas verò penes mutuam exclusionem formalem vnius ab alio, quæ indiuisibilis est: æque enim angelus formaliter excludit non angelum, ac Deus non Deum. Ad 3. prob. nego maior: nam magis distans Deus & angelus, qui distans per infinitum excessum, quam angelus & non angelus, qui tantum distans per finitam distantiam.

Septima *S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5 ad 3. & 2. con. Gent. cap. 20.* Tanto maior est virtus agentis quanto rem producit ex remotiore potentiâ: sicut maior est virtus, quæ producit ignem ex aquâ, quam quæ producit ex aere. Sed virtus creatiua producit rem ex nullâ potentiâ; ergo est infinita. nam ea proportio est inter virtutem creantem & educentem, quæ est inter potentias ipsas, ex quibus creans creat, & educens educit: sed inter has proportio est nulla; quia inter nullam potentiam, qualis est, ex quâ creans creat; & aliquam, qualis est, ex quâ educens educit, nulla est proportio; ergo nec inter illas. At vbi nulla est proportio, infinita est distantia. Confirmat *Caiet. 1.* quando duo extrema sic se habent, vt quantum minuitur vnum, tantum crescat alterum, si vnum minuitur usque ad non gradum, alterum crescit supra omnem gradum, ac proinde in infinitum: vt patet in motu, qui tantum est velocior, quantum resistentia spatij est minor: vnde si resistentia spatij esset nulla, vt esset in vacuo, motus esset infinitus, *Aliter*, inquit, sequeretur, quoddam virtus potens producere ex aliqua potentiâ, & virtus potens producere ex nulla potentiâ, essent æquales: Sic enim virtus creatiua finita A in decupla proportione excedens virtutem educitiuam B: tunc si potest dari alia potentia educitiua C. quæ educat effectum ex remotiore potentiâ in decupla proportione, quam B, virtus hæc in decupla proportione excedens virtutem educitiuam B, erit æqualis virtuti creatiue A. 2. Maior virtus requiritur ad creandum effectum, quam ad educendum effectum infinitum: ac ad hunc requiritur virtus infinita; ergo & ad illum. Hæc ratio nititur eodem principio, quo præcedens impugnata: nam ex eo, quoddam inter ens & non ens nulla est proportio, arguit inter vim creatiuam, quæ producit rem ex nihilo, & educitiuam, quæ producit ex aliquo, infinitam distantiam: nam eadem est proportio inter virtutes productiuas, quæ est inter potentias, ex quibus illæ producunt. Nec concludit *Caiet. calculatio*: quia non est necesse, vt procedat in terminis eiusdem rationis: nam potest dari virtus creatiua finita altioris ordinis, excedens quamlibet virtutem educitiuam etiam infinitam ordinis inferioris, vt patet hoc exemplo. Quò virtus cognitiua attingit obiectum à potentialitate magis eleuatam, eò est maior: ergo virtus attingens obiectum eleuatam ab omni potentialitate, est infinita; non sequitur, quia Beati virtute finitâ luminis gloriæ attingunt Deum actum purum, quâ virtute excedunt quamlibet aliam virtutem cognitiuam, etiam infinitam ordinis

Bene veniatur à Durand.

18. Quarta Egidij.

Nec placet.

19. Quinta S. Thoma.

Resutatur.

20. Sexta ratio prob. 1.

3.

21. refellitur à Scoto.

22. Ad 1. prob.

23.

44. Dices. Resp.

Ad 3. prob.

45. Septima S. Tho.

46. Confirmat Caiet. 1.

Confr. 1.

47. impugnat.

48. Ad argu. 1. Caiet.

ordinis

ordinis inferioris. Ad exemplum de motu nego, illum posse esse infinite velocem, quia hic deberet esse in instanti, quod implicat. Neque ex remotiore resistantia spatij sequitur infinita velocitas, nam adhuc remanet distantia negativa, quae tolli nequit. Sed esto infinita velocitas motus non implicet, adhuc illa non arguit infinitam virtutem in mouente, quia dari posset virtus motiva altioris ordinis finita, excedens in infinitum quamcunque vim motivam ordinis inferioris. Ad aliud *Caiet.* nego sequel. cum. n. illae virtutes essent diversi ordinis, non essent inuicem comparabiles, quippe quarum una excederet aliam perfectione & ordine, non intensioe & gradu. Unde omnis virtuseductiva esset inferioris ordinis comparata cum creativa; Sicut omne lumen naturale comparatum ad supernaturale. Secunda confir. solum probat, ad creandum effectum requiri altioris virtutem finitam: ad educendum vero effectum infinitum requiri vimeductivam in suo ordine infinitam.

OCTAVA eiusd. 1. p. q. 45. ar. 5. in. C. & 2. con. gen. c. 25. quae ducitur ex natura creationis, hoc pacto. Formalis terminus creationis est ens ut ens: Sed ens ut ens complectitur omne ens, quia nullum excludit: (loquimur de ente participato) ergo potentia ad creandum est infinita, quia tantum se extendit potentia, quantum se extendit eius formale obiectum; velut potentia visiva extendit se ad omne visibile, intellectiva ad omne intelligibile; ergo virtus creativa ad omne creabile. Ratio: terminus est ratio specificans potentiam: sed quantum se extendit ratio specificans, tantum se extendit specificatum; quia specificatum est per ordinem ad specificans formaliter. Cum igitur ens ut ens se extendat ad infinita, virtus creativa erit infirma. Maior prob. creatio est ex nihilo: nam per hoc distinguitur ab omni alia productione; ergo per se nullum supponit ens, alioqui non fieret ex nihilo; ergo per se primo terminatur ad ens quatenus ens: nam illud dicitur per se primo fieri 1. *physi. tex. 67.* quod per se ad actionem non praesupponitur; illud vero per accidens, quod praesupponitur ad actionem, velut cum ex albo fit nigrum, per se fit nigrum, quia hoc non praesupponitur; per accidens fit coloratum, quia hoc supponitur. Confir. Implicat potentiam productivam claudere seipsam sub suo termino formali, alias posset seipsam producere: Sed talis potentia clauderet seipsam sub suo termino formali, quia etiam ipsa esset ens participatum, & consequenter contentum sub uniuersalissima ratione entis. Hic est discursus *S. Tho.* Ex quo infer. create esse solius causae 1. quae sola in omni effectu per se primo attingit ens ut ens: non quod etiam causae 2. illud non attingant, in quo sensu hanc rationem impugnat *Scotus*; sed quia illud attingunt per se secundo, ut inclusum in propria ratione formali; sicut visus non solum tendit ad coloratum, sed etiam ad ens inclusum in colorato; non tamen ad hoc tendit per se primo, alioqui ferri posset ad quodcunque quod participat rationem entis: sicut quia intellectus per se primo fertur ad ens, ferri potest ad quodcunque quod participat rationem entis.

Haec ratio est probabilissima; illud tamen est difficile, quod virtus creativa non possit limitari ad tale ens in specie: nam quod creatio sit ex nihilo, tantum probat, vim creativam non posse limitari ex parte subiecti, quia ex illo non pendet; non quod nec possit limitari ex parte ter-

mini producibilis; a quo pendet in specificando. Confir. uti sub potentiaeductiva increata ad bene educibile, distingui possent plures potentiaeeductivae creatae ad hoc vel illud educibile: ita sub potentia creativa increata distingui possunt plures potentiae creativae creatae ad hoc vel illud creabile. ergo. Verum iuxta hanc rationem ditendum; ex quo virtus creativa producit rem ex nihilo; habet pro termino a quo ipsum non ens simpliciter; non ens termini, & non ens subiecti: ergo ratio, quam per se primo attingit, est ratio entis simpliciter: sc. quae per se primo opponitur termino a quo, nam illa est, quae specificat potentiam, & quam potentia per se primo in effectu producit: sicut ratio, quam per se primo attingit potentia cognitiva, & quam per se primo in obiecto cognoscit, est quae per se primo opponitur termino a quo talis potentiae, ut visibile respectu visus, intelligibile respectu intellectus. Antec. prob. in ratione non entis simpliciter, tam est non ens non homo, quam non ens non angelus; quamvis differant in ratione talis ac talis non entis, penes talem ac talem terminum negatum. Virtus autem creativa non attingit ens ex non ente tali, sed ex non ente simpliciter: & hoc idem, quia nullum ens simpliciter supponit, sed solum non repugnantiam termini ad existendum. Confir. Implicat potentia intellectiva, quae non fit ad omne intelligibile; cum. n. sit spiritualis, est reflexiva supra omne ens: & est ad omne intelligibile, quia habet pro obiecto formali ens ut ens; & hoc idem, quia habet pro termino a quo non ens simpliciter, quia solum non ens oppositum enti est extra obiectum formale & terminum attingibilem ab intellectu: sed etiam potentia creativa habet pro termino formali ens ut ens: & hoc idem, quia habet pro termino a quo non ens simpliciter: ergo sicut implicat potentia intellectiva limitata ad unum tantum intelligibile, ita potentia creativa ad unum tantum creabile; nam utraque habet pro termino a quo non ens, & pro termino ad quem ens ut ens; illa sub ratione intelligibilis, haec sub ratione creabilis: ergo est ad omne creabile.

DICES. ex hoc discursu non sequitur, virtutem creativam esse infinitam, sed altioris ordinis, nam haec tantum esset sufficiens ad attingenda infinita creabilia, ut supra contra 2. rationem. Confir. ex eo quod potentia intellectiva potest in infinita intelligibilia, non sequitur esse infinitam; ergo neque ex eo, quod potentia creativa potest in infinita creabilia, erit infinita. Resp. licet ex vi discursus immediate non calculetur virtus infinita, tamen calculatur supremus ordo virtutis supra gradum totius entis creati, quod non minus implicat communicari creaturae, quam virtutem infinitam. cum enim illa claudat sub sua ratione formali totam latitudinem entis creati, non poterit esse altioris ordinis intra gradum tantum entis creati; alioqui non excluderet se ipsam a sua ratione formali; quia etiam ipsa contineretur inter gradum & ordinem entis creati: esset igitur altissimi ordinis supra omnem gradum entis creati, ac proinde increata. Nec est eadem ratio de discursu praecedenti, quia illa non calculat infinitatem virtutis, nec ordinem virtutis supra totum gradum entis creati, sed quod non calculat illum supra totam latitudinem entis creati, ut ostendi totam latitudinem entis creati esse obiectum virtutis creativae, sed solum supra virtutemeductivam. Ad Confir. nego consequ.

29. De motu.
30. Ad conf. Cuiet.
Ad 21.
31. Obi. S. Doctoris discursus in formam reductus.
a priori.
Cronol. S. Tho.
32. Confir.
impugnatur Scotus.
33. Ratio probabilior.
Difficultas.

44. Satisfi.

35. Confir. ratio a pari.

36. Obi. S.

Confir.

Resp.

Restat ratio calculandi.

nam potentia intellectiua non continet obiecta intelligibilia realiter, & in ratione specificâ, sed solum intentionaliter, & in ratione genericâ; completur enim in ordine ad hoc, vel illud intelligibile per speciem ipsius intelligibilis. Potentia verò creatiua debet continere effectus creabiles realiter, & in ultimâ ratione specificâ, quia debet continere illas, vt causa physica principalis.

37. Hinc patet ad rationem diffie. nam ex eo quòd creatio sit ex nihilo subiecti, habet pro termino à quo non ens simpliciter, & consequenter pro termino ad quem ens simpliciter. vnde concedo, virtutem creatiuam specificari à termino ad quem, non vt tale ens est, sed vt ens est simpliciter, sub quâ ratione opponitur termino à quo: sicut nec intellectus specificatur ab obiecto, vt tale intelligibile est, sed vt intelligibile est simpliciter. DICES: ergo creatio angeli non differet à creatione materiæ; nam utraque habet idem specificatum formaliter, nempe ens vt ens. Aliqui concedunt conseq. at nego illam, vt patet de potentia intellectiua, quæ licet specificetur ab intelligibili vt sic, eius tamen actus differunt specie per ordinem ad diuersa intelligibilia materialia; quia quod est materiale potentia, potest esse formale actus, ob maiore vniuersalitate potentia supra actum. Ad confirm. disparitas est, quia non omnis potentia eductiua, ex modo tendendi de necessitate est ad omne educibile; sicut omnis potentia creatiua ad omne creabile, quia hæc procedit ex non ente simpliciter; illa ex aliquo: proinde potest eductiua limitari ad talem, vel talem terminum, non creatiua; quia creatiua ex modo tendendi necessariò est ad omne ens.

Terminus à quo creat. nihilum simpliciter: ad quem ens simpliciter.

38. Instabis, etiam viuens producit viuens ex non viuente, & animal ex non animali; nam nec equus, cum producit equum, supponit animal; nec semen, cum producit plantam, supponit viuens; & tamen non extenditur ad omne viuens, vel ad omne animal. ergo neque ex eo quòd potentia creatiua nullum supponitens, debet se extendere ad omne ens. RESP. licet viuens producat viuens ex non viuente, & animal ex non animali actu existente, utrumque tamen producit ex viuente, & animali potentia existente; quia tam viuens, quam animal nequeunt producere, nisi ex subiecto disposito ad hoc, vel illud viuens, ad hoc vel illud animal, quod est producere ex viuente, & animali potentia existente: sicut omnis effectus potentia existit in suo instrumento & proxima dispositione. At virtus creatiua producit ens ex non ente simpliciter; quia vt illud producat, non supponit, nisi solam non repugnantiam obiectiuam: quo fit, vt potentia eductiua limitari possit ad determinatum effectum ex dispositionibus, quas in subiecto requirit; non potentia creatiua. Atque hæc ratio sic explicata, probabilis est.

39. Ad confir.

40. Instas.

41. Resp. disparitas est.

42. Nona implicat.

Sed contra.

NONA Implicat creaturam, vt causam principalem annihilare: hoc enim supponit supremum dominium in rem annihilandam; sc. quòd possit pro sua libertate, quando vult illam in nihilum redigere. at qui potest rem creare, potest eandem liberè conseruare; & à conseruatione cessare, atque adeò rem in nihilum redigere. ergo. Sed contra: 1. posset produci virtus creatiua, quæ solum concurreret ad creationem, & non ad conseruationem, vt concurrunt causæ 2. ad effectus, qui tantum ab ipsis pendent in fieri, & non in conseruari: at annihilatio essentialiter supponit

conseruationem, aut saltem vim conseruatiuam; cum nequeat res annihilari in instanti, quo creatur. 2. posset ista virtus creatiua non liberè, sed necessariò creare & conseruare rem à se creatam. 3. aduersarius non reputaret absurdum, creaturam posse annihilare rem à se creatam: nec propterea haberet supremum dominium in illam, quia tale dominium haberet dependenter à Deo, à quo non solum penderet in virtute creatiua, quæ conseruaretur à solo Deo, sed etiam in creando; quia non posset creare, nisi concreante Deo vt primo principio.

DECIMA ratio, cur implicet, vim principalem creandi communicari creaturæ, est, quam 10. 1. disp. 3. sec. 1. nu. 5. tradidi; quia actio creatiua de necessitate supponit in principio create actum purum: implicat autem perfectionem actus puri communicari creaturæ; ergo & vim principalem creandi. Maior prob. creatio est actio transiens independens à subiecto inhæfionis, quia cum fiat ex nihilo, nullum prærequirit subiectum, cui inhæreat, sed solum terminum, cum quo producat, & realiter identificetur. Nulla autem actio transiens potest esse, quoad independentiam à subiecto, perfectior; quam sit actio immanens eiusdem agentis, à quo procedit actio transiens. Igitur creatio necessariò supponit in agente, à quo dimanat, actionem immanentem independentem à subiecto inhæfionis: ergo necessariò supponit in create perfectionem actus puri. nam actio immanens, si est independens à substantiâ agentis, vt à subiecto inhæfionis, non potest esse accidentalis; ergo necessariò esset substantialis; non esset substantia ab agente distincta, cum nullum agens intellectuale, vt esset hoc, utpotè omnium perfectissimum, operetur immanenter per substantiam à se distinctam, sed vel per qualitatem, vt agens creatum; vel per suam substantiam, vt agens increatum: ergo necessariò actio ista esset identificata cum ipsa substantia agentis. Porro agens quod habet actionem immanentem identificatam cum propria substantia. est actus purus, quia nullam supponit in se passiuam potentiam: nam quod non habet illam ad proprias actiones immanentes, à fortiore nec habebit ad actiones aliorum gentium extrinsec. Minor prob. Agens per actionem immanentem perficit se ipsum, per transeuntem aliud a seipso. Nequit autem agens perficere aliud à se perfectius, quam se, quia se perficit primariò, aliud à seipso secundariò; igitur nequit habere actionem transeuntem independentiorem à subiecto; quam sit propria actio immanens. scil. Nullum agens impotens producere in se actionem immanentem, independentem à proprio subiecto, erit potens producere, extra se actionem transeuntem, independentem ab alieno subiecto. Nullum autem agens, nisi actus purus, potens est producere actionem immanentem, independentem à propria substantiâ. Igitur nullum agens, nisi actus purus, potens erit producere extra se actionem transeuntem, independentem à subiecto, atque adeò creare. Maior prob. nullum agens potest habere vim nobiliori atque independentiori modo operandi extra se, quam intra se; cum virtus operatiua intra se sit magis perfectiua ipsius operantis, cuius in operando perfectio primariò intenditur. Confir. aut virtus ista creatiua esset accidens: accidens autem, cum sit à subiecto inhæfionis dependens, repugnat esse connaturale ac principale

43. Decima vera ratio assignatur.

Creatio supponit in create actum purum.

44. Et actio immanens in seipso non potest esse perfectior.

45. Virtus creatiua non effectus accidens.

pale principium creandi: quia nequit modus operandi excedere modum essendi sui principij principalis. Aut esset substantia: & hæc vel esset forma aliqua distincta ab ipsâ naturâ creatis, & contrâ est: tum quia omnis forma substantialis per se primò est ad constituendum ali- quod esse: nullum autem esse constituere posset hæc forma cum naturâ creatis, cum iam sup- pone: et illam in suo esse perfectè constitutam, & solum illi extrinsecus & accidentaliter aduem- ret. Tum quia aut esset hæc forma materialis, & cum deberet ipsa à subiecto dependere, non pos- set ei vt principi causæ competere actio à subie- cto independens. Aut esset spiritualis; & ne- que hæc posset, vtpotè ens incompletum, tam- quam princeps causa actione creatiua attingere entia completa. Vel esset substantia completa spiritualis; & contra hanc militat principale argu- tum. nam cum ista substantia, vtpotè completa & intellectualis naturæ, primariò esset propter suam perfectionem propriam, si naturaliter habere posset actionem transeuntem independen- tem à subiecto, à fortiori habere posset actionem immanentem, independentem à proprâ substantiâ: quia cum eadem virtus esse simul operati- ua transeuntes, & immanentes; si transeuntes vim haberet operandi independentem à subiecto alieno, eandem vim haberet operandi independen- ter à subiecto proprio.

46. Obicitur, de facto omne agens creatum genera- tiuum habet actionem transeuntem perfectio- rem immanente: nam actio generatiua est sub- stantialis; omnis actio immanens agentis creati est accidentalis: actio autem cum sit essentiali- ter via ad terminum, suam specificationem, at- que adè perfectionem desumit à termino. Resp. duplex perfectio est in actione; vna secundum entitatem, altera secundum independentiam: conced. antec. de priori, neg. de posteriori, quæ non est maior in actione substantiali generatiua transeunte, quàm in accidentali operatione im- manente: vtraque enim dependet à subiecto in- hæzionis, cum non possit agens creatum habere aliam actionem transeuntem substantialem, quàm productionem formæ materialis, quæ est actio dependens à materiâ, vt à subiecto in hæzionis. Cæterum non repugnat, agens habere actionem transeuntem perfectiorem immanente quoad entitatem; repugnat quoad independentiam à subie- cto: quia omnis modus operandi perfectior quoad independentiam arguit maiorem perfe- ctionem in operante; non omnis perfectior quoad entitatem termini producti: Angelus .n. ex perfectiori modo intelligendi independentem à materiâ obiectiua, arguitur perfectior homine: & homo ex perfectiori modo cognoscendi independentem à materiâ subiectiua, arguitur perfe- ctior bruto; & brutum ex perfectiori modo cognoscendi independentem ab obiecto præsentem, arguitur perfectius quolibet alio viuente. Contrâ verò ignis ex perfectiori entitate termini substan- tialis producti non arguitur perfectior angelo, qui nullum terminum substantialem producere po- test. Igitur proportio, quæ per se primò spe- ctanda est inter actionem transeuntem & imma- nentem agentis, non est in conformitate termino- rum productorum, sed in modo eos attingendi, dependenter vel independentem à subiecto: nam hæc, non illa per se arguit maiorem, aut mino- rem perfectionem in agente; vt ex inductione factâ constat.

hæc sicut in-
telligitur.

47. Duplex per-
fectio in ac-
tione distin-
guitur.

Modus ope-
randi atten-
ditur.

Inductio:

SECTIO III.

An saltem communicari possit creaturæ virtus instrumentalis connaturalis creandi.

PRIMA sent. affirmatiua Magistri in 4. dist. 5. cap. 48. vlt. S. Tho. in 2. dist. 1. q. 1. a. 3. & in 4. dist. 5. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. Albertini to. 1. corol. 2. ex prin- cipiò 2. fine; probabilem putat Palatius in 2. dist. 1. disp. 4. Fundam. non repugnat, vt instrumen- tum connaturale in modo operandi excedat se ipsum in modo essendi: imò hoc est proprium instrumenti, vt innixum virtuti causæ principa- lis, in operando excedat se ipsum in essendo: sic lumen gloriæ immersum subiecto, & potentiali- tati, attingit Deum in se ipso per modum actus puri in virtute Dei agentis principalis. Confirm. de facto ignis calefaciens species consecratas vi- ni, producit calorem independentem à subiecto, quo species consecratæ ca. ent, atque adè creat. Secunda negatiua S. Thoma 1. p. q. 45. art. 5. cont. 49. gent. 2. c. 21. & q. 3. de potent. art. 4. Caiet. & Fer- rar. ibid. Capreo. in 2. dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. Mo- line 1 p. q. 45. art. 5. disp. 2. Bannez ibid. concl. 3. Vasq. disp. 176. cap. 3. Suar. to. 1. metaph. disp. 20. sec. 3. & reliq. qui absolutè negant, omnem vim connaturalem creandi communicabilem esse creaturæ.

Difficultas est in assignandâ ratione; Prima est: etiam ad instrumentaliter creandum requi- ritur virtus infinita; Instrumentum .n. actiue concurrat ad creationem: ergo si hæc requirit vir- tutem infinitam in agente principali, illam etiam requirit in instrumento: tum quia actio instru- menti & causæ principalis est eadem: tum quia maior virtus instrumentalis requiritur ad produ- cendos plures effectus, quàm pauciores: ergo ad producendos infinitos requiritur virtus infinita. Sed contrâ: sicut instrumentum non debet in virtute propria producere effectum, ita nec il- lum adæquatè continere: poterit igitur per vir- tutem finitam concurrere ad eff. & us infinitos in virtute principalis agentis. Ad 1. prob. esto ea- dem sit actio instrumenti & causæ principalis, illa tamen non requirit virtutem infinitam, nisi in agente principali; vt patet in instrumento obe- dentiali, cuius etiam actio est eadem cum agen- te principali, & tamen non requirit virtutem in- finitam in instrumento obedientiali. Ad 2. Cal- culatio illa tantum valet in causâ principali, in quâ effectus adæquatè continetur; non in in- strumento, in quo effectus continetur in virtute agentis principalis: vt patet in calore, in quo non maior virtus requiritur ad producendum cum viuente carnem, quàm cum igne ignem: solum enim instrumentum requirit proportio- nem cum principali agente, & effectum produ- cendo.

SECUNDA. Instrumentum connaturale debet habere præuiam actionem distinctam ab actio- ne, quâ simul cum causâ principali attingit effe- ctum vltimum, quæ suâ naturâ conferat ad productionem effectus causæ principalis. Re- pugnat autem instrumentum habens præuiam actionem naturâ suâ conferentem ad creationem. Maior prob. instrumentum connaturale dicitur illud, quod naturâ suâ vi ordinatur ad determi- natum

48. Affirm.

49. Neg.

50. Prima ratio Thomist.

51. Contrâ.

Calculatio qua valet.

52. Secunda ratio Thomistarum.

natum effectum producendum; alioqui non differret ab instrumento obedientiali: in hoc enim connaturale ab obedientiali instrumento discriminetur, quod ad producendum obedientialiter, assumi potest quodcumque; ad connaturaliter verò, non nisi quod vi suâ ordinatur ad talem productionem. Minor ostend. cum creatio fiat ex nullo præsupposito subiecto, nulla actio instrumenti præuia ad illam conferre potest, nisi conferat, per modum præuiæ dispositionis habilantis subiectum ad terminum creationis recipiendum; at nulla dispositio conferre potest ad terminum creationis, quia cum nullum requirat subiectum, nec præuiam requirere poterit dispositionem. Sed contrà: falsum est, instrumentum connaturale naturâ suâ requirere præuiam actionem distinctam ab actione, quæ simul cum principali agente attingit vltimum effectum; sed fat est, vt natura suâ petat habere in effectum vltimum actionem simultaneam, & cooperatiuam cum ipsâ actione principalis agentis, vt recte Caiet. loco cit. § Ad euidens. & constat tum in lumine gloriæ, quod est connaturale instrumentum ad producendam visionem gloriosam, cum tamen nullam præuiam actionem distinctam habeat ab ipsâ actione, quâ vnâ cum intellectu Beati, visionem Dei producit; tum in habitu charitatis, qui est instrumentum connaturale ad amorem beatificum, ad quem tamen nullam habet præuiam actionem distinctam ab eâ, quâ vnâ cum voluntate, ad illum producendum concurret, & in Thomist. sent. tam character, absque vllâ præuiâ dispositione, est instrumentum ad Christi corpus conficiendum; quam phantasma expressum est connaturale instrumentum intellectus agentis ad speciem intelligibilem producendam: cum tamen phantasma expressum nullam præuiam actionem habeat in intellectu agente, quâ illum habiliter ad speciem intelligibilem recipiendam, cum ex se sit maxime proportionatus; nec possit per actionem materiale phantasmatis ad illam recipiendam magis proportionari; cum nulla dispositio materialis, quam tantum propriâ vi producere potest phantasma in intellectu agente, sit proportionata ad formam spiritualem, qualis est species intelligibilis, recipiendam: Ratio: primarius finis instrumenti est, vnâ cum agente principali attingere effectum causæ principalis: di ponere autem subiectum ad talem effectum recipiendum, est tantum finis secundarius, & solum necessarius ex suppositione, quod subiectum tali dispositione egeat; vnde si subiectum nullâ egeat dispositione ad primarium effectum recipiendum, consistere poterit essentialis ratio instrumenti in solo fine primario, absque secundo; neque ex cessatione finis secundarij, cessare debet primarius.

viuens, & sic de cæteris. Naturalis autem proprietas & potentia est eiusdem ordinis cum suâ causâ principali: Igitur instrum. connat. creandi deberet esse eiusdem ordinis cum virtute principalis creantis. Nec obstat, quod lumen gloriæ immersum potentialitati, vt connaturale instrum. attingat Deum actum purum: quia effectus proprius luminis gloriæ, non est attingere Deum obiectiue; hoc .n. est proprium intellectus, quod tantum præstat obedientialiter; sed ipsius tantum munus est, producere visionem beatam receptam in subiecto, & immerfam potentialitati; seu efficere, non percipere: visio autem non vt effectus est, sed vt species expressa est, quo pacto non respondet lumini, sed intellectui, attingit Deum actum purum.

2. Repugnat, dari naturale instrum. creationis, quin idem simul sit principalis virtus creatiua; Quod .n. habet adæquatam proportionem cum effectu non est instrumentum, sed causa principalis; sed si daretur naturale instrum. ad creandum, haberet adæquatam proportionem cum creatione: ergo. Maior prob. instrumentum non habet adæquatam proportionem cum effectu vltimato, & idcò eget concursu causæ principalis, mediante quo effectum attingere possit. Principalis causa adæquatam habet proportionem cum effectu; & licet etiam egeat concursu sui instrumenti, non tamen vt causæ superioris eleuantis, sed vt potentia inferioris sibi naturaliter subordinatæ. Minor prob. Ratio specificans virtutem instrumentalem & principalem in creatione est vnâ & eadem indiuisibiliter: ergo implicat specificare illam, vt instrumentum, & non vt virtutem principalem. Quia virtutes, quæ non habent diuersas rationes specificantes, nequeunt habere diuersas perfectiones causæ principalis & instrumentalis. Antec. ostendo: Ratio specificans virtutem creandi, siue instrumentalem, siue principalem, non est entitas termini creabilis, in qua saltem metaphysicè distingui possunt plures gradus, & perfectiones maiores & minores, per ordinem ad quas sumi posset diuersa specificatio virtutis instrumentalis à principali; sed est attingibilitas termini ex nullo præsupposito subiecto: hæc autem, cum sit indiuisibilis, consistit .n. in modo attingendi terminum per negationem omnis subiecti, non potest diuerso modo specificare instrumentum, & virtutem principalem. Maior prob. virtus creandi siue instrumentalis, siue principalis per se primò respicit modum attingendi terminum independentem à subiecto: opponitur enim virtuti educiua, quæ formaliter respicit modum attingendi terminum dependentem à subiecto. DICES. Ergo nec virtus instrumentalis educiua discriminetur à principali educiua, cum ambæ adæquatè conueniant in modo attingendi terminum dependentem à subiecto; nec illa magis dependentem à subiecto, quàm hæc, effectum attingat. Resp. concedo virtutem instrum. educiua non distingui à principali per maiorem dependentiam à subiecto, sed per minorem dumtaxat proportionem cum entitate effectus educibilis; secundum quam nequit discriminari virtus instrum. creatiua à principali creatiua. Quia ratio specificans virtutem productiuam, est, quæ in effectu est potissima: Ratio verò potissima in effectu creabili non est entitas effectus, sed modus attingibilitatis ex nullo subiecto: & contrà, in effectu educibili ratio potissima non est dependentia à subiecto, cum hæc formaliter

53. Sed curia est.

Lumen gloriæ.

Habitus charitatis.

Phantasma

à priori finis instrumenti.

54. Dne rationes ad hanc sent. confirmandam.

Proportio instrumenti & causæ princip.

55.

56. Altera ratio.

Discrimen instrumenti ab agente princip.

57. Instrum. natur. eff. proportionatum adq.

58. Discrimen educiua & creatiua pot.

Ratio potiss. sp. specificans vim prod. d. d.

liter sit imperfectio, quæ non specificat virtutem, sed entitas educibilis; atque, aded ab hac, non ab illâ debet virtus educitua principalis & instrument. specificari: Creativa verò non ab entitate termini, sed ab attingibilitate independenter à subiecto, specificanda est; quæ cum sit vnâ indiuisibilis, etiã metaphysicè considerata, non poterit specificare duas diuersas virtutes, principalem & instrum. Hanc poster. rationem deduco ex s. Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. & 2. cont. gent. cap. 21. docente instrumentum per aliquod sibi proprium dispositiuè operari ad effectum principalis agentis: hoc est, non vt Capreol. in 2. dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. ratione 5. Ferrar. 2. cont. gent. cap. 21. §. Sexto, & Scotus in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1. §. Proximum, explicant, per actionem præuiam distinctam ab actione, quâ attingit effectum principalis agentis: sed vt Caiet. 1. p. qu. 45. art. 1. §. Ad euidenciam, & Nugnez 3. p. qu. 62. art. 1. diffic. 7. ad 2. replicam 5. argum. interpretantur, per virtutem natiuam sibi propriam attingere debet effectum principalis agentis, licet non distinctâ actione ab ea, quâ effectus ultimatus à cauâ principali attingitur. Hinc deduco: Omne instrumentum naturale in sent. s. Doct. debet vî propria in sensu explicato, dispositiuè operari ad effectum principalis agentis; Creatio est ratio simplicissima & indiuisibilis: Ergo hoc ipso, quod datur virtus productiua illius, erit adæquata & totalis, atque aded principalis.

Ad fundam. 1. sent. neg. instrumentum naturale in operando excedere posse seipsum in essendo, quoad independentiam à subiecto. Nulla .n. actio instrumenti naturalis excedit ipse esse, quoad subiecti dependentiam: ignis actio, quæ est actio caloris vt connaturalis instrumenti ignis, non excedit quoad subiecti dependentiam esse caloris: vtrumque .n. à subiecto pender. Visio, quæ est actio potentie visuæ connaturalis instrumenti hominis, eodem modo pender ab organo, sicut potentia visuæ, & sic de cæteris. Ratio; instrumentum naturale debet esse in eodem ordine cum suâ causâ principali (cùm sit naturalis proprietas illius) sc. per eandem dependentiam, vel independentiam à subiecto: Nequit igitur in operando excedere seipsum in essendo, quoad subiecti dependentiam, alioqui excederet modum essendi suæ causæ principalis, quod implicat. De lumine autem gloriæ patet ex dictis, illud non esse instrumentum visionis, ratione obiectiuæ expressionis, ratione cuius visio beatifica respondet tantum intellectui obedientialiter; sed ratione productionis, quo modo visio non excedit lumen quoad subiecti dependentiam; vtrumque .n. in hæsiuè pender à subiecto. Ad confirm. nego antec. immediatum .n. subiectum caloris, & reliquorum accidentium materialium, exceptâ quantitate est quantitas, ex quâ ignis calorem educit, dum species consecratas calefacit, ac proinde non creat.

SECTIO IV.

An creatio communicari possit creatura obedientialiter?

PRIMA sent. negatiua s. Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. 3. p. qu. 13. art. 2. 2. cont. gent. cap. 20 & 21. & de potentia qu. 5. art. 3. ad ult. Caiet. & Ferrar. locu cit. Medina 3. p. qu. 13. art. 2. §. Ad 2. diffic.

& qu. 48. art. 6. in fine; Nugnez ibid. qu. 62. art. 1. diffic. 7. §. Sed contra has: & qu. 78. art. 8. Scotus in 4. dist. 1. qu. 1. §. Ideo dici: versu. Dico etiam; & ad ult. Molina qu. 45. art. 5. disp. 2. Vasquez 1. p. qu. 176. Cabrera 3. p. qu. 13. art. 2. dub. 5. Granadi 1. p. contr. 6. disp. 4. Fundam. Nulla res potest à Deo assumi ad produendum effectum, ad quem vim aliquam innatam ex se non habeat, vel productiuam, vel saltem per se dispositiuam ad talem effectum: alioqui quilibet assumi posset ad quilibet producendum: At nulla res creata ex se vim habet creatiuam aut per se dispositiuam ad effectum creationis. Quia nulla res creata ex se vim habet producendi effectum ex nihilo; aut per se ad talem effectum disponere potest, cum nulla dispositio possit per se ad talem effectum conducere: omnis .n. dispositio recipi debet in subiecto, quod est disponendum ad effectum recipiendum: effectus autem creationis, cum fiat ex nihilo, nullum supponit subiectum.

SECUNDA sent. affirmatiua Mag. stri in 4. dist. 5. fine, s. Tho. ibid. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. & in 2. dist. 1. q. 1. art. 3. Durand. in 2. dist. 1. q. 4. nu. 23. Ba. cho in 2. dist. 32. q. 1. a. 4. Gabriel. in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. dub. 2. Vega lib. 7. in Trident. cap. 13. Suarez 3. p. 10. 1. disp. 31. sec. ult. Quæ sunt probabilior est. Fundam. nulla est implicantiã: vt enim creatura per potentiam obedient. attingat effectum creationis, non est necesse, vt sit virtutis infinitæ, & independentis, quia non debet attingere illum vt causa principalis, aut instrum. connaturalis, sed tantum obedientialiter eleuata per virtutem diuinam: ad quod sufficit quæcunque virtus productiua creata, supplete Deo reliqua, quæ ad creationem requiruntur. Confirm. contra Thomistas, qui putant, verba sacram. transubstantiare panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi: nam transubstantiatio per ipsos est vera & realis productio totius substantiæ Corporis & Sanguinis, independens ab aliquo vt à subiecto, & ex eo tantum non dicitur creatio, quia connotat esse Corporis & Sanguinis præexistens, & panem & vinum vt terminum postiuum à quo. At hæc non obstant, quin verba sacram. verè & realiter per modum instrumenti obedient. effectiuè attingant ipsam substantiam Corporis & Sanguinis independenter à quocumque subiecto. Et licet formalem transubstantiationem ponerent in vnione Corporis & Sanguinis cum accidentibus, adhuc ipsi admittere debent actionem productiuam Corporis & Sanguinis independenter ab vnione cum accidentibus panis & vini, naturâ præcedentem vnionem cum accidentibus; ad quam actionem per Thomistas instrumentaliter concurrunt verba sacram. Confirm. ad productionem Corporis & Sanguinis panis & vinum non concurrunt subiectiuè, vel in aliquo genere causæ, quod tollat veram creationem, sed solum vt termini à quo positiui connotati, absque vllâ intrinsecâ dependentiã: eadem quippe productio foret, siue talis productio fieret ex pane, siue ex lapide, siue ex ligno, aliãve materiã; solum .n. variaretur extrinsecum connotatum.

DICES. Creatura nullam vim habet, ne incompletam & genericam quidem ad attingendam actionem independentem à subiecto: ergo non poterit eleuari ad creandum formaliter, sed tantum materialiter, attingendo solum entitatem creationis, non independentiam eiusdem à subiecto. Antec. patet, quia cum creatio formaliter

59.

Explicitio deductur.

60. Ad fund. nu. 48.

Inductio.

Instrumentum est proprium.

61. De lumine gloriæ.

Ad conf.

62. Verani s. Tho. etc.

Fundam.

63. Affirmans Magister s. Tho. verius.

64. Ad hominem.

65. Conf.

66. Obiicit.

licet

liter dicat independentiam à subiecto, & independentia sit quid indiuisibile, si creatura haberet proportionem ad creandum formaliter, talis proportio esset in genere causæ principalis. Implicat autem, creaturam habere proportionem causæ principalis ad creandum, vt *sect. 2.* Confir. ideò per nos, non potest dari connaturale instrum. ad creandum, quia id debet habere aliquam proportionem cum effectu agentis principalis; quæ proportio, cum sit circa indiuisibile, nequit participari, quin principaliter participetur. Sed etiam instrumentum obediens debet habere aliquam proportionem. Item remotam & genericam ad creandum, alioqui non posset concurrere ad creandum formaliter. Resp. neg. instrumentum obediens. debere habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis, vt illud dicatur attingere, id est esse, si habeat proportionem cum obiecto materiali: secus est de instrumento connatur. hoc enim, nisi habeat proportionem cum obiecto formali agentis principalis, non dicitur illud attingere formaliter. quia cum obedientiale non sit naturalis potentia agentis principalis, sed tantum voluntaria, quæ voluntarie vultur agens ad eff. cum supra eius vires producendum, sufficit quæcunque proportio, vt illum dicatur producere; quia illum producit in veritate agentis principalis: connaturale vero cum sit naturalis potentia agentis principalis, debet habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis; alioqui non diceretur connaturale instrumentum illius. Ad Conf. vt creatura dicatur obedientialiter attingere creationem, sufficit vt habeat proportionem cum ipsa entitate creationis: non. n. est necesse, vt habeat proportionem cum independentiâ actionis à subiecto formaliter; nam hæc supplet Deus vt causa principalis; sic vt ens naturale dicatur obedientialiter attingere effectum supernaturalem formaliter, seu vt cum illo proportionem habeat vt supernaturali formaliter: nam hæc ratio suppletur à virtute supernat. sed sufficit, vt cum illo proportionem habeat vt ens est formaliter.

Cæterum nota in sent. s. Tho. instrumentum obediens esse connaturale; quia in sent. ipsius nulla creatura eleuari potest ad effectum excedentem proprias vires, nisi per qualitatem superadditam, quæ creatura proportionetur per modum instrumenti Dei ad talem effectum attingendum. Quare mirum non est, si s. Tho. in sum. & con. gen. vbi ex propria sent. loquitur, neget creaturam, etiam vt instrumentum obediens eleuari posse ad creandum, Verum semper manet difficultas, quo pacto in sent. Thomist. verba sacra attingant instrumentaliter productionem Corporis & Sanguinis, & tamen nequeant obedientialiter concurrere ad creationem.

SECTIO IV.

An creatio actiua sit in Deo?

DE passiuâ nulla est diffic. eam non esse in Deo creante, sed in termino creato: omnis quippe passio est in passio: igitur à fortiori creatio, quæ passio non erit in Deo, qui omnis passionis expertus est. De actiuâ igitur creatione,

Prima sent. affirmat esse in Deo: s. Tho. 1. p. q. 25. ar. 1. ad 2. & 3. & q. 45. a. 3. ad 1. & 2. con. gen. cap. 9. & 16. & q. 3. de poten. ar. 3. Bonau. in 2. dist. 1. p. 1. ar. 3. q. 2. Scoti in 4. dist. 13. q. 1. §. Ad huius, & ad argu. 2. Richar. in 2. dist. 1. ar. 1. q. 3. & ar. 2. q. 1. Rubio. q. 1. art. 2. Capreo. q. 1. ar. 1. concl. 1. Ocham q. 1. Gabr. q. 1. ar. 2. Caiet. 1. p. q. 25. ar. 1. Ferrar. 2. cont. gens. c. 16. & 18. ad 1. & 2. dubium: Bannez 1. p. q. 45. ar. 3. concl. 3. Valent. disp. 3. q. 2. pu. 1. qui omnes conueniunt, creationem à actiuam esse ipsum velle diuinitati cum respectu rationis ad creaturam. Primum fundam. s. Tho. 2. cont. genti. c. 9. Actio est complementum virtutis actiuæ; comparatur enim ad ipsam vt actus 2. ad primum. Implicat autem virtutem Dei compleri ab alio, quam à se ipsa. Igitur implicat creationem actiuam, quæ est complementum virtutis creatiuæ Dei, esse in termino creato: alioqui virtus creatiua Dei compleretur ab alio, quam à se ipsa. Secundum fundam. Omnis actio est in agente; creatio actiua est quædam actio; ergo est in Deo creante. Maior prob. 1. actio & passio opponuntur: Opposita nequeunt esse in eodem subiecto simul: igitur si creatio passiuæ est in termino creato, actiua erit in principio creante. 2. Actio est quo agens agit: sed quo agens agit, est in agente: ergo actio est in agente: 3. si à actio esset in passio, denominaret passum agens, sicut passio denominat subiectum passum; atque adeò si creatio actiua esset in termino, denominaret illum creantem. 4. potentia actiua 9 metaph. tex. 2. est principium transmutandi alterum, in quantum alterum. ergo actio, quæ est ipsius actus, erit transmutatio alterius, in quantum alterius; ergo, non erit in passio: alioqui non erit transmutatio alterius, in quantum alterius. 5. actio est relatio transmutantis in transmutatum, sicut passio est relatio transmutati in transmutantem, at in eo ponenda est relatio, in quo est proximum fundam. ad quod, posito termino, consequitur, sc. potentia actiua agentis: terminus. n. est effectus productus: igitur hoc posito consurgit relatio in agente, quæ refertur ad effectum, vt transmutans ad transmutatum. 6. actiua generatio æterni Patris, eiusque ac Filij actiua spiratio, non est in termino genito & spirato, sed in principio gignente & spirante; ergo actiua creatio Dei non est in termino creato, sed in principio creante.

Secunda sent. negat, creationem actiuam esse in Deo; est in termino creato: Mayro. in 2. dist. 1. q. 3. Aureo. in 1. dist. 20. ar. 2. propos. 2. & dist. 27. 1. p. a. 2. §. Richar. Regid. in 2. dist. 1. p. 1. q. 3. art. 2. Argent. in 2. dist. 19. a. 1. Bacho. in 2. dist. 34. q. 1. art. 3. & 4. ad 9. Duran. in 2. dist. 1. q. 1. Arim. q. 5. a. 1. conch. 5. Nolue 1. p. q. 45. a. 3. Suarez 1. so. Met. disp. 20. sec. 5. Hæc sent probabilior est, & deducitur ex Arist. 3. phys. c. 3. vbi docet, actum agentis non esse in agente, sed in passio; vnus quippe idemque motus est actio & passio simul; actio quæ est, actus huius ab hoc passio quæ est actus huius in hoc. Quæ autem Arist. docet de actione transeunte in communi, verificanda sunt de quâlibet actione transeunte in particulari, cuiusmodi est creatio actio, quæ per hanc Arist. doctrinam non distingueretur à creatione, vt passio. Prob. Creatio non est actio immanens, sed transiens: de ratione autem actionis transeuntis, vt ibid. Aristot. docet, & ex ipso nomine constat, non est immanere in agente, sed ab agente transire in passum. Maior prob. creatio non

Confir.

Act.

67. Proportio instrum. obediens cum obiecto.

68. Ad conf.

Nota.

70. D. pl. x. s. actio.

71. Affirman.

72. funda.

73. Alterum actiuam in agente est. probant.

21

3.

4.

5.

6.

74. Negant. Verum.

75. Actio transeuntis est in effectu.

non

non habet suum terminum intra, sed extra creantem. at actio, quæ non habet suum terminum intra agens, non est immanens, sed transiens: immanens. n. vel transiens dicitur ratione termini, ad quem ultimè tendit. Confir. actio est actus potentie actiue, vt actiue; qui formaliter importat egressum à potentia. Igitur si actio non postulat immanentiam in suo principio ratione termini, neque id postulabit, vt actio est formaliter; quia vt actio, potius postulat egredi quam manere in suo principio; cum sit via, quæ agens communicat esse effectui, ac proinde formaliter ponit effectum extra agens. Dices: creatio est actio transiens virtualiter tantum: nam manens in Deo habet effectum extra Deum: sicut imperium manens in imperante habet effectum extra imperantem: est. n. actio velle, ipsius vel efficax imperium, quod per dicere diuinum exprimitur *Genes. 1. & Psal. 148. ipse dixit, & facta sunt.* Sed contra; velle, & imperium diuinum est principium creandi, non creatio: sicut velle & imperium, quo artifex creatus vult & imperat opus artificiatum, non est arte-factio, sed principium arte-factionis. Nec obstat, quod Deus immediatè per suum velle & imperium producat res ad extra, artifex creatus non nisi per distinctas potentias executiuas: nam hoc ad summum probat, Deum esse immediatum principium creationis per suum velle, & imperium; artifex creatus per suas potentias executiuas à voluntate & intellectu distinctas. Confir. actio debet proportonari potentie, cuius est immediata actio. Sed creatio non est immediata actio intellectus & voluntatis diuinæ; quæ intellectus & voluntas est formaliter, sed quæ potentia executiuæ est: igitur non potest consistere in volitione & imperio diuino; nam hæc sunt immediate actiones intellectus & voluntatis, quæ intellectus & voluntas sunt formaliter; sed potius in actione transeunte quæ immediatè est ab intellectu & voluntate diuinâ. vt potentia executiuæ est.

Prob. 2. Si creatio esset in Deo, etiam educatio, quæ accidentia, & materiales formas dependenter à subiecto producit, esset in Deo. nam si Deus creat immediatè per suum velle, & intelligere practicum; etiam educit per suum velle & intelligere practicum; cum non minus sit agens intellectuale respectu vnus, quàm respectu alterius. si omnis actio debet esse in agente; etiam educatio est actio. igitur. at si educatio esset in Deo, sequeretur, quando Deus se solo conseruat effectum educatum, quem simul cum causa 2. produxit, mutari educationem actiuam in Deo: nam prior erat partialis, & se sola insufficientis ad communicandum esse effectui; posterior verò debet esse totalis, quia debet supplere actiuam educationem causæ 2. Dices, Mutatur actio educatiua, quæ est in Deo connotatiuè tantum, quia nunc connotat effectum, totaliter à se dependentem, quem antea connotabat partialiter tantum à se dependentem. Sed contra; vt actio, quæ est in Deo connotatiuè mutetur, supponere debet mutationem in creaturâ seu effectui; cum actus diuinus non mutetur in se: sed nullam supponit mutationem in effectui, quem solus ipse conseruat, quæ antea non erat, cum idem effectus simul à Deo & causâ 2. produceretur. nam in sent. multorum aduers. actio passiuâ per quam mutaretur terminus, est purus respectus transmutati ad transmutantem, conser-

gens in termino post acceptum esse ab agente, sed terminus perseuerat idem in conseruari à solo Deo, qui fuit in produci à Deo simul & à causâ 2. cum in hæc sent. præter respectum conseruentem, & esse ipsius termini ab alio acceptum nihil intermediet. Implet autem, conseruere nouum respectum, vbi nulla supponitur noua mutatio. Igitur nulla erit mutatio in termino conseruato sufficiens ad talem respectum fundandum. Nec sufficit, vt actio diuina connotet, quod idem terminus non amplius pendeat à causa 2. sed tantum à se: nam vt terminus pendeat à Deo totaliter, qui antea pendeat tantum partialiter, debet aliquid plus à Deo accipere, quod antea non accipiebat: siquidem antea vt actio nis partialis, quæ à Deo producebatur, non accipiebat totum esse: vt igitur nunc totum esse à Deo accipiat, debet alia actione & influxu totali à Deo produci; ac proinde in suo esse mutari: ad hoc autem non sufficit purus respectus consequens ab aduersarijs conseruatus; quia hic supponit fundamentum, ad quod consequatur: quod non potest esse ipse terminus, quia ille quoad intrinsecum esse manet inuariatus, & idem omnino qui antea.

Prob. 3. non omnis actio subiectiuè est in agente, sed sola immanens. Alioqui vt arguit *Aureol.* non posset agens transmutare aliud, quin prius transmutaret seipsum per actionem in se productam, cum tamen de ratione potentie actiue vt sic, non sit transmutare e ipsum, sed aliud à se, vt ex definitione constat. Vtcrius; vel istæ actiones productiue substantiarum in agente sunt substantiales, vel accidentales; vel istæ manent in agente, producto termino, vel corrumpuntur. non possunt dici corrumpi, cum non habeant contrarium; & absurdum est, ponere in quolibet agente, quod multos effectus produxit, tot entitates seu modalitates. Confir. actio est formalis & immediata communicatio, quæ agens communicat esse effectui. Communicatio autem non est in communicante, sed in communicato. Præterea actio est, per quam effectus egreditur ex virtute & potentia agentis: ergo debet esse in effectui; nam egressus debet esse cum termino egrediente, non cum principio, à quo egreditur. Prob. 4. Si creatio actiuæ esset diuinum velle cum respectu rationis ad creaturam in tempore producendam, ab æterno Deus dictus fuisset creator; quia ab æterno habuisset suum velle, cum respectu ad creaturas in tempore producendas, sicut propter idem velle Deus ab æterno dicitur voluisse creaturas, quia omnis forma necessariò denominat subiectum, in quo est. at Patres passim docent, Deum in tempore dici Creatorem. Non est igitur creatio actiuæ in Deo, sed in termino creato, atque eadem cum creatione passiuâ: quæ vt dicit transcendentalis respectum ad principium creans, à quo simul cum termino emanat, dicitur creatio actiuæ; vt dicit transcend. respectum ad terminum creatum, cuius est formalis & immediata communicatio, dicitur creatio passiuæ, siue, vt refertur *Arist.* vtat, vt est huius ab hoc, actio est, vt est huius in hoc, passio est.

Ad 1. fund. s. Thø. concedo, creationem esse complementum virtutis creatiue, sed extrinsecum, vt ipse cum *Arist. 3. phys. tex. 5.* de omni actione transeunte docet, quam cum *Philos.* definit, *Actum ab agente in aliud;* & colligitur ex defiq. potentie actiue ab *Arist.* assignata: Quæ est

Connotatiuè non sufficit.

81.

Sola immanens est in agente.

83.

Prob. 4. creationem est velle.

84.

Conclusio.

85.

Ad fund. s. Thø.

Definitio potentie ab Arist.

77. Negant creationem transiens in formaliter.

78. Creatio est transiens formaliter.

79. Educatio ne qui esse in Deo.

80. Dicit.

Resp.

est principium transmutandi aliud in quantum aliud. Igitur tota perfectio ipsius, est, posse perficere aliud: actu verò perficere est extrinseca perfectio ipsius. Confit: non minus perfectio potentia actiua est terminus productus, quam productio ipsa; cum hic sit ultimus finis virtutis actiua: & tamen nemo dicet, ex eo quòd terminus productus sit perfectio virtutis actiua, debere esse in agente; nam etsi sit perfectio agentis, intrinseca tamen non est, sed extrinseca. Nec est absurdum potentiam creatiuam Dei in ratione extrinsecæ denominationis compleri ab ipsa creatione extrinsecâ; sicut nec est absurdum, voluntatem Dei in ratione liberæ volitionis, compleri per extrinsecum connotatum. Ad 2. fund. neg. Maior. Ad 1. prob. nego, actionem & passionem inter se opponi, cum non sint duæ res, sed vna cum duplici respectu transcend. subordinato, altero ad agens vt ad principium à quo, altero ad effectum vt ad terminum in quo; sicut quæuis potentia habet respectum vt ad proprium subiectum, in quo est, & ad obiectum, ad quod est. Ad 2. dist. Maior. Actio est, quæ agens agit, formaliter concedo; effectiue nego: est enim communicatio seu via & egressus effectus à causâ, quo mediante agens, formaliter communicat effectui: egressus autem non est in principio, à quo egreditur, sed in termino, qui egreditur. Ad 3. nego sequel. licet, n. actio sit in passo, non est tamen per modum formæ egredientis & emanantis ab illo, sed per modum formæ receptæ tantum in illo. Forma autem non denominat subiectum, nisi secundum modum quo recipitur in illo: ita visio non denominat oculum visum, sed videntem; contra verò, colorem visum, non videntem, quia aliter comparatur ad potentiam, aliter ad obiectum. Cum igitur denominatio agentis, non solum importet formam dominantem, sed etiam modum denominationis, per modum formæ emanantis, & egredientis ab illo, quod denominat, non poterit denominare passum agens, esto in eo recipiatur. Ad 4. nego consequ. quia potentia transmutat effectiue, actio formaliter. Cæterum principium effectiuum distingui debet ab effectu, cum nullum efficiens se ipsum efficere possit; non autem principium formale. Ad 5. nego antec. non enim actio est relatio, sed ratio fundandi, quâ posita confurgit relatio prædicam. in producente ad productum, si capax sit. Ratio autem fundandi non necessariò simul est cum fundamento. Cæterum agens non denominatur agens formaliter à respectu prædicam. in se confurgente, vt patet in Deo, qui denominatur agens creaturarum, non ab intrinseco respectu confurgente, cuius capax non est, sed ab extrinsecâ actione in termino producto. Ad 6. neg. consequ. nam actiua generatio æterni Patris, eiusque ac Filij actiua spiratio, est productio perfectissimè immanens; de cuius ratione est perfectissimè immanere in suo principio productiuo. at creatio est transiens; de cuius ratione est, vt ab illo principio transeat ad terminum productum.

SECTIO VI.

An creatio re ipsa distingatur à termino creato?

PRIMA sent. negatiua, Bonauent. in 2. dist. 1. p. 1. ar. 3. q. 2. Richar. ar. 1. q. 4. Ægid. dist. 1. q. 3.

ar. 2. Durand. q. 1. ar. 2. Argent. dist. 19. ar. 1. Grego. dist. 1. q. 6. a. 1. concl. Ocha. 2. q. 1. & 2. Mayr. q. 4. Rubio. q. 1. Heruai q. 1. art. 1. Gabr. q. 1. ar. 2. Vasq. 1. p. disp. 173. cap. 3. Scoti in 2. dist. 1. q. 5. 5. Ad quest. qui quamuis dicat, distingui formaliter, tamen non ex naturâ rei, vt constat ex ipsius probatione, sc.

Quæ sunt inuicem inseparabilia, nequeunt ex naturâ rei distingui: huiusmodi sunt creatio & res creata: igitur. Maior patet; quæ sunt ex naturâ rei distincta, possunt diuinitus saltem separari: at neque diuinitus potest creatio separari à re creatâ; implicat. n. creaturam non dependere à suo creatore; sed creatio nihil aliud est, quam dependentiâ creaturæ à suo creatore: ergo. 2. Creatio, teste S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 3. est relatio dependentiæ creaturæ à Deo; ergo si distingueretur à termino creato, deberet distinctâ relatione referri ad Deum: nam omnis res creata fundat essentiâ respectum dependentiæ ad Deum. ergo si creatio esset distincta à re creatâ, etiam ipsa fundaret distinctum respectum dependentiæ ad Deum, & rursus relatio ista fundaret alium respectum dependentiæ distinctum, & sic in infinitum: hoc autem est absurdum: ergo. 3. Nulla cogit necessitas ponendi creationem distinctam à termino creato: nam vel poneretur vt causa efficiens, vel ut causa materialis: non vt causa efficiens; nam hæc est solus Deus, à quo totaliter & immediatè promanant omnes res creatæ. Non vt causa materialis, quia creatio vt potè productio ex nihilo subiecti, subiecto non indiget. Confit: quâ ratione potest creatio se ipsa immediatè, nullâ aliâ actione mediâ emanare à Deo, ita poterit terminus ipse creatus, nullâ aliâ actione mediâ, à Deo proficisci: 4. Possunt causa materialis & formalis se ipsis, nullo intercedente medio distincto suum effectum causare; ergo etiam causa efficiens. 5. Si creatio re ipsa distingueretur à termino, deberet subiectari in termino, ut accidens in subiecto, aut modus in fundamento: At hoc est contra rationem creationis, cuius est, nullum habere subiectum. Confit. eadem creatio esset prior termino, vt productio illius, & simul posterior, vt accidens, vel modus eiusdem. Implicat autem, vt productiuum siue vt Quo, siue vt Quod pendeat à suo producto.

Secunda sent. affirmatiua S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 3. ad 3. & q. 3. de poten. artic. 3. ad 3. & quodlibet. 7. q. 4. art. ult. ad 4. Aureoli in 1. dist. 27. p. 1. artic. 2. §. Restat: Bacho. in 2. dist. 1. q. 2. §. 2. Capreo. q. 2. art. 1. in sine i. concl. Caiet. 1. p. q. 45. art. 3. in resp. ad 3. Ferrar. 2. con. gent. cap. 18. §. Ad euidens. Bannez. 1. p. q. 45. ar. 3. §. Circa. 1. conclu. Molina 1. p. q. 5. ar. 3. Valen. ibid. disp. 3. q. 2. pu. 1. Suarez 10. 1. Meta. disp. 20. sec. 5. &c.

Deo I. Creatio ex naturâ rei distinguitur à re creatâ. Assertio prob. opposito fund. Quotiescunque duo ita se habent, vt inuariato vno, possit alterum variari, euidentis signum est distinctionis ex naturâ rei inter illa: Ita se habent creatio & res creata: nam potest Deus eandem numero formam materialem, quam producit vel conseruat actione eductiuâ dependenter à subiecto, producere vel conseruare actione creatiuâ independenter à subiecto, vt eandem numero quantitatem Eucharisticam panis & vini consecrati; rursus potest eandem numero formam materialem, quam producit vel conseruat actione creatiuâ independenter à subiecto, producere vel con-

86.
Ad alterum
ad 1. prob.

87.
Ad secundam
nam,

88.
Ad 3.

89.
Ad 4.

90.
Ad 5.

91.
Ad 6.

92.
Negant

93.
Scoti proba
tio 1.

94.
2. ex S. Tho.

95.
Tertia.

Conf.

96.
Quarta

97.
Quinta.

Conf.

98.
Affirm.

99.
Explicatur
hæc sent. 3.

Quantitas
Eucharist.
probat dis
tinctionem
creationum.

conseruare a ctione eductiuâ dependenter à subie-
cto, vt eandem numero quantitatem Eucharistic.
quam antea conseruabat a ctione creatiuâ extr
subiectum, conseruat a ctione eductiuâ dependen-
ter à materiâ, quando species consecratæ alt. rata
transmuntur in aliam substantiam. Igitur potest
creatio variari inuariato ipsius termino. Qui si
potest eadem numero res modò fieri, aut conser-
uari a ctione creatiuâ, modò eductiuâ, poterit va-
riari creatio inuariato ipsius termino. Scio aliquos
asserere, eadem a ctione, quâ Deus produceret,
vel conseruaret formam materialem dependenter
à subiecto, producturum vel conseruaturum illam
extra subiectum. Sed contra; extra subiectum
Deus supplere debet concursum materialem, quo
eadem forma penderet à materia; & cum illa
actio, quâ forma materialis conseruaretur extra
subiectum, non penderet à subiecto, non posset
esse eductio, quia hæc essentialiter exigit subie-
ctum, implicatque conseruari sine illo, cum sit
actualis dependentia ab illo: ergo necessarid dè-
beret esse alia distincta a ctio per se non exigens subie-
ctum, atque adeò creatio. 2. Potest Deus eundem
numero terminum diuersis numero a ctionibus
creatiuis conseruare: igitur creatio distinguitur à
termino creato. Quia quæ sunt eadem numero,
implicat multiplicari vnum, non multiplicato alte-
ro. Anteced. prob. non implicat, eundem nume-
ro angelum in diuersis locis à Deo replicari. At ista
replicatio commodiore vâ intelligi non potest,
quàm nouâ a ctione productiuâ eiusdem angeli in
diuersis locis. Vnde de facto id asserunt de Cor-
pore Christi sub variis speciebus sacramentaliter rē-
plicato, de quo to. 7.

100.
Dices.

Resp.

101.
Replicatio.

102.
Mutatio in
transitu de
contradict.

103.
Responsio
aduers.

Occurritur
1. resp.

104.
Contra se-
bundam.

en terminis eodem modo se habentibus, manet
idem status ac denominatio reum. Impossibile
est, vt album A nunc connotet album B,
quod antea non connotabat, A & B eodem modo
nunc & antea se habentibus: at in casibus assigna-
tis nulla fit mutatio in effectu, vel in causâ, cum
eodem modo vtrumque se habeat intrinsecè nunc
& antea. 2. sola conseruatio causæ vt coexisten-
tis eodem tempore, vel loco cum effectu non suf-
ficat, vt effectus dicatur ab illâ in suo esse pendere:
nam possunt duo simul tempore in loco coexistere,
& tamen neutrum in suo esse pendere ab altero:
sed necessaria est connotatio per modum princi-
pij influentis & dantis esse: nam effectus vt depen-
dentia accipit esse à causâ. Aut igitur quando idem
numero effectus pendet à causâ, à quâ antea non
penderet, de nouo accipit esse ab illâ, aut non ac-
cipit. Si non accipit, ergo non pendet ab illâ vt
effectus à causâ: si accipit, vel accipit nouum esse
priori corrupto, ac proinde non manet idem nu-
mero effectus; vel nouum esse simul manens cum
priori esse; & cum hoc nouum esse realiter di-
stinguatur à priori esse, non poterit dici, quòd
prius esse, quod antea effectus habebat ab aliâ
causâ, nunc habeat ab istâ, sed potius quod no-
uum esse nunc producat ab istâ causâ, distin-
ctus ab alio effectu; vel accipit idem prorsus esse
ab hac causâ, quod antea accipiebat ab aliâ; at
hoc sine nouâ a ctione distinctâ, quâ idem esse
ab aliâ causâ acceptum, conseruetur & continuetur
ab istâ, impossibile est intelligere: nam cum ista
causa reperiat totum esse productum ab aliâ, non
poterit illud idem iterum producere, sed tantum
conseruare, quod sine nouâ a ctione intelligi non
potest.

Secund.

105.
Creatio di-
stinguitur à
termino,
non reali-
ter.

106.

107.
Disting. modis
realiter.

108.
Coroll. 1.

109.
Coroll. 2.

Dico 2. Creatio non distinguitur realiter, sed
tantum modaliter à termino creato. Prior pars
prob. alioqui posset creatio diuinitus conserua-
ri absque termino; cum omnis entitas ab aliâ di-
stincta possit diuinitus conseruari; maxime si nul-
lo peculiari influxu pendeat à termino creato, sed
à solo Deo, vt creatio se ipsâ tota emanat à Deo:
hoc autem implicat; alioqui ipsa etiam creatio fie-
ri posset per aliam creationem, & sic in infini-
tum; nam quicquid habet distinctam entitatem,
sieri potest per creationem à Deo. v. see. 9. constabit.

Constat. Creatio est quædam a ctio. Nulla
a ctio distinguitur realiter, sed tantum modaliter à
termino producto. Nam omnis a ctio est actualis
dependentia effectus à suâ causâ; non esset au-
tem, si realiter distingueretur à termino; non
en. esset essentialiter addicta vni termino, nec vni
tantum causæ. Et posset eadem numero dependen-
tiâ effectus successiuè pendere à diuersis causis.

Posterior pars sequitur: sc. creationem distin-
gui à termino, tantum modaliter; cum non
sit alia distinctio ex naturâ rei, nisi aut realis,
aut modalis.

Ex his deducitur 1. Creatio non fit per aliam
creationem sicut nulla a ctio per aliam a ctionem:
quia nulla ratio, quæ est essentialiter talis, eget aliâ
ratione additâ, vt fiat talis. Sicut vnio non eget
aliâ vnione, vt variatur: nec albedo aliâ albedine,
vt dealbet. Cum igitur creatio sit ipsa essentialis
ratio creationis, non eget aliâ creationis, vt creetur.

2. Quando Deus se solo conseruat effectum,
quem simul cum causâ 2. produxit, conseruat il-
lum distinctâ a ctione à prior; quia prior a ctio
erat essentialis dependentia à Deo, & à causâ 2. si-
mul: posterior vero est dependentia à solo Deo:
igitur non potest esse eadem a ctio.

B

Ad

110. *Resp. ad argum. opposit. 1a.* Ad 1. argum. primæ sentent. neg. minor. Ad prob. concedo, nullam creaturam præscindere posse ab aliquâ dependentiâ à Deo, posse tamen ab hæc, vel illâ in particulari. Ad 2. Concedo, creationem esse relationem dependentiæ à Deo, non prædicamentalem, sed transcend. Nego ipsam fundare distinctam relationem dependentiæ, cum sit ipsa formalis ratio dependentiæ, quæ se ipsâ essentialiter pendet à Deo. Ad 3. Necessitas ponendi creationem à termino distinctam, patet ex dictis. Ad prob. ponitur à termino distincta, solum vt via, & formalis communicatio termini. Est enim actio formalis communicatio agentis, seu physica egressio effectus à causâ, mediante quâ effectus capit esse, non quidem in genere causæ efficienris, sed viæ & formalis communicationis.

111. *Ad 2.* Ad confirm. Creatio, cum sit ipsa essentialis productio, seu emanatio à Deo, non eget alia productione, vel emanatione, vt emanet: res creata, cum non sit ipsa essentialis productio, vel emanatio, eget formali productione vel emanatione, vt emanet. Ad 4. Nego anteced. nam etiam causa materialis & formalis egent distinctâ causalitate, vt suos effectus causent, quæ est vnio. Ad 5. Resp. creatio subiectatur in termino, non vt accidens in subiecto inhærensionis, sed tanquam modus in subiecto, seu fundamento identificationis. Nam modus realiter identificatur cum fundamento, facitque vnâ realitatem cum illo, cum ex se nullam realitatem habeat, sed tantum modalitatem. Nego, esse contra naturam creationis, habere subiectum identificationis, etsi contra naturam ipsius sit, habere subiectum inhærensionis. Quod in eo à subiecto identificationis discriminatur; quod subiectum inhærensionis est subiectum mediatum; subiectat enim actionem mediante formaliter termino, quem tantum immediate subiectat; materia enim immediate subiectat formam ignis, eâque mediâ ignefactionem, quæ immediate formaliter recipitur in formâ ignis, eâque mediâ in materia: vt *1o. 3. 6. 7.* dicitur de educatione; quæ in termino educto formaliter est, in materiâ realiter, prout identificata realiter passioni & vnioni. Subiectum verò identificationis est subiectum immediatum; immediate enim terminus subiectat creationem; quæ non est vnio nec vnio termini cum subiecto, vt est educio; sed formalis ratio independentiæ termini à subiecto, licet ipsa pendeat subiectiue à termino. Ad confirm. nullum est absurdum, vt in diuerso genere, creatio & terminus creationis, sub diuersâ ratione se mutuo respiciant, vt priora & posteriora; actio prior termino vt causalitas informans ipsum, terminus prior causalitate, vt subiectum recipiens ipsam vnâ eodem signo respicientes causam creatam vt priorem vtroque simpliciter, à quâ simul egrediuntur, cum mutua causalitate imperfectâ. Vnde nego, implicare productiuum vt quod aliquâ ratione pendere à producto: esto implicet, productiuum vt quod pendere à producto. Quia terminus non emanat à productiuo vt quo, sed à productiuo vt quod: terminus enim non emanat ab actione, per quam fit, sed à causa mediante actione, quæ cum termino ipso ab agente comproducitur: sola autem causa, à quâ effectiue emanat terminus pendere non potest à suo effectui, quia cum hæc debeat dare primum esse simpliciter effectui, debet simpliciter præsupponi ad illum; at causa, quæ non debet dare primum esse effectui, potest pendere à suo effectui in alio genere diuerso, in quo illum causat, vt constat de materiâ & formâ.

SECTIO VII.

Quid sit creatio?

PRIMA sent. docet, esse aggregatum ex Deo & creatura. Ita Creatio, inquit Gabriel, in 2. dist. 1. qu. 1. art. 2. concl. 3. dicit diuinam essentiam & creaturam non potentem existere, nisi posita diuinâ essentia, & nihil aliud: quod sumpsit ex Ocbamo in 2. qu. 1. Sed contrâ; vt supra. 2. sent. affirmat esse relationem transcendent. creaturæ ad Deum, à creatura inseparabilem: Est Scoti cit. Fundam. Creatura essentialiter est ens dependens à Deo; at formaliter per creationem: ergo creatio est respectus transcend. creaturæ ad Deum, siue ipsa creatura, vt essentialiter dependens à Deo. Sed contrâ; creatio est aliquid distinctum & separabile à termino creato. Nec negari potest, terminum creatum, etiam vt distinctum à creatione, dicere essentialiter respectum dependentiæ à Deo, sicut & quemlibet alium effectum à Deo simul, & à causâ 2. productum, quod etiam concessit Banez cit. Quia quodlibet ens creatum respicit essentialiter Deum vt principium essendi; implicat .n. esse ens creatum, & non esse à Deo, quæ ratio non militat in omnibus effectibus causarum 2. respectu suarum causarum, nisi tantum in iis, qui essentialiter postulant influxum causæ 2. vt sunt omnes actiones, quæ sunt actuales dependentiæ à suis causis. Reliqui effectus, quia non sunt essentialiter addicti vni causæ, cum possint vel ab aliis causis, vel à solo Deo fieri, non dicunt essentialiter ordinem ad causas, à quibus de facto producantur; alioqui non possent tales effectus iisdem numero à solo Deo fieri: quia non potest Deus essentias rerum mutare, si igitur essentialiter ordinem ad causas, à quibus de facto producantur; alioqui non possent tales effectus iisdem numero à solo Deo fieri: quia non potest Deus essentias rerum mutare, si igitur essentialiter ordinem ad causas, à quibus de facto producantur; alioqui non possent tales effectus iisdem numero à solo Deo fieri: quia non potest Deus absque tali respectu eos producere; sicut, quia actio causæ 2. dicit essentialiter respectum ad causam 2. non potest eam sine tali respectu producere. Confirm. vel huiusmodi effectus Deus produceret cum essentiali respectu ad causas 2. vel sine eo. Si secundum; ergo non produceret eosdem numero effectus. Si primum; ergo etiam à principio producti fuissent à solo Deo, adhuc producti fuissent cum huiusmodi respectu, quod implicat; cum nequeat effectus essentialiter respectum dicere ad causam, à quâ de facto non producitur: sed tunc tales effectus non fuissent producti à causâ 2. ergo non potuissent cum respectu ad illam produci.

Obiicies. 1. Si terminus creationis, etiam vt distinctus à creatione, habet essentialiter respectum ad Deum, vt ad principium sui esse, frustraneus erit alius respectus accidentaliter, quo idem terminus respiciat Deum, vt principium eiusdem sui esse, cum sufficiat primus respectus essentialis. 2. Quod est essentialiter tale non eget superadditâ formâ accidentali, quâ fiat formaliter tale. 3. Respectus dependentiæ creaturæ à creatore proxime fundatur in actione creatiua: Sed variato proximo fundamento, variatur respectus in eo fundatus: ergo, variatâ actione creatiua, variatur iste respectus dependentiæ ad Deum, & consequenter non erit essentialis, sed accidentaliter. Resp. ad 1. neg. sequel. Non enim creatio superaddit terminum, vt ratio essentialiter respiciendi Deum; sed vt via, & ratio fundandi talem respectum: cum

117.

118.

2. Sent. Scoti.

119.

Ad fundam.

Scoti.

Ratio.

120.

Conf.

121.

Dicas.

1.

2.

3.

122.

Ad 1.

Ad 2. cum nequeat creatura talem respectum habere nisi mediâ creatione, vt viâ immediate communicante esse. Ad 2. concedo, creaturam non egere creatione distinctâ, vt ratione formali respiciendi essentialiter Deum, sed vt viâ accipiendi esse, & vt ratione fundandi talem respectum. Ad 3. neg. minor. Non enim relatio, siue transcend. siue prædicam. in facto esse pendet, à ratione fundandi, sed tantum in fieri; vt constat in patre creato, qui relationem paternitatis dicit ad filium, etiam post transactam generationem. Cæterum negari non potest, eundem respectum transcend. dependentiæ creaturæ à Deo accidentaliter variari, variatis actio- nibus creatiuis per diuersos respectus prædicam. qui, vt 10. 6 non distinguuntur ex naturâ rei à respectu transcend. sed solâ ratione per connotationem noui termini, aut noui modi se habendi ad terminum.

123. TERTIA docet, creationem esse relationem prædicam. quâ creatura refertur ad suum creatorem, vt ad principium sui esse. Ita S. Tho. & Thomista præced. sect. citati. Fundam. Creatio est productio rei sine motu: subtracto autem motu à productione, non remanet nisi habitudo producentis ad productum, & producti ab producentis: Igitur creatio passiuâ in creatura non erit, nisi relatio producti ad suum principium producentis: sicut creatio actiua, non est nisi relatio producentis ad productum, cum hoc tamen discrimine; quod creatio passiuâ est realis, actiua rationis; cum Deus non sit capax respectus realis ad creaturam. Maior constat; quia de ratione mutationis est, vt idem aliter se habeat nunc, ac se habebat antea. In creatione autem, cum totum producat, non potest idem aliter se habere nunc, quam se habebat antea: sed totum ex nihilo sui transit ad totum esse sui. Minor prob. actio & passio conueniunt in substantiâ motus, & differunt per diuersas habitudines agentis ad actum, & acti ad agens. Igitur subtracto motu à creatione, non remanent nisi habitudines creatis ad creatum, & creati ad creatorem. Confirm. Idem in diuinis productionibus, non est nisi relatio producentis ad productum, & producti ad producentis, quia sunt productiones absque motu. Sed contra: Creatio non est relatio prædicam. quæ nunquam per se fit, sed semper consequitur ad productionem alterius; & semper respicit terminum, sub purâ ratione termini: creatio .n. & per se fit, cum sit ipsa productio termini; & non respicit Deum creatorem, sub purâ ratione termini, sed sub ratione principij producentis & comunicantis esse.

125. Et licet creatio non sit mutatio, quatenus mutatio importat subiectum inhaesionis, quod aliter nunc se habeat, atque antea; conuenit tamen cum mutatione in eo, quod est realis influxus in effectum: qui in fluxus non est purus respectus effectus ad causam, sed realis communicatio eiusdem effectus à suâ causâ, & potius fundamentum talis respectus. Vnde ad confirm. nego, diuinâ processiones esse tantum puros respectus prædicam. sunt & transcendentales producentis ad productum, & producti ad producentis, vt 1. 10. disp. 20. sect. 3.

126. QUARTA affirmat, creationem esse realem influxum Dei creatis in terminum creatum. Ita Molina, Suarez, & alij citati. Adhuc tamen controuersum est, an hic influxus sit substantialis, an accidentalis. Dico: creatio est realis & physicus influxus Dei creatis in terminum creatum, non accidentalis, sed substantialis, nisi terminus creatus sit accidens. Prima pars prob. creatio est actio: de ratione autem actionis est, vt sit physicus &

realis influxus agentis in effectum. Nam de ratione actionis est, vt sit physica & realis egressio effectus à suâ causâ, & via seu communicatio, mediante quâ effectus capit esse ab agente. Secunda pars ostend. influxus proportionari debet termino, in quem influit: cum .n. per eum comunicetur esse termino, qualis erit terminus, talis esse debet influxus. Vnde si terminus erit substantia, influxus erit substantialis; si accidens, accidentalis. Nec obstat, quod actio & passio ponantur in prædicamento accidentis: nam in eo ponuntur omnia, quæ sunt extra conceptum substantiæ, etiam si à parte rei sint substantia, cuiusmodi sunt accidentia metaphysica, quæ non distinguuntur re ipsa à substantiâ. Cæterum S. Tho. creationem explicat per relationem prædicam. vt per quid posterius & notius.

Deducitur 1. Creatio est respectus transcend. tam ad principium creatiuum, quam ad terminum creatum: vtrumque enim respicit essentialiter, estque veluti effectiua vniõ vtriusque. Fundam. ab vtroque suo modo pendet; à principio creatiuo effectiue proximè; à termino vt à fundam. & subiecto immediato. 2. Creatio non potest fundare relationem prædicam. Fundam. ea tantum fundare possunt relationem prædicamentalem, quæ possunt aliquem terminum contingenter respicere; cum ipsa sit ratio ad alterum, & adesse & abesse possit absque fundamenti corruptione. Implicat autem, hanc numero creationem, vel aliud principium creatiuum, vel alium terminum creatum respicere, quam quem de facto respicit; cum hæc numero creatio sit essentialis dependentia huius numero termini à Deo creatore: vt hæc numero vniõ non potest alia extrema vnibilia respicere, quam quæ de facto respicit: ac propterea nequit fundare relationem prædicamentalem.

3. Per creationem, creatura accidentaliter & denominatiue tantum refertur ad Deum; essentialiter per se ipsam. Prior pars probatur, etiam creatio sit essentialis respectus ad creatorem, non est tamen essentialis ipsi creaturæ, cum possit per aliam numero creationem referri. Sicut vniõ est respectus transcend. ad vnita: vnita tamen non essentialiter per vnionem mutuo referuntur, cum possint eadem vnibilia per aliam vnionem mutuo referri. Posterior pars confirm. sicut per diuersas creationes res creata non mutat suum esse intrinsecum, quod semel accepit; ita nec intrinsecum respectum dependentiæ ad Deum, quem in tali esse fundatum habet.

DICES: Potest idem numero terminus vel à solo Deo creatus, mediante aliquo instrumento conseruari; vel à Deo, & instrumento simul creatus, à solo Deo conseruati: at in vtroque casu mutaretur respectus transcend. termini creati ad principium creatiuum; nam in 1. inciperet de nouo respicere aliud comprincipium, quod antea non respiciebat; in 2. desineret respicere aliquod comprincipium, quod antea respiciebat. Resp. in neutro casu terminum creatum mutaturum suum intrinsecum respectum ad Deum transcendentaliter & intrinsecè, sed tantum prædicam. & extrinsecè. Non in 1. quia per nouam conseruationem creatiuam dependenter ab instrumento obediens terminus non mutaretur in suo esse intrinsecò, sed illud idem numero esse, quod antea acceperat à solo Deo, conseruaretur etiam ab instrumento obediens. Nec in 2. quia nullus effectus, præter eos, qui peculiari influxu pendent à causis 2. fundat essentialiter respectum, ad causam 2. alioqui non posset idem numero effectus à solo Deo fieri. Mutaret ta-

128. substantia-
lis,

accid-ntia-
lis,

129. Coroll. 1.

130. Coroll. 2.

131. Coroll. 3.

132. Obiur.

Resp.

123. 3. Seru. Fundam. S. Tho.

Conf.

124. Neque sententia probatur:

125. nec ratio.

126. 4. Sent. vera.

127. Creatio est physicus influxus in terminum,

men in talibus casibus, terminus creatus suum respectum essentialem prædicamentaliter & extrinsecè; quia per nouam & diuersam creationem, vt per rationem fundandi, acquireret nouum respectum prædicam. ad principium productiuum; qui respectus non nisi ratione distingueretur à transcend. esset enim idem respectus transcend. quatenus connotaret aliquod principium, quod antea non connotabat, poterat tamen connotare. 4. Creatio non est propria mutatio seu passio; quæ connotat subiectum, quod per eam aliter se habeat nunc, ac antea: creatio .n. non habet subiectum, quod aliter se habeat nunc, quam antea, sed solum terminum, qui antea non erat, & nunc est: quod ad mutationem proprie dictam non sufficit. Est tamen creatio vera actio & fieri termini.

SECTIO VIII.

An creationi repugnet quæuis dependentia ab alio ut à causa intrinseca?

PRIMA sent. affirmatiua, Suarez. 10. 1. metaph. disp. 15. sec. 8. Vasq. 1. p. disp. 174. cap. 4. qui coherenter docent, materiam primam non pendere à formâ substantiali, vt à causâ, & à priori, sed vt à conditione, & à posteriori; alioqui non posset eius creatio saluari. Prob. 1. Creatio ex August. Anselm. Damasc. & aliis Patribus, est productio rei ex nihilo sui: ergo implicat pendere ab aliquo vt à causâ intrinsecâ. Nam causa intrinseca constituit vnum cum eo, cuius est causa. Vnde si creatio penderet ab aliquâ causâ intrinsecâ, necessariò supponeret illam, vt partem termini creati, & consequenter terminus non produceretur ex nihilo sui, sed ex aliquâ parte sui præexistente. 2. Creatio definitur productio rei ex non ente simpliciter: non esset autem productio rei ex non ente simpliciter, si fieret ex aliquâ causâ intrinsecâ. Nam fieri ex aliquâ causâ intrinsecâ, est fieri ex aliquo ente præexistente. Nam cum omnis causa debeat necessariò præexistere suo effectui, si posset creatio fieri ex causâ intrinsecâ, iam fieri posset ex aliquo ente præexistente ac præsupposito, quod repugnat productioni ex nihilo sui. 3. Ideo conuersio vnus substantiæ in aliam non est creatio; quia non est productio ex nihilo simpliciter, sed ex positiuo termino à quo. Ergo idèò productio rei dependenter à causâ intrinsecâ non erit creatio, quia non est ex nihilo simpliciter, sed ex positiuo ente.

4. Creatio ex S. Thoma 1. p. qu. 45. art. 4. est productio rei subsistentis; ergo rei independentis ab alio, vt ab intrinseco componente: quod enim pendet ab alio, vt ab intrinseco componente, non subsistit in se, sed in toto. 5. Nulla causa creata potest naturaliter concurrere ad creationem, vt constat ex sec. 2. & 3. posset autem, si creatio fieri posset dependenter ab alio, vt à causâ intrinsecâ: nam & agens naturale inducens formam substantialem in materiam, & forma substantialis conseruans vt causa intrinseca, & à priori materiam primam, quæ à Deo conseruatur actione creatiua, ad ipsius creationem concurrerent.

SECUNDA sent. docet, non modò creationi non repugnare dependentiam à causa intrinseca formali, sed nec dependentiam à causa intrinseca subiectiua obedientiali, sed solum dependentiam à causa intrinseca subiectiua naturali: Est eorum qui docent, gratiam & virtutes infusas supernat. in no-

bis creati. Ita Bonau. in 2. dist. 26. q. 4. Richard. ar. 1. qu. 2. Argent. art. 1. Scotus in 4. dist. 1. qu. 5. §. Contra istam opin. Capreol. q. 1. art. 3. ad arg. Scoti, contra 3. concl. ad 1. & Paluda. apud ipsum, Gabr. qu. 1. art. 2. concl. 3. sine, Gregor. in 2. dist. 1. q. 6. art. 1. sine, Ferrar. 4. contr. gent. cap. 57. §. Sunt autem: & censetur S. Doct. 1. 2. q. 110. art. 2. ad 3. Vbi docet gratiam creati. Fundam. creationi solum repugnat, dependentia à potentia naturali creaturæ. Confirm. per gratiam dicimur creati in nouo esse, iuxta illud Ephes. 2. Creati in Christo Iesu in bonis operibus.

TERTIA sent. affirmat, solum, & omnem dependentiam à subiecto inhæssionis repugnare creationi. Est omnium, qui docent materiam i. pendere à formâ substantiali, vt à causâ intrinsecâ & à priori. Cum enim hi non negent materiam i. esse à Deo creatam, dum asserunt, illam pendere à formâ, vt à causâ intrinsecâ & à priori, consequenter existimant, creationi non repugnare dependentiam à causâ intrinsecâ formali.

DICO 1. Repugnat creationi quæcumque dependentia à subiecto inhæssionis. Fundam. Omnis dependentia à subiecto inhæssionis siue naturali, siue obedientiali, tollit productionem rei ex nihilo: ergo tollit essentiam creationis, quæ in huiusmodi productione rei ex nihilo consistit. Anteced. prob. Omnis dependentia à subiecto inhæssionis præsupponit subiectum secundum aliquam potentiam, ex quâ terminus educatur: igitur tollit productionem ex nihilo, quæ est productio ex nullo præsupposito subiecto. Confirm. 1. Potentia obedient. est vera & realis causa subiectiua accidentium supernat. non minus quam substantia animæ est vera & realis causa subiectiua suorum accidentium naturalium: nisi quòd hæc exigat sua accidentia naturalia; illa non exigat accidentia supernat. Exigentia autem, vel non exigentia non obstat, quò minus vtraque potentia sit realis causa subiectiua formæ, ex eâ educibilis. 2. Si virtutes supernat. tales propterea non educuntur, sed creantur, quia non producuntur ex potentia passiuâ naturali, sed obedientiali animæ: ergo neque actus supernat. educuntur, sed creantur; quia neque actus supernat. naturales producuntur ex potentia passiuâ naturali, sed obedientiali creaturæ; atque adèò anima, quæ ad huiusmodi actus effectiuè concurrat, verè & proprie creabit.

DICO 2. Dependens à causa formali intrinseca non repugnat creationi: Ita S. Tho. 1. p. q. 44. art. 2. Vbi docet, materiam primam esse creatam à Deo, cum tamen in eius sent. materia i. pendeat à priori, quoad existentiam à formâ. Fundam. ea tantum dependentia repugnat creationi, quæ tollit essentialè discrimen inter ipsam, & reliquas productiones creatas, seu quæ destruit eius ipsius essentiam: sed dependentia à formâ intrinsecâ non tollit huiusmodi discrimen: nam etiam si creatio pendeat à formâ intrinsecâ, adhuc essentialiter discriminatur ab educatione, quæ est essentialis dependentia à subiecto; & à conuersione, quæ non solum pendet à termino positiuo à quo, sed etiam à subiecto, in quo exercenda est impossibilitas termini à quo, & ad quem. Confirm. 1. cum hæc productio sit ex nihilo subiecti, nequit ad aliud genus productionis reduci, quam ad genus creationis. Non .n. reduci potest ad genus educationis; quia cum hæc sit ex præsupposito subiecto, ex diametro pugnat cum creatione: neque ad genus conuersionis, quia cum hæc dicat impossibilitatem termini ad quem, cum termino à quo sub vno titio communi, præter dependentiam à termino à quo

133. Borch. 4.

134. Affirmant.

135. Prob. 2.

Prob. 3.

136. Prob. 4.

137. Pr. v. 5.

138. 2. Sent.

139. 3. Sent.

140. Omnis dependentia à subiecto inhæssionis repugnat creationi.

141. Conf. 1.

142. Conf. 1.

143. Dependens à causa formali intrinsecâ non repugnat creationi ex S. Thom.

144. Conf. 1.

quo

quo positio, includit etiam dependent. subiecti.

145.

Nec dici potest, constituere nouum genus productionis, à creatione essentialiter distinctum, cum nemo haectenus id asseruit, nec nos debemus, cum illam commodè possimus ad genus creationis reducere: praesertim quia conuenit in ipsâ essentiali differentiâ cum creatione, quæ est productio rei ex nihilo subiecti: Dupliciter .n. hanc definitionem creationis exponit S. Tho. 1. p. q. 45. art. 1. Primum vt particula, Ex, importet ordinem rei ad non esse ipsius rei naturâ saltem procedens: 2. habitudinem causæ materialis, quæ negatur. Quare altera habitudo sufficiens erit ad saluandam essentiam creationis. 2. Si dependentia in genere causæ formalis intrinsecæ repugnaret creationi, nulla substantia quantumuis totalis & completa, verè & propriè crearetur; cum nulla sit substantia creata, quæ à propriâ subsistentiâ non pendeat, vt à formâ intrinsecâ vltimò complente & perficiente naturam in esse substantiali, sine quâ non posset naturaliter existere. Vnde nec animæ rationales, nec angeli propriè crearentur; cum non minùs quælibet natura creata pendeat à propriâ subsistentiâ, quàm materia 1. à formâ. 3. Productio nouæ substantiæ sub speciebus Eucharist. desinente sub illis corpore Christi, est vera creatio: & tamen fit ex præuis accidentibus, talem substantiam exigentibus. Item productio animæ rationalis sub tali materiâ debitè organizzata, est vera creatio; cum tamen fiat ex præuis dispositionibus illam naturaliter exigentibus. Non igitur omnis dependentia ab aliquo præsupposito tollit rationem creationis, sed sola dependentia à subiecto.

Inoma
particulari,
Ex duplici
exponit.

146.
Conf. 2.

147.
Conf. 3.

148.
Dic.

149.
Confirmas.

150.
Resp.

Ad conf.

Obiicies 1. sequitur, posse virtutem creandi communicari creaturæ, contra ea, quæ sec. 2. & 3. nam ratio, cur non posset, est quia supponit in creante aut virtutem infinitam secundum S. Tho. aut perfectionem actûs puri in sent. nostrâ. Et hoc idè, quia creatio est productio ex non ente simpliciter; ac proinde virtus creandi est ad ens simpliciter. Posito autem quòd creatio esset ex aliquo ente præsupposito, vt causâ intrinsecâ formali, non esset ex non ente simpliciter. Confirm. maior virtus requiritur ad creandum ex nullo ente simpliciter, quàm ex aliquo: nam virtus creatiua ex non ente simpliciter extendit se ad omne ens; creatiua ex aliquo ente non se extendit ad omne, sed ad aliquod tantum ens, nempe ad illud, quod non supponit. Igitur ad creandum ex aliquo ente non requiritur virtus simpliciter infinita. Nam non datur vnum infinitum maius alio, sed quodlibet infinitum, praesertim in ratione entis, continet totam latitudinem entis. Fateor aliquo modo infringi rationem S. Tho. & idè ibi dixi, illam esse tantum probabilem. Responderi tamen pro eâ posset, neg. sequel. eiusque probationis minor. nam hoc ipso, quòd est productio ex non ente subiecti, est ex non ente simpliciter. Quoniam qui vim habet producendi rem ex non ente subiecti, vim etiam habebit eandem producendi ex non ente formæ, quia potest dependentia à forma suppleri à virtute creatiua independentem à subiecto, per maiorem influxum independentem à subiecto. Sicut Deus per eandem virtutem productiuam independentem à subiecto suppleret dependentiam materiæ à forma, si illam conseruaret extra omnem formam. Ex quo etiam patet ad confirm. Cæterum nego, eum discursum obesse rationi, quæ ex actione transeunte, independentem à subiecto inhætionis, qualis est creatio, etiam quæ dependet à causa formali, intulit independentiam actionis immanentis à subiecto

inhætionis in eodem agente, & consequenter perfectionem actûs puri in principio creante; cum ratio nitatur in solâ & præcisâ independentia productionis à subiecto inhætionis.

Obiicies 2. Sequeretur, toties variari actionem creatiuam materiæ, quoties variatur forma substantialis in materiâ: quia cum creatio materiæ pendeat ex causalitate formæ, mutatâ causalitate formæ, mutabitur creatio materiæ. Sicut quia actio, quâ Deus conseruat lumen cum sole, pendet etiam à sole, vt à causâ partiali conseruante, si vel solus Deus vellet lumen conseruare, vel dependentem ab aliâ causâ, quàm à sole, necessariò deberet priorè actionem mutare, quâ illud dependentem à sole conseruabat, in aliam actionem dependentem à se solo, vel ab aliâ causâ diuersâ à sole. Resp. neg. sequel. Cum .n. causalitas formæ respectu materiæ sit diuersi generis, non est eadem cum causalitate creationis eiusdem materiæ, quæ est in genere causæ efficientis: atque adè non est vna eademque indiuisibilis causalitas vtriusque, & Dei creatis materiam, & formæ informantis, sed diuersa: vt diuersa est causalitas Dei creatis formam rationalem & educens vnionem; licet educio formæ, passio, vnio sit vnicus reipsâ modus vt 10. 3. & possit primo instanti generatio formæ effectiue pendere ab agente creato & increato simul, immediate verò post à solo Deo, vt à actione diuersâ, ita vnione: Poterit igitur creatio tam materiæ quàm formæ perseuerare eadem, mutatâ vnione quia distincta: at causalitas efficientis quia est eadem causæ 2. & primæ simul, nequit variari respectu vnus, quin tota simul varietur; nec causalitas formæ respectu materiæ, & materiæ respectu formæ, si sit eadem cum causalitate efficientis, poterit perseuerare vna, mutatâ alterâ. Instabis. Deus efficienter concurrat cum quâlibet causâ in suo genere causante; ergo non solum cum causâ efficienter concurrat efficienter; sed etiam cum causâ formali informante, & materiali subiectante, cum nulla sit causalitas, quæ non sit dependens à Deo, vt potèns: ergo vna erit causalitas respectu formæ informantis, & Dei ad eandem causalitatem efficienter concurrentis. Quia Deus non concurrat formaliter, aut materialiter cum formâ informante, aut materiâ subiectante, cum hoc genus causalitatis dicat imperfectionem repugnantem Deo, sed efficienter. Resp. nego, concurrere eadem actione cum agente creato, ac se solo; sed sicut diuersâ actione concurrat ad eundem effectum cum vno agente creato, ac cum alio: ita diuersâ actione concurrat cum vnâ causâ, causante in vno genere, ac cum aliâ in alio genere eundem causante. Quia igitur diuersum est genus causalitatis, quòd ipse solus exercet per creationem in materiâ, à causalitate, quam circa materiam exercet forma; diuersa erit actio, quâ Deus efficienter concurrat ad causalitatem formæ informantis, & quâ solus materiam producit ac conseruat. Cæterum maiorem vim habet argumentum in sent. Thomist. qui docent, materiam causari à formâ formaliter quoad existentiam: quia cum creatio sit actio per se primò tendens ad existentiam rei, variatâ existentiam materiæ, necesse est variari creationem eiusdem. Adhuc tamen respondere possunt Thomistæ, ad variationem formæ, variari tantum actionem, quâ Deus conseruat existentiam materiæ dependentem à formâ; quæ cum sit eadem cum existentia ipsius formæ dependentis à materiâ, consequenter actio illius erit educiua, ac proinde diuersa ab actione creatiua, quâ Deus conseruat actualem essentiam materiæ inde-

151.
Dic.

152.
Resp.

153.
Instat.

154.
K. 16.

155.
Argumentum
magis urget
Thomistam

pendenter ab omni subiecto: atque hanc actionem non variari, variatâ formâ. Semp̄er tamen manet difficultas, quo pacto creatio, cum ex *S. Thom. 1. p. qu. 45. art. 4.* sit ad esse rei per se subsistentis, possit esse vel ad solam essentiam materiæ; vel certe, si creatio attingit simul cum essentiâ existentiam eiusdem, non variatur, variatâ formâ, per cuius existentiam materia formaliter existit,

156. Ad fundam. primæ, patet: creatio vt sic, est tantum productio rei ex nihilo subiecti. Eodem modo ad 2. creatio est ex non ente subiecti. Ad 3. conuersio non solum discriminatur à creatione, quia dicit dependentiam à termino positiuo à quo, sed etiam quia importat dependentiam ab vno tercio subiecto communi, in quo exercenda est incompossibilitas termini ad quem, & à quo. Conuersio enim non consistit formaliter in actione productiuâ termini ad quem, sed in vnione ipsius cum vno tercio, à quo per incompossibilitatem expellendus sit terminus à quo conuersionis; atque ad eò includit dependentiam à subiecto. Ad 4. neg. conseq. Nam vt res dicatur subsistere sat est, vt non pendeat ab alio vt à subiecto: alioqui neque substantia completa diceretur subsistere, quia etiam illa pendet à propriâ subsistentiâ, vt à formâ & termino intrinsecò. Ad 5. concedo, nullam causam creatam naturaliter concurrere posse ad creationem effectiuè; nego, concurrere non posse in genere causæ formalis, aut finalis, vt patet de substantiâ concurrente ad creationem propriæ naturæ in genere causæ formalis intrinsecæ: Quia ille tantum concursus in creationem, repugnat naturaliter creaturæ, qui fit independenter à subiecto; nam hic tantum arguit perfectionem actûs puri in causante, non concursus formalis, qui cum fiat per vnionem ipsius formæ cum re creatâ, vt cum subiecto, quæ est causalitas dependens à subiecto inhætionis non excedit perfectionem formæ creatæ. Per accidens quippe est, quòd istam causalitatem forma exerceat in rem creatam vel eductam; æquè enim illam exercere posset in rem creatam, ac eductam vt patet in accidentibus materialibus, quæ eandem causalitatem formalem mediâ vnione, exercent in materiâ creatâ, ac in formâ eductâ. Quòd sit, vt nequeat ob hanc causalitatem, quam forma substantialis exerceat in materiâ, dici concreare, vel ad creationem formaliter, sed tantum materialiter concurrere.

SECTIO IX.

*An quodlibet ens possit esse terminus
Creationis?*

160. **D**VPLEX est creatio, altera naturalis, quam res ipsæ exigunt; altera supernaturalis, quæ est suprâ exigentiam rerum. De priore certum est 1. naturaliter creari omnes substantias simplices completas siue spirituales sicut, vt Angeli; siue materiales, vt fortè sunt corpora cælestia, composita tantum ex partibus integrantibus, non autem ex materiâ & formâ. Ratio; hæc sunt maximè per se substantia; quorum proprium est creari. Certum est 2. naturaliter & propriè creari animas racionales; & quidem perfectius, quàm materiâ 1. tum quia materia prima saltem in genere causæ formalis, in esse pendet à formâ: anima rationalis nullo pacto in suo esse pendet à materia, sed tantum in quibusdam operationibus vitæ vegetantis & sentientis, & pro hoc statu etiam in operationibus intellect. non

subiectiuè, cum hæc sint inorganicæ & independentes à materiâ subiectiuè, sed tantum obiectiuè; quia pendet à speciebus intelligib. quæ in hoc statu non acquiruntur, nisi per sensus: nec operantur nisi per conuersionem ad phantasmata, à quibus e-ruuntur. Tum quia naturaliter potest anima rationalis sine materiâ existere, eadem profus actione, quâ fuit à Deo primò producta; cum nulla debeat suppleri causalitas quâ anima rationalis ab ali-quâ causâ 2. in suo esse pendeat; materia autem non possit eadem actione, quæ fuit à Deo primò producta extra omnem formam conseruari; cum debeat suppleri causalitas formæ, à quâ in suo esse pendet. **DICES.** Animus rationalis producit in materiâ organizatâ per incompossibilitatem formæ embrionis, vt termini à quo, alioqui non discriminaretur à conuersione. **Resp.** duæ in animâ rationali actiones, altera, quâ producit in se; al-tera, quâ vnitur materiæ organizatæ: prior tantum est creatio, quâ anima fit independenter à subiecto, & à termino positiuo à quo: quia vi talis actionis cum nulla forma est incompossibilis; sc. non vnitur materiæ, sed tantum producit in seipsa. Non est autem vna forma incompossibilis cum aliâ, nisi per vnionem cum eodem subiecto: Posterior verò actio est conuersio, quia illa tantum habet pro termino positiuo à quo formam embrionis, & per quam anima rationalis formaliter expellit formam præcedentem. Certum est 3. naturaliter creati materiâ 1. etiam si eius productio pendet à formâ substantiali, vt à causâ, vt supra.

Controuersia est de compositis, an saltem in primâ rerum productione illa fuerit propriè à Deo creata: Post eam certum est, ea non creari, sed generari, cum non producat totum compositum, sed pars ipsius, nempe forma dependenter à materiâ. Negat *Vasquez 1. p. disp. 174. cap. 4.* Affirmant *Molino 1. p. q. 45. art. 1. & alij.* Certum est, actionem, quâ fuerunt partes in primâ productione inter se vnitæ ad compositum faciendum, non fuisse creationem, cum illa fuerit à subiecto dependens: Neque actio, quâ fuerunt productæ formæ materiales dependenter à materiâ, sed sola actio, quâ producta fuit materia, fuit creatio. Cæterum, an propter materiæ creationem dicendum sit, totum compositum fuisse creatum: an potius propter actionem vnitiuam partium, dicendum sit generatum, quæstio est de modo loquendi. Mihi prior magis aridet; nam esto actio vnitiua partium non sit creatio, cum sit dependenter à partibus subiectiuè, tamen consideratum totum compositum, vt totum est formaliter, non est ex aliquo, sed ex nihilo; & aliunde propter materiæ creationem, potest denominari creatum, & sic illud absolutè nominat Scriptura & Patres. Atque hæc de creatione vt à rebus naturaliter exigitur. De eadem verò, quatenus diuinâ virtute exerceri potest in rebus supra ipsarum exigentiam; certum est 1. Deum suâ virtute creare posse omnem formam substantialem materialem; quia si potest actione creatiuâ conseruare accidentia Euchar. extra subiectum, à priori poterit extra subiectum conseruare quamlibet formam substant. Quòd si potest huiusmodi formas conseruare actione creatiuâ, poterit eas primò producere; cum actio conseruatiua à productiuâ non differat, nisi extrinsecâ tantum connotatione: quia productiuâ connotat rem immediatè antea non fuisse: conseruatiua verò connotat eandem rem immediatè antea fuisse. Cæterum quoad intrinsecam perfectionem non differunt; vnde eadem virtus quæ requiritur & sufficit ad vnâ, requiritur

Certum substantias simplices completas creati.

161. Animas racionales creari.

162.

163.

Dua in anima aliquid aliud.

164.

Certum est materiam creati.

165.

Totum compositum creatum.

Deum absolute potentia creare potest formam substantiam.

166. *formam accidentem ab- solutam, que non requiritur à propria causa.* quiritur & sufficit ad aliam. Certum 1. est super naturaliter creari posse omnem formam accidentalem absolutam: quia si potest quantitas Euchar. cur non & reliqua accidentia. quæ absolutam habent entitatem? Fundam. Deus facere potest, quidquid essentis rerum non repugnat: non repugnat: non repugnat autem essentia accidentis, habentis absolutamentitatem, extra omne subiectum produci: quia de essentia eius non est, actu inhære, sed tantum aptitudine: & extra omne subiectum accidens manere potest cum essentiali aptitudine ad inhærendum.

167. *Modorum non est ratio eadem.* Sola igitur concertatio superest de modis rerum; & quidem de modis, quorum essentia consistit vel in actuali dependentia materiæ, vt est eductio; vel in actuali respectu ad agens, vt est actio, certum est, eos creari non posse. Nam priores sunt ipsa actualis dependentia à materiâ: quod autem creatur, fit actu independens à materiâ: non igitur cum creatione consistere potest eorum essentia. Posteriores verò consistunt in actuali dependentia ab agente; quæ vt creetur, debet aliâ additâ actione creari. Vt si deberet creatio creari, (nam reliquæ actiones, cum sint à materiâ dependentes, creari non possunt, ob assignatam rationem) deberet aliâ creatione creari. Hoc autem implicat, quia destrueretur eius essentia, quæ est, vt sit immediatus egressus & emanatio à potentiâ creatiuâ Dei; & hoc ipso quod crearetur, esset terminus creatus, medietate tantum emanans à potentiâ creatiuâ Dei: igitur mutaret essentialem habitudinem actionis in terminum. De reliquis autem modis, velat de *Vnionem, Subsistentia, Vbi, &c.* affirmat *Hurtad. in Phys. disp. 12. sec. 5.* eos diuinitus creari posse: quia reliqui modi non pendunt immediate seipsis à subiecto, sed per alium modum distinctum, nempe per generationem, quæ distinguitur à quolibet modo, qui fit, vt actio à termino: ac proinde poterit per creationem separari actualis dependentia ipsius à subiecto, saluâ eius essentia. *Confir. 1.* idem forma creari potest, quia non pendet immediate per seipsam à subiecto, sed mediante modo à se distincto: ergo etiam modus, qui non pendet seipso immediate à subiecto, sed per alium distinctum modum, diuinitus creari poterit. 2. eadem *Vnio &* quiuis modus ab actione diuersus, conseruari potest diuersis actionibus; ergo non determinat sibi certam aliquam actionem; ergo sicut potest vni actioni succedere alia actio, ita succedere poterit creatio.

168. *Quidquid Hurtadius dicit.* Opposita sent. communior, & sequenda. Fundam. sumitur ex ipsâ ratione modi vt sic, qui ob maximam sui imperfectionem nequit conseruari, nisi actu pendens à subiecto vel fundamento, cuius est modus. At distinguit *Hurtadius* in quouis modo, generatione exceptâ, duplicem dependentiam, alteram à subiecto, & hanc docet modum habere formaliter per generationem distinctam; alteram per ordinem ad aliquid, quod se ipso essentialiter exigit: velut *Vnio* per ordinem ad extrema, quæ immediate per se ipsam actu vnit, & sine quâ vnitione non saluaretur essentia vnionis. *Vbi* per ordinem ad hunc numero locum, in quo per se ipsum immediate mobile locat, sine quâ locatione non subsisteret essentia *Vbi*. Actio per ordinem ad terminum, quem seipsa denominat actum, sine quâ denominatione non consisteret essentia actionis. Porro primam depend. affirmat, separari ipse à modo, quia distinguitur ab illo; non secundam, quæ à modo non distinguitur. Quia verò prior tantum dependentia est à subiecto, non autem posterior, poterit manere essentia modi absque actuali de-

169. *Confirmer.* pend. à subiecto, non tamen absque actuali depend. à termino, quem essentialiter denominat seu informat. Sed contrâ; modus, quâ modus est, habet vt actu pendeat à subiecto: ergo quacunque ratione debet actu pendere à subiecto. Antec. prob. omnis differentia debet proportionari generi: ergo si differentia cuiuscunque modi est aliqua actualis depend. sine quâ essentia modi saluari non potest, etiam hanc actualem depend. habere debet ratione generis, quâ modus est; alioqui ratio generica modi saluaretur in solâ dependentia aptitudinali; differentialis verò in actuali. Ita nequit consistere essentia accidentis in aptitudinali depend. generica à subiecto, & in actuali specificâ ab eodem: cum ratio generica & specificâ debeant sibi inuicem proportionari. Hinc ulterius sequeretur, quod modus partim consisteret in actuali depend. partim in aptitud. *Confir.* non potest reddi ratio, cur *Vnio* essentialiter requirat hæc numero extrema; *Vbi* hoc numero mobile; *Actio* hunc numero terminum, nisi quia actu subiectiuè pendent ab illis: alioqui possent alia numero extrema informare ac denominare, quàm quæ defacto informant & denominant. Nam ex eo colligimus, formam non pendere essentialiter subiectiuè à materiâ, quia potest hæc numero forma separari ab hoc numero subiecto; igitur si nequit hic modus separari ab hoc numero subiecto, signum est, quod essentialiter subiectiuè, & non tantum informatiuè pendeat ab illo. Neque modus requirit generationem, vt actu subiectiuè pendeat à materiâ; nam hoc habet modus a seipso, quâ modus est essentialiter, sed vt suum esse ab agente accipiat. Nec est eadem ratio de forma; hæc n. non solum distinguitur à generatione, quâ producitur, sed etiam ab vnione quâ materiæ vnitur. At modus licet distingueretur à generatione, quâ producitur, non tamen distinguitur à modo, quo vnitur subiecto, quia quilibet modus se ipso immediate vnitur subiecto absque alio distincto modo: proinde nequit à subiecto separari per creationem, vt potest forma. Ex his satis factum est fundamento oppositæ, & ad 1. *confir.* Ad 2. Et si concederetur antec. de quo *suprà*, neg. ult. conseq. nam id pugnat cum natura modi, cuius ob maximam suam imperfectionem, est actu pendere a subiecto à priori.

170. *Modi nulla virtute diuinitus creari possunt.* 171. *Confirmer.* An quod est naturaliter creabile, sit diuinitus generabile? *Sec. 10.*

172. *Modi dupl. 2 dependentia figmentum.* *173.* *Ad fund. vide n. 115. & 152.* *174.* *Affir. prob. 1.* *175.* *Secundo.*

An quod est naturaliter creabile, sit diuinitus generabile?

PRIMA sent. affirmatiua prob. Ita se habet generabile ad creabile; sicut creabile ad generabile; sed quod est naturaliter generabile potest diuinitus creari, vt constat de accidentibus Euchar. ergo quod est naturaliter creabile, poterit diuinitus generari. 2. Potest Deus attemperare concursum creatiuum respectu termini naturaliter creabilis, & ad illum producendum vel conseruandum admittere concursum sustentatiuum subiecti, supplementis id, quod de creatiuo concursu per attemperationem demptum est: hoc est, ad terminum naturaliter creabilem admittere concursum effectiuum creaturæ per modum instrumenti obediens. vt *suprà* sec. 4. ergo poterit ad eundem admittere concursum sustentatiuum subiecti per modum instrumenti obediens. nam potest concursus sustentatiuus subiecti supplere concursum effectiuum agentis; sicut è conuerso, effectiuus agentis supplere sustentatiuum subiecti, vt patet in quantitate Euchar. *Confir.* potest Deus concursum vnios generis supplere per

concursum alterius generis; vt constat, 1. de subiectiuo respectu accidentium, quem supplere potest effectiuo extra subiectum. 2. de concursu formali respectu materiae, quem supplere potest solo concursu effectiuo creatiuo, conseruando illam extra omnem formam. 3. de concursu hypostatico subsistentiae respectu propriae naturae, quem supplere potest effectiuo extra omnem subsistentiam. Igitur concursum creatiuum supplere poterit subiectiuo.

177. *1. ratio:* *Actio generatiua est imperfectior creatiuo.* SECUNDA sent. negatiua, probabiliior. Alij rationem assignant; quia quod supernaturaliter producit, requirit perfectiorem producendi modum, aut saltem non imperfectiorem proprio modo productionis naturalis. Tum quia actio, qua de facto Deus supernaturaliter conseruat accidentia Euchar. extra subiectum, est perfectior actione, qua eadem naturaliter conseruabat in proprio subiecto. Tum quia actio supernat. debet supplere, quod praestabat actio naturalis; non posset autem supplere, nisi vel esset perfectior, vel saltem aequae perfecta. Tum quia, alioqui non esset talis actio sufficiens ad effectum producendum, vel conseruandum; nam vt actio sit sufficiens ad effectum producendum vel conseruandum, debet continere, quidquid propria actio naturaliter productiuo, aut conseruatiua continebat. Sed contra; sufficit, vt actio supernat. aequaleat naturali, in ordine ad conseruandum effectum in proprio esse; esto ex modo illum conseruandi sit imperfectior actione naturali. Vnde ad 1. prob. dici potest, illa actio esse perfectior per accidens ex modo attingendi terminum independenter a subiecto, qui modus semper est perfectior modo attingendi dependente a subiecto. Caeterum non repugnat, vt 7. 10. eadem accidentia Euchar. a Deo supernaturaliter conseruari actione dependente a Corpore Christi, vt a subiecto, non quidem inhaesionis, sed sustentationis. Ad 2. sufficere, vt actio supernat. suppleat quod faciebat naturalis, quoad communicandum aut conseruandum esse, non quoad modum actionis. Ad 3. vt actio supernat. sit sufficiens, latet, si contineat quod naturalis continebat quoad substantiam; non quoad modum.

178. *Contra.* Alij assignant hanc: Implicante substantiam spirituales generari; seu educi de potentia subiecti materialis: Non enim educeretur ab omnibus partibus materiae simul; alioqui dicerentur plures, imo infinitae causae adaequate eiusdem effectus: nec ab vna tantum; alioqui non educeretur ex potentia totius subiecti. Sed contra; non sola substantia spiritualis est naturaliter creabilis, sed & materia 1. & substantia corporea simplex: & dici posset talis substantia educi ex omnibus partibus materiae simul adaequate, inadaequate ex singulis; eo modo, quod tenentur dicere, qui ponunt unionem spirituales inter animam & corpus.

179. *Alia ratio.* Alij reddunt: Substantia spiritualis sua natura est immortalis & incorruptibilis: si autem posset diuinitus generari, esset mortalis & corruptibilis: nam deficiente concursu materiae per introductionem formae naturalis ab agente naturali, substantia spiritualis a tali materia dependens, naturaliter peteret corrumpi, cum nequeant duae formae substant. sustentari ab eadem materia. Sed contra: 1. esset corruptibilis obedientialiter respectu Dei supernaturaliter agentis: incorruptibilis naturaliter respectu Dei naturaliter operantis; sicut quaeuis substantia spiritualis de facto est immortalis & incorruptibilis, secundum ipsius naturam, & modum agendi naturalem Dei; mortalis vero &

180. *Sed nec ista sufficit.* corruptibilis secundum potentiam obediential. & modum supernatur. agendi Dei. Confirm. posset Deus ad conseruandam substantiam spirituales vt instrumento effectiuo obedient. alterius creaturae liberè concurrentis; & tunc, quia conseruatio talis concursus creatiuo penderet a liberà voluntate creaturae, diceretur ea substantia per ordinem ad talem creaturam, liberè illam conseruantem, corruptibilis. 2. eo casu teneretur Deus, vt author naturae, ad saluandam eius naturalem incorruptibilitatem, prouidere illi de alio modo perpetuandi illius esse: vt de facto, ad saluandam naturalem incorruptibilitatem quantitatis Euchar. definente Corpore Christi sub illa, per alterationem specierum in stomacho fumentis, prouidet illi de alio subiecto, creando nouam, vel priorem corruptam materiam, cui naturaliter inhaereat.

181. *Tertia ratio* Constatuatis his, haec occurrit implicancia: Vt aliquid generetur seu educatur de potentia materiae, debet posse a materia dependere: sc. aliquam dependendi potentiam supponi debere in eo, quod debet generari, tam euidentem est, quam omnem actum 2. supponere primum. Minor sublu. Quod autem est naturaliter creabile, est ens per se existens per omnes Scholast. & S. Tho. 1. p. qu. 45. ar. 4. quia habet entitatem a materia naturaliter independentem; & petit fieri actione independente a subiecto; vt vnumquodque naturaliter postulat, ad quod naturaliter inclinatur. Et quod natura sua est per se existens, nulla potentia fieri potest per se non existens; ergo nec actu pendens a materia: quia implicat actu pendere a materia, & simul esse per se existens, sicut implicat, quantitatem per se existentem actione creatiuo extra subiectum, simul actu pendere a subiecto; nam ita se habet entitas rei naturaliter creabilis, sicut quantitas supernaturaliter extra subiectum conseruata, nisi quod haec per se existere extra subiectum habeat supernaturaliter, illa naturaliter. Ratio: isti duo modi sunt essentialiter oppositi, quorum vnus necessario destruit alterum; nam esse per se dicit negationem dependentiae a subiecto; dependere a subiecto dicit negationem essendi per se. Nam res est per se existens se ipsa & propria entitate, non ratione aliqua distincta, ac addita: prout per se existere dicit perfectionem naturae, non prout dicit perfectionem suppositi; ergo nulla potentia poterit reali perfectione spoliari, quia nequit spoliari propria natura, cuius intrinseca perfectio est per se existere: sc. siue supponamus, existentiam non distinguui ab essentia; siue ab illa ex natura rei distinguui, semper erit verum, existentiam rei creabilis esse per se, nec posse talem rem existere existentia dependibili ab alieno subiecto.

182. *Inprobatur.* DICES. Quid implicat, rem per se existentem naturaliter, fieri existentem in alio subiectiuo supernaturaliter, & per potentiam obedientialem? Resp. cum eleuatio supernatur. non mutet intrinsecam entitatem rei, sed solum euehat illam extrinsecè ad effectum propriam naturam excedentem, implicat rem per se existentem dependere ab alio subiectiuo; cum isti modi existendi per se, & existendi subiectiuo in alio, sint contradictione oppositi. Confirm. implicat, materiam 1. etiam supernaturaliter subiectiuo dependere ab alio; formam substantialem, etiam supernaturaliter inhaerere subiecto ad instar formae accidentalis: accidens modificare subiectum ad instar modi. Ita ens per se existens dependere subiectiuo ab alio, contradictionem inferit vnus eiusdemque rei. Instabis. Res sit dependens subiectiuo ab alio actione a se distincta:

183. 184. *Vera ratio implicancia.* 185. *Naturaliter creabilem qui a materia pendet.* 186. 187. *Inductio prob.* 188.

Ad ergo nulla erit repugnantia, vt res maneat existens per se, & simul distincta a actione fiat subiectiue dependens ab alio. Sed contra; non ipsa tantum generatio fit subiectiue dependens ab alio, sed res ipsa secundum suam entitatem. sicut non tantum actio, sed res ipsa actione terminata fit effectiue dependens ab alio.

189. *Potest Deus quod imperfectionis est in creatura superare per aliquid illi supernaturaliter additum. non quod perfectius est.*
 Ad 1. argum. oppositæ, neg. maior. nam potest Deus quod imperfectionis est in creaturâ, qualis est naturalis dependentiâ a subiecto, suâ virtute superare, per aliquid illi supernaturaliter additum; non potest, quod perfectionis est, & inseparabile a creatura, qualis est existentia per se in re naturaliter creabili, supernaturaliter tollere, vel efficere, vt manens per se, actu pendeat subiectiue ab alio. 2. nego antec. cum enim concursus creatiuus essentialiter sit independens a subiecto, implicat ad illum admitti concursum sustentatiuum subiecti; nam simul esset concursus creatiuus, quâ esset ex nihilo subiecti; & non creatiuus; quâ dependeret a subiecto: concursus vero effectiuus creaturæ non tollit independentiam subiectiuam a concursu creatiuo Dei, vt tollit concursus subiectiuus. Ad prob. conseq. concedo, concursum subiectiuum suppleri posse per creatiuum, non contra, concursum creatiuum rei naturaliter creabilis per subiectiuum. Quia non implicat, vt res naturaliter educibilis creetur: implicat autem, vt res naturaliter creabilis educatur. Ad Confir. nego antec. nisi quando concursus vnius generis non repugnat cum re producibili concursu alterius generis, vt sunt omnes concursus in argumento assignati. Nam concursus creatiuus nec repugnat eum formâ naturaliter educibili: nec cum subiecto a formâ naturaliter dependibili; nec cum naturâ a propriâ subsistentiâ naturaliter terminabili; pugnat concursus subiectiuus cum termino naturaliter creabili.

190. *191.*
 AN creatio potuerit esse ab eterno, *ro. 1. disp. 7. Sec. 3. vbi disputauit, an possibilis sit creatura cui connaturalis potuerit esse æternitas: ergo solum hic agendum est de creatione in ordine ad tempus.*
 Creatio, altera rei diuisibilis & materialis, altera rei indiuisibilis & spiritualis. De i. nulla diffie. creatio. n. rei diuisibilis, ex. gr. materiæ. est diuisibilis; sc. Actio proportionari debet termino; ergo fieri potest in tempore: nam sicut terminus diuisibilis non necessarid totus simul educitur ex materiâ, sed educi potest successiue per partes; ita terminus diuisibilis non necessarid totus simul educitur ex materiâ, sed educi potest successiue per partes; ita terminus diuisibilis non necessario totus simul creatur, sed creati potest successiue per partes. Nec obstat, quod vnus creetur, alter educatur: nam successiua productio possibilis solum fundatur in diuisibilitate termini producibilis, qui recipere potest suum esse successiue per actiones partiales integrantes vnâ totalem, sicut partes termini integrantes vnum terminum totalem. Confir. si ad productionem primæ partis tantum termini diuisibilis, statim tota creatio poneretur daretur actio totalis sine suo termino totali; at eum actio sit via & communicatio termini, implicat eam poni, & simul non poni terminum; ergo etiam implicabit, poni totalem actionem, & simul non poni totalem terminum ipsius. Dices, partes rei diuisibilis creari non successiue in tempore, sed per instantia

interpolata. Sed contra; eum hic loquamur de potentia absolutâ, nulla videtur repugnantia, quia partes rei diuisibilis creari possunt per successionem continuatam temporis, nulla interpolatâ morâ inter creationem vnius partis & alterius. De posteriori creatione rei spiritualis,

PRIMA sent. negat, huiusmodis creationem fieri posse in tempore, 1. quia sequeretur, rem indiuisibilem fieri diuisibilem: quia quod coextenditur tempori est diuisibile: sed per creationem temporaneam res coextenderetur tempori; quia quod producit in tempore, suum esse recipit in diuersis partibus temporis; ergo. 2. sequeretur rem indiuisibilem creatam in tempore, a Deo annihilari non posse, nisi post determinatum tempus: nam inter primum non esse angeli annihilati, ex. gr. & vltimum non esse eiusdem creati, intercederet creatio angeli, quæ cum clauderetur vltimo non esse creati, & primo non esse annihilati, necessariò esset in tempore determinato. at Deus habet virtutem annihilandi quâcumque creaturam pro quocunque tempore vel instanti; cum in quocunque tempore vel instanti, creatura sit essentialiter subiecta Deo. 3. sequeretur, creationem non distingi a conseruatione eiusdem rei: quod implicat. tum quia conceptus creationis, cum sit rei primò esse accipientis, distinguitur a conceptu conseruationis, quæ est rei præsupponentis primò esse eiusdem. Tum quia alioqui talis res nunquam esset creata, sed semper conseruata. Sequela prob. cum impossibile sit, assignare primam partem in tempore, in qua res primò accipiat esse, erit impossibile in eo distinguere productionem a conseruatione. Confir. implicat aliquid esse, & a Deo non cognosci, sed si creatio fieret in tempore res per eam acciperet primum esse, & tamen a Deo non cognosceretur, quando talis res primò esse acciperet: alioqui distingueret primam partem temporis, in qua res creata acciperet primum esse a reliquis, in quibus iam iam conseruaretur.

SECUNDA affirmat: quæ probabilior, sequitur ex sent. affirmante, Deum potuisse aliquam creaturam spirituales ab æterno condere. fundam. rem indiuisibilem produci in tempore diuisibili, non est, rem accipere suum esse diuisibiliter; & successiue quasi per partes, sed totum simul, & indiuisibiliter in ordine ad se, licet diuisibiliter per correspondentiam tantum, ad tempus diuisibile: ita vt cuiuslibet parti temporis, in quo res crearetur, responderet totum esse rei creatæ, & conseruatæ simul. non implicat, rem spirituales fieri virtualiter diuisibilem, vel per modum additum, vt sit anima in corpore per vnionem; & angelus in loco per localitatem: vel per conseruationem eiusdem rei indiuisibilis in ordine ad mensuram temporis diuisibilis. nam sicut anima per vnionem diuisibilem, & Angelus per localitatem diuisibilem, replicantur in corpore, & loco diuisibili ita res indiuisibilis per conseruationem virtualiter diuisibilem replicatur in tempore diuisibili. Confir. non minus indiuisibilis ac tota simul est annihilatio, quam angeli creatio: nam desitio rei respondet productioni eiusdem; nec potest indiuisibile desinere successiue per partes, quas non habet. at potest Deus annihilare angelum in tempore: alioqui nec posset immediatè post instans creationis; nec angelus cessare ab actu intelligendi aut volendi immediatè post instans. Explicatur: in sent. admittendum positiua instantia in tempore, illa necessariò debent desinere, & non in instanti, in quo sunt; ergo in tempore immediatè sequenti; nam implicat,

196. *De creatura indiuis. negatiua. P. 60. 1.*

197. *Prob. 2.*

198. *P. 63.*

An creatio fieri possit in tempore?

192. *193.*
 AN creatio potuerit esse ab eterno, *ro. 1. disp. 7. Sec. 3. vbi disputauit, an possibilis sit creatura cui connaturalis potuerit esse æternitas: ergo solum hic agendum est de creatione in ordine ad tempus.*

193. *Resp. affir. de creat. 101. indiuis.*
 Creatio, altera rei diuisibilis & materialis, altera rei indiuisibilis & spiritualis. De i. nulla diffie. creatio. n. rei diuisibilis, ex. gr. materiæ. est diuisibilis; sc. Actio proportionari debet termino; ergo fieri potest in tempore: nam sicut terminus diuisibilis non necessarid totus simul educitur ex materiâ, sed educi potest successiue per partes; ita terminus diuisibilis non necessarid totus simul educitur ex materiâ, sed educi potest successiue per partes; ita terminus diuisibilis non necessario totus simul creatur, sed creati potest successiue per partes. Nec obstat, quod vnus creetur, alter educatur: nam successiua productio possibilis solum fundatur in diuisibilitate termini producibilis, qui recipere potest suum esse successiue per actiones partiales integrantes vnâ totalem, sicut partes termini integrantes vnum terminum totalem. Confir. si ad productionem primæ partis tantum termini diuisibilis, statim tota creatio poneretur daretur actio totalis sine suo termino totali; at eum actio sit via & communicatio termini, implicat eam poni, & simul non poni terminum; ergo etiam implicabit, poni totalem actionem, & simul non poni totalem terminum ipsius. Dices, partes rei diuisibilis creari non successiue in tempore, sed per instantia

199. *Potest res indiuis. creatio fieri in tempore.*

Ratio.

200. *Conf.*

201. *Explicatur.*

cat, ea durare vsque ad aliud instans sequens: cum instans temporis non duret ultra instans, in quo est. Igitur potest desinitio rei indiuisibilis esse in tempore: ergo & productio rei indiuisibilis.

202. Ad 1. argum. opposit. neg. sequela. Ad prob. quod coextenditur tempori, fit diuisibile virtualiter ratione conseruationis: nego, fieri diuisibile formaliter, cum non respondeat tempori per partes, sed totum simul cuiuslibet parti temporis minori in infinitum. Vnde, quod creatur in tempore, coextenditur tempori virtualiter, non formaliter, sicut anima coextenditur corpori, & angelus loco, non formaliter, sed virtualiter: quia ista coextensio non fit per correspondentiam partis mobilis ad partem loci, aut temporis, sed totius ad quamlibet partem loci, vel temporis. Quod producitur in tempore, recipit primum suum esse in diuersis partibus temporis, nego; cum nulla pars sit, in qua suum primum esse recipiat, sed semper illud supponatur recepisse in partibus prioribus in infinitum. Recipit suum esse quasi secundum in infinitis partibus temporis, quod est in tempore conseruari, & secundum idem esse antea acceptum perseverare; concedo. Ad 2. nullum est absurdum, non posse angelum creatum in tempore, nisi post determinatum tempus annihilari: sicut nec posset ab æterno creatus, nisi post æternitatem annihilari. Est enim hæc necessitas ex suppositione, in qua res ex suppos. quod est, necessarium est. Sicut ex suppos. quod Deus rem in tempore conseruat, non potest pro eodem tempore illam corrumpere. Aduersarij. n. negare non possunt effectum, qui in instanti producitur à Deo & à causa 2. immediate post distincta actione conseruari à solo Deo. Quæ actio, cum fiat in tempore, non potest à Deo corrumpi, atque adeo nec terminus, qui per eam conseruatur, nisi post determinatum tempus: cum nullum ens queat corrumpi pro eâ duratione, quâ est. Datur igitur etiam per aduersarios aliquod tempus, in quo Deus neque de potentia absolutâ corrumpere potest effectum creatum.

203. Ad 2. Eternitatis negande fund. debile.

Ad 3. Resp. creationem distingui posse à conseruatione, 1. quia creatio importat negationem præexistentis esse; contra, conseruatio possessionem præexistentis esse. 2. quia creatio importat acceptionem primi esse. 1. modo optime distingui potest creatio in tempore facta ab ipsâ conseruatione: nam eadem actio in tempore producta, quâ dicit negationem esse præcepti, est creatio; quâ dicit possessionem eiusdem esse præhabiti, est conseruatio. 2. modo distingui non potest, ut argum. probat; cum in nullâ parte temporis assignari possit res, in quâ primò esse acceperit. Res nunquam esset creata, creatione distinctâ à conseruatione, concedo; creatione, quæ simul esset conseruatio, nego: nam ut res dicatur simpliciter creata, non est necesse, ut eius creatio sit adæquatè distincta à conseruatione; cum non minorem efficaciam habeat communicandi esse termino creatio, quæ simul est conseruatio, quàm creatio, quæ adæquatè distinguitur à conseruatione, ut constat in æternâ generatione Verbi, quæ simul est generatio & quasi conseruatio eiusdem. Ad confirm. nego, rem in tempore creatam in aliquâ parte temporis accipere primum suum esse; aio, semper cum esse accipere continuationem eiusdem esse: ac proinde mirum non esse, si à Deo non videatur, in quâ parte res creata in tempore accipiat suum primum esse, cum talis pars non detur. Sicut nec mirum est, Deum non videre primam partem temporis, quæ sequitur immediate post instans, cum talis prima pars non detur, ut omnes fatentur. Deducitur, in creatione æternâ saluari potuisse distinctionem inter creationem & conseruationem; non quidem per negationem esse duratione præcedentem; sed naturâ tantum. Nam licet in æternitate non præcessisset negatio esse rei ab æterno creatâ duratione, præcessisset tamen naturâ: quæ præcessio sat fuisset ad distinguendam creationem à conseruatione.

204. Eternitatis negande fund. debile.

Ad 3. Resp. creationem distingui posse à conseruatione, 1. quia creatio importat negationem præexistentis esse; contra, conseruatio possessionem præexistentis esse. 2. quia creatio importat acceptionem primi esse. 1. modo optime distingui potest creatio in tempore facta ab ipsâ conseruatione: nam eadem actio in tempore producta, quâ dicit negationem esse præcepti, est creatio; quâ dicit possessionem eiusdem esse præhabiti, est conseruatio. 2. modo distingui non potest, ut argum. probat; cum in nullâ parte temporis assignari possit res, in quâ primò esse acceperit. Res nunquam esset creata, creatione distinctâ à conseruatione, concedo; creatione, quæ simul esset conseruatio, nego: nam ut res dicatur simpliciter creata, non est necesse, ut eius creatio sit adæquatè distincta à conseruatione; cum non minorem efficaciam habeat communicandi esse termino creatio, quæ simul est conseruatio, quàm creatio, quæ adæquatè distinguitur à conseruatione, ut constat in æternâ generatione Verbi, quæ simul est generatio & quasi conseruatio eiusdem. Ad confirm. nego, rem in tempore creatam in aliquâ parte temporis accipere primum suum esse; aio, semper cum esse accipere continuationem eiusdem esse: ac proinde mirum non esse, si à Deo non videatur, in quâ parte res creata in tempore accipiat suum primum esse, cum talis pars non detur. Sicut nec mirum est, Deum non videre primam partem temporis, quæ sequitur immediate post instans, cum talis prima pars non detur, ut omnes fatentur. Deducitur, in creatione æternâ saluari potuisse distinctionem inter creationem & conseruationem; non quidem per negationem esse duratione præcedentem; sed naturâ tantum. Nam licet in æternitate non præcessisset negatio esse rei ab æterno creatâ duratione, præcessisset tamen naturâ: quæ præcessio sat fuisset ad distinguendam creationem à conseruatione.

Ra io.

205. Creatio à conseruatione disting.

qui potest creatio in tempore facta ab ipsâ conseruatione: nam eadem actio in tempore producta, quâ dicit negationem esse præcepti, est creatio; quâ dicit possessionem eiusdem esse præhabiti, est conseruatio. 2. modo distingui non potest, ut argum. probat; cum in nullâ parte temporis assignari possit res, in quâ primò esse acceperit. Res nunquam esset creata, creatione distinctâ à conseruatione, concedo; creatione, quæ simul esset conseruatio, nego: nam ut res dicatur simpliciter creata, non est necesse, ut eius creatio sit adæquatè distincta à conseruatione; cum non minorem efficaciam habeat communicandi esse termino creatio, quæ simul est conseruatio, quàm creatio, quæ adæquatè distinguitur à conseruatione, ut constat in æternâ generatione Verbi, quæ simul est generatio & quasi conseruatio eiusdem. Ad confirm. nego, rem in tempore creatam in aliquâ parte temporis accipere primum suum esse; aio, semper cum esse accipere continuationem eiusdem esse: ac proinde mirum non esse, si à Deo non videatur, in quâ parte res creata in tempore accipiat suum primum esse, cum talis pars non detur. Sicut nec mirum est, Deum non videre primam partem temporis, quæ sequitur immediate post instans, cum talis prima pars non detur, ut omnes fatentur. Deducitur, in creatione æternâ saluari potuisse distinctionem inter creationem & conseruationem; non quidem per negationem esse duratione præcedentem; sed naturâ tantum. Nam licet in æternitate non præcessisset negatio esse rei ab æterno creatâ duratione, præcessisset tamen naturâ: quæ præcessio sat fuisset ad distinguendam creationem à conseruatione.

An creatio re ipsâ distinguatur à conseruatione?

PRIMA sent. affirmatiua est Henrici quodlib. 1. q. 7. §. quod creatura, & quodlib. 9. q. 1. §. interim, sine, Richard. in 2. dist. 1. art. 2. q. 1. Bacho. q. 2. art. 3. Greg. qu. 6. art. 1. conclus. 4. Probat 1. Henric. ex illo Gen. 2. Requieuit Deus die septimo ab uniuerso opere, quod pararat: Quem locum concilians August. contr. Adimant. cap. 2. cum illo Ioan. 5. Pater meus usque modo operatur: Requieuit, inquit, ab omnibus operibus suis, quæ fecit, ut iam ultra non faceret mundum, cum omnibus quæ in eo sunt: non tamen ut etiam à primâ administratione requiesceret. Ergo cessauit à primâ actione, quâ mundum condidit, & per aliam illum eundem nunc conseruat & administrat. Probat 2. Richard. Creatio passiuæ est, quâ creatura accipit esse ab alio: conseruatio est, quâ in eodem esse accepto perseverat. Sed accipere esse ab alio, & perseverare in eodem esse, differunt realiter: ergo 3. ex Bacho. Creari est accipere primum esse: ergo si creatio est eadem cum conseruatione, res conseruata continuo accipit primum esse: sed non potest accipere primum esse, nisi destructo priori: ergo res est in continuo corrumpi & produci.

4. Quæ habent distinctos terminos, distinguuntur realiter; nam mutationes distinguuntur penes diuersitatem terminorum, à quibus specificantur. At terminus à quo creationis est non esse; ad quem, est esse: Contrâ verò conseruationis terminus à quo, est esse, quod præsupponit; ad quem, est non esse, ad quod res conseruata suâ natura tendit, ergo.

5. Si conseruatio esset eadem cum creatione, sequeretur rem creatam esse in continuo fieri. 6. Eadem res à solo Deo creata, conseruari potest mediâ crea-

206. Ad conf.

207. Coroll.

208. Affir. Henric.

209. Prob. 1.

210. Secundo.

211. Tertio.

212. Quarto.

213. Quinto.

214. Sexto.

creaturâ vt instrumento : aut contrâ, res à Deo & creatura simul creata, conseruari posset à solo Deo: at nequit actio vnus agentis fieri actio alterius.

215. *Supra.* 7. Actio non solum indiuidatur per ordinem ad agens & terminum, sed etiam per ordinem ad circumstantias loci & temporis. ergo impossibile est, vt actio, quæ fuit in primo instanti, sit eadem, quæ continuatur toto tempore sequente.

216. *Negant.* SECUNDA negat, creationem distingui à conseruatione re ipsâ, sed tantum ratione: *S. Thom. 1. p. q. 104. ar. 1. ad 4. de potent. q. 3. ar. 3. ad 6. & q. 5. ar. 1. ad 2. Scoti quodlib. 12. ar. 1. & 2. Durand. in 2. dist. 1. q. 2. n. 19. Herue. de atern. mundi q. 1. ar. 4. Capreo. in 2. dist. 1. q. 2. ar. 1. conclus. 3. & ar. 3. ad argum. contr. 3. concl. Rubio. q. 9. Ferrar. 3. contr. gent. c. 65. §. Ad huius euid. Mayron. in 2. dist. 1. q. 4.*

Probabilis. Est etiam communior inter recent. & probabilior. Cuius prior pars prob. 1. non repugnat, effectum per eandem productionem accipere primum esse, & in eodem conseruari: hæc n. distincta productio non est necessaria ex parte effectus, nam hic perseuerat idem, qui vti potuit accipere suum esse per primam productionem, ita poterit per eandem inuariatam secundum idem esse conseruari: nec ex parte agentis; quia hic manet cum eadem virtute proximè applicatâ ad effectum, vt antea; nec ex parte productionis, nam quæ potuit dare primum esse effectui, idem poterit continuare. Neque est vlla ratio, cur ipsa statim producta petat desinere, vel agens, illam non continuare. Nam quâ ratione per eandem virtutem applicatam, vt antea continuat idem esse effectus, continuare poterit eandem actionem, & dependentiam effectus à se. Confir.

217. *Prob. non distingui ex naturâ rei.* 1. cessante primâ productione, vel succedit vna tantum conseruatio, quæ continuat idem esse per primam productionem habitum vel plures. Non secundum, alioqui vel essent infinitæ conseruationes respondentes infinitis partibus temporis, in quibus res conseruaretur, vel certè singulæ deberent durare aliquâ parte temporis: Et quâ ratione durarent vnâ parte, possent totum tempus. Si primum (vt probabilis respondet) sequi. Deum non potuisse producere creaturam aliquam ab æterno, vel in tempore: cum nec in æternitate, nec in tempore re ipsâ prima productio distingui possit à conseruatione.

218. *Conf. 1.* 2. Posito quod Deus non variet actionem, quâ rem primò produxit, res producta sufficienter conseruaretur in suo esse per illam: ergo ex se est sufficiens ad conseruandam rem in esse præhabito. Assumpt. prob. si illa potuit dependenter à virtute productionis Dei primum esse effectui conferre, eadem poterit dependenter à virtute productionis Dei, idem esse conseruare: cum non maior vis requiratur ad conseruandum, quàm ad primò producendum: vt patet de ipso principio productiuo; non .n. maior vis productiuâ requiritur ad conseruandum, quàm ad primò producendum. Prob. 2. Contra eos, qui vnionem ab educatione distinguunt: materia per eandem vnionem initio productam conseruat in genere causæ materialis formam, & forma materiam: ergo & agens in genere causæ efficientis suum effectum. Disparitas vix assignabitur, cum non minùs ad effectum conseruandum requiratur vna causalitas, quàm alia: Nec minùs vna sit sufficiens ad eundem effectum primò causandum & simul conseruandum, quàm alia. Anteced. prob. licet varietur actio productiuâ vnionis, vt potè quæ ab initio fuit ab agente creato, & increato simul, immediatè verò pòst à solo Deo causata, non tamen variatur ipsa vnio. Alioqui non maneret idem numero compositum in facto esse, quod fuit

in fieri: nam compositum formaliter est per vnionem, secundum eos, qui nolunt, tam substantialem esse rei conseruationem effectiuam quàm causalitatem materialem aut formalem; & arguunt: illud est fundamentum relationis effectus ad causam, quod producitur à causâ: sola vnio ab homine producitur in filio: Igitur si hæc corrumpitur, corrumpitur relatio filiationis ad patrem: nec Christus fuisset filius Virginis, nisi tantum in vno instanti, quo Virgo causauit illius vnionem inter animam & corpus. Posterior pars prob. potèst actio distingui à conseruatione 1. per respectum termini à quo: 2. per respectum termini ad quem. 1. modo distinguitur, quia actio connotat negationem ipsius esse prius habiti: conseruatio contrâ possessionem eiusdem esse præhabiti. 2. modo, quia actio vt sic non inuoluit permanentiam sui; conseruatio eam inuoluit, quia importat eandem actionem pro aliquo tempore continuatam. Quia verò isti respectus, quos vna eademque actio fundat, reales non sunt, vt rectè aduertit Scotus cit. cum sint respectus vel ad aliquid negatiuum, vel sui ad se ipsum, non poterunt actio & conseruatio, neque ratione talium respectuum re ipsâ distingui, sed tantum ratione & connotatiuè.

Ad 1. oppositæ, resp. cum August. cit. dici Deum ab opere, quod pararat, requieuisse: non quod cessauerit ab operatione, quâ illud produxerat: Non enim, inquit idem lib. de mortal. anima c. 8. fecit atque discessit, effectumq; deseruit: quia illa effectoria vix vacare non potest, quin id, quod ab eâ factum est, reueatur, & specie carere non sinat: Sed dici ab opere requieuisse, cessando ab instituendis, condendisque nouis naturis. Ad 2. neg. minor. Falsum quippe est, durationem re ipsâ distingui à re durante, nisi solâ connotatione temporis. Et esto distinguator, non rectè conseruatio rei confunditur cum duratione eiusdem: cum formalis conceptus durationis sit per ordinem ad tempus, in quo res durat: formalis conceptus conseruationis sit per ordinem ad agens, à quo in accepto esse manu tenetur, licet connotet tempus, in quo ab agente in præcepto esse manu teneatur. Vnde qui durationem distinguunt à re durante, coherenter illam etiam distinguunt à conseruatiuâ actione. Ad 3. disting. primum conseq. Res conseruatione continuè accipit primum esse cum nouitate essendi, nego; sine nouitate essendi, concedo. Cum .n. præsupponatur illud antea accepisse, non dicitur de nouo illud accipere, sed potius in eodem esse accepto conseruari, quod est illud continuè accipere absque nouitate essendi. Vnde neg. minor cum conseq. quæ tantum vera essent, si huiusmodi esse creatura deberet per conseru. continuè accipere cum nouitate essendi. Ad 4. Maior ad summum est vera de iis, quæ habent distinctos terminos reales, non de iis, quæ non habent reales; vt creatio pro termino à quo, habet non esse rei immediate præcedens; conseruatio esse eiusdem rei ante præhabito: quod licet sit reale, non tamen fundat respectum realem. Cum nequeat idem ad se ipsum fundare respectum realem. Pro termino ad quem, creatio non dicit permanentiam sui; conseruatio inuoluit permanentiam sui, quæ supra ipsum esse rei solùm connotat extrinsecum tempus, cui coexistit. Ad 5. Resp. creaturam per conseru. esse in continuo fieri, sine tamen nouitate essendi. Quod concesserunt S. Thom. q. 3. de potent. art. 3. ad 6. Et Scotus quodlib. cit. art. 1. in fine. Quin cum August. lib. 8. de Genesi ad lit. c. 12. absolutè concedi posse, quod etiam concedunt citati Authores, creaturam respectu Dei esse in continuo fieri. Semper,

219. *Conf. 2.* 220. *Prob. à pari causalitatis materia ac forma.*

220

222

Creata & quæuis actio disting. ratione à conseru.

223

Ad 1.

224

Ad 2.

225

Ad 3.

226

Ad 4.

227

Ad 5.

per, inquit August. ab illo, nempe Deo, fieri, semperq; perfici debemus. Quod explicat exemplo aëris, qui dum illuminatur continuo fit lucidus. Sextum procedit tantum de actione & conseru. in ordine ad diuersas causas: cum tamen præiens controuersia fit tantum de actione & conseru. respectu eiusdem causæ. Non quod eadem causa, præsertim prima, non possit vnâ actione effectum producere, & aliâ eundem conseruare, sed quod hoc non fit necessarium; cum possit per eandem, quâ primò produxit, eundem conseruare. Ad 7. neg. antec. Locus eniæ & tempus, cum sint extrinseca actioni, nequeunt ad illius intrinsecam indiuiduationem concurrere. Alioqui deberet etiam ipsa conseruatio successiue variari ad variationem temporis, cui res conseruata successiue correspondet.

Sæc. 13.

Quid fit annihilatio.

230. **O**pposita inuicem inter se collata claritè elucescunt. Controuersia est, in quo formalis ratio annihilationis consistat. Prima sent. docet, consistere in destructione totius rei, nullâ ipsius parte, siue substantiali, siue accidentali superstitæ. Ita *Ledesma apud Suarez 3. p. 10. 3. dist. 50. s. 7.* Prob. 1. idè substantia panis & vini in Eucharistia, vt fert communior sent. de quâ 10. 7. non annihilatur, quia licet tota destruat, supersunt tamen eorum accidentia, in quorum informatiua potentiâ dicuntur substantia panis & vini remanere. Idè forma substant. quæ per aduentum alterius tota destruitur, non annihilatur, quia remanet in potentiâ subiectiua materiæ. Idè materiâ 1. non annihilaretur, si tota eius entitas destrueretur, superstitæ tantum ipsius substantiali formâ, quia maneret in potentiâ informatiua formæ. 4. annihilatio opponitur creationi: at creatio est productio totius esse; est .n. productio rei ex nihilo sui: igitur annihilatio erit destructio totius esse rei.

232. **S**ecunda censet, ad annihilationem sufficere, vt ita res destruat, vt in nullâ potentiâ naturali superstitæ maneat: Est eorum, qui docent, idè gratiam & dona supernat. creari, quia fiunt ex nullo subiecto naturali: Ergo eadem corrupta dicuntur annihilari, quia in nullâ potentiâ naturali, vel actiua agentis, vel passiuâ materiæ, vel informatiua formæ remanent. Tertia opinatur, ad annihilationem sufficere, vt tota rei substantia destruat, quocunque tandem modo destruat, siue purâ suspensione creatiui concursus, siue conuersione ipsius in aliam rem: *Durand. in 4. dist. 11. q. 3. n. 4. Ocham q. 6. ad 7. dub.* Qui consequenter docent substantiam panis & vini in Eucharistia verè & propriè annihilari, quia nihil de substantia panis & vini sub accidentibus Eucharisticis remanet.

234. **P**robat 1. *Durand.* Annihilatio est desitio rei in nihilum sui abeuntis. Igitur quocunque modo res destruat, modò nihil de illius substantia remaneat, verè & propriè annihilatur. 2. Ita se habet terminus ad quem annihilationis; sicut terminus à quo creationis: at terminus à quo creationis est non esse rei: ergo terminus ad quem annihilatio nis erit non esse eiusdem rei. 3. Si anima rationalis conuerteretur in aliam formam substant. verè & propriè annihilaretur, esto in eius locum alia forma succederet. ergo ad annihilationem sufficit destructio totius esse rei, esto, alia in ipsius locum substituatur. 4. Omnis mutatio attendenda est penes terminos formales & per se, à quibus specificatur: Sed termini formales & per se mutationis

235. **P**rob. 2. terminus ad quem annihilationis, sicut terminus à quo creationis est non esse rei: ergo terminus ad quem annihilatio nis erit non esse eiusdem rei. 3. Si anima rationalis conuerteretur in aliam formam substant. verè & propriè annihilaretur, esto in eius locum alia forma succederet. ergo ad annihilationem sufficit destructio totius esse rei, esto, alia in ipsius locum substituatur. 4. Omnis mutatio attendenda est penes terminos formales & per se, à quibus specificatur: Sed termini formales & per se mutationis

236. **P**rob. 3. terminus ad quem annihilationis, sicut terminus à quo creationis est non esse rei: ergo terminus ad quem annihilatio nis erit non esse eiusdem rei. 3. Si anima rationalis conuerteretur in aliam formam substant. verè & propriè annihilaretur, esto in eius locum alia forma succederet. ergo ad annihilationem sufficit destructio totius esse rei, esto, alia in ipsius locum substituatur. 4. Omnis mutatio attendenda est penes terminos formales & per se, à quibus specificatur: Sed termini formales & per se mutationis

237. **P**rob. 4. terminus ad quem annihilationis, sicut terminus à quo creationis est non esse rei: ergo terminus ad quem annihilatio nis erit non esse eiusdem rei. 3. Si anima rationalis conuerteretur in aliam formam substant. verè & propriè annihilaretur, esto in eius locum alia forma succederet. ergo ad annihilationem sufficit destructio totius esse rei, esto, alia in ipsius locum substituatur. 4. Omnis mutatio attendenda est penes terminos formales & per se, à quibus specificatur: Sed termini formales & per se mutationis

substantiæ, quæ in aliam conuertitur, sunt esse substantiæ vt terminus à quo, & non esse eiusdem substantiæ vt terminus ad quem: Nam termini formales & per se, sunt illi, sine quibus mutatio esse non potest; materiales & per accidens, sine quibus eadem mutatio esse potest, & cum quibus tantum per accidens mutatio coniungitur. At desitio substantiæ, quæ in aliam conuertitur, esse non potest absque esse substantiæ vt termino à quo, & non esse eiusdem substantiæ vt termino ad quem: potest eadem mutatio esse absque vilo termino productiuo illi in conuersione succedente. Quarta sent. docet, ad veram & propriam annihilationem fat esse, quamcumque suspensionem concursus creatiui per se primò factam: est communior.

Dico 1. Ad veram annihil. non requiritur, vt tota res quoad omnia tam accidentalialia, quàm substantialialia, quæ continet, destruat. Fundam. annihilatio opponitur creationi: sed ad veram creationem non requiritur, vt tota res quoad omnia accidentalialia & substantialialia producat, sed fat est, vt aliquid illius independenter ab omni subiecto producat. Ergo ad veram annihil. fat est, vt aliquid rei, quod erat à subiecto independenter, desinat per suspensionem influxus: nam id tantum per se negat priuatio, quod per se tantum affirmat opposita forma negata: cum totum esse priuationis sit negare oppositam formam positiuam. Ergo si vera creatio per se non dicit productionem totius esse: neque id per se negabit annihilatio. Minor prob. id tantum per se requiritur ad veram creationem, quod fat est ad discriminandum illam à reliquis productionibus: ad hoc autem sufficit productio rei, quoad aliquid sui independenter à subiecto, ex *sect. 8.* Secundò; quod non requiratur destructio accidentium, prob. Accidentia sunt extrinseca substantiæ, fruntque distincta à actione ab eâ, quæ fit substantia: igitur eorum destructio non pertinet per se ad destructionem substantiæ: sicut nec eorum productio ad productionem substantiæ. Deinde non plus debet negare annihilatio, quàm affirmet ipsius opposita creatio: sed creatio substantiæ intrinsecè & per se, non dicit productionem accidentium; ergo neque annihilatio per se dicit destructionem accidentium. Alioqui non annihilaretur angelus, si tota eius substantia destrueretur, remanentibus tantum ipsius accidentibus miraculosè conseruatis. Confirm. sicut productio substantiæ natura præcedit productionem accidentium, & in eo priori saluatur tota essentia creationis, etiamsi non producerentur accidentia; Ita desitio eiusdem substantiæ natura præcedit desitio nem accidentium, & in eo priori saluatur tota essentia annihil. etiamsi non sequeretur desitio accidentium. 3. Quod nec requiratur destructio totius substantiæ, sed sufficiat destructio vniustantum partis, à subiecto independentis prob. tum quia alioqui nec anima rationalis superstitæ corpore, nec materia 1. superstitæ formâ, annihilari posset. Tum quia sicut non obest creationi animæ, quod producat sine productione materiæ; nec creationi materiæ obest, quod produceretur sine productione formæ: ita nec etiam obest annihilationi earundem, vt destruantur absque destructione alterius compartis.

Dico 2. Ad veram annihil. non sufficit corruptio accidentis independentis à potentiâ naturali actiua agentis, & passiuâ subiecti. Fundam. licet accidens supernat. non pendeat à potentiâ naturali subiecti. pender tamen à passiuâ obediens. animæ. Quæ dependentia sicut tollit veram creationem, ita & veram

238. Quæritur vera. Distincta explicata. 2. q. Ad veram annihil. non requiritur

240. destructio accidentium.

241. Conf.

242. Sæc est destructio partiu substant.

243. Non accidens.

& veram annihilationem, quæ est desitio rei in nihilum subiecti: sicut creatio, productio rei ex nihilo subiecti.

244. Dico 3. Ad veram annihilationem non sufficit, vt res quocunque modo desinat esse. Fundam. sicut ad veram creationem non sufficit, vt res quocunque modo fiat, sed necesse est, vt non solum fiat ex nihilo subiecti, sed etiam ex nihilo termini positiui à quo, impossibilis cum termino ad quem: Ita nec ad veram annihil. sufficit, vt res quocunque modo desinat, sed desinere debet tam in nihilum subiecti, quam in nihilum termini positiui ad quem, impossibilis cum ipso termino à quo: vt constat ex proportionem inter creationem, & annihilationem. Antec. prob. alioqui creatio non adæquatè discriminetur à conuersione, vt illam communis sent. discriminat. Confirm. annihilatio spectanda est penes id, quod desinit per se, non penes id, quod desinit per accidens, & per modum naturalis sequelæ ad desitionem alterius. Sed quod per se desinit in conuersione vnus substantiæ in aliam, non est substantia sed vnio substantiæ cum aliquo tertio, in cuius locum succedit alia substantia. Atqui desitio vnionis substantiæ cum vno tertio non est annihilatio, cum non sit desitio termini creabilis, sed generalis: per accidens autem, & per modum naturalis sequelæ ad desitionem vnionis substantiæ cum tertio, à quo substantia conuersa pendeat, sequitur desitio substantiæ conuersæ.

Sed nihilum subiecti, terminus.

245. Conf. m.

246. Dicitur de hoc termino creatiuo.

247. Dicitur.

248. Resp. affirmatiuè.

249. Dicitur de productio accidentis per annihilationem.

fitioem creationis, & termini creati vt sic. Vnde licet huiusmodi accidens destructum maneret in potentia passiuâ subiecti, non tamen maneret formaliter vt terminus erat creationis; sic enim non maneret, nisi in solâ potentia creatiuâ Dei; sed tantum materialiter. Ad veram autem annihilationem sufficit, vt desinat totum, quod per se ad creationem formaliter spectat. Confirm. ideo corruptio accidentis actu dependentis à subiecto, non est annihilatio, quia subiectum per se pertinet ad accidens per actionem eductiuam conseruatum, vt pars subiectiua ipsius: ad accidens verò extra subiectum, vt pars subiectiua ipsius. Igitur nullo modo dici potest, tale accidens vt sic destructum remanere in subiecto, vt in parte subiectiua ipsius.

Ad 1. argum. nego causalem. Nam ratio, cur substantia panis & vini in Sacramento non annihilaretur, non est, quia remanent eius accidentia, sed quia, vt 7. to. non desinit per puram suspensionem concursus, sed per impossibilitatem Corporis & Sanguinis, succedentis in munus substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus. Ad 2. Concedo causalem; sed nego esse eandem rationem de substantia respectu suorum accidentium. Nam forma materialis subiectiue pendet à materiâ; quæ subiectiua dependentia sicut tollit creationem, ita eius desitio annihilationem. Substantia verò non pendet subiectiue, sed tantum informatiue à suis accidentibus. Quæ informatiua dependentia sicut non tollit veram creationem, quò minus omnis substantia sub suis accidentibus producta verè & propriè creetur: ita non obstante, quò remaneant eius accidentia, poterit verè & propriè annihilari, si desinat per puram suspensionem concursus.

Ad 3. nego causalem. Nam materia verè & propriè annihilaretur, si desineret per suspensionem concursus, non obstante, quò superstes maneret eius forma; propter eandem rationem, quia à formâ materia non pendet subiectiue: quæ sola dependentia, ex sect. 8. tollit veram creationem, sed tantum informatiue. Cæterum cum creatio dicitur productio totius esse rei, non intelligitur totum esse rei simpliciter, sed totum esse, quod per se est terminus creationis. Vnde nihil supponit sui per modum subiecti; potest supponere aliquid sui per modum formæ. Pari modo annihilatio est desitio totius esse rei, nihilo superstite sui vt subiecto inhaesionis: alioqui, vt supra, nec Angelus, manentibus ipsius accidentibus; nec anima rationalis, superstite eius corpore, annihilari posset.

Ad fundam. secundæ, constat ex dictis. Ad 1. tertiæ: Annihilatio non solum est mutatio, quæ res abit in nihilum sui, sed quæ in aliud sibi positiuè impossibilem non desinit: substantia autem conuersa etsi abeat in nihilum sui, non tamen abit in nihilum termini sibi impossibilem succedentis.

Ad 2. concedo totum, si termini æqualiter sumantur vtrimque: nempe vt terminus à quo creationis non solum excludat subiectum, sed etiam positiuum terminum à quo per impossibilitatem abeuntem: ita terminus ad quem annihilationis non solum excludat subiectum, sed etiam terminum positiuum impossibilem succedentem. Alioqui positiuus terminus impossibilem non solum tollit creationem, sed & annihilationem.

Ad 3. Nego, eo casu animam rationalem annihilari, aio tantum conuerti. Et licet non remaneret in se, remaneret tamen in termino sibi impossibilem succedente. Ad 4. Duplex est terminus per se mutationis, alter intrinsecus & formalis, ad quem mutatio formaliter terminatur; vt esse rei est

250. Conf.

251. Ad 1. argu.

252. Ad 2.

253. Ad 3.

254. Ad 1. tertiæ.

255. Ad 2.

256. Ad 3.

257. Ad 4.

est intrinsecus & formalis terminus, ad quem corruptio rei intrinsecè & formaliter tendit; non esse est intrinsecus & formalis terminus, ad quem corruptio eiusdem intrinsecè & formaliter terminatur. Alter causalis, à quo res, quæ incipit, vel desinit, aliquo modo causatur, vt corruptio vnus causatur ex generatione alterius: ac proinde terminatur ad illum non formaliter, sed causaliter. Vterque autem est terminus per se mutationis, quia vterque per se, & non tantum per accidens est illi connexus, licet prior formaliter, posterior causaliter. Vnde ad minorem concedo, terminos formales substantiæ conuersæ, esse tantum ipsum esse substantiæ vt terminum à quo, & non esse eiusdem vt terminum ad quem: Nego, eos tantum esse terminos per se, sed affirmo, terminum per se habendum esse etiam positium terminum à quo, per se impossibilitèr causantem desitionem substantiæ conuersæ. Ad maior. duplex specificatio, altera formalis & intrinseca; altera connotatiua tantum. Concedo, mutationem intrinsecè & formaliter tantum specificari à terminis intrinsecis & formalibus; connotatiue verò etiam à terminis causalibus. Ad prob. minoris concedo, manere posse eandem mutationem quoad specificationem intrinsecam & formalem, absque terminis causalibus & connotatis: nego, manere posse eandem quoad specificationem connotatiuam absque terminis causalibus & connotatis.

258.
Duplex specificatio proponitur.

SECT. 14. *An possit creatura eleuari ad annihilandum.*

HÆc diffc. ferè soluta manet; nam cum potestas annihilandi fundetur in potestate creandi, illud habitum agens poterit annihilare, quod potest creare.

259.
Complementum doctrinae.

DICO 1. implicat creaturæ communicari potestatem conaturaliter annihilandi: *S. Thom. 3. p. qu. 13. art. 2.* Fundam. potestas annihilandi fundatur in potestate creandi. Implicat autem potestatem conaturaliter creandi communicari creaturæ, ex *sect. 2.* ergo. **2.** Implicat creaturam, etiam obedientialiter immediatè eleuari ad annihilandum. Fundam. annihilare est ab actione creatiuâ cessare: Implicat, creaturam ab actione creatiuâ cessare, nisi prius supponatur habere actionem creatiuam. Igitur implicat, immediatè eleuari ad annihilandum, nisi prius eleuetur ad creandum. **Confirm.** Annihilatio non est actio, sed cessatio ab actione. Implicat autem, creaturam cessare ab actione, quam nunquam habuit: ergo.

260.
Dico 1.

261.
Dico 2.

3. Non eo ipso, quod Deus eleuat creaturam ad creandum, eleuat illam ad annihilandum. Tum quia potest eleuare illam solum ad creandum in instanti tantum, & non ad conseruandum eundem terminum creationis. Ad annihilandum autem, non sufficit sola potestas creandi in instanti, sed requiritur potestas conseruandi eandem rem creatam; cum nequeat res annihilari in instanti, quo creatur. Tum quia posset eleuare illam ad conseruandum terminum creationis necessariò: Sed tunc eleuaretur creatura ad creandum; absque potestate annihilandi: nam hæc supponit liberam potentiam cessandi à conseruatione creatiuâ.

262.
Dico 3.

263.
Dices.

Obiicies 1. Hoc ipso, quo Deus eleuat creaturam ad creandum in instanti, esto non eleuet ad conseruandum in tempore, potest eleuare illam ad annihilandum. Nam cessante actione creaturæ, necessariò terminus annihilatur, nisi Deus aliâ actione

creatiuâ illum conseruet. Sed potest Deus eâ conditione creaturam ad creandum eleuare, vt cessante illâ à suâ creatione, simul Deus cesset à suâ; nulla aliâ succedente actione creatiuâ. Tunc autem creatura non solum diceretur creare, sed etiam annihilare. N. go, eo casu creaturam propriè dici posse annihilare, esto defectu ipsius partialis creationis, res creata annihilaretur. Quia annihilare propriè importat liberam potestatem cessandi ab actione creatiuâ. Vnde nisi creatura in eo casu haberet potestatem continuandi actionem creatiuam, non ipsa propriè, sed Deus, qui tantum liberè ab eâ actione cessaret, diceretur annihilare. Vt igitur possit creatura dici propriè annihilare, ita debet ad creandum pro instanti eleuari, vt simul in potestate ipsius sit, eandem actionem creatiuam continuare.

264.
Resp.

Obiicies 2. Non potest creatura exercere suam libertatem circa ea, quæ non sunt in ipsius potestate: sed creare & non creare; continuare & non continuare eandem actionem creatiuam, non est in potestate creaturæ, sed Dei eleuantis creaturam ad huiusmodi actiones. **Distingo minor.** non est in eius potestate ante eleuationem, concedo; post eleuationem, nego. Nam post eleuationem, potest Deus concedere liberam facultatem creaturæ concurrendi, aut non concurrendi ad terminum creationis; aut continuandi vel non continuandi eandem actionem creatiuam. Nam vt de facto Deus contedit liberam facultatem Sacerdoti transubstantiandi panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi: ita dare posset liberam facultatem eandem actionem transubstantiatiuam conseruandi.

265.
Dices.

266.
Resp.

Instabis. Eleuatio est actus 2. quo creatura ex decreto Dei vnâ cum Deo concurrat ad terminum creationis: vt autem possit creatura suam libertatem circa actionem creatiuam exercere, debet in actu 1. habere virtutem creandi; quæ quia implicat, implicat quoque creaturam circa actionem creatiuam suam libertatem exercere. **Resp.** Eleuatio, altera in actu 2. de quâ tantum procedit argu. altera in actu 1. quæ in eo consistit, vt Deus infallibili suo decreto assistat creaturæ ad concurrendum cum illâ, quoties illa pro suâ libertate creare voluerit. Sicut manet eleuata potentia, etiam absque habitu inhærente, per solam virtutem Dei, illi infallibiliter assistentem, & ex decreto paratam concurrere ad omnem actum supernat. quem illa pro suâ libertate elicerè voluerit.

267.
Instas.

268.
Duplex eleuatio distincta.

DICO 4. Potest Deus etiam mediatè & indirectè vti creaturâ ad annihilandum, absque eo quod utatur illa ad creandum. Fundam. potest Deus vti creaturâ ad expellendam formam substantialem ex materiâ, & simul impedire concursum agentis creati, ad introductionem alterius formæ in eadem materiâ. Tunc enim materiâ spoliata omni formâ substantiali naturaliter peteret annihilari.

269.
Dico vlt.

SECTIO VLTIMA.

An Angeli fuerint creati ante hunc mundum corporeum?

FIDE certum est, Angelos non fuisse ab æterno creatos: ex definit. Concilij Lateran. sub Innoc. III. cap. Firmiter de summâ Trinit. Ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporealem, Angelicam videlicet & mundanam. Et colligitur ex illo Prouerb. 8. Dominus, inquit Sapientia increata, possedit me in initio viarum suarum, antequam quid

270.

Non fuit a creatore.

quid

quidquam faceret à principio. Fuit ergo aliquod Antè in quo Deus nihil fecerat ad extra; scilicet ante tempus non nisi æternitas antecessit. Igitur solum de tempore triplici controuersia superest, quando conditi fuerint Angeli: An ante creationem mundi: an post; an simul cum ipsâ. Omnes conueniunt non fuisse creatos post completam creationem mundi: cum id repugnet illis Genes. 2. Et requieuit die septimo ab uniuerso opere quod pararat. Vnde nemo affirmet, eos creatos post conditâs omnes creaturas corporeas; sed vel ante lucem, post creationem cæli & terræ. vt Gennadius lib. de Eccles. dogmat. cap. 10. vel cum ipsâ luce, vt Rupertus lib. 1. in Genes. cap. 11. Difficultas est, an ante, an simul cum exordio mundi?

intellexit Isidorus cit. 2. Paulus ad Titum, 1. ait, Deum vitam æternam promississe ante tempora secularia. Promissio autem non fit, nisi naturæ intellectuali. Igitur ante tempora secularia erat; cui Deus vitam æternam promiserat. Hic autem non fuit homo, qui conditus est in tempore; ergo Angelus, cum nulla detur alia creatura intellectualis.

SECUNDA sent. docet, Angelos conditos fuisse in ipso exordio mundi simul cum reliquis creaturis corporeis. Ita Epiphanius lib. 2. hares. 65. Nisi enim unâ cum cælo & terra Angeli quoque creati essent, non utique dixisset ad Iob: Quando genita fuerunt sidera, laudauerunt me omnes Angeli mei voce. Athanasius qu. 3. ad Anrioch. non ille magnus, sed alius Epiphanio posterior, quem pro hac sent. citat Theodoretus qu. 3. in Gen. August. lib. 11. de ciuit. cap. 6. 9. & 33. & in imperfecto supra Genes. cap. 3. & lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 8. & alibi. Gregorius Magnus 32. Moral. cap. 10. Beda cap. 1. in Gen. init. vbi docet, Angelos simul tempore fuisse cum reliquis creaturis conditos, sola origine illas præcedentes, sicut vox origine præcedit verbum. Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacr. p. 5. cap. 3. 4. & 5. Scholastici cum Mag. in 2. d. 2. Theologi cum Angel. c. 1. p. qu. 61. art. 3. Cui maximum authoritatis pondus attulit definitio Concilij Laterani simul ab initio temporis utramque &c. Ex illo Eccli. cap. 18. Qui viuunt in æternum, creauit omnia simul. Nam saltem hæc verba verificari debent aut de simultate temporis, quo Vniuersi partes à Deo productæ sunt, quod fuit tempus sex dierum: intra quod includuntur etiam Angeli. Aut de simultate earum creaturarum, quæ præiâ creatione simul fuerunt eodem instanti à Deo productæ; vt secundum aliquos fuerunt cælum empyreum, terra, aqua; vel secundum alios omnes cæli. Nam hæc omnia producta sunt ex nullo præsupposito ente, non modò vt subiecto, sed etiam vt termino à quo. Ac proinde cum Angeli producti sint ex nullo ente positiuo à quo, dicendum est, eos fuisse eodem instanti durationis cum huiusmodi creaturis, præiâ creatione productis, conditos. Prob. 2. ex verbis ipsis: In principio creauit Deus cælum & terram. In quibus nomen Principium tres habet sensus, vt August. 11. de ciuit. cap. 33. & multi. Primus est, vt idem sit, ac in Principio ipso increato Verbi, iuxta illud Ioan. 8. Ego Principium qui & loquor vobis, per quod & cum quo Deus omnia condidit, Ioan. 1. Secundus est in Principio temporis. 3. sensus est in exordio operum Dei ad extrâ. Iuxta quem non verificarentur verba, si Angeli creati fuissent ante cælorum & terræ creationem. Nam tunc exordium operum Dei ad extrâ non fuisset cælum & terra, sed Angeli. Nec est ratio, cur hæc verba intelligi tantum debeant de exordio rerum corporearum, & non etiam de exordio spiritualium. Confirm. hæc verba iuxta hunc 3. sensum proferuntur à Sapientiâ increatâ Proverb. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio: Et proculdubio alludunt & explicant citata Genesis 1. Ergo cum hic principium sumatur pro exordio omnium operum Dei ad extrâ; quippe cum opponatur sapientiæ genitæ, cuius æterna productio præcedit omnem temporalem productionem; etiam cit. Genes. 1. Principium sumi debet pro exordio omnium operum Dei ad extrâ.

Rationem huius rei affert cit. S. Tho. Angeli creati sunt vt pars vniuersi: pars autem non produci- tur extra totum: igitur Angeli non sunt producti antè, vel post productionem mundi. Confirm.

272. An ante mundum conditi? Græci Antiores.

273. Latini.

Ratio ex Cassian.

274. Fundam.

Conf. 1.

275. In exordio mundi proculdubio. Græci Antiores.

Latini.

Sent. longè conformior sacris literis.

276.

277. Prob. 2.

278. Conf.

279. Ratio ex 3. Thoma.

certum est, angelos malos statim hominem creatum induxisse ad peccandum. At via angelorum, ut infra, breuissima fuit: ergo non potuerunt multo ante creatum mundum procreati. Alioqui alterutrum sequi necesse est, vel quod angelorum via fuerit totum illud spatium, quod inter creationem ipsorum, & mundi creationem intercessit: vel quod non statim peccantibus assignatus fuerit locus inferni, qui cum mundo corporeo conditus est. Vtrumque autem est absurdum: Denique gratis & contra proprietatem verborum cit. ponuntur creati ante principium creationis mundi.

280. Patres aliqui in ea fuerunt sententia, quam eo tempore vnusquisque absque temeritatis nota, docere potuerat, teste August. Ceterum ratio Caspian probaret, eos creati debuisse ex ipsa aeternitate, vt Deus habuisset in quos sua beneficia conferret. Moyses apertam mentionem de Angelis non fecit, quia ipsius institutum fuit instruere rudem populum de instantum, quae sensu percipiuntur, vt ex iis deuenirent in cognitionem sui Creatoris.

Ad auct. Patrum.

Cur Moyses Angelorum mentionem non fecerit.

281. Explicatur Eccles.

Ad 1. locum Eccles. ibi sermo est de Sapientia increata, quae prima omnium dictione aeterni Patris genita est: propter quod ibid. eadem Sapientia nuncupatur Verbum Dei in excelsis: quod de sola Sapientia genita verificatur. Dicitur autem creata, non quod ex nihilo producta sit, sed quod a solo Patre de substantia ipsius gignatur. Sicut enim ea, quae creantur, a solo Deo producuntur, nullam aliam interueniente causa: Ita aeternum Verbum a solo Patre, nullo alio interueniente principio, producitur. Quod de Spiritu sancto dici non potest, ad cuius productionem non solum concurrat Pater, sed etiam Filius. Saepem enim Scriptura increatas perfectiones explicat per creatas, praecisus imperfectionibus, attribuendo Deo, quae perfectionis sunt in rebus creatis. Poster. locum Pauli explicat August. 12. de ciuit. cap. 16. his verbis: Quo modo autem promisit, cum hominibus vtrique promiserit, qui nondum erant ante tempora aeterna; nisi quia in ipsius aeternitate, atque in ipso eius Verbo, eidem coaeterno, iam praedestinatione fixum erat, quod suo tempore futurum erat. Quare idem est secundum August. Deum ante tempora saecularia promissibile ac in seipso, in suoque Filio ab aeterno decreuisse, quod postea suo tempore compleuit. Sed adhuc superest controversia, in quo gradu certitudinis sit haec sententia, & Quo die, vel puncto diei, cum mundo corporeo creati sint Angeli.

Paulus ab August.

282.

Quoad priorem Vasquez 1. p. disp. 224. cap. 3. & 5. secutus S. Thom. 1. p. qu. 61. art. 3. opinatur, illam esse, intra gradum probabilioris duntaxat sententiae, quae cap. 3. inclinatur, quod nec Ecclesia sub maiore certitudinis gradu illam definire potuerit: eo quod nullum sit firmum fundamentum illam definiendi; nec Ecclesia habeat auctoritatem nouas veritates docendi, sed tantum reuelatas declarandi. Scriptura autem nulla est ad hanc veritatem definiendam, cum omnia testimonia, quae ad eam confirmandam afferuntur, alium sensum habere possint. Nec traditio vlla est: nam haec traditur ad posteros per manus & doctrinam Patrum. At plerique Patres vel oppositum docuerunt, vel saltem declararunt, hanc sententiam ad fidem non spectare, sed pendere ex hominum tantum coniecturis, teste August. lib. imperfect. in Genes. cap. 3. & lib. 11. de ciuit. cap. 32. vbi minime a fidei regula aberrare, ait, qui oppositum senserit, dum tamen Angelos sanctos Deo non coaeternos nemo ambigat. Idem fatentur Theodoretus, & Hugo cit. S. Thom. opusc. 15. de angelis cap. 17. referens vtramque sententiam. neu-

In quo gradu certitudinis sit vacet sententia.

Triplex fundamentum.

tram docet sanae doctrinae repugnare: Quia neutra ex Canonibus Scripturis potest expressè haberi. Nec demum vlla potest esse solida ratio ex principiis fidei deducta, vbi nulla fidei principia suppetunt.

Confirm. nequit ab Ecclesia definiri, cuius oppositum est communis sensus fidelium. Angelos fuisse ante mundum conditos, tempore Concilij Later. erat communis sensus fidelium, teste Caspiano cit. ergo non potuit contrarium definiri à Concilio.

Contra verò Ferrar. 2. contra gent. cap. 83. vlt. §. Zamel 1. p. qu. 61. art. 3. qu. vn. Molin. ibid. & alij putant, post definitionem Concilij Lateran. errorem esse in fide, asserere Angelos conditos fuisse ante mundum. Quamquam postea Molina & Zamel, propter auctoritatem tantorum Patrum, suam censuram limitant, vt non sit damnanda sententia, vt haeretica, aut erronea, sed tantum vt temeraria, Cui censurae adherent Canus lib. 5. de locis Theolog. cap. 5. qu. 4. sine: Bannez 1. p. qu. 61. art. 3. Valent. ibid. Suarez lib. 1. de angelis cap. 3. & alij: praesertim cum nec illam, ob eandem auctoritatem Patrum, praesertim Nazianzeni, damnare voluerit S. Thomas.

DICO, posse nostram sententiam ab Ecclesia definiri; haec tamen definitam non esse; oppositam verò temeritatis notam hoc tempore non care. Primum prob. non deest in Scripturis sufficiens fundamentum ad illam definiendam, vt supra. Nec refert, quod illa possint alium etiam sensum habere. Nam vt omnes ferè Patres consentiunt, potest vnus & idem Scripturae locus plures sensus habere, omnes à Spiritu sancto intentos. Vnde accedente auctoritate Ecclesiae, cuius est de vero sensu Scripturae iudicare, praevia consultatione Doctorum, qui omnes hoc tempore in hanc veritatem conspirant, definiri posset.

Secundum confirmat communis sensus Doctorum, qui praeter vnum vel alterum, omnes fatentur, non esse nostram sententiam haec tamen ab Ecclesia definitam, Nam sicubi definita esset, esset in Concilio Later. At paucis quibusdam exceptis, omnes fatentur, non esse eo loco hanc sententiam primario & ex instituto definitam, sed ad summum adductam per modum tantum declarationis sententiae primariae, quae erat contra errorem Origenis, asserentis, creaturas spirituales per se tantum fuisse procreatas; corporeas verò per accidens, vt ergastula quaedam, in quae coniciendae essent substantiae spirituales ob commissa peccata; vti hanc Concilij definitionem explicat S. Thom. opusc. 23. At quod in Concilio legitime congregatis definitum censetur, est sententia principalis; non quae tantum obiter adducuntur vt declaratiua & confirmatiua principalis sententiae, vt septima Synod. Constantinop. act. 5. definit, depingendos esse angelos, cum non sint omnino incorporei: Ratio, quia tantum adducitur ad confirmandam principalem sententiam, depingendos esse Angelos, non recipitur vt vera, & à Concilio per se definita, sed tantum obiter adducta ad confirmandam principalem sententiam.

Tertium constat auctoritate ferè omnium Scholast. fundatam in Scriptura, adiunctam etiam definitam. Concilij Lateran. quod licet dictam sententiam ex professo non definierit, satis tamen declarauit, illam in confirmationem primariae sententiae adducendo, probabilioris, communiorisque fuisse inter Ecclesiae Doctores, eo tempore. Ex his satisfactum est ad fundamentum Vasquez. Nam fundamentum, quod Ecclesia habere posset ad hanc sententiam definiendam, sunt loca cit. Scripturae, accedente communi consensu Doctorum, qui omnes hoc tempore in hanc veritatem conspirant.

283.

284.

285.

Sententia negans, ab Ecclesia definitam potest.

286.

Hanc sententiam non esse definitam prob.

Origenis vtriusque.

287.

288. Ad fundamentum Vasquez.

289. Ad Cassian. 290. 291. 292. 293. 294. 295. Obic. Resp. 296.

Ad confirm. negi minor. Nam, vt supra, multi Patres expressè noſtram sent. docuerunt. Quod autem *Cassian.* dixerit, neminem fidelium de opposita sent. dubitasse, id ex propria opinione dixit non ex communi sensu Doctorum: cum multi etiam tunc oppositam docuerint.

Quoad 2. controuers. in sent. *August.* arbitrantis lib. 4. in *Genes. cap. 33. 34. & 35. & alibi*, hæc omnia simul in eodem temporis momento creata fuisse, iuxta illud *Ecclesi. 18. Qui vixit in æternum, creauit omnia simul*; nulla est difficultas. Nam iuxta hanc sent. Angeli sine vllâ prioritate, aut posterioritate durationis simul conditi sunt cum reliquis mundi partibus. In sent. autem inter Patres, & Scholast. communiore; Alij eos immediatè ante productionem cæli & terræ creatos fuisse, autumant; ex illo *Iob 40. vbi de Lucifero nomine Behemoth, ait: Ipse est principium viarum Dei.* Idem est, illud *Iacob 1. Genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creatura eius*; hoc est, operis eius. Quam opinionem refert *Augustin. lib. 11. de ciuit. cap. 32.* eamque vt probabilem censet *S. Thom. opusc. 15. de angelis cap. 17.* Alij communiter eos procreatos censent primo die conditionis mundi simul cum luce, post creatum cælum & terram; ita vt productio Angelorum figuratè expressa sit per lucis creationem. Alij expressam docent per astra & cæli luminaria, quæ quartâ die condita sunt.

Cohærenter ad ea, quæ supra, dico: Angelos non ante cæli terræque creationem, neque post, sed in ipso durationis puncto, in quo conditi sunt cæli & terra, conditos esse. Quod non antè, prob. alioquin non possent iuxta tertium sensum, supra explicatum, de cæli terræque creatione verificari verba illa: *In principio Deus creauit cælum & terram.*

Quod neque creati sint post, constat ex illis *Genes. 2. Et requieuit die septimo ab vniuerso opere quod parauit.* Vel igitur creati sunt aliquo die post primum: & hoc probabile non est. Nam vel supponimus, primâ die creatos esse omnes cælos, eosque statim post instantis creationis cæptos esse moueri: & cum probabile sit, eos incepisse moueri ab Angelis, à quibus mouentur hunc, dico, eos creati debuisse cum cælis ipso instanti intrinseco, in quo conditi sunt cæli, vt eos statim mouere potuerint. Aut supponimus, primâ die tantum conditum fuisse cælum empyreum, simul cum terrâ & aquâ, per veram & pressam creationem, reliquos verò cælos & elementa secundâ die cum firmamento formata esse ex præiacente materia. Atque in hac sent. probabilius etiam dicendum, Angelos creatos fuisse eodem instanti intrinseco, in quo creatum est empyreum simul cum terrâ & aquâ: vt saluetur illud *Ecclesiast. Qui vixit in æternum, creauit omnia simul.* Nam hoc saltem verificari debet de his, quæ præsiâ creatione condita sunt, ex nullo præsupposito ente, ne quidem vt termino à quo.

Solum huic sent. obiici potest, potuisse Angelos creati, non in instanti indivisibili ante motum cælorum, sed immediatè post cum ipso cælorum notu: cum per nos non repugnet, rem spiritualem ac indivisibilem produci in tempore diuisibili. Sed contrâ; licet hoc non repugnet, connaturalius tamen est, vt res indivisibilis creetur in instanti indivisibili. Præterea pertinuit ad dignitatem substantiæ intellectualis, vt in productione huius vniuersi non fuerit posterior productione substantiarum materialium.

Hinc etiam assignatur discrimen, cur homo creatus sit post omnes substantias corporeas; An-

gelus verò initio cum primâ substantiâ corporeâ. Quia videlicet homo pendet in suo esse & viuere à creaturis corporeis, atque aded creati debuit post creationem earum. Angelus verò non modò non pendet in suo esse & viuere ab illis, verum etiam est director & gubernator earum; ac proinde creati debuit, si non antè, saltem cum primâ substantiâ corporeâ. Ex his patet ad fundam. primæ. Vt Angelus dicatur principium operum Dei, fat est, vt creatus fuerit cum cælis: qui licet non præcesserit duratione, præcessit tamen dignitate & intentione Dei, ratione cuius prioritatis dici potest principium operum Dei. Quamquam explicari potest de principio creaturarum intellectualium. Hinc euidentis, Angelos non fuisse ab æterno conditos. Nam ex scriptura, totum tempus, quo hic mundus durat, ac proinde quo Angeli simul cum ipso conditi sunt, finitum sit, oportet.

In quo loco creati fuerint Angeli? Prima sent. docet, eos creatos fuisse in hac primâ regione æris: *Rupert. lib. 1. in Genes. cap. 11. Mouetur 1. Angeli formati sunt, vt potè corporei, vt ipse putat, ex hoc aere crasso. 2. primus homo formatus est extra paradysum, & per gratiam in paradysum translatus. Ego & Angeli creati sunt extra cælum, & per gratiam in cælum transfati; cum non minus angeli cælum, quàm homo paradysum per gratiam inhabitavit. Anteced. habetur Genes. 2. Plantauerat Dominus Deus Paradysum voluptatis, à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat. Sed contrâ; falsum est, Angelos ex aere fuisse formatos, cum sint substantiæ spirituales totius materiæ expertes. Et creati sunt vt præsidet totius naturæ corporeæ, proinde supra totam naturam corpoream. Homini verò vi suæ conditionis quiuis terræ locus aptus est. Secunda affirmat, Angelos bonos creatos fuisse in cælo, malos in supremâ æris regione. Hanc sentent. refert, & sub dubio tantum affirmat *August. lib. 3. de Genes. cap. 10.* Sed contrâ; diuersitas ista locorum, bonis & malis angelis ante peccatum assignata, diuinæ prouidentie non congruit, quæ neminem consuevit ante patratum peccatum ad pœnam vllam destinare: cum tamen diuersitas ista locorum aliquod initium fuisset pœnarum malorum angelorum. Tertia sent. asserit, Angelos creatos fuisse in cælo sidereo, vel in eo, quod sub empyreo proximè collocatur: Est *Lorini in 2. Petri 2. in illa verba: Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, &c. Suarez lib. 1. de Ang. cap. 4. Fundam. tum vt saluet verba illa Luciferi Isaiæ 14. In cælum conscendam. Tum ne cogatur admittere, peccatum angelorum fuisse in empyreo commissum. Sed contrâ; Scripturam explicant *Magister in 2. dist. 2. sine, & S. Thom. 1. p. qu. 61. art. 4. ad 3. de consensu secundum dignitatem, vt colligitur ex verbis, quæ Lucifer subiungit: Et similis ero altissimo. Nec vllum est absurdum asserere, peccatum angelorum commissum fuisse in empyreo, cum peccatum locum non inficiat.***

Quarta & communis sent. Scholast. cum Mag. in 2. dist. 2. & cum *Angelo, cit. est*, Angelos creatos esse in empyreo. Hanc communiter docent Patres, conformius Scripturis; quæ testantur, Angelos in cælo peccasse: *Apocal. 12. Et factum est praelium magnum in cælo: Michael & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnat & Angeli eius. Lucæ 10. Videbam Satan, sicut fulgur de cælo cadentem: At ex eo cælo debuerunt cadere angeli mali, in quo permanserunt boni; sc. in empyreo, quæ est propria sedes beatorum. Nec est ratio asserendi in*

297. Ad fund. 1.

298. Coroll.

299. Vbi creati Angeli.

1. Sent. duplex fund.

300. Contrâ.

301. 2. Sent.

Contrâ.

302. 3. Sent.

Contrâ.

304. Angelos creatos in empyreo, vt prior sent. est.

Ratio.

alio cælo peccasse malos, ex quo deinde in empyreum translati fuerint boni. Ratio, cur in empyreo creati sint, est, quia ut cit. S. Tho. Angeli creati sunt ut præfides totius naturæ corporeæ: atque ad eò creati debuerunt in loco, vnde toti naturæ corporeæ præesse possent: Hic autem, ut constat, est empyreum: ergo. DICES. Saltem Angeli, qui destinati fuerunt ut motores cælorum, non poterunt creati in empyreo, cum statim post creationem debuerint cælus mouere, nisi fuissent præsentēs cælis mouendis, cum non possint naturaliter Angeli operari in subiectum distans. Resp. Iuxta sent. affirmantem, cælus vertibiles creatos fuisse secundā die, Angelos creati potuisse in empyreo, atque inde postea mitti ad cælus vertendos, aliaque officia in hoc sublunari mundo peragenda. Quæ officiorum distributio iuxta hanc sent. fieri potuit, & quidem probabilius post commissum peccatum, discretionemque honorum à malis. Iuxta aliam verò doctem, omnes cælus creatos fuisse eodem momento temporis, quo conditi sunt Angeli, cõsequē statim ab Angelis moueri cõceptos, asserendum erit, eos Angelos, qui præfici debebant orbibus vertendis, creatos fuisse in iisdem orbibus, quos ex officio vertere debebant. Quod indicat S. Tho. 1. p. qu. 61. art. 4. ad 2. Quia verò in hac sent. deputatio angelorum ad cælus vertendos facta est ante peccatum, notat Molina in hunc art. eos ad hæc officia à Deo deputatos fuisse, qui præuisi fuerant non peccaturi.

305. Dices.

Resp.

dos esse, quia corporei sunt: Illa Genes. 3. Postquam ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæ genuerunt, &c. quæ verba de Angelis in custodiam hominum missis interpretantur Tertull. lib. de velandis virg. Lactant. lib. 2. diuinarum instit. c. 5. Methodius serm. de Resurr. & alijs. Nequeunt autem Angeli generare, nisi corpus habeant. Ratio: dæmonestorquentur ab igne corporeo: nequeunt autem, nisi sint corporei. Secunda sent. affirmatiua est Arist. 12. metaph. text. 44. S. Thomæ 1. p. qu. 50. art. 1. & 51. art. 1. & 2. contra gent. c. 91. & de deum. art. 1. & omnium Schol. in 2. dist. 8. Bonau. art. 1. qu. 2. vbi ait, hoc satis certitudinaliter teneri: Alberuni art. 1. asserentis, nullo modo de hoc esse dubitandum; Richardi art. 1. qu. 1. Agidij qu. 1. Durandi qu. 1. Aureoli art. 1. Rubio. qu. 1. Capreoli qu. 2. Bassoli art. 2. Marsilij qu. 2. art. 1. Maiorij qu. 1. docentis, hanc viam ita esse apud doctos communem, ut pudeat vili hominum veteres introducendo contraire; Gabrielis qu. 1. art. 1. affirmantis, omnes cõtos nunc concordare; Argentinæ dist. 3. qu. 1. art. 1. Bacha. dist. 17. art. 1. Alensis 2. p. qu. 24. mem. 1. & 2. Ferrar. 2. contra gent. c. 91. Scoti in 2. dist. 1. qu. 5. & dist. 2. qu. 1. 6. & 8. omnium recent.

DICO 1. Omnes Angeli sunt naturā suā incorporei. Constat 1. ex Scripturā, in quā vocantur Spiritus: qui propriè acceptus omnem excludit corporeitatem: nec vlla cogit necessitas impropriè vsurpandi nomen Spiritus. 2. Ex Concilio Lateran. definitente, cap. Enimiter, de summa Trin. Deum ab inno temporis vtrāque de nihilo condidisse creaturam, corporalem, & spiritualem, Angelicam scilicet & mundanam. Vbi naturam Angelicam opponit tam purè corporali, quàm constitutæ ex corporali & spiritali. In quā authorit. fundati sunt omnes posteriores Schol. 3. Ex Patribus, inter quos maximum in hac controu. pondus habet Arcopagita cap. 1. de cælesti Hier. vbi testatur, quæ de cælestibus Spiritibus dicturus est, ea vel per signa, vel per intelligentia sacratoriū arcana, à Patribus tradita accepisse. Patres autem fuere Apostoli, præsertim Paulus, quem suum Præceptorem, doctoremque appellat de Eccles. Hier. c. 2. & de diuinis nomin. c. 1. & 7. Hic 4. cap. Angelos appellat intelligibiles, spiritualesq; substantias, incorporeales atque omni materiā carentes. Ignatius & ipse A postolorum discipulus, epist. ad Trall. post med. Angelos vocat incorporeas naturas; Nazianzenus orat. 38. de Natiu. ait, Angelos esse incorporeos, omniscq; materia expertes: Chrysoft. hom. 22. in Gen. appellat incorporeos & spirituales: Theodor. in 1. cap. Zach. incorporeos, inuisibilesq; Spiritus. Damasc. orat. de Assumpt. B. Mariæ sine, ait, quod Dæmones careant corpore, inter omnes constare, etiam inter eos, qui mentis oculis capti sunt: & lib. 1. fidei cap. 17. docet, Angelos non esse in loco ad modum corporis, ut formam & figuram accipiant, sed intellectualiter tantum. Nec contrarium docet orat. 3. de imag. cap. 4. vbi affirmat, Angelos consentaneas suæ naturæ habere figuras, locosq; circumscribi: id n. dixit per comparationem ad Deum, respectu cuius omnia dici possunt corporea: Angelus enim, & animus, & Dæmon, inquit, si cum Deo, cui nihil conferri potest, comparentur, corporea quodammodo sunt; sin autem cum corporibus, ex materia constantibus, à corpore sunt remotissimi. Vbi nota, non dixisse, corpora sunt, sed quodammodo, videlicet ad Deum comparata: nec dixit, à corpore sunt remoti, sed remotissimi: ut hoc superlatiuo omnem omnino excluderet corporis rationem: Et lib. 2. c. 3. naturam Angeli vocat corporis expertem, & materiā carentem; licet si cum Deo conferatur, crassum quid videatur. 4. ratione: 1. Ex sacra scripturā, & multis experientis constat, sæpe plures angelos simul ingredi

DISPUTATIO III.

De Substantia Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli sint incorporei?

1. Negant.

PRIMA sent. negatiua est Platonis apud August. lib. 8. de ciuit. Dei cap. 14. quem secuti sunt Orig. lib. 1. Periar. sine proam. vbi angelis attribuit corpora aërea: Tertull. lib. de Carne Christi affirmans, omne quod est, corpus habere, nihilque esse incorporeum, nisi quod non est: Nazianz. dialogo 1. circa med. licet oppositum docuerit orat. 8. de Natiuit. Rupertus lib. 1. in Genes. cap. 11. qui testatur, Angelos creatos fuisse ex hoc aëre crasso: Cassianus collat. 7. cap. 13. vbi docet, nihil præter Deum incorporeum esse, sed omnia corpus habere, quo subsistant; licet angeli & animæ corpora habeant nostris tenuiora: August. etiam lib. 11. de ciuit. c. 23. & lib. 2. super Genes. cap. 17. & lib. 3. cap. 10. & epist. 115. ad Nebrid. huc propender. Ex quo ortum habuit quæstio illa læpius ab ipso agitata, præsertim epist. 3. an oculus glorificatus Deum videret; quia nimirum putabat, hæc nostra corpora dote immortalitatis euasura simillima corporibus angelorum, quæ & loca penetrant, & spiritualia internoscunt. De eā sem re dubitat Bernardus serm. 5. in Cantica, & alij Patres. Ex Scholast. illam docent Caiet. in 2. cap. ad Ephes. Eugub. lib. 8. de perenni Philos. cap. 27. Fundam. est Patrum auctoritas: 7. Synodi Constantinop. act. 5. in quā Concilium approbat doctrinam Ioannis Episc. Thessal. qui contra quendam Gentilem docebat, Angelos pingen-

Patres.

Scholast.

2. Fund. i. i. plex.

7. Ratio à ster.

gredi corpus emergenti : igitur non sunt corporei : nam corpus, quia corpus est, essentialiter petit esse quantum : quantum autem naturaliter est impenetrabile cum alio quanto : Si igitur haberent corpora, non possent naturaliter esse simul in eodem corpore Angeli mali, qui dotibus Beatorum carent.

2. Vel Angeli dicuntur corporei, quia omnino carent spiritu ; vel quia componuntur ex spiritu & corpore : neutrum dici potest. Non enim alioqui intellectuales non essent : intellectualitas enim, teste S. Tho. i. p. qu. 14. art. 1. ad solam immaterialitatem consequitur. Conseq. est contra scripturam asserentem, Angelos *videre faciem Dei* : Nequit autem Dei facies videri, nisi à spiritu, ut *to. i. dist. 9. sect. 5.* Nec dici potest secundum, quia, ut *disp. 1.* Angeli sunt naturæ completæ intellectuales : hic .n. gradus possibilis est, & facit ad essentialem perfectionem uniuersi. Igitur nequeunt componi ex corpore, ut ex parte intrinsecè componente : nam omnis essentialis compositio supponit extrema essentialiter completa, sc. partes intrinsecè vnibiles, ac perfectibiles ; at nullum ens completum dicit essentialiter vnibilitatem cum alio ente. Omnis quippe vnibilitas ordinatur ad acquirendam aliquam perfectionem, quâ careret extremum ipsum vnibile.

Neque obicitas compositionem ex humanitate & Verbo increato, in qua sola humanitas est extremum perfectibile. Nam hæc non est compositio naturalis, in qua tantum vtrumque extremum supponitur perfectibile ; sed supernaturalis & ineffabilis, in qua tantum vnum extremum, nempe natura creata, supponitur perfectibile. Cum nequeat Verbum esse capax nouæ perfectionis. Compositio autem inter angelum & corpus esset naturalis inter extrema creata perfectibilia : vnde non par ratio.

Dico 2. Angelos esse incorporeos, non est de fide ; eam tamen habet certitudinem, ut opposita ad minimum sit temeraria : Est *omnium recent.* *Cani lib. 5. de locis Theolog. c. 5. in fine 4. qu. Bannez 1. p. q. 51. art. 1. concl. 2. & 3. Molin. 1. p. q. 50. art. 1. §. Hæc non obstantib. Zumel ibid. q. 1. concl. 3. Valent. q. 2. puncto 1. vsq. dist. 178. c. 3. Suarez lib. 1. de Angel. c. 6.* Et quidem prior pars est S. Tho. q. cit. de demon. art. 1. vbi docet, hanc quæst. non multum referre ad fidei Christianæ doctrinam. Vnde nemo Scholast. illam asserit, ut ad fidei dogma pertinentem, sed solum, ut certam ratione & consensu Doctorum. Quod etiam docuit *August. lib. 21. de ciuit. c. 10.* Vbi oppositam sent. refert, ut à doctis viris asserit. Ratio : nulla de eâ existat vel aperta scriptura ; vel traditio, aut Ecclesiæ expressa definitio. Nam ex scriptura solum deducitur probabilior : Traditio, quæ est veritas à Deo immediate reuelata, & per manus maiorum ad posteros delata, nulla est in hæc materiâ ; cum Patres, per quorum manus potissimum traditio fidei ad posteros deferretur, variant : Ecclesiæ definitio, si qua esset, esset citata *Concilij Laterani* : at eâ non obstante nullus Scholast. ausus est, hanc de fide asserere : quia, ut cit. adnotat *Canus*, mens Concilij eo loco non fuit, definire, Angelos esse incorporeos, sed Deum initio temporis omnia condidisse. Spiritus S. autem solum assistit Pontifici, ne erret in conclusione, quam principaliter intendit : In reliquis, quæ vel obiter adducit, vel ad explicandam principalem conclus. asserit, sinit more humano eum duci opin. Doctorum.

Posterior pars constat, tum ex communi doctrina Scholast. qui quando ad aliquam veritatem, ut ex scripturâ probabiliter deductam omnes conspirant, ad minimum faciunt illam ita certam, ut contraria sit temeraria : tum ex communi sensu Eccle-

siæ, quæ hoc tempore magis illustrata, communitè sentit, Angelos esse incorporeos : tum ex allatâ auctor. concilij, quæ saltem indicat, hanc fuisse communem Doctorum & Ecclesiæ sententiam, quæ solent concilia vti ad conclusiones de fide explicandas confirmandasque.

Ad 1. argum. primæ, Resp. aliquos Patres citatis in hæc materia errasse, ut *Originem, Tertullian, Cassian.* secutos opinionem *Platonis*, cuius doctrinæ Patres communiter tunc temporis adhærebant : alios tantum dubitasse ; alios verò solum ex opinione aliorum fuisse locutos, sicut *Aug. cit. 21. de ciuit. 10.*

Ad 2. dico, Concilium eo loco solum approbasse conclusiones, *pingendos nimirum esse Angelos*, non rationem ; nam id ad institutum Concilij non faciebat. Ad 3. *Gen. 6.* communiter Patres explicant, quod filij Dei dicebantur illi, qui descendebant ex Seth Patre Enos, qui, *Gen. 4.* primus cepit inuocare nomen Domini. Sæpè .n. in Scripturâ vocantur filij Dei, iusti. Filia hominum erat femina descendentes ex Caino : & quia prohibitum eis erat, tali matrimonio copulari, propterea dictum est, filios Dei ingressos fuisse ad filias hominum. Ita *S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 6. lege Ch. yss. ut.* Ad rationem itego, spiritum obedientialiter ab igne corporeo torqueri non posse, de quo *disp. vlt. sect. vlt.*

SECTIO II.

An sit possibilis natura intellectualis essentialiter ordinata ad componendum vnum cum corpore sub ratione motoris & mobilis.

Hæc controu. sub his terminis non legi ; at qui affirmant, Angelos esse corporeos, fundari debent in eius affirmatiuâ parte : qui negant, si id velint altius, & à priori demonstrare, non est alia via, quàm ostendere huiusmodi compositionem implicare. Sit igitur prima sent. affirmans, quæ probari potest ratione *Caiet. in 2. cap. ad Ephes.* datur Vegetatiuum sine sensitiuo, ut in plantis ; sensitiuum sine locomotiuo, ut in ostris ; intellectiuum, sensitiuum, & locomotiuum simul, ut in homine. Igitur dari debet intellectiuum, locomotiuum, & non sensitiuum, quod est nouus gradus entis pertinens ad essentialem perfectionem uniuersi. Secunda sent. negans, verior, colligitur ex *S. Tho. 1. p. q. 70. art. 3.* vbi probat, nob posse formam intellectricem vniri corpori propter solum motum localem, quia ad illum non est necessaria vnio substantialis motoris cum mobili, sed sufficit solus contactus mouentis cum mobili. Inclinat *Suarez lib. 1. de Ang. cap. 6. art. 21.* Ratio : Implicat vnum extremum essentialiter ordinari ad aliud, nisi perficiatur in se : At natura intellectualis nullo modo perficeretur in se per vnionem ad corpus aliud, nisi mobile : Non .n. perficeretur in esse, siue in subsistere : tum quia talis natura supponeretur completa in suo esse, alioqui non ordinaretur ad componendum vnum sub solâ ratione motoris & mobilis ; tum quia nequit substantia spiritualis pendere in suo esse à corpore ; cum illa de se independentè à corpore perfectè subsistat, ut patet de animâ rationali. Nec perficeretur in operatione intellectu. quia talis natura supponitur ex se independentè à corpore completè intellectiua, alioqui non vniretur cum corpore sub solâ ratione motoris & mobilis. Nec demùm perfici posset in virtute motiuâ, secundum quam formaliter vniretur : nam corpus

8. à priori.

Math. 18.

Omnis vnibilitas est ad aliquam perfectionem acquirendam.

9.

10. Non est de fide.

11. Ratio.

Concilij Laterani.

Pontifex solum in conclus. errare nequit.

12.

Opposita sententia censura.

13. Ad argum.

14. Explicitus Concl.

Qui filij Dei.

Ad rat.

15. Sent. ex Caiet.

16. Sent. vtrior.

17. Nullum compositibile ordinatur ad aliud, nisi perficiatur in se.

18. potius retardat, quam perficit motum, cum impediatur celeritatem ipsius: celeritatem enim Spiritus movet se, vel alia à se sine corpore, quam medio corpore. Nec dici posset, talem substantiam perfici à corpore secundum speciem motus, ad quam illa ex se tantam habilitatem non haberet: quia nulla species motus est, ad quam substantia spiritualis æqualem, aut maiorem habilitatem non habeat ex se sine corpore, quam cum corpore: quod patet de naturâ Angelicâ, quæ ad omnem motum, siue rectum, siue circularem ex se aptissima est. Maior prob. i. inductione. Ideo anima rationalis, & quælibet forma essentialiter ordinatur ad componendum unum cum materiâ, quia perficitur in se, vel in esse, ut formæ materiales; vel in operari, ut forma rationalis; quæ non modò in operatione vitæ vegetantis, & sentientis pendet ab organis materialibus, à quibus tales operationes immediatè exercentur; verùm etiam in operatione vitæ intellectivæ à potentiis corporeis, subministrantibus species sensibiles, à quibus virtute intellectus agentis abstrahuntur intelligibiles species, quæ sunt principia intellectiois. Ideo materia essentialiter ordinatur ad faciendum unum cum formâ: quia perficitur ab illâ in proprio esse, & subsistere. Ideo accidens ordinatur ad substantiam, & substantia ad accidens; quia illud perficitur in esse à substantiâ, hæc in operari ab accidente. Et univèrsaliter quidquid intrinsecè ordinatur ad aliud, perficitur ab illo: contrâ verò quidquid à alio perfectibile non est, ad illud intrinsecè ordinatum non est. Atque in hoc fundatur commune illud axioma, *Ex duobus entibus in actu, hoc est, in suo genere completis, non fit unum per se*: quia quando utrumque extremum supponitur completum in suo genere, non potest ab alio perfici, atque adeò ad illud intrinsecè ordinari ad unum componendum. *Lege Aureol. in 2. dist. 8. art. 2. Prob. 2. ab absurdo.* Si proxima ratio intrinsecè ordinabilitatis unius rei ad aliam non esset perfectibilitas, sed perfectiuitas; quanto magis aliquid esse perfectiuitatis alterius, tanto intimius ordinaretur ad illud. Vnde, quia Deus est maximè perfectiuitas creaturæ, magis intimè ad illam ordinaretur: quod est plusquam falsum. Sequela prob. si perfectiuitas est proxima ratio intrinsecè ordinabilitatis, maior perfectiuitas erit ratio intimioris ordinabilitatis: sicut si perfectibilitas est ratio intrinsecè ordinabilitatis, maior perfectibilitas est ratio intimioris ordinabilitatis. Vnde intimius ordinatur accidens ad substantiam, quam substantia ad accidens; & forma materialis, quam spiritualis ad materiam; & materia ad animam rationalem, quam contrâ.
19. Prob. 3. Omnis ordinabilitas intrinseca est propter aliquam indigentiam: igitur si Angelus nullam habet corporis indigentiam, nullo pacto ad illud ordinari potest. Antec. prob. ideò Deus non ordinatur intrinsecè ad creaturam, quia non eget creaturâ. Ideò unumquodque in eo, in quo est completum, ad aliud intrinsecè non ordinatur, quia in eo genere, in quo est completum, non eget alio, à quo compleatur. Ratio: unumquodque est propter suam perfectionem; vnde eatenus ordinatur ad aliud, quatenus ab illo perfectionem recipit: si igitur omnem perfectionem habet in se, non est, cur ad aliud ordinetur. Quapropter idem est, ad aliud intrinsecè ordinari, ac ab illo in suâ perfectione compleri. Sed contrâ; licet Angelus non perficeretur à corpore, corpus tamen perficeretur ab angelo, atque adeò licet angelus non ordinaretur ad corpus, corpus tamen ordinaretur ad angelum:

quod satis est ad physicam compositionem, ut constat in naturâ humanâ, & Verbo increato. At hoc etiam est impossibile, quia vel corpus perficeretur ab angelo in esse, vel in operari. Non in esse, quia vel acciperet ab angelo existentiam, & non; tum quia hæc, ut *infra*, non distinguitur ab angelo, neque à qualibet aliâ re creatâ; tum quia existentia spiritualis, qualis est Angelica, non est proportionata corpori. Vel acciperet subsistentiam; & hæc cum sit in angelo spiritualis, non potest esse proportionata corpori. tum quia nequit modus unius subiecti, cum sit actualis modificatio illius, esse connaturalis alteri. Vel acciperet complementum essendi, sicut materia recipit formam ut complementum sui esse. Et contrâ est; vel hoc corpus esset compositum ex materiâ & formâ materiali; & iam non apparet, quodnam aliud complementum accipere posset. Vel esset nuda materia, & hæc non posset ad angelum, ut ad naturale complementum sui esse intrinsecè ordinari, quia materia non respicit pro connaturali complemento sui esse, nisi actum informantem, cuiusmodi non est angelus.

Nec posset perfici in operari; nam vel perficeretur in operatione intellectuâ, & huius capax non est corpus; vel in virtute motuâ: at corpus non potest esse naturaliter exigens virtutis motricis angeli: tum quia virtus motiva angeli non est determinata ad unam speciem motus, sed indifferens ad omnem lationem; ut est proprium substantiæ independentis à loco; corpus autem quia necessariò pendet à loco, non potest omnes lationum differentias naturaliter exigere; cum aliquæ sint oppositæ, & destructivæ corporis, tum quia motus angeli est velocior, quam possit corpus naturaliter exigere. Ex his patet ad rationem *Caiet.* nam in aliis compositis ab ipso assignatis non militat implicantia, quæ militat in isto.

SECTIO III.

An possibilis sit in Angelo compositio purè spiritualis ex materia spirituali.

AD HVC negatâ in Angelo compositione materiali ex materiâ corporeâ, fingi posset compositio ex materiâ purè spirituali: quæ si nec de possibili dabilis est, demonstro, quòd nec de facto sit. Prima sent. affirm. *Alens. 2. p. q. 20. mem. 2. a. 2. Bonau. in 2. dist. 3. ar. 1. q. 1. & 2. Rich. ar. 1. q. 2. Aureo. q. 1. ar. 3. inclinât Rubio q. 1. ar. 3. affirmans, neutram partem esse per se notam, licet probabilius illam neget. Quam sent. S. Tho. de ente & essent. c. 5. tribuit Auicebroni. Prob. 1. Implicat, idem respectu eiusdem esse agens & patiens: sed angelus respectu eiusdem operationis est agens & patiens: igitur per aliam entitatem est agens, & hæc dicitur forma; per aliam patiens, & hæc dicitur materia. Maior prob. unumquodque agit in quantum est actu, & patitur in quantum est potentiâ. Si autem idem secundum eandem entitatem, & ageret & pateretur, idem simul esset in actu & non in actu; in potentiâ & non in potentiâ. 2. Angelus componitur ex genere & differentiâ; nam est in prædicam. substantiæ, in quâ univocè convenit cum reliquis substantiis completis creatis. At genus sumitur ex materiâ, differentia ex formâ. Confirm. ideò Deus non componitur ex genere & differentiâ, quia non componitur ex materiâ & formâ.*

3. In Angelo est compositio ex supposito & naturâ, ex subiecto & accidente; at hæc est maior,

Resp. corpus non perficeretur in esse:

23. *nec in operari.*

24. *Ad rationem Caiet.*

25.

26. *Affir. Alens. &c.*

27. *Prob. 1.*

28. *Prob. 2.*

29. *Prob. 3.*

Ordinari nequit ad ullam speciem motus.

20. *Perfectiuitas non potest esse prima ratio intrinseca ordinabilitatis unius rei ad aliam.*

21. *Ratio à priori.*

22. *Duick.*

ior, quam compositio ex materia & forma spiritali, ergo si datur hæc, & illa minor.

30. *Negari S. Thom. & c. verid.*
 SECUNDA sent. neg. S. Tho. i. p. q. 50. ar. 2. & 2. con. gen. 6. 50. & de ente & ess. e. 5. Scoti quodlib. 9. Ioan. de Neapoli q. 24. pu 2. Dur. in 2. d. 3. q. 1. Capr. q. 1. ar. 1. Marf. q. 2. ar. 1. Arg. d. 2. q. 1. ar. 1. Bacho. d. 17. ar. 1. 2. & 3. Banez, Zamel, Valen. Vasq. in cit. locum 1. p. Suarez lib. 1. de Angelis c. 7. & in met. d. 13. sect. 14. verior est. Prob. Omnis compositio ex materia & forma ed essentialiter tendit, vt aliquam perfectionem mediante materia acquirat forma, quam forma non habet ex se, ex *preced. sect.* Nullam autem perfectionem mediante tali materia spiritali acquirere posset angelus, quam ipse non haberet ex se. Igitur talis compositio possibilis non est: quia nequit res fieri absque sua essentia; & de essentia cuiuscunque materiae est, vt per eam forma aliquam perfectionem acquirat. Minor prob.

31. *Ex talis princip. or. ubi impli.*
 Non posset Angelus ab huiusmodi materia perfici, neque in esse; neque in operari; ergo nullo modo: Nam omnis perfectio aut est secundum esse, aut secundum operari. Antec. prob. quoad 1. partem. Nulla substantia spiritalis pendere potest a materia: vt ostend. tum exemplo animae rationalis; hæc n. inferior est Angelo, & tamen a materia non pendet, vt patet ex eius separatione a corpore; tum a priori, nam substantia spirit. est natura sua perfectior, & independentior substantia corporea: quæ quantumuis perfecta, attingere non potest gradum substantiæ spirit. quantumuis imperfectæ. Sed aliqua corporea est independens a materia, qualis est aut simplex completa, composita tantum ex partibus integrantibus; aut composita ex materia & forma: nam licet hæc pendeat quoad singulas partes componentes inter sese mutuo, non tamen pendet quoad totum ab aliquo tertio subiecto. At substantia spiritalis est perfectior corporea, etiam completâ, ergo.

32. *Nullam ex ea perfectio nem acquireret spiritali: non quoad esse.*
 Confirm. valet hic discursus: Qualibet substantia ex genere suo est perfectior, & independentior accidente: sed potest aliquod accidens ab omni subiecto diuinitus separari: ergo a fortiori, quælibet substantia, quantumuis imperfecta, poterit ab omni subiecto diuinitus separari. Igitur valebit hic alius: Quæuis substantia spirit. suo genere perfectior est, & independentior corporea: sed aliqua corporea est independens a subiecto: ergo a fortiori quæuis spiritalis erit a subiecto independens.

33. *Conf.*
 Dices. Non valet hic discursus: Quodlibet accidens spirituale natura sua est perfectius corporeo: sed aliquod accidens corporeum est actiuum: igitur quodlibet spirituale erit actiuum: quia datur spirituale, quod actiuum non est, vt gratia habitualis & character. Ergo nec valet hic alius: Qualibet substantia spirit. natura sua est perfectior corporea: aliqua corporea est independens a subiecto: igitur quælibet spiritalis erit a subiecto independens. Resp. independetia a subiecto immediate fundatur in entitate rei: nam quod res est entitatiue perfectior, ed est a subiecto independentior: quia quanto magis res habet de entitate, tanto minus eget sustentatiuo concursu. Actiuitas verd fundatur immediate potius in qualitate perfectionis: quantitas enim, & materia t. licet perfectiores sint entitatiue aliquo accidente actiuo, actiuæ tamen ipsæ non sunt. Ratio: actiuitas non consequitur formaliter entitatem rei vt est ad se, sed vt est ad aliud, nempe ad effectum. Et quia potest res minus habere entitatis in se, & magis ordinari ad aliud, nempe ad effectum; ided potest res minus perfecta entitatiue in se, esse magis actiua, quam alia en-

34. *Obiis.*
 titatiue perfectior in se. Non potest autem res minus perfecta entitatiue in se, esse independentior alia entitatiue perfectiore in se.
 Prob. antec. quoad 2. partem: duplicem operationem habet Angelus; intellectuam, cum qua coniungo etiam volitiuam; & motum localem: at propter neutram eget materia receptiua distinctiua: nam vtraque est operatio immanens, quæ essentialiter postulat recipi in eodem principio, a quo elicitur. Loquor de motu locali, qui recipitur in angelo; nam propter motum, qui ab angelo imprimitur in alienum subiectum, multo minus requiritur distincta materia in angelo: cum recipiatur in alieno subiecto. At contendit Alens. materiam spiritualem requiri in angelo, vt receptaculum specierum, quæ ad intellectionem prærequiruntur: sicut requiritur materia corporea in homine, vt receptaculum specierum sensibilibus, ex quibus abstrahantur species intellig. Sed contra: vel istæ species, sunt intelligibiles, vel sensibiles: ob neutras requiritur. Minor quoad 1. partem prob. species intellig. connaturalius petunt recipi in intellectu, ad cuius intellectionem illæ deseruiunt: vt patet in animâ separata, quæ ad recipiendas species intellig. non eget materia distincta, sed eas recipit immediate in seipsâ: quidquid aduersarij fingant in illâ. Ratio: species intellig. concurrunt ad intellectionem determinando potentiam; at connaturalius illæ determinant potentiam, adhærendo potentia, quam materiae distinctæ.

35. *Resp.*
 Dices. Esto illæ connaturalius recipiantur in potentia intellectuâ, tamen possunt connaturaliter recipi in materia distincta: Igitur potest cum illâ componere vnum per se. Resp. neg. conseq. quia ad vnum per se componendum essentialiter requiritur, vt componentia ipsa aliquam perfectionem acquirant per compositionem, quam non habent ex se: & omnis intrinseca ordinatio supponit carentiam alicuius perfectionis. Sed angelus per huiusmodi materiam nullam maiorem, aut connaturaliorem perfectionem acquireret, quam ex se non haberet. Minor quoad 2. part. prob. vel species sensibiles non sunt aptæ recipi, saltem connaturaliter, in subiecto spiritali; sicut nec agens materiale, a quo istæ species deberent produci, est aptum agere in spirituale: aut certe si sunt aptæ recipi in subiecto spirit. erunt etiam aptæ immediate recipi in substantiâ angeli: cum non minorem capacitatem receptiuam habeat substantia, quam haberet materia spiritalis; & nulla capacitas in ea assignabilis sit, quæ assignari non possit in substantiâ angeli. Nec est par ratio de materia corporea, quæ deseruit animæ intellect. vt receptaculum specierum sensib. quas recipit ab obiectis materialibus: tum quia illa est proportionatum subiectum, tam respectu formarum sensibilibus, quas recipit, quam respectu agentis materialis, a quo patitur. Tum quia, materia corporea non deseruit animæ intellectiue, subministrando illi species sensibiles ab obiectis mater. immediate impressas, sed species sensibiles a potentiis sensitiuis expressas. Nam quod immediate concurrat cum intellectu agente ad productionem specierum intellig. non est phantasma impressum, sed expressum; in quo, & non in impresso vitaliter relucet obiectum materiale; ex quo intellectus agens abstrahit quidditatem vniuersalem. Hoc autem necessariò supponit in homine cognitione sensitiuâ, quæ in angelo esse non potest.

Ad 1. argum. primæ, disting. maior. Implicat, vt idem formaliter respectu eiusdem sit agens, & patiens, concedo; idem entitatiue, nego: patet in intel-

36. *Non perfectetur in operari.*
 37. *Obiis.*
 38. *Resp.*
 Non requiritur materia ad species intellig.
 39. *Suprà n. 21.*
 40. *nec ad sensibiles.*
 41. *Corporea materia distincta.*
 42. *Ad 1. argum. opposita sent.*

intellectu, qui idem entitatiue producit, & recipit intellectiōem; non tamen idem formaliter; nam agit, vt virtualiter continens intellectiōem; patitur vt formaliter carens illā. Ad prob. dico, idem posse esse in actū virtuali, & in potentiā formali: vt intellectus simul est in actū virtuali intellectiōis, quia continet illam virtualiter, & in potentiā formali, quia caret actu formalis intellectiōis.

43. Ad 2. Durandus in 2. d. 3. q. 1. negat maior. eō quōd in simplicibus idem est, quo sunt, & quod sunt; quo conueniunt, & quo differunt. Sed verius, nego, genus desumi ex materiā, differentiam ex formā.

Ad confirm. Ad rat. Durand. Alioqui, ex S. Tho. de ente & ess. 1. 3. non posset genus prædicari de toto; quia nequit pars prædicari de toto; sed tam genus desumitur ex toto, quā conuenit cum aliis, quā differentia, quā discrepat ab iisdem. Pari ratione in naturis simplicibus genus desumitur ex naturā, quā conuenit cum aliis; differentia ex eadem, quā discrepat ab iisdem. Ad confirm. nego causalem. Ad rationem Durand. concedo, in simplicibus idem esse à partē rei, quo sunt, & quod sunt; quo conueniunt, & quo differunt; nego tamen esse idem ratione; quōd satis est ad compositionem ex genere & differentia, quæ est tantum rationis cum fundamento in re. Ad 3. nego, compositionem ex supposito & natura, subiecto & accidente esse maiorem: nam illa est maior, quæ coalescit ex partibus magis inter se distinctis: materia & forma magis inter se distinguuntur, quia distinguuntur vt duæ substantiæ reales, quā suppositum & naturā, subiectum & accidens: nam illa distinguuntur vt modus & natura; hæc vt subiectum & accidens. 2. nego conseq. nam estō compositio ex materiā & formā sit minor, est tamen in angelo impossibilis; in quo tamen impossibiles non sunt reliquæ ex supposito & naturā, subiecto & accidente.

SECTIO IV.

An Angeli realiter componantur ex essentia & existentia.

45. Affirm. S. Tho. &c. PRIMA sent. affirmat, angelos, & quamlibet rem creatam componi ex essentia & existentia, vt ex rebus realiter distinctis: S. Tho. 1. p. q. 3. art. 4. 2. con. gen. c. 52. de ente & ess. c. 5. & alibi, &gid. in 2. dist. 3. p. 1. qu. 1. art. 2. & alibi: Argent. dist. 13. qu. 1. art. 2. Capreol. in 1. dist. 8. qu. 1. Caiet. 1. p. qu. 3. art. 4. & de ente & ess. cap. 5. qu. 9 & 10. Ferrar. 2. con. gen. cap. 52. Domin. de Flandria in 4. metaph. qu. 3. art. 4. Sincin. in 4. metaph. qu. 12. Bannez. 1. p. qu. 3. art. 4. dubio 2. Zumel ibidem qu. vn. concl. 2. & reliquorum fere Thomist. Probi. ex Capreolo & Caiet. 1. Omnis essentia creata habet aliquid sibi realiter adiunctum, præter suum esse. Nullum esse irreceptum habet aliquid sibi adiunctum, præter seipsum: ergo nullum esse irreceptum est essentia creaturæ. Ergo esse creaturæ distinguitur ab essentia creaturæ: nam si non distingueretur, non posset recipi in illa; atque ad eō esset irreceptum, cum nullum ens recipi possit in seipso. Maior liquet: omnis substantia præter suum esse substantiale, habet aliquod esse accidentale sibi adiunctum. Minor prob. si existentia substantiæ creatæ non distingueretur ab eius essentia, nullum habere posset esse accidentale sibi adiunctum. Nam vel illud haberet adiunctum identicè: at hoc implicat; sc. cum esse substantiæ re ipsā identificati esse albedinis, esse quantitatis, &c. Vel subiectiue, quia esse substantiæ est subiectum re-

ceptium accidentis: & hoc etiam implicat; quia cum esse sit vltima actualitas rei, implicat esse subiectum accidentis; alioqui esset, & non esset vltima actualitas rei. Superest igitur, vt illud habeat subiectiue in essentia realiter distincta ab existentia, ratione cuius creatura non solum est receptiua proprii esse, sed etiam aliorum accidentium.

Confirm. ex eo quōd substantia est vltimus terminus substantiæ, nequit vltiori termino terminari: ergo ex eo quōd existentia est vltimus terminus entis actualis, nequit vltiori actu actuari: igitur implicabit, si existentia non distinguitur ab essentia creatæ, vltiori actu accidentali actuari.

2. Omne esse irreceptum est infinitum simpliciter. Nullum esse creaturæ est infinitum simpliciter: Ergo nullum esse creaturæ est irreceptum: ergo distinguitur ab essentia creaturæ. Maior prob. Omne purum esse est infinitum simpliciter. Omne esse irreceptum est purum esse: ergo omne esse irreceptum est infinitum simpliciter. Maior est nota; id eō esse limitatur, quia non est purum, sed admixtum naturis prædicamentibus, quæ limitant illud ad tale, vel tale esse, à quibus si deputaretur, maneret omni finitate carens, atque ad eō infinitum simpliciter. Minor prob. Esse nequit limitari per differentias formales, quia ex Arist. 3. metaph. tex. 10. ens non habet differentias sui diuisiuas, ergo limitatur per susceptiuas. Confirm. 1. Si daretur albedo per se subsistens in nullo subiecto recepta, esset infinita in ratione albedinis: ergo si datur esse per se subsistens in nullo subiecto receptum, erit infinitum in ratione esse. Antec. prob. quod est per se tale, habet omnem perfectionem possibilem talis naturæ: nam quod est per se tale, se solo, ac toto se ipso tale est. 2. Si daretur natura generica vel specifica separata, & per se subsistens, non posset esse nisi vna. Ergo si datur esse à subiecto separatum, & per se subsistens, non poterit esse nisi vnum. Antec. prob. natura illa non posset esse diuisa per differentias, à quibus per se abstraheret: ergo non posset esse nisi vna. 3. Quod conuenit creaturæ independenter à causā effectiua, distinguitur realiter ab eo, quod illi conuenit dependenter ab ea: Sed essentia conuenit creaturæ independenter à causā effectiua; existentia non nisi dependenter: nam ante vllam existentiam, homo est animal rationale: ergo vt homo sit talis essentia, non habet per causam effectiuam. Confirm. hæc propos. Homo est animal rationale, fuit semper vera: hæc autem, Homo est, non est vera nisi in tempore. 4. Quotiescunque duo sunt idem realiter, implicat vt oppositum vnius prædicetur de altero; alioqui de eodem prædicari posset contradictoria. At oppositum existentia prædicari potest de quālibet essentia creatæ: vt de tota non existente prædicatur non existentia: igitur existentia realiter distinguitur ab essentia. Confirm. Illud, sub cuius opposito intelligi potest essentia rei, non est idem cum essentia eiusdem: Potest autem essentia creaturæ intelligi sub opposito existentia. Probi. 5. Quæ tempore separantur, distinguuntur realiter: essentia & existentia creata tempore separantur; nam omnes essentia creatæ actu actualitate essentia fuerunt ab æterno, cum tamen ab æterno non fuerint earum existentia: & cum res generabiles corrumpuntur, manent earum essentia, non manentibus earum existentia: Probi. antec. non potest assignari ratio, cur ab æterno possibilis fuerit homo; & non chimæra, nisi quia essentia hominis ab æterno habuit aliquid, ratione cuius potuit fundare respectum possibilitatis, quod non habuit chimæra; hoc autem non potuit esse potentia

47. Confirm.

48. Probi.

49. Conf.

50. Conf. 1. 2. Probi.

51. Probi.

52. Probi.

Conf.

53. Probi. ab aliis eadem sent.

potentia Dei: tum quia potentia Dei supponit non repugnantiam in obiecto; idem enim potest hominem creare, non chimæram, quia in essentia hominis non est repugnantia ad existendum, quæ est in chimæra: tum quia si homo diceretur possibilis, quia in Deo est potentia ad illum creandum: pari modo chimæra diceretur impossibilis, quia in Deo non est potentia ad illam creandam. Consequens est falsum; nam defectus possibilitatis in chimæra non reducitur in Deum, qui quantum ex se, est infinitæ virtutis, sed in chimæram ipsam, cui repugnat existere. Tum demum, quia alioqui committeretur circulus: idem homo esset possibilis, quia posset Deus illum creare; & rursus idem Deus posset illum creare, quia possibilis est. Confirm. duæ negationes affirmant: sed non repugnantia ad existendum sunt duæ negationes: ergo aliquid affirmant. Igitur homo possibilis ab æterno habuit aliquid positivum, quod non habuit chimæra impossibilis. 6. Si creaturæ existentia non distingueretur realiter ab essentia, nullum foret discrimen inter simplicitatem Dei & substantiæ creatæ: quæ non solum per compositionem acciden. ex subiecto & accidente, sed etiam per substantialem ex essentia & exist. discriminetur ab infinita simplicitate Dei. 7. Subsistentia creata distinguitur ab existentia: ergo etiam existentia distinguetur ab essentia. 8. Essentiæ creatæ ab æterno fuerunt reale obiectum diuinæ cognitionis; ergo ab æterno habuerunt reale esse essentiæ: quia obiectum præsupponitur ad cognitionem. Antec. ostend. essentiæ creatæ, quæ ab æterno fuerunt termini diuinæ cognitionis, non fuerunt nihil, aut entia ficticia, sed realia, quia ut sic fuerunt cognita à diuino intellectu. Non potest autem cognosci ut ens reale, quod in se non supponitur reale; cum cognitio supponat obiectum secundum illud esse, quod debet illam terminare.

vt res & modus intrinsecus eiusdem, quæ non habent diuersas quidditates: & quorum vnum nequit perfectè concipi sine alio, vt sapientia infinita sine infinitate, aut sapientia finita sine finitate. At in doctrinâ Scoti existentia est modus intrinsecus essentiæ, quia nec habet diuersam quidditatem ab essentia, nec sine eâ potest perfectè concipi essentia in quouis statu considerata.

Dico declaranda; 1. an essentia creata actualis distinguatur ex natura rei ab existentia eiusdem: 2. an essentia possibilis distinguatur ab essentia actuali, vel existentia eiusdem, vt ens positivum ab ente positivo reali. Nam multi distinguunt essentiam actualem ab exist. non tamen essentiam possibilem ab essentia actuali, vel existentia, vt ens reale positivum ab ente positivo reali. Alij contra, essentiam possibilem distinguunt ab exist. vt ens reale positivum ab ente reali positivo, non tamen essentiam actualem ab exist. vt Henri. iii. præsertim quodlib. 9. qu. 1. §. Ex consider.

Dico 1. Essentia possibilis re ipsâ non distinguitur ab essentia actuali seu existentia, vt ens reale positivum ab ente reali positivo, sed vt non ens simpliciter ab ente simpliciter; eisi conceptibiliter distinguatur, vt eadem res positiva in potentia concepta à se ipsâ in actu posita. Est contra Henriq. & Albertin. 10. 2. in prædicam. substan. disp. 1. qu. 1. concl. 1. & 2. vbi docet, essentias creatas ante omnem existentiam, ex ipsâ æternitate habuisse esse actuale absolutum quidditativum intrinsecum, à parte rei extra Deum, independens ab ipso Deo in genere efficientis, dependens tantum in genere exemplaris: Quia si per impossibile non esset Deus, nulla foret essentia possibilis: nam essentia creata est participata imago increatæ. Implicante autem prototipo, implicat expressio illius. Fundam. authoris est §. argum. pro 1. sent. adductum. Verum hic hanc sent. in fine vitæ retractavit, oppositamque fuisse in 3. editurus; quin sæpe ante mortem, & sex septemve horis ante, mihi serid commendavit, vt in 3. 10. hæc sent. vt minus pia, quippe quæ aliquod esse reale actuale concedat creaturæ independens in genere efficientis à suo Creatore, omnino mutaretur.

Prob. prior pars asserti. vel hoc esse reale actuale quidditativum, essentiæ creatæ ab æterno habuerunt extra Deum, omnino ex se independentes à Deo; vel aliquo modo dependentes à Deo. Primum aduersarij non admittunt: & merito, nam omne esse quodcumq; tandem illud fit, quatenus à nihilo distinguitur primam originem habere debet à Deo, vt à primo fonte totius esse. Sed nec dici potest secundum. Nam vel hanc dependentiam habuerunt essentiæ à Deo, vt ab efficiente. Contra: omnis illa est mediâ actione, quæ essentialiter terminatur ad reum existentem vt existentem: Vel à Deo vt potente tantum efficere in actu 1. Contra: potentia actiua Dei non potest dare, nisi extrinsecam denominationem possibilem: præter quam tamen desumptam à potentia actiua Dei, aduersarij ponunt in ipsis possibilibus intrinsecum esse reale actuale quidditatis. Vel hoc esse habuerunt dependentes à Deo vt à cognoscente: Contra: tum quia cognitio nihil ponit extra cognoscentem, nisi solam denominationem cogniti: cum tamen per aduers. essentiæ possibilem, præter esse cognitum in mente diuinâ, habuerint in seipsis esse actuale quidditativum distinctum à cognitione diuinâ. Vnde Scotus, qui in 1. dist. 35. §. Potest dici. & dist. 36. posuit creaturas ex æternitate ab intellectu diuino quasi productas, secundum esse diminutum & in-

60. Declarantur duo rei momenta

61. Essentia possibilis resp. non distinguitur ab exist.

Albertinus retractat.

62. Non distinguitur ut ens reale positivum à reali posit.

63.

Confirm.

54. Prob.

55. Prob.

56. Prob.

57. Prob.

57.

Molina, & ab hoc citatur Sotus

58.

Negant omnem distinctionem

59.

Scoti dicitur quoad distinctionem modalem.

Quia in sent. Scoti distinguatur formaliter.

& intentionale in esse intelligibili, non posuit illas secundum hoc esse diminutum & intentionale extra, sed intra intellectum diuinum. Quam sent. bono sensu securus sum *ta. i. disp. 12. sect. 2.* Tum quia per aduers. essentia debuerunt ratione præcedere cognitionem diuinam, sicut obiectum præcedit actum: ergo non potuerunt à cognitione habere suum esse actuale quidditatis. Vel demum hoc esse reale quidditatum essentia ab æterno habuerunt à diuinâ essentia vt à prototypo omnium. Contra: diuina essentia, vt primum exemplar non ponit exemplata extra se, nisi quando actu ab illâ exemplantur, mediâ actione productiua ad extra; sicut nullum prototypum creatum ponit exemplatum extra se, nisi quando illud actione artificis ad extra exemplatur. Cæsar enim vt prototypum nullum sui exemplatum ad extra ponit, nisi actione pictoris, aut sculptoris pingentis, aut sculptentis ipsum. Quia nulla causa in actu 1. tantum considerata ponit suum effectum ad extra: ergo nec causa exemplaris ponere poterit suum effectum extra se solum in actu 1. considerata. Sed diuina essentia ab æterno fuit tantum in actu 1. exemplar, sicut in actu 1. tantum fuit causa ad extra productiua. Ratio: nulla causa ponere potest suum effectum extra se, nisi mediâ causalitate: sed causalitas exemplaris est eadem re ipsâ cum causalitate agentis per intellectum: ergo nisi hæc ponatur, non poterit illa poni: ac proinde nec poni poterit exemplatum, quod est effectus illius. Sicut nequit poni causalitas finis, nisi ponatur causalitas efficientis, cum quâ finis causalitas identificatur. Confirm. 1. Sicuti per aduers. ante potentiam creatiuam supponi debet discrimen inter chimæram & hominem, cur potius vnum, quàm aliud possit esse terminus creabilis; ita ante causam exemplarem supponendum est discrimen inter chimæram & hominem, cur potius vnum, quàm aliud sit à diuinâ essentia exemplabile, ac proinde ante diuinam essentiam, vt causam exemplarem supponi debent reales essentia rerum, cum suo esse actuale quidditatum extra Deum, atque ad eod. etiam in genere causæ exemplaris independentes à Deo, quod est contra ipsos aduers. 2. vt rectè Scotus in 1. dist. 36. §. Per idem, si per impossibile auferretur omnipotentia à Deo tam actiua, quàm exemplaris, adhuc maneret discrimen inter chimæram & hominem: quia semper in vno maneret intrinseca repugnantia ad essendum: in alio non maneret, quia quantum esset ex se, esset aptum ad existendum, sed tantum esset extrinseca repugnantia defectu potentia productiua & exemplaris. Igitur non minus ad causam exemplarem, quàm ad productiuam supponi debet non repugnantia termini exemplabilis, & producibilis. Ergo si propter hanc non repugnantiam, quæ ad potentiam productiuam Dei in termino producibili supponitur, admittendæ sunt essentia rerum cum actuale esse quidditatum extra Deum, independentes in genere efficientis: pari modo admittendæ erunt eadem essentia cum eodem esse actuale quidditatum extra Deum independentes in genere causæ exemplaris: nec aduersarij saluare poterunt in essentiis dependentiam in genere exemplaris à Deo.

67. Prob. 2. Non minus ab æterno possibilis fuit essentia hominis, quàm eius essentia: ergo si propterea ponenda est essentia ab æterno. ponenda quoque essentia. Antec. prob. essentia est ens reale, non minus quàm essentia; ergo ab æterno debuit exemplari à diuinâ essentia, vt à primo exemplari omnis entis: ergo ab æterno habere debuit esse actuale quidditatum essentia extra Deum.

Neque dicas, existentiam importare solum exercitium essendi, quod ab æterno non fuit: nam cum conceptus existentia, etiam vt distinctus ab essentia, sit realis; & omnis conceptus realis pendeat à diuinâ essentia vt à primo exemplari omnis entis, debuit ab æterno exemplari, atque ad eod. actu poni extra Deum, secundum conceptum quidditatum existentia, non exercitè, sed signatè. Prob. 3. vel essentia ante existentiam multiplicatur numero, sicut multiplicatur, cum actu sunt existentes in propriis naturis; vel tantum specie, & genere. Secundum dici non potest, quia non solum ab æterno possibilis fuit essentia generica animalis, aut specifica hominis, sed etiam indiuidua Petri. Nec minus ab æterno exemplabilis fuit à diuinâ essentia natura indiuidua Petri, quàm generica animalis, aut specifica hominis. Nec dici potest primum; nam vel eadem essentia indiuidua Petri, quæ fuit ab æterno, sit actu existens in Petro, vel alia numero. Non potest dici alia numero: nam hæc numero, quæ nunc actu est in Petro, fuit possibilis ab æterno, alioqui non fuisset possibilis. Si primum interrogo, quid producitur, cum actu illa sit existens? si tantum existentia, vt aduersarij dicunt; ergo quod est principaliter in quauis re creatâ, qualis est essentia, non producitur actione Dei, sed tantum modus rei.

Præterea sequeretur 1. in sent. aduers. qui docent, naturam humanam Christi existere existentia increata Verbi, nihil præter vnionem hypostaticam, fuisse productum. Nam eius essentia, cum fuerit ab æterno, non fuit producta; existentia, cum sit increata, non potuit produci; ergo sola vnio hypost. fuit producta. Ex quo vltèrius sequitur, illam non fuisse creatam: nam vnio hypost. quæ tantum fuit producta, non est creata, sed educta ex potentia obedientiali humanitatis. Sequeretur etiam, si sola vnio hypostatica corrumpetur, talem naturam statim futuram, vt antea erat, potentia tantum. Sequeretur 2. tolli veram rationem creationis: nam in hac sent. existentia producitur dependenter ab essentia, vt à potentia passiuâ. Igitur tollitur vera ratio creationis, quæ in omni sententia est productio rei ex nihilo subiecti. Si verò tota res producitur, quoad essentia, & existentia, vt sentire videtur Henri. tunc & frustra ponitur essentia ante exist. & non eadem indiuidua essentia, quæ sit actu existens, fuit ab æterno possibilis: nam quæ fuit ab æterno possibilis, non habet causam efficientem, sed tantum exemplarem: non enim per aduers. essentia hominis habet causam efficientem, vt sit animal rationale; hoc enim per ipsos homo habet ex se necessariò, dependenter tantum à Deo in genere causæ exemplaris. Igitur non poterit esse eadem essentia quæ sit cum eâ, quæ ab æterno fuit, si tota essentia rei producitur.

Prob. posterior pars assert. etsi nihil reale actuale, aut essentia, aut existentia re ipsâ productionem præcedat; potest tamen res ipsa, antequam existat posituè concipi secundum prædicata essentia, quæ illi in quouis statu consideratæ necessariò conueniunt. Hoc autem non est, quia in re ipsa, antequam existat, sit aliquid actuale reale extra Deum, sed quia in quouis statu res conceptibilis est cum iis prædicatis, sine quibus implicat existere. Atque hoc modo dicuntur essentia rerum obiectiuè, & in potentia logica, non subiectiuè & in se ipsis realiter esse; quia intellectus habet fundamentum eas posituè concipiendi secundum posituum esse, non quod re ipsâ habent antequam existant, sed quod habere possunt, vel haberent ex suppositione quòd existerent. Quo fit, vt antequam

64.
Communis
aduers. do-
ctrina.

Ratio

a priori.

65.
Conf. 1.

66.
Conf. 2.

67.
Prob. 2. ea-
dem assert.

68.
Prob.

69.

70.
Absurdum
contra ad-
uers.

71.
Aliud.

72.

73.
Disting. v.
eandem rei
posit. in p-
sentia, à p-
ipsâ in ad-
positâ.

quam res existant; realiter non sint, nisi vel in virtute causarum, vel intentionaliter & representatiue in notitia cognoscentis Dei, aut creaturæ.

74. Existencia creata sola, ratione dif- fert ab actuali essen- tia.

Dico 2. Nulla existencia creata re ipsa, sed tantum ratione distinguitur ab actuali essentia; & consequenter Angeli re ipsa non componuntur ex essentia & existentiâ, compositione physica & reali, sed tantum metaphysica & rationis. Prior pars prob. Implicat ens actuale per aliquid à se distinctum à quocumque alio ente distingui, ergo implicat existentiâ re ipsa distingui ab actuali essentia: nam ens fit formaliter in actu per existentiâ: per eâ .n. primò rei extrahitur extra suas causas, fitque in seipsa actu ens, quæ antea tantum erat in potentiâ ens. Nihil .n. aliud est existere, quam extra causam fieri. Anteced. prob. vt ens actuale re ipsa distinguitur ab alio ente actuali, debet prius in se ipso supponi ens in actu, alioqui non distingueretur vt ens actuale, sed tantum vt ens potentiale; vt homo distinguitur à lapide, debet prius supponi constitutus in esse hominis: nec est intelligibile, vnum extrinsecum re ipsa distingui ab alio formaliter per ipsum extremum, à quo distinguitur: cum omnis distinctio realis necessariò supponat duo constituenta, atque aded duo constituta realia. Cum igitur ens actuale formaliter constituatur in esse entis actualis per existentiâ, implicat vt in ratione entis actualis re ipsa distinguitur ab existentiâ. Alioquin distingueretur, vt supponitur; non distingueretur, quia vt ens actuale tanquam extremum distinctum ab existentiâ supponeretur iam existens; cum non posset supponi vt ens actuale distinctum ab alio, nisi per existentiâ formali. er. Confirm. per aduersar os existentiâ recipitur in essentia, vt actus in potentiâ: potentiâ autem vt possit actum realiter recipere, debet esse ens in actu, extra causas positiu, atque aded existens: cum nequeat actum realiter recipere, quod tantum est ens potentiale & in causâ.

75. Conf.

76. Angeli etc essent. & exist. non componuntur.

77.

Posterior pars prob. ex eo quodd creatura non habet esse necessariò & à se, sed contingenter & ab alio, præbet intellectui fundamentum distinguendi ei se essentiam ab existentiâ, concipiendo essentiam vt præcisam ab existentiâ, & vt in potentiâ ad existentiâ. Quod fundam. non præbet Deus, qui necessariò existit; atque aded in Deo nulla concipi potest rationis compositio ex esse & essentia; cum repugnet ens necessarium & ex se existens concipi cum potentiâ ad existendum: nam hoc ipso non conciperetur vt ens necessarium, sed vt contingens. Cæterum, essentiam ratione distingui ab exist. non est intelligendum de essentia conceptâ vt actuali formaliter; sic enim ne ratione quidem distinguitur ab exist. cum includat illam vt rationem formalem constituentem; sed de essentia præcisè tantum conceptâ; cum ne conceptibiliter quidem possit vnum extremum ab alio distingui. per rationem formaliter inclusam in vtroque.

Præterea distinctio essentia ab exist. non est distinctio duarum formalitatum, quarum vtraque perfectè præcindat obiectiue ab altera, sed distinctio tantum rei à modo includente rem, cuius est. Vnde licet essentia præcindere possit ab existentiâ actuali, hæc tamen perfectè præcindere non potest ab essentia, cum sit actuale exercitium ipsius. Vt licet concipi possit entitas sine finitate, vel infinitate: finitas tamen vel infinitas concipi nequit absque entitate, cum sit modus intrinsecè modificans entitatem. Doctrina hæc colligitur ex scoto supra.

78.

Deducitur 1. materiam non existere existentiâ

Amici Tomus I I.

formæ, sed propria; tum quia nulla res existere potest alienâ: tum quia cum debeat præsupponi prius naturâ vt subiectum sustentâ illum formæ, nec possit, nisi vt ens in actu extra causas positiu, prius naturâ quam recipiat existentiâ formæ; supponi debet existens. 2. Humanitatem Christi non existere existentiâ increatâ; sed creatâ ob eandem rationem: nam vnio, quæ copulat humanitatem cum Verbo, supponit humanitatem iam existentem, cum supponat illam vt ens in actu extra causas positiu. 3. contra Scotum apud Bannez supra, accidentia non existere existentiâ substantia, sed accidentali propria: tum quia opposita sent. repugnat mysterio Euchar. in quo nihil de substantiâ panis & vini remanet, cum tamen in eâ sent. admittendum sit, remanere substantialem existentiâ panis & vini; per quam eorum accidentia existant. Tum quia sequeretur 1. accidentia supernaturalia existere existentiâ naturali substantia, cui inhærent: quod repugnat; cum existentiâ proportionari debeat essentia. 2. accidentia materialia in homine existere existentiâ spirituali animæ; cum in hac sent. non sit alia existentiâ in homine, præter existentiâ animæ rationalis. Tum quia cum existentiâ sit conaturalis actus essentia, debet illi esse proportionata: Atqui existentiâ substantia non est proportionata accidenti; cum hoc sit inhærens, substantia verò per se existens. 4. etiam modos reales existere existentiâ propria modalis; modaliter distinctâ ab existentiâ fundamenti, cuius sunt modi. Tum quia modi sunt actu entia extra causas posita: tum quia produci & corrumpi possunt, improducto & incorrupto subiecto, in quo sunt: omnis autem productio terminatur ad aliquod existens, cum ponat illud extra causas. Contra verò omnis corruptio terminatur ad non existens, cum tollat illud è rerum natura.

Materia in propria habet esse.

77. Humanitas Christi.

80. Accidentia panis in Eucharistia.

81. a priori.

82. Modi quæ.

83. Ad arg. opposita sent.

Ad conf.

83. Ad 2.

84. Explicatio Arist.

Ad 1. argum. primæ, neg. minor. Ad prob. Resp. esse rei actualis habere alia esse sibi adiuncta, non identicè, sed subiectiue: neque est contra existentiâ, esse subiectum alterius formæ existentis; quia existentiâ non est vltimus terminus simpliciter, sed solum in certo genere, vt existentiâ substantia est tantum vltimus terminus in genere entis actualis substantialis, non autem accidentalis. Ad confirm. Re p. ex ea tantum sequi, cum substantia sit vltimus terminus substantia, non posse vltiori terminò substantiali eiusdem rationis terminari: potest autem accidentali & diuersæ rationis.

Ad 2. dist. maior. Omne esse irreceptum effectiue, est infinitum simpliciter, concedo; omne esse irreceptum subiectiue tantum, nego. Porro esse creaturæ licet sit irreceptum subiectiue, non est tamen irreceptum effectiue, quia producitur à Deo à quo limitatur effectiue. Non enim esse tantum limitatur per subiectum, sed etiam per efficiens efficienter; formaliter autem potest ordinari ad aliquam operationem: cum omne esse sit propter aliquam operationem, per ordinem ad quam quodlibet ens creatum limitatur. Cæterum cum Arist. docet, ens non posse diuidi per differentias formales, non loquitur de diuisione limitatiuâ simpliciter, sed contractiua tantum per certam differentiam ad determinatam speciem in lineâ prædicam. cum enim ens sit transcendens, & intrinsecè inhibitum in quouis particulari ente, repugnat illud per certam differentiam contrahi ad determinatam speciem prædicam. Nam tunc differentia contractiua non differret à ratione contrahibili. Propter quod ibidem concludit, ens non esse genus, quia nec genus prædicatur de differentiis, nec differentia de genere; cum

D cum

85. Ad 1. conf.

cum tamen ens de omnibus predicetur. Ad priorem confirm. nego antec. nam esto talis albedo non esset limitata subiectiue, esset tamen limitata effectiue. Ad poster. concedo, talem naturam sic abstractam non fore nisi vnam: sed talis vnitas esset tantum ex suppositione, quod illa eo modo poneretur a parte rei, sicut esset in intellectu, abstracta ab omnibus inferioribus. Quæ hypothesis implicat, cum implicet produci naturam ab omni differentia præcisam: nam omnis productio terminari debet ad aliquod ens particulare. Nego autem, hoc modo se habere esse creatum non receptum subiectiue in essentia creatâ. Quia licet illud non sit receptum in essentia, est tamen limitatum & indiuiduatum per se ipsum, & per ordinem ad aliquam operationem. Ad 3. neg. minor. quoad 1. partem: Ad prob. nego, homini independenter à causâ efficiente actu conuenire verum esse hominis, sed tantum in potentiâ, quatenus potest illud virtute Dei habere, seu quatenus illi tale esse non repugnat à Deo efficiente recipere. Propositio autem illa: Homo est animal rationale: est vera: non quia independenter à Deo aliquid reale, quod actu inest, de illo predicatur; sed quia si homo produceretur, talem deberet habere naturam. Vnde est vera hypothesi. cæ & in sensu conditionato: quoniam illam absolute pronuntiamus, sicut & concipimus, propter essentialem connexionem prædicati eum subiecto.

86. Ad 3.

At instat Capreolus; Si talis propositio esset tantum vera in sensu hypothetico & conditionato, etiam hæc ab æterno fuisset vera, Homo est: nam etiam ex suppositione, quod homo existeret, esset. Sed contra; tum quia verbum Est, quando est de secundo adiacente, supponit tantum pro actuali existere; non autem quando est de tertio. Tum quia est de 2. adiacente non prædicat aliquid essentialiter connexionem cum naturâ hominis, in quouis statu considerata. Sed instat Albertus. Saltem ab æterno fuisset vera hæc: Homo est subsistens: nam ex suppositione, quod homo existit, necessariò subsistit: & cum non sit de 2. sed de tertio adiacente, non limitatur ad significandum exercitium tantum actualis subsistentiæ. Resp. æquiuocatio est in termino, subsistens: nam interdum sumitur pro ipso exercitio subsistendi, sicut terminus existens. Et in hoc sensu quoque de 3. adiacente prædicari potuit de homine ab æterno; sicut nec terminus existens. Nam quando verbum est copulat prædicatum accidentale cum subiecto, neque de 3. adiacente potest de illo semper prædicari. Interdum verò accipitur tantum pro solâ capacitâ ad subsistendum, seu pro ipso subsistere in actu 1. Et in hoc sensu semper vera fuit hæc: Homo est subsistens, siue Homo est ens per se existens. Idem n. significat, ac Homo est substantia, quæ non minus quàm hæc, Homo est rationalis, fuit semper vera.

87. Instat.

Ad confirm. neg. conseq. Nam prima propositio fuit vera ab æterno in sensu tantum conditionato; 2. est vera in tempore in sensu absoluto. Pro quo nota, verbum est non semper prædicare aliquid actu inhærens subiecto, sed interdum prædicare id quod erit, vel quod esset, aut possibile est: vt in hac propos. Res est futura, non prædicatur esse quod actu est, sed quod erit. Eodem modo in hac aliâ, Rosa est possibile, non prædicatur aliquid esse de rosâ, quod nunc est, sed quod possibile est. Pari modo hæc: Homo est animal rationale, fuit ab æterno vera, non propter esse quod de homine ab æterno prædicabatur, sed propter esse, quod ab æterno possibile fuit.

88. Instat.

Ad 4. dist. maior: Quotiescunque duo sunt idem realiter, impossibile est, vt oppositum vnus prædicetur de altero adæquatè accepto, concedo; inadæ-

89. Ad conf. Verbum EST non semper prædicat aliquid actu inhærens subiecto.

90. Ad 4.

quate accepto, nego. Sic de naturâ humanâ Petri adæquatè acceptâ non potest prædicari negatio singularitatis; de quâ tamen inadæquatè acceptâ prædicatur, non obstante, quod hæcceitas etiam per aduers. re ipsa non distinguatur à naturâ humanâ Petri. Ratio: prædicatio sequitur modum concipiendi; & quia potest intellectus abstrahere vnum ab alio, quod à parte rei distinctum non est, potest de illo vt sic abstracto & concepto oppositum eius affirmare, quod ei à parte rei conuenit. Neque hoc modo sequitur, de eadem re contradictoria prædicari; quia non prædicatur de re eodem modo acceptâ, quod ad contradictionem necessariò requiritur. Principium autem illud in confirm. assumptum solum probat, existentiam non esse de conceptu quidditatiuo essentia creatæ, quod vtrò concedo; non probat, quod ab illâ re ipsâ distinguatur. Multa enim sunt, quæ ad quidditatem rei non spectant, re tamen ipsâ ab essentia ipsius non distinguuntur, vt sunt omnia accidentia metaphysica, sub quorum opposito essentia rei concipi potest: vt essentia naturæ humanæ concipi potest tum opposito hæcceitatis, quæ tamen à naturâ in hoc, vel in illo indiuiduo existente non distinguitur. Ad 5. neg. minor, & vtraque prob. nunquam enim essentia creata separatur ab exist. siue res producatur, siue corrumpatur: sed res tota producitur quoad essentiam & exist. & tota corrumpitur quoad essentiam, & exist. Solum autem dicitur res quoad essentiam, vel ab æterno fuisse, vel semper manere, non in se realiter & actu extra Deum, sed conceptibiliter & in potentiâ, quâ intellectus potest illam per modum entis realis concipere; & non repugnat illi esse. Cur homini non repugnet existere, repugnet chimære, non est, quia homo ante existentiam habet aliquid esse reale, actuale quidditatiuum extra Deum, quod non habet chimæra; cum ante exist. tam homo, quàm chimæra sit simpliciter non ens; cum vtrumque ante exist. sit pura negatio: sed quia homo importat talem connexionem prædicatorum, quorum vnus in suâ ratione formali non destruit alterum: chimæra contra, talem importat connexionem prædicatorum, quorum vnus in suâ ratione formali destruit alterum. Et quia talis connexio prædicatorum præsupponitur ad omnipotentiam Dei, non per modum entis realis extra Deum, sed potentiâ logicâ & obiectiua eo modo quo supponuntur negationes cum suis terminis negatis; ideo ante omnipotentiam Dei per modum obiecti præcedit possibilitas vnus, & impossibilitas alterius. Quare tam homo, quàm chimæra fuerunt ab æterno in se ipsis nihil & puræ negationes, adhuc tamen ab æterno homo differbat à chimæra ratione termini negati: quia homo ab æterno erat negatio termini non inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se: chimæra erat negatio termini inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se. Ex his patet ad confirm. negatio repugnantia quæ ab æterno conueniebat homini, & non conueniebat chimære, non affirmabat aliquid, quod actu inesset homini, sed quod poterat inesse. Nam illa duplex negatio non cadebat in negationem hominis, quæ ab æterno erat, sed in terminum negatum, qui ab æterno possibilis erat. Hæc solutio colligitur ex Scoti in 1. dist. 36. §. Per idem. Ad 6. neg. sequel. nam adhuc creatura differt à Deo, non solum per compositionem accidentalem ex subiecto & accidente, sed etiam per substantialem ex naturâ & supposito; imò per ipsam ex essentia & exist. quæ licet non sit physica & realis, est tamen metaphysica & rationis in creaturâ, quæ non est in Deo, cuius esse est de quidditate

Prædicatio sequitur modum concipiendi.

91.

92. Ad 5.

93. Essentia chimære differt.

94. Ad conf.

95. Ad 6.

tate Dei; cum non modo nequeat concipi sub op-
posito existentiae verum etiam necessario concipi
debet cum actuali existentia. Quo fit, ut hæc pro-
positio non sit simpliciter concedenda: *Creatura est
suum esse* ut de Deo conceditur: tum quia impor-
tat prædicationem essentialem, creatura autem ac-
cidentaliter existit: tum quia pronomen *suum* in
Deo non solum importat possessionem formalem,
sed etiam excludit effectivam ab alio participatam;
quod de creatura, quæ *suum esse* à Deo per partici-
pationem effectivè possidet, dici non potest. Ad 7.
neg. conseq. quia existentia est ratio, quæ res pri-
mò fit ens in actu extra causas: Implicat autem,
rem primò fieri ens in actu extra causas per aliquid
à se distinctum. Substantia verò est, quæ res in
actu posita, & extra causas existens, sit alteri incom-
municabilis. Non repugnat autem rem iam exi-
stentem ulterius fieri alteri incommunicabilem per
aliquid à se distinctum. Ad 8. nego conseq. essen-
tiæ n. ab æterno fuerunt obiecta divinæ cogniti-
onis, non propter aliquod esse reale, quod in se ipsis
extra Deum habebant, sed propter esse reale, intel-
ligibile & intentionale, quod in Deo ab æterno ha-
buerunt. Nam Deus, ut docet *S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 5.
& 1. cor. gen. c. 33.* per suam increatam essentiam est
species intelligibilis, & intentionalis similitudo om-
nium rerum: proinde ut eas intelligat, secundum
proprium esse ipsarum, non requirit in ipsis aliquid
esse extra se; cum illas in se ipso in esse intelligibili,
quod ad res intelligendas tantum requiritur perfe-
& infine contineat. Hic disputandum esset de sub-
stantiali compositione naturæ & suppositi angeli-
ci: at hæc difficultas propriam sedem habet in my-
sterio Incarnationis.

SECTIO V.

An Angeli sint naturâ suâ incorruptibiles?

100. **I**ncorruptibile dicitur dupliciter, 1. ut opponitur
corruptibili propriè sumpto; quod testè Arist. *de
gener. c. 3.* est transmutatio de ente in actu, in ens in poten-
tiâ: Quicquid autem est hoc modo corruptibile, nec-
essario componitur ex materiâ, quæ transmutatur,
& formâ, in cuius privationem transmutatur.
2. ut opponitur annihilabili, quod est destruibile
per subtractionem influxus creativi. Omnes con-
veniunt, Angelos naturâ suâ esse incorruptibiles pri-
mò modo; cum non consistant ex materiâ, ex qua
transmutentur, & formâ, in cuius privationem
transcant; sed sint simplices substantiæ per se sub-
sistentes: Ut enim aliquid sit hoc modo corrupti-
bile, debet posse in se ipso recipere aliquid, quod sit
destructivum sui esse; ex ipsa defin. *corruptibilis* à
Philos. assignatâ. At ut posset angelus in se ipso re-
cipere aliquid destructivum sui esse, deberet in eo
distingui receptivum à destruibili siquidem impli-
cat, receptivum recipiendo formaliter destrui: aliâ
esset, quâ recipiendus deberet ipsum receptibile cau-
sare: non esset, quâ destrueretur. Implicat igitur,
ut dum receptivum causat, receptibile destruat;
quia implicat, ut dum effectus causatur, causa de-
struatur. Sed nequit in angelo receptivum distin-
gui à destruibili; cum sit simplex substantia carens
partibus tam essentialibus, quàm integralibus phy-
siccis. Ergo Angelus est hoc modo incorruptibilis
tam intrinsecè per negationem potentiae intrinsecæ
ad corruptionem, quàm extrinsecè per potentiam
extrins. agentis 3. Punctus controu. an sicut Ange-
li sunt ab intrinsecò incorruptibiles, per negatio-

nem in intrinsecæ potentiae ad corruptionem, sint et-
iam ab intrinsecò inannihilabiles, per negationem
intrinsecæ potentiae ad annihilatorem.

Prima sent. *Vasq. 1. p. d. 182. c. 2.* negantis, An-
gelos esse ab intrinsecò inannihilabiles, sed potius
esse ab intrinsecò annihilabiles per realem poten-
tiam annihilabilitatis in ipsis existentem. Probat 1.
auth. *Scholast. Alens. 1. p. 4. me. 3. Bonau. in 1. dist. 8.
ar. 2. q. 2. Rich. ar. 2. q. 2. Scoti q. 5. §. Ad quæst. & in 4.
dist. 49. q. 6. §. Hic duo sunt, Gabr. in 2. dist. 2. q. 1. ar. 2.
concl. 6.* Secundò ex Patribus præsertim *Sophronio*,
cuius epist. recitata fuit in 6. *Synodo act. 11.* & ap-
probata *act. 13.* ubi docet, angelos & animos non
esse *naturâ suâ*, sed *gratiâ immortales*. Idem docet
Hieron. in c. 1. epist. ad Titum multò post init. ubi ait, An-
gelos *gratiâ esse immortales*, solumque Deum suapte
naturâ esse immortalem. 3. Omnes res, antequam
sint, habent naturam potentiam realem, non physsi-
cam, sed logicam, seu non repugnantiam ad esse, ratio-
ne cuius subdi possunt potentiae facientis. Ergo
omnes res, quando sunt, habent naturam potentiam
realem, non physicam & subiectivam, sed logicam,
per non repugnantiam ad non esse, ratione cuius
subdi possunt potentiae destructivæ. Confirmat 1.
Aurelius in 1. dist. 8. p. 2. ar. 4. Si angelus non esset an-
nihilabilis ex se; igitur esset inannihilabilis ex se;
ergo non posset annihilari à Deo, quia quod est in-
annihilabile ex se, per nullam potentiam annihi-
lari potest. Sicut quia angelus est incorruptibilis ex
se, per nullam potentiam corrumpi potest. 2. An-
geli conseruantur à Deo, non quia non sunt defe-
ctibiles ex se, quia quod non est defectibile ex se,
non eget extrinsecò conseruante: ergo quia sunt
defectibiles ex se, ergo annihilabiles ex se. 3. seque-
retur, Angelos esse entia necessaria; nam quod ex
se est inannihilabile, ex se includit necessitatem ad
essendum. 4. Cuiuslibet potentiae actiue respondet
passiua: Deus habet potentiam actiuam annihilan-
di Angelos: Igitur Angeli passiua annihilabilitatis.

Secunda affirmat, Angelos esse ab intrinsecò in-
annihilabiles; esse tamen annihilabiles ab extrinse-
câ potentia Dei: *S. Tho. 1. p. q. 9. ar. 2. & q. 50. ar. 5.
& 2. cor. gen. c. 33. Caiet. & Ferrar. cit. Dur. in 1. d. st. 8.
p. 1. q. 3. Capr. q. 3. Binnez 1. p. q. 9. cit. Sum. l. q. 50. cit.
ar. 5. q. 1. Valent. q. 1. pu 4. §. Porro Suarez lib. 1. de An-
gelu c. 9.* Hæc sent. probabilior est, etsi sit de pur-
modo loquendi disceptatio. Nam utriusque senten-
tiæ auctores conveniunt, neque in angelis, neque in re
vllâ creatâ esse positivam potentiam ad sui non esse,
sed solam non repugnantiam, ut possit esse ter-
minus divinæ potentiae annihilantis: sicut nec in
rebus, antequam sint, est passiva potentia ad esse,
sed sola non repugnantia, ut possit esse terminus di-
vinæ potentiae creatantis. An propter hanc non re-
pugnantiam dici debeant angeli, & res creatæ crea-
tæ ab intrinsecò, & non tantum ab extrinsecò po-
tentia Dei, annihilabiles? Mihi arridet modus lo-
quendi Thomist. tum quia illum usurpant Patres,
appellantes angelos, & animos nostros *immortales*,
ab *interitu liberos*, *naturâ suâ immutabiles*: tum quia
nec cælum dicitur simpliciter corruptibile, propriè
sumpto nomine corruptionis, per solam non repug-
nantiam, quam habet, ut ab eo propria forma sepa-
rari possit: nec terra dicitur sursum, & ignis deorsum
mobilis, propter solam non repugnantiam,
quam utraque habent ad contrarios motus, ut sub-
iecta Deo: & uniuersaliter nulla res denominatur
simpliciter potens per solam non repugnantiam,
quam habet, ut subiecta Deo. Quia denominatio
potentis, est denominatio à formâ natura i. positi-
uè inclinante ad terminum, ad quem res dicitur
potens,

96.
Eranon
SVVM in
Deo quid
importet.

97.
ad 7.

98.
ad 8.

99.

100.

101.
Dobbes in
quo canue-
niant.

102.
Ess. & non
esset.

103.
Punctus con-
trouersia.

104.
Sens. 1. affi-
118

Ratio:

105.
Conf. 1.

2.

3.

4.

106.

2. Sent. affi-
rentor.

107.

Arridet mo-
dus loquendi
Thomist.

Inductio.

Ratio

potens, sed neque in angelis, neque in re vllâ, est naturalis potentia positiuè inclinans ad non esse: ergo nulla res dici potest simpliciter, & naturâ suâ annihilabilis, sed tantùm ab extrinsecâ potentia Dei.

108. Dices, Tunc poterit res denominari simpliciter potens ab intrinsecâ non repugnantia, quando cum hac nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum: nam quando subiectum habet duas formas oppositas, semper denominatur à potiore. Atqui in cælo cum non repugnantia ad priuationem propriæ formæ, est natiua potentia positiuè inclinans ad propriam formam: in terra, & igne cum non repugnantia ad motum violentum, est natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum motum sibi connaturalem. Contrâ verò in angelis, & in quâuis re creata, cum non repugnantia ad non esse, nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad esse; quia hæc non repugnantia fundatur in essentiâ creaturæ, in quâ non potest esse potentia positiuè inclinans ad esse, quia essentia, vt abstrahit ab existentia, non est aliqua entitas positiua, in quâ fundari possit positiua inclinatio ad esse. Resp. 1. neg. maior. quia cum non

109. *Resp. 1. pura negatio non est potentia.*

Resp. 2. innata potentia ad essendum denominat simpliciter in corruptibile.

110. repugnantia sit pura negatio, siue cum eâ sit coniuncta positiua potentia ad oppositum, siue non, nunquam poterit denominare subiectum simpliciter potens: quia hæc denominatio essentialiter postulat potentiam positiuè inclinantem. 2. neg. minor quoad 2. partem; quælibet enim res eo ipso quod est, naturali appetitu inclinât ad suum esse, non per distinctam potentiam; cum nulla potentia positiua distingui queat ab ipso esse rei, in quo omnis realis ratio imbitur, sed per se ipsam, eo modo, quo quæuis ratio realis dicitur inclinare ad se ipsam, non tantùm negatiuè, quatenus non inclinât ad non esse, sed etiam positiuè, quatenus se ipsâ naturali pondere propendet ad suum esse. Ad prob. dico, non repugnantiam, quam quæuis res creata, vt subiecta Deo habet ad non esse, non fundari in essentiâ creaturæ, vt abstractâ ab existentia, sed potius vt contractâ ad existentiam: quia talis non repugnantia est ad admittendum esse, quod habet; igitur debet includere esse, vt possit dicere non repugnantiam ad illud amittendum. Materia enim non dicitur habere potentiam ad amittendam formam, quatenus distincta est à formâ, sed vt includit formam: cum nemo dicatur habere potentiam ad amittendum quod non habet, sed quod habet. Cæterùm hæc non repugnantia, quam quæuis res creata vt subiecta Deo habet ad non essendum, non repugnat positiuæ inclinationi, quam ex se naturaliter habet ad essendum: nam illam habet, vt obedientialiter subiecta Deo; hanc verò in ordine ad naturalem constitutionem: illa est pura non repugnantia; hæc positiua inclinatio. Neq; implicat, quòd rei non repugnet aliquid, vt obedientialiter subiecta Deo quod eidem repugnat secundum naturalem constitutionem: vt constat de terra, cui vt obedientialiter subiectæ Deo nō repugnat motus sursum, cui tamen repugnat secundum naturalem constitutionem.

111. *Ad 1. argm.* Ad 1. primæ, Resp. citatos Scholast. solùm docere, omnes res creatas esse mutabiles: an autem ex se, vel ab extrinsecò principio, non explicant. si quis autem id explicet, interpretandus erit iuxta nostra principia. Ad 2. cum Patres dicunt, angelos & animos, non naturâ, sed gratiâ esse immortales, non sumuntur immortales pro naturâ negante intrinsecò principium mortalitatis, sed etiam pro naturâ negante extrinsecam causam conseruantem. Quo modo solus

112. *Ad 2. Explicatur Patres.* Deus immortalitatem habet, 1. ad Timoth. 6. Vnde gratia hinc non sumitur pro dono addito naturæ, sed

pro voluntate Dei, liberè creante & conseruante naturâ, quam largitus est angelis, nullis præcedentibus eorum meritis, aut positiuâ exigentiâ, tum ad creationem nulla supponatur exigentia rei creande.

Ad rationem, nego anteced. & retorqueo argum. sicut antequam res sint, nullam habent realem potentiam ad essendum, cum ante existentiam nulla præcedat entitas creaturæ, sed sola potentia creaturæ, cum non repugnantia tantùm ad essendum: ita quando res sunt, nullam retinent realem potentiam ad non essendum, sed solam non repugnantiam, à quâ nequeunt denominari simpliciter potentes ad non essendum: tum quia denominatio potentis requirit potentiam positiuam: tum quia res simpliciter denominatur à perfectione sibi conaturali; conaturalis autè est angelis potentia ad esse, cum omnis entitas se ipsa positiuè inclinet ad esse. Ad 1. confirm. neg. vt. conseq. Ad prob. concedo, quod est inannihilabile ex se, independenter ab alio, non posse à Deo annihilari. Nego, quod est inannihilabile ex se, dependenter tamen ab alio, annihilari à Deo non posse. Ad paritatem nego conseq. Nam quod ex se est incorruptibile, caret partibus; quod corrumpitur; partes habere oportet. Quod verò ex se est inannihilabile, caret tantum naturali & positiuâ potentia annihilabilitatis: at simul habere potest obedient. annihilabilitatis. sicut non implicat, terram carere naturali potentia ad motum sursum, & simul habere obedient. potentiam ad illum. Ad 2. confirm.

115. *Ad 1. confirm.* Resp. Angelos conseruari à Deo, non quia sunt defectibiles ex se, sed ab extrinsecò principio liberè conseruante. Nego, quod est indefectibile ex se, & defectibile ab extrinsecò principio, non egere extrinsecò conseruante. Leg. Cap. 1. cit. fine. Ad 3. confirm. nego sequel. de ente simpliciter necessario.

116. *Ad 2. confirm.* Nam habere necessitatem essendi simpliciter, est solius Dei: Concedo de ente necessario ex suppositione: hoc enim non repugnat enti creato, vt fuit s. Thom. 2. con. gen. c. 30. Nam hoc nil aliud est, quàm creaturam recipere talem naturam à Deo, vt secundum intrinsecâ principia spectata, petat semper esse, & nunquam deficere; quia nec habet naturale agens extrinsecum conumpens, nec naturalem potentiam ad sui desitionem, sed potius naturalem inclinationem ad sui conseruationem. Instabis. Creatura ex se est nihil; igitur ex se non potest naturaliter inclinare ad esse. Resp. creatura considerata secundum id, quod est à se independenter à Deo, est nihil; & vt sic neque inclinât ad esse, neque ad non esse positiuè, sed tantum negatiuè, quia illi vt sic neque repugnat esse, neque non esse, sed indifferens est ad vtrumque: at secundum id, quod habet à Deo, est ens reale positiuè inclinans ad conseruationem sui, & ad esse, quod possidet; quia vt sic inuoluit productionem sui, & realitatem propriam esse dependenter à Deo. In quo esse essentialiter includitur inclinatio ad conseruationem & perpetuitatem sui, non minus quàm in terrâ essentialiter includitur inclinatio ad motum deorsum. Nec sequitur, quòd si res essentialiter inclinât ad conseruationem sui, quod necessario illa conseruetur. Sicut non sequitur, ex eo quòd terra essentialiter inclinât ad motum deorsum, quòd necessario deorsum moueatur. Nam actus 2. distinguitur à primo, & creaturæ essentialis non est. Ad 4. confirm. neg. vniuersaliter maiorem: est. n. illa tantum vera de potentia eductiuâ, quæ versatur circa subiectum; non de creatiuâ, quæ nullum requirit subiectum, sed solam non repugnantiam termini creabilis.

SECTIO VI.

An Angeli possint solo numero multiplicari.

119. **P** RIMA sent. negat. etiam de potentia absoluta Dei; *Herua. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 2. Caiet. 1 p. q. 50. ar. 4. & fustius de ente & eff. c. 5 q. 9. Soncin. 12. metaph. t. x. 49. Dominica a Flandria in 5. met. q. 9 ar. 8. & q. 29. ar. 4. Abul. in cap. 23. exodi q. 62. & in cap. 21. numeri q. 19. & paradoxo 4 c. 3. Granz. 1. p. controu. 7. disp. 4. Nizarij in cit. q. 50. ar. 4. & alior. & censetur sent. s. Tho. 1. p. q. 50. ar. 4. & 3 p. 1. 77. ar. 2. 2. con. gen. c. 93. & de spirit. creatura q. vn. ar. 8. & de ente & eff. cap. 5. ubi hanc sent. tribuit Avicen. 11. & 4. dist. 12 q. 1. ar. 1. qu. 3. ad 3. Fundam. s. Tho. Principium numerice multiplicationis est materia: in angelis non est materia: ergo. Maior est Arist. 12. met. tex. 49. *Quocunque, inquit, sunt multa numero materiam habent. & 5. met. tex. 12. Numero unum sunt, quorum materia una; specie vero quorum ratio una.* Prob. illud est principium numerice multiplicationis, quod est ratio discriminandi vnum ab alio numero: sola materia est ratio discriminandi vnum ab alio numero: nam forma, cum sit ipsa species rei, non est ratio discriminandi rem, quam constituit, numerice, sed specificè: per id. n. forma discriminat rem quam constituit, ab alia, per quod ipsa constituitur in se, scilicet per rationem specificam, quæ distinguit specificè. Materia, cum non sit species rei sed subiectum primum, incommunicabile alteri, discriminat rem numero. & reddit incommunicabilem cuiusque alteri subiecto: quæ duo sunt de ratione individui vsque. Confirm. In angelis non est, nisi sola forma; sunt. n. actus puri ab omni materialitate lecteri. Ergo non est nisi differentia formalis; quia differentia sumitur ab entitate rei: ergo non nisi distinctio formalis: nam formale distinctiuum, & constitutiuum rei sunt idem: si non nisi formale constitutiuum, non nisi formale distinctiuum. At ubi non est, nisi sola distinctio essentialis, sola individualis esse non poterit; cum nequeat esse effectus formalis sine formâ. Prob. 2. Angelus quilibet continet totam perfectionem suæ speciei: nam aliàs non esset perfectus intra suam speciem: ergo nihil perfectionis suæ speciei illi deest: nam si aliqua perfectio intra ipsius speciem illi deesset, non contineret totam perfectionem suæ speciei, atque aded non esset intra suam speciem perfectus. Ergo non potest in eadem specie numero multiplicari: quia si posset, vnus non conineret individualem perfectionem alterius. 3. In substantiis abstractis idem est quo sunt, & quod sunt. Igitur differentia individualis trahit secum necessar. & essentialem. 4. Inter omnes creaturas nulla magis accedit ad diuinam actualitatem, quam angelus; ergo sicut Deus ob summam sui actualitatem, non potest nec specie multiplicari, nec numero: Ita licet quæ ad diuinâ actualitate recedit, multiplicari possit. Specie; quæ tamen ad illam magis, quam ceteræ creaturæ accedit, non poterit multiplicari numero. 5. Differentia numeralis est infimus gradus inter metaphysicos: ergo desumenda est ex infima parte phycâ, quæ est materia seu subiectum. Nam gradus metaphysici vel desumuntur ex partibus phycis, vel certè debent illis proportionari. Vnde semper quod nobilius est in vnâque que re, appellamus formale; quod ignobilius, materiale. ergo in substantiâ, quæ est pura forma, nihil erit nisi formale.*

Neg. m. m.
Fund. s. Tho. possimum.
Rati.
121. Conf.
122. Prob. 2.
123. Prob. 3.
124. Prob. 4.
125. Prob. 5.

6. Hæcitas, quæ est in Gabriele, consequitur essentiam ipsius vt proprietat seu modus naturam, quam limitat & determinat ad hoc singulare. ergo impossibile est, vt natura Gabrielis communicetur alteri indiuiduo, nisi sit ead. hæc. itate in alio indiuiduo; quod implicat.

SECUNDA sent. Angelos multiplicari non posse solo numero naturaliter, posse supernaturaliter. *Agidij quodl. 1. q. 7. nec oppositum docet in 2. dist. 3. p. 1. q. 2. ar. 3. ubi negat, eos multiplicari posse solo numero, secundum naturam cursum, & secundum hunc ordinem, quem videmus. Quia cum substantia Angelica sit forma abstracta & immaterialis, naturaliter potestular recipere totum esse suæ speciei, licet de potentia absoluta possit non totum esse & perfectionem suæ speciei recipere, sed limitari ad certum gradum illius: nam quælibet res naturaliter produci postulat cum totâ perfectione, quam naturaliter postulat: tamen potest Deus de potentia absoluta quamcumque rem intra suam speciem ad certum gradum perfectionis substantialis limitare: nequit autem res, neque de potentia absoluta intra suam speciem multiplicari, si continet totum esse suæ speciei: quia tunc totum esse, in quod talis species multiplicari posset, supponitur iam communicatum vni indiuiduo. At dato, quod Deus non communicaret totum esse specificum vni indiuiduo, posset alium gradum essendi eiusdem speciei aliis indiuiduis communicare.*

TERTIA sent. simpliciter affirmat, posse angelos solo numero sub eadem atomâ specie multiplicari: *Alens. 2 p. q. 20. me. 6. ar. 2. Alber. in sum. 2. pa. tract. 2. q. 8. Henri. quodlib. 2. q. 8. & quodlib. 11. q. 1. Bonau. in 2. dist. 3. p. 1. ar. 2. q. 1. & dist. 9. ar. vn. q. 1. Scoti q. 7. & quodlib. 2. §. Prima ratio, Richar. ar. §. q. 1. Dur. q. 3. Carthus. q. 3. M. 171. q. 2. Basso. q. 1. ar. 2. Rub. q. 4. Argent. q. 2. ar. 2. Marsil. q. 3. ar. 1. Capreo. q. 1. ar. 3. sine ad 10. in solut. 4. Aureo. disp. 9 q. 3. ar. 4. Bicho. dist. 11. ar. 2. §. 4. Gabr. dist. 3 q. 1. ar. 2. concl. 2. Opimi dist. 2. q. 1. Palat. in 2. dist. 3. disp. 3. Ferrar. 2. con. gen. c. 93. §. Ad hoc dicend. Bann. 1 p. q. 50. ar. 4. Zumel. ibid. q. 2. Molin. Valen. q. 1. pa. 3. Vasq. disp. 181. c. 3. Suar. lib. 1. de angel. cap. 1 §. Beca. de angel. c. 1. q. 4. Hurta. in sua metaph. disp. 12 sect. 3. Stroph. d. Bubalis 1. p. q. 50 ar. 4. diff. 2. Quæ sent. longè probabilior, cuius opposita damnata fuit à Stephano Episcopo Paris. cum totâ Academiâ, habetur in fine lib. Mag. sent. inter errores de Angelo siue Intelligentiâ. Vnde illam excommunicatam, irrationabilem, & absurdam appellat Rubio; presumptuosam Bonauentura, nostram sobriam & Catholicam; Henricus nulli fideliū dubiam: Carthus. dictu. Santorum magis consonam. Relictis aliorum rationibus, duas assigno. Prima est Scoti in 2. dist. 3. qu. 7. §. Qui licent: Nulla quidditas creata est essentialiter hæc. ergo omnis quidditas creata multiplicabilis est numero. Nam ratio, cur species aliqua non esset numero multiplicabilis, esset, quia includeret singularitatem vt prædicarum essentialis: cum teste s. Tho. 1. p. q. 13. ar. 9. de ratione singularis sit, ita esse proprium vni, vt nulli alteri proprium fieri possit; est enim singularitas ratio ipsa formalis constitutiuâ vnus. vt vnus, & discretiuâ cuiuscunque alterius: & implicat quod est essentialiter singulare, multiplicari: nec dicas, posse esse singulare per se, fieri non singulare diuinitus. Nam quod est essentialiter tale, neque diuinitus fieri potest non tale: quin simul res esset, & non esset, ergo hoc ipso, quod species aliqua per se singularis communicaretur alteri, non esset amplius eadem, quia amitteret prædicatum essentialis. quo sublato tota essentia rei tolleretur. Antec. prob. 1. Nulla quidditas creata in*

126. Prob. 6.
127. Negat Agidius naturaliter.
128. Fundam.
129. Aff. mat communis Scholast.
130. Opposita damnata censura.
131. Prima ratio Scoti. Nulla quidditas creata est essentialiter Hæc.
Prob. 1. suo

Triplex n. signatur principium determinationis ad hoc numero individuum. Primum n. dicitur.

bium sit, an in sent. *Angelici Doctores* re ipsâ à naturâ angelica distinguatur: nam 1. p. q. 3. ar. 3. docet illud non distingui: quodlibet 2. q. 2. ar. 2. in 1. loco cit. & alibi fatetur distingui: Certè iuxta probabiliorem sent. illud re ipsâ distinguitur à naturâ angelicâ: sic arguo: Potest animus rationalis, non obstante quòd sit forma subsistens, per aduers. numero multiplicari; quia potest produci per ordinem ad hanc, vel illam numero materiam, certâ quantitate & dispositione huic, vel illi animo aptatam; sc. quia per hanc, vel illam numero materiam signatam est perfectibilis, vt per vltimum subiectum, cui communicatur, & per quod sit cuiusque alteri subiecto incommunicabilis. Sed etiam forma angelica est perfectibilis ab hoc, vel illo supposito angelico; vt ab vltimo termino substantiali, cui communicatur, & per quem sit cuiusque alteri supposito incommunicabilis: nec minus suppositum petfit naturam angeli, eamque reddit cuiusque alteri incommunicabilem, quàm materia signata animum rationalem. ergo sicut materia distinguit tantum numero vnâ animam ab aliâ quia distinguit vt vltimum subiectum, cuius est distinguere tantum numero: ita suppositum numero tantum distinguit vnâ naturam angeli ab aliâ, quia distinguit vt vltimum subiectum metaphysicum, cuius est numero tantum distinguere.

142. *Secundus modus est per ordinem ad diuersum operandi modum.*

Secundus modus multiplicandi numericè naturam angelicam, est per ordinem ad diuersum modum operandi vni, & non alteri supposito proprio. Nam vt de facto Deus specificè multiplicat naturas angelicas per ordinem ad diuersum operandi modum, vni, & non alteri speciei proprio; ita poterit eandem naturam specificam numero tantum multiplicare per ordinem ad diuersum operandi modum vni, & non alteri individuo proprio. Nam ita se habet natura specifica ad differentias individuales; sicut generica ad differentias specificas: sed potest Deus eandem naturam genericam per diuersas differentias specificas multiplicare in ordine ad modos operandi specificè diuersos: ergo poterit eandem naturam specificam per diuersas differentias individuales multiplicare in ordine ad modos operandi individualiter tantum diuersos. *Conf.* Potest Deus naturam accidentalem solo numero multiplicare per ordinem tantum ad diuersum operandi modum; nam vnus habitus luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, individualiter tantum differt ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, & non nisi per ordinem ad operandi modum in diuersimodum diuersum. Non enim potest solo numero ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ differre penes duo subiecta angelica per aduers. quia hæc per eos specie differunt: nec potest quod specie differt ab alio, esse ratio numero tantum discriminandi vnum ab alio, sicut è conuerso, quod numero tantum differt ab alio, non potest esse ratio discriminandi specie vnum ab alio. Quia siue discretium concurrat ad discernendum vnum ab alio intrinsecè, vt concurrat in Petro materia signata ad discernendum illum à Paulo; siue extrinsecè & terminatiuè, vt eadem materia signata concurrat ad distinguendum vnum animum rationalem ab alio; non enim ad illum distinguendum concurrat vt aliquid cum eâ intrinsecè componens, sed vt extrinsecus terminus, in ordine ad quem Deus effectiuè producit illum cum hâc indiuiduatione, per ordinem ad hanc numero materiam signatam, vt ipsi aduers. docent; semper verum erit, vt distinctiuum numero tantum distinguat vnum ab alio, debere solo numero dif-

143. *Conf.*

Ratio.

ferre ab alio; alioqui si differret tantum specie, non posset nisi tantum specie distinguere. nam per id distinguit vnum ab alio, per quod constituitur in se.

Ad hoc argum. responderi posset, quòd licet duo subiecta angelica differant specie, adhuc tamèn cum differentiâ specificâ habent etiam numericam, quam aduersarij in angelis non negant, sed negant tantum numericam, quam habere non possunt, nisi per ordinem ad subiectum: naturæ autem angelicæ, cum sint per se subsistentes, nullique subiecto comunicabiles, nequeunt solo numero multiplicari.

Sed contrâ: tum quia in hâc sent. singularitas vnus angeli non differt numero, sed specie à singularitate alterius, cum differat essentialiter, vt singularitas Dei non differt numero à singularitate creaturæ. Ratio: in hâc sent. singularitas angeli essentialiter includit perfectionem specificam angeli; sicut singularitas Dei perfectionem Deitatis. Vnde repugnat, vt possit concurrere ad indiuiduandum, quin simul etiam concurrat ad specificandum. Tum quia sequeretur, plus saltem differre, duos habitus supernat. positos in duobus angelis, quàm in duobus hominibus: cum plus differant duo indiuidua angelica, quàm duo indiuidua humana. At hoc falsum est, cum æquè possit Deus habitum infusum homini, infundere angelo, & è contrâ. Tum quia cum isti habitus sint supernaturales, indiuiduationem postulant etiam supernaturalem: nequeunt igitur indiuiduari à diuersis subiectis angelicis, vel humanis, quæ sunt naturalia, sed à diuerso modo operandi supernaturali.

Tertius modus multiplicandi numero naturas rerum, est per propriam & intrinsecam hæcceitatem. Nam vt res multiplicantur specie per propriam & intrinsecam formam specificam: ita multiplicantur numero per propriam & intrinsecam formam singularitatis. Quem multiplicationis modum admittere debent aduersarij, 1. in ipsâ materiâ primâ quæ de se indiuidua est & singularis, & non per ordinem ad aliam materiam, vel subiectum, cum ipsa sit primum subiectum, cuiusque alteri subiecto incommunicabile. Nec per ordinem ad formas siue substantiales, siue accidentales; cum ipsa sit indifferens ad quamcumque formam suscipiendam. *Conf.* potest Deus creare aliam numero materiam ab eâ, quæ nunc est: sed illa non posset indiuiduari, nisi per propriam & intrinsecam hæcceitatem. 2. Hunc indiuiduationis modum admittere debent in quantitate, quæ cum sit prima dispositio materiæ, nullam aliam præsupponens, non potest indiuiduari per ordinem ad materiam; eadem quippe numero quantitas indifferenter respicit hanc, vel illam materiam: nam ea indiuiduantur per ordinem ad materiam, quæ respiciunt determinatè hanc numero materiam, certis quibusque dispositionibus signatam, & sibi propriam effectam. Sed quantitas, cum sit prima dispositio materiæ, non potest respicere materiam certis quibusque dispositionibus signatam, sibi que propriam effectam. Ad hoc respondere possent, quantitatem indiuiduari per ordinem ad suam propriam extensionem localem; & rursus extensionem localem per ordinem ad quantitatem, cuius est localis extensio. Sed contrâ; saltem non omnis formæ receptibilis in materiâ indiuiduationis principium esset ipsa materia; & committeretur circulus: nam quantitas indiuiduaretur à propriâ extensione locali, & rursus extensio locali à propriâ quantitate.

De mente autem Angelici, dubium est. Olim ductus autoritate Thomist. putabam cum his Doctorem S. de facto tantum, & non de possibili hanc

144. *Obiicit.*

145. *Resp.*

146. *Tertius modus multiplicandi numero naturas rerum, est per propriam hæcceitatem. In materiâ.*

Conf.

147. *In quantitate.*

Obiicit.

Resp.

148. *Que sit mens S. Th. in hac Con. Thomist.*

hanc numericam multiplicationem in angelis negasse: fatilque mihi hanc mentem exprimere videbatur argum. quo opusc. 16. in ult. §. Restat autem, contra Aueroit. utitur: Valde autem ruditer argumentantur ad ostendendum, quod Deus facere non posset, quod sint multi intellectus eiusdem speciei, credentes hoc includere contradictionem. Dico enim quod non esset de natura intellectus, quod multiplicaretur, non propter hoc operaretur, quod intellectus multiplicari includeret contradictionem. Nihil enim prohibet aliquid non habere in sua natura causam alicuius, quod tamen habet illud ex alia causa; sicut graue habet ex sua natura quod non sit sursum: tamen graue esse sursum non includit contradictionem; sed graue esse sursum secundum suam naturam contradictionem includeret. Sic ergo intellectus si naturaliter esset vnus omnium, quia non haberet naturalem causam multiplicationis, posset tamen sortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis. Verum licet hic argumentetur contra Auerr. qui ponebant vnā substantiam intellectualem assistentem omnibus hominibus, cuius intellectu singuli homines intelligerent, ut constat ex initio opusculi; tamen cum ipse contra Auerr. argumentatur, posse absque vili contradictione, intellectum diuinitus multiplicari, non loquitur de multiplicatione intellectus separati, seu angelici, sed humani: nam hic erat scopus controuersiae, & veritas probanda, scilicet multiplicari intellectum humanum in quolibet individuo hominis.

149. Alij hanc Doctoris mentem colligunt ex eo, quod in 1. dist. 34. q. 1. ar. 1. docet, in omnibus rebus creatis substantiam addere aliquid distinctum à natura: atque hoc habere se ut quid materiale, contrahens naturam communem ad esse singulare. Igitur in sent. S. Tho. Species Angelica communis, est contrahibilis ad hoc individuum singulare per substantiam seu hypostasim, ut per aliquid materiale. Sed neque hic locus conuincit: tum quia in doctrina S. Tho. dubium est, an in angelis suppositum re ipsa distinguatur à natura, ut supra. Tum quia esto distinguatur, illud tamen in sent. ipsius consistit in ipso esse, quod ab essentia distinguitur & in quibusdam alnis, quæ accidunt naturæ angelicæ, ut docet quodlib. 2. q. 2. ar. 2. Esse autem in sent. S. Tho. non est determinatum essentiae ad hoc, vel illud individuum, sed potius ipsum limitatur & indiuiduatur ab essentia, ut à subiecto in quo recipitur. Vnde non potest esse ratio indiuiduandi essentiam.

In sent. S. Tho. Anbum est vnum suppositum in Angelis à natura ipsorum distinguatur.

150. Argumenta que probant S. Tho. in opposita fuisse sent.

Ex alia parte S. Thomam sensisse, quod nec de potentia absoluta angeli possint sub eadem infimâ specie multiplicari suadet 1. quod in hoc sensu illum intellexerit Epif. opus Stephanus cum totâ Academia Parisiensi, ex cit loco. 2. quod numericam multiplicationem angelorum appellet impossibilem, etiam secundum fictionem nostram: Si autem Angeli, inquit cit. loco de spirit. creaturis, est forma simplex abstracta à materia, impossibile est etiam fingere, quod sint plures Angeli vnus speciei. 3. id etiam deduci videtur ex principiis ipsius. 1. est si daretur albedo, vel humanitas abstracta, non posset esse nisi vna. ergo cum quælibet substantia angelica sit abstracta, non potest in sent. ipsius esse nisi in quâuis specie vna. 2. est: si esse creatum esset abstractum ab omni subiecto, non posset esse nisi vnum. ergo cum quæuis species angelica sit ab omni subiecto abstracta, non poterit esse nisi in quâuis specie vna. 3. est, quod vbiq; inculcat, principium indiuiduationis esse materiam; ideoque in angelis non poss. esse solam multiplicationem numericam, quia non est materia. Ex quo principio q. 2. de poten. ar. 4. colligit, in diuinis non esse plures numero filios in eadem spe-

cie existentes: cum ibi, inquit, non sit materia, que est principium distinctionis secundum numerum in eadem specie. Hæ rationes, quia erotæ sunt ex principiis propriis, efficacius persuadent, S. Thomam huius fuisse sententiæ, ut nec de potentia absolutâ multiplicari possit numero eadem species atoma angeli.

Ad fundam. primæ, neg. vniuersaliter maior, ex dictis. Ad 1. prob. aliqui manifestè fatentur in hæc re Aristotelem errasse, inter quos est Scorius cit. §. Ad 1. argum. Alij vt Aureolus illum explicant de materia metaphysicâ, quæ est ipsa singularitas, seu hæccitas rei, quæ essentiam communem metaphysicè contrahit ad hoc, vel illud individuum: ad quod, exceptâ primâ intelligentiâ, quæ sola est essentialiter hæc, omnes aliæ sunt in potentiâ: quod probat ex Comment. 3. de anim. com. 18. vbi docet, solam primam intelligentiam esse liberam ab omni materialitate, & potentiâ; quia esse est ipsius quidditas; omnes verò alias diuersificari in quidditate, & esse. Alij demum, inter quos Ferrar. illum explicant de principio indiuiduationis sensibili & quoad nos.

Ad 2. prob. neg. minor. Ad prob. dist. antec. non est forma discretiua numericè secundum gradum specificum, concedo; secundum indiuidualem, quem vna cum specifico continet, nego. Quod tenentur aduersarij concedere; qui etsi negent, posse eandem speciem angelicam alteri individuo communicari, non tamen negant, eandem discriminare vnum Angelum ab alio, non solum specie, sed etiam numero; & hoc non secundum gradum specificum, qui non est aptus, nisi discriminare specificè, sed secundum indiuidualem, quem simul cum specifico essentialiter per ipsos includit. Confirm. sicut species discriminat vnum angelum ab alio specificè, non secundum gradum genericum, sed specificum, quem simul cum generico includit: Ita eadem species discriminat indiuidualiter vnum angelum ab alio, non secundum gradum specificum, sed indiuidualem, quem simul cum specifico includit. Quælibet enim prima substantia vnâ cum gradibus superioribus includit aliquem gradum vltimum indiuidualem, quo constituatur in se ipsa singularis & hæc. Ergo etiam prima substantia angelica, præter gradus superiores, includit aliquem indiuidualem vltimum, quo constituatur in se ipsa singularis & hæc; & quo non tantum specie, sed etiam numero distinguatur ab omni aliâ substantiâ angelica; etsi gradus indiuidualis per aduers. sit essentialis naturæ specificæ. Ad confirm. dist. antec. non est in angelis nisi forma metaphysica, quæ est pura quidditas & essentia rei, nego; cum in eis etiam sit singularitas, quæ est veluti materia metaphysica, discriminans vnâ essentiam ab aliâ tantum entitatiuè & materialiter. Non est in angelis nisi forma & actus subsistens, excludens omnem materiam physicam, concedo: cum formâ autem & actû subsistente non repugnat materia metaphysica. Ad prob. antec. concedo assumptum de actu puro & secreto à materiâ physicâ; nego de actu puro & secreto à materiâ etiam metaphysicâ. Ad 2. concedo antec. quoad totam perfectionem speciei intensiuam & formalem; nego quoad totam perfectionem extensiuam & materialem. Ad prob. nego, angelum non esse intra suam speciem perfectum, quia ad hoc sufficit, ut habeat omnem perfectionem intensiuam; & formalem suæ speciei; ut patet in homine, qui est perfectus homo, etiam si non contineat totam perfectionem materialem & extensiuam speciei humanæ. Ad 3. concedo antec. de identitate reali & physicâ; nego de identitate rationis & metaphysicâ. Nam metaphysicè & conceptibiliter, cum

Indicium
Auerrois de
matre S.
Thomæ.

151.
Solutio
argum. op.
posita sent.

152.

153.
Conf.

154.
Ad conf.

Singularitas
in Angelis
est velut
materia in
physica.

155.
Ad 1.

156.
Ad 3.

157. ad 4. eum fundamento in re, in angelis essentia specifi-
ca distinguitur à singularitate, & consequenter id
quo sunt ab eo quod sunt. Ad 4. maior accessus,
quem habent angeli ad diuinam actualitatem, non
consistit in eo, vt non possint multiplicari nume-
ro; sed in eo, quod sint ab omni materia secreti, &
intelligendo puriores atque abstractiores, quæ est
158. ad 5. proprietas per se consequens substantiam immate-
rialem. Ad 5. nego conseq. Ad prob. dist. vlt. con-
seq. In substantiâ angelicâ nihil est, nisi formale
physicum, concedo; quia nihil est in eis materiale
physicum, est tamen in eis materiale metaphysi-
cum, sc. indiuiduatio seu hæcitas, quam nec ad-
uersarij negant; sc. Angelos esse singulares & in-
diuiduos sed tantum negant, eos posse solum indi-
uidualiter distingui. Hæc autem indiuiduatio, non
est desumenda per ordinem ad aliquod subiectum,
sed vel per ordinem ad suppositum, vel modum o-
perandi vni, & non alteri indiuidualiter tantum
159. ad 6. proprium. Ad 6. Resp. idem argum. fieri posse
contra aduers. Hæc hæcitas huius animæ ratio-
nalis, sequitur ad essentiam animæ rationalis, vt
proprietas suam essentiam: ergo impossibile est, vt
anima rationalis comunicetur multis indiuiduis.
Nego igitur antec. nullus quippe gradus inferior
consequitur superiorem: specificus enim non con-
sequitur genericum: ergo nec indiuidualis specifi-
cum, vt proprietas illius, sed producitur à Deo, à
quo omnis gradus entis creati efficienter limitatur,
vt docuit Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. *Omnis creatura à
Creatore ipso Deo finitur determinaturq.*

160. ad fund. 2. sens. Ad fund. secundæ, neg. antec. Ad prob. con-
cedo, quamlibet rem suâ naturâ postulare produci
sum totâ perfectione intensiuâ, & extensiuâ per se
consequente essentiam rei, vt sunt omnes proprie-
tates naturales: nego suâ naturâ petere produci cum
totâ perfectione extensiuâ, & per se non conse-
quente essentiam rei, qualis est perfectio indiui-
dualis, quæ non consequitur per se essentiam rei,
sed producitur à Deo effectiuè limitante quamli-
bet rem creatam intra suam speciem. Quæ perfe-
ctio cum possit intra eandem speciem in infinitum
crescere, nequit tota simul produci, alioquin ne-
cessariò foret infinita, vt ex supra dictis constat.

SECTIO VII.

An de facto omnes Angeli differant
specie?

161. Huius controuersie, neutra parti potest certò
desiniri; vnde illam dubiam relinquunt Au-
gust. in Enchir. c. 58. vbi fatetur se id ignorare, & con-
tra Priscilia. c. 11. Item Damascen. lib. 2. de fide c. 3. qui-
bus consentit Vasq. disp. 181. c. 3. sit tamen. Prima
162. l. sens. sent. affirmans S. Thom. Egidij, Argent. Capreo. Opimi,
Bannez, vbi supra, Zumel 1. p. q. 50. ar. 4 q. 1. licet pro-
babile putet oppositum. Fundam. maior perfectio
Vniuersi est multiplicatio specifica, quam numeri-
ca; nam illa est per se, hæc per accidens; illa for-
malis, hæc materialis. Confirm. Totum hoc Vni-
uersum triplici constat ordine creaturarum, infimo
generabilium & corruptibilium, medio incorrupti-
billum, supremo intellectualium. Infimus ob sui
corruptibilitatem cum multiplicatione specificâ
multiplicatur etiam numericè. Medius ob incor-
ruptibilitatem multiplicatur tantum specificè; cæ-
li enim & astra, quæ sunt huius ordinis, omnia dif-
ferunt specie. Ergo à fortiori supremus ordo ange-
lorum ob sui incorruptibilitatem, totus differre debet

specificè. Nam idem infimus cum multiplicatione
specificâ multiplicatur etiam numericè, quia est
corruptibilis, & nequit vnaquæque species diu in
vno tantum indiuiduo conseruari: ergo cum supre-
mus sit totus incorruptibilis, & quæuis species in v-
no tantum indiuiduo perpetuò conseruari possit,
non eget numericâ multiplicatione, quæ tantum
ordinatur ad conseruationem speciei. Secunda sent.
negativa est reliquorum, qui tamen diuisi sunt:
Nam Albertus, Bonau. cit. Mayo. q. 3. cum Becano de an-
gelo c. 1. q. 4. censent, omnes angelos esse eiusdem
speciei. Fundam. tum auctoritas Patrum id asse-
rentiam, Athanas. super illa, *Omnia mihi tradita sunt;*
circa med. & in quæst. ad Antioch. q. 8. Nysseni lib. de creat.
homi. c. 17. Basil. lib. 3. con. Eanom. Ansel. lib. 2. cur Deus
homo, cap penult. Tum quia (fundam. Bonau.) omnia
posiunt saluari per solam distinctionem numericam;
nec vlla cogit ratio in oppositum. Cæteri verò pu-
tant, non omnes, sed aliquos tantum differre numero.

Quæ sent. probabilior est, ita vt quælibet species
angelica sit multiplicata numero. Quam sent. du-
plici ratione probò, 1. Scoti, quam colligit ex August.
in Enchir. c. 29. ne sc. tot angelorum species sint irre-
parabiliter damnatæ; nam si Deus non permisit,
vt tota species humana periret; à fortiori permitte-
re non debuit, vt tot nobilissimæ angelorum species
totaliter deperirent, sed in aliis indiuiduis non pec-
cantibus saluarentur. Confirm. idem in sublunari-
bus datur numerica multiplicatio vniuscuiuscun-
que speciei, ne tota species in vno tantum indiui-
duo existens deperdatur: cum non minus per pec-
catum pereat species angelica quoad esse superna-
turale gratiæ, & gloriæ, quam species materialis,
quoad esse naturale per corruptionem amittendo
esse naturale: nec minus ad perfectionem Vni-
uersi conferat species angelica secundum esse super-
naturale & beatificum, quam species materialis se-
cundum esse naturale. Secunda Damasceni in element.
c. 12. vt saluetur perfecta amicitia, quæ inter ex-
lestes Spiritus esse debet. Amicitia enim, ex Philo-
8. Eth. c. 7. & 11. eò est perfectior, quò inter æqua-
les versatur, nam superior magis desiderat amari,
quàm amare. Vnde amicitiam Regis ad subditos,
Patris ad filium, & vniuersaliter superioris ad infe-
riorem, amicitiam supereminentiæ seu excellentiæ
appellat Arist. Vt igitur inter cælestes Spiritus per-
fecta amicitia exerceatur, quæ non nisi inter naturâ
æquales exerceri potest debuerunt in quâlibet spe-
cie plures creari. Nec obstat, quòd amicitia in an-
gelis, potius spectanda sit ex mutuâ communica-
tione, & similitudine donorum supernat. nam su-
pernaturalia non destruunt naturalia, sed ea suppon-
unt & perficiunt. Ad fund. primæ; quidquid sit
de maiore perfectione physicâ, certè maior est per-
fectio politica Vniuersi, quæ in nobilissimo regno,
quale est cæleste, attendenda est, vt angeli non solum
multiplicentur specie, sed etiam numero in eâ-
dem specie, idque ob rationes assignatas: Ad confir-
m. 1. nego conseq. nam in cælis non mi-
litant rationes, quæ militant in angelis. Ad prob.
nego conseq. nam in creaturis intellectualibus po-
test esse ratio numericæ multiplicationis, corrupti-
bilitas quoad esse supernaturale beatificum, nec non
perfecta societas, cum mutuâ redamatione fundata
in æqualitate perfectâ naturæ.

Secundæ sent. quatenus affirmat, omnes angelos
esse eiusdem speciei, obstat. 1. tam physica, quam
politica perfectio Vniuersi, quæ huiusmodi varie-
tatem specificam in angelis postulat. Obstat 2. tam
diuersa

163. Neganti

164. Sententia probabilior? Scoti ratio.

165. Secunda ratio Damasci

Amicitia supereminentiæ quæ

166. Ad argum. opposita sens.

167a

157. ad 4.

158. ad 5.

159. ad 6.

160. ad fund. 2. sens.

162. l. sens.

Tres ordines creaturarum in hoc vniuerso.

Partitio gra-
dium &
minorum
in Angelo-
rum Repul.

diuersa mūnia ac nomina, quæ angelis Scriptura & Patres assignant. Vniuersa quæ ppe angelorum multitudo in tres diuiditur hierarchias; vnaquæque autem hierarchia in tres choros. Primus est Seraphim, Cherubim, Thronorum; secundus Dominationum, Virtutum Potestatum; Tertius Principatum, Archangelorum, Angelorum. Angelis demandata est cura priuatorum hominum, Archangelis publicorum, vt Principum, Regum, Pontificum, necnon Urbium, ac Regionum; Principatibus potestas instruendi, & illuminandi Angelos, & Archangelos in his, quæ ad priuam & publicam hominis salutem spectant. Potestatibus concessa est facultas ordinandi ea quæ ab infimâ sibi subiecta hierarchiâ, exequenda sunt; necnon potestas frænandi demones: Virtutibus destinata est cura præsidendi iis, quæ supra naturæ cursum peraguntur dominationibus data est potestas dominandi omnibus sibi subiectis, & aliori quàm iam ratione præsidendi iis, quæ ad vniuersalem Dei prouidentiam spectant. Reliquis verò tribus primæ hierarchiæ choris proprium est, diuinæ Maiestati assistere in eiuſque laudibus perpetuò occupari, & per varios actus in eternæ mentis Deo abhærere. Vnde primi ab excessu amoris, dicti sunt Seraphim; Secundi ab excessu scientiæ, Cherubini; Tertij ab excessu interioris puritatis, & affectuum sedatione, Throni; quasi sedes diuinæ Maiestatis. lege *Dionys. de celesti hierarch. & Gregor. homil. 4. in Euang.* Porro diuersa mūnia, & dignitates diuersas supponunt in angelis virtutes & facultates, atque adeò naturas: quia licet possit Deus diuersa officia committere eiusdem naturæ angelis præbendo illis cum diuersis officiis diuersas facultates supernas, vt præstat in hominibus; tamen quia res disponit, quoad fieri potest, conaturalius; conaturalius autem est, vt non modo angeli, quibus diuersa commissa sunt officia, ad ea disponantur per dona superna, sed etiam per virtutes & facultates naturales; sic enim Deus dona superna in angelis dispensat, iuxta perfectiores facultates naturales, dicendum est, eos, quibus tam diuersa commissa sunt mūnia, non solum in supernaturalibus, sed etiam in naturalibus differre. Ad 1. fund. Resp. Patres explicandos esse de vnitæte spectet subalternæ, non specialissimæ. Ad 2. satis esse rationem congruentiam à nobis assignatam.

168.

Patres citati
quomodo ac-
cipiendi.

169.

David sent.
de numero
Angel.

170.

Quoad numerum Angelorum *Arist. 12. met. tex. 48.* & vt etiam illi tribuit *S. Tho. 1. p. q. 50. ar. 3. & 2. con. gen. c. 92.* non plures posuit, quàm sint cælorum orbis, ad quos mouendos angeli ex *Arist. sent. ordinantur.* Verùm plures intelligentias, quàm cælorum motrices, *Arist.* concessisse colligitur ex *celi, tex. 100.* vbi extra omnes cælos ponit quasdam naturas inalterabiles, & impallibiles, optimam & perfecte sufficientissimam habentes vitam, æuo fruentes æterno. Quæ condiciones non possunt nisi angelis conuenire, vt *S. Tho. ibid. lect. 21.* testatur; vbi contra *Alex.* qui has condiciones explicat de cælis docet, *Arist.* per naturas optimam & sufficientissimam habentes vitam, intelligere substantias separatas. Nam etiam si cæli ponantur animati, optimam tamen, & sufficientissimam vitam habere non possunt, vt per se patet. Alij, Angelos quoad numerum non excedere homines, probant: Tot sunt homines prædestinati, quot sunt angeli reprobi, ad quorum sedes restaurandas fuerunt homines electi, vt testatur *August. 22. de ciuit. Dei c. 1. & in En. hb. c. 61.* Sed homines prædestinati in duplâ tantum proportionem superantur ab angelis beatis: nam angelus beati duplò tantum plures sunt angelis malis; tertiam pars cecidit, *Apoc. 12.* Sed homines reprobi

plus quàm in decuplâ proportionem excedunt homines prædestinatos: ergo homines sunt plures quàm angeli. Alij contra, Angelos excedere hominum numerum, colligunt: quia quilibet homo habet suum custodem: sed custodes hominum sunt ex infimo ordine: ergo ad minimum tot similes erunt angeli infimo ordinis, quot sunt homines eodem tempore simul existentes, vt vnusquisque suum custodem habere possit. Non decet autem, vt semper idem angelus, qui fuit custos vnus hominis successiuè fiat custos alterius; sed alij & alij ex eodem infimo ordine subinde subrogentur. Cum ergo præter infimum ordinem remanent octo alij, probabiliusque sit, quòd angeli sunt superiores ordine, eò etiam esse numero plures, sequitur longè plures esse angelos, quàm homines. *S. Thomas cit. locis 1. p. & 2. con. gen. & alibi,* deseruet angelos in multitudine excedere omnes materiales substantias. Nam quod verum naturæ sunt perfectiores, eò in magnitudine vel multitudine, excedunt imperfectiores, vt constat de corporibus cælestibus; quæ quia perfectiora sunt subtilioribus, longè interuulo quòd magnitudinem superant sublunaria. Cum igitur angeli sint omnium perfectissimi, excedere debent in multitudine omnes materiales substantias. *Intellige S. Tho. de excessu omnium materialium substantiarum, non quoad numerum, sed quoad speciem tantum, vt illum interpretatur Caiet. Ferrar. Bannez.*

Sed hæc tantum sunt incertæ coniecturæ; cum tota res pendeat à liberâ voluntate Dei, quæ nobis non innotescit, nisi per reuelationem: nec nisi quòd angeli sint in maximo numero, ex *Danielis 7. Millia milli in ministrabant ei, & decies millia centena millia assistebant ei.* In quem locum *Hieron. N. n. quo iste minorum De. numerus definitus sit sed quo maiorem multitudine humanus sermo explicare æquauerit.* Et *Apocal. 5. Et vidi & audiuo vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum, & erat numerus eorum millia millium.* Vbi *Ansel. Numerum finitum ponit, qui Deo finitus est numerus eorum, licet nobis infinitus.* Et *Matth. 26. An putas non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plus quàm quadecim legiones angelorum,* constat autem vna legio 6000. Cæterum an sint hominibus pauciores, an æquales, an verò plures, siue reliquas etiam omnes materiales substantias excedant, nobis constare non potest.

DISPUTATIO IV.

De assumptione corporum.

Quæritur: An Angeli assumant corpora, & ex qua materia, & qua virtute, & per quam vniuersionem illis vniantur. Quoad 1. opinio fuit *Vllarici,* referentis *Cartbus. in 2. dist. 8. q. 1.* numquam Angelos apparuisse in corporibus assumptis, sed omnia, quæ de apparitione Scriptura narrat, corrigisse per imaginationem & sensus delusionem. *Fundam. Canon Episcop. 26. q. 5. sumptus ex Concilio Ancyr. provinciali approbato in 4. Synodo generali, 2. can. in quo definitur, ea quæ contingunt laicis, non realiter & in corpore, sed imaginariè & per spectrum in somnis contingere, ergo à pari; cum dicuntur angeli variis personis apparuisse.*

Opposita tamen sententia nempè Angelos realiter, & per assumpta corpora visibiles se hominibus exhibuisse, omninò certa est, & communis inter Scholasticos. *in 2. dist. 8. Nam Tobia 5. & c. legitur Raphaël per*

171

172

173

Quæritur si
Angelorum
in assumpto
corpore

Legio 6000
constat.

Fundam.

Sent. affir-
mans certam.

per multas hebdomadas comitatus fuisse Tobiam, qui non ab ipso tantum, sed ab omnibus aliis etiam videbatur: quæ autem solâ imaginatione, & sensuum delusione fiunt, non ab omnibus, ut i. p. q. 51. ar. 2. notat S. Tho. communiter videntur. Confirm. hæc dici non potest de Christo, cui *Matth. 4.* apparuisse dicitur diabolus, eumque in pinnaculum templi, ac in excelsum montem assumplisse. Non enim decuit, Christum à diabolo deludi, ut quod solâ imaginatione generetur, Christus realiter fieri putaret: nam hæc omnia ut realiter gesta inter Christum & diabolum Scriptura narrat. Ad fund. nego conseq. Non enim concilium eo loco vniuersaliter docet, omnia quæ per huiusmodi apparitiones sive malorum, sive bonorum angelorum arte fiunt, fieri solâ imaginatione, sed quædam tantum à quibusdam mulierculis ibi narrata, scilicet homines in bestias esse conuersos.

Quoad secundum, communis sententia est, huiusmodi corpora sibi angelos efformare ex aëre addensato & crasso, vi motricis virtutis redacto in figuram corporis humani, vel alterius animantis, in cuius corpore angelus apparere vult, quod probant *Dur. in 2. dist. 8. q. 1. nu. 7. Heruz. q. 1. ar. 2. ex eo*, quod experientia compertum est, non posse huiusmodi corpora gladio scindi, quia cum aër sit fluxilis, scissus statim continuatur. Non oportet autem ut colores, qui in eo apparent, sint veri, sed tantum apparentes, ex variâ luminis reflexione, ut in iride.

Ex his difficultas, quam mouet August. in *Enchir. 2. 59.* & insolutam relinquit, quâ ratione possit corpus, ab angelis assumptum, si ex aëre efformatur, ad instar humani corporis contrectari, & tangi, cum aër nec humanæ carnis mollitiem, nec ossis duritiem, tactui exprimere queat. Resp. has etiam qualitates posse corpus, ab angelo assumptum, tactui apparenter exprimere, ut patet in lotionem pedum trium angel. ab Abraham factâ *Gen. 19.* & in luctu Angeli cum Iacob *Gen. 32.* exprimit autem apparenter has qualitates, vel resistendo, & vi suâ motiuâ attemperando motum corporis tangentis, ne plus minusve penetret de corpore assumpto, quam sat fuerit ad mollitiem; vel duritiem humani corporis exprimendam: vel quod probabilius censeo, tantum miscendo, & combinando de reliquis elementis in corpore assumpto, quantum sat fuerit, ad huiusmodi qualitates exprimendas. quod prob. saltem humani corporis temperiem nequit angelus exprimere per solam motus attemperationem, nisi in corpore assumpto admisceat qualitates, quæ humani corporis temperamentum possit apparenter referre. haud tamen dubitâ, quod notauit *Caiet. 2. 2. q. 55. ar. 3.* posse huiusmodi corpora ab illis, qui diligenter aduertunt, tactu ipso à veris corporibus internosci, ut constat de homine à *Caiet. ibid.* relato, qui cum rem haberet eum dæmone succubo, factus est, se illius carnem, ut glaciem sibi molestam expertum fuisse. quod etiam confirmant illa *Luca ult. Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* quo argum. voluit Christus veritatem sui corporis probare: quia Spiritus veram carnem, & ossa non habet, quæ sagaci tactu percipi possint. Porro cum Christus Spiritum dixit, non purum spiritum, qui nullo modo obiectum tactus esse potest, sed spiritum, in figurâ corporis apparentem; nam hic consuevit phantasma nominari, quod putabant Apostoli Christum esse, cum illis rediuius apparuit.

Quoad tertium S. Thomas i. p. q. 51. ar. 2. ad 3. videtur, diuinam virtutem ad id requirere: communis tamen sententia docet, sufficere naturalem angelis as-

sumptis. quia id non excedit naturalem vim motiuam angeli; nam aërem condensare, illumque in figuram hominis, vel alterius perfecti animantis redigere, opus est solius virtutis motricis: sed angelus habet perfectam vim motricem super omnia elementa; ergo. Confirm. etiam dæmones corpora assumunt ad malum finem, ut ex historiis constat: nequit autem Deus extraordinario concursu ad opus malum concurrere, quia nequit esse causa particularis, ac principalis operis mali. S. Thomas explicandus est de virtute diuinâ, ordinantem & dirigentem; nam semper hanc corporum efformationem, à S. Angelis factam, Deus ordinat ad effectum supernaturalem, ut ex apparitionibus constat.

Quoad quartum, omisso errore tum eorum, qui dicebant, angelos assumere corpora per vnionem hypost. ut indicat *Tertull. lib. de carne Christi circa init. tum eorum, qui dicebant, angelos vniri corporibus substantialiter; utrumque enim implicat, ut constat ex disp. 2. sect. 2. tum ex 10. 6. disp. 14. sect. ult. contro. uerbia superest, an saltem necessaria sit aliqua vnio accidentalitatis angeli assumptis cum corpore assumpto. affirmat Vasq. disp. 188. c. 7. quia non potest explicari, quo pacto angelus sit in corpore assumpto, nisi per vnionem ipsius cum corpore; non enim sufficit coniunctio per solam loci propinquitatem; nam hæc dicit respectum distantiam à punctis fixis, per ordinem ad quæ constituitur locus; angelus autem, prout corpori vnitur, non habet respectum distantiam à punctis fixis, tum quia nulla res spiritalis secundum se habet respectum ad puncta fixa, cum hoc sit proprium corporis quanti, tum quia manente eodem corpore, semper angelus retinet eundem modum coniunctionis cum illo; esto varietur distantia corporis à loco; ergo non vnitur illi, ut existenti in loco, sed ut præscindenti à loco. Confirm. corpus Christi vnitur accidentibus Eucharist. vnione physica, non solâ loci propinquitate; igitur & angelus corpori assumpto. Negant *Gabriel. in 2. disp. 8. q. 1. ar. 2. Suar. lib. 4. de angel. c. 36.* & alij, quibus magis assentior. quia sufficit sola præsentia localis per intimam propinquitatem angeli cum corpore assumpto. nam hæc sufficit ad munia, quæ angelus exercet; quæ sunt mouere corpus localiter; continere ne disfluat; per illud verba proferre: at hæc omnia sunt effectus potentiam motricis, ad quos exercendos sufficit præsentia localis, ut constat in nobis, qui, ut corpus à nobis distinctum moueamus, aut sistamus, ne disfluat, vel ruat, sufficit præsentia localis; mouetur enim, vel sistitur corpus per imperium in eo impressum: profert in corpore assumpto angelus verba, mouendo corpus, & aërem circumstantem. Ad fund. *Vasquez;* nego antec. eiusque prob. nam res spirituales non dicunt respectum distantiam, vel propinquitatis; aut inter se, aut ad corpora, ut *infra.* Nec propinquitatis angeli ad corpus assumptum, pendet ex propinquitatē ad alia corpora, quare potest variari hæc, non variata illa.*

Ad confirm. nego conseq. Quia corpus Christi ex vi conuersionis sacræ, succedit accidentibus Eucharist. in munus substantiam panis & vini; quæ non erat sub accidentibus propriis per solam præsentiam localem, sed per vnionem physicam; igitur & corpus Christi succedens in munus illius.

Addendum est, solam angeli præsentiam cum corpore assumpto, non sat esse, ut dici queat corpus assumere; hanc enim habet ad cælum, quod mouet; ad energumenos, quos torquet; quos tamen non dicitur assumere; sc. corpus assumere est ad se ipsum sumere, hoc est ad propriam assumptionem, non assumpti, perfectionem, operationemve manifestandam,

Ad assumptio-
da eo pora
sistit ut ver-
tus innata
angelis.

7.

8.

Fundam.
Vasq.

9.
Ad assump-
tionem cor-
porum ab
angelis fa-
ctam, non re-
quiritur vn-
io eorum
cum corpori-
bus assump-
tis.

10.
Solutum
argu.

11.

12.
Sola præsen-
tia angeli
ad assump-
tionem cor-
porum non
sufficit.

3.
Solutum
argu.

4.
Angeli cor-
pora sibi ex
aere adden-
sato for-
mant.

Colores in
corporibus
assumptis
non necessa-
rio veri.

5.

6.

Jam, ut Scotus in 2. dist. 8. q. vn. §. in ista qu. sic Verbum assumptum humanitatem, ad theandricas operationes, mediâ humanitate hominibus manifestandas, oportet igitur, ut corpus assumptum sit instrumentum assumptis ad manifestandam aliquam operationem propriam ipsius assumptis; ergo supra respectum mobilis ad motorem, addit respectum representantis ad representatum, sine quo non saluatur ratio assumptionis. Vnde exlum quod mouetur ab angelo, non dicitur assumptum ab angelo; quia non manifestat operationem propriam angeli. Non est autem ad propriam assumptionem necessarium, ut corpus assumptum formetur ab assumptis, ut falsò Durandus in 2. dist. 8. q. 1. n. 2. nam assumere non dicit formaliter efficere, sed tantum corpus effectum sibi vnire, ad propriam perfectionem operationemve manifestandam. Vnde potuisset Verbum humanitatem præexistentem sibi vnire, & tunc independentem ab effectione, verè & propriè humanitatem assumptis. Neque etiam oportet, ut angelus sit in corpore assumpto definitiue, ut falsò additio in Scot. dist. 8. tit. & Gabr. q. 1. art. 2. init. rum quia Verbum non est definitiue in assumptis humanitate: tum quia de facto quiuis angelus maiorem habet spheram actiuitatis, quam sit corpus quod assumptis, ergo non repugnat operari extra illud. Vnde posset idem angelus assumere duo corpora simul, quæ non excedant spheram actiuitatis angeli assumptis, in iisque simul operari. Quia assumere corpus, formaliter solum importat, illud sibi vnire ad aliquam operationem propriam manifestandam. Vnde sicut necesse non est, ut illud sibi vniat ad omnes operationes proprias manifestandas; ita nec ut illi adæquatè assistat.

An possit Angelus propria virtute formare corpus humanum, vel alterius perfecti animantis?

14.
De animali
aut patri
cer-
tum.

DVPLEX est animal, perfectum, quod propriam requirit causam, ex qua gignatur; & imperfectum, quod fieri solet ex putri. De hoc nulli est dubium, quin fieri possit ab angelo, ut August. 3. de Trinit. c. 7. non quidem immediate illud producendo, sed ut ibid. c. 8. actiua passiuus applicando, à quibus tale animal propria vel instrumentaria causam applicatarum, licet nobis occulta, gignatur. ut Ægyptij incantatores serpentes & ranas operam produxerunt, Exod. 7. & 8. *Omnia quippe rerum, ut ibidem August. qua corporaliter, visibilibus, nascuntur, occulta quadam semina in istis corporeis munditibus elementis latent; ex quibus accipiunt progrediendi primordia, & incrementa debita magnitudinis, distinctiuesque formarum ab originalibus tanquam regulis, quacunque nascendo ad oculos nostros exeunt.* Difficultas igitur tantum est de corpore perfecti animantis, præcipue de humano. In partem affirm. inclinatur Tertull. lib. de carne Christi init. Confirmant exempla, quibus constat, ex hircubis, vel succubis humana corpora prognata fuisse. Ratio: possunt angeli applicare causas, ad huiusmodi corpora progignenda naturaliter disponentes, non minus quam ad reliqua corpora imperfectorum animantium. Opposita tamen sent. communis est Scholast. in 2. dist. 8. non posse huiusmodi corpora, ne mediata quidem ab angelis produci: nam ut Bonau. in 2. dist. 8. p. 1. ar. 2. q. 1. & Ri. har. ar. 1. q. 4. hæc corpora requirunt certas causas, certumque productionis modum; ex parte maris semen; ex parte femine, matricem, in qua receptum proficet. Cum igitur nequeant

16.
Nequeant
angeli ne
mediata
quidem pro
dicere cor-
pora anima-
lium perfe-
ctorum.

angeli has causas ad libitum applicate; requirunt enim liberum consensum causarum principaliter producentium, neque per applicationem poterunt illa ab angelis produci.

Dico 1. nequeunt hæc corpora absque applicatione propriarum causarum ab angelo produci. Constat ex fund. allato. & in hoc est potissimum discrimen inter hæc, & reliqua imperfecta corpora: quia hæc produci non possunt, nisi à propriis causis, ideoque absque illarum applicatione gigni nequeunt: illa verò non solum à propriis, sed etiam à communibus & vniuersalibus causis produci possunt; quibus, ut cit. August. dixit, occultam vim ad huiusmodi imperfecta animantia progignenda Deus impartit. Dico 2. possunt etiam perfecta corpora animantium per applicationem propriarum causarum ab angelo produci, Fundam. causas naturales applicatas ex se producant effectum, cum illum necessariò ac naturaliter producant: sed potest angelus vi propria applicare causas horum corporum productrices. Nam causa hæc corpora naturaliter producat, est semen maris in matrice femine receptum: potest autem angelus arripere semen decisum à mare, & transfundere in matricem femine, quod docuit Abul. in c. 19. Gen. ex S. Thom. quodlib. 6. q. 3. ar. 18. vbi narrat exemplum puellæ pubescentis, quæ cum in lecto patris dormiret, accidit, ut dum in somno patet pollueretur, eius semen in puellæ matricem subintraret, quo recepto puella concepit. Ex quo colligit S. Tho. posse aliquam perfectè virginem mente & corpore concipere, non parere; quod fuit privilegiu solius Deiparæ.

Aduerte, in huiusmodi casibus, non esse patrem, aut matrem dæmonem incubum, aut succubum, sed illum, cuius est semen; & in cuius matrice fetus formatur. Nam parens dicitur non qui causas tantum ad gignendum applicat, sed qui partem propriam substantiæ, medio semine, proli communicat. Est enim parens, qui de propria substantiâ in similitudinem propriæ naturæ prolem gignit.

Dico 3. non potest angelus per applicationem propriarum causarum ita corpus humanum formare, ut in eo ante ipsius animationem prohibito appareat. Fundam. applicatis causis ad productionem humani corporis concurrentibus, non est in potestate angeli, ut illi statim organizato infundatur anima rationalis. Ante infusionem autem, non est corpus aptum, in quo angelus appareat, ut per illud suas proprias operationes manifestet. Ad Tertullianum resp. in hoc errasse. Reliqua solum probant secundam concl.

An Deus possit, & de facto aliquando corpus assumpserit.

PRIMA sent. negat, Deum posse assumere corpus, cui vnatur ut motor ad propriam perfectionem manifestandam: Gabriel in 2. dist. 8. q. 1. ar. 2. & qui docent ad assumptionem requiri, ut assumptor coexistat corpori assumpto definitiue. Nequit enim Deus, cum sit immensus, assumpto corpore definiti. Confirm. Deus est intimè præsens omnibus corporibus, eaque mouet ad aliquam operationem, mediante qua propriam perfectionem manifestat; & tamen non dicitur talia corpora assumere. non aliâ de causâ, nisi quia in illis non assistit definitiue. Neque dicas, ideo Deum illa non assumere, quia per ea non operatur ut causa particularis, sicut operatur angelus per corpus assumptum: nam saltem diceretur assumere corpora, quæ per miracula

17.
Concl.

18.
Concl.

19.

20.
Concl.

21.
1. Sent.

Confirm.

22.
1. Sent.

cula operatur, ad quæ concurrat ut causa particularis. Secunda affirmat, non modò de possibili, verùm etiam de facto, Deum corpora assumpsisse, in quibus se hominibus visibilem præbuit: Tribuitur *S. Tho. 3. p. q. 39. ar. 7. Abul. in c. 19. Gen. q. 6. & nonnullis Patribus. Fundam. sæpe Deus dicitur apparuisse hominibus, ut Moyfi in flammâ ignis; filiis Israel in nube; Ioanni Baptizanti in specie columbæ; Apostolis in figurâ linguarum in die Pentecostes. Confirm. alioqui Deus deciperet homines, si per hæc symbola non ipse, sed angelus immediate appareret. Nam per hæc signa ita apparet Deus, ac si ipse sit, & non alius, qui per ea immediate repræsentetur. Ego, inquit, sum Exod. 3. Deum Patris tui, &c. Tertia affirmat de possibili, negat de facto, Deum vnquam corpora assumpsisse, quibus immediate appareret, atque repræsentaretur; sed eius loco immediate apparuisse angelos, qui per assumpta corpora immediate operabantur ac repræsentabantur: *Zumel 1. p. q. 51. ar. 2. q. 2. Vasquez disp. 185. c. 2. Valent. q. 2. pu. 2. Quarta docet, de possibili quidem potuisse Deum, & corpora assumere, & in illis apparere; de facto tamen nunquam corpora assumpsisse, apparuisse tamen in iis, ut cum in flammâ ignis apparuit Moyfi, ignis quidem flammam non assumpsit, in eâ tamen apparuit: Molin. 1. p. q. 51. ar. 2. disp. 2. Bannez. ibid. ar. 2. Suarez. lib. 6. de angel. c. 20. & 21.**

23.
3. Sent.

24.
4. Sent.

25.
Non implicat Deum assumere corpus.

26.
Conf.

27.
De facto Deus nunquam immediate assumpsit corpora.

Dico 1. Non implicat, Deum assumere corpus ad seipsum immediate manifestandum secundum perfectionem propriam. Fundam. assumere corpus solum dicit coassistere illi ut proximum motorem, ad aliquam assumentis perfectionem propriam manifestandam; sed in hoc nulla inuoluitur imperfectio, aut conditio Deo repugnans. Nam coassistere corpori ut immediatum & proximum motorem, solum importat intimam præsentiam motoris cum mobili, & proximam causam effectiuam motus ipsius mobilis ad finem manifestandi seipsum: sed ad hoc non requiritur, ut vel motor moueatur cum mobili; vel illi definitiue assistat: nam potest angelus ut immediatus & proximus motor mouere corpus assumptum intra suam spheram, ipso immobili manente. Confirm. Potuit Deus absque vllâ sui imperfectioe assumere corpus hypostaticè, in quo appareret ut intrinsecum suppositum naturæ ad manifestandas theandricas operationes; ergo potuit absque vllâ sui imperfectioe assumere corpus localiter, ut proximus motor, in quo appareret, ut repræsentatus in repræsentante ad aliquam suam perfectionem manifestandam. Nam intimius est Deus cum corpore hypostaticè assumpto, quàm cum corpore localiter mobili, & tamen non est necesse, ut cum illo moueatur, aut definitiue existat; ergo neque cum hoc.

Dico 2. de facto nunquam Deus immediate assumpsit corpora localiter, sed angelus in personâ Dei, etsi Deus erat, qui in corporibus ab angelo assumptis principaliter apparebat. Prior pars est *August. 3. de Trinit. c. 11. Proinde illa omnia, quæ Patribus visa sunt, cum Deus illis secundum suam dispensationem temporibus congruam presentaretur, per creaturam facta esse manifestum est, etsi nos latet quomodo ea ministris angelis fecerit. Et colligitur ex scripturâ, quæ dum in vno loco introducit Deum in aliquo symbolo apparentem, & cum hominibus immediate colloquentem, in alio docet, illum fuisse angelum. At ille dicitur corpus assumere, qui proximè & immediate per illud operatur. Nam quando angelus assumit corpus, non aliâ de causâ ipse, & non Deus dicitur illud assumere, nisi quia angelus, & non Deus per illud immediate operatur. ut Filius, non*

Pater, vel Spiritus S. dicitur humanum corpus assumpsisse; quia Filius, non Pater, vel Spiritus S. per illud immediate operatur. Ratio: hæc denominatio desumitur à principio proximo & immediato, non à remoto & mediato, qualis est Deus, ut causa prima & vniuersalis in actionibus creaturæ. Maior constat 1. Act. 7. vbi id quod dicitur, *Exod. 3. Dominus apparuit Moyfi in flammâ ignis*, hic dicitur, *Apparuit illi Angelus in igne flammæ*. Et quod dicitur *Exod. 19. Dominus vocauit Moysen de monte*: hic dicitur, *Hic est ille, qui fuit in solitudine cum Angelo qui loquebatur ei in monte*. 2. ad Galat. 3. vbi lex dicitur *ordinata per Angelos in manu mediatoris*, hoc est Moyfis: & ad Heb. 2. dicitur *sermo dictus per Angelos*. Et tamen *Exod. 31. ipse Deus dicitur dedisse Moyfi tabulas proprio digito scriptas*, vbi semper Deus inducitur ut legem immediate dictans. Ratio: semper Deus, quoad fieri potest, operatur mediis causis secundis; quia sic magis elucet Dei bonitas & maiestas. Posterior pars prob. ex discrimine, quod inter assumere, & apparere est. Assumit is, qui est proximus & immediatus corporis motor. Apparet qui per assumptum symbolum principaliter repræsentatur & exprimitur. Potest autem angelus esse proximus, & immediatus corporis motor: contra verò Deus per illud principaliter repræsentari & exprimi. Maior constat: nam apparere dicitur is, qui in alterius notitiam venit, vel per se, vel per aliquod medium: Assumere dicitur, qui aliud à se distinctum sibi vnire ad aliquam propriam operationem exercendam, seu manifestandam. Potest autem quis aliud à se distinctum sibi vnire ad propriam operationem exercendam, mediante quâ vltimate & principaliter non ipse, sed alius à se distinctus repræsentetur: ut qui in scenâ Regis habitum assumit ad exercendas actiones, quibus Regis persona repræsentetur. Dices: ad assumptionem formaliter requiritur, ut assument per illud, quod assumit, seipsum repræsentet: sed angelus, quando per corpus assumptum Dei personam repræsentat, non repræsentat se ipsum: ergo non propriè corpus assumit. Propter hoc argum. *Molina* concedit conseq. Sed melius disting. minor. Non repræsentat seipsum immediate, & ut quo, minulque principaliter, nego; quod satis est ad propriam assumptionem: Non repræsentat seipsum immediate & ut quod, magisque principaliter, concedo: hoc autem modo repræsentatur Deus per corpora ab Angelis assumpta.

Ad fundam. primæ, nego, ad propriam corporis assumptionem requiri definitiuam præsentiam assumentis in corpore assumpto. Ad confirm. Non omnia Deus mouet ut causa particularis ad operationem, quæ sit proportionatum instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandum seipsum alteri. Vnde etiam si cælum moueret ut causa particularis, non propterea diceretur assumere illud; quia motus cæli non est proportionatum instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandum seipsum alteri. Contrà verò, si cælum moueret, ut causa particularis ad vocem aliquam expressiuam alicuius perfectionis propriæ, diceretur propriè illud assumere: quia vox significatiua est proprium instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandam seipsam alteri. Ad instantiam factam: Non ideo Deus non assumit corpora, quæ mouet ut causa vniuersalis, quia non mouet illa ut causa principalis; sed vel quia non mouet illa ut causa proxima & immediata; vel quia non mouet illa ad operationem ut instrumentum proportionatum naturæ intellectuali ad seipsam alteri manifestandam. Vnde

28.
Discrimen inter assumere & apparere. In assumptione Deus principaliter apparuit.

29.

30.
Ad assumptionem corporum non requiritur definitiuam præsentiam assumentis in corpore assumpto.

31.
Ad instantiam.

de etiam si per corpus ab angelo assumptum Deus operaretur miraculum, modo angelus per assumptum corpus proximè & immediatè ad miraculum concurreret, non tolleretur, quin angelus dici posset talis corporis assumptor. Ad fundam. secundæ, cõstat ex dictis. Aliud quippe est *apparere*, aliud corpus *assumere*. Primum Deo tantum concedit S. Tho. & Patres. Secundum nego de facto, etsi non implicet de possibili. Ad confirm. nego sequel. nam sicut non decipit homines iudex, qui in personâ Regis loquitur verba Regis; ita nec angelus, qui ut instrumentum Dei loquitur in personâ Dei verba Dei. quia talis actio non est per se deceptoria.

Ex his deduco, omnes apparitiones Dei tum veteris, tum noui Testamenti, factas esse ministerio Angelorum, ut *cit. loco* inductione & exemplis ostendit S. August. quia non est potior ratio de vnis, quàm de aliis: & ex aliâ parte causa à nobis allata militat de vtriusque.

An anima separata valeat corpora assumere?

P RIMA sent. negatiua S. Tho. 1. p. q. 110. ar. 3. ad 3. & 117. ar. 4. & 16. de malo, ar. 10. ad 2. Duran. in 3. dist. 22. q. 3. nu. 4. Capr. in 4. dist. 5. q. 2. ar. 1. Mayo. dist. 47. Scoti q. 45. ar. 3. post 1. concl. Caier. 1. p. q. 117. cit. Suarez de incarnat. to. 2. disp. 32. sect. 2. & in metaph. disp. 35. sect. 6. & de statu animæ separata c. 2. Vasquez 1. p. disp. 194. c. 3. Prob. 1. Anima rationalis essentialiter est forma corporis; ergo nequit aliena mouere, nisi mediante proprio. Tum quia si posset aliena corpora per seipsam immediatè mouere, posset etiam membrum aridum; nam ideò non potest aridum membrum mouere, quia illud non informat; ergo nec poterit aliena corpora, quæ non informat, mouere. Tum quia potentia motrix commensuratur formæ, ad quam consequitur: forma autem est addita tantum corpori humano, ut proprio perfectibili; ergo & eius potentia motrix.

Confirm. Ita se habet forma ad informandum, sicut potentia motrix ad mouendum: sed nequit anima rationalis ut forma informare corpus, nisi humanis accidentibus dispositum: ergo nequibit eius motrix potentia mouere, nisi corpus anima rationali informatum. Prob. 2. Corpus humanum est organum animæ ad alia corpora distincta mouenda: sed nulla causa creata potest absque proprio instrumento naturaliter operari, ut inductione constat; ergo nec anima sine proprio corpore aliena corpora mouere. 3. Ideò possunt angeli corpora mouere, quia sunt omninò à corpore abstracti: igitur anima, quæ non est à corpore omninò abstracta, nequit corpora à se distincta mouere. 4. Si posset anima separata mouere corpus, illud celerius moueret, quàm proprium, dum est ei coniuncta. At hoc falsum est: tum quia nequit anima in statu præternaturali, qualis est status separationis, perfectius operari, quàm in statu naturali, qualis est status coniunctionis. Tum quia sequeretur, proprium corpus non esse adiumento, sed potius impedimento animæ rationali ad suas functiones obsequandas, cum tamen nullum instrumentum naturale sit impedimento, sed adiumento causæ principali ad operandum. Maior prob. si separata posset mouere corpus, vtrique mouere posset eâ celeritate, quâ mouet seipsam; quia per eandem potentiam mouet se, & alia à se, sed celerius se mouet separata, quàm coniuncta; ergo 5. Nullam potentiam habet anima separata, quam non habet coniuncta;

sed coniuncta non habet potentiam immediatè mouendi aliena corpora; ergo nec separata.

Secunda affirm. Henri. quodlib. 11. q. 14. Egid. quodlib. 4. q. 17. Scoti in 4. dist. 49. q. 14. S. Resp. Basso. q. 2. ar. 1. Aureol. apud Capreol. cit. Maior. q. 8. Abulens. in 8. Matth. q. 124. Alphons. de Mend. q. 5. quodlib. de veris apparit. post 2. concl. Conimbr. de statu animæ separ. disp. 6. ar. 2. probabilior est.

Ratio 1. Anima separata habet potentiam seipsam mouendi, ut vita est: ergo & alia à se: sc. Potentia motiua mouet medio impulsu, quem producit in mobili, mouet .n. efficienter, non formaliter; alioqui seipsam moueret, quia semper est sibi forma. Ad producendum autem impulsu in mobili, sufficit præsentia motoris cum mobili; & potest anima separata proprio motu fieri præsens mobili: nec requiri informationem proprii corporis, ex eo quòd vis motiua animæ est limitata ad mouenda alia corpora medio proprio, ut instrumento sibi coniuncto, prob. potentia motiua essentialiter est virtus, non solum operatiua immanenter in proprium subiectum, sed etiam transeunter in alienam; sed ut transeunter operatiua, non requirit nisi solam indistantiam à mobili. Nam in hoc discriminatingur à virtute immanenter operatiua, quod hæc non solum requirit indistantiam, sed identitatem cum subiecto. Maior constat, tum inductione in aliis; tum in animâ ipsâ, quæ coniuncta mouet proprium, & alienum corpus transeunter; vtrumque enim est subiectum, ab animâ realiter distinctum; nec informatio facit subiectum ab informante magis indistans, sed solum addit vñionem informabilis cum formâ. Confirm. Adhuc posita informatione cum proprio corpore, anima transeunter mouet illud, & reliqua; quia cum anima sit, quæ immediatè mouet proprium, & aliena corpora, adhuc, posita informatione, anima transeunter mouet suum, & alia corpora; ergo separata per eandem potentiam mouere poterit alia à se; quia illa per separationem non mutatur. Ratio 2. contra Thomist. Anima separata, & quælibet alia substantia spiritualis, est in loco formaliter per operationem; nullam autem operationem potest anima separata in loco exercere, nisi potentia motiua; igitur poterit anima separata propria virtute aliena corpora mouere. Idem confirmant tot apparitiones animarum, de quibus S. Gregorius 4. lib. Dial. Neque dicas, vel eas factas esse arte dæmonum; nam multæ ad virtutem eos, quibus apparere incitarunt; vel miraculosè; quia non est ad miraculum referendum, quod potest virtute naturali saluari.

Ad 1. primæ, nego consequ. Ad 1. prob. nego sequel. cum suâ prob. Nam cur nequeat anima aridum membrum immediatè mouere non est formaliter, quia illud non informat, sed quia non est illi immediatè præsens, & loco indistans; nequit enim anima, dum est vnita corpori, esse præsens, nisi vbi informat; quia non informat voluntariè, sed naturaliter; separata verò fieri potest præsens cuilibet corpori, quia nulli afficit naturaliter. Ad poster. solum sequitur, potentiam motricem animæ esse additam corpori humano, ut proprio mobili organice; nullum quippe aliud corpus valet anima organice mouere, nisi humanum, illudque mediâ informatione. Quia ad motum organicum requiruntur certa organa, quæ simul cum animâ concurrant ad motum concausandum; ut autem organa actiue concurrant, requirunt, ut sint viua; sc. formaliter per animam mediâ informatione. Ad confirm. neg. maior. Ratio: anima informat corpus formaliter exhibendo illi seipsam, ut proprium actum; at non quod.

32. Ad fund. 2.

Ad conf.

33. Coroll.

34. Negant.

35. Prob. 1.

36. Confirm.

37. Prob. 2.

38. Prob. 3.

39. Prob. 4.

40. Prob. 5.

41. Affirm.

Sententia probabilior.

42. Probatur hæc sent. à priora.

43. Conf.

44. Ratio 2. ad hominem.

45. Cur anima nequeat aridum membrum mouere.

46. Anima præter proprium nequit aliud corpus mouere organice.

47. Ad conf.

quodlibet subiectum est capax cuiuscunque formæ, requirit igitur, vt anima informet, certum subiectum, certaque dispositiones: potentia vero motrix, subiectum mouet efficienter, medio impulsu; ac non solum corpus humanum, sed quodlibet aliud est capax impulsus; ergo non solum mouere potest proprium, sed etiam alia. Ad 2. Minor est tantum vera, quando causa principalis non est se sola, absque instrumento, sufficiens effectum producere, ac anima se sola sufficiens est, sine corpore, inorganicum motum producere. Instabis. Esto posse causa esse sufficiens sine proprio instrumento in seipsa operari, non tamen est sufficiens sine proprio instrumento operari in alieno subiecto; velut ignis sufficiens est sine calore seipsum calidum efficere, non extrinsecum subiectum; ergo licet possit anima separata sine corpore seipsam mouere, non tamen alia à se. Resp. Ignis nequit per seipsum immediate alia calefacere, sed medio calore; ac anima potest per suam potentiam motiuam immediate alia mouere; nam de facto coniuncta corpori mouet proprium, & aliena corpora; & idem proprium, saltem partem aliquam illius mouet totaliter; alia vero corpora mouet partialiter, concurrente proprio corpore vt instrumento coniuncto. Ad 3. nego antec. nam adæquata ratio, cur angeli possint corpora mouere, non est, quia sunt omnino à corpore abstracti, nam etiam animantia, & viuientia vt plantæ, mouent corpora, proficua ad se attrahendo, & noxia à se expellendo; sed quia sunt viuentes, de quorum natura non minus est mouere se, quam alia à se, ad propriæ naturæ conseruationem, quia multi hanc vim tribuunt etiam rebus vitæ carentibus, vt magneti & succino, ferrum, paleasque ad se trahentibus. Ad 4. Nego maior. eiusque prob. Nam ad mouendum se, nulla vis obstat animæ, cum sit spiritalis; ad mouenda corpora, obstat naturalis grauitas, vnde non eâ celeritate, quâ mouet se, mouet corpora; imò nec eâ celeritate, quâ mouet proprium corpus, dum est ei vitæ; quia proprium mouet ipso ad motum concurrente per nervos, & spiritus, qui sunt propria instrumenta motus, alia vero mouet, obstante eorum naturali grauitate; vnde non quodlibet corpus potest anima separata mouere, sed tantum illud, cuius grauitas non excedit vim impulsuam ipsius; nullum tamen mouendo defatigatur, quia defatigatio nascitur ex diminutione propriæ virtutis, quæ in corpore animato sunt spiritus, qui in mouendo consumuntur; anima autem cum sit incorporea & spiritalis, non potest eius virtus in mouendo minui; quia diminutio supponit corruptionem partium, quæ substantiæ spiritali repugnant. Hinc discas modum, quo valeat anima in corpore glorioso dotem agilitatis exercere; substractis nimirum humoribus, qui corpus ponderosum reddebant, & subministrata diuinitus magnâ spirituum copia, poterit anima per innatam vim motricem, celerissime illud mouere, ac per aëra librare. Legè Scot. cit. & nostrum 3. to. disp. 2. sect. 20.

Ad 5. Nego minor. nam per eandem potentiam anima mouet proprium, & aliena corpora.

An Angelus in corpore assumpto opera vitæ exercere valeat?

54. **R**ARTO dub. Angeli in corporibus assumptis vident, & audiunt ea, quæ circumstantes dicunt; respirant, alloquuntur; progrediuntur, ridunt, comedunt, generant; sed hæc omnia sunt opera vitæ. Confirm. Angeli sunt perfecte viu-

tes: ergo non repugnat, eos in assumptis corporibus opera vitæ exercere. Communis tamen & constantis sent. Scholast. in 2. dist. 8. & S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. est, non posse angelum in corpore assumpto opera vitæ exercere. Quamuis nonnulla de modo loquendi sit dissensio, an locutio, comestio, progressio, absolute ab angelo in assumpto corpore fieri possint; quæ dissensio ex nostro fundam. facile dirimetur.

Fundam. ad opus vitale debet per innatam potentiam actuè concurrere subiectum, in quo opus vitale immediate recipitur. At ad nullum ex prædictis potest corpus ab angelo assumptum per innatam potentiam actuè concurrere. nam nulla est vitalis & natua potentia in corpore ab angelo assumpto, ad aliquam ex his operationibus, quæ vitalis dicitur, eliciendam. quia nulla potentia vitalis potest naturaliter conseruari extra animam informantem, cuius est coniunctum instrumentum. Vnde similitudinarie tantum angelus hos effectus operatur in assumpto corpore: vt non obscure significauit Iob 12. cum dixit: Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere. Quia manducatio est attritio cibi facta virtute potentie comestiuæ, quæ in corpore assumpto non est. Vnde licet videatur angelus oculos, & aures habere, per eas tamen, cum apparentes tantum sint, nec videt, nec audit, sed solum intelligit, quæ à colloquentibus dicuntur. Pariter cum loqui videtur, eius locutio non est à potentia organica vocis formatrice, sed sola aëris reuerberatio, & sonus persimilis ei, qui ab homine loquente producit. Idem iudicium esto de cæteris: omnia. n. ab angelo fiunt medio impulsu & motu locali; passiuè tantum concurrente corpore assumpto. Vnde multò minus potest angelus in assumpto corpore generare; quia generatio requirit decissionem propriæ substantiæ viuientis, medio semine in matrice femine recepto. Cæterum etsi omnes conueniant, non posse angelum vitalem actuè generationis in assumpto corpore exercere: adhuc tamen controuersum est, an saltem possit ex virili semine aliunde translato, humanam prolem generare. Et quidem certum est, non posse dæmonem succubum per semen humanum, aliunde translatum prolem in seipso concipere. nam organizatio humani corporis, & cuiuscunque perfecti animantis, requirit determinata instrumenta vitæ, à quibus formetur & perficiatur: quæ instrumenta nequeunt virtute angeli suppleri: cum nequeat ab angelo suppleri calor ille vitalis, quo virile semen intra femine matricem receptum fouetur, prolificet & in humani corporis figuram efformetur. Nam ille essentialiter pendet ab organis & spiritibus vitalibus, qui extra animatum corpus conseruari nequeunt: Vnde quoddam succubi genue: int, vel vt falsum reiciendum est; vel certe explicandum, quod non ipsi in se prolem formauerint, sed aliunde formatam simulauerint. Sola igitur dicitur. est, an possint incubi humanum semen aliunde asportando, illudque in matricem femine immitendo, generare. Negant aliqui, id virtute angelicâ fieri posse. quia vt semen humanum, auctore Arist. 2. de generat. anim. c. 3. sic faciendum, pendet à spiritibus & calore vitali: qui cum subtilissimi sunt, statim euanescent.

Affirmant communiter Scholast. in 2. dist. 8. & S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 6. vbi cum August. 19. de ciuit. c. 23. impudentia esse ait, hoc negare, cum celeberrima fama sit, multorum testimonio firmata de quorum falsitate, dubitandum non est. Ratio: non ita semen humanum pendet à spiritibus vitalibus hominis generantis, vt non valeat tantisper extra propria organa conseruari; vt experientia compertum est, ali-

57. Sem. negant certar.

Opera vitæ. essentia est procedere ab intrinsecis & in principio, in quo est.

Quomodo Angelus loquatur videt, etc.

57. An generare possit?

58.

59. Ex incubis demonibus potest fieri generatio asportato aliunde semine.

quando feminas concepisse ex virili semine in balneis relicto, & in propriam matricem attracto. Hæc igitur sent. probabilior.

60. Deducitur 1. nullam ex supra dictis operationibus posse absolute tribui angelo in corpore assumpto: nam quælibet ex his importat respectum ad principium proximum vitæ, à quo elicitur. 2. comestio Christi post resurrectionem fuit vera comestio ex August. 13. de ciuit. c. 22. & S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 5. non quia, vt opinatur Scotus in 2. dist. 8. q. 4. n. 9. In ista, cibus à Christo sumptus conuersus est in substantiam Christi sumentis, cum corpus gloriosum non sit capax accrementi; sed quia fuit attritio cibi facta virtute potentie comestiuæ. Vnde talis operatio dicebat respectum ad potentiam natiuam vitalem proximè operantem. 3. Angelus in assumpto corpore validè baptizare non potest, contra Scot. in 4. dist. 6. q. 1. quia cum ad Baptismum requirantur verba vitali modo prolata, & non possit angelus in assumpto corpore humana verba vitaliter proferre; nequit in assumpto corpore validè baptizare. 4. Etiam si corpus ab angelo assumptum per potentiam obedient. actiuè concurrat ad locutionem, vel ad aliam ex supra enumeratis operationibus; adhuc non posse illam dici vitalem; nam hæc denominatio desumitur tantum à potentia intrinsecâ naturali. Vnde locutio asinæ Baal non fuit vitalis locutio, sed sola aëris reuerberatio. 5. Non est actio vitalis motus corpori viuenti ab extrinseco impressus, nisi ad illum actiuè concurrat viuens. Vnde non dicitur vitaliter moueri animal, cum inuitum trahitur ad necem, vel cum dæmon membra energumeni mouet ipso renitente. 6. Non possunt angelos per assumpta corpora naturali vi operati effecta supra naturam; Angelus. n. per assumptum corpus non fit ad operandum potentior; at teste S. Tho. q. 110. ar. 4. ex se non habet virtutem operandi effectus supra naturam; igitur nec illam habebit in corpore assumpto. Quare non poterit assumptum corpus replicare, quamuis possit esse in duobus corporibus, intra propriam spheram distantibus. Nec poterit corpus assumptum cum alio corpore penetrare; nec impedire, quin corpus assumptum sensibus obiectum sui species transmittat, nisi vel interponendo inter corpus assumptum, & oculum videntis aliud corpus: vel localiter dimouendo à corpore assumpto causas colorum. Nec poterit assumere corpus sine accidentibus; nec accidentia sine subiecto: posset tamen accidentia à subiecto diuinitus separata, assumere. Ratio: non habet angelus virtutem immutandi naturam, & causas 2. à suâ naturali operatione. Vnde eos tantum effectus operari potest, qui per applicationem causarum naturalium produci possunt. Quare poterunt pluias, & ventos, tonitruque, & fulguta excitare; subitam sanitatem, noxios humores expellendo, & actiua passiuè applicando, causare; assumpta corpora in medio aëte sistere, ac mouere per impulsu superantem naturalem grauitatem corporum; defunctorum corpora diu incorrupta conseruare, expulsis corruptentibus, & applicatis conseruantibus.

61. Comestio Christi post resurr. vera.

62. Angelus in assumpto corpore non baptizaret validè.

63. Locutio asinæ Baal non fuit vitalis.

64. Angelus in assumptis corporibus nequit operari opera supra naturam.

Ratio omnium.

Qui effectus fieri possunt ab Angelo.

66. Ad rat. dub.

Ex his patet ad rationem dub. Ad confirm. nego conseq. nam ad opus vitale non fat est, vt principale agens sit viuens; alioqui omnis actio creata, cum sit à Deo perfectè viuente, esset vitalis; sed requiritur præterea, vt sit etiam viuens ipsum proximum principium, à quo, & in quo vitalis actio exercetur.

DISPUTATIO V.

De loco Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli necessariò sint in aliquo determinato loco secundum propriam substantiam?

PRIMA sent. negat, Angelos esse in loco secundum substantiam, sed solum secundum operationem, ita vt cum ipsa angeli operatione non sit simul præiens eius substantia: Fuit quorundam Philos. apud S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1. eamq. se sequi videntur Aureol. in 2. dist. 2. q. 3. ar. 2. sine, Heræ: in 1. dist. 37. ar. 1. Ioan. de Neap. q. 22. pu. 4. & aliqui putant esse opinionem S. Tho. cit. vbi ex sent. Nazianz. docet, Angelos abusuè esse in loco, & 1. p. q. 52. ar. 1. affirmat, esse in loco aequiuocè.

Prob. 1. ex Arist. 1. cali. tex. 100. vbi loquens de substantiis separatis, quæ supra eali lationem suo fruuntur æterno; ait, eas non esse aptas, vt sint in loco. Et Boëtius communem sapientum conceptionem ait esse, *incorporalia non esse in loco.* quod etiam docuisse videtur August. lib. 83. quæst. q. 20. & Damasc. lib. 1. fidei c. 17. quorum ille affirmat, quidquid corpus non est, abusuè esse in loco; hic verò docet intellectualiter tantum angelos esse in loco.

Prob. 2. ratione. Prima, Angelus est incapax propinquitatis & distantie localis; ergo & locabilitatis. Nam propinquitatis, & distantia immediate fundantur in locabilitate. Antec. prob. propinquitatis, & distantia sunt proprietates solius corporis, & rei materialis, ac situabilis. 2. *Locari* est contineri intra latera corporis ambientis, vt docet Philos. 4. phys. Implicat autem, angelum contineri intra latera corporis ambientis; nam hoc est proprium corporis quanti: igitur implicat, angelum esse in loco secundum propriam substantiam. 3. Angelus non potest esse in loco, nisi penetrando se cum loco; sed quando duo sese mutuò penetrant, non minus vnum est in altero, quàm alterum in alio: vt constat de duobus corporibus, aut spiritibus mutuò sese penetrantibus: ergo non minus locus dicendus esset in angelo, quàm angelus in loco.

Secunda negat, Angelos necessariò esse in aliquo determinato loco actu; ait, posse pro libito esse nusquam: S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1. ad 4. Heræ. cit. Scoti in 2. dist. 2. q. 6 § Ad propositum, Capreol. q. 1. ar. 3. ad 2. Scoti con. 1. concl. Caiet. 1. pa. q. 52. ar. 1. § Ad hæc quoque; Ferrar. 3. con. gen. c. 68. § Consider. 3. Bannez 1. p. q. 52. ar. 1. ad 7. Zumel ibid q. 2. Vasq. disp. 38. c. 7. Fundam. Angelus est in loco formaliter, vel per operationem liberam, vel per aliquid instat operationis, vt supponitur: Sed potest cessare ab omni operatione liberâ: ergo potest absolui ab omni loco actuali. Nam esse in loco, est effectus formalis operationis; sublata autem formâ tollitur effectus formalis: igitur sublata omni operatione, per quam angelus vt per formam est in loco, tollitur effectus formalis essendi in loco. Confirm. potest angelus liberè se collocare in inani extra cælum: sed in eo nullus est locus: ergo potest angelus esse nullibi.

Tertia negat, Angelum esse in loco determinato, sed

1. Sent.

2.

3. Ratio 1.

4. Ratio 2.

5. Ratio 3.

6. 2. Sent.

Fundam.

Conf.

7. 3. Sent.

to, ait esse, ubicunque operari potest: operari autem potest in quolibet corpore: igitur præsens est in quolibet corpore. Ita *Duran. in 1. dist. 37. p. 2. q. 1. nu. 26* Quod sic probatur. Nullus locus ex natura rei debetur angelo, nec circumscriptus, nec definitivus, cum sit immaterialis: sed nequit angelus circa locum operari, nisi illi supponatur realiter præsens: cum ergo operari possit circa omnem locum, erit omni loco realiter præsens; non præsentiā situs, sed ordinis: sicut anima rationalis est realiter præsens omnibus partibus corporis. Minor ostendit. operatio non ponit, sed supponit præsentiā agentis. Nec dici potest, angelum fieri præsentiē corpori, in quod est operaturus per motum localem, *Quia non est, inquit, intelligibile, quod angelus secundum suam essentiam moveatur.* Quarta docet, Angelos necessariō esse in aliquo loco determinato: *Agid. in 1. dist. 37. q. 1. Argen. ar. 2. concl. 1. Mayo. in 2. dist. 2. q. 6. §. Sed hic. Medin. 3 p. 9. §. 1. ar. 1. §. Quinta. & omnium, qui affirmant, Angelos esse in loco vel immediatē per suam substantiam, vel per ubi.* Probat *Agid.* licet angelus sit in loco formaliter per operationem, repugnat tamen, quatenus est pars Univerſi, ut ab omni operatione tranſeunte ceſſet, per quam angelus cum hoc Univerſo connectitur. Pro explic. nota, esse in loco sumi, 1. circumscriptivē, 2. definitivē. Primum est solius corporis, cuius partes respondent partibus loci, infra cuius ambientis latera illud continetur: intra quem locum aliud corpus naturaliter admittere non potest. Secundum convenit etiam Spiritui creato, ut ita sit hic, ut non alibi; itaque præsens loco, ut non ambiatur loco, sed penetret cum loco, & à quo aliud corpus non excludat. Præterea esse in loco sumi potest, 1. ut locatum sit præsens spatio reali; 2. ut sit tantum præsens spatio imaginario.

Dico 1. Angelus necessariō debet esse in aliquo loco determinato secundum propriam substantiam. Vtraque pars constat ex Scriptura, in qua non modò Angeli dicuntur hominibus apparere in corporibus assumptis; sed ad eos accedere, & recedere; ingredi, & regredi; cælumque pro loco assignari bonis, infernum malis. Igitur ex Scripturâ non solum constat, Angelos esse in loco, sed in determinato loco; alioqui nec accedere, nec recedere proprie dici possent, sed tantum metaphoricè & apparenter. Idem docent Patres. *August. de immort. anima c. 1. Quidquid est, nusquam esse non potest. Gregorius 2. moral. cap. 3. Angelorum spiritus loco circumscripti sunt. Damascenus 2. de fide cap. 3. circumscripti quidem illi sunt; nec enim in terra versantur, cum in celo sunt; nec cum à Deo in terram mittuntur, in celo remanent.* Idem docuit *Arist. 4. phys. c. 1. Omnes existimant, quia sunt, alicubi esse; quod verò non est, nusquam esse.* Et *Cicero 1. Tuscul. nu. 11. & 82. disputans de statu animarum post mortem, si enim sunt, nusquam esse non possunt.* Unde meritò opposita sent. ut error, à Doctoribus Paris. damnata est, in sine lib. *Mag. sent. errore 3. sub titulo, Erroris de Angelo vel Intelligentiâ.* Prob. quoad 1. partem: quidquid est, suum esse necessariō habet extra causas positum; ergo ab aliquo loco, aut spatio indistans. Nam statim ac angelus creatur, operari potest in extrinsecum subiectum; nequit autem, ut mox, statim operari in quodcunque subiectum: ergo eo ipso, quòd suum esse accipit extra causas positum, necessariō accipit illud ab aliquo loco vel spatio indistans. Alioqui non minùs ex se posset statim productus movere unum corpus, quàm aliat: idèd enim potest, quia indistans est ab vno, & non ab alio: quam indistantiam formaliter non ponit, sed supponit operatio, ut infra, At

esse realiter præsens alicubi, formaliter non dicit aliud, quàm occupare aliquod spatium siue reale, siue imaginarium: sicut Deus dicitur realiter præsens in spatiis imaginariis; quia ea replet suâ immensâ ac infinitâ substantiâ. Confirm. Implicat angelum esse, & alicui tempori non respondere: nam omne quod est, quamdiu est, necessariō in suo esse durat, per ordinem ad tempus, siue reale, siue imaginarium. At vnaquæque res ita se habet ad spatium sicuti ad tempus: ergo sicut nulla res absolvi potest à tempore, ita nec à spatio. Unde eadem necessitate, quâ Deus per æternitatem respondet omni tempori reali vel imaginario; per immensitatem respondet omni spatio reali vel imaginario. Ratio: ut res sit præsens tempori, nil aliud requiritur, quàm ut existente tempore coexistat res, ita ut res sit præsens loco, nil aliud requiritur, quàm ut existente loco coexistat res indistans à loco.

Prob. quoad 2. partem contra *Duran. ut ex Scriptura, & Patribus constat, & infra, Angeli realiter moventur de vno loco in alium: ergo non sunt realiter præsentes ubicunque possunt operari, quia si essent, non necessariō moverentur, ut alicubi operari possent; quia motus ad nihil aliud deseruit, nisi ad producendam præsentiā agentis circa subiectum operabile.* 2. Potest Deus uti angelo ad operandum circa subiectum distans: ergo angelus non est ubicunque operari potest: nam subiectum distans dicit, angelum non esse ubique præsentiē.

3. Sequeretur, angelum æquari Deo in immensitate: sicut Deus est immensus, quia præsens est omni loco, & operari potest ubique absque vllâ sui mutatione: ita & angelus in sent. *Duran.* Confirm. creato alio, & alio mundo, de nouo angelus absque vllâ sui mutatione fieret præsens alij, & alij mundo, quod est proprium Dei. Respondet, Deum non solum esse ubique præsentialiter, sed etiam causaliter, quia omnia efficit & conseruat. Sed contrâ: hoc non tollit, quin angelus saltem adæquetur Deo quoad immensitatem, esto illi non adæquetur quoad causalitatem. Prob. 4. Substantia finita non potest habere præsentiā infinitam; ideo enim Deus habet præsentiā infinitam, quia est substantia infinita. Sed angelus est substantia finita; nequit igitur habere præsentiā infinitam: haberet autem infinitam, si præsens esset ubicunque operari posset. Propter has rationes non potest *Durandi* sententia ab erroris notâ excusari. Unde num. 38 aperte fatetur, se non asserendi; sed inquirendi causa hæc dixisse.

Dico 2. Angelus non est, neque esse potest in loco circumscriptivē, sed tantum definitivē. Primum constat; nam esse in loco circumscriptivē supponit in locato extensionem partium, per quas respondeat partibus loci, & per quam ab eodem spatio naturaliter expellat omne aliud corpus: quæ angelicæ indiuisibilitati repugnant. Dices: non repugnat, corpus collocari in spatio indiuisibiliter, & definitivē, ut constat de corpore Christi in Eucharistiâ, quod indiuisibiliter respondet accidentibus Euchar. ergo nec repugnabit, spiritum collocari in spatio diuisibiliter, & circumscriptivē. Resp. neg. conseq. nam ut corpus collocari possit in spatio indiuisibiliter, sufficit ut spoliari possit sitali extensione partium, ratione cuius proximè occupat spatium diuisibiliter; & indui modo indiuisibili, ratione cuius occupare possit spatium indiuisibiliter. Ut autem possit Spiritus occupare spatium diuisibiliter, non sufficit, ut induat modum diuisibilem, nisi ipse etiam secundum substantiam euadat diuisibilis, quod implicat. Se. modus est tantum ratio, quâ subiectum collo-

Fund.

8. Sent.

9. Esse in loco sumi potest dupliciter.

10. Concl. 1. Inmembris.

Coniura.

11. Necessariō est in aliquo loco.

12. Confirm.

à prior.

13. Est in loco determinato secundum propriam substantiam.

14. Prob. 2.

15. Prob. 3.

Conf.

16.

17. Prob. 4. à priori.

Sententia Durandi erronea.

18. Angelus in loco solum definitivē.

19.

20.

Ratid.

collocatur in spatio: ergo si subiectum est diuisibile, etiam si modus sit diuisibilis, non poterit collocari in spatio diuisibiliter; quia hoc essentialiter requirit subiectum in se ipso indiuisibile, ut possit pars subiecti respondere parti loci; alioqui non ipsum subiectum, sed modus ipse esset in spatio diuisibiliter. Ut autem possit subiectum diuisibile collocari in spatio indiuisibiliter, non requirit, ut ipsum subiectum euadat posituè indiuisibile in se, sed tantum negatiuè in ordine ad locum, non respondendo illi per partem subiecti ad partem loci, sed per totam entitatem totius subiecti ad quamlibet partem loci. quia non respondere spatio diuisibiliter, est effectus negatiuus; respondere diuisibiliter, est effectus positiuus. Potest autem subiectum diuisibile, sine variatione suæ essentialis diuisibilitatis, non præbere spatio extrinseco effectum formalem suæ diuisibilitatis. Nequit autem subiectum indiuisibile sine variatione suæ essentialis indiuisibilitatis, præbere spatio extrinseco formalem effectum diuisibilitatis: quia non potest subiectum in genere causæ formalis præbere alteri, quod in se formaliter non habet: potest non præbere alteri, quod in se formaliter habet. Secundum prob. præsentia definitiua ita subiectum collocat in vno loco, ut vi eiusdem naturaliter collocari non possit in alio. Quia verò hoc conuenit etiam præsentia circumscriptiue, additur præterea, ut ex vi eiusdem præsentia totum locatum sit in toto loco, & totum in quauis parte loci. At neutra ex his conditionibus repugnat Spiritui creato: ergo.

21.

Quid sit esse definitiue in loco.

22.

Anima non est definitiue in manu, &c.

23.

Nec Corpus Christi in Sacram.

24.

Prima sent. nulla modo est s. Thom. Coniura.

Infero 1. animam rationalem non esse definitiue in manu, nec Angelum in spatio palmari, si naturaliter esse queat in spatio bipalmari: quia præsentia definitiua non solum excludit actualem præsentiam naturalem eiusdem rei in aliâ parte loci, sed etiam potentialem in maiore spatio, non tamen excludit aliam præsentiam obediens, actualem, vel potentialem eiusdem rei in alio vel eodem spatio. quia præsentia definitiua importat adæquatam actum locabilitatis naturalis. 2. Corpus Christi non esse definitiue in Sacramento, sed peculiari modo, qui dicitur sacramentalis, medio inter definitiuum & per immensitatem, cuius est supernaturalis quædam participatio: conuenit cum definitiuo, quatenus non est actu vbique; conuenit cum immensitate, quatenus ex vi eiusdem supernat. virtutis, quæ collocatur in vnâ hostiâ, collocari potest in aliis in infinitum. Deus autem vi eiusdem immensitatis aut actu est in spatio infinito, aut saltem esse potest in spatio maiore in infinitum vi propriæ virtutis. Ex quo patet, non posse produci creaturam, quæ naturaliter exigat præsentiam maiorem in infinitum. Talis .n. exigentia necessariò supponeret in exigente locabilitatem actu in infinitum, quæ substantiæ limitatæ repugnat: nam licet actualis præsentia semper esset finita, locabilitas tamen esset actu infinita. Confirm. idè corpus Christi vi virtutis sacram. potest esse sub speciebus maioribus in infinitum, quia vi virtutis sacram. coniungitur cum infinita potentia Dei, quæ in locando corpus Christi sub accidentibus Euchar. maioribus terminum non habet.

Ad argum. primæ, tantum abest, ut sit s. Tho: ut ab ipso, si loco, conseatur heretica; quam Ægidius, & Gabriel errorem vocant. Neque cum *ibid.* docet, Angelum esse in loco per operationem, sicut causam in suo effectum, illum excludit à loco per substantialem præsentiam: cum in hoc sensu illam appellet hereticam. Cum verò ipse, & citati di. unt, Angelos vel non esse in loco, vel non nisi æquiuocè,

& abusiue, non intendunt, eos excludere à loco simpliciter, sed tantum circumscriptiue. Ad 1. rationem, concedo anteced. de propinquitate & distantia circumscriptiua; nego de definitiua: nam sicut Spiritus est capax locabilitatis definitiua, ita & propinquitatis, distantiaque definitiua. Ad 2. talis descriptio est locabilitatis circumscriptiua, non definitiua; vnde mirum non est, si ea repugnat angelo. Ad 3. ut aliquid dicatur esse in alio, ut in loco, non sufficit ut sit in illo quomodocunque, sed ut in alio habente situm; locus enim, teste s. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 3. situm formaliter importat, quare potior est ratio; ut Spiritus sit in corpore, quam corpus in spiritu, ut in loco; quia corpus habet situm, quo caret spiritus. Ad fundam. secundæ, nego maior. de quâ infra. Ad confirm. dist. minor. extraculum nullus est locus realis actualis, concedo; imaginarius & possibilis, nego; qui satis est, ut res ibi existens, non dicatur nullibi existere; nam per hanc negationem denotatur res in nullo spatio, neque reali, neque imaginario, existere. Ad fundam. tertie nego maior. Ad prob. nego consequ.

SECTIO II.

Per quid Angeli sint in loco formaliter?

CONTROVERSIAM hanc difficiliorem reddunt tot sententiæ, quas ad 4 principales reuocabo: radix diffic. esse in loco, est locum contingere, & quodammodo illi commensurari: Angelus cum sit purè spiritualis, nihil habet per quod locum contingat, eique commensuretur. Tota dissensio est, in assignandâ ratione, per quam angelus locum formaliter contingat, eique aliquo modo commensuretur. Supponimus autem contra *Alens. 2. p. q. 32. me. 1. & aliquos Thomistas*, non requiri virtutem supernaturalem, ut angelus in loco se constituat; sed posse natuâ suâ facultate id præstare; alioqui non esset naturaliter potens ad opus maxime naturale, quale est esse in loco.

Prima sent. affirmat, Angelum esse in loco formaliter per operationem transeuntem: *Ægid. in 1. dist. 37. q. 1. Herne. art. 1. Capreo. in 2. dist. 2. q. 1. ar. 1. & 3. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Consider. Zumel 1. p. q. 52 ar. 1. q. 4. concl. 4. & videtur s. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1. vbi concludit, substantiam spirituales non posse esse in loco, nisi per operationem, quæ effectum aliquem in eo producat. Laborant autem in definiendo, quænam sit hæc operatio, quam angelus producit in loco: ferè omnes conueniunt, non esse aliquam determinatam; sed vel esse motum localem, vel illuminationem, vel quamcunque vnionem cum loco per modum præsentia, aut actiua continentia; aut etiam per modum passionis à loco in angelo receptæ: ut saluent, dæmones esse in loco inferni, non per actiuam, sed per passiuam operationem ab igne pænali supernaturaliter in ipsos agente. Addit *Capreo. ar. 3 ad 7.* posse angelum esse in loco per modum *nobilitationis, exornationis, & actualisationis, seu vigationis* corporis per spiritum: ut saluet, quo pacto Angeli beati sint in empyreo, in quo nihil operantur.*

Fundam. Angelo id est formalis ratio essendi in loco, per quod locum formaliter contingit; ut constat de locato corporeo: at per solam operationem transeuntem angelus locum contingit. Nam cum angeli sint expertes molis, non possunt immediate per substantiam, quæ spiritualis est, aut per aliquid sibi inhærens (nam quidquid in angelo est, spirituale est)

est) locum contingere: ergo illum contingunt per operationem transeuntem, ut per propriam effectum: quia cum hæc sit distincta ab angelo, & recipiatur in loco ut in subiecto, physice illum contingit, etque commensuratur, modo proportionali, quo corpus per quantitatem tangit locum. Confirm. teste S. Tho. 1. p. q. 8. ar. 2. Spiritus increatus est in loco per operationem, quæ res cunctas in proprio esse conseruat; ergo etiam Spiritus creatus.

Secunda docet, Angelos esse in loco per applicationem virtutis operatiuæ: *Bachy. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 3. Argem. in 1. dist. 37. ar. 2. ad 1. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 1. §. Quoad 4. Bannez. ibid. cont. 3. Medih. 3. p. q. 52. ar. 1. ad arg.* Hæc sent. non negat, angelum esse in loco per operationem transeuntem, sed ulterius addit, etiam esse posse per solam applicationem virtutis in actu 1. absque vlla operatione in actu 2. positâ in loco. Est autem hæc virtutis applicatio in angelo, ut *Caiet.* explicat, expedita facultas operandi in loco per practicum iudicium de operatione in loco producendâ, & voluntatis electionem, cum negatione situalis distantie substantiæ angelicæ à corpore, in quo est angelus operaturus, sublatis omnibus impedimentis ad proximè expediteque operandum; ita ut inter hanc potentiam, & operationem nullum intercedat medium. Prob. 1. auth. S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 1. affirmantis, Angelum esse in loco per applicationem virtutis ad locum quali: *ercunquc.* Per rō qualiternunque, necessariō intelligit applicationem virtutis in actu 1. ad operandum, ut illam distinguat ab applicatione virtutis simpliciter, quæ est per æquale exercitium virtutis operatiuæ. Vnde *quodl. 1. ar. 4.* distinguit applicationem virtutis ab ipsâ operatione transeunte; & per primum, quem vocat *contactum virtualem loci*, docet angelum esse in loco.

Prob. 2. hæc applicatio virtutis in angelo respondet quantitati in corpore: sed corpus est in loco per applicationem quantitatis ad locum: ergo & angelus erit in loco per applicationem ipsius virtutis ad locum. Maior prob. sicut quantitas non inest loco, sed locato, illudque denominat quantum formaliter, & locabile circumscriptiuè: ita virtus transeuntem operatiua inest angelo, illumque denominat quantum virtualiter & locabile definitiuè. Notat *Caiet. 1. p. q. 52. ar. 1. §. Sed est aduert.* per solam applicationem virtutis operatiuæ, angelum inchoat esse in loco: inchoatur enim eius præsentia per virtutis applicationem; compleretur autem per exercitiam operationem in loco.

Tertia asserit, Angelum esse in loco formaliter per suam substantiam: *Richar. in 1. dist. 37. art. 1. q. 1. Duran. in 2. p. eiusd. dist. q. 1. nu. 26. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 1. Scoti q. 6. Mayro. q. 6. Gregor. q. 2. ar. 2. §. Duo igitur, Rub. qu. ult. Gabr. q. 2. ar. 2.* Verum hoc interest inter *Duran.* & reliquos; quod putet, angelum per suam substantiam esse præsentem vbi que non præsentia situs, sed ordinis mouentis ad mobile; reliqui verò solum docent, angelum esse in determinato loco. Prob. 1. sicut quantitas est in loco formaliter per seipsam, nullâ mediâ operatione, aut modo à se distincto: ita & angelus per suam substantiam præcisè, nullâ operatione, aut modo superaddito. 2. præcisè omni modo, vel operatione, nuda substantia angeli ratione suæ limitatæ entitatis, determinat sibi certum locum, à quo definitiuè continetur, & à quo dicitur negationem distantie, & simultaneam coexistentiam in ordine ad idem spatium.

Quarta censet, Angelos esse formaliter in loco, non per aliquid in loco productum, nec per nudam substantiam, sed per aliquem modum, qui sit ter-

minus motus angelici, immediate efficiens substantiam, eamque quodammodo vnicens, & applicans tanto, vel tanto spatio, iuxta maiorem, vel minorem virtualemente extensionem ipsius modi erga spatium, quod respicit, & à quo essentialiter pendet, ut à tera mino extrinseco actui, ad cuius varietatem variatur talis modus, qui dicitur *Vbi*: *Molin. 1. p. q. 52. ar. 1. dist. vn. me. 5. Vasquez dist. 188. c. 7. Suarez lib. 4. de angel. c. 2. Arrub. 1. p. dist. 154. c. 3. Albert. coroll. 5. d. b. 4. ex præd. Vbi.* Hæc sent. probari solet iisdem argumentis *Vbi* materiale in corporibus: 1. datur motus localis, quæ est realis actio, & exercitium potentie motiuæ; sed omnis realis actio habet realem terminum; quia implicat, produci actionem sine termino; est enim hæc essentialis tendentia & via ad terminum. Terminus alius esse non potest quam *Vbi*: nam terminus debet proportionari actioni: sed motus, qui est actio, successiuè vbificat subiectum in ordine ad spatium: ergo & eius terminus, qui resultat in quiete, debet permanenter vbificare subiectum in ordine ad spatium. Confirm. posset angelus extra mundum moueri, in quo nullum est spatium reale: implicat autem esse motum sine aliquo termino reali: ergo eo casu necessariō producit *vbi* reale. Prob. 2. Negatio in rebus existentibus non potest de nouo incipere sine corruptione alicuius forme positiuæ, cum debeat incipere per non esse eius rei, cuius est negatio: sed præsentia angeli in spatio non incipit per non esse alicuius forme positiuæ: igitur hæc præsentia in spatio non est sola negatio distantie à loco. 3. Concedendum est in angelo fundamentum propinquitatis, & distantie ab aliquo corpore: at hoc non semper est motus; nam angeli creati sunt cum respectu propinquitatis ad æthereum, & distantie ad reliqua corpora sine vilo motu. Nec potuit hoc fundamentum esse vel creatio; nam hæc semper fuisset eadem siue in vno siue in alio loco à Deo posita fuisset: vel substantia aut potentia angeli; nam hæc semper sunt eadem, siue in vno, siue in alio loco collocentur. Igitur præter hæc concedenda est aliqua accidentalitatis forma, quæ in angelis esset fundamentum talis respectus propinquitatis ad vnum, & distantie ad aliud corpus. 4. Potest angelus ex loco maiore contrahere se in minorem: & contra ex minore dilatare se in maiorem; atque adeo amittere vel acquirere nouum respectum præsentie ad aliam partem loci. Nequit autem solâ suâ voluntate amittere, vel acquirere respectum ad terminum manentem, nisi tollat, vel addat aliquid in fundamento: ergo aliquid tunc aufert vel addit in se, ut cesset vel resultet nouus respectus propinquitatis ad aliam partem loci.

Pro explic. nota, in locatis corporeis, per quorum analogiam explicamus incorporea, duo esse, quæ videntur ad formalem rationem loci pertinere, & simultaneam locati cum loco per actiuam continentiam loci; & mutuum contactum mathematicum cum loco, qui sit mediâ quantitate loci & locati: ad quæ consequitur respectus situalis propinquitatis tam locati ad locum, quàm loci ad locatum. Hinc factum est, ut aliqui in explicando angelorum loco, solum respectum habentes ad primam rationem loci, affirmarint, eos esse in loco per propriam substantiam, vel *vbi*. Alij verò respectum habentes ad utramque loci rationem, conati sunt in angelorum loco assignare aliquid proportionale quantitati, mediante quo fiat aliquis contractus inter angelum & locum. Vnde aliqui assignant actionem transeuntem, quæ angelus physice tangit locum; alij passionem, quæ angelus tangitur à loco;

33.
2. Sent.

34.
Prob. S. Tho.

35.
Prob. ratione.

36.
3. Sent.

Prob. sent. 1.

37.
4. Sent.

Prob. 1.

Confirm.

38.
Prob. 2.

39.
Prob. 3.

40.
Prob. 4.

41.
Nota duo res
quæ ad
formalem
loci rationem,
& simultaneam
locati cum
loco, & mutu-
um contactum
matematicum
cum loco.

alij demum applicationem virtutis operatiuæ angeli ad locum, quæ respondere videtur applicationi quantitatiuæ dimensionis corporis ad locum.

42.
Angeli non sunt in loco per nudam substantiam,

Dico 1. Si de loco angelorum loquamur iuxta priorem rationem, Angeli non sunt in loco per nudam substantiam, aut *vbi*, sed per locabilitatem respondentem locabilitati corporum, quæ est sola extensio corporis localis. Primum euidens est: nam nuda substantia angeli non suscipit maiorem, vel minorem præsentialitatem ad spatium; cum ex se sit semper eadem & inuariabilis quoad entitatem: at angelus liberè variare potest suam præsentialitatem, collocando se modò in maiore, modò in minore spatio. Si autem esset in loco per nudam substantiam, vel oporteret variari entitativè substantiam, modò crescendo, modò decrecendo, quod implicat: vel certè non posset suam præsentialitatem ad spatium liberè variare, sed per eandem præsentiam semper æquale spatium occuparet. Secundum ex Philosophia mihi certum est: nam præcilo *vbi*, omnia saluari possunt per solam extensionem aut formalem, vt in corporibus; aut virtualem, vt in Spiritibus, vt *mex*. Taceo inextricabiles difficultates cum affert, tam *vbi* corporeum, quàm spirituale. Tertium antequam probem, assigno discrimen inter *vbi*, & extensionem localem: *vbi* per aduerb. est terminus motus localis, essentialiter variabilis ad variationem spatij: extensio localis in corporibus, est quidam modus ex quantitate naturaliter resultans, qui non variatur ad variationem spatij, sed perseverat idem cum corpore in quolibet spatio; estque fundamentum *vbi*, quod successivè variatur ad successivam variationem spatij. Prob. concl. In corporibus datur extensio localis, per quam corpora sunt proximè occupatiua spatij, distincta ab ipsa quantitate; vt constat in quantitate Corporis Christi, quæ in Eucharistiâ separatur ab extensione locali: at hæc sufficit absque alio modo addito: Igitur similis extensio virtualis concedenda est in Spiritibus, ratione cuius illi sint proximè occupatiua spatij; quæque non necessariò varietur ad variationem spatij, sed eadem inuariata perseverare possit cum spiritu in quocunque spatio: cum hoc tamen discrimine, quòd extensio formalis corporum naturaliter resultet ex quantitate; virtualis Spirituum liberè pendeat à voluntate subiecti.

43.
Nec per *vbi*:

44.
Sed per locabilitatem, quæ est extensio, vel formalis vel virtualis.

45.
Prob.

Discrimen inter extensionem formalem corporum, & virtualem spirituum.

46.
Conf.

Confirm. etiam animus rationalis præter unionem informativam, habet virtualem extensionem ad corpus; cum aliud sit informare, aliud esse præsens corpori; nam hoc est separabile ab illo, licet non contrà. Similiter corpus Christi in Euchar. habet extensionem virtualem in ordine ad species sacrament. Sed neque animus rationalis, neque Christi corpus ad variationem spatij variat suam extensionem localem, quam vel ille habet ad corpus, eoque mediante ad spatium; vel hoc ad species sacras, usque mediantibus ad locum: ergo nec spiritus suam præsentiam, quam habet ad locum, necessariò variat ad variationem loci, sed eam retinere potest, variatà tantum connotatione spatij. Minor prob. alioqui & animus rationalis ad motum corporis variaret informationem erga illud; nam hæc essentialiter pendet à præsentia animæ ad corpus: & corpus Christi successivè variaret præsentiam sacrament. ad species Euchar. absque novâ prolatione formæ: utrumque autem est absurdum: ergo &c. voco autem hanc extensionem localem, *locabilitatem*, quia per illam subiectum fit proximè locabile in spatio, quæ prout connotat hoc, vel illud numero spatium, dicitur *vbi*. Est igitur *vbi* in meâ sent. ipsa extensio localis, seu formalis, vt in corporibus;

Vt est extensio formalis, seu virtualis, prout connotat hoc spatium.

seu virtualis, vt in Spiritibus, prout connotat hoc aut illud numero spatium.

Obiic. motus, quo mobile movetur supra spatium, depêdet essentialiter ab hoc, vel illo numero spatio; ergo & eius locabilitas. nã eandè dependentiã habet præsentia permanens mobilis à spatio permanente, quam habet præsentia successiva eiusdem mobilis à spatio successivo. Antec. prob. nequit mobile per partem motus A, per quam transilit partem spatij A, transilire partem spatij B, cum pars motus A, sit essentialiter addicta parti spatij A, cum sit essentialis respectus ad illam. Resp. neg. anteced. eiusque prob. nam posset hæc pars motus A & respicere aliam partem spatij: & per eundem numero impetum impressum potest lapis pertransilire hoc, vel illud numero spatium, quod sic ostendo. Dum movetur sursum lapis per impetum impressum, transferat Deus in instanti hunc mundum in aliud spatium, & corrumpat hunc aërem, alio producto, conservato lapide cum eodem numero impetu impresso, quo antea erat in alio loco, & spatio, adhuc pergeret moveri sursum lapis per eundem numero impetum supra diversum numero spatium, quam antea motus fuisset.

Dico 2. Si de loco angelorum loquamur iuxta post. rationem, angeli sunt in loco per solam operationem transeuntem in locum, quæ alia esse non potest, quàm impetus localis in eo productus. Fundam. iuxta post. rationem per id tantum possunt angeli esse in loco, per quod aliquo modo contingunt & commensurantur loco: sed per solam operationem transeuntem possunt angeli contingere locum, eique commensurari: nam duplex est contactus, *Mathematicus* exercetur mediâ quantitate; *Physicus* mediâ actione transeunte. At nequit angelus locum contingere *mathematicè*, cum sit expertus quantitatis; ergo contingere tantum illum poterit *physicè*, mediâ actione transeunte in eo receptâ. Hæc autem alia esse non potest quàm motio localis; quia nullam potest angelus in corpora operationem exercere, nisi localem. Ratio: nulla potentia reperitur ad extra accidentaliter operatiua in naturâ creatâ, quæ per se primò non ordinatur ad perficiendam naturam, in quâ est. Sed præter potentiam loco motivam, intellectivam, volitivam, nulla datur in angelo potentia accidentaliter operatiua, quæ per se primò ordinatur ad perficiendam naturam angeli, cum sit substantia purè intellectualis: ergo præter potentiam loco motivam, nulla alia potentia est in angelo ad extra operatiua. Nam potentia intellectiva & volitiva, cum sint immanentes, non sunt ad extra operatiuæ. Maior constat inductione: potentia calefactiva ignis per se primò est ad perficiendam formam aquæ: illuminativa solis per se primò ordinatur ad perficiendam naturam solis: &c.

Solum hæc inductio deficere videtur in potentia productivâ specierum intentionalium, quæ per se primò est ad perficiendam potentiam cognitivam à se distinctam. Verum, cum hæc potentia ordinatur ad propagationem intentionalem rei, in variis potentiis cognoscentium, eadem erit proportionalis ratio de istâ, ac de potentia generatiua rei in esse reali specifico. Ratio: licet potentia generatiua rei per se primò non ordinatur ad perficiendam eandem naturam individuam, ordinatur tamen ad perficiendam eandem specificam. Pari modo, licet potentia productiva specierum intentionalium non ordinatur per se primò ad perficiendam eandem naturam individuam in esse reali; ordinatur tamen ad perficiendam eandem individuam

47

48

49.
Sunt in loco per operationem.

50.
Angelus in corpora operationem solum localem exercere potest.

51

Etiam species intentionales ordinantur ad perficiendam rem cuius species.

Ratio.

32.

33.

34.

35.

36.

Conf.

37.

Ad conf.

38.

Obiic. 3.

diuidiam in esse intentionali, dum illam indiuidualiter propagat secundum esse intentionale in variis potentiis cognitiuis. Reliquæ autem potentiz accidentales, cum nec ordiuntur ad propagandam eandem naturam specificatam in esse reali, nec eandem indiuiduam in esse intentionali, nequeunt ordinari ad perficiendum subiectum extrinsecum, quin per se primò ordinentur ad perficiendum subiectum proprium. Quia sicut qualibet natura per se primò inclinatur ad seipsam perficiendam conferendamque: ita omnes potentiz ab eâ fluentes, fluunt cum eadem inclinatione primariò ad seipsas propriamque naturam, secundariò vero ad alia à se diuersa perficienda. Dices. Ergo saltem in angelo erit potentia productiua speciei sui in intellectu alterius angeli, vel animæ separatæ: nam etiam angelus propagatur in esse intentionali in variis potentiis cognoscentibus. Resp. neque hanc esse in angelo, ob rationem *infra*.

Infero, Angelum incompletè esse in loco per præsentiam; completè per operationem transeuntem: ex *S. Tho.* qui interdum docet, angelos esse in loco per applicationem virtutis; interdum per operationem transeuntem: 1. modo sunt in loco per præsentiam incompletè; 2. modo completè per contactum physicum respondentem mathematico.

Dices. Operatio transiens est extrinseca angelo; ergo nequit illi esse ratio contingendi locum. Tum quia tunc aliqua se tangunt, quando eorùm extrema fiunt simul: sed per operationem transeuntem extrema angeli, & loci non fiunt simul: ergo non se tangunt: tum quia si operatio transiens esset angelo ratio tangendi locum, posset tangere locum à se distantem per operationem transeuntem in eo productam. Resp. neg. conseq. de tactu physico; concedo de mathematico: Ad 1. prob. concedenda maior de tactu mathematico, qualis est inter duo corpora quanta; neganda de physico, qualis est inter agens, & eius physicam actionem transeuntem in subiectum sensibile. Ad poster. nego sequel. nam operatio transiens non est angelo ratio tangendi locum, nisi vt includens substantialem præsentiam ipsius.

Obiic. 2. contactus corporis cum loco est mutuus, tam ex parte loci, quam ex parte locati: contactus autem angeli cum loco, etiam physicè consideratus, non est mutuus; quia licet angelus physicè agat in locum, locus tamen non agit physicè in angelum. Confir. si vt angelus sit in loco per physicum contactum, sufficit vt tantum operetur in loco, sufficet etiam, vt tantum locus operetur in angelo, ad hoc vt angelus sit in loco. Vnde erit in loco inferni per solam operationem ignis infernalis in ipsum. Resp. conced. totum: neque in angelorum loco assignanda sunt omnia, quæ sunt in loco corporum. Ad confir. neg. sequela: alioqui vnus angelus mouens alium, esset in illo vt in loco. Ratio: vt angelus sit in loco per contactum physicum, requiritur aliquid proportionale tactui corporis ad locum, per cuius analogiam angelus est in loco: hoc autem esse non potest nisi aliquid sensibile, ratione cuius locatum tangendo locum aliquò modo illi commensuratur. Locus autem, cum nequeat in angelum sensibiler agere, cum nec angelus sit capax accidentis sensibilis, nec agens corporeum aptum agere in subiectum spirituale, nequit illum tangere.

Obiic. 3. Angelus potest tangere locum per sui præsentiam: ergo frustra ad contactum loci requiritur eius operatio transiens. Antec. prob. tum quia angeli præsentia est diuisibilis, atque aded

commensurabilis loco; tum quia animus rationalis tangit corpus per vnionem informatiuam: sed ita se habet vnio informatiua animi ad corpus, sicut præsentia angeli ad locum. Tum quia corpus Christi tangit species factas per solam præsentiam sacram.

Resp. neg. antec. Ad 1. prob. dico, ad contactum localem, requiri diuisibilitatem sensibilem, cuiusmodi non est præsentia angeli. Vnde substantia materialis separata à quantitate non tangeret locum, esto maneret præsens loco, quia non haberet præsentiam sensibilem proportionatam loco. Ad 2. Si informatio sit per vnionem corpoream, vera est maior; & falsa minor; quia præsentia angeli ad locum non est corporea: si per vnionem spiritualement, falsa est maior: & tunc dico, animum rationale tangere corpus per operationes vitales sensibiles. Ad 3. nego antec. nam tangit illas per vnionem corpoream sustentatiuam, de qua *7. to.*

Argumenta primæ sent. quatenus probant requiri operationem transeuntem, solum probant de loco angelorum secundum contactum, non de loco simpliciter: alioqui animæ separatæ, quæ in sent. Thomist. nullam habent operationem in loco, nullo pacto essent in loco. Ad confir. eodem modo dicitur Deus esse in loco, & per immensitatem, per quam supponitur ante omnem operationem in quouis spatio imaginario, vt *1. to. disp. 8. sect. 3.* & per operationem transeuntem, quæ effectiue conseruat omnia loca. Ad argum. secundæ, nego, angelum fieri præsentem loco per applicationem virtutis vel incompletè; ad id. n. sufficit sola præsentia angeli in loco; vel completè, nam ad hoc necessaria est operatio sensibilis transiens, physicè tangens locum. Ad auth. *S. Tho.* dico, per applicationem virtutis intelligere præsentiam localem angeli, quæ naturaliter prærequiritur ad operationem sensibilem in loco, ratione cuius angelus completè est in loco. Ad rationem, nego maior. Ad prob. nego paritatem: nam quantitas reddit corpus completè locale, quia est illi ratio tangendi locum: virtus autem angeli nullo modo est angelo ratio existendi in loco, neque incompletè; quia ad id sufficit sola præsentia; neque completè, quia ad hoc requiritur, aliquid corporeum commensurabile loco.

Ad argum. tertias, nego, Angelum posse esse in loco per nudam duntaxat substantiam, ob rationem assignatam primâ assert: Vnde ad 1. neg. antec. est enim quantitas in loco formaliter per extensionem localem, quæ est modus à parte rei distinctus, ab eâ que separabilis: quo diuinitus separato, necessariò addendus esset alius modus; cum nulla res; vt suppono, possit à Deo conseruari sine aliqua præsentia. Ad 2. Nuda substantia angeli nullum habet ex se determinatum locum, sed potest pro libito esse in maiore, vel minore spatio. Ad argum. quartæ, quatenus probant, ad existendum in loco simpliciter, requiri modum additum substantiæ, concedenda sunt; quatenus contendunt, hunc modum esse terminum motus localis, & necessariò variari ad variationem spatij, neganda sunt. quare ad 1. nego minor. duplex enim terminus localis assignari potest, alter extrinsecus, qui est spatium, siue reale, siue imaginarium, supra quod mobile mouetur; alter intrinsecus, qui est impetus impressus, productus in ipso mobili, vt cuius transferunt de loco ad locum, quo cessante, cessat motus: nam sicut motor producit impetum in subiectum distinctum, vt cuius illud mouetur; ita eundem impetum producit in se ipso, vt cuius subiectum mouetur. Ad prob. nego, ex motu locali resultare terminum aliquem, in quiete permanentem: cum enim

§9.

60.

Resp. ad arg. pro prima sententia.

61.

Pro secunda sententia.

Ad S. Thom.

62.

Ad ratio. nam.

63.

Ad arg. tertie sent.

64.

Arg. quartæ sent. quomodo accipienda.

enim intrinsicè terminus motus sit impetus impressus, quæ est qualitas actu mouens, non potest esse in subiecto, & actu non mouere. Cæterum, cur subiectum, vt actu moueatur, requirat aliquid distinctum ab ipsâ locabilitate; vt autem maneat in quiete, sufficiat sola locabilitas, est, quia semper in motu subiectum habet aliquid, quod non habet in quiete; habet enim vt occupet spatium maius suâ locabilitate; igitur per aliquid distinctum à locabilitate; in quiete vero semper occupat spatium æquale suæ locabilitati: ergo præter locabilitatem, non est opus aliquo alio modo distincto. Cæterum occupat subiectum in motu semper spatium maius se, quia dum subiectum est in motu, non respondet in instanti spatio, quo pacto illi respondet spatium æquale; sed in tempore; quo pacto illi de necessitate respondet spatium maius, quàm sit mobile. Idem igitur est, subiectum in motu occupare spatium maius se, ac subiectum respondens in tempore spatio, occupare spatium maius se. Nam sicut in tempore subiectum non est in iisdem, sed in aliis, ac aliis partibus loci: ita nunquam in motu potest esse in spatio æquali, alioqui non sumeretur subiectum in motu, sed in quiete. Ad confir. neg. conseq. nam motus localis tam in pleno, quàm in vacuo semper pro intrinsicè terminò habet impetum impressum; qui cum sit qualitas naturaliter actu mouens, non potest naturaliter manere post motum; alioqui maneret; & non exerceret suum naturalem actum deferendi mobile de loco ad locum. Ad 2. resp. Præsentiam localem superaddere locabilitati puram connotationem corporis indistantis, quæ acquiri, vel amitti potest per solum motum localem mobilis ad locum: Acquiritur autem per motum localem connotatio loci sine aliâ mutatione intrinsicè permanente; vt patet in rebus in ordine ad tempus extrinsecum, quæ sine vllâ sui mutatione modo connotant tempus vt futurum, modò vt præteritum, per solum accessum, & recessum temporis ad res ipsas, quæ permanent. Concedo igitur, præsentiam localem non esse negationem, licet interdum per eam explicetur; sed esse aliquid posituum, non re, sed ratione distinctum ab ipsâ locabilitate subiecti, per connotationem dumtaxat extrinseci termini indistantis. Ad 3. dico, fundamentum propinquitatis, & distantie, formaliter sumptæ pro respectu rationis ad corpora, esse ipsam collocationem mobilis in tali loco; respectus enim locati ad locum supponit locatum in tali loco: Fundamentum collocationis mobilis in tali loco, vel esse motum localem, vel liberam voluntatem Dei, creantis locantisque subiectum in tali potius loco, quam in alio. Explico exemplo ab aduers. admissio. Fundamentum relationis, quam res dicit ad tempus præsens, præteritum, & futurum, est ipsa coexistentia rei in tali tempore, ex qua consequitur talis respectus rationis, vt vnum tempus respiciat vt præsens, aliud vt præteritum, aliud vt futurum: Fundamentum coexistentie in tali tempore, est vel libera voluntas Dei producentis rem in tali tempore, vel actio causæ 2. Sicut igitur potest eadem res inuariata quoad omnia intrinsicè respicere hoc tempus vt præsens, quod respicere poterat vt præteritum, & futurum: ita idem subiectum inuariatum quoad omnia intrinsicè, respicere hunc locum vt indistantem, quem respicere poterat vt distantem. Ratio: ad huiusmodi respectus rationis sufficit quæcunque variatio extrinsecæ per solam similitudinem & coexistentiam rerum.

63. Quartum argumentum solum probat nostram 1. assert. de locabilitate angeli in spatio, distinctâ ab eius substantiâ, & ab eius libertate dependente.

S E C T I O III.

An hæc Angeli locabilitas sit formaliter diuisibilis?

HANC controu. agitant recentiores de vbi angelico, quod in nostrâ sent. non datur. At eadem fieri potest de locabilitate. Prima sent. negatiua, Vasquez disp. 188. c. 7. nu. 30. Albertini corol. 5. ex prædic. vbi, dub. 5. Prob. 1. hæc angeli locabilitas est essentialiter spiritualis; ergo non potest esse diuisibilis: omnis quippe diuisibilitas provenit à corpore. Confirm. Omnis proprietas proportionatur subiecto, cuius est proprietas: sed subiectum huius locabilitatis est indiuisibile, sc. ipsa substantia angeli: ergo ipsa etiam locabilitas erit indiuisibilis.

2. Si locabilitas angeli esset diuisibilis, sequeretur, angelum extendi per extensionem suæ locabilitatis. Nam implicat, formam informare subiectum, & non conferre illi suum primarium effectum formalem: sed primarius effectus formalis huius locabilitatis est diuisibilitas: quia locabilitas non accidentaliter, & per aliud à se distinctum, sed essentialiter, & seipsa esset diuisibilis & extensa. 3. Æuum angeli est formaliter indiuisibile, diuisibile tantum virtualiter, quæ respondet tempori nostro maiori & maiori: ergo etiam eius locabilitas erit formaliter indiuisibilis, & virtualiter tantum diuisibilis. Nam sicut angelus per æuum respondet tempori diuisibili: ita per locabilitatem spatio diuisibili: at hoc non obstante, æuum est formaliter indiuisibile, virtualiter tantum diuisibile ergo & eius locabilitas.

Secunda affirmat. Molina i. p. q. 52. art. 1. d. disp. vu. me. 5. Suarez lib. 4. de angel. c. 17. Arrul. disp. 155. c. 1. probabilior est: 1. exemplo animæ rationalis, quæ indiuisibilis cum sit, diuisibilem tamen habet præsentiam ad corpus, quod informat, quod sic ostendo: Certum est, animam, dum per nutritionem acquirit nouam partem materiæ, nouam acquirere præsentiam ad illam; contra verò, cum deperdit aliquam partem materiæ, vel definit membrum aliquod informare, circa illud præsentiam amittere; nam sicut præsentia informantis præsupponitur ad informationem, ita informatio supponit præsentiam informantis; sed dum acquirit præsentiam ad nouam partem materiæ, non acquirit præsentiam ad reliquum corpus, neque, dum amittit præsentiam ad vnum membrum, amittit præsentiam ad reliqua, quæ informat; ergo præsentia animæ ad corpus diuisibilis est. Alioqui non posset acquiri, vel amitti, pars præsentie, non acquisitâ, vel corruptâ totâ præsentia. Minor, prob. alioqui in omni accremento, & decremento, acquireretur & deperderetur noua præsentia totalis, antiquâ totali corruptâ; nec non simul cum eadem corrumpetur informatio, quæ à præsentia essentialiter dependet. Ex quo sequeretur, non dari motum continuum nutritionis, & diminutionis: siquidem ille sit per continuam acquisitionem partium præsentie & informationis materiæ; hic verò per continuam diminutionem partium eiusdem præsentie, & informationis. Absurdum autem est asserere, quoties anima vel informat nouam partem materiæ, vel amittit antiquam, desinere informare totum corpus, & nouam totalem informationem acquirere. Ergo dum angelus intra suam spheram existens, vel se dilatat ad maius spatium, vel se contrahit ad minus, non necessariò amittit totam præsentiam, nouâ totâ acquisitâ, sed partem dumtaxat præsentie

64. Cur mobile in motu occupet spatium maius se.

65. Ad confir.

66. Ad 2. Præsentia localis superaddit locabilitati: puram connotationem corporis indistantis.

67.

Ratio vtriusque.

68.

69.

70.

Prima sent. negat. Prob. 1.

71.

Secunda.

72.

Terda.

73.

Secunda sent. affirmat. probabilior. Prob. 1.

Diffic. in minore.

à l'ari.

ria vel acquirit, dum se dilatat; vel amittit, dum se contrahit. 2. Non repugnat præsentia diuisibilis subiectiue; indiuisibilis terminatiue: ergo nec repugnabit præsentia indiuisibilis subiectiue, diuisibilis vero terminatiue. Antec. constat de præsentia sacram. Corporis Christi, quæ quia recipitur in corpore quanto, est diuisibilis subiectiue: nam non eadem pars, quæ subiectatur in capite, subiectatur in pectore Christi, est tamen indiuisibilis terminatiue, quia ratione huius præsentia omnes partes corporis terminantur ad quamlibet partem hostia. Conseq. prob. eadem proportio est subiecti ad terminum, & termini ad subiectum: ergo si non repugnat præsentia diuisibilis subiectiue, & indiuisibilis terminatiue; nec repugnabit præsentia indiuisibilis subiectiue, & diuisibilis terminatiue.

Prob. 3. Non repugnat cum spiritualitate aliqua diuisibilitas: ergo potest locabilitas angeli esse spiritualis, non obstante terminatiua diuisibilitate ipsius: nam hoc est potissimum fund. contrariae sent. Antec. constat, tum de diuisibilitate in ensiuâ quæ communis est omnibus accidentibus spiritualibus: Tum de motu locali angelorum, qui etiam in sent. aduers. habet partes extensiuas in ordine ad spatium, nam vna pars motus angelici est extra aliam partem eiusdem motus. Ad 1. argum. primæ, nego conseq. Ad prob. concedo de diuisibilitate materiali & subiectiua; nego de spirituali & terminatiua. Ad confirm. dico, omnem proprietatem proportionari subiecto; vel in ordine ad se, quando proprietates sunt absolutæ; vel in ordine ad aliud, quando sunt respectiua. Locabilitas autem angeli, cum sit proprietas respectiua, non solum proportionari debet indiuisibilitati subiecti, sed etiam diuisibilitati termini, quem essentialiter respicit: vt constat de motu locali, qui non minus, quam locabilitas, est proprietas angeli. Ad 2. neg. sequel. Ad prob. nego minor. nam effectus formalis primarius locabilitatis, non est subiectum extendere, sed locare: at hunc effectum necessariò locabilitas tribuit angelo. Vt effectus formalis primarius motus localis, est transferre mobile de vno loco ad alium, non subiectum extendere: atque adeò potest motus localis informare subiectum spirituale, absque eo quod illud extendat. Nec refert, quòd hæc locabilitas se ipsa essentialiter, & non accidentaliter diuisibilis sit; quia primarius effectus formæ non attenditur penes id, quod ei essentialiter conuenit; sed penes id, quod ei specificè & primariò competit. Confirm. vt forma diuisibilis extendat subiectum, oportet vt in eo supponat partes; cum non possit forma accidentaliter tribuere subiecto partes substantiales. Ad 3. nego conseq. nam æuum angeli non distinguitur ab ipsa substantiâ angeli, nisi penes extrinsecum connotatum temporis, cui potest respondere; cum autem implicet, substantiam angeli esse formaliter diuisibilem; implicabit quoque eius æuum esse formaliter diuisibile. At verò locabilitas distinguitur modaliter à substantiâ angeli: non repugnat autem, vt accidens substantiæ spiritualis sit formaliter diuisibile, vt patet de motu locali, & reliquis qualitatibus spiritualibus.

Ex his colligo, quamlibet partem locabilitatis angelicæ locare totum angelum in spatio; totam vero replicare totum in pluribus partibus spatij. Cæterum vbi est vna pars locabilitatis, non sunt aliæ in ordine ad spatium, secus in ordine ad subiectum, in quo vbi est vna, sunt & reliquæ; quia subiectum cum partes non habeat, totum respondet omnibus, & singulis partibus eiusdem locabilitatis; vt patet de vnione animi rationalis, cuius par-

tes non omnes respondent in ordine ad eandem partem materiæ; omnes tamen respondent in ordine ad animum, qui totus respondet omnibus, & singulis partibus vnionis.

S E C T I O I V.

An Angelus naturaliter possit esse in pluribus locis simul?

C O N T R O V E R S I A non est de pluribus locis adæquatis; hoc enim repugnat limitatæ virtuti angelicæ, quæ certam sibi sphaeram naturaliter determinat, ultra quam nequit esse, vel operari immediate immediatione suppositi: Nec etiam de pluribus locis continuis vel contiguis integrantibus vnum locum totalem angeli: sic enim angelus naturaliter est in pluribus partibus continuis aëris; & in pluribus corporibus contiguis aëris, aquæ, & terræ. Sed tantum est de pluribus locis inadæquatis, & inter se distantibus, non excedentibus adæquatam sphaeram angeli. Prima sent. affirm. Heruani in 1. dist. 37. ar. 1. ad 3. Mayro. in 2. dist. 2. q. 8. Marsil. q. 2. ar. 2. post 7. concl. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 2. §. Ad 3. Bannez. ibid. dub. 1. de qua tamen dubitant Scotus in 2. dist. 2. q. 7. §. In ista q. & Gabriel q. 2. ar. 3. dub. 3. Fundam. Mayro. Potest angelus naturaliter, relicto extremis, locare se tantum in medio: ergo poterit, relicto medio, locare se tantum in extremis partibus terræ. Quia quando respectus sunt eiusdem rationis, si dimitti poterit vnus poterit & alter. At per respectum eiusdem rationis angelus respicit medium, & extrema suæ sphaeræ: ergo si naturaliter potest dimittere vnum, poterit & alterum. Ex quo infert, posse angelum simul esse in cælo, & in terrâ: quod confirmat ex Tobie 12. Vbi Raphael dixit: Ego sum, qui semper in conspectu Domini assisto, & tamen ille simul erat in terris. 2. potest angelus operari in extremis, non operando in medio: ergo poterit esse in extremis, & non in medio. 3. esse hic, & non alibi, sunt conditiones quantitatis: sed angelus abstrahit à quantitate: ergo. Maior prob. animus rationalis non ita est in vnâ parte corporis, quin sit in reliquis.

Secunda neg. Alens. 2. p. q. 32. me. 3. S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 2. & in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2. Ægid. q. 2. Richard. ar. 2. q. 3. licet oppositum videatur dicere ad ult. Argem. ar. 2. concl. 2. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 2. Scoti q. 12. §. Hic dicunt, Capreo. q. 2. ar. 1. concl. 4. Basso. q. 4. ar. 3. & Goffre. apud ipsum, Rubio. q. 2. ar. 2. Bacbo. dist. 3. q. 2. ar. 4. Gregor. q. 3. ar. 1. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Adeuiden primi, Molin. 1. p. q. 52. ar. 2. Vasq. disp. 190. c. 3. Suar. lib. 4. de angel. c. 10. Arrab. disp. 57. c. 3. Zumel 1. p. q. 52. ar. 2. q. 1. post 3. concl. Granad. disp. 3. sect. 3. Quæ sent. intellecta de præsentia angelorum quoad substantiam, probabilior est; eam docet Damasc. lib. 1. de fide c. 17. cuius oppositam sent. S. Tho. in 1. loco cit. & Ægidius erroneam appellant. Difficultas in assignandâ ratione: Prima sit Goffre. Implicat aliquid simul esse in tempore priore, & posteriore: ergo & aliquid simul esse in loco sursum, & deorsum. Sed contrâ: hæc ratio probarer, quòd nec de potentiâ absolutâ posset angelus esse in duobus locis simul: sicut nec de potentiâ absolutâ potest esse in tempore priore, & posteriore simul. Quod licet Goffredus concedat sequel. oppositum tamen conuincitur ex mysterio Euchar. Vnde eius opinionem periculosam appellat Bassolus. Ratio: prius & posterius in tempore sunt essentialiter successiua; nam quando existit vnum, non existit aliud: implicat autem vt res simul existat cum aliâ re nondum existente, cum sim-

80.

Conuersionis est de locis pluribus inadæquatis.

81.

1. Sent. affirm.

82.

2. Sent. neg.

quoad substantiam probabilior est.

Opposita erronea.

83.

Ratio Goffredi nimis probat.

Periculam appellat Bassolus.

multas

multas supponat rerum coëxistentiam, ergo implicat, ut aliquid simul existat cum tempore priore, & posteriore; quia existente tempore priore, non existit posterius; & è contra. Sursum verò & deorsum, sunt loca permanentia; non implicat autem, ut res simul coëxistat cum aliis rebus permanentibus. Secunda *Capiteo. Ferrar. & censetur S. Tho.* Non potest vna virtus finita, nisi in vnam numero operationem simul tendere; posset autem vna virtus finita angelica in plures operationes naturaliter simul tendere, si in pluribus locis simul angelus naturaliter esse posset. Sed contrà: tum quia hæc ratio supponit, non posse angelum esse in loco, nisi per operationem, quod *suprà* impugnatum est: Tum maximè quia solum probat, non posse angelum naturaliter operari, nisi in pluribus locis adæquatis & totalibus, non in pluribus inadæquatis & partialibus. Assumpt. prob. potest virtus finita plures effectus parciales simul naturaliter producere: ergo poterit angelus plures motus parciales simul in pluribus locis partialibus & inadæquatis naturaliter producere. Quod concedit *Calet. 1. p. 9. § 2. ar. 2. & euidenter conuincitur: Tum quia id naturaliter præstat animus rationalis in diuersis partibus corporis, quod informat, eas mouendo, non motis partibus intermediis. Tum quia angelus liberè operatur intra suam spheram. Igitur poterit operari in extremis, non operando in medio. Confirm. potest in extremis partibus esse subiectum capax motus, & non in medio: ut si extra cælos essent duo corpora inter se distantia, contenta intra spheram angeli, posset angelus ea mouere, non moto medio, quod supponitur incapax motus. S. Tho. explicatur de pluribus locis adæquatis. Tertia apud *Scot. cit.* Si posset angelus in duobus locis seiunctis simul existere, posset à se distare. Nam quæ sunt simul loco, sunt simul inter se: ergo è contrario, quæ sunt seiuncta loco, sunt seiuncta & inter se. Confirm. quæ angelus esset in vno loco, posset quiescere; quæ in alio, moueri. Sed contrà: ex hoc tantum sequitur, angelum distingui seu distare à seipso localiter, non entitatiuè: ita animus rationalis ut est in capite, distat à seipso, ut est in pede, non entitatiuè sed localiter. Quia quando id quod coëxistit pluribus, est illimitatus, quàm sine ea, quibus coëxistit, non sequitur ex distantia plurium inter se distantia eiusdem à seipso. Quia igitur spiritus creatus est illimitatus corpore, poterit existere in pluribus corporibus seu locis distantibus, sine entitatiuà distantia sui. Vnde ad prob. nego consequ. nam ex simultate plurium cum vno tertio rectè sequitur simultas plurium inter se; non contrà, ex distantia plurium inter se distantia tertij à seipso, ob assignatam rationem maioris illimitationis tertij. Ut si Verbum diuinum suppositaret duas naturas humanas, non sequeretur ex distantia talium naturarum inter se distantia Verbi à seipso; quia Verbum est illimitatus naturis in quibus existeret. Ad confirm. concedo totum. Neque id est absurdum ratione diuersarum locabilitatum, ut patet de animo rationali, qui simul quiescit in capite, & mouetur in pede. Quarta *Gabr.* Angelus est in loco, sicut animus in corpore: sed nequit animus naturaliter informare partes distantes corporis; ergo nec angelus adesse partibus distantibus loci. Sed contrà: animus est in corpore ut forma naturalis: angelus est in loco ut motor voluntarius. Vnde ille determinatus est ab ipsa natura ad informandum corpus continuè; hic tantum à libera voluntate. Vnde si non est repugnantia, non est cur id denegemus angelo.*

Quinta probabilissima, quam assignant *Richard.*

& *Agid. & communiter recent.* Si posset angelus in pluribus locis distantibus simul naturaliter existere, nulla posset assignari distantia, quæ maiore distare non posset; nec tot assignari possent loca, quin semper in pluribus, & pluribus existere naturaliter posset. Nam maior distantia inter vnum locum & alium, posito quod in tota eà distantia non sit angeli substantia locanda, non requirit maiorem virtutem locabilitatis in angelo: sc. in tantum maior distantia maiorem exigeret virtutem locabilitatis in angelo, in quantum in maiore distantia maior virtus & locabilitas angeli diffundi deberet. At posito, quod esset in extremis, & non in medio, non deberet in maiore illa distantia maior virtus & locabilitas diffundi: nam eadem virtus & locabilitas, quæ sufficeret in vno loco continuo, sufficeret in duobus diffitis non excedentibus vnum continuum. Maior prob. quamdiu virtus agentis non consumitur in medio, manet integra in causa, à quæ semper prodire potest cum eo vigore & perfectione, cum quo est in causa. Quod constat duplici experientia: prima est de agente reflexo, quod quia per obstaculum nequit suam virtutem in vltiorem spheram diffundere, illam in breuiorem contrahendo intendit & auget. Secunda est de agente reperiente medium assimilatum: nam tunc, quia non diffundit vim suam per medium iam assimilatum, extendit illam in vltiorem spheram, quam extendisset, si medium assimilatum non inuenisset. Ut ignis positus iuxta alium ignem, non agit in illum, sed actionem suam extendit in vltiorem spheram, quam extendisset, si medium assimilatum non reperisset.

Confirm. Non maior requiritur virtus diuina, ut Christus sacramentaliter existat in duabus hostiis procul inter se distantibus, quàm in duabus parum seiunctis, ergo nec maior requiretur virtus naturalis, ut angelus existat in duobus locis procul inter se diffitis, quàm in duobus parum disiunctis. Nam ita se habet angelus naturaliter collocatus in maiore aut minore distantia ad virtutem naturalem eiusdem, sicut Corpus Christi sacramentaliter existens in maiore, aut minore distantia ad virtutem diuinam. Hæc eadem ratio probat, non posse angelum naturaliter agere indistans contra nonnullos. Prob. eadem sequela quoad 2. partem: cum partes proportionales loci totalis angelici sint infinitæ, si posset angelus naturaliter esse in pluribus locis partialibus simul, esse posset in infinitis locis syncategorematicè, nunquam excedendo adæquatum locum suæ spheræ. Vnde esse posset in cælo & in terrâ simul: quod est contra Scripturam, & Patres affirmantes, angelos moueri de cælis ad terram, dumque sunt in terris non esse in cælis; & contrà.

Dices, aut virtus locatiua angeli sufficiens est ad locandum angelum in locis distantioribus in infinitum; aut non est sufficiens. Si est sufficiens, non erit contra naturalem vim operandi, & existendi angeli, hoc modo operari & existere. Si non est sufficiens, etiã ponatur, posse angelum naturaliter existere in pluribus locis simul intra propriam spheram distantibus, non sequitur, illum posse existere in pluribus extra propriam spheram diffitis: siquidem non eadem virtus sufficit ad locandum angelum in pluribus locis extra, ac intra spheram seiunctis. Resp. vim implicantiæ consistere in hoc, quod ex vnâ parte eadem virtus locatiua angeli in pluribus locis intra propriam spheram distantibus, sufficeret ad locandum angelum in pluribus locis extra propriam spheram disiunctis. Ex aliâ parte talis modus operandi & existendi non videtur posse

84.

2. Ratio

non placet.

85.

3. Ratio a-
quid Scotum

relicitur.

86.

4. Ratio

constr.

87.

Quinta
omnium pro-
babilissima.Sequela
prob. quoad
1. partem.Maior pro-
pos.Prob. exp.
tentia di-
plici.

88.

Conf.

89.

Absurdum
ex opposita
sententia.

90.

Obiisio.

91.

Solutio.

possit naturaliter competere substantiæ finitæ. Absurdum igitur in eo consistit, quod ad virtutem finitæ, qualis est virtus locativa angelica, sequatur modus operandi, & existendi infinitus, quod naturaliter repugnat, cum semper modus operandi sequatur modum essendi eique proportionetur.

Ad 1. primæ, nego conseq. nam ex vno sequitur absurdum, quod non sequitur ex alio. Ad prob. nego antec. quia licet respectus sunt eiusdem rationis, ex vno tamen sequitur absurdum, quod non sequitur ex alio. Nec *Mayroni* illatio sustinenda est, cum sit contra Scripturas, & Patres. Neque in cit. loco *Tobie* est adverbium, *Semper*: sed hæc. *Ego sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui adstantus ante Dominum.* Nec si esset, aliud probaret: quam continuam assistentiam, quam angeli semper habent ad Deum ubique præsentem; neque illam amittunt, dum nobiscum versantur in terris; licet peculiariter assistentiam habeant ante Deum, dum sunt in cælis. Ad 2. nego conseq. nam operatio in extremis partibus sphaeræ non interruptit præsentiam angeli existentis in medio: quia potest operari tantum in extremis & esse præsens in totâ sphaerâ. præsentia in extremis tantum partibus sphaeræ interruptit præsentiam eiusd. in medio: quæ præsentia interruptio naturaliter repugnat: non repugnat operationis transeuntis interruptio. Animus enim rationalis mouet caput & pedes, non motis intermediis partibus corporis. Quia interruptio præsentia est intrinseca rei præsentis, quæ naturaliter repugnat substantiæ indiuisibili; quæ debeat cum præsentia replicari. Operationis vero transeuntis interruptio est extrinseca agenti; quippe quæ solum attenditur penes subiecta extrinseca: actio enim transiens unitatem vel multipliciter lumit à termino & subiecto, in quo recipitur, non ab agente, à quo progreditur. Ad 3. resp. esse *hic*, & non *alibi* circumscriptiuè, esse proprium quantitatis; esse autem *hic*, & non *alibi* definitiuè, conuenire cuicumque enti finito. Ad prob. concedo, animi rationalem ita esse in vnâ parte corporis, vt sit etiam in reliquis coniunctis, non disiunctis.

SECTIO V.

An Angelus possit propriâ voluntate esse in loco minore maximo?

95. *Angeli certam habent sphaerâ: quæ natura est perfectioris, et maiorem.*
 RESPONDO contra *Duran.* Vniuersumque angelum certam sibi determinare locabilitatis sphaerâ iuxta propriæ naturæ perfectionem, vltra quam naturaliter existere, & operari per immediationem suppositi nequeat. Quanta autem in vnoquoque hæc sphaera sit, certum definiti in particulari non potest. Illud in communi certum est, quod superioris perfectiorisque naturæ est angelus, eò ampliore locabilitatis sphaerâ sibi vendicare; quia eum hæc sic quædam naturæ proprietatis, debet propriæ cuiusque naturæ, à quâ promanât, commensurari.

96. *Nullus est, qui vniuersum sibi vendicat.*
 2. Certum est, nullum de facto esse angelum, qui pro naturali sphaerâ totum hoc vniuersum sibi vendicat, etsi talis virtutis angelus non impieceret. Colligitur ex sacris literis, & Patribus, sc. supremos Luciferum, & Gabrielem, de cælis ad terram motos fuisse, illum in inferno cruciandum; hunc Virgini nuncium allaturum. *Gabriel*, inquit *Anastasius Sinaita lib. 1. de rebus fidei Cathol. dogm. simul in celo esse. & apud Virginem non potuit.* Si autem eorum sphaera esset totum hoc vniuersum,

non indignissent motu, vt de celo terris adessent.

Dices 1. Anima vegetatiua, & sensitua est imperfectior intellectuâ: & tamen illa maiorem habent locabilitatis sphaerâ, vt patet in plantis & brutis; quàm hæc. ergo falsum est, quod angelus perfectioris est naturæ, eò maiorem habere locabilitatis sphaerâ. Resp. nego conseq. Nam illæ sunt diuisibiles, quarum informatiua virtus crescit cum augmento formæ; hæc indiuisibilis, cuius informatiua vis non crescit; & consequenter maior vis informatiua in animâ intellectuâ maiorem arguit perfectionem; non extensiuam, vt in vegetatiua & sensitua; sed virtualem & intensiuam. Dices 2. Si quod perfectior est angelus, eò ampliatam sphaerâ sibi vendicat: ergo datur de facto angelus, cuius sphaera sit totum hoc vniuersum. Nam angeli in sententia *S. Thom.* numero excedunt omnes substantias materiales; & omnes sunt diuersæ speciei: in finis vero necessario excedit sphaerâ animi rationalis, qui in genere spiritus est omnium imperfectissimus. Sed quilibet angelus supra infimum crescit per determinatam sphaerâ locabilitatis: ergo supremus ad minimum crescit per sphaerâ continentem semidiametrum totius vniuersi: ac proinde poterit esse naturaliter in cælis & in terris simul. Respond. argum. hoc vim habere contra *Thomist.* qui concedunt, omnes angelos de facto differre specie, ac in multitudine excedere omnes substantias materiales; in meâ sent. qui nec affirmo, tot esse numero, quot sunt substantiæ materiales, nullam habere vim. Vnde nego conseq. eiusque prob. Ceterum non existimo absurdum, de facto dari aliquem angelum, cuius sphaera locabilitatis sit totus semidiameter concaui lunæ: cum hæc sphaerâ amplitudo non videatur excedere perfectionem supremi angeli, excedentis infimum per innumeratos perfectionis gradus; quibus supremus excedit infimum per omnes intermedias angelorum species. Ex quo infero, multos demones contineri in concauo terræ infra maximum locum sibi debitum. His adnotatis coniectatio est, an possit angelus propriâ voluntate in loco minore maximo se locare.

Prima sententia negatiua. *Boet. in 2. dist. 2. qu. 4. art. 5. Rubio. qu. 2. art. 1. §. Sed sunt dubia: Valent. 1. p. qu. 52. punct. 3. assert. 3. & Hibernici apud Gregor. in 2. dist. 2. qu. 2. art. 2. & apertè sequitur ex opinione asserentium, angelos esse in loco per nudam substantiam; absque vilo modo addito. Fundam. Fundam.* Substantia angeli est ex se inuariabilis quoad entitatem; nam est indiuisibilis, incapax accrementi & decrementi substantialis: ergo & quoad locabilitatem: Angelus enim est localis formaliter per suam substantiam.

Probi. 2. Esto locabilitas distinguatur à substantiâ angeli, adhuc non est in libera potestate angeli, illam augere, aut minuere. Quia non est in libera potestate angeli, esse talis perfectionis specificæ; ergo nec talis locabilitatis; quia locabilitas consequitur ad specificam perfectionem naturæ, vt passio ad essentiam. At non est in potestate angeli, quin proprietatis consequatur ad essentiam: ergo nec est in potestate eiusdem, quin talis, vel tanta proprietatis consequatur ad talem, & tantam essentia perfectionem. Confirm. Non est in libera potestate Dei, nec animi rationalis, aut corporis, occupare minorem locum, quàm sit debitus naturali perfectioni Dei, animæ rationali & corpori: Ergo neque erit in libera potestate Angeli, occupare locum minorem, quàm eius naturali perfectioni debeat.

F. Secundæ

97. *Cur anima materiales maiorem habeant sphaerâ, quàm spirituales?*

98.

99. *Resp.*

100. *Quæstia*

100. *1. Sent.*

Fundam.

101. *Prob. 2.*

102. *Confirm.*

103. *Affirmant communiter.* Secunda affirm. communior; *S. Tho. 1. p. q. 52. art. 2. Aegid. in 1. dist. 37. qu. 2. Richard. art. 2. qu. 2. & 4. ad 6. Bonavent. in 2. dist. 2. p. 1. art. 2. qu. 3. Magro. qu. 6. §. Sed hic: Gregor. qu. 2. art. 2. Capreo. qu. 1. conclus. 2. Gabriel. qu. 2. art. 3. dub. 2. Caiet. 1. p. qu. 52. art. 2. §. Circa illam. Bannez. ibid. dub. 2. Zumel. qu. 2. Molina. conclus. 3. Vasquez. disp. 191. cap. 2. Suarez. lib. 4. de angel. cap. 11. Arrub. disp. 157. cap. 1. de quâ tamen dubitat Scotus in 2. dist. 2. qu. 6. §. De isto ignitur*

104. *Prob. 1.* Fundam. est oppositum præcedentis sententia: Angelus non est in loco formaliter per nudam substantiam, sed per accidens à se distinctum: at non semper cogitur adæquatam suæ virtutis præsentiam sibi prædicere; ergo non necessarium est in loco adæquato suæ sphaeræ; sed potest esse in minore. Maior confirm. exemplo animi rationalis, qui non est præsens corpori, quod informat immediate per suam substantiam; augetur enim, & minuitur eius præsentia circa corpus, non auctâ, vel diminutâ eius substantiâ, velut quando ex paruo magnum, vel ex magno & obeso contrahitur ad gracile corpus informandum. Minor prob. nulla potest assignari ratio, quæ angelum necessitet, ut semper sibi adæquatam præsentiam producat; quia cum à loco non pendeat, nulla potest necessitate ad id astringi. Confirm. Maior est perfectio, idque angelicò muneri congruentius, ut pro libito possit modo maiorem, modo minorem præsentiam intra suam sphaeram sibi producere. Nam ex eo quod in nullo genere causæ pendeat à loco, maior perfectio ipsius est, ut liberè, & non necessariò se in tanto, vel tanto loco collocet. Præterea, quod notavit Gregor. cit. cum sæpè debeat corpus assistere ad aliquod munus obediendum, congruentius est, ut pro libito possit modo magnum, modo paruum corpus, in quo ut motor præsentia assistat, assumere. Dicte autem, quod quando paruum corpus assumit, partim assistat in corpore assumpto, partim extra, improbabile est: 2. Id plurimè efficacius prob. exemplo animi rationalis. Quando hic informat corpus parvum, non habet eam præsentiam, quam habet dum informat corpus iuuenis: nec quando desinit informare membrum arduum, habet præsentiam, quam habebat ad idem membrum viduum. Ergo quando angelus assumit corpus paruum, non habet eandem præsentiam, quam habet ad magnum: nec quando dimisso magno, assumit paruum, habet eandem præsentiam, quam habebat ad magnum. Hoc solo discrimine, quod animus rationalis, positus, vel sublati dispositionibus à proprio corpore, necessariò auget, vel minuit suam præsentiam ad illud; quia est ei præsens ut forma naturalis, quæ informando perficitur. Angelus verò, quia solum sit præsens corpori ut motor voluntarius, qui ab illo non perficitur, si ut liberè illud assumit; ita liberè suam præsentiam auget, vel minuit circa illud. Ad fundam. primæ nego conseq. Ad 2. nego assumpt. Pro prob. solutione distinguenda locabilitas, altera aptitudinalis; quæ angelus est proximè capax talis virtualis extensionis ad locum, & remotè occupatiuus tanti spatii; altera actualis. Prior necessariò consequitur specificam perfectionem naturæ, nec potest à voluntate angeli limitari. Posterior pendet à liberâ voluntate eiusdem, ut actus 2. à primo liberè productus. Ad confirm. quoad 1. exemplum; Deus est in loco per suam essentiam, quæ immutabilis est; Angelus per accidens à se distinctum. Secundum reo: queri potest contra aduers. nam sicut animus rationalis informare potest corpus minus maximo: ita angelus locari potest in spatio mino-

re maximo. Tertium est pro Nobis: nam eadem quantitas, inuariata quoad inriussecam suam entitatem, potest esse in minori spatio per condensationem, ex Philof. Adde, quod illa naturaliter sequitur quantitatem; hæc liberè naturam angeli.

SECTIO VI.

An sphaera Angeli sit determinata quoad minimum locum diuisibilem?

CONTRouERSIA solum vertitur inter eos, qui concedunt, Angelum esse posse in loco minore maximo. Prima sent. affirm. Scotus in 2. dist. 2. qu. 6. §. Ad propos. Fundam. 1. Si posset angelus esse in loco minore in infinitum, posset etiam esse in maiore in infinitum: quia ut deducitur ex propos. 35. & 44. primi Euclidis, quod potest esse in quadrato potest esse in quadrangulo, si illi non repugnet figura: at quadrangulum quantum constringitur in latitudinem, tantò protenditur in longitudinem, sc. in infinitum. Igitur si angelus nullum habet certum locum infra maximum, constringi poterit in infinitum quoad latitudinem, atque adeo protendi in infinitum quoad longitudinem.

Fundam. 2. sequetur, angelum esse virtutis infinite. Nam posse esse in loco sibi adæquato, est alicuius virtutis: posse autem esse in loco minore maximo, est maioris virtutis: ergo posse esse in loco minore in infinitum, erit infinite virtutis. Maior prob. posse esse in loco adæquato, est habere virtutem actiua ad utendum eâ ad esse sibi adæquatum: ergo posse esse in loco minore in infinitum est habere virtutem actiua, ad utendum à in infinitum. Confirm. Nequit animus rationalis quodcumque paruum corpus informare; ergo nec angelus quodcumque minimum spatium occupare.

Secunda negatiua *S. Tho. 1. p. q. 52. art. 2. & in 1. dist. 37. q. 3. art. 2. & reliquorum Senolast. cit. DUBIUS est Vasquez. disp. 191. quæuis in hanc magis propendeat: quia licet ex parte angeli nulla appareat repugnantiâ, quod minus in minori loco esse queat, haud tamen certò constat, an saltem modus, quo debet angelus loco dari, certam postulet quantitatem. Verum hæc ratio supponit, angelos in loco existere per physicam unionem cum illo, quod supra impugnatum est. Est igitur hæc sent. probabilior. Prob. 1. contra Scot. ut rectè Gregorium in 2. dist. 2. q. 2. art. 2. per Scotum non repugnat, angelum esse in puncto; ergo à fortiori, nec in quocumque loco diuisibili: quia si esse potest in puncto, esse poterit in quocumque loco maiore puncto. Vnde de absurda, quæ Scotus fert ex præsentia minore, à fortiori inferuntur ex præsentia punctualis 2. Nulla est necessitas, ut angelus sibi locum determinet quoad minimum: nec ex parte loci; quia cum hic sit diuisibilis in infinitum, quocumque dato, dari potest minor: nec ex parte mobilis, quia hoc ex natura suâ est indiuisibile; atque adeo potest esse in quouis loco etiam indiuisibili.*

Dices; Hanc necessitatem oriri tum ex parte locabilitatis angelicæ, quæ postulat determinatam extensionem virtualem; tum ex parte operationis, quam debet Angelus in loco producere. Sed contra primum; nulla est necessitas, ut locabilitas angelica sit determinatæ extensionis: non ex parte loci, ad quem terminatur; quia sicut locus potest esse minor & minor, ita & locabilitas: nec ex parte angeli; quia cum hic sit indiuisibilis, potest esse totus

107. *Satisfit argumentis. Duplex locabilitas Angeli.*

108. *Ad conf.*

109.

110.

1. Sem. offi.

maas Scot.

Fundam.

111.

Fundam.

112.

2. Sem. offi.

113.

Probabilior

Prob. 1.

Gregor. ad

hominem.

114.

Prob. 2.

115.

Obiectio.

Solutio.

SECTIO VII.

An Angelus esse possit in loco punctuali?

totus sub minori locabilitate: nec ex parte locabilitatis; quia nulla est ratio, quò minus hæc produci & conferuari possit sub minori extensione virtuali: sicut extensio formalis, sub quâ consecratur quantitas, potest esse minor in infinitum. Ratio: hæc consequitur naturam subiecti: ergo si hoc esse potest sub minori locabilitate, etiam illa minor esse poterit. Contra secundum; operatio, quam angelus in locum producere potest, est motus localis: at hic nullam sibi determinat certam extensionem, cum possit non secus, ac quantitas in infinitum minui.

116. Ad 1. primæ, nego sequel. Ad prob. Maior in 2. dist. 2. q. 4. nullum putat absurdum, ut quò magis Angeli sphaera constringitur in latitudinem, eò magis protendatur in longitudinem; atque adeò simul in celo & in terra esse possit. Sed verius, cit. principium Euclidis verificari tantum de corpore mathematico; quòd secundum trinam dimensionem in infinitum diuisibile est; non autem de virtute operatiua, quæ ab intrinseco limitatur ad certos sphaeræ limites, ultra quos non potest naturaliter operari. Constat hoc tum à posteriori; non enim possunt agentia naturalia, quæ determinatam habent sphaeram actiuitatis, constringi secundum latitudinem, & in infinitum protendi secundum longitudinem. Similiter nec viuientia, quæ limitatam habent sphaeram informationis, longiorem & longiorem materiam informare, eadem secundum latitudinem comparatâ. Tum à priori: virtus operatiua consequitur ad determinatum gradum specificum naturæ; quò .n. natura est perfectior specie, eò perfectiorem sortitur operandi modum: sed hic inuariabilis est in vnâquaque natura; ergo & virtus, quæ ad illum consequitur. Quia virtus commensuratur naturæ secundum gradum specificum ipsius; qui si inuariabilis, etiam virtus operatiua erit inuariabilis; non igitur poterit ex vno modo operandi intra certam sphaeram naturalem, variari in alium modum operandi vltra illam: nam hoc supponit variationem in gradu specifico, ad quem illa naturaliter consequitur. Sic vt corpus mathematicum possit maiorem sphaeram secundum dimensionem longitudinis, vel latitudinis, aut profunditatis occupare, oportet vt secundum eam dimensionem varietur per additionem ad ipsam, & per diminutionem ad alias dimensiones. Natura vero sicut semel determinata per gradum specificum, non est vterius variabilis in alium gradum specificum; ita semel determinata ex vi gradus specifici ad virtutem operatiuam circa tantam, ac talem sphaeram, non est vterius naturaliter variabilis ad alium modum operandi circa maiorem, aut diuersam sphaeram. Ad 2. nego sequel. ad prob. neg. minor: eadem quippe virtus, quæ in angelo sufficit ad locandum se in spatio adæquato, sufficit ad locandum se in spatio minore in infinitum: sicut omnis virtus, quæ potens est in maius, potens etiam est in minus. Nec obstat potestas, quam habet angelus vtendi suâ virtute in minus in infinitum: quia hæc non arguit maiorem virtutem, quàm sit virtus locabilis in loco minore in infinitum; sed solum arguit libertatis vsum illam applicandi. Ad confir. nego consequ. nam animus rationalis ad informandum requirit certas dispositiones, certaque organa, quæ cum quâuis minimâ quantitate esse non possunt: quas dispositiones non requirit angelus, vt in loco collocetur.

Amici Tomus II.

QVIA nosiam pridem huiusmodi indiuisibilibus in Philosophiâ valediximus, nullum apud nos presentis litis contestatio ius legitimæ appellationis habere potest, nisi sub conditione, si huiusmodi indiuisibilia darentur.

Prima sent. negat, angelum locari posse in loco punctuali: *Alens. 2. p. q. 32 me. 3. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 3. Herue. de motu angel. ad 13. arg. Epid. in 1. dist. 37. 2. p. ar. 1. q. 2. Marfil. in 2. q. 2. ar. 2. post 5. concl. Rubio. q. 2. alias 5. ar. 1. & colligitur x 9. Sed sunt duo dubia: deducitur ex sent. eorum, qui docent, angelos esse in loco per nudam substantiam. Varia sunt fund. iuxta varias sent. de loco angel. Primum: Angelus est in loco immediatè per suam substantiam: Substantia angeli, cum sit quoad entitatem inuariabilis, semper ac necessariò angelum locat in sphaerâ adæquatâ; quam certum est excedere locum punctualem. Vnde *Valen. qui 1. p. q. 52. pun. 3. concedit. angelum esse in loco per propriam substantiam, negat ibid. eundem esse posse in loco punctuali quoad præsentiam, quamuis non existimet, impossibile angelum operari in loco punctuali. Fund 2. Angelus est in loco formaliter per operationem: nequit in loco punctuali operari; cum nullius operationis punctum sit capax. Confirm. Nequit animus rationalis informare corpus punctuale in eoque operari: ergo nec angelus locari in spatio punctuali, in eoque operari. Fund 3. Angelus existens nequit moueri: ergo nequit locare se in loco punctuali: non .n. potest naturaliter se constituere in loco, ex quo non valeat se mouere: nam finis constituendi se in loco, non est, vt in eo perpetuo hæreat, sed vt ex illo in alium liberè migrare possit.**

Secunda affirm. *S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 2. & in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2. Rich. in 2. dist. 2. ar. 2. q. 2. ad 3. Mayo. q. 6. §. 2. Sent. affr. Sed hic, Capteo. q. 1. ar. 1. concl. 2. Maior. q. 9. concl. 5. Gabriele. q. 2. ar. 3. dub. 2. Dionys. Carth. in 1. dist. 37. q. 3. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Ad rationem princip. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 2. Bann. ib. dub. 2. Molin. concl. 3. Zunel. q. 2. Gran. disp. 3. lect. 4. Saar. l. 4. de ang. c. 11. Albert. 10. 1. corol. 16. ex princip. 1. Philos. dub. 4. concl. 2. In quâ re dubij sunt Scot. in 2. dist. 2. q. 6. §. Ad prop. & Vasq. 1. p. disp. 192. c. 2.*

Dicendum, admissis in continuo punctis, angelum naturaliter posse esse in loco punctuali, quoad solam præsentiam intrinsecam, & incompletè; non quoad operationem extrinsecam, & completè. Prior pars prob. 1. nulla est repugnantia, neque ex parte substantiæ angelicæ, quæ indiuisibilis est, ac proinde de se apta indiuisibiliter existere: neque ex parte locabilitatis; nam cum hæc sit proprietas substantiæ angelicæ, dependens à liberâ voluntate angeli, poterit pro libito ipsius, indiuisibilis produci: neque ex parte loci punctualis; nam angelum esse in loco punctuali, nil aliud est, quàm ita esse ab illo indistantem, vt extra illum nullibi sit. Posito autem quod non repugnet, angelum indiuisibiliter existere, non repugnabit, ita esse indistantem à loco punctuali, vt extra illum nullibi sit. 2. Potest angelus esse in loco minore in infinitum; ergo potest esse in puncto: nam idè potest esse in loco minori in infinitum, quia quantum est ex se, nullum certum diuiduum locum postulat: alioqui si postularet certum, tandem deueniretur ad aliquem infra quem esse non posset: ergo cum ex se sit indiuisibilis, si aliunde nullum diuisibilem locum postulat, poterit

118. Indiuisibilia nulla agnoscit Auctor.

119. 1. Sem. neg.

120. Fund. 1.

121. Fund. 1.

122. Fund. 3. Supponitur amec. ex dup. seq.

123. 2. Sent. affr.

124.

Prob. 1. Prima conclus. pars.

125. Prob. 1.

Quod esse
potest in loco
magis &
minori, pa-
rest etiam esse
in puncto.

poterit quantum est ex se, esse in loco diuisibili. Qui motus argum. licet non concludat in re quantà, quæ nunquam esse potest in puncto; concludit tamen in re spirituali. Nam rei quantæ obstat intrinseca diuisibilitas, quod minus esse possit in loco indiuisibili. Rei autem spirituali nulla obstat diuisibilitas, quod minus esse possit in loco indiuisibili: ergo si aliunde sibi non determinat certum locum, poterit esse in puncto. Vnde aptitudo existendi in minori & minori loco, in angelo oritur ex intrinseca indiuisibilitate propriæ naturæ; in re quantà oritur vel ex extrinseca diuisibilitate rei, quæ quia diuisibilis est in partes minores in infinitum, occupare potest locum minorem in infinitum; vel ex addito modo condensationis, qui semper requirit extensionem aliquam. Et licet etiam angelus fiat præsens loco per additum modum locabilitatis; quia tamen commensuratur subiecto indiuisibili, non necessariò est diuisibilis: Contrà verò, quia condensatio est modus rei diuisibilis, commensurari debet subiecto diuisibili.

126.
Nequit esse
in puncto
quoad ope-
rat.

Posterior assert. pars ostenditur: Angelus est completè in loco per motum localem, quem tantum producere potest, ex *sect. 2.* Sed punctum non est capax motus localis: nam vel hæc indiuisibilia sunt tantum modi vniuersales partes continui inter se: at repugnat motum, cum sit actualis tantum modificatio subiecti, entium debilissimum, subiectare in se entitatem: ergo repugnat punctum subiectare in se motum localem. Nam motus localis non est pura actio; cum implicet pura actio absque vilo intrinseco termino; cum omnis actio sit essentialiter via ad aliquem terminum; sed est qualitas producta a virtute motricis in mobili; dicique potest imperus impressus actu mouens mobile; licet non semper actu moueat, quia non semper superat resistantiam mobilis. Hoc argum. non solum probat, non posse angelum per operationem esse in loco punctuali, sed neque in loco lineali, & superficiali: cum etiam linea & superficies sint iuxta hanc sent. actuales vniuersales partes continui. Vel hæc diuisibilia supponuntur cum *Suarez in metaph. disp. 40. sect. 5.* esse entitates realiter distinctæ à partibus, vniuersales per distinctas vniuersales partes cum partibus; adhuc mihi euidens est, saltem punctum non esse localis motus capax. Fundam. repugnat, saltem naturaliter accidens extensum, subiectari & inhærere subiecto inextenso; Sed motus localis est accidens extensum; cum essentialiter constet ex partibus prioribus; & posterioribus; & punctum vero est subiectum essentialiter inextensum: Igitur repugnat, punctum naturaliter saltem subiectare motum diuisibilem; atque ad eò in eo angelum per operationem transeuntem naturaliter locari. Maior prob. accidens secundum totam suam entitatem, & partes omnes; quas habet, naturaliter postulat subiectari & inhærere subiecto; nam hoc est naturale cuiusque accidenti: Repugnat autem, accidens extensum secundum totam suam entitatem partibilem & extensam subiectari & inhærere puncto prorsus indiuisibili & inextenso. Nam subiectare, est præbere seipsum vt substratum formæ: repugnat autem punctum indiuisibile præbere seipsum vt substratum totiformæ, & accidenti partibili secundum omnes partes ipsius; alioqui indiuisibile adæquaretur diuisibili.

127.

Fundam.

De reliquis indiuisibilibus, lineâ scilicet & superficie res non est mihi ad eò certa, an saltem in illis angelus per operationem transeuntem locari non possit: cum non videatur repugnare diuisibilis longitudine, & indiuisibilis latitudine: sicut nec motus

128.

diuisibilis longitudine & latitudine, & indiuisibilis profunditate. Oppositum tamen probabilius videtur; neque in illis posse angelum naturaliter per suam operationem locari: Fundam. motus localis est forma naturâ suâ diuisibilis omni dimensione longitudinis, latitudinis, & profunditatis; cum sit forma per se primò à naturâ ordinata ad mouendum subiectum omni dimensione: ergo nequit naturaliter recipi in lineâ vel superficie. Quia nequit naturaliter recipi in subiecto, in quo non possit secundum omnes suas partes subiectari & inhærere: Sed in superficie nequit subiectari secundum partes profunditatis, nec in lineâ secundum partes profunditatis, & latitudinis: ergo. Nec dici potest, posse angelum impetum localem attemperare; tumque producere diuisibilem vtrâ dimensione, & non alia; quia cum hoc sit de ratione motus & impetus impressi, vt saltem connaturaliter constet trinâ dimensione partium, non videtur possum in liberâ potestate angeli, illum variare: licet illum variare possit quoad celeritatem & tarditatem; magnitudinem & paruitudinem, quæ sunt proprietates accidentales motus. Nec in motu locali, præter mutata esse, quæ respondent punctis quantitatibus, sunt alia indiuisibilia respondentia lineis & superficiebus, vt saltem secundum hæc indiuisibilia motus ab angelo produci possit.

Ad 1. fundam. primæ, neg. maior, ex *sect. 2.* Secundum confirmat postet. partem nostræ assert. Ad 2. quatenus eam negat, disting. antec. Non potest angelus existens in puncto formaliter & reductiuè se mouere, transeat; de quo *disp. seq.* Non potest existens in puncto materialiter & specificatiuè se mouere, nego. Nam esto ex eo quod velit angelus retinere in puncto solam locabilitatem punctualem, non possit moueri; potest tamen existens in puncto producere sibi locabilitatem diuisibilem, quâ non solum occupet locum punctualem, quem antea occupabat, sed etiam subsequenter diuisibilem, quem antea non occupabat: & tunc in omnium sent. poterit localiter moueri.

Ad 1. fundam. primæ, neg. maior, ex *sect. 2.* Secundum confirmat postet. partem nostræ assert. Ad 2. quatenus eam negat, disting. antec. Non potest angelus existens in puncto formaliter & reductiuè se mouere, transeat; de quo *disp. seq.* Non potest existens in puncto materialiter & specificatiuè se mouere, nego. Nam esto ex eo quod velit angelus retinere in puncto solam locabilitatem punctualem, non possit moueri; potest tamen existens in puncto producere sibi locabilitatem diuisibilem, quâ non solum occupet locum punctualem, quem antea occupabat, sed etiam subsequenter diuisibilem, quem antea non occupabat: & tunc in omnium sent. poterit localiter moueri.

SECTIO VIII.

An possint plures Angeli esse in loco simul?

PRIMA sent. negat, posse plures Angelos esse in eodem loco adæquato intensiue, etiam potentiâ logicâ; posse tamen esse in eodem loco inadæquato intensiue potentiâ logicâ, non physicâ. Est autem locus adæquatus intensiue, in quo angelus operatur secundum totum suum posse: inadæquatus intensiue, in quo operatur citra vltimum posse: *Ferraz. 3. con. gen. cap. 68. §. Ad 2. dubij euid. & putatur esse sent. S. Thom. 1. p. q. 52. art. 3. & in 1. dist. 37. q. 3. art. 3.*

Fundam. prioris partis: implicat, plures causas totales eiusdem ordinis simul concurrere ad eundem numero effectum. Sed si plures angeli possent esse in eodem loco adæquato intensiue simul, darentur plures causæ totales eiusdem ordinis concurrentes ad eundem numero effectum: nam angeli sunt in loco per operationem transeuntem: Maior prob. si idem numero effectus adæquatè penderet à pluribus causis totalibus eiusdem ordinis, à nullâ penderet determinatè & per se: nam quilibet non existente, adhuc totus effectus existeret: igitur darentur effectus determinatus & per se, non habens causam determinatam & per se, quod implicat. Confirm. idem simul penderet à sua causâ per se, quatenus à quilibet produceretur per se; & non penderet, quatenus quilibet exclusâ, adhuc totus effectus

129.
Motus localis
in puncto
sibi se-
cundum
motum
mens.

130.
Resp. ad
fundam. opposi-
ta sent.

131.
Prima sent.

Quid loci
adæquatus
intensiue

132.
Prob.

133. effectus fieret. Fundam. poster. partis est: non im-
plicat duas causas parciales eiusdem ordinis in-
equatè concurrere ad eundem numero effectum,
vt patet de duobus trahentibus idem pondus, quod
singuli seorsim trahere non possent. Quod hoc natu-
raliter repugnet angelis, constabit ex sent. seq.

134. Secunda negat, posse plures angelos esse in eo-
dem loco simul de potentiâ tantum naturali, non
de supernaturali: Bonau. in 2. dist. 2. q. ult. Bassol. q. 4.
ar. 4. Capreb. q. 1. ar. 1. concl. 3. Richar. in 1. dist. 37. ar. 2.
q. 4. Agil. q. 3. Herua. ar. 1. ad 4. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 3.
quod de hac potentiâ explicat s. Thom. Bannez ibid.

135. Fundam. 1. Bonau. ex hoc sequeretur perturbari
ordinem vniuersi, cuius otiosissimæ partes sunt ange-
li: nam sicut illud postulat, ne plures angeli in
infinitum differant inter se, sed vt omnes contineantur
intra vniuersum: ita postulat, ne plures sint in
eodem loco simul. Secundum Capreb. Naturaliter
repugnant plures causæ totales proximæ eiusdem
effectus: hec possent plures angeli naturaliter con-
currere ad eundem effectum: quia angelus est in loco vt
perfectus motor, ac à Deo vt totalis causâ; alioqui
non esset in loco perfectè, sed imperfectè, & secun-
dum quid? Tertium Richar. Implicat naturaliter,
vnum spiritum penetrare se cum alio spiritu: alio-
qui posset vnus angelus illabi in substantiam alte-
rius, quod est proprium Dei; scilicet intimè penetrare
substantiam illius, eiusque secreta omnia cognoscere.
Quartum Agilij Quæ habent eundem modum
essendi in alio, nequeunt naturaliter esse plura si-
mul: at angeli habent eundem modum essendi in
loco per operationem transeuntem: igitur nequeunt
simul in illo esse. Maior prob. idè non possunt
plura corpora simul esse in eodem loco, nec plures
formæ in eadem materiâ, aut plures colores in eâ-
dem superficie, quia habent eundem modum essendi
in alio. Contrâ vt d. idè esse possunt in eodem
loco simul angelus & corpus; corpus & animus rati-
onalis; animus rationalis & angelus, quia omnes
habent diuersum modum essendi in loco.

136. Quintum Heruæ, Caiet. Bann. Cum quilibet ange-
lus sit per se sufficiens causa operationis in loco, su-
perfluum esset consortium alterius; quam superflui-
tatem vt otiosam naturaliter fugiunt angeli. Con-
firm. cum teste s. Tho. in 1. sent. cit. semper angeli
beati operentur ex imperio Dei, & vnusquisque sit
sufficiens per se ad effectum, ad quem operandum
mittitur, superfluum est aduocare consortiũ alterius.

137. Tertia affirmat, posse plures angelos esse in eo-
dem loco simul, etiam potentiâ naturali: Mayo. in
2. dist. 2. q. 7. Rubio. q. 1. ar. 2. Gregor. q. 3. ar. 2. Marsil.
q. 2. ar. 2. concl. 8. Maior. q. 5. Gabr. q. 2. ar. 3. dubit. 4. Mo-
lin. 1. p. q. 52. ar. 3. Vasqu. disp. 193. c. 4. Suar. lib. 4. de an-
gel. c. 9. Arrub. disp. 158. c. 2. ad quem inclinât Scorius
in 2. dist. 2. q. 8. Quæ sent. verior, siue dicam, ange-
los esse in loco per præsentiam tantum; siue per o-
perationem. Colligitur 1. ex Luca 8. Vbi dicitur in-
tegra legio dæmoniorum intrasse in corpus cuius-
dam: constat autem legio 6000. Improbabile autem
est, tot dæmones fuisse in diuersis partibus
corporis, vt in distinctis locis, vt Capreo. & Ferrar.
autumant. Nec potest à Basso. id coherentè affir-
mari, qui censet, singulos naturaliter existere in lo-
co sibi adæquato. Prob. 2. ratione. 1. De facto an-
gelus naturaliter existit in eodem loco simul cum
animo rationali in dæmoniis; igitur de facto etiam
poterit naturaliter existere in eodem loco cum
alio angelo simul. Vterque enim est spiritus, & ad
locum comparatur definitiue. Respondent; diuerso
modo comparari ad corpus: scilicet ille vt formâ;
hic vt motor. Sed contrâ: etiam animus rationalis

138. comparatur ad corpus vt motor, Confir. dum dæ-
mon mouet caput energumeni, idem caput moueri
potest animus: possunt igitur animus & dæmon esse
se simul in eodem loco per operationem. Tum ex
eo, quod animus comparatur ad corpus vt forma,
non impedit, quin etiam comparetur vt locabilis ad
locum, & non vt formâ ad informabile. Quid enim
repugnat, vt cum eodem animo, simul maneat dæ-
mon, eodem modo præsens corpori, destructâ vni-
o-
de corporis, sicut manebat antea? Secunda. Si non
posset vnus angelus esse in loco alterius, sequeretur,
non posse vnum naturaliter moueri de cælo ad ter-
ram; seu carere naturali facultate ad effectum sibi
maximè connaturalem. Si sunt in loco per opera-
tionem: nequeunt de loco ad locum moueri, nisi
aliqui operatio per omnia loca, per quæ trans-
eunt; cum producere non possint, nisi motum lo-
calem, vt s. ff. 2. At omnes cæli continuo mouentur
à suis angelis assistentibus: ergo cum per aduers.
non possit vnus angelus naturaliter mouere id,
quod mouet alter, nec poterit de cælo bis motò ad
terram naturaliter moueri, saltem motu continuo.

139. Tertia. Impediretur perfectio maximè connatu-
ralis angelo, quam vnusquisque habet, vt pro suo
arbitratu possit occupare spheram sibi adæquatam;
ita vt angelus naturali perfectione propriæ naturæ
debitæ priuaretur: scilicet spectatâ angelicæ spheræ am-
plitudine, & simul multitudine angelorum, non pos-
sent singuli pro suo arbitratu occupare spheram si-
bi adæquatam, nisi expectandò, donec alij suam
spheram contraherent, vt ipsi suam dilatare pos-
sent. Quod argum. maximè vrget in angelis malis
in centro terræ morantibus: vbi locus angustior est,
quàm id eo possint tot angeli, atque animæ in sin-
gulis locis adæquatis distinctis existerè.

140. Ad fund. primæ, nego 1. non posse angelos esse
in loco sibi adæquato, nisi per operationem; quip-
pe qui esse possunt per præsentiam. 2. nego, non
posse plures angelos esse in loco intensiue adæqua-
to. Nam cum per Thomistas quilibet sit specie per-
fectior alio, atque adeo potentiâ motrice velociore,
vnusquisque poterit esse in loco intensiue sibi
adæquato, absque eo, quod plures causæ totales
eiusdem ordinis concurrant ad eundem numero ef-
fectum; eo quod non esset idem numero motus;
nam qui produceretur ab vno, esset minus velox,
quàm qui produceretur à duobus simul. Quando
verò effectus est perfectior à duobus, quàm ab vnâ
causâ tantum, non sequitur quod quilibet sublatâ,
totus effectus fieret; quia non fieret quoad maio-
rem illam perfectionem individualem, quæ pendet
ab vtriusque simul. Dices. Hæc ratio ad summum
probat, quando angelus inferior admittit consor-
tium superioris, quia potest superior velocitate mo-
tum adæquatum inferioris; non contrâ. Resp. 1. Solutio 1.
hoc sufficit ad infirmendam doctrinam, quod nun-
quam possint plures angeli esse in eodem loco ad-
æquato intensiue. Nam saltem hoc casu fallit. 2. Solutio 2.
adhuc in meâ sent. hoc probat de angelo superiore
admittente consortium inferioris: quia vis etiam
exterior conducit ad perfectiorem effectum: vel
ut duo calores æquè intensi intensiorem calorem
producant, quàm sit vnusquisque in se, vt ex Philos.
suppono. Potentia igitur motrice angeli superioris,
coniuncta cum motrice inferioris, velociorem mo-
tum produceret intra eandem spheram, quàm pro-
duceret se sola absque consortio alterius. Ex quo
sequitur, vtriusque angeli spheram, tam superioris,
quàm inferioris per consortium alterius intensiue
augeri, sicut augetur spherâ vtriusque caloris per
mutuum consortium alterius.

141. Tertia ratio. 145. Tertia ratio.
146. 147. Obiectio.
148. 149. Obiectio.
150. 151. Obiectio.
152. 153. Obiectio.
154. 155. Obiectio.
156. 157. Obiectio.
158. 159. Obiectio.
160. 161. Obiectio.
162. 163. Obiectio.
164. 165. Obiectio.
166. 167. Obiectio.
168. 169. Obiectio.
170. 171. Obiectio.
172. 173. Obiectio.
174. 175. Obiectio.
176. 177. Obiectio.
178. 179. Obiectio.
180. 181. Obiectio.
182. 183. Obiectio.
184. 185. Obiectio.
186. 187. Obiectio.
188. 189. Obiectio.
190. 191. Obiectio.
192. 193. Obiectio.
194. 195. Obiectio.
196. 197. Obiectio.
198. 199. Obiectio.
200. 201. Obiectio.

142. 143. Obiectio.
144. 145. Obiectio.
146. 147. Obiectio.
148. 149. Obiectio.
150. 151. Obiectio.
152. 153. Obiectio.
154. 155. Obiectio.
156. 157. Obiectio.
158. 159. Obiectio.
160. 161. Obiectio.
162. 163. Obiectio.
164. 165. Obiectio.
166. 167. Obiectio.
168. 169. Obiectio.
170. 171. Obiectio.
172. 173. Obiectio.
174. 175. Obiectio.
176. 177. Obiectio.
178. 179. Obiectio.
180. 181. Obiectio.
182. 183. Obiectio.
184. 185. Obiectio.
186. 187. Obiectio.
188. 189. Obiectio.
190. 191. Obiectio.
192. 193. Obiectio.
194. 195. Obiectio.
196. 197. Obiectio.
198. 199. Obiectio.
200. 201. Obiectio.

143. 144. Obiectio.
145. 146. Obiectio.
147. 148. Obiectio.
149. 150. Obiectio.
151. 152. Obiectio.
153. 154. Obiectio.
155. 156. Obiectio.
157. 158. Obiectio.
159. 160. Obiectio.
161. 162. Obiectio.
163. 164. Obiectio.
165. 166. Obiectio.
167. 168. Obiectio.
169. 170. Obiectio.
171. 172. Obiectio.
173. 174. Obiectio.
175. 176. Obiectio.
177. 178. Obiectio.
179. 180. Obiectio.
181. 182. Obiectio.
183. 184. Obiectio.
185. 186. Obiectio.
187. 188. Obiectio.
189. 190. Obiectio.
191. 192. Obiectio.
193. 194. Obiectio.
195. 196. Obiectio.
197. 198. Obiectio.
199. 200. Obiectio.
201. 202. Obiectio.

148. *Ad fundam. 1. secunda. Triplex ordo uniuersi distinguitur.* Ad 1. fund. secundæ, nego assumpt. Triplex enim est ordo Vniuersi, *Situatus*, quo vnumquodque in suo loco collocatur; *Perfectionalis*, quo nullus ei desit generalis gradus entis; & *Gubernatiuum*, vt vnumquodque operetur iuxta perfectionem suam naturæ. Primus est tantum corporum, non angelorum, qui nullum certum locum in hoc Vniuerso sibi ex naturâ suâ determinant. Secundus & tertius est communis etiam angelis: At hic non impeditur per simultatem plurium in eodem loco. Ad prob. negatur paritas: nam distantia angelorum in infinitum impedit vtrumque ordinem perfectionalem, & gubernatiuum: nec angeli possunt Vniuersum constituere, nisi in illo includantur, nec illud gubernare, nisi sint præsentés: simultas vero eorundem in loco neutrum impedit. Ad 2. fund. 1. nego, vt vnus angelus admittat alium in eodem loco, debere necessariò attemperare concursum, sed posse adæquatè operari, augendo intentionè spheram per consortium alterius. 2. Nullum esse absurdum, quod vnus angelus attemperet concursum virtutis motiuz; tum quia de facto non semper angeli mouent secundum vltimum posse virtutis; tum quia hoc attemperamentum non esset ex necessitate, sed ex libertate; tum quia maior esset imperfectio angelis, non posse se liberè constituere in loco adæquato, nisi dependentes à voluntate alterius, contrahentis suam spheram, vt alteri adæquatum locum cederet; nam hoc pendet a voluntate alterius, illud à propria. Ad 3. fund. nego antec. nam angelus penetrat se cum animo rationali, & vterque cum corpore, & omnia cum Deo. Ad prob. nego sequel. Nam illabi non dicit solam præsentiam vnus iuxta substantiam alterius, sed conseruationem totius esse, per quam Deus dicitur intimè illabi in substantiam vnus cuiusque. Vnde nego, ex intimâ præsentia locali argui notitiam secretorum cordis: alioqui dæmon intimè præsens animo rationali omnia eius secreta cognosceret. Ad 4. neg. maior, nisi quando aliquod sequitur absurdum: constat de speciebus intelligibilibus, habentibus eundem modum essendi in intellectu, quæ tamen naturaliter multiplicari possunt in eodem intellectu: Ad prob. nego, ideò formaliter non posse plura corpora esse in eodem loco, aut plures formas in eadem materia, vel plures colores in eadem superficie, quia habent eundem modum essendi; alioqui vbiicumque esset hæc ratio, esset eadem repugnantia, quæ tamen in speciebus intelligibilibus non est: sed quia non possunt vel plura corpora naturaliter se penetrare, vel plures formæ ordinari ad vnum substantiale constituendum; vel plura accidentia saltem homogenea, simul esse in eodem subiecto. Ad 5. nego, consortium alterius angelis in eodem loco semper esse superfluum & otiosum: nam vel admitti posset ad velociorem motum; vel quia non posset vnus angelus collocare se in spherâ adæquatâ, nisi subintrando in locum alterius.

149. *Resp. ad 1. fund.*

150. *Ad 3. Resp.*

151. *Resp. ad quartum fundam.*

152. *Ad quintum fundam.*

Ad conf.

S. Thom. in opposit. est opinio.

Ad confirm. Resp. 1. id saltem non probare de angelis malis, qui non semper operantur ex imperio Dei, sed ex peruersitate propriæ voluntatis. 2. Id non obstat imperio Dei, qui causas 2. sinit agere iuxta proprias naturas: vnde cum saepe connaturalius sit angelo in locum alterius subintrare, vt eum è cælo ad terram mittitur per loca intermedia ab aliis occupata, licet possit, non tamen tenetur aliorum loca declinare; cum nihil censerit debeat superfluum quod facit ad connaturaliorem modum operandi. Ad auct. S. Tho. fateor, illum oppositæ fuisse sent. quia hæc erat suo tempore communior, vt ipse testatur.

DISPUTATIO VI.

De motu locali Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli verè moueantur localiter?

P RIMA sent. neg. Duran. in 1. dist. 37. p. 2. q. 1. nu. 26. & in 3. dist. 22. q. 3. Herue. in 1. dist. 37. art. 2. & de motu angel. art. 2. Quia sicut angeli non sunt propriè in loco, nisi quatenus in illo operantur; ita nec propriè mouentur de loco ad locum: sed eorum motus, est successiua tantum operatio circa diuersa corpora. Ex quò infert Duran. Animam Christi ad inferos descendisse, nil aliud fuisse, quàm visionem beatam in mentibus Patrum in limbo existentium meritoriè operatam fuisse: sicut dicitur Deus ad terram descendisse, non quòd de cælo ad terram motus sit, sed quia nouum effectum in terris operatus est. Confirm. tum auth. S. Tho. 1. p. q. 3. ar. 1. asserentis, angelos æquiuocè moueri; tum August. 8. lib. de Gen. ad lu. c. 20. docentis, spiritualem creaturam per tempora tantum moueri, non per loca; corporalem verò per tempora & loca. Prob. 2. Angeli sunt natura sua indiuisibiles; ergo incapaces motus locali, propriè dicti, nam teste Philof. 6. phys. tex. 33 omne quod mouetur partim est in termino à quo, partim in termino ad quem. Angeli indiuisibiles cum sint, nequeunt partim esse in termino à quo, partim in termino ad quem; igitur.

Secunda affirm. Scholast. cum Magist. in 1. dist. 37. lit. M & N: & in 2. dist. 2. necnon Patrum. Vnde merito opposita sent. censetur periculo, & in fide parum cura, eo quòd impropriè explicat descensum animæ Christi ad inferos, & loca Scripturarum, in quibus angeli dicuntur de cælo ad terram missi. Nec est eadem ratio de Filio Dei, qui dicitur de cælis ad terram descendisse, cum ipse ratione immensitatis sit incapax mutationis locali. Fundam. Angelus est limitatæ perfectionis; perfectioris tamen naturæ, quàm cætera viuentia; igitur est capax motus locali propriè dicti. Nam quæ limitatæ perfectionis est non potest esse vbiq; quæ perfectioris naturæ, quàm cætera viuentia, non debet carere eâ perfectione, quam habent cætera. At perfectio est in cæteris viuentibus, vt localiter moueri possint. Nec obstat, quòd cætera viuentia semper moueantur ad aliquam perfectionem sibi acquirendam: nam licet angeli non egeant motu locali ad perfectionem sibi comparandam, egent tamen, vt in diuersis locis operari possint: cum nequeant naturaliter operari, nisi sint præsentés. Confirm. ex opposita sent. sequitur, non posse angelos in vacuo moueri, vbi nullum est corpus, in quod possit angelus operari: nec posse supernaturaliter operari in distans; cum in hæc sent. à nullo corpore distet. Vnde consequenter Herue. concedit, posse naturaliter angelum, moto corpore in Oriente, statim mouere aliud corpus in Occidente. Ex eodem fund. sequitur, angelum moueri à seipso: tum quia cætera viuentia perfecta mouentur à seipsis. Tum quia angeli mouent corpora à se distincta; ergo à fortiori seipsos. Tum quia motus localis est perfectio connaturalis angelo; ergo debet ad illum habere intrinsicam potentiam; alioqui careret potentia ad actum sibi maximè connaturalem.

Dices.

6
Obiectio.
7.
8.
9.
10.
11.
12.

Dices. Implicat, vt idem sit mouens & motum simul: ergo implicat, vt idem moueat seipsum. Antec. prob. vt mouens, debet esse in potentia; vt motum, debet esse in actu: implicat autem, vt idem sit in potentia, & in actu respectu eiusdem. Resp. dist. antec. Implicat, vt idem sit mouens, & motum ratione eiusdem, concedo; ratione diuersorum, nego. Angelus autem dicitur mouens ratione potentia; dicitur vero motus ratione actus. Vnde ad prob. implicat, vt idem sit in potentia formali, & simul in actu formali respectu eiusdem; non in potentia formali, & simul in actu virtuali; velut intellectus est in potentia formali, & simul in actu virtuali respectu eiusdem intellectiois.

Ad fund. primæ, neg. antec. Ad auth. S. Tho. & August. dico, eostantim negare proprium motum localem spatio commensum, qualis est motus corporum, non motum definitiuum, qualis est motus angeli, quem aliqui Metaphysicum vocant, & S. Tho. docet, eum proprie conuenire angelo in 1. dist. 37. q. 4. ar. 1. fine. Ad 2. nego conseq. Ad prob. dist. maior. nam si partim & partim se teneat ex parte mobilis, falsa est; si ex parte loci, vera est: non enim est necesse ad hoc, vt mobile moueatur, vt pars ipsius sit in termino à quo, pars in termino ad quem; sed sat est, vt occupet partem termini à quo, & partem termini ad quem. Hoc autem præstare potest mobile, etiam si sit indiuisibile: nam sicut potest in quiete, ob suam virtuale diuisibilitatem, occupare spatium diuisibile: ita à fortiori poterit in motu, ob eandem virtuale diuisibilitatem, occupare partem termini à quo, & partem termini ad quem.

SECTIO II.

An motus localis Angelicus sit aliquid intrinsecè inhærens Angelo?

PRIMA sent. negat; Ægid. in 1. dist. 37. ar. 2. q. 1. Argen. ar. 2. post 3. concl. Capreo. in 2. dist. 6. q. 1. ar. 1. concl. 2. Gregor. q. 1. ar. 2. Caiet. 1. p. q. 53. ar. 1. §. Circa prædicta, Ferrar. 3. con. gen. c. 102. §. Aduerte eum, & §. Resp. & videtur S. Tho. 1. p. cit. vbi docet, motum angeli in loco non esse aliud, quam diuersos contactus diuersorum locorum successiuè. Fundam. Gregorij. Motus localis non est aliud, quam successiua coëxistentia mobilis ad spatium: ergo nihil intrinsecum distinctum ponit in ipso mobili. Nam coëxistentia duorum, præter vtriusque existentiam, nihil aliud intrinsecum dicit. Antec. prob. tum ex Arist. 8. phys. tex. 59. vbi docet, per motum localem nihil accrescere mobili. Tum quia, omni alio circumscripto, per solam coëxistentiam successiuam mobilis ad spatium, saluatur motus localis. Conf. firm. mobile occupat spatium permanentem per se ipsum, nullo alio distincto addito; ergo & successiuè. Fundam. aliorum. Angelus est in loco formaliter per operationem transeuntem in locum: ergo angelum localiter moueri nihil aliud est, quam successiuè variare operationes transeuntes circa diuersa loca: atque adeò motus localis non est aliquid inhærens angelo, sed loco.

Secunda affirmat, siue moueatur per se, siue per accidens. Hanc 1. docent, qui sine vllâ distinctione affirmant, Angelum moueri per aliquid sibi intrinsecè inhærens. Ita Alens. 2. p. q. 3. me. & Richard. in 1. dist. 37. ar. 3. q. 1. Bonau. ar. & q. ult. affirmans, angelum moueri motu successiuo, etiam in vacuo, si in eo esset distantia; Mayro. in 2. dist. 2. q. 10. Ruyro. q. 2. Gabriel q. 3. ar. 2. Bassol. dist. 10. ar. 1. Molina 1. p. q. 53.

ar. 1. Valent. ibid. pu. 1. Arrub. dis. 159. c. 2. Secundò, illam asserunt Scotus in 2. dist. 2. q. 9. & in 4. dist. 10. q. 6. concl. 4. in quorum 1. docet, Angelum moueri per aliquid intrinsecum, non solum quando mouetur per se, sed etiam quando mouetur in assumpto corpore. In 2. affirmat, moto lapide, intrinsecè moueri angelum existentem in lapide: & Christi Corpus in Eucharistiâ intrinsecè moueri, motis speciebus sacris; etsi ille moueatur à se, hoc à Deo. Idem docent Lyche. in 2. dist. 2. q. 9. cit. §. Hoc etiam confirm. Zmwel 1. p. q. 53. ar. 1. q. 2. concl. 4. Suarez lib. 2. de angel. a cap. 12. Fundam. infra.

Tertia affirmat de motu per se, negat de motu per accidens. Per se mouetur angelus, quando mouetur solus sine corpore; per accidens, quando mouetur ad motum corporis; Vasquez 1. p. disp. 195. c. 4. qui etiam addit, motum localem in angelo formaliter non consistere in variatione modi, quem habet ad locum, sed in extrinsecâ quâdam denominatione distantia à punctis fixis. Probat primum, cum angelus constituitur in loco formaliter per modum additum substantia, quo cum loco coniungitur, necesse est mutare modum; si velit mutare locum. Probat secundum; potest angelus, moto corpore, non variare modum quem habet ad corpus; ergo potest tunc per accidens moueri, nulla factâ intrinsecâ mutatione in ipso. Nam cum angelus ex se intrinsecè distantia capax non sit, si mouetur corpus, cum quo est coniunctus: & aliunde ipse modum, quem habet ad corpus, non variet; mouebitur per accidens ad motum corporis, nulla factâ intrinsecâ mutatione in ipso, solâ denominatione extrinsecâ à motu corporis. Antec. probat: modus quem habet angelus ad corpus pendet tantum à corpore, non à spatio; quia non vnitur corpori, prout est hic, vel ibi: sicut modus, quem habet animus rationalis ad proprium corpus, vel Christus ad species sacras, non pendet à loco: ergo variato corpore, non necessariò variatur modus. Explicat tertium: motus localis formaliter consistit in variatione distantia à punctis fixis: sed modus, quem habet angelus ad locum, talem variationem ex se non habet, cum non pendeat à spatio, penes quod desumitur omnis distantia variatio. Ergo motus localis in angelo non potest formaliter consistere in variatione modi, quem habet ad corpus, sed in extrinsecâ denominatione distantia à punctis fixis; quæ distantia illi conuenit ratione corporis, cum quo vnitur. Pro explicatione, nota 1. posse angelum per loca moueri, vno modo per solam successiuam præsentiam ad loca; alio per virtuale etiam contactum locorum, vt supra. 2. posse angelum moueri, vno modo per se, sine corpore assumpto; alio per accidens ad motum corporis assumpti.

Dico 1. Nequit angelus localiter moueri siue per solam successiuam præsentiam ad locum, siue per virtuale contactum loci, siue per se extra corpus, siue per accidens in corpore assumpto, absque intrinsecâ mutatione ipsius. Fundam. moueri de loco ad locum, est nouus effectus realis in angelo: sed hic haberi non potest, vel à nudâ substantiâ angeli, vel à solâ operatione transeunte, vel à solo motu corporis, cui assistit: ergo ab aliquâ formâ distinctâ à substantiâ angeli, eique inhærente. Maior constat: nam deserere vnum locum, & alium comparare, est nouus effectus in angelo, qui antea non erat. Quod sit realis, patet: quia est effectus potentia realis virtutis, sc. motricis Angelicæ. Omnis autem virtus realis effectiuè terminari debet ad aliquid reale. Minor quoad 1. partem elucet: nam

14.
3. Sent. affir.
de motu per se, neg. de motu per accidens.

Prob. primum.

Secundam.

Tertiam.

15.
Ad decisio-
nem qua-
dam præ-
sentur.

16.
Assertio 1.
Pro 2. sent.

Prob.

si hic effectus esset à nudâ substantiâ angeli, semper ac necessariò esset, quia nuda substantia angeli semper est eadem, ac proinde semper apta idem præstare. Quoad 2. partem, constat: quia nequit mobile fieri præsens, & indistans à loco per solam operationem receptam in loco: tum quia potest variare operationem in loco intra propriam sphaeram existens, non variatâ præsentia definitiuâ ad illam: potest enim angelus existens intra sphaeram vnus leuicè modò operari intra vnâ, modò intra aliam partem sphaeræ, non variatâ præsentia definitiuâ ad totam sphaeram. Nequit igitur operatio transiens recepta in loco, esse formalis ratio, per quam mobile moueatur de loco ad locum, cum in eo casu varietur operatio in loco, non variatâ præsentia definitiuâ ipsius ad locum. Tum quia posset angelus existens intra suam sphaeram diuinitus operari extra illam in variis partibus vniuersi: tunc enim esset in diuersis locis per operationem, præsentia autem & definitiuè in suâ duntaxat sphaerâ. Ratio: si directum localiter moueri, est ipsum secundum substantiam fieri successiuè præsens diuersis locis: ergo per aliquid sibi inhærens: operatio autem transiens non inhæret angelo, sed loco. Maior prob. forma debet esse, in quo est eius effectus formalis: at effectus formalis successiuè existendi secundum substantiam in diuersis locis, est in ipso mobili; quia mobile est, non locus, quod localiter mouetur: ergo in ipso, & non in loco debet esse mutationis forma. Prob. minor quoad 3. partem: Angelus non est in corpore assumpto per physicam vniionem cum illo, sed per voluntariam duntaxat assistentiam: ergo moto corpore, non necessariò cum illo mouetur, ergo vt moueatur, debet per intrinsecam mutationem in se receptam moueri. Confirm. Angelus nullo pacto pendet à loco, vel à corpore assumpto: ergo eo moto, non necessariò cum illo mouebitur. Nam vt aliquis moueatur ad motum alterius, debet aliquam colligantiam, vel dependentiam cum illo habere. Antec. prob. non maiorem dependentiam habet angelus à loco, vel à corpore assumpto, quam habeat vnus angelus ab alio existente in eadem sphaerâ: sed discedente vno angelo ab eadem sphaerâ, non necessariò discedit alter: alioqui, moto cælo; mouetur angelus cum ipso cælo cui assistit.

Prob. à
priori.

17.

18.
Assertio 2.
Ad completum motum
Angel. necessaria est
operatio extrinseca in
loco successiuè produ-

19.
2. Coroll. 1.

20.

Dico 2. Angelus vt moueatur per successiuum contactum locorum non sufficit motus intrinsecus, sed necessaria etiam est operatio extrinseca in locis ipsis, quæ continguntur, successiuè producta: etsi hæc sine illâ non sufficiat. Hoc 2. constat. Primum prob. vt nequit angelus esse in loco per contactum ad illum, nisi per operationem in eo productam; ita nequit moueri per successiuum contactum locorum, nisi per operationem in illis successiuè productam: cum, n. nequeat loca contingere contactu mathematico, per propriam substantiam, debet saltem contactu physico per operationem transeuntem illa contingere. Ex dictis constat 1. posse angelum localiter moueri motu intrinseco, absque vllâ operatione extrinsecâ: non posse successiuè operari in diuersis locis extra sphaeram, sine motu intrinseco. Ratio; successiuâ operatio ad diuersa loca extra sphaeram connaturaliter supponit successiuam mutationem localem subiecti operantis, non autem contra. 2. motus localis angeli, non consistit formaliter in successiuo contactu locorum, nisi tantum completiuè, quatenus complet illam sub ratione physici contactus; sed potius in successiuâ præsentia angelicâ (ul substantiæ ad diuersa loca. Iuxta quod intellige S. Thom. 1. p. q. 53 ar. 1. cum docet,

motum angeli esse successiuum contactum diuersorum locorum.

Ad 1. primæ, nego antec. in sensu ab aduers. intento, ob rationem assignatam. Ad 1. prob. concedo, per motum localem nihil intrinsecum reale accrescere mobili, quod maneat post motum: sicut per alterationem, vel augmentationem accrescit subiecto aliquid, quod in illo perseverat post motum alterationis vel augmentationis, nempe terminus qualitatis, vel quantitatis. Ad 2. prob. nego antec. non enim saluari potest nouus effectus realis, aut terminus potentie realis. Ad confirm. nego conseq. nam in quiete nulla est actualis mutatio, neque ex parte mobilis, neque ex parte loci. Ad 2. primò nego antec. vt constat. 2. nego conseq. nam esto motus contactiuus locorum sit per operationem transeuntem, non tamen per eam solam. Alioqui laboreremur in opinionem Duran. sed necessaria quoque est successiuâ præsentia substantiæ angeli ad diuersa loca, in quibus operatur. Et oppositum S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2. reputat errorem. At successiuâ præsentia substantiæ angeli ad diuersa loca explicari nequit per solam operationem transeuntem: ergo præter eam concedenda est intrinseca mutatio in angelo, quæ fiat successiuè præsens diuersis locis. Ad reliquas sent. secunda à nostrâ non discrepat. In 3. multa displicent: quòd angelus sine intrinsecâ mutatione sui per solam mutationem corporis possit loca variare. 2. quòd non sit per se capax distantie localis, saltem definitiuæ. 3. quòd sit in loco per physicam vniionem cum illo.

21.
Satisfit arg.

22.
Ad 1.

23.
Ad 3.
In sent. ter-
tia nulla di-
stinctio.

SECTIO III.

An si Angelus esset physicè vnitus corpori, moueri posset sine intrinsecâ mutatione sui ad motum solius corporis?

PRIMA sent. affirm. Vasquez præced. sect. pro 3. sent. citati. Fundam. non repugnat, subiectum per accidens moueri ad motum tantum alterius, cum quo est coniunctum: 1. ex Arist. 4. phys. tex. 32. vbi docet, albedinem & scientiam moueri per accidens, quia mouetur id, in quo sunt: ergo per se non mouentur, sed quatenus mouetur subiectum, in quo sunt. 2. Si vt vnunquodque moueatur, debet motum in se ipso intrinsecè subiectare, nullum ens mouebitur per accidens, sed omne mouebitur per se. nam moueri per se, est moueri motu sibi intrinsecè inhærente: moueri per accidens, est moueri motu alterius. 3. Si nullum ens neque per accidens moueri posset, absque motu in se recepto, sequeretur 1. non posse ad motum corporis moueri puncta absque motu in se recepto. Nam etiam puncta mutant cum ipso corpore locum punctualem. At cum punctum sit omninò indiuisibile, nequit esse idoneum subiectum motus diuisibilis, ex disp. præced. sect. 7. & ex dicendis, sect. 6. Sequeretur 2. non posse ad motum specierum sacram. moueri corpus Christi in Euchar. existens, nisi recipiendo in se motum à naturali agente productum. Falsum autem hoc est; quia nullum agens naturale propria virtute producere potest modum sacramentalem, quo Christi Corpus est in Euchar. & nullum accidens recipi potest in eo absque modo sacram. Neque dicas cum Scoto; talem motum producere Deo. Nam ponamus, quòd Deus ad motum specierum nullum producat motum in Christi Corpus. Interrogo, an tali casu Christi Corpus moueretur?

24.
1. Sent. affir.

Prob. 1.

25.
Prob. 2.

26.
Prob. 3.
nonnullis
absurdus.

27.

28.
Occurrunt
obiectiones
Scott.

Non

Non potest dici, quod non moueretur, cum iam mutet spatium simul cum speciebus sacris: si autem moueretur, cum iam supponamus, non motum iri à Deo, vel à seipso, consequenter mouebitur vel ab illo qui species sacras mouet; & sic agens naturale propria vi poterit in Christi Corpus producere modum sacram. cum quo deberet talis motus in Christi Corpore produci. Vel certe mouebitur ad motum specierum propter sacram. vnionem cum illis, absque vllō motu in se recepto, quod ea sent. intendit. 3. Agens corporeum naturaliter agere in spiritum. Nam si nullum mobile per accidens moueri potest, nisi per motum in se receptum, qui violenter moueret corpus humanum, eundem motum deberet necessariò imprimere in animum spiritualem, quo simul eum corpore violenter moueretur. Pari modo, si angelus esset physicè vnitus cum corpore assumpto, mouens corpus assumptum, simul moueret & angelum cum corpore vnitum: ac proinde posset agens corporeum naturaliter agere in spiritum.

30. Prob. 4. Duo effectus formales distinguendi sunt in motu locali; alter intrinsecus, qui non distinguitur ab impetu locali successiuè transferente mobile per spatium; alter extrinsecus, & consistit in successiuà coëxistentiâ mobilis ad spatium. Ergo licet repugnet, mobile habere priorem effectum absque motu locali in se intrinsecè recepto; cum hic effectus reipsâ non distinguatur à motu locali. Non repugnat autem habere posteriorem sine motu in se intrinsecè recepto, sed recepto tantum in alio, cum quo habet vnionem. Nam hic tantum consistit in extrinsecâ connotatione spatij, quam mobile habere potest per intrinsecam duntaxat mutationem alterius: vt constat exemplis. Nam per solam extrinsecam mutationem temporis res dicitur coëxistere variis partibus temporis: per solam extrinsecam productionem, vel adductionem vnus rei, altera dicitur de nono illi coëxistere. ergo per motum localem intrinsecè tantum receptum in vno, potest alterum colligationem habens cum illo successiuè coëxistere variis partibus spatij. Confir. 1. si hoc de facto habet punctum vnitum cum partibus, vt per solum motum subiectatum in partibus coëxistat variis punctis & locis spatij; cur idem habere non poterit quodcunque aliud mobile per coniunctionem cum alio, quod per se mouetur? Neque dicas, idem punctum hoc habere, quia punctum non est capax motus diuisibilis, Nam hoc tantum probat, punctum nullo modo posse, aliud verò mobile posse quidem coniunctum cum alio moueri, etiam per motum in se intrinsecè receptum, non tamen necessariò: nam si hoc foret necessarium, neque punctum moueri posset, nisi per motum in se receptum. 2. Nulla forma est necessaria ad effectum, quâ sublatâ, idem omninò effectus haberetur: sed adhuc sublato motu locali intrinsecè recepto in animâ, moto tantum corpore, necessariò moueretur anima physicè coniuncta corpori. ergo talis motus intrinsecè subiectatus in animâ non est necessarius, vt anima successiuè mutet simul cum corpore spatium.

33. Secunda negat, angelum, etiamsi esset physicè vnitus corpori, moueri motu corporis absque motu sibi intrinsecè hærente: ita omnes preced. sect. pro 2. sent. sic. Quæ sent. longè probabilior est. Fundam. repugnat, subiectum quomodocunque moueri siue per se, siue per accidens, sine motu intrinsecè hærente. Prob. impossibile est, subiectum habere intrinsecum effectum formalem sine formâ intrinsecâ. Sed angelus, etiamsi moueatur ad mo-

tum corporis assumpti, haberet intrinsecum effectum formalem motus localis: Ergo impossibile est; vt non etiam haberet intrinsecum motum localem. Maior est euidens: cum effectus formalis re ipsa non distinguatur à formâ vnità subiecto; & eâ intimitate participari debeat forma, quâ participatur eius effectus formalis: quia cum hic identificetur cum formâ, non se extendit extra subiectum, in quo recipitur forma. Minor prob. etiam quando angelus mouetur cum corpore, successiuè transfertur per spatium cum corpore: at hic est effectus formalis motus localis; sc. successiuà translatio mobilis per spatium. Confir. idem in corpore, quod per spatium successiuè fertur, est forma intrinseca motus, quia in eo est successiuà per spatium latio; ergo ideo etiam erit in Angelo vnito corpori intrinseca forma motus, quia in eo est successiuà per spatium latio. Neque hic effectus separabilis est à formâ motus; cum nil aliud sit localiter moueri, quàm successiuè per spatium ferri: ergo qui intrinsecè hunc effectum habet, intrinsecè etiam habebit motum. Prob. 2. à paritate præsentia permanentis. Repugnat; vnum ens per præsentiam extrinsecam alterius locati in spatio permanenter: ergo repugnabit, per præsentiam extrinsecam successiuam alterius locati in spatio successiuè. Nam sicut præsentia permanentis locat rem in spatio permanenter; ita præsentia successiuà locat rem in spatio successiuè. ergo sicut non potest vna res locari in spatio permanenter per præsentiam alterius, cum quo est coniuncta; ita nec locari poterit in spatio successiuè per præsentiam successiuam alterius, cum quo est coniuncta. Antec. ostendo: Angelus coniunctus corpori non est præsens spatio permanenter per præsentiam corporis, sed per præsentiam propriam distinctam à præsentia corporis. Et animus rationalis non est præsens spatio permanenter per præsentiam corporis, sed per præsentiam propriam distinctam à præsentia corporis. Quod inde patet, tum quia annihilato corpore, angelus, & animus rationalis manent eodem modo permanenter præsentis spatio, quo antea, dum erant vniti corpori, nulla in ipsis factâ variatione; tum maxime quia præsentia corporis non est proportionata spiritui. Hinc apparet discrimen inter hanc denominationem & alias, quæ saluari possunt per solam formam alteri tantum hærentem, vt calefieri, frigeri, & huiusmodi: quæ vt denominent subiectum, necesse non est, vt illi immediatè hæreant, sed fat est, vt illi tantum hæreant mediatè. Totus enim homo dicitur calefieri per calefactionem intrinsecè tantum receptam in vnâ parte corporis. At non potest totus homo dici localiter moueri, nisi toti homini immediatè hæreat motus localis. Quia quod mouetur etiam per accidens, necesse est, successiuè per spatium transferri; alioqui non posset dici moueri, sed potius quiescere. Quod autem successiuè per spatium transfertur, necesse est in se habere motum localem, qui essentialiter est successiuà mobilis per spatium translatio. Quod dicitur alterari, necesse non est, vt in se immediatè recipiat alterationem, sed sufficit, si illa recipiatur in subiecto tantum mediatè sibi coniuncto.

Ad fundam. oppositæ, nego antec. Ad 1. prob. Resp. Aristotelem eo loco tantum asserere, albedinem, scientiam, & reliqua accidentia non moueri per se, quia non sunt idonea moueri separata à subiecto; Est autem, inquit, quod mouetur aliud quidem per seipsum actu; aliud verò secundum accidens. Ipsius autem quod secundum accidens, alia quidem possibilia moueri per se vt partes corporis, & in nauiclaui; alia verò non

34.

35.

Secundò prob.

36.

Discrimen inter denominationem, motus, & alias.

37.

Resp. ad arg. Arist. intell. albedinem, &c. non moueri per se.

non

non possunt, sed semper secundum accidens, ut albedo & scientia; Hec enim sic transmutant locum, quia id, in quo sunt, transmutatur. Vbi moueri per se in sent. Arist. est, moueri à seipso, ut separatam ab alio: moueri per accidens, est moueri coniunctum cum alio, ut clauus mouetur coniunctus naui. Quia igitur accidentia non sunt separabilia, saltem naturaliter à subiecto, non sunt mobilia per se, seu à se ipsis, sed ab alio, cum quo sunt coniuncta. Ad 2. prob. neg. sequelam, eiusque prob. nam moueri per se, est moueri motu à se producto: ut angelus, & cetera quæ seipsa mouent: mouentur per accidens, quæ motu ab alio communicato, ut sunt partes in toto, & accidentia in subiecto. Ad 3. prob. ex. 1. absurd. concedo sequel. Viderint ij, qui huiusmodi indiuisibilia admittunt. Ad 2. neganda minor; nam potest agens naturale per se & directè mouere species sacras, illque mediatis per accidens & indirectè. Corpus Christi: nec potest, talis motus in Corpore Christi recipi cum modo præsentia sacramentalis: quia in ordine ad species sacras non fiunt præsentia, nisi tantum formæ permanentes. Motus autem localis, cum non sit forma permanens, sed successiua, nequit fieri præsentia præsentia sacra in ordine ad species Euchar. Ratio: præsentia sacra in ordine ad species Euchar. permanet cum Corpore Christi eadem inuariata, quamdiu manent species sacrae; nec illam per motum localem mutat; ut nec animus rationalis per motum localem mutat permanentem præsentiam, quam habet ad corpus. Repugnat autem formam essentialiter successiuam, qualis est motus localis; fieri præsentem præsentia permanente: igitur repugnat recipi in Corpore Christi cum modo præsentia sacrae in ordine ad species Euchar. Adde, quod cum motus localis sit quædam præsentia, implicat recipi in subiecto per aliam præsentiam. Nec obstat, quod vna sit naturalis, alia supernaturalis. Nam nec vnio naturalis vniri potest per aliam supernat. nec actio naturalis fieri per aliam supernat: Quia quod est essentialiter tale, non eget alio, ut fiat tale. Cum igitur motus localis sit ipsa præsentia localis, non eget alia præsentia, ut recipiatur in subiecto sacramentaliter existent. Ex his patet ad rationem Scoti. Non enim motus localis in Corpore Christi sacramentaliter existente producitur à Deo, ut à causâ principali, vel ab ipso Corpore Christi, sed ab agente naturali, quod directè & per se mouet tantum species, per accidens & indirectè, etiam Christi Corpus.

Ad 3. absurd. concedo, agens corporeum non posse agere in spiritum per se & directè; nego non posse per accidens & indirectè, modo supra explicato. Ad 4. nego, posse duos illos effectus formales à motu locali separari: cum nihil aliud sit motus localis, quam successiua translatio mobilis per spatium. Implicat igitur intelligere, mobile transferri per spatium sine motu locali intrinsicè ipsi inhaerente. Res, quæ vel coexistit alteri rei, vel diuersis temporis partibus, manet in se ipsa immota inuariataque, mutata tantum alterâ re, vel tempore cui coexistere dicitur: res, quæ cum alterâ mouetur, mutatur in seipsâ per successiuam acquisitionem spatij. Dices: potest impetus localis communicari subiecto absque successiua connotatione spatij, quando ipse à resistantiâ subiecti superatur: ergo poterit eidem subiecto communicari successiua connotatio spatij absque impetu locali. Resp. neg. conseq. Nam successiua acquisitio spatij est actus 2. impetus localis est actus 1. Potest autem actus 1. propter aliquod impedimentum in subiecto existens, à 2. separari; nequit autem actus 2.

separari à 1. Ad 1. confirm. constat ex dictis. Ad 2. resp. sublato motu locali ab animo rationali, & posito tantum intrinsicè in corpore, animus simul localiter moueretur, quia simul cum corpore acquireret nouum spatium; & non moueretur, quia non poneretur in eo intrinsicè motus, sine quo repugnat subiectum per spatium transferri.

SECTIO IV.

An possit Angelus motu discreto de extremo ad extremum sine medio moueri?

PRIMA sent. affirm. S. Tho. 1 p. q. 53. ar. 2. quodlib. 1. ar. 3. ar. 5. & in 1. dist. 37. q. 4 ar. 2. Dur. q. 2. Herua. ar. 3. & de motu angel. ar. 4. Capreo. in 2 dist. 6. q. 1. ar. 1. concl. 3. & ar. 3. ad arg. con. 3. concl. Basso. dist. 10 ar. 3. sine. Basso. dist. 3. q. 2. ar. ult. Ferrar. 3. con. gen. 1. 102. Caiet. 1. p. q. 53. ar. 2. sine. Zumel ibid q. 3. Bann. dub. 2. Vasq. disp. 196. c. 2. Steph. de Babalis ibid. Albertini corol. 16. ex 1. princ. philos. dub. 2. pu. 2. Citatur Gregorius in 2. dist. 6. q. 3. ar. 2. sed hic dubius est, sine ar. Probant Thomistæ 1. Angelus est in loco formaliter per operationem: at potest angelus operari in extremis, non operando in medio: quia cum non sit capax positiaue distantia localis, est indistans negatiue à quocunque loco; ergo poterit operari in quocunque loco: nam sola negatiua indistans sufficit, ut in quouis loco operari possit. Probat 2. S. Thom. cit. 1. p. Si angelus moueretur motu discreto per medium, necessariò deberet numerare & transire infinita loca intermedia: quia inter duo loca extrema sunt infinita intermedia: & singula transiret per singulas mutationes; infinita per infinitas sc. inter duo extrema sunt assignabiles infinitæ partes æquales communicantes. 3. Angelus non pendet à conditionibus loci, cum non sit capax situalis distantia, & propinquitatis; ergo moueri potest de extremo ad extremum sine medio. Nam idè id non potest corpus, quia pendet à conditionibus loci.

Probat 4. S. Tho. cit. quodlib. Potest intellectus cogitare de obiecto albo & nigro, non cogitando de coloribus medijs: item cogitare potest de duobus locis distantibus, non cogitando de intermedijs. ergo poterit Angelus moueri de vno loco extremo ad alium, non transeundo loca intermedia. 5. Potest corpus diuinitus moueri ab extremo ad extremum, ut constat de Corpore Christi, quod de cælo mouetur ad altare, non pertransito medio: ergo poterit Spiritus naturali virtute moueri de extremo ad extremum sine medio. Ex quo inierit Vasquez, posse Corpus Christi, ut est in Euchar. modo indiuisibili, de extremo ad extremum moueri, sine medio, absque nouo miraculo. 6. Potest Angelus existens Viennæ producere sibi vbi Romanum, non producat sibi vbi intermedijs: ergo poterit Viennâ transire Romanam, non pertransitis locis intermedijs.

Secunda affirmat, posse angelum intra suam sphaeram motu discreto & instantaneo se mouere ab extremo ad extremum sine medio, non extra sphaeram. Ut si angeli sphaera sit bipolaris, poterit existens in primo palmo sphaeræ præcedentis, motu discreto in instanti se collocare in vltimo palmo sphaeræ sequentis, non pertransito spatio bipolaris, quod inter primum palmum sphaeræ præcedentis, & vltimum subsequens interiacet. Fundam. Potest angelus vnica mutatione instantaneâ delerere totam sphaeram bipolarem præcedentem, & simul acquirere totam sphaeram bipolarem immediatè sequentem; ut mox: ergo poterit existens in primo tantum palmo sphaeræ præcedentis, vnica etiam

38. Ad 2. prob. Moueri per se non est idem quod moueri motu intrinseco.

39. Ad 3. Omnia indiuisibilia oblegantur.

40. Ad 2. absurd.

41. Ad rationem Scoti respondetur.

42. Ad 3. absurd.

43.

44. Obiecto.

45. Solutio.

46. 1. Sent. affirm.

47. Prob. 1.

48. Prob. 2.

49. Prob. 3.

50. Prob. 4.

51. Prob. 5.

52. Prob. 6.

53. 2. Sent. lunitata, intra sphaeram

54. Fundam.

etiam mutatione instantaneâ, collocare se in solo ultimo palmo sphaeræ sequentis, absque eo quod locet se in spatio intermedio. Nam quâ ratione potest, relicta totâ sphaerâ præcedente, locare se in totâ immediatè sequenti, eadem poterit se locare tantum in extremâ parte sphaeræ sequentis, non locando se in primâ eiusd. sc. quando ex sphaerâ bipalmari præcedente, locat se in totâ bipalmari immediatè sequente, non solum locat se totum in ultimo palmo sphaeræ sequentis, sed etiam in 2. palmo eiusd. sed prout locat se in 2. palmo sphaeræ sequentis, non transit per 1. palmum eiusd. quia non locat se in 2. palmo per motum successivum, quod prius percurrat partes proximiores, quàm remotiores, sed per instantaneum, quo omnes partes sphaeræ subsequenti sunt proximiores, quàm remotiores sphaeræ præcedentis simul occupat: ergo poterit eadem palmo sphaeræ præcedentis immediatè se locare in 2. palmo sphaeræ subsequenti, absque eo quod locet se in 1. palmo eiusd. Quia verò angelo in motu respondet duplò maior sphaera, quàm in quiete; nam in motu respondet tota sphaera præcedens, & terminus a quo, & tota sequens, ut terminus ad quem; poterit in motu ex primo puncto sphaeræ præcedentis, vnicâ mutatione instantaneâ locare se in postremo puncto sphaeræ subsequenti, ita ut eâ mutatione transiliat totam sphaeram bipalmarem præcedentem, & totam bipalmarem subsequentem, locando se in postremo puncto terminatio totius sphaeræ subsequenti. Hæc sent. quam apud nullum legi, mihi olim probabatur; nunc idem iudicium de illâ ferendum esse, quod de prima.

fuit præsens: unde nec Deus efficere potest, ut res futura fiat præterita, quæ nunquam fuit præsens; quia sic res præsens per suam existentiam: nihil autem potest esse præteritum, nisi quod aliquando extitit: licet possit res præterita iterum fieri futura, prius quàm fiat denuò præsens: quia potest quod præterit, iterum post aliquod tempus reproduci: ergo antequam fiat denuò præsens per reproductionem, fieri potest iterum futura. Mobile vero ut transiens de vno loco ad alium, non connotat essentialiter fuisse in medio: alioquin nec Deus ab solutâ potentia id efficere posset. Probat idem 2. Ordo præteritus ab agente superiore nequit præteriri ab inferiori: Sed ut mobile moueatur ab extremo ad extremum per medium, est ordo præteritus à Deo agente superiore ergo nequit præteriri ab angelo agente inferiore. Huc reducitur ratio *Ægidij*, quæ id ipsum probat propter connexionem vniuersi. Sed contra: sphaera perfectio non repugnat angelo ex natura sua, sed tantum ex voluntate Dei, & voluntas Dei nobis non constat, non est cuiuslibet deo deneganda sit angelo.

Ratio igitur est, quia si posset angelus transire de extremo ad extremum sine medio, id posset ad quamcumque distantiam. Quod licet concedat *Bannes*, est tamen contra limitatum modum operandi substantiæ finitæ. Nam propter eandem rationem non potest angelus, ipso etiam faciente, esse in duobus locis distantibus simul: cuius vix potest solida discriminis ratio afferri. Confirm. Angelus non tantum est in loco per operationem extrinsecam receptam in loco, sed etiam per substantiam intrinsecam loco præsentem, ab eoque indistantem: ergo ut ab vno loco extremo fiat per intrinsecam substantiam præsens & indistans ab alio extremo; debet per eandem substantiam prius fieri præsens & indistans à locis intermediis, & contrarium non est saltem naturaliter intelligibile. Eadem rationes probant, nec posse angelum intra sphaeram naturaliter transire de extremo ad extremum absque medio: tum quia eodem modo sequitur, posse angelum se mouere ad quamcumque distantiam; tum quia eodem modo est præsens in primâ parte sphaeræ per suam substantiam à spatio indistantem: ergo eodem modo fieri debet præsens alteri parti subsequenti sphaeræ per eandem intrinsecam substantiam ab intermedio spatio indistantem. Confirm. Repugnat præsentiam angelicam intra propriam sphaeram in quiete discontinuari à spatio; ut *dis. 5. sect. 4.* ergo repugnabit, eandem præsentiam discontinuari in motu ab eodem spatio. Nam eandem proportionem & respectum seruat præsentia angeli ad spatium in quiete, ac in motu.

Prob. quoad 2. partem; Angelus non est in loco commensuratiuè per correspondentiam partis ad partem, sed definitiuè per correspondentiam totius ad totum, & ad singulas partes loci. Ergo ad deserendum vnum locum, & acquirendum alium immediatè sequentem, non est necessaria successiua derelictio vnius, & acquisitio alterius, sed sufficit vna mutatio instantanea. Repugnat autem, angelum vnicâ mutatione instantaneâ prius tempore acquirere vnam partem, quàm aliam loci immediatè subsequenti. Vt etiam repugnat, prius tempore deserere vnam partem, quàm aliam loci præcedentis. Nam hoc ipso, quod prius tempore acquirat vnam partem loci, quàm aliam, motus non est indiuisibilis & instantaneus, sed diuisibilis & successiuus. Successiua enim acquisitio spatij supponit successiuam productionem motus: cum ex *Arist. 4. phys. tex. 99.* magnitudo & continuitas motus desumatur

57

58

59

60

55. Sent. neg.

Priorem partem docent.

Quoad partem negat Rubio.

56. Assertio pro vtraque parte. Scoti probatio non placet.

Nec legitur

Ratio vera conclusionis, quoad prius.

Conf.

Conf.

Ratio conclusionis quoad posterius.

desumatur ex magnitudine & continuitate spatij. Ergo si in instanti simul angelus deserit totum locum præcedentem, & acquirit totum immediatè sequentem, non potest prius tempore acquirere partes proximiores, quàm remotiores loci subsequenti, sed omnes simul. Sicut animus rationalis, cum relicta vnâ parte corporis simul aliâ de nouo aggeneratam informat, non prius informat partes proximiores, quàm remotiores, sed omnes simul. Confirm. Potest angelus existens in 1. palmo sphaeræ, non relicto eodem, collocare se in instanti in totâ sphaerâ bipalmari adæquatâ: ergo eadem ratione poterit existens in totâ sphaerâ bipalmari, in instanti se collocare in totâ sphaerâ bipalmari immediatè sequente. Sicut etiam potest existens in 1. palmo sphaeræ in instanti se collocare in 2. palmo eiusd. non relicto 1. palmo eiusd. Obiicies. Huc sequeretur, dari duo instantia immediatè sequentia, alterum quo angelus relinquat locum præcedentem, alterum quo acquirit subsequenter. Resp. nego sequel. Idem quippe instans mensurat vtrâque mutationem, vnam extrinsecè, alteram intrinsecè, sicut idem instans mensurat priuationem formæ præcedentis, & productionem subsequenti; priorem extrinsecè, posteriorem intrinsecè; nam primum esse loci subsequenti est, primum non esse loci præcedenti.

Infero 1. posse angelum moueri, vno modo successiue, relinquendo per partes priorem locum, & per partes acquirendo posteriorem; alio modo discretè, in instanti relinquendo totum priorem locum, & in eodem instanti simul acquirendo totum locum posteriorem: Qui adhuc potest esse duplex vno modo si corrumpat totam locabilitatem, quâ occupat sphaeram præcedentem, & sibi producat aliam locabilitatem, quâ occupet sphaeram immediatè sequentem: 2. modo per motum instantaneum, quo cum eadem locabilitate, quâ occupabat sphaeram præcedentem, se transferat ad sphaeram immediatè subsequentem. Vtraque mutatio potest esse multiplex: 1. Si Angelus se moueat ex totâ sphaerâ adæquatâ præcedentè, ad totam adæquatam subsequentem. 2. Si ex inadæquatâ tantum sphaerâ præcedente moueat se ad inadæquatam immediatè sequentem. 3. Si ex præcedente adæquatâ transferat se ad inadæquatam subsequentem; & vice-versâ. 4. Si inchoando motum instantaneum, successiue illum continuet; aut contrâ. Infero 2. falsè docuisse Gregor. in 2. dist. 7. q. 3. ar. 2. angelum, dum est sub motu instantaneo occupare spatium maius, quàm occupare possit in quiete; imò simul esse posse in cælo & in terrâ. Quod etiam affirmat de corpore glorioso, & de quolibet graui mouente se in vacuo: quia hæc mobilia nullam habent à medio resistantiam, quò minus possint vnico motu instantaneo quocumque spatium percussere: nec angelo, & corpori glorioso resistit medium; nec cuiusque graui vacuum. Sed contrâ: tum quia licet nullum medium posituum illis resistat, resistit tamen illis medium negatiuum, quod est ipsa distantia spatij, aut vacui, quæ à mobili determinatæ locabilitatis adæquari debet. Tum quia motus instantaneus, cum non habeat partes respondentes partibus spatij, sed sit vna simplex indivisibilisque mutatio, non poterit locare mobile sub maiori spatio, quàm mobile naturaliter occupare possit in quiete. Nam idem potest mobile in motu diuisibili occupare maius spatium, quàm in quiete; quia motus diuisibilis habet partes respondentes partibus spatij, per quas mobile respondet in eadem partibus spatij. Vnde dum est sub tali motu, semper rel-

pondet spatium maiori, quàm possit in quiete; nam in quiete solum occupat spatium respondens propria locabilitati; in motu autem respondet partibus prioribus & poster. ipsius motus respondentibus diuersis partibus spatij. Cum igitur motus instantaneus nullas habeat partes respondentes partibus spatij, non poterit mobile sub tali motu extensis occupare maius spatium, quàm in quiete possit. Dices. Angelus in motu instantaneo simul occupat spatium, à quo mouetur, & spatium ad quod mouetur: ergo occupat spatium maius quàm occuparet in quiete. Resp. Occupat vtrumque spatium intrinsecè, nego; vnum extrinsecè nempe spatium à quo, alterum intrinsecè nempe spatium ad quod, concedo.

Ad 1. primæ, nego maior. & esto sit vera in sensu supra explicato; nego minorem, nullâ suppositâ angeli præsentia in medio. Nisi enim substantialiter sit præsens in totâ sphaerâ, non potest naturaliter agere in extremis, non agendo in medio; alioqui posset naturaliter existere in duobus locis distinctis; cum nequeat naturaliter agere nisi vbi sit substantialiter præsens. Secus est, si supponatur substantialiter præsens in totâ sphaerâ: nam tunc posset agere in extremis non agendo in medio: sicut potest anima agere in capite, & in pedè, non agendo in intermedio corpore, in quo est substantialiter informans. Falsum etiam est, angelum non esse capacitæ distantie localis saltim definitiue: vel ad agendum sufficere indistantiam negatiuam ab aduersariis explicatam. Ad 2. nego sequel. quia non oportet, vt angelus transeat omnia loca intermedia, quæ sunt à quolibet puncto primæ sphaeræ, ad quodlibet subsequenti per totidem mutationes, sed potest per vnam mutationem instantaneam percussere omnia loca communicantia. Ad 3. concedo angelum non pendere à conditionibus loci circumferentis; pendet tamen à conditionibus loci definitis, ad cuius leges sequitur motus de loco ad locum per intermedium spatium, siue intra, siue extra propriam sphaeram. Ad 4. nego consequ. Nam potest intellectus transire de vno obiecto cogitando in aliud, quia transit per species intelligibiles, quæ omnes sunt simul præsentis intellectui. Nequit autem mobile transire de vno loco ad alium distantem absque medio; quia loca non sunt simul omnia præsentia mobili. Ad 5. nego consequ. Nam primum sit virtute diuina, quæ infinita est; secundum virtute creatâ, cui propter finitatem & limitationem in essendo & operando talis effectus repugnat. Ad 6. nego antec. Alioqui posset illud sibi producere in quamcumque distantiam. Nam hoc ipsa quod conceditur angelo virtus mouendi se de vno extremo ad aliud sine medio, non est maior ratio, cur eidem non concedatur virtus mouendi se ad quodcumque extremum. Quod attinet ad author. S. Thom. non desunt, qui illum explicent iuxta nostram sententiam, vt tantum negare viderit de locis intermediis participantibus, quæ vnica mutatione instantanea simul omnia pertransit angelus, quando de loco sphaeræ præcedenti transfert se ad locum sphaeræ immediatè sequenti. Ad secundam, secundæ, nego consequ. nam ex eo quod angelus ex sphaerâ præcedente transit ad contiguam immediatè sequentem, nulla sit angelicæ præsentie discontinuatio in ordine ad spatium: fieret autem, si idem, etiam intra propriam sphaeram, transfret de extremo ad extremum absque medio; quippe qui esset in termino à quo & ad quem, & non in medio: quæ est potissima ratio negandi huiusmodi transitum in angelo, quia non seruet leges medij, quod

Cur Angelus
vi subsans
motus, suc-
cessiue occu-
per maius
spatium quàm
in quiete,
non vi sub-
stanti instan-
taneo.

66.
Resp. ad
fund. op-
posita.

66.
Ad 2.

67.
Ad 3.

68.
Ad 4.

69.
Ad 5.

70.
Ad 6.

71.
S. Thom. ex-
plicatur.

72.
Resp. ad
fund. secun-
da sem.

61.
Confirm.
H. rum om-
nium eadem
ratio.

62.
Obiicies.

Resp.

63.
Angelus
moueri po-
test duplici-
ter.

Vitæ de
mut. 200
multi plex.

64.

Medium An-
gelo resistit
negatiue.

teste

teste Arist. 6. phys. text. 76 Est id, in quod prius perueniri oportet, quum in finem.

SECTIO V.

Qualis & quoruplex sit motus Angelicus?

DICO 1. Duplex est motus angelicus; continuus, & discretus: *S. Thom. 1. p. q. 53. art. 1. & reliq. Scholast. communis.* Fundam. potest angelus moueri, 1. successiuè & per partes, vnum locum relinquendo, & alium acquirendo: 2. instantaneè, totum simul præcedentem relinquendo, & totum simul subsequentem occupando: motus prior propter continuitatem partium diuisibilium sibi mutuo succedentium, continuus dicitur: posterior ob indiuisibilitatem mutationum, quibus componitur, dicitur discretus: nec repugnat angelo prior; quia sicut illi non repugnat motus diuisibilis intensiuè secundum alterationem; intellectio enim angelicè continuè remitti intendique potest; ita nec motus diuisibilis extensiuè secundum locum: nec posterior, nam angelus est in loco indiuisibiliter; ergo potest illum indiuisibiliter relinquere, & acquirere: Sicut anima, quia indiuisibiliter informat corpus, potest totum indiuisibiliter informare, & totum simul indiuisibiliter definire informare.

Obiicies 1. auct. *S. Thom. in 1. dist. 37. qu. 4. art. 1.* negantis motum angeli esse continuum. 2. quia continuitas motus *6. phys. text. 39.* non solum desumitur ex continuitate spatij, sed etiam ex continuitate mobilis. At angelus nullam habet continuitatem. Resp. ad 1. aut *S. Thomam* mutasse sententiam, aut solum negasse continuitatem ex parte mobilis, vt docet *Ferrar. 3. con. gen. cap. 102. §. Ad confirm.* Ad 2. resp. Iustificare continuitatem spatij; sicut ad continuitatem motus alterationis sufficit continuitas termini absque continuitate subiecti. Arist. autem loquitur de motu corporum.

DICO 2. Motus continuus angelicus constat ex partibus diuisibilibus, discretus verò ex mutationibus indiuisibilibus. Primum constat: alioqui non esset continuus; continua enim sunt, quorum componentia sunt diuisibilia. Confirm. diuisibilitas motus successiuus sequitur ad diuisibilitatem spatij; sed spatium constat ex partibus diuisibilibus; ergo & motus. Secundum prob. per motum discretum angelus in instanti deserit vnum locum & acquirit alium; ergo per mutationem indiuisibilem: implicat enim in instanti fieri mutationem diuisibilem. Igitur per quamlibet mutationem angelus acquirit locum subsequentem indiuisibiliter: ergo singulæ mutationes sunt instantaneæ, atque adeò indiuisibiles, componentes vnum motum discretum. Sunt autem ad motum discretum duæ saltem mutationes necessariae; nam motus essentialiter dicit prius & posterius, est enim fundamentum temporis, quod teste *Philos. 6. phys. text. 108.* est numerus motus secundum prius & posterius: numerus autem duas ad minimum requirit unitates. Præterea mutationes, ex quibus componitur motus discretus angeli, sunt numero finitæ, tot; quot sunt loca determinata non communicantia, quæ indiuisibiliter percurrit: hæc autem finita sunt.

Obiicies 1. auct. *S. Thom. 1. p. q. 53. art. 3.* negantis, ultimo instanti terminatio quietis posse angelum moueri ex vno loco ad alium, sed necessariò

debere in illo intrinsecè quiescere: ergo implicat angelum, qui per aliquod tempus quieuit, instanti terminatio illius locum mutare. Resp. Sentit de ratione quietis esse, vt terminetur intrinsecè vltimo instanti terminatio temporis præcedentis; quòposito, negat, in eo angelum moueri posse: quia de ratione quietis est, vt quiescens non aliter se habeat nunc, ac se habebat antea: negat autem, posse angelum mutari instanti extrinsecè temporis, non intrinsecè suæ mutationis. Cæterum non existimo necessarium, vt angelus quiescat vsque ad instanti intrinsecum terminatum quietis, sed posse ad libitum vsque ad illud intrinsecè, vel extrinsecè quiescere: etsi hoc necessarium sit, quando moueri debet successiuè; quia motus successiuus incipit extrinsecè per vltimum sui non esse.

Obiicies 2. Si angelus moueretur motu discreto, daretur vnum instans post aliud: hoc autem implicat; alioqui continuum componeretur ex indiuisibilibus. Maior prob. tum quia post instans terminatum quietis posset angelus immediate moueri. Tum quia quælibet mutatio angelica est instantanea: ergo si vna est post aliam, vnum instans immediate sequitur ad illud. Resp. dist. minor. Implicat, in tempore continuo instans sequi ad instans, concedo; Implicat, in tempore discreto, nego. Quia instantia non possunt facere tempus continuum; nam continuitas nequit fieri nisi ex continuo: indiuisibile autem additum indiuisibili non facit didisibile, quia non potest dare, quod non habet; debet enim continuare vnum indiuisibile cum alio: ergo partim debet esse cum vno indiuisibili, partim cum alio: quod est contra ipsius indiuisibilitatem; potest autem facere tempus discretum; quia hoc non debet esse vnum, sed aggregatum ex pluribus mutationibus, quarum quælibet est per se. Vnde ad 1. prob. maior. potest incipere mutatio instantanea Angeli post quietem; 1. intrinsecè, ita vt instans terminatum quietis sit primum esse loci subsequentis, & primum non esse loci præcedentis; 2. extrinsecè, vt idem instans terminatum quietis sit & vltimum esse loci præcedentis, & vltimum non esse subsequentis: neutro modo apparet implicancia, cum possit mutatio indiuisibilis angelica respondere inadæquatè temporis diuisibili extrinsecè nostro. Ridiculum enim est asserere, angelum expectare instans primi mobilis, vt moueatur mutatione indiuisibili. Ex hoc sequitur, posse in tempore breuiori in infinitum, per plures mutationes instantaneas moueri de cælo ad terram; quia, cum hæc mutationes sint numero finitæ, & singulæ instantaneæ, omnes simul respondebunt temporis breuiori in infinitum; sicut si darentur plura puncta vnum post aliud, omnia simul responderent parti minori in infinitum. Dices. Quælibet mutatio angelica post instans quietis respondet alicui parti temporis: sed quæ plures sunt mutationes, eò maiori parti temporis respondent; ergo omnes non respondent temporis breuiori, sed longiori. Resp. omnes mutationes respondere temporis maiori ultra instans quietis, in quo extrinsecè incipiunt, & simul breuiori citra illud instans, in quo, comparato loco, omnes angeli mutationes absoluuntur. Ratio: inter vltimum instans quietis, & aliud assignabile, sunt infinita assignabilia, quibus respondere possunt plures mutationes instantaneæ angeli; ergo omnes respondent temporis breuiori in infinitum, citra tale instans assignabile, ante quod angelus absoluit suam mutationem discretam. Instabis. Ergo motus discretus vnus angeli non differt à motu discreto

Ante motum successiuum Angelus necessarius quiescere debet.

78.

Non implicat in tempore discreto sequi instans post instans.

Obiectio.

Resp.

79.

Instanti.

73. Duplex est motus Angelicus.

74. Obiectio 1.

Ad 1.

Ad 2.

75.

76.

Ad motum discretum sua mutationes necessariae sunt.

77.

Resp.

creto alterius in velocitate; tum quia uterque est in tempore breviori & breviori citra instans assignabile; tum quia uterque constat ex mutationibus instantaneis. Resp. nego conseq. Ad 1. prob. dicto, motum velociorem vnius esse in tempore breviori, quam alterius. Ad 2. concedo, virumque motum constare ex mutationibus instantaneis, sed motum velociorem vnius constare ex paucioribus numero mutationibus, quam motum alterius; & hoc idem, quia angelus superior habet sphaeram localem ampliore, atque adeo per singulas mutationes percurrit spatium maius, quam inferior: unde paucioribus mutationibus percurrit idem spatium, quam alter. Nec mira debet haec angelici motus velocitas videri, cum Patres doceant, angelos ob naturae pernicitatem celerrime vbiq; preside esse. Quam angelorum pernicitatem eleganter expressit Tertull. in apolog. cap. 22. *Omnis spiritus ales est. Hoc Angeli, & daemones: Igitur momento vbiq; sunt. Totus orbis illi vnus locus est. Quid vbiq; geratur tam facile sciunt, quam enuntiant. Velocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur.* Et Naz. orat. 34. sine: *Vbiq; impigre adsunt, iam ob ministerij promptitudinem, tam ob naturae leuitatem.* Ad eandem celeritatem exprimendam angelus alati depinguntur, vt testatur Dionys.

SECTIO VI.

An Angelus in puncto constitutus possit localiter moueri?

80. Quaesitio est tam de motu instantaneo vtroque.

CONTROVERSA est de motu tam instantaneo, quam successiuo. Et quidem quoad instantaneum facile concederent tam ij, qui putant, posse angelum motu discreto transire de extremo ad extremum sine medio, quam qui cum Gregor. docent, angelum in motu instantaneo occupare spatium maius, quam occupet in quiete. Nam priores auctores dicere possunt, angelum constitutum in puncto, motu instantaneo, posse se mouere ad aliud punctum distans: Posteriores vero, ex vno puncto posse motu instantaneo collocare se in toto spatio intermedio vsque ad aliud punctum distans. Nec vlla esse potest iuxta has sent. difficultas; cum alias motus instantaneus, vt potest indiuisibilis, angelo punctualiter existenti non repugnet. Iuxta nostra principia id negandum, Fundam. motus localis essentialiter requirit aliquam distantiam inter terminum a quo, qui relinquitur, & terminum ad quem, qui acquiritur; nam vbi nulla terminorum distantia, nullus transitus seu spatij tractatus: Sed inter punctum, a quo Angelus motu instantaneo debet recedere, & locum immediate sequentem, ad quem debet accedere, nulla intercedit distantia: vt deducitur ex duobus principiis, sc. non posse angelum transire de extremo ad extremum sine medio; nec motu instantaneo occupare maius spatium, quam possit in quiete. Nam his positis, nequit in puncto constitutus motu instantaneo immediate transire ad aliud punctum distans; nec per motum instantaneum occupare aliquod spatium diuisibile immediate sequens punctum, sed necessario debebit ex puncto locare se in parte immediate continuam puncto: sed inter partem immediate continuam puncto & punctum nulla intercedit distantia: tum quia punctum est omnino inextensum; nec vnitur parti vt formaliter extensa; alioqui adaequaretur illi; sed vt formaliter dicit negationem vltioris extensionis. Ergo inter pun-

81. Loquendo de motu instantaneo vnus est ius. negans. Ratio conel.

ctum & partem, cui immediate vnitur, nulla est distantia; ac proinde nec inter locum punctualem, quem angelus instantaneè relinquit, & locum immediate sequentem, quem acquirit: cum nec possit angelus distantiorem locum acquirere, nec maiorem per motum instantaneum occupare, quam sit spatium, quod inter punctum, & partem, cui mediate vnitur, intercedit. Tum quia si quæ esset distantia, illam deberet angelus motu instantaneo superare: at probatum est, nullam posse: igitur.

Dices. Inter sphaeram palmarem praecedentem, & sphaeram palmarem immediate subsequentem, nulla intercedit distantia, & tamen potest angelus motu instantaneo ex vna in aliam transire. Resp. neg. simpliciter maior. nam licet nulla sit distantia inter vltimum punctum terminatum sphaerae praecedentis, & primum initiatuum sphaerae subsequentis, est tamen distantia a quolibet alio puncto sphaerae praecedentis ad quodlibet aliud subsequentis, quod ad motum localem sufficit. Instabis: ergo saltem si angelus constitutus in puncto, corrupta localitate punctuali, produceret sibi localitatem diuisibilem, qua occuparet spatium diuisibile immediate sequens punctum, quod antea occupabat, moueretur proprio motu instantaneo. Resp. neque hoc casu perfecte saluari naturam transitus localis, qui proprie importat distantiam inter terminum a quo, & terminum ad quem, & tali casu non seruetur: nam terminus a quo, qui est tantum locus punctualis, nullo modo distat a spatio immediate sequenti, qui est terminus ad quem. Sicut nec dici potest proprius motus localis mutatio, qua angelus existens in loco inadaequato suae sphaerae co retento extendit se in vltiorem locum subsequentem. Nam motus localis ex vi propriae notionis importat derelictionem termini a quo: defectu cuius non dicitur motus localis mutatio, qua Christi Corpus sit praesens in Eucharistia: quia non sit praesens per derelictionem termini a quo. Sicut nec etiam dicitur motus localis mutatio, qua idem Christi corpus desinit esse sub speciebus; quia ex illis non mouetur ad acquirendum alium locum. Quoad motum vero successiuum,

Prima sent. negat angelum constitutum in puncto successiuè moueri posse per spatium. Est omnium Peripat. cum Arist. 6. phys. tex. 7. & 32. vbi vniuersaliter negat, indiuisibile moueri posse. I. quia omne quod mouetur partim debet esse in termino a quo, partim in termino ad quem. Repugnat autem, indiuisibile partim esse in termino a quo, partim in termino ad quem, quia nullas habet partes. Maior prob. quam dicta mobile est in termino a quo, non mouetur, sed quiescit; quando vero est in termino ad quem, non mouetur, sed motum est, 2. mobile moueri, est mobile successiuè adaequari singulis partibus spatij: ergo si indiuisibile mouetur in spatio diuisibili, adaequat illud; atque adeo diuisibile constaret ex indiuisibilibus. Antec. prob. semper mobile debet esse in spatio aequali: ergo semper punctum deberet esse in loco punctuali. 3. Omnis motus fit in tempore: sed quouis tempore dato, dari potest minus, in quo minus mobile moueri potest: ergo quolibet mobili dato, dari potest minus. Implicat igitur indiuisibile moueri: nam eo dato, non potest dari minus.

Secunda affirm. Scoti in 2. dist. 2. q. 9. §. Ad argum. ad 3. principale, Zuzel 1. p. q. 53. art. 1. q. 3. §. Sed ad huc interr. Vasqu. dist. 195. cap. 6. Suarez lib. 4. de angel. cap. 20. sine, Albertini coroll. 16. ex principio 1. philosoph. dub. 4. &c. Qui idem docent de puncto separato quantitate.

Dico

82. Obiectio.

Solutio.

83. Instantia.

Solutio.

Quoad motum successiuum.

84.

1. Sent. neg.

Prob. 1.

2.

3.

85.

2. Sent. affirm.

86.
Dico 1.
Fundam.

Dico 1. Probabilius est, si punctum quantitativum posset à quantitate separatum existere, non posse saltem naturaliter moveri. Est contra 2. sent. Fundam. repugnat, accidens extensum naturaliter subiectari in subiecto inextenso: ergo repugnat, punctum successivè moveri. Quia motus successivus est accidens extensum, & subiectari deberet in puncto inextenso, si moveretur separatum à continuo. Antec. prob. accidens extensum naturaliter postulat sustentari à subiecto secundum omnes partes suæ extensionis; nam secundum omnes partes est accidens: repugnat autem, subiectum omnino inextensum & indivisibile sustentare accidens extensum secundum omnes partes suæ extensionis: nam subiectum sustentat accidens, subternendo se toti accidenti: sicut accidens sustentatur à subiecto, inhaerendo secundum se totum subiecto. Nequit autem punctum subternere se toti parti motus: sicut nec tota pars motus inhaerere potest puncto: alioqui pars adæquaretur puncto, & punctum parti. Dixi, naturaliter. An implicet etiam supernaturaliter, pendet ex illà quæst. an punctum sit essentialiter modus, an entitas. Si enim est modus, implicat etiam supernaturaliter moveri: quia nequit modus, ne supernaturaliter quidem existere sine subiecto. Secus, si sit entitas. Nec est eadem ratio de motu alterationis: nam hic fieri potest in puncto, quia nullas de necessitate includit partes extensas; neque intensuæ impediunt, quò minus alteratio fieri possit in puncto.

88.
Motus esse
indivisibile
subiectum
divisibilem
verò terminat
non potest.

Nec satisfaciunt 1. qui dicunt, motum localem in puncto receptum esse indivisibilem subiectivè, divisibilem terminativè. Nam si intelligant motum esse indivisibilem subiectivè, quia recipitur in subiecto indivisibili, peritur principium; & contra hoc ipsum militat discursus factus. Si intelligant esse indivisibilem subiectivè, quia motus est forma indivisibilis, est falsum, cum habeat partes extensas, unam extra aliam; ac proinde postulat subiectum divisibile. Quod sustentare ac subterni possit omnibus & singulis eius partibus. Nec satisfaciunt 2. qui dicunt, idèd posse punctum indivisibile subiectare motum divisibilem, quia subiectum, dum est in motu, occupat spatium maius se. Nam ex hoc non fit, quòd punctum, & quodlibet aliud subiectum in motu, fiat extensius entitativè, quàm sit in se; quod tamen requiritur, ut punctum possit subiectare accidens divisibile.

89.
Nec satis
punctum in
motu occupare
spatium
maius se.

Obicies 1. potest punctum moveri in continuo; ergo etiam extra continuum. Quia etiam in continuo movetur per motum sibi inhaerentem. 2. Potest indivisibile in transitu commensurari divisibili, licet non possit in quiete. Si enim moveretur sphaera supra planum, punctum sphaeræ in transitu commensuraretur plano divisibili, ergo potest punctum separatum à quantitate, in transitu subiectare accidens extensum, esto non possit in quiete.

90.
Obiecto
2.

Resp. Qui concedunt huiusmodi puncta negant consequ. Ad prob. negant, punctum in continuo moveri per motum sibi immediate inhaerentem, sed vel per indivisibile motus, vel per colligantiam cum partibus continui, in quibus immediate subiectantur partes ipsæ motus. Sed neutra resp. satisfacit: non prima, quia per indivisibile motus subiectum non movetur, sed quiescit: quia indivisibile motus, non est motus, & acquisitio spatij, sed tantum mutatum esse motus, & permanentia in spatio. Nec satisfacit secunda: quia ut constat ex sect. 3. nequit res localiter moveri per motum tantum alterius. Nam sicut nulla res mutat spatium per mutationem tantum alterius; ita nulla res lo-

91.
Responiones
quorundam,
non placent.

caliter movetur per motum tantum alterius: cum idem omnino sit localiter moveri, & spatium mutare. Quare viderint illi, qui puncta concedunt, quo pacto huic argum. occurrant. Ad 2. Concedo indivisibile commensurari posse divisibili per extrinsecam terminationem; nego, per intrinsecam subiectionem: Nec refert, quòd punctum sit in transitu; nam etiam in transitu est indivisibile, & inextensum; motus divisibilis & extensus: accidens autem extensum etiam in transitu & successivè postulat subiectum extensum; quia etiam in transitu & successivè habet partes unam extra aliam.

Resp. ad 1.
negando huiusmodi puncta.
92.
Ad 2.

Dico 2. probabilius est, angelum constitutum in puncto successivè moveri posse. Fundam. licet angelus in puncto constitutus sit formaliter indivisibilis, est tamen virtualiter divisibilis: ratione cuius virtualis divisibilitatis sustentare potest accidens divisibile: sc. Angelus dum est in puncto retinet naturalem capacitatem ad virtuales divisibilitatem, quæ recipere potest formam divisibilem. Vnde hoc ipso, quòd in illo recipitur motus divisibilis, per naturalem capacitatem, quam habet ad virtuales divisibilitatem, statim virtualiter coextenditur motui divisibili, subiectando illum secundum omnes partes. Sicut, ob eandem naturalem capacitatem ad virtuales divisibilitatem, constitutus in puncto, subiectare potest divisibilem localitatem. Non quòd sub localitate divisibili maneat formaliter & virtualiter indivisibilis, hoc enim repugnat; sed quòd recipiendo localitatem divisibilem, eo ipso illi virtualiter coextenditur. Ita constitutus in puncto, recipere potest motum localem divisibilem. Non quòd sub motu maneat formaliter & virtualiter indivisibilis, sed quòd illum recipiendo, statim illi virtualiter coextenditur, ob naturalem capacitatem ad huiusmodi virtuales extensionem.

93.

Explicatur
virtutis
Angeli
divisibilitatis.

Ad 1. primæ, dist. minor. Repugnat indivisibile, dum est in motu, partim esse in termino à quo recedendo, partim in termino ad quem accedendo, nego; repugnat in quiete, concedo: quia dum est in quiete, occupat spatium sibi æquale; dum est in motu, semper occupat spatium maius se: quia semper mobile, dum est sub motu, est in diversis partibus spatij ratione diversarum partium motus, subiectum ipsum successivè applicantium ad diversas partes spatij. Vnde sicut implicat, esse motum, & non continere partes actu tendentes ad diversas partes spatij; ita implicat, mobile sub motu non esse in diversis partibus spatij; ratione diversarum partium motus, quibus ad diversas partes spatij successivè applicatur. Ad 2. nego antec. eiusque prob. Repugnat .n. mobile moveri, & dum movetur tangere spatium sibi æquale. Quia dum movetur, successivè substat diversis partibus motus, & consequenter diversis partibus spatij, ad quas illa tendunt; atque adèd, dum movetur, semper est in spatio maiore se; esto in singulis mutatis esse, in quibus mobile quiescit, sit in spatio sibi æquali.

94.
Satis fit arg.

Ad 3. concedo consequens de mobili quanto & divisibili: quod quia habet partes, semper est assignare minus in tempore minori: nego de mobili spirituali & indivisibili; quod quia partes non habet, non licet eo assignato, assignare minus: quia minus & minus supponit mobilis divisibilitatem.

95.
Ad 2.

96.
Ad 3.

DISPUTATIO VII.

De potentia motiua Angelorum.

1. **Q**UÆRITUR I. Quanta sit potentia motiua Angelorum? Ex duplici cap. potentia motricis quantitas desumi potest: 1. ex obiecto, ad quod se extendit, 2. ex velocitate, quā mouet.

2. **Q**UOD 1. certum est omne corpus naturaliter subdi potentia motiua angelorum. Angelus .n. est præses vniuersæ naturæ corporeæ. Vnde potest elementa mouere, ex quorum motu excitentur venti, pluuia, fulgura, terræmotus: sicut & arbores eradicare, corpora ex vno in alium locum transferre, & similia. Et si ea non semper dæmones permittantur agere, ne vniuersum certis legibus constitutum perturbetur. Difficultas est, an possint naturaliter vacuum inducere: sc. cum habeant vim supra omnia corpora, possunt vnum elementum ab alio sciungere, & simul impedire, ne alia corpora ad vacuum impediendum confluant. Nam cum hæc vis, quam corpora habent ad vacuum replendum finita sit, poterit ab angelo impediri, ne in actum prodeat. Dico, non posse naturaliter ab angelo induci vacuum. Fundam. hic effectus excedit naturalem virtutem angeli. Probabile enim est singula corpora non vt priuata entia sunt, sed vt partes & membra vniuersi, habere vim ad vacuum arcendum maiorem, quam habeant angeli ad illud inducendum. Vnde licet possit angelus illis resistere quoad priuatum motum ipsorum, ne ad propriam sphaeram recurrant, eaque violenter extra proprium locum retinere, non tam en ea impedire, ne impendente periculo ad vacuum arcendum concurrant. Nam finis vniuersi est, vt inferiora gubernentur à superioribus; Oportet enim, inquit Philof. vt mundus hic inferior superioribus latioribus continuetur, vt inde ad nos via caelestis deriuatur. Sed per vacuum impeditur hic finis: quia vacuum interruptit sublanarium corporum cum caelestibus continuationem, quæ necessaria est ad actionem transmittendam: cum nullum agens agere naturaliter possit in distans. At finis operis non subicitur potestati ministri, sed principalis agentis: eò quod actio ministri non se extendit ad finem, nisi executiuè, per media assequendum. Angeli igitur, cum sint tantum ministri gubernationis huius vniuersi, Hebr. 1. non possunt naturaliter impedire principalem finem ipsius. Ex his fit, vt maiorem vim ad impediendum vacuum habeant corpora, quatenus partes sunt vniuersi, quàm angeli, non modò qui de facto creati sunt, sed etiam qui creati possunt. Ratio: corpora vt partes vniuersi, ad impediendum vacuum operantur vt instrumenta immediate subiecta principali virtuti gubernatrici Dei. Sic enim habent maiorem vim ad vacuum impediendum, quàm ad idem vacuum inducendum possit cuilibet creaturæ naturaliter communicari. Nam vt sic operantur per virtutem infinitam Dei, cui ad talem effectum operandum, vt partes & membra vniuersi immediate coniunguntur. Et hoc idè quia principalis finis, qui est gubernatio vniuersi, vt à principali causâ pendet à Deo: ac proinde conseruatio ordinis, qui per vacuum tolleretur, immediate est à Deo, vt à principe causâ, & à corporibus vt ab instrumentis.

3. **R**atio diffi.

4. **A**ssertio.

Ratio asserti à priori ex fine.

5.

6. **R**atio.

Alia diffi. an possit vnus angelus alium loco mouere, illum violenter impellendo, qui detinen-

do. Negat Vasquez 1. p. disp. 194. c. 3. Quia hoc est proprium corporum; et si id concedat virtute & imperio diuino. Confirmant alij apud Zumel 1. p. q. 53. ar. 3. q. 5. quia potentia motiua ip angelo non distinguitur à voluntate eiusdem, quæ est essentialiter libera. Nequit autem creatura quoad actus essentialiter liberos, ab aliâ creaturâ cogi. Affirmant Maior in 2. dist. 2. q. 6. Zumel cit. Suarez lib. 4. de angel. cap. 28. Et quidem quando Angelus propria voluntate sinit se ab alio moueri, etiam si superior sit, potest ab inferiore moueri: si verò contra voluntatem ab alio moueatur, non poterit nisi à superiore moueri: quia actio non sequitur, nisi à proportionem maioris æqualitatis. Hæc sent. probabilior. Angelus .n. est capax motus ab extrinseco, cum possit immediate moueri à Deo (non enim motus localis est vitalis, essentialiter postulans principium intrinsecum) poterit igitur superior inferiorem etiam reuientem mouere, quia potest vincere resistantiam illius. Confirm. sicut potest angelus superatâ grauitate terræ, illam sursum mouere: ita superatâ resistantiâ alterius spiritûs, illum violenter impellere: cum non minus grauitas terra resistat angelo sursum impellenti, quàm vis motiua alterius spiritus. Ad fundam. Vasqu. nego assumpt. nam etiam spiritus sunt capaces motus ab extrinseco. Ad confirm. nec verum est, potentiam motiuam angelicam ab eius voluntate non distingui; nec, si non distingueretur, sequeretur, illam non posse quoad motum localem cogi, alioqui neque à Deo moueri posset; quia neque à Deo creaturâ cogi potest quoad actum formaliter liberum. Ratio: motus localis non est actus formalis liber, sed solum imperatiuè; possumus autem in actibus imperatiuè tantum liberis cogi, ne illos exerceamus, vt seq. 10.

Quoad 2. An potentia motiua angelorum terminum habeat quoad velocitatem; affirmat Vasquez disp. 197. cap. 3. nam virtus motiua angeli est finita, cum in velocitate terminum habeat. Negant Gregor. in 2. dist. 6. q. 3. ar. 2. Capreol. in 2. dist. 6. q. 1. ar. 3. ad 3. con. 2. concl. Maior, q. 7. Suarez lib. 4. de angel. cap. 24. Albertin. coroll. 16. ex princ. 1. dub. 4. Arrab. disp. 162. cap. 2. quia potest angelus in instanti moueri de loco præcedente ad locum subsequenter: ergo à fortiori moueri poterit in tempore breuiori in infinitum, non solum ad locum subsequenter, sed ad quantumcumque distantem. Reip. motu successiuo, potentia motiua angeli certo termino, & modo velocitatis limitatur; non discreto; quia fit in instanti, quo velocior fingi non potest. De successiuo, qui essentialiter fieri postulat in tempore, prob. maior velocitas ipsius arguit maiorem virtutem motricem: maior autem virtus motrix perfectiorem arguit naturam: est .n. necessaria passio naturæ; & perfectior natura perfectiorem passionem sibi producit. Maior prob. velocitas est intrinseca perfectio motus, sicut intensio in qualitate: Perfectior autem potentia non solum attenditur ex perfectiore termino, sed ex perfectiore modo attingendi terminum; nam modus attingendi effectum redundat in obiectum formale potentia; & perfectius obiectum formale perfectiorem specificat potentiam. Confirm. nam hinc sequeretur, neque in Deo esse perfectiorem virtutem motiuam quoad velocitatem, quàm sit in quolibet minimo angelo: cum non possit fingi maior velocitas, quàm in tempore in infinitum breuiori.

Obiicies 1. Angeli omnes æquali velocitate mouentur motu discreto, quia omnes mouentur in instanti; & tamen hinc non sequitur, eos æqualis esse virtutis,

an vnus Angelus alium loco mouere possit.

7. Affirmant probabilior.

Ratio.

Confirm.

8. Ad oppositum resp.

9. Contrariet. sicut affirm.

Negant.

10. 3. Sent. de motu successiuo affirmans negans de discreto, verior est.

11. Obiect. 1.

virtutis, & naturæ inter se; ergo nec sequitur, si æquali velocitate moueantur motu successiuo. Confir. tam luminosum maius, quàm minus æquali velocitate produunt lumen: sed cum hæc sit inæqualitas virtutis illuminatiuæ. ergo cum æquali velocitate motus successiuus stare potest in angelis inæqualitas potentia motricis.

12. Resp. neg. conseq. Nam mutatio instantanea est alterius rationis à motu locali successiuo, quæ in æqualitate suæ perfectionis non desumit ex maiore, vel minore velocitate, sed ex maiore, vel minore spatio, quod traiecit. Sicut neque inæqualitas illuminationis desumitur ex maiore vel minore velocitate, quæ producitur, sed ex perfectiore termino, & maiore spatio, ad quod diffunditur. Motus verò successiuus, suæ perfectionis inæqualitatem quoad modum, non potest aliunde desumere, quàm ex maiore vel minore velocitate. Ex quo patet ad confirm.

13. Obiicies 2. Motus angeli nullam habet resistantiam, neque ex parte spatij, neque ex parte mobilis: omnis autem tarditas in motu ex aliqua resistantia proneniat oportet: Resp. neg. minor. Retardatur enim motus angeli inferioris, vt non sit æqualis velocitatis cum motu superioris, ab intrinsecâ virtute inferioris, quæ ex naturâ suâ limitatur ad tantam velocitatem, & non maiorem. Ex his patet ad fundam. secundæ; cum sint motus diuersæ rationis, non licet ex vno arguere alium: nam vnus essentialiter perit fieri in instanti; alter in tempore: vnus nullas habet partes; alter ex partibus componitur in infinitum diuisibilibus. Vnde quò velocior est motus, eò plures partes ipsius producantur in eadem morâ temporis; quò tardior, eò pauciores. Est enim velocitas & tarditas in motu, sicut densitas & raritas in quantitate.

15. Quæritur 2. An potentia motiua distinguatur à substantiâ & reliquis potentiis Angeli? 1. sent. negat, ex naturâ rei distingui: Nominalium vniuersaliter negantium, potentias ex naturâ rei distingui à substantiâ rei creatæ: Rubio in 2. dist. 14. qu. 2. sine, Bacho. in 2. dist. 16. art. 4. & dist. 37. art. ult. & cap. 1. Fundam. Quia frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Confir. nullum est signum realis distinctionis inter potentiam motiuam, & substantiam angeli, reliquasque eius potentias.

16. Secunda negat, potentiam motiuam distingui ab intellectu & voluntate angeli: Heruai in 2. dist. 14. art. 4. Bassu. q. 2. art. 2. Duran. dist. 7. q. 5. Capreo. q. 2. art. 1. Argent. dist. 8. art. 1. Ferrar. 2. con. gen. c. 82. §. Ad huius diffi. Soncin. 12. metap. q. 35. Zumel 1 p. qu. 54. q. 5. Vafq. dist. 218. cap. 3. Granad. tract. 9. disp. 1. & videtur s. Thom. 1 p. q. 54. art. 5. & de malo q. 16. art. 1. ad 14. & alibi, quam probabilem putat Caiet. 1. p. q. 54. art. 5. Fundam. cum angelus sit purè intellectualis, nequit in eo esse nisi potentia intellectualis, per quam omnia operatur, tam ad intra, quàm ad extra. Confir. Argem. quæ sunt dispersa in inferioribus, sicut vnita in superioribus: ergo licet in homine potentia motiua distinguatur ab intellectu & voluntate, non tamen in angelo, qui est homine superior.

17. Tertia affirmat, potentiam motiuam distingui tam à substantia, quàm ab intellectu & voluntate angeli: Henrici quodlib. 13. q. 6. Richard in 2. dist. 14. art. 1. q. 6. Bacho. dist. 16. art. 4. Aureo. dist. 8. art. 3. M. y. 70. in 1. dist. 43. q. 5. Suar. lib. 4. de angel. cap. 24. & 29. Quæ sent. probabilior est: quam vt tutiorem sequitur Caiet. 1. p. c. ii. Prima pars constat à paritate rerum naturalium, in quibus potentia motiua ex natura rei distinguitur ab ipsâ substantiâ mobilis:

Amisi Tomus II.

vt patet in accidentibus Eucharist. in quibus manet potentia motiua panis & vini, destructa eorum substantia. Secunda prob. tum ex diuersitate termini, tum ex diuersitate modi tendendi, à quo potissimum desumitur specificatio potentia. Nam potentia motiua non solum operatur immanenter, sed etiã transeuntè; intellectus verò & voluntas non nisi immanenter; potentia motiua solum operatur realiter in terminum: Intellectus & voluntas non solum operantur realiter in terminum, sed etiam grammaticaliter in obiecta. Sunt ergo istæ potentia inter se distinctæ ex diuerso modo operandi.

Dices, posse diuersos actus subordinari eidem potentia. ergo possunt motus & volitio subordinari eidem voluntati. Sed contra: quando actus sunt per se primò ex modo tendendi diuersi, nequeunt subordinari eidem potentia, sed solum eidem substantia operanti, vt principi causæ per diuersas potentias. Ad fundam. primæ, patet ex dictis: Ad confirm. sufficiens signum distinctionis potentia motricis angeli ab eius substantia, est distinctio potentia motricis in aliis substantiis, cum quibus angelica vniocè conuenit. Ad fundam. secundæ, nego conseq. nam licet angelus sit purè intellectualis, est tamen limitatæ naturæ, atque adeo indiget proportionato instrumento ad seipsum, & alia à se mouendum. Neque hoc repugnat naturæ purè intellectuali finitæ. Ad confirm. concedo antec. quando distinctio oritur ex peculiari imperfectione naturæ inferioris; nego, quando illa oritur ex communi ratione, quæ etiam competit naturæ superiori, vt est limitatio naturæ intellectualis.

DISPUTATIO VIII.

De actu & potentia intellectiua Angeli.

SECTIO PRIMA.

An actus intelligendi distinguatur à substantiâ Angeli?

1. ANGELOS esse intellectuales, triplici ratione constat. Prima, ex eorum immaterialitate, quæ radix est intellectualitatis. Nam intellectiuum, teste Philos. 3. de anim. aptum est fieri omnia intelligibilia. Vt autem aliquid sit aptum omnia fieri, debet esse spoliatum à materiâ; nam materia coarctat & limitat ad vnum, quæ est conditio opposita. Confir. vt sensus cognoscendo fiat ipsum sensibile in actu, debet recipere species intentionales à materiâ depuratas. ergo principium cognoscendi est immaterialitas; ergo angeli, qui ab omni materiâ abstrahunt, sunt maxime intellectuales. Secunda ratio desumitur à motu locali: Motus localis Angeli est indifferens ad omnem locationis differentiam; ergo necessario supponit in Angelo potentiam liberam, quæ se determinet ad hunc potius locum quàm ad alium. Potentia autem libera vim intellectricem, à quâ obiectiue ad operandum determinetur, necessario supponit. Tertia. Omnis natura est principium aliquid operationis; cum omne ens, præsertim completum, sit propter operari: Nulla autem congruentior operatio angelis assignari potest, quàm intellectiua: nam hæc tantum est purè spiritalis & à materiâ

materia independens. Confirm. Angeli sunt vi-
tutes; & non alia vita. quam intellectiva; cum
qualibet alia supponat materiam, quâ carent, vt su-
pra. Maior conitat; nam hæc perfectio competit
entibus inferioribus angelo: ergo non est denegan-
da angelo. Leg. Aureol. in 1. dist. 35. p. 1. art. 2. prop.
3. & in 2. dist. 11. q. 2. Hoc posito difficultas est, an
angeli intelligant se, & alia à se, intellectuone di-
stinctâ. Prima sent. neg. Arist. 12. metaph. tex. 51.
& Comment. comm. 30. quem sequitur Durand. in 2.
dist. 3. q. 5. quantum ad cognitionem, quam ange-
lus habet de seipso, non quam habet de aliis rebus:
eamque vt probabilem defendit Aureol. in 2. dist. 11.
q. 3. art. 3. Probat 1. Philosoph. alioqui defatigaretur
angeli, si seipso perpetuò intelligerent intellectu-
one distinctâ. 2. Non implicat, produci creaturam,
cuius intellectio sit eius substantia.

Secunda affirm. S. Tho. 1. p. q. 54. art. 1. & omnium
Scholast. cum Mag. in 2. dist. 3. & contraria sent. nu-
meratur inter errores de angelo, vel intelligentia, damna-
tos à totâ Acad. Paris. in fine lib. Mag. sent. Et qui-
dem de cognitione supernat. res est de fide, Ange-
lum sc. non esse suâ naturâ beatum, sed extrinseco
dono Dei, naturæ ipsius addito; seu cognitionem
beatam ab eius substantiâ distingui. Eadem ratio
est de cognitione reliquorum obiectorum super-
nat. quæ angelus naturâ suâ non postulat cognoscere

2 De cognitione obiectorum naturalium. Nam
obiecta, quæ potest cognoscere, sunt infinita; est
enim omne intelligibile naturale, quod non limi-
tatur ad certum genus entis, sed complectitur om-
ne eis intra ordinem naturæ contentum, quod po-
test sine termino in infinitum perfectius multipli-
cari. Implicat igitur, substantiam creatam actu ea
omnia intelligibiliter exprimere. Quia implicat
substantia creata actu infinita: sed talis substantia
esset actu infinita. Nam cognitio obiecti infiniti,
quando exprimit illud vt ratio in qua, necessariò est
infinita: debet. n. illud adæquatè continere secun-
dum esse intentionale, seu adæquatè representare
intellectui secundum omnem perfectionem obie-
cti, ac si obiectum per seipsum actu præsens esset
intellectui. At si angelus per suam substantiam cog-
nosceret omnia obiecta absentia, deberet necessa-
riò illa cognoscere per notitiam in qua, atque aded
per notitiam infinitam; nam implicat intellectum
tendere in obiectum absens per puram notitiam
quâ, quæ solum tendit ad obiectum in propria natu-
râ existens: sc. quando obiectum non est in pro-
pria naturâ existens, debet notitia ipsa supplere vi-
cem obiecti, in cuius loco substituitur, & in qua ob-
iectum, vt in propria imagine videtur. Confirm. ex
Dionys. lib. de cal. Hierar. cap. 3. & 4. Angeli inferiores
illuminantur à superioribus, & superiores imme-
diatè à Deo. Illuminantur autem per manifesta-
tionem alicuius nouæ veritatis, quam antea ignora-
bant; quæ veritas sæpè est naturalis quoad sub-
stantiam. Igitur talis cognitio non potest esse ead-
em substantiâ angeli illuminati: alioqui non
egeret ad illam cognoscendam illuminatione alteri-
us. 3. Angeli sibi mutuò reuelant secreta cor-
dium, quæ quoad substantiam sunt obiecta natura-
lia, vt infra. ergo non omnis cognitio naturalis est
identificata cum substantiâ angeli: alioqui non fo-
ret necessaria huiusmodi secretorum manifestatio,
si vnusquisque ea videret in propria substantiâ ex-
pressa. 4. Implicat creatura, cuius volitio sit sub-
stantialis: ergo implicat creatura, cuius intellectio
sit substantialis. Cum non sit maior ratio de vnâ,
quàm de alia? Antec. prob. alioqui talis creatura
esset suâ naturâ impeccabilis: hæc autem, vt infra,

implicat. 5. Implicat virtus creata essentialiter
actuata vltimâ actualitate. ergo implicat angelus,
cuius intellectio sit eius substantia. Nam vltima ac-
tualitas virtutis cognitivæ est intellectio. Antec.
prob. implicat creatura, quæ non sit intra suam per-
fectionem ac speciem in infinitum perfectibilis:
nam aliâs talis virtus esset actus purus, saltem intra
genus suæ naturalis perfectionis, cum intra genus
suæ naturalis perfectionis non esset vlteriùs perfe-
ctibilis.

Deducitur altera pars sent. contra Durand. quòd
nec respectu sui potest angelus habere cognitionem
substantialem: sc. posito, quòd sit in potentia ad
cognoscendum quodlibet extra se, erit etiam in po-
tentia ad cognoscendum seipsum. nam esto respec-
tu sui sit semper in actuali notitiâ, ab eâ tamen
posset diuinitus cessare: vt egregiè August. 9. de Tri-
nit. c. vii. Itaque mens cum seipsam cognoscit, sola parens
est notitiæ suæ: & cognitum enim, & cognitor ipsa est.
Erat autem sibi ipsa noscibilis, & antequam se nosset; sed
notitia sui non erat in eâ, cum seipsam non nouerat. Ra-
tio: non per aliam virtutem angelus seipsum, &
alia à se cognoscit: sed alia à se distincto actu cog-
noscit; ergo etiam seipsum. Quo fit, vt seipsum
cognoscere cognitiohe substantiali, sit solius Dei
proprium. Vnde ad fundam. Arist. neg. sequela.
Vt manifestè patet in cognitione beatâ, in quâ eli-
ciendâ & perpetuò conseruanda numquam defati-
gatur angelus. Quia cognitio est maxima perfectio
angeli; ad eamque producedam non vtitur orga-
no, aut spiritibus, quibus substantia angeli inouat-
ur, sed potentia purè intellectuâ, quæ agendo
non defatigatur. Ad 2. constat ex dictis.

SECTIO II.

An proximum principium intelligendi re
ipsa distinguatur à substantia An-
geli?

Dixi, proximum: nam de remoto, non est con-
trouersia, cum sit ipsa substantia angeli. Om-
nis. n. substantia creata est remotum & radicale
principium omnium suarum operationum. Con-
trouersia vniuersalis est omni principio proximo
operandi substantiæ creatæ vt sic: vnde ad eam de-
finiendam adhibebimus rationes triam communes.

Prima sent. negat, principium proximum intel-
ligendi re ipsa distingui à principio remoto: Hen-
ri. quodlib. 3. q. 14. sine. Richard. in 1. dist. 3. ar. 2. q. 1. Du-
rand. in 2. dist. 3. q. 5. Oliba. in 2. q. 24. Gregor. dist. 16. q.
3. ar. 2. Baco. dist. 37. ar. vlt. Marsili. in 1. q. 7. ar. 3. in:
Rubio. in 2. dist. 16. q. 2. concl. 3. & 4. Maior. q. 1. concl. 2. &
3. Gabr. q. vn. ar. 2. Qui auctores vel expressè negant
de angelo, vel de animo rationali. Durandus fate-
tur, intellectum & voluntatem re ipsa distingui in
animo rationali, negat, eas distingui in angelo: eo
quòd, inquit, animus est actus corporis, intellectus
& voluntas non sunt actus corporis: angelus au-
tem cum non sit actus corporis, sed per se substi-
tens; ac simpliciorum habeat operandi modum,
cum in eo non sit, nisi cognitio & volitio; eius in-
tellectus & voluntas non distinguitur à propriâ
substantiâ.

Prob. i. ex August. 9. de Trinit. cap. 5. Mirò itaque
modo tria ista (loquitur de potentiis animæ) insepa-
rabilia sunt à semet-ipsis, & tamen eorum singulum quodq;
substantia est, & simul omnia vna substantia vel essentia.
Et lib. 10. c. 11. Hac igitur tria, Memoria, intelligentia,
Voluntas,

4.
1. Sent. neg.

5.
2. Sent. affir.

De cognitio-
ne supernat.
de fide est.

6.
Prob. 2. de
cognitione
obiectorum
naturalium.

7.
Conf.

8.
Prob. 1.

9.
Prob. 4.

10.
Prob. 5.

11.
Angelus nō
respectu sui
habere po-
test cog-
nitionem sub-
stantialem.

12.
Ad Aristot.
fundam.
Ratio.

13.
Molesta &
communis
concertatio.

14.
1. Sent. neg.

15.
Prob. sent. v.

Voluntas quoniam non sunt tres vires; sed una vis; nec tres mentes, sed una mens; consequenter ubique nec tres substantiae sunt, sed una substantia. Et lib. de Spirit. & animi. c. 4. loquens de anima: Dicitur namque sensus, imaginatio, ratio, intellectus, intelligentia: & haec omnia in anima nihil aliud sunt, quam ipsa, alia & alia proprietates inter se propter varia exercitia, sed una essentia rationalis, & una anima. Et c. 13. dicitur, namque anima dum vegetat, Spiritu dum contempletur, sensus dum sentit, animus dum sapit, dum intelligit mens, dum discernit ratio dum recordatur memoria, dum vult voluntas. Ista tamen non differunt in substantia, quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista una anima est. Et sine cap. distinguit virtutes ab anima vocatque accidentia anime, a qua tamen non distinguit potentias: Sae vires est, sua virtutes non est. Non enim est sua prudentia, sua temperantia, sua fortitudo, sua iustitia. Fundam. sumitur

16. Potissimum sent. negant.

ex illo vultu principio, Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. At omnia saluari possunt sine huiusmodi potentiarum distinctione: quia non repugnat, ut anima vel angelus per suam substantiam immediate intelligat, velit, & recordetur; & prout intelligit, dicatur intellectus; pro ut vult, voluntas; pro ut recordatur, memoria. Nam etiam si istae potentiae distinguantur a substantia angeli, vel animae, adhuc angelus, vel anima; debet ut vitale principium substantiale, per suam substantiam immediate concurrere ad singulos actus vitales. ergo frustra praeter principium substantiale requiritur aliud accidentale. Confirm. 1. quia ratione ponitur substantia angeli vel animae rationalis, ut immediatum principium productivum suarum potentiarum, eadem poni posset immediatum principium productivum suorum actuum vitalium. cum non minus hi, quam illae sint proprietates naturae intellectualis. 2. Si huiusmodi potentiae realiter distinguerentur ab angelo, & animo rationali, poterunt divinitus ab ipsis separari: sed adhuc illis separatis, poterit angelus, & animus intelligere & velle: cum adhuc in illis maneat principale principium intelligendi & volendi.

17. Confirm. 1.

18. Confirm. 2.

19. 2 sent. con. edens distinguit formam formalem. Prima pars. prob. Scotus.

20. Prob. 2.

Conf.

21. Prob. 3.

22. Secunda pars sent. secunda prob. Scotus.

Secunda negat, has potentias distinguere realiter ab angelo, vel animo rationali; concedit tamen distinguere formaliter: Scotus in 2. dist. 16. qu. viii. §. Dico igitur, & §. Idem dico, Ioh. ibid. Fallent. in 3. dist. 2. dist. 9 nu. 36. & 37. Primum probat Scotus 1. Ordinatam ad finem quod immediatius attingit finem, eodem maioris est nobilitatis: sed natura intellectualis ordinatur ad suam intellectionem & volitionem ut ad finem: ergo quod illas immediatius attingit, eodem maioris est nobilitatis. Immediatius autem attingeret, si se ipsa, quam media potentia realiter distinguit, attingeret: ergo. 2. sequeretur, naturam intellectualem creatam beari per accidens. Quia bearetur media potentia distincta, in qua tantum immediate reciperetur beatitudo. Confirm. positam reali distinctione potentiarum ab anima, non minus diceretur per beatitudinem beari corpus, quam animus; cum non minus mediate beatitudo reciperetur in corpore, quam in anima. 3. Aliqua forma inferior anima rationali, est totale & immediatum principium operationis; ut calor &c. ergo multo magis erit totale & immediatum principium operationis forma substantialis. Quia esse totale & immediatum principium operationis est perfectio, cum competat Deo. 2. partem probat Scotus: Eam distinctionem, & ordinem secundum rationem servant identificate realiter, quem se ipsa habent, si essent distincta realiter: Sed si potentiae distinguerentur ab anima, vel inter se realiter, haberent cum distinctione reali, etiam formalem & quidditati-

uam; quia quidditas unius non esset quidditas alterius; nam una non definiretur per definitionem alterius: ergo eandem distinctionem formalem & quidditativam, servant identificate cum anima & inter se: nam identificatio non tollit quidditates identifierum. Ex quo principio infert, etiam in divinis relationes formaliter & quidditative distinguere a natura divina, & attributa inter sese.

Tertia affirmat, intellectum distinguere realiter a substantia angeli, & universiter omnes potentias rationales a natura intellectu, li creatam: Ales. 2. p. q. 65. me. 1. & 2. S. Tho. 1. p. q. 54. art. 3. & q. 77. art. 1. & Caiet. utrobique. Bonau. in 1. dist. 3. q. 2. art. 1. q. 3. & in 2. dist. 24. p. 1. art. 2. q. 1. quamvis obscure: Hervae. in 1. dist. 3. q. 4. Argens. q. 2. art. 2. concl. 1. qui etiam citat Aezid. Capreol. ibid. q. 3. art. 1. concl. 5. & in 2. dist. 3. q. 2. concl. 2. Bannez 1. p. q. 54. art. 3. Mol. n. Zuzel, Valent. ibid. Vasqu. in explic. art. Granad. tract. 2. Steph. de Bub. Suar. in metaph. disp. 18. sect. 3. & disp. 35. sect. 4. & lib. 2. de angel. cap. 1. Conimbr. 2. de anim. cap. 3. q. 4. art. 2. Quam sent. tradidisse videntur Areopag. lib. de cal. Hierar. cap. 11. & Anselm. de casu diab. cap. 8. quorum ille distinguit in angelis haec tria, substantiam, virtutem, & operationem: hic docet, voluntatem non esse substantiam angeli: Nec voluntatem nec voluntatem a conversionem, puto negari posse aliquid esse. Nam etsi non sunt substantiae, non tamen probari potest, eas non esse essentias, quoniam multa sunt essentiae praeter illam, quae proprie dicitur substantia. Decisio difficilior est; at haec posterior communior, & nostris principiis longè conformior. Prob. 1. Omnis substantia materialis suos effectus operatur per distinctas potentias accidentales: ergo etiam substantia spiritualis. Antec. constat: elementa per primas qualitates, & mixta per secundas a primis resultantes, & caelestes orbis per accidentales influentias, ut per proxima principia, suos effectus operantur. Cui inductioni maximum firmitatis robor addidit Eucharistia: in qua corrupta utraque substantia panis & vini, in solis accidentibus manent eadem principia operativa, quae erant antea. Unde non recte aliqui gravitatem & levitatem a gravibus & levis re non distinguunt; cum in accidentibus panis & vini manent gravitas & levitas; non manentibus earum substantiis. Nec dici potest manere gravitatem & levitatem accidentium, non substantiarum, quae cum substantiis transubstantiatis corrumpuntur: quia evidenter nobis constaret transubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi: nam si aliqua gravitas corrupta esset cum substantia panis & vini, non ita gravitarent accidentia Euchar. post acante consecrationem: adeoque posset nobis hoc mysterium evidenter constare. Conseq. prob. si hanc distinctam potentiarum supellectilem deprehendimus in omnibus aliis substantiis creatis, non est cur illam negetur in substantia angelica.

23. Sent. affr.

24.

25. Prob. a posteriori, inductione potentiarum materialium.

Robur a myster. Euchar.

26.

27.

Dices, rationem negandi esse praestantiam naturae angelicae supra caeteras: quod praestantior est natura, eodem paucioribus indiget adminiculis ad operandum, ut constat in Deo; qui quoniam praestantissimus est, nullam indiget distinctam potentiam ad operandum, sed omnia per suam substantiam immediate operatur. Confirm. quae sunt dispersa in inferioribus ununtur in superioribus: ergo licet huiusmodi potentiae distinguantur in naturis inferioribus, haud tamen in superioribus. Sed contra: hoc nullo positivo fundam. asseri potest. Cum necesse non sit, ut omnia, quae in inferioribus dispersa sunt, sint in superioribus unita: sed sufficit, ut natura superior non egeat tot potentiis, & instrumentis ad operandum, quod eget natura inferior.

Semper igitur maior manet probabilitas pro 2. sent. cui suffragatur ratio positiva constanti inductione firmata, à quâ non debemus sine vigenti ratione angelicam naturam eximere.

28.

Prob. 2. à
paritate po-
tentiari-um
sensitivarum
animæ ra-
tion.

Prob. 2. Potentiæ sensitivæ realiter distinguuntur à substantiâ animæ; ergo etiam potentiæ intellectuales ab eadem & angeli. Antec. prob. operationes sensitivæ intenduntur, & remittuntur ad intensionem & remissionem organorum; nam intensius operatur sensus in iuvene quàm in sene: signum igitur est eas actiue ab organo produci. Nam animus rationalis, cum sit substantia spiritualis semper est idem: ergo si ab eo tantum huiusmodi operationes producerentur, non intenderentur & remitterentur ad intensionem, & remissionem organorum.

29.

Nonnullorum resp.

In hoc discursu alij negant consequ. quia animus rationalis est actus corporis organici, qui per se eget potentiis organicis realiter distinctis ad operandum. Sed contra: ex eo non sequitur, quod debeat per distinctas potentias operari, cum possit per se, mediis organo, ut susceptivis tantum specierum, vel obiectorum. Alij negant antec. Ad prob. resp. intensionem, remissionemve sensitivarum operationum non provenire ex organo ut ex principio effectivo, sed ut ex conditione, à quâ animus rationalis ut forma corporis pendet in operando.

30.

Aliorum in-
stantia.

Sed contra: 1. hoc gratis dicitur: nam optimum actiuitatis signum est, ad augmentum, vel decrementum organi, augeri vel minui actum organicum: cum igitur aucto vel remisso organo, augeatur, vel minuatur actus organicus, non erit facile negandum hanc intensionem, vel remissionem actus actiue provenire ab organo. 2. non videtur, quo pacto possit organum esse conditio tantum respectu animæ, ad intensius vel remissius videndum audiendumve, nisi vllam proximius aut minus proximè ad videndum audiendumve applicans. Quod dici non potest: quia cum anima rationalis sit intimè præsens per suam substantiam, omnibus, & singulis partibus corporis, nequit proximius per organa ad operandum applicari.

Sed resp.

Nisi forte dicas, melius per iuvenis, quàm per senis organa animum ad operandum applicari; quia melius iuvenis, quàm senis organum est specierum, quibus animus ad operandum indiget, receptionem, cum species sensibiles recipiantur in organo mediis spiritibus animalibus, qui sunt sensibilibus specierum delatui, pluresque vivacioreque spiritus sint in iuvene, quàm in sene; sicut melius visibiles species oculo applicant conspicilia concava, quàm plana. Sed contra: 1. non omnis sensus indiget speciebus ad operandum. 2. quâ ratione species sensibilis est proximum principium sentiendi, eadem esse potest organum, cum sit magis proportionatum instrumentum animæ.

Sed contra.

S. Thomas cit. 1. p. rationem affert: potentia est in ordine ad actum; essentia in ordine ad esse: actus in angelo realiter distinguitur ab eius esse: ergo & potentia ab ipsius essentia. Vnde colligit, propriam creaturæ esse, operari per distinctam potentiam. Quæ ratio fundari potest in limitatione substantiæ creatæ ut sic. Alia ratio ex indifferentiâ substantiæ ad operandum: Substantia cum sit vniuersale principium omnium operationum, ut potius ad hanc quàm ad illam determinetur, eget potentiari distinctione. Respondet Henricus: substantia angeli sufficienter per speciem impressam determinatur ad intelligendum, per expressam ad volendum. Sed contra; licet determinetur obiectiue, non tamen subiectiue, & ab intrinseco principio, nisi per potentias distinctas. Sic enim perfe-

31.

Rationem
hinc sunt
à priori da-
re difficile
est.

ctius & connaturalius ad operandum determinatur. Quare utraque ratio probabilis est.

32.

Alia ratio.

Ad 1. argum. primæ, resp. cum ab August. dicitur memoria, intelligentia, voluntas esse vna vita, vna substantia; vna essentia, non intelligitur vna vnitatem simplicitatis, vel identitatis, sed integritatis, & perfectionis, quia integrant vnam naturam vndequaque perfectam, & suis numeris absolutam: eo modo quo proprietates naturæ humanæ dicuntur de integritate hominis. Non quod sint vna substantia per simplicitatem, & identitatem cum illo, sed per compositionem & integritatem. Quo loquendi modo videntur *Alens. & Bonau.* qui Augustinum explicat de vnitatem radicationis potentiarum in eadem essentia, ut 15. de Trin. cap. 7. ait, hæc tria esse quidem hominis, non tamen esse ipsum hominem: quia aliter hæc tria sunt in homine, aliter in Deo. In Deo singulum horum est Deus, quia quidquid est Dei, est Deus: In homine non singulum horum est homo, quia non quidquid est hominis, est homo. Confirm. magis ad scopum August. cui erat hoc exemplo altissimum *Triadum* mysterium explicare, conducit distinctio, quàm identificatio potentiarum in eadem animi substantia; quia realis distinctio potentiarum magis repræsentat realem distinctionem diuinarum personarum in eadem naturâ. Ad aliud testimonium de spirit. & anim. Resp. 1. Dubium esse, an hic liber sit Augustini, ut cit. indicat Bonau. ex præfat. lib. 2. explicandus est eodem modo, quo præcedens, ut istæ potentiæ dicantur esse ipsa substantia animæ; quia redicantur in ipsius substantiâ, eamque perficiunt & complent. Appellat autem virtutes acquisitas *accidentia*, cum tamen non appellet *accidentia* animi potentias: quia virtutes acquisitæ non radantur in substantiâ animæ, cum non sint proprietates ab eâ naturaliter fluentes, & ab intrinseco complentes, sed tantum ab extrinseco acquisitæ, sine quibus saluatur integra & completa natura hominis. Ad fundam. patet ex dictis. Ad 1. confirm. respondent aliqui neg. antec. opinantes has potentias non produci ab angelis, vel animi rationalis substantiâ, sed à Deo, qui simul creando substantiam, concreat potentias. Sed contra: In aliis substantiis potentias producuntur ab ipsâ substantiâ, ut inductio ostendit. 2. pertinet ad complementum naturæ, habere vim producendi sibi omnia intrinseca ad operandum necessaria, cuiusmodi sunt potentias, nisi aliquid obstat.

33.

Respon-
sio constans à
posterior.

Respondet *Caiet. cit. 1. p. neg. consequ.* nam potentias consequuntur propriam substantiam per modum naturalis sequelæ. Sed contra: hinc non tollitur, quin verè & propriè à substantiâ producantur, non minus quàm operationes intelligendi & volendi. Quia naturalis sequela vel resultantia, non tollit veram productionem, sed tantum addit omnimodam necessitatem, & exclusionem cuiuscunque alterius comprincipij creati. Resp. igitur neg. consequ. Nam in substantiis materialibus potentias operatiue producuntur ab ipsâ substantiâ subiecti; cum tamen reliquæ operationes non nisi mediis potentiis distinctis producantur. Quod etiam constat de potentiis sensitivis animæ rationalis: quæ immediatè producuntur à substantiâ animæ; cum tamen earum immanentes operationes non nisi mediis potentiis distinctis eliciantur. Ratio: tum ne detur processus in infinitum, si substantia deberet per distinctam potentiam suas potentias sibi producere: tum quia natura est magis ab intrinseco determinata ad producendas sibi potentias, quàm proprias operationes: quia ad operationes,

33.

Satis arg.

August. s.
ipsum expli-
cat.

34.

35.

Resp. ad
fund. primo,
non placet.

36.

nee Caiet.

37.

Respon-
sio constans à
posterior.

Ratio.

rationes. præter intrinsecas potentias, sæpe indiget extrinseco aliquo principio determinante illam ad operandum; ad proprias autem potentias producendas nullo indiget extrinseco principio determinante, cum ex seipsa sit determinata. Ad 2. Non video, cur sequela negari possit, cum nulla substantia essentialiter, sed tantum connaturaliter, & in operando, pendeat à suis potentiis. Neganda igitur minor; nec refert, quod adhuc separatis principiis proximis intelligendi & volendi, maneat remotum principale; nam hoc non est se solo sufficiens ad operandum. Sicut nec sola substantia ignis ad calefaciendum extrinsecum subiectum: aut nulla substantia animi rationalis, absque potentia visiva vel auditiva, ad videndum vel audiendum.

Ad 1. argum. secundæ, concedo, fore maioris nobilitatis, si angelus immediatè per suam substantiam, absque distincta potentia, esset totale principium suæ operationis: nego tamen de facto ita esse propter rationes assignatas. Ad 2. nego sequel. Ad prob. nego, beatitudinem immediatè tantum recipi in potentia, sed in ipsa etiam substantia angeli, vel animæ; sicut ad illam effectivè non solum concurrit potentia, sed etiam substantia angeli, vel animæ: quia cum sit actus vitalis connaturaliter saltem postulat fieri & recipi in principio, quod per huiusmodi actum vivit. At per actum vitalem vivit principium etiam remotum, quod principaliter intelligit, & appetit. Ex his patet ad confirm.

Ad 3. neg. conseq. Nam cum accidens sit potentia per se tantum ordinata ad vnum, potest esse proximum & totale principium operationis. Substantia verò cum sit principium univiale remotum, indiget aliquo principio proximo, intrinsece determinante illam ad operandum vnum potius, quam alium effectum. Ex dictis deducitur, non rectè Durandum negasse, has potentias distingui in angelo, & non in animo rationali: cum nullum sit absurdum concedere, animum rationalem informare corpus secundum entitatem, quæ est intellectus & voluntas, posito quòd intellectus & voluntas non distinguantur ab anima. Nec etiam multiplicitas operationum animasticarum obstaret, quò minus illæ proficisci possint ab eodem immediato & totali principio.

SECTIO III.

An in Angelis sit intellectus agens & possibilis?

43. *Quid intel- lectus agens & possibilis.*
AD vitandam æquivocationem in terminis, nomine *intellectus agens* communiter auctores cum *Philos.* 3. de anim. cap. 4. & 5. intelligunt potentiam spirituales à natura ordinatam, ad abstrahendas species intelligibiles repræsentativas quidditatum univerialium ex phantasmatis materialibus. Cui tria munia tribunt; illuminare phantasmata, ex quibus intelligibiles species abstrahere debet; efficere obiecta intelligibilia in actu; imprimere in intellectu possibili species intelligibiles: nomine verò *intellectus possibilis*, seu *passibilis*, intelligunt potentiam connaturaliter spirituales, ordinatam ad recipiendas huiusmodi species intelligibiles, virtute intellectus agens ex phantasmatis erutas, ac productas. Cuius duo sunt officia: vnum, recipere species intelligibiles, quibus in actu 1. completur ad intelligendum: alterum, esse simul cum ipsa specie intelligibili comprincipium intellectionis. Unde dicitur *intellectus possibilis*, quia ex *Arist.* aptus

est omnia intelligibiliter fieri, non solum in actu 1. per receptionem specierum, sed etiam in actu 2. per intellectionis productionem. Contra verò *intellectus agens* dicitur, quia est actius specierum intelligibilium, eas simul cum phantasmate producendo.

At cum nequeat animus rationalis intelligere sine specie spirituali sibi proportionatâ, & phantasma, cum sit species materialis, nequeat ut princeps causa speciem spirituales producere, necessariò danda est aliqua potentia spiritualis, quæ ut principalis, causa simul cum phantasmate, ut cum instrumento, producat speciem spirituales in intellectu possibili. An hæ potentia re ipsa distinguantur inter se; negatiua sent. probabilior. Difficultas est, an hæ potentia concedendæ sint in angelo.

Prima sent. affirm. *Alens.* 2 p. q. 22. me. 3. *Albert.* de 4. coevis 1. p. q. 5. ar. 11. & 12. in sol. argum. *Bonau.* in 2. dist. 3. p. 2. art. 2. q. 1. *Scot.* in 2. dist. 3. q. 2. *Contra ex eisd. princ.* *Richard.* art. 6. q. 2. ad 1. *Bacho.* quodlib. 2. q. 12. ar. 2. § 2. *Gregor.* in 2. dist. 7. q. 5. ar. 1. *Maior.* in 2. dist. 3. qu. 7. *Mayro.* in 4. dist. 49. qu. 2. ubi non solum concedit in angelis intellectum, sed etiam voluntatem agentem & possibilem. Est etiam omnium, qui docent angelos species sibi comparare è rebus.

Fundam. *Alens.* & *Bonau.* licet in angelis non sit potentia abstractiva specierum ex phantasmatis, est tamen potentia reducendi intellectum possibilem in actum intelligendi per specierum receptionem; nec non potentia recipiendi cognitionem à Deo, & à superioribus angelis per illuminationem, & à rebus materialibus per specierum receptionem.

Fundam. *Albert.* & *Bacho.* Munus intellectus agentis non solum est abstrahere species ab obiectis materialibus, reddendo illa actu intelligibilia, sed etiam illuminare intellectum possibilem, ad contemplanda obiecta per species intelligibiles repræsentata: siue (ut *Bacho*) ad illuminanda secreta cordium, quæ vnus alteri manifestat. Prob. ex *Arist.* 3. de animâ cap. 5. Lucis est non solum reddere colores actu visibiles, sed etiam illuminare visum ad videndum obiectum in specie visiva: ergo intellectus agentis non solum est reddere obiecta materialia actu intelligibilia, sed etiam illuminare intellectum possibilem ad contemplanda obiecta per species repræsentata. Fundam. *Scott.* *Richard.* *Gregor.* *Maior.* Angelus habet potentiam tum abstrahendi species ex rebus materialibus, tum recipiendi species, non solum è rebus materialibus propria virtute abstractas, sed etiam diuinâ virtute infusas, ergo est in angelis intellectus agens, cuius proprium munus est, species è rebus materialibus abstrahere; nec non possibilis, cuius est species siue propria virtute productas, siue diuinitus infusas, recipere.

Confirm. 1. *Scotus.* Potentia activa, quæ perfectionem dicit, si conceditur naturæ inferiori, non est deneganda naturæ in eodem genere superiori: Angelus est superior homine in virtute intellectiva: & intellectus agens, qui est potentia activa perfectionem dicit in homine; non igitur denegandus est angelo. 2. Etiam si Deus initio creationis infudisset animæ rationali species omnium intelligibilium, uti de facto infudit animæ Christi, adhuc in nobis esset intellectus agens, & possibilis, uti est in Christo. ergo etiam si Deus initio creationis infudisset angelo species omnium intelligibilium, adhuc esset in angelo intellectus agens, & possibilis. Quia potentia non tollitur, sed perficitur per actum, quem recipit: ut patet in materia cælesti, quæ ex eo quòd semper coniuncta fuit cum propria formâ, non tollitur, quin habeat veram & propriam potentiam ad illam. Vlt. prob. Omni potentia passiva

44.

Agens à possibili non differit re ipsa.

45. 1. Sent.

46. Fund. 1.

47. Fund. 2.

48. Fund. 3.

49. Conf. 1.

50. Conf. 2.

38. Ad secundum.

39. Ad primum 2.

40. Ad 2.

41. Ad 3.

42. Coroll. contra Durandum.

43. Quid intellectus agens & possibilis.

Munia agentis.

Officia intellectus possibilis.

Vnde dicitur.

51. Pr. ult. sent. passivæ naturali respondere debet aliqua potentia activa naturalis: sed in angelis est potentia passiva naturalis recipiendi species rerum materialium: ergo respondere illi debet aliqua potentia activa naturalis, cuius munus sit abstrahere species è rebus materialibus.

52. Assertio pro 2. sent. Secunda negat, dari in angelis intellectum agentem & possibilem: S. Thom. 1. p. qu. 54. art. 4. Caiet. ibid. Capresol. in 2. dist. 3. q. 2. art. 1. concl. 3. Bann. 1. p. cit. Zumel ibid. Valent. pun. 2. Vasqu. disp. 199. cap. 3. Suar. lib. 2. de angel. cap. 1. Conimbr. 3. de anim. cap. 5. q. 1. ar. 3.

53. Fundam. quæ sent. probabilior est. Fundam. vt sep. disp. sect. 5. nullus angelus abstrahit sibi species è rebus, sed eas ab initio cum naturâ concreatas accipit. ergo non est in eo intellectus agens & possibilis. Nam munus intellectus agentis, est abstrahere species è rebus, & reddere intelligibilia in actu, quæ sunt tantum intelligibilia in potentia: Intellectus possibilis est, recipere species ab intellectu agente è rebus materialibus abstractas. Qui propterea ab Arist. assimilatur tabule rase, in quâ nihil est depictum; vocaturque possibilis, quasi pura potentia, non solum respectu actus 2. intellectiois, sed etiam respectu actus 1. specierum intelligibilium. Igitur si in angelo nob. est intellectus abstractivus specierum è rebus, neque pura potentia denudata speciebus, neque in eo erit intellectus agens, & possibilis.

54. Ad fundam. 1. neg. conseq. nam talis intellectus non nisi æquivoce dicitur intellectus agens & possibilis, ex S. Thom. cit. sc. per intellectum agentem, non intelligimus communiter potentiam, quæ reducit intellectum in actum 2. intelligendi, sed qui reducit illum de purâ potentiâ in actum 1. intelligendi, per productionem specierum intelligibilium. Sicut per intellectum possibilem, non intelligimus potentiam, quæ tantum apta est omnia fieri in actu 2. per productionem intellectiois, sed quæ etiam apta est omnia fieri in actu 1. per receptionem specierum. Ad fundam. 2. nego, intellectum agentem alio modo illuminare intellectum possibilem, quam per productionem specierum intelligibilium. Nam hoc ipso quod intellectus agens producit species intelligibiles in intellectu possibili, dicitur illuminare illum in ordine ad objecta intelligenda. nam species intelligibilis est quasi lumen, quo intellectus illustratur ad objectum videndum: quidquid enim ad intelligendum prærequiritur, habet rationem luminis intellectualis, quia complet lumen intellectuale ad suum objectum videndum. Cum igitur intellectus angeli non egeat novâ productione specierum, cum eas omnes à principio suæ creationis infusas acceperit, non egebit illuminatione intellectus agentis. Ad prob. resp. intellectum agentem comparari luci in eo, quod sicut lux illuminat colores, qui absque lucis collustratione visibiles non essent; ita intellectus agens abstractione specierum, illuminat res materiales, quæ sine huiusmodi specierum abstractione intelligibiles non essent. Et sicut lux absque aliâ illustratione est per se ipsa visibilis ab oculo corporeo; ita intellectus agens absque aliâ collustratione, & speciei abstractione, per se ipse intelligibilis est; cum sit res perfectè immaterialis, non egens distinctâ specie, vt intelligi possit. Cum non minus immaterialitas sit proxima ratio intelligibilitatis, quam intellectivitas. Ad fundam. 3. neg. antec. de quo infra.

55. Ad fundam. 2. Alberti & Bachoni. Ad 1. confirm. conced. maior de potentiâ, quæ ita dicit perfectionem, vt nullam supponat imperfectionem: neganda de potentiâ, quæ simul cum perfectione imperfectionem supponit. Cæterum intellectus agens, etsi perfectionem dicat in animo

56. Ad rationem Arist. rationali, imperfectionem tamen in eo supponit; quia supponit in eo carentiam specierum intelligibilium obiectorum materialium; quæ carentia, quia non est in angelo, qui species omnes ab initio suæ creationis à Deo infusas accepit, neque in eo erit intellectus agens. Ad 2. neg. conseq. nam homini per se competit intellectus agens & possibilis, quia per se est discursivus dependenter à phantasmatis, à quibus ad discurrendum species abstractas accipiat. Contrâ verò intellectus angeli non est per se intellectivus dependenter à phantasmatis, à quibus debeat suas species intelligibiles abstrahere: & consequenter non est, cur in eo ponendus sit intellectus agens & possibilis. Vnde concedo, potentiam non tolli, sed perfici per receptionem sui actus: nego autem receptionem specierum intelligibilium à Deo infusarum esse proprium actum intellectus possibilis, prout à Philosophis sumitur: sed proprium actum illius esse, recipere abstractionem specierum intelligibilium virtute intellectus agentis factam. Nam ex Arist. intellectus possibilis, prius tempore supponi debet, intelligibilibus formis denudatus. Ad vit. concedo, cuilibet potentie passivæ naturali respondere in rerum naturâ potentiam activam naturalem, quæ possit huiusmodi potentiam passivam in actum reducere. Cæterum nego in angelo huiusmodi potentiam naturalem activam debere esse intellectum agentem, sed Deum infundentem species rerum materialium, & reliquorum obiectorum, vt auctorem naturæ: Vt patet de potentia passivâ naturali, receptivâ animæ rationalis, cui non respondet alia activa naturalis, distincta à potentia activa Dei, vt auctoris naturæ.

57. Ad fundam. Scoti & aliorum. Ad 1. conf. intellectualem, quæ non est in angelo, qui species omnes ab initio suæ creationis à Deo infusas accepit, neque in eo erit intellectus agens. Ad 2. neg. conseq. nam homini per se competit intellectus agens & possibilis, quia per se est discursivus dependenter à phantasmatis, à quibus ad discurrendum species abstractas accipiat. Contrâ verò intellectus angeli non est per se intellectivus dependenter à phantasmatis, à quibus debeat suas species intelligibiles abstrahere: & consequenter non est, cur in eo ponendus sit intellectus agens & possibilis. Vnde concedo, potentiam non tolli, sed perfici per receptionem sui actus: nego autem receptionem specierum intelligibilium à Deo infusarum esse proprium actum intellectus possibilis, prout à Philosophis sumitur: sed proprium actum illius esse, recipere abstractionem specierum intelligibilium virtute intellectus agentis factam. Nam ex Arist. intellectus possibilis, prius tempore supponi debet, intelligibilibus formis denudatus. Ad vit. concedo, cuilibet potentie passivæ naturali respondere in rerum naturâ potentiam activam naturalem, quæ possit huiusmodi potentiam passivam in actum reducere. Cæterum nego in angelo huiusmodi potentiam naturalem activam debere esse intellectum agentem, sed Deum infundentem species rerum materialium, & reliquorum obiectorum, vt auctorem naturæ: Vt patet de potentia passivâ naturali, receptivâ animæ rationalis, cui non respondet alia activa naturalis, distincta à potentia activa Dei, vt auctoris naturæ.

58. Ad 2. conf. intellectualem, quæ non est in angelo, qui species omnes ab initio suæ creationis à Deo infusas accepit, neque in eo erit intellectus agens. Ad 2. neg. conseq. nam homini per se competit intellectus agens & possibilis, quia per se est discursivus dependenter à phantasmatis, à quibus ad discurrendum species abstractas accipiat. Contrâ verò intellectus angeli non est per se intellectivus dependenter à phantasmatis, à quibus debeat suas species intelligibiles abstrahere: & consequenter non est, cur in eo ponendus sit intellectus agens & possibilis. Vnde concedo, potentiam non tolli, sed perfici per receptionem sui actus: nego autem receptionem specierum intelligibilium à Deo infusarum esse proprium actum intellectus possibilis, prout à Philosophis sumitur: sed proprium actum illius esse, recipere abstractionem specierum intelligibilium virtute intellectus agentis factam. Nam ex Arist. intellectus possibilis, prius tempore supponi debet, intelligibilibus formis denudatus. Ad vit. concedo, cuilibet potentie passivæ naturali respondere in rerum naturâ potentiam activam naturalem, quæ possit huiusmodi potentiam passivam in actum reducere. Cæterum nego in angelo huiusmodi potentiam naturalem activam debere esse intellectum agentem, sed Deum infundentem species rerum materialium, & reliquorum obiectorum, vt auctorem naturæ: Vt patet de potentia passivâ naturali, receptivâ animæ rationalis, cui non respondet alia activa naturalis, distincta à potentia activa Dei, vt auctoris naturæ.

SECTIO IV.

Quodnam sit adæquatum obiectum intellectus Angelici?

PRIMA sent. affirmat, adæquatum obiectum naturale intellectus angelici esse ens vt ens, quatenus comprehendit etiam increatum in se ipso visibile: Duran. in 4. dist. 49. q. 2. à nu. 24. qui etiam fatetur, necessariam esse aliquam gratiam ad tollendum impedimentum, quo intellectus creatus impeditur, ne naturaliter Deum videat; quod imped. per ipsum est medium creatum, Deum abstractivè tantum representans; eo tamen sublato, fatetur, intellectum creatum absque vilo addito lumine naturaliter ferri in Deum, in seipso existentem, vt in obiectum intra propriam spheram contentum. Idem docere videtur Scotus in 4. dist. 49. q. 8. §. Resp. Fundam. Quidquid cadit sub rationem formalem alicuius obiecti, continetur intra naturalem spheram ipsius: sed Deus etiam in seipso visibilis cadit sub rationem formalem intellectus angelici: nam naturale obiectum formale cuiuscunque intellectus creati est ens vt ens: Deus etiam in seipso visibilis cadit sub rationem formalem entis; ergo etiam in seipso visibilis, est naturale obiectum intellectus angelici. Ex quo colligit cit. Scotus, naturali ratione probari posse possibilitatem visionis Dei: & impugnari 1. tom. disp. 9. sect. 2. Confirm. 1. Nisi Deus in seipso visibilis contineretur intra naturalem spheram intellectus creati, non posset hic cleuari ad Deum clarè videndum. Quia nulla potentia cleuari potest extra spheram sui obiecti. Implicat enim

58. Ad 2. conf.

59. Ad vit.

60. Affirmat et se ens vt ens, cum inclusione. Inveni in seipso visibilis, Duran.

61. Fundam.

62. Confirm. 1.

Sic beatus cognoscit Deum per modum actus puri, quia non cognoscit illum medio aliquo obiectivo potentiâ, sed immediatè per ipsum Deum. At verò intellectus angelicus, & quicumque alius creabilis, cognoscit naturaliter Deum medio aliquo potentiâ proportionato suæ naturæ: quia non potest naturaliter cognoscere obiectum elevatiori medio, quàm sit ipse in essendo: cum talis modus cognoscendi fundetur in modo essendi eiusdem potentiæ. Unde modus ipse repræsentatiuus obiecti, proportionari debet modo essendi ipsius subiecti: quia modus repræsentatiuus obiecti produci- tur ab intellectu conformis modo essendi ipsius intellectus. Dices. Deus cognoscit creaturas ut potentiales; alioqui cognitio Dei non conformaretur rebus, ut in se sunt. ergo falsum est, Deum cognoscere creaturas per modum actus puri. nam modus cognoscendi non attenditur penes modum essendi, quem habet notitia respectu cognoscentis, sed penes modum repræsentandi, quem habet respectu obiecti; alioqui visio gloriosa Beatorum non esset per modum actus puri; quia respectu cognoscentis est potentialis, cum sit accidens à subiecto dependens: est autem per modum actus puri, quatenus repræsentat actum purum. Ergo è contrario cognitio, quæ non repræsentat actum purum, non erit per modum actus puri; atque ad eò notitia Dei repræsentans creaturas ut potentiales, non erit per modum actus puri. Resp. neg. conseq. Ad prob. concedo, modum repræsentandi cognitionis non attendi penes modum essendi, quem habet in subiecto, sed penes modum exprimendi, quem habet respectu obiecti, non materialis & terminatus, sed formalis & motuus. Illud est, ad quod intellectus cognoscendo terminatur. Illud est, à quo intellectus ad illud cognoscendum immediatè mouetur. At verò semper cognoscens moueri debet ad obiectum cognoscendum medio aliquo suæ naturæ proportionato. Unde notitiâ, quâ Deus cognoscit creaturas potentiales, licet creaturas repræsentet ut potentiales, quia tamen eas non repræsentat medio potentiâ, quod Deo sit immediatum & formale motuum illas cognoscendi, sed medio actu puro, nempe propriâ essentiâ, ut specie expressâ earum, dicitur repræsentatiua per modum actus puri. Sicut è conuerso, quia omnis intellectualis natura creata, suum naturale obiectum cognoscit medio motiuo formali, sibi in essendo proportionato, omnia dicitur cognoscere per modum potentiâ.

Dico 3. obiectum extensiuum intellectus angelici est quodcumque obiectum, etiam ordinis supernat. & actus puri. Affectio est de fide: sc. intellectum angeli, & hominis, medio lumine gloriæ eleuari in patriâ ad videndum Deum actum purum in seipso. Ratio: ens naturale, quod est obiectum intensiuum & specificatiuum intellectus angeli, in ratione intelligibilitatis, sub quâ eum terminat, conuenit saltem analogicè cum quocumque obiecto, etiam ordinis supernat. & actus puri: ergo poterit ad illud intelligendum à Deo eleuari: ergo aliquo modo illud continet intra sphæram suæ virtutis, saltem obedientialis. Alioqui neque diuinitus posset ad illud intelligendum eleuari; cum nulla potentia, neque diuinitus eleuari possit extra suum omnino obiectum. Hinc constat, non posse vnâ potentiam, ex. gr. visuam, eleuari ad percipiendum obiectum alterius potentiæ, ex. gr. audituæ. Quia obiectum potentiæ visuæ nullo pacto conuenit in suâ ratione formali vltimâ, sub quâ terminat visum, cum obiecto potentiæ audituæ.

At obiectum intellectus creati in vltimâ suâ ratione formali, sub quâ illum terminat, conuenit cum obiecto intellectus increati, quæ est intelligibilitas. Nam etiam intelligibilitas supernat. est quædam intelligibilitas, & solum differt à naturali per excessum, licet altioris ordinis, intra tamen gradum intelligibilitatis. At audibile non est visibile nec contrâ: & consequenter ratio formalis obiecti vnus potentiæ; non differt à ratione formali alterius tantum intensiuè, & per excessum eiusdem gradualis perfectionis obiectiuæ, sed etiam disparatè. Ac proinde non poterit vna potentia, absque destructione sui ferri in obiectum alterius: cum ratio formalis vnus sit omnino diuersa & disparata à ratione formali alterius. Ad fundam. primæ, disting. maior. Quidquid cadit sub rationem formalem adæquatam intensiuè obiecti alicuius potentiæ, continetur intra naturalem sphæram illius, concedo: Quidquid cadit sub rationem formalem inadæquatam intensiuè, adæquatam tamen extensiuè, continetur intra naturalem sphæram illius, nego. Tale est obiectum supernat. & actus purus in seipso cognoscibilis respectu intellectus creati. Neutrum enim cadit sub rationem formalem adæquatam intensiuè obiecti naturalis intellectus creati. Nam adæquata ratio formalis intensiuè obiecti intellectus creati, est tantum ens ordinis naturalis, intelligibile per modum potentiâ. Ad 1. constat ex dictis. Ad 2. maior tantum est vera, quando intuitiua cognitio non extrahit obiectum extra modum abstractionis proportionatum potentiæ. Cognitio autem intuitiua Dei, cum sit per modum actus puri, extrahit obiectum, extra modum abstractionis proportionatum intellectui creato, qui est per modum potentiâ.

SECTIO V.

An intellectus & voluntas Angeli, specie differant ab intellectu & voluntate animæ rationalis?

PRIMA sent. neg. Scoti in 2. dist. 1. qu. 6. §. Post, & §. Ad 1. licet id aliterat sub dubio; Ly. he. ibid. Ferrar. 2. con. gen. cap. 94. §. vlt. Qui huiusmodi potentias considerant, vno modo ut proprietates in ordine ad essentias, à quibus fluunt; alio modo, ut potentias in ordine ad obiecta, ad quæ dicunt transcendentalem habitudinem. 1. modo consideratas vtrò concedunt, eas specie distingui in angelo, & homine: 2. modo negant eas distingui specie.

Probat 1. Scotus. Quæ habent idem obiectum sunt eiusdem omnino speciei. Intellectus & voluntas angeli, & animi rationalis, habent idem obiectum; ergo sunt eiusdem omnino speciei. Maior prob. vti ex diuersitate obiectorum sumitur diuersitas potentiarum; ita ex vnitâte obiectorum sumitur vnitâs earund. Minor constat: nam obiectum intellectus, & voluntatis angeli, est omne ens, & omne bonum ordinis naturalis: eodem modo, animæ rationalis. 2. Potentiæ sensitiuæ hominis sunt eiusdem speciei cum sensitiuis equi: visua hominis non differt specie à visuâ equi; ergo intellectiuæ angeli erunt eiusdem speciei cum intellectiuis animæ rationalis. 3. Non repugnat vnitâs specifica passionum cum specificâ diuersitate naturarum. ergo non repugnabit vnitâs specifica intellectus & voluntatis angeli, & hominis, cum specificâ diuer-

73. Obiectio.

74. Solutio.

Duplex obiectum in quibus notitiâ.

75. Obiect. extensiuum supernatur. de fide est.

76.

77. Ad fundam. primam resp.

78. Ad conseq. 1. 2.

79. 1. Sent. neg.

80. Prob. 1. Scotus.

81. Prob. 1.

82. Prob. 1.

diversitate naturarum eorundem. Antec. prob. cum spec. sic à diversitate entium stat vnitas specifi- ca passionum eorundem entium: Vnitas enim lapidis est eadem specie cum vnitate hominis; esto natura lapidis differat à naturâ leonis.

Confirm. hæc potentiarum angelicarum à potentiis animæ rationalis distinctio, neque colligi potest ex diversitate principiorum, à quibus promanant; nam possunt à diuersis principis effectus eiusdem rationis promanare, vt patet de sole & igne, ex quibus idem specie calor producitur. Neque ex diversitate operationum: quia possunt ex eodem principio diuersæ specie operationes proficisci, vt ex eodem intellectu diuersæ specie intellectio- nes. 4. Potentia motiua angeli non differt specie à motiua animæ rationalis, præsertim separatæ: ergo nec intellectiua & volitiua. Antec. prob. tam motiua angeli, quàm animæ separatæ, habet eundem terminum, siue intrinsecum, qui est *vbi*; siue extrinsecum, qui est spatium, & eundem modum operandi circa terminum.

Secunda affirmat, potentias intellectiues secundum omnem considerationem differre specie à potentiis intellectiuis hominis: Suarez lib. 2. de angel. cap. 2. quam potius supponunt, quam probent Scholastici: dum docent, angelum specie differre ab animâ rationali. Quæ sent. proculdubio vera est. Fundam. istæ potentie sunt adæquatæ proprietates naturæ intellectualis: ergo si naturæ, ex quibus fluunt; sunt diuersæ speciei, etiam ipsæ erunt diuersæ speciei; non solum vt proprietates naturæ, sed etiam vt potentie ad obiecta ordinatæ. Antec. prob. omnis natura debet habere aliquod accidens proprium 4. modo, sibi quæ adæquatam. Quia omnis natura est per ordinem ad aliquam operationem: omne quippe ens, ex *Philosoph.* est propter operari: at ex *sect. 2.* omnis substantia creata ordinatur ad propriam operationem eliciendam aliquâ potentiâ accidentali, quâ fiat proximè operatiua operationis; at accidens hoc in naturâ intellectuali aliud esse non potest, quàm intellectus & voluntas: nam propria operatio naturæ intellectiuis alia esse non potest, quàm intellectiua, seu ad quam natura primariò ordinatur: & consequenter potentie intellectiues, quæ sunt proxima principia huius operationis, sunt adæquatæ proprietates naturæ intellectualis.

Consequentia quoad 1. partem constat: Repugnat .n. proprietatem esse adæquatam naturæ, & specie non differre à proprietate alterius naturæ: sc. adæquata proprietas est, quæ fluit ex ultimâ ratione specificâ ipsius, ei quæ adæquatè commensuratur. Quoad 2. prob. istæ potentie sunt accidentia naturæ in 4. modo, quæ sunt proxima principia per se ordinata ad primariam operationem naturæ eliciendam, seu quæ integrant vnum totale principium operationis primariæ cum naturâ: sunt autem proxima, quæ sunt potentie circa obiecta operatiua: ergo vt potentie sunt formaliter, essentialiter discriminantur à propriis adæquatæque potentiis aliarum naturarum. Sc. si vt proxima principia elicitiva propriæ operationis naturæ, debent discriminari; & vt potentie obiecta respicientes sunt proxima principia, etiam vt potentie discriminari debent. Minor prob. istæ potentie non sunt proxima principia propriæ operationis naturæ elicitivæ, quæ respiciunt naturam, à quâ fluunt, sed quæ respiciunt obiecta, à quibus specificantur; principia operatiua, seu quæ sunt elicitiva actuum circa obiecta.

Ex his deducitur, intellectum & voluntatem v-

nus angeli, non modò specie differre ab intellectu & voluntate animæ rationalis, sed etiam alterius angeli specie diuersi. Eadem .n. proportionali differentia discriminantur proprietates vnus à proprietatibus alterius, quæ natura vnus discrimina- tur à naturâ alterius.

Ad 1. argum. primæ, disting. maior. Quæ habent idem obiectum genericum & specificum, sunt eiusdem speciei, concedo. Quæ habent idem obiectum genericum, diuersum tamen specificum, sunt eiusdem speciei, nego. Quæ ratio specifica obiecti desumitur ex maiore vniuersalitate & abstractione, quâ aptum est terminare nobiliorem potentiam. Ad 2. neg. conseq. Nam potentie sensitivæ non sunt proprietates adæquatæ, sed inadæquatæ; consequentes genericum tantum gradum naturæ, in quo diuersæ species conueniunt. Intellectus autem & voluntas sunt proprietates consequentes adæquatam gradum naturæ intellectiuis; proinde non solum includunt commensurationem cum gradu generico, in quo diuersæ species conueniunt, sed etiam cum specifico, in quo diuersæ naturæ discrepant. Ad 3. Eodem modo concedo, cum vnitate specifica passionum inadæquatam stare posse specificam diuersitatem naturarum: nego, cum vnitate specifica passionum adæquatarum stare posse specificam diuersitatem naturarum. Cæterum vnitas vniuersaliter sumpta non est passio adæquata entis, vt tale ens est specificè diuersum ab alio, sed vt ens est analogicè, conueniens cum quocunque alio ente. Vnde sicut in ratione entis vt sic, nulla est inter particularia entia diuersitas: ita neque ratione vnitatis vt sic, specifica diuersitas esse poterit. Contrà verò, sicut in ratione talis entis est essentialis diuersitas in entibus ipsiis, ita & in vnitate consequente specificam rationem entis.

Ad confirm. concedo, hanc essentialem potentiarum distinctionem à potentiis animæ rationalis in angelo non colligi, neque ex diversitate principiorum vt sic, sed ex diversitate principiorum adæquatè producentium: neque ex diversitate quarumcumque operationum, sed operationum propriarum & adæquatarum naturæ. Nam sicut operatio propria & adæquata vni naturæ, nequit esse propria & adæquata alteri naturæ: ita ex diversitate talium operationum rectè colligitur diuersitas principiorum operationum.

Ad 4. Resp. 1. neg. conseq. quia non est necesse, vt potentia motiua in angelo consequatur specificam differentiam ipsius, vt necessarium est, vt illam consequatur intellectus & voluntas; sed tantum genericam cum animâ rationali, & cæteris angelis communem. Resp. 2. neg. antec. eiusque prob. nam potentia motiua angeli habet perfectiorem modum operandi circa spatium, quem non habet potentia motiua animæ rationalis separatæ: cum potentia non solum specificetur à termino, sed etiam ex modo tendendi ad terminum, vt dictum est de potentiis intellectiualibus.

Intellectus & voluntas vnus angeli specie differre à alterius.

90. Resp. ad op. posita sent. argum.

91. Ad 2.

92. Ad 3.

93. Ad conf.

94. Ad 4.

83. Conf.

84. Prob. 4.

85. Et in aff.

86. Fundam.

Ratio.

87.

88.

Potentia angeli, non solum vt passio, sed etiam vt potentia, specie differunt, à potentiis aliarum naturarum.

89.

Coroll.

DISPUTATIO IX.

De medio cognitionis Angelicæ.

1.
Potissima
diffic.

AD cognoscendum duo necessariò requiruntur, Intellectus, & obiectum; ille, ut cognoscat; hoc, ut cognoscatur; *ex cognoscente enim & cognito, teste August. 4. de Trinit. c. ult. notitia paritur*; difficultas est de obiecto, an solum terminatiuè ad notitiam concurrat, an alio modo antecedenter ad notitiam; & hoc an per se, an per sui speciem; & quænam sit obiecti species in intellectu angelico; & à quo illam habeat.

SECTIO PRIMA.

An nudus intellectus Angelicus, absque intrinsecâ determinatione, ex parte obiecti sufficiens sit ad cognoscendum quodcumque obiectum?

2.
1. Sent. affir.

PRIMA sent. affirm. *Alciphodor. lib. 2. tract. 5. c. 4. Duran. in 2. dist. 3. q. 6. Vasq. disp. 200. c. 3. & disp. 101. c. ult. Probat 1. Alciphod. Intellectus angelicus assimilatur diuino vltimâ assimilatione; sed diuinus est perfectissimum speculum, & expressa imago omnium; ergo etiam angelicus est speculum, non quidem actuale, sed habituale; non omnium, sed eorum duntaxat, quæ potest naturaliter cognoscere.*

3.
Prob. 2.

Probat 2. Duran. nu. 21. Posito tantum visu, & visibili, statim sequitur visio, ex eo quod vnum est visuum, alterum visibile; ergo posito intellectu & intelligibili, statim sequitur intellectio, ex eo quod vnum est intellectiuum, alterum intelligibile.

4.
Prob. 3.

Probat 3. Vasq. hoc modo melius saluatur, quo pacto intellectus angelicus per seipsum sit sufficiens ad producendam quamcumque cognitionem obiecti naturalis, sibi que debiti, etsi ut causa vniuersalis egeat aliquâ determinatione ex parte obiecti, non quidem intrinsecâ, sed extrinsecâ, & per modum obiecti, ac termini modificantis ac determinantis intellectum angelicum ad talem operationem, ita ut circa tale obiectum nequeat, nisi talem operationem habere: neque cum hoc repugnat, ut idem intellectus egeat formâ additâ ad intelligenda obiecta, excedentia propriam vim natiuam; eo quod ad hæc non habet vim completam, sed inchoatam intelligendi; quæ compleri potest formâ additâ, ut ad videndum Deum, ad intelligenda mysteria gratiæ, & futura contingentia, completur.

5.
2. Sent. vniuersaliter negans.

Secundâ negat, posse nudum intellectum angeli absque intrinseca determinatione, ex parte obiecti, vllam obiecti notitiam sibi parare: S. Tho. 1. p. q. 55. ar. 1. & q. seq. Scoti in 2. dist. 3. q. 8. & reliq. Scholast.

6.
Fundam.

Fundam. quælibet notitia est essentialiter alicuius obiecti assimilatio; seu naturalis & expressa imago obiecti, in quâ illud vitaliter relucet: nulla autem assimilatio fieri potest absque intrinseco concursu eius, cuius est assimilatio; igitur nulla notitia produci potest absque intrinseca determinatione obiecti, cuius est notitia. Minor prob. omnis effectus provenire debet ab aliquâ causâ, cum omnis effectus sit aliqua causæ participatio. At assimilatio obiecti aliunde provenire non potest, quàm ab ipso obiecto, vel ab aliquo gerente vicem obiecti. Nam

intellectus de se est indifferens & indeterminatus ad hoc, vel illud obiectum exprimentum: implicat autem, ut causa naturalis indeterminata possit determinatum effectum producere, nisi prius naturâ ad illum prædeterminetur. Confirm. ita se habet intellectus ad hoc vel illud obiectum intelligendum, sicut oculus ad hoc vel illud coloratum percipiendum: at nequit oculus hoc vel illud coloratum percipere, nisi prius intrinsecè prædeterminetur ad hoc vel illud coloratum mediâ specie, à colorato in oculum transmissâ; ergo nec intellectus hoc vel illud obiectum intelligere, nisi prius ab obiecto vel ipsius specie intrinsecè prædeterminetur.

Dico, intellectum angeli ad intelligenda obiecta à se distincta, egere intrinsecâ determinatione obiectorum per effectiuum concursum ipsorum: ad intelligendum verò propriam substantiam nullo egere obiectiuo concursu substantiæ, sed per seipsum esse completum principium, vltimoque determinatum ad propriam substantiam intelligendam. Expresse Bannez 1. p. q. 56. ar. 1. dub. 1. §. Iam verò ad confirm. sine, Ripa ibid. Vasq. cit. & dis. 204. c. 2. nisi quod iste auctor velit, hunc concursum obiectiuum non modò necessarium non esse ad cognitionem sui, sed neque ad cognitionem aliorum obiectorum. Ex Caiet. 1. p. q. 56. art. 1. §. Ad id autem

Quia, inquit, substantia angeli ex eo quod perfecta in esse immateriali, habet & quod sit intellectiva, & quod sit actu intelligibilis: ac per hoc fluat ab ea vis, quia intelligit respectu sui ipsius, non egens alia formatione, suppleta substantia præueniente, & magis intrinseca, & modificatiua ipsius, quam quodcumque superadditum. Sed intellectus fluit ab essentia actu intelligibili, intimius formatus illa, quam quacumque intentionali specie. Idem q. 54. art. 3. §. Ad illud: Substantia, inquit, angeli non est elicuum principium intellectiois, sed potentia. Et quamuis substantia absque mediâ specie intelligibili ad intellectum concurrat, non tamen concurret ut eliciens, sed ut fons intellectus in actu respectu sui.

Prior pars sent. constat ex fund. præced. sent. posterior prob. Intellectus angeli respectu propriæ substantiæ est determinatus vltimâ determinatione ad intelligendam propriam substantiam; ergo ad eam intelligendam non eget obiectiuo concursu substantiæ, sed sufficit concursus solius intellectus, ut proprietas est talis substantiæ.

Nam tota ratio, cur nequeat obiecta à se distincta absque intrinsecâ determinatione & concursu ipsorum cognoscere, est, quia in ordine ad illa non est vltimò determinatus, sed tantum inchoatus & indifferens, atque adeò vltèrius determinabilis & complebilis ab illis; quia nequit causa effectum producere, nisi vltimò completa & determinata ad producendum. Antec. prob. Intellectus angeli est adæquata proprietatis substantiæ angeli in ratione intellectiui; ergo etiam in ratione intelligibilis; Intellectiuum .n. ut sic essentialiter est potentia assimilatiua obiecti (igitur illa potentia erit perfectè assimilatiua obiecti, cuius est adæquatam intellectiuum) nam potentia intellectiua essentialiter est operatiua per obiecti expressionem intra se: neque hoc tantum habet ratione obiecti, quod debet præhabere, sed etiam ratione sui, quâ vis intellectiua, est distincta ab obiecto; nam ut sic est operatiua, saltem inchoatè, per assimilationem obiecti; alioqui non posset compleri ab obiecto: complementum enim debet esse in eodem ordine cum suo complebili. Idem enim postulat ab obiecto compleri, quia in se est quædam inchoata virtus assimilatiua obiecti. Ratio: potentia intellectiua ut sic, est obiecti perceptiua; sc. per productionem intentionale obiecti intra se. Confir. intellectus etiâ consideratus secundum

7.
Conf.

8.

Intellectus Angeli eget intrinseca determinatione obiectorum, ad intelligenda obiecta à se distincta; non ad seipsum.

Colligimus ex Caiet.

9.

Posterior pars prob.

Cur intellectus eius egeat extrinseca determinatione obiectorum.

10.

Conf.

hunc præcisum ordinem ad obiectum, antequam ab illo determinetur, est assimilatiuus obiecti; per hoc. n. discriminatur à voluntate, quæ tantum est inclinatiua in obiectum: ergo etiam vt inchoata potentia intelligendi est, antecedenter ad obiectum, est assimilatiuus obiecti. Quod si intellectiuum vt intellectiuum, per se est assimilatiuum obiecti, respectu illius obiecti erit adæquatum assimilatiuum, cuius est adæquatum intellectiuum: atque aded respectu illius non egebit obiectiuo concursu vt illud intra se exprimere possit, nam eatenus intellectus eget concursu obiecti intelligibilis ad illud intra se exprimendum; quatenus illud in sua intellectuice virtute non continet; ergo intellectiuum, quod in sua intellectuice virtute continet obiectum intelligibile, non eget eius concursu, vt illud intelligibiliter intra se exprimat. At intellectus angeli in ratione intellectiui adæquatur propriæ substantiæ; nam non modò à propriâ substantiâ sumit rationem genericam, sed etiam specificam & individualem; est enim hic specie & numero intellectus, per ordinem ad hanc specie & numero substantiam: ergo ad eam exprimendam intra se non eget eius obiectiuo concursu.

12.
Conf. 1.

Confirm. 1. ided à reliquis obiectis eget compleri, quia à reliquis non habet ultimam rationem specificam & individualem sed solam genericam; atque aded vt fiat completè intellectiuus reliquorum, postulat specificum complementum ipsorum. ergo intellectus, qui ex se est ultimò determinatus ad obiectum, non eget ulteriore determinatione, vt illud completè exprimat: omnem quippe determinationem, quam posset ab obiecto habere, habet ex completâ, & ultimâ suâ specificatione. Quo fit vt virtualiter contineat simul perfectionem intellectiui, & intelligibilis; cum non minùs à propriâ substantiâ participet perfectionem intelligibilitatis, quam intellectiuitatis: cum non minùs ab illâ procedat vt adæquata passio vnius, quam alterius perfectionis. Ex quo principio 10. 1. disp. 9. sect. 9. probaui, lumen gloriæ in beatis vtrumque munus præstatè, & complere intellectum beatorum in ratione intellectiui, & simul illum ultimò determinare in ratione intelligibilis, ex eo quòd est proprietas luminis increati, quod simul est intellectiuum, & intelligibile. Confirm. 2. Essentia angeli non solum est per se intellectiua, sed per se etiam intelligibilis: vtraque enim perfectio per se consequitur substantiam immaterialem: ergo non solum communicat proprio intellectiui vim intelligendi, sed etiam vim intelligibilem. Cum non minus vna, quam altera ad intelligendum requiratur: nec minùs essentia sit per se determinata ad communicandam vnam perfectionem, quam aliam. Nec minùs conaturaliter hæ duæ perfectiones coalescere possunt in eandem entitatem accidentalem potentia intellectiua, quam in eandem entitatem substantialem naturæ intellectuicis: ergo si de facto hæ duæ perfectiones reperiuntur coniunctæ in eadem substantiâ, poterunt simul coniungi in eadem potentia, vt in proprietate adæquata eiusdem substantiæ. Ex his infero, etiam animam rationalem separatam, non coniunctam corpori corruptibili, intelligere se ipsam, suamque substantiam absque obiectiuo concursu ipsius substantiæ. Nam eadem est ratio de animâ separatâ; cui vnitæ corpori corruptibili, non debetur conaturaliter, nisi modus intelligendi dependenter à phantasmatis. At intellectus vt adæquata passio anime rationalis mouet ad propriam substantiam intelligendam independentem à phantasmatis; quia non mouet vt species abstracta à

13.
Conf. 2.

phantasmatis, sed vt virtualis species immediate producta à substantiâ anime independentem à phantasmatis: cum producat per modum naturalis proprietatis ante omnem phantasmæ actum, atque aded ante omne phantasma.

phantasmatis, sed vt virtualis species immediate producta à substantiâ anime independentem à phantasmatis: cum producat per modum naturalis proprietatis ante omnem phantasmæ actum, atque aded ante omne phantasma.

Dices 1. Non obstante potentia intellectuâ; substantia angeli actiuè concurret ad actum intellectiui per modum principij vitalis primarij. ergo non obstante eadem eadem concurret ad actum intellectiui per modum obiecti. Resp. neg. conseq. nam prior concursus est vitalis, cum nequeat ab extrinseco suppleri; de ratione autem concursus vitalis est, vt actiuè procedat non tantum mediatè, sed etiam immediatè à suo principio intrinseco vitali: posterior vitalis non est, atque aded potest alteri totaliter communicari: vt constat de quolibet obiecto, quod totum suum concursum obiectiuum communicat speciei à se distinctæ. Obicies 2. ex August. 9. de Trin. c. vlt. ex cognoscente & cognito paritur notitia. ergo etiam ad notitiam sui concurret propria substantia vt obiectum intelligibile. Resp. allata ptopos. Aug. intelligenda formaliter, vt sit vniuersaliter vera. Sic enim ex intellectu angeli, & substantiâ ipsius, vt intentionaliter contenta in intellectu eiusdem, vt in suâ adæquata proprietate & virtuali specie intelligibili, paritur notitia sui ipsius.

15.

Solutio.

16.

Solutio.

3. Intellectiuum, & Intelligibile sunt causæ heterogeneæ ac diuersæ rationis: ergo non potest vna per aliam formaliter compleri; quia complementum debet esse eiusdem ordinis & rationis cum re complebili. Esto igitur intellectus angeli sit adæquatus in ratione intellectiui respectu propriæ substantiæ, non propterea inde sequitur esse adæquatum, & ultimò determinatū in ratione intelligibilis.

17.

Obiectio 3.

Confirm. alioqui posset intellectus naturalis formaliter compleri in ratione intellectiui respectu obiecti supernat. per solam speciem obiecti supernat. absque lumine supernat. tenente se ex parte intellectiui formaliter (quod 1. to. disp. 9. sect. 9. improbaui) nam si intelligibile est complementum homogeneum, & eiusdem rationis cum intellectu, poterit intelligibile supernat. additum intellectu naturali complere illud, non solum in ratione intelligibilis, sed etiam in ratione intellectiui supernat. absque alio complemento tenente se ex parte intellectiui formaliter. Concedo, intellectiuum & intelligibile esse causas heterogeneas, sed inuicem subordinatas, & potentes coalescere in vnam continentem perfectionem vtriusque: comparantur enim ad inuicem, vt ratio remota, & proxima, siue generica & specifica, quæ in vnam perfectam rationem conuenire possunt. Omnis quippe intellectus sub aliquâ ratione, saltem genericâ & remotâ, attingit obiectum, cum ad illud ordinetur vt potentia perceptiua, atque aded assimilatiua. Fit autem idem intellectus proximè & completè intellectuus per speciem obiecti additam: nam sub eâ ratione obiectum attingit, sub quâ illud continet: potest dari intellectus, qui non tantum sub ratione genericâ & remotâ, sed etiam specificâ & proximâ, obiectum contineat, sc. ille qui ultimâ specificatione in ratione intellectiui & assimilatiui specificatur ab obiecto: ergo dari potest intellectus, qui sine specie, & complemento obiecti per se ipsum sit completè intellectuus & assimilatiuus. Vnde Caiet. 1. p. q. 55. art. 3. §. Notandum est 2. cognoscituum & intentionale non distinguuntur sicut duo rerum ordines, sed potius vt concurrentia ad perfectiones vnius ordinis, scilicet naturarum cognoscituarum, quoniam intentionale complementum intrinsecum est cognoscitui; quia additur substantiæ cognoscitua ad supplendum, quod illi in ratione cognoscitui deest.

18.

Confirm.

19.

Solutio.

14.
Idem de anima rationali separata sentendum est.

20. Ad confirm. nego sequel. nam intellectus naturalis non solum est incompletus ratione specificâ & proximâ respectu obiecti supernat. sed etiam ratione genericâ & remotâ : nam ipsa ratio generica & remota obiecti supernat, supernaturalis est, per ordinem ad quam debet intellectus naturalis compleri : completur autem per lumen, quod ex naturâ suâ complet intellectum hâc ratione genericâ entis supernat. Ad prob. dico, intelligibile esse complementum eiusdem rationis cum intellectu, quatenus utraque perfectio potest in vnam rationem conuenire. Quamuis in alio sensu dicantur rationes heterog. neq. ac diuersæ, quatenus vna comparatur ad aliam, vt ratio remota & generica ad rationem proximam & specificam; nec non vt ratio vitalis ad rationem non vitalem. Vnde cum dicitur. Intelligibile additum intellectui, complet illud formaliter in ratione intellectui; concedo de complemento in ratione specificâ, & non vitali: nego de complemento in ratione genericâ, & vitali: quia secundum has rationes intellectus aut supponitur completus ex se per suam essentialem specificationem, aut completur per lumen additum in ordine ad obiecta supernat. Obiicies 4. nequit obiectum intuitiue videri, nisi per se ipsum, vel per suam propriam speciem determinet intellectum videntis. Sed intellectus angeli non est substantia angeli, cum sit accidens ab eâ distinctum; nec propria species ipsius, alioqui determinare posset intellectum alterius ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ. Resp. est virtualis species suæ propriæ substantiæ, vt de lumine gloriæ dixi tom. 1. disp. 9. sect. 9. quod sit complementum potentie & simul species quâ, diuinæ essentia determinatiua, ad intuitiuam notitiam Dei. Ex hoc autem non sequitur, posse esse speciem respectu alterius intellectus ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ: quia respectu alterius intellectus non est ratio immediatè determinatiua ad cognitionem propriæ substantiæ; nec potest comparari vt ratio quâ, & intellectiua, sed vt ratio quæ, & intelligibilis. Nam ea ipsa virtus, quæ est virtualis species substantiæ angeli, est etiam vitalis potentia cognitiua, quæ non est operatiua nisi cum propriâ naturâ, cuius est vitalis potentia.

Intellectus in ratione vitalitatis non indiget.

21. Obiectio 4. Intuitiue videri, nisi per se ipsum, vel per suam propriam speciem determinet intellectum videntis. Sed intellectus angeli non est substantia angeli, cum sit accidens ab eâ distinctum; nec propria species ipsius, alioqui determinare posset intellectum alterius ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ. Resp. est virtualis species suæ propriæ substantiæ, vt de lumine gloriæ dixi tom. 1. disp. 9. sect. 9. quod sit complementum potentie & simul species quâ, diuinæ essentia determinatiua, ad intuitiuam notitiam Dei. Ex hoc autem non sequitur, posse esse speciem respectu alterius intellectus ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ: quia respectu alterius intellectus non est ratio immediatè determinatiua ad cognitionem propriæ substantiæ; nec potest comparari vt ratio quâ, & intellectiua, sed vt ratio quæ, & intelligibilis. Nam ea ipsa virtus, quæ est virtualis species substantiæ angeli, est etiam vitalis potentia cognitiua, quæ non est operatiua nisi cum propriâ naturâ, cuius est vitalis potentia.

22. Obiectio 4. Intuitiue videri, nisi per se ipsum, vel per suam propriam speciem determinet intellectum videntis. Sed intellectus angeli non est substantia angeli, cum sit accidens ab eâ distinctum; nec propria species ipsius, alioqui determinare posset intellectum alterius ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ. Resp. est virtualis species suæ propriæ substantiæ, vt de lumine gloriæ dixi tom. 1. disp. 9. sect. 9. quod sit complementum potentie & simul species quâ, diuinæ essentia determinatiua, ad intuitiuam notitiam Dei. Ex hoc autem non sequitur, posse esse speciem respectu alterius intellectus ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ: quia respectu alterius intellectus non est ratio immediatè determinatiua ad cognitionem propriæ substantiæ; nec potest comparari vt ratio quâ, & intellectiua, sed vt ratio quæ, & intelligibilis. Nam ea ipsa virtus, quæ est virtualis species substantiæ angeli, est etiam vitalis potentia cognitiua, quæ non est operatiua nisi cum propriâ naturâ, cuius est vitalis potentia.

23. Solutio. Intellectus angeli non est substantia angeli, cum sit accidens ab eâ distinctum; nec propria species ipsius, alioqui determinare posset intellectum alterius ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ. Resp. est virtualis species suæ propriæ substantiæ, vt de lumine gloriæ dixi tom. 1. disp. 9. sect. 9. quod sit complementum potentie & simul species quâ, diuinæ essentia determinatiua, ad intuitiuam notitiam Dei. Ex hoc autem non sequitur, posse esse speciem respectu alterius intellectus ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ: quia respectu alterius intellectus non est ratio immediatè determinatiua ad cognitionem propriæ substantiæ; nec potest comparari vt ratio quâ, & intellectiua, sed vt ratio quæ, & intelligibilis. Nam ea ipsa virtus, quæ est virtualis species substantiæ angeli, est etiam vitalis potentia cognitiua, quæ non est operatiua nisi cum propriâ naturâ, cuius est vitalis potentia.

SECTIO II

An intellectus Angelicus cognoscat seipsum, & reliquas proprietates naturæ, absque obiectiuo concursu earum?

PRIMA sent. affirmat. Prob. 1. de ipso intellectu: Nulla species impressa eget obiectiuo concursu sui, vt cognoscatur, sed eodem concursu, quo concurrat ab representandum obiectum, cuius est species, concurrat ad representandum seipsam. Sed intellectus angeli est virtualis species impressa propriæ essentia: igitur ad cognoscendum seipsum non eget obiectiuo concursu sui, sed eodem concursu, quo vt species propriæ substantiæ concurrat ad representandam substantiam, concurrat etiam ad representandum seipsum. Maior prob. alioqui procederetur in infinitum: & species impressa non solum est virtualis imago obiecti, sed etiam suiipsius: vt species expressa non solum est formalis imago obiecti, sed etiam suiipsius. Confirm. species artificialis non solum est representatiua prototypi, sed etiam suiipsius: ergo imago naturalis, qualis est species impressa, & expressa, non solum est representatiua obiecti, sed etiam suiipsius.

2. Prob. de reliquis proprietatibus eiusdem naturæ ab intellectu distinctis, omnes proprietates eminenter continentur in naturâ: ergo si natura communicat proprio intellectui virtualemente sui, eidem communicabit virtualemente representationem suarum omnium proprietatum: cum non minus intellectus sit intellectiua propriarum passionum, quàm ipse natura; & natura non minus sit potens producere virtualemente speciem propriarum passionum, quàm suiipsius. Confirm. species intuitiua causæ non solum representat causam, sed etiam effectus contentos in causâ: nam eadem virtute, quâ causa continet suum effectum, continet etiam speciem sui effectus; est enim species diminutum esse sui obiecti. ergo causa, quæ in suâ virtute continet effectum quoad esse completum & reale, à fortiori continebit eundem quoad esse incompletum & intentionale: ac proinde omnis causa, quæ continet effectum, continebit speciem sui effectus. Secunda negat, intellectum angeli cognoscere seipsum, & reliquas proprietates naturæ, absque obiectiuo concursu suiipsius, reliquarumque naturæ proprietatum.

Dico 1. Intellectus angeli ad cognoscendas intuitiue naturales proprietates suæ naturæ, eget obiectiuo concursu earum distincto à concursu, quo idem intellectus vt species virtualis propriæ substantiæ concurrat, ad representandam intuitiue propriam substantiam. Fund. eatenus non eget obiectiuo concursu propriæ substantiæ, ad eam intuitiue intelligendam, quatenus procedit vt virtualis species illius, nequit autem procedere vt virtualis species reliquarum proprietatum: nam deberet natura vel illas formaliter & identice continere, vel saltem deberet posse earum species adæquatè supplere: sed nec eas continet identice & formaliter: cum nullum accidens physicum, cuiusmodi sunt physicae proprietates naturæ, identice & formaliter contineatur in substantia: nec earum species supplere potest, cum nequeat natura supplere individualem perfectionem suarum proprietatum: individualis. n. perfectio cuiuscunque effectus delimitur, vt suppono, ex concursu causæ 1. non causæ 2. Species autè vt sit inui.

Hanc con-
trou. nemo
ex professu
agnit.
1. Sent. affir.
Prob. 1.

28.
Prob. 1.

29.
Conf.

30.
2. Sent. neg.

31.
Affir. 1.

Fundam.

intuitiue repræsentaria sui obiecti, debet illud repræsentare secundum ultimam rationem indiuidualem.

Confirm. Si intellectus angeli esset virtualis species omnium proprietatum suæ naturæ, esset etiam virtualis species omnium actuum, quos natura saltem vt totalis causa producere posset: ergo sicut intellectus, quia est virtualis species propriæ essentia, potest sine obiectiuo concursu ipsius intueri illam; ita posset sine obiectiuo concursu actuum, quos natura posset vt totalis causa producere, eos intueri: atque adeo posset tales actus cognoscere certo, & in indiuiduo, antequam ab ipso producerentur, quod falsum est, vt infra. Quare intellectus angeli solum procedit vt virtualis species intuitiua propriæ substantiæ, reliquarum verò proprietatum, & actuum, quos natura elicere potest, solum est virtualis species abstractiua, eo modo quo propria species causæ simul est intuitiua causæ, & abstractiua effectuum. Secus est de proprietatibus, quæ identificantur realiter cum substantiâ: nam illæ intuitiue repræsentantur vt eiudem speciei, quæ repræsentatur substantia, vt est transcendentalis relatio in Deum, vt in authorem & principium ipsius, quæ necessariò cognoscitur, cognita substantiâ.

Dico 2. Intellectus angeli ad seipsum implicitè & indirectè cognoscendum non eget obiectiuo concursu sui, eget autem ad seipsum explicitè & directè cognoscendum. Prior pars prob. 1. à paritate speciei expressæ, quæ ad seipsam implicitè & indirectè cognoscendam non eget obiectiuo concursu sui: eodem quippe actu, quo explicitè & directè cognoscitur obiectum, implicitè etiam & indirectè cognoscitur actus: nam præciso quolibet concursu obiectiuo actus, per solum concursum, quo producitur actus, explicitè ac directè cognoscitur obiectum, & simul implicitè ac indirectè actus. Ergo pari modo species expressa, vt implicitè & indirectè ab intellectu cognoscatur, non eget obiectiuo concursu sui, sed eodem prorsus concursu, quo species producit actum, directè repræsentatiuum obiecti, producit eundem actum indirectè repræsentatiuum sui. Prob. 2. Intellectio angeli, cum sit perfectè immaterialis, est virtualiter reflexiua sui: ergo non solum directè tendit in obiectum, sed etiam naturaliter reflectitur in seipsam; atque adeo cognoscendo indirectè & implicitè seipsam, cognoscit indirectè & implicitè habitudinem sui. ad principia, à quibus originatur, inter quæ est species impressa, à quâ effectiue producitur: quæ respectu propriæ substantiæ in angelo est intellectus. Confirm. cognita relatione, necessariò cognoscitur terminus relationis: Angelus eodem actu, quo directè cognoscit suam substantiam, indirectè etiam & exercitè cognoscit actum: ergo & relationem actus ad principia, à quibus originatur: igitur eodem actu, quo directè cognoscit obiectum, indirectè etiam cognoscit speciem impressam obiecti.

Posterior pars prob. 1. eadem paritate speciei expressæ, quæ vt explicitè & directè ab intellectu cognoscatur, eget obiectiuo concursu sui, ergo à fortiori, vt species impressa explicitè & directè ab intellectu cognoscatur, eget obiectiuo concursu sui. Nam cum species expressa sit ipsa formalis cognitio, quâ intellectus formaliter cognoscit, minus requiritur ad illam directè cognoscendam, quàm ad directè cognoscendam speciem impressam, quæ non est ipsa formalis cognitio, qua intellectus cognoscit, sed solum principium cognitionis. Antec. prob. potest intellectus angeli, alio

actu distincto perfectè reflexo, cognoscere suum actum directum: at actus perfectè reflexus immediatè originatur à directo, vel à specie ipsius; directus verò ab obiecto, vel à specie obiecti. Quia actus reflexus non potest immediatè originari vel ab obiecto, vel à specie obiecti; ergo ab actu directo, vel à specie actus directi. Quia non est aliud principium, à quo actus reflexus originari possit per modum obiecti. Antec. ostendo: tum quia species obiecti actus directi est tantum virtualis repræsentatio obiecti, non actus circa obiectum: ad directam autem repræsentationem rei requiritur propria species ipsius rei repræsentabilis, tum quia actus directus relinquit speciem sui in intellectu, vt patet ex reminiscentiâ actus directi præteriti. Signum igitur est, ad illum directè cognoscendum, etiam quando est præsens, requiri obiectiuum concursum ipsius: alioqui frustra, corrupto actu, relinqueretur species actus, si ad illum directè cognoscendum sufficeret sola species obiecti actus directi, quæ semper manet in intellectu, etiam corrupto actu. Tum demum, quia corruptâ omni specie obiecti, superstitè tantum actu, posset intellectus directè cognoscere illum: Sed tunc non posset illum cognoscere per speciem obiecti, cum iam supponatur corruptâ; ergo per actum obiectiue concurrentem ad directam notitiam sui. Dices: potest idem habitus mouere potentiam ad actum directum & reflexum: ergo potest eadem species intellectum mouere ad actum directum, & reflexum. Resp. neg. conseq. nam habitus supernaturalis, cuius tantum est mouere potentiam ad actum directum & reflexum, est vniuersalior, quàm sit species: cum quiuis habitus supernat. sit instar potentia. Species verò est minus vniuersalis, & addita tantum suo obiecto.

Prob. 2. Intelligibilitas, seu virtus motiua intellectus ad notitiam sui, immediatè consequitur ad omne ens. Sed species impressa est ens distinctum ab obiecto: ergo ad illam consequitur intelligibilitas propria, condistincta ab intelligibilitate obiecti. Nam sicut species non est ens per entitatem sui obiecti, sed per entitatem propriam ab obiecto distinctam: ita non est intelligibilis per intelligibilitatem sui obiecti, sed per intelligibilitatem propriam ab intelligibilitate sui obiecti distinctam. Esset autem intelligibilis intelligibilitate sui obiecti, si ad directam notitiam sui sufficeret concursus, quo concurrat vt species obiecti, & non alio obiectiuo concursu proprio distincto à concursu, quo concurrat vt species obiecti formaliter. Nam species est ipsa formalis intelligibilitas obiecti; fit enim obiectum formaliter & proximè intelligibile per speciem sui. Confirm. 1. quando species obiecti est abstractiua non mouet, nisi ad abstractiuam notitiam obiecti; cum tamen eadem species mouere possit ad intuitiuam notitiam sui; quia potest intellectus intuitiue videre abstractiuam speciem obiecti. Igitur non eadem intelligibilitate, quâ intelligibile est obiectum, intelligibilis est species ipsius obiecti. Cum non possit eadem formalis intelligibilitas mouere intellectum ad notitiam abstractiuam & intuitiuam. Confirm. 2. Intelligibilitas rei proportionari debet terminabilitati eiusdem: quia intelligibilitas rei finaliter ordinatur ad terminabilitatem eiusdem: Ideò vnâquæque res mouet intellectum ad cognitionem, vt possit per suam entitatem, vel realem, vel intentionalem terminare intuitum ipsius. At terminabilitas speciei est diuersa à terminabilitate obiecti: nam terminabilitas rei est ipsa entitas rei, vel quoad esse naturale, vel quoad esse

Actus reflexus non potest immediatè originari vel ab obiecto, vel à specie obiecti.

36. Obiectio.

Solutio.

37. Prob. eadem pars à priori.

38. Confirm. 1.

39. Confirm. 2.

32. Confirm. assertio.

33. assertio 2.

Prior concl. pars prob.

34. Prob. eadem pars à priori.

35. Posterior concl. pars prob. 1.

ad esse intentionale, commensum esse naturali: & tam esse naturale, quam intentionale speciei commensum esse naturali eiusdem, est diuersum ab esse naturali & intentionali obiecti: nam saepe esse obiecti est substantiale, esse verò speciei creatæ semper est accidentale.

Dices. Species est ipsum esse intentionale obiecti: ergo species quoad esse intentionale proprium non differt ab esse intentionali sui obiecti. Resp. neg. conseq. nam licet species sit ipsum esse intentionale sui obiecti, tamen esse intentionale proprium speciei, quo species est directè terminans cognitionem sui, est diuersum ab esse intentionali obiecti. Quia cum esse intentionale terminatum rei, debeat commensurari esse naturali eiusdem in esse repræsentatiuo; sicut obiectum differt in esse naturali à specie sui, ita & esse intentionale terminatum vnus ab esse intentionali terminatiuo alterius: & consequenter intelligibilitas vnus ab intelligibilitate alterius. Confirm. 3. sicut alia virtute operatur calor quando producit ignem, ac quando producit calorem: nam 1. modo operatur vt virtus & instrumentum ignis; 2. modo vt entitas quædam est diffusiuua sui. Ita alia virtute operatur species, quando mouet intellectum ad notitiam obiecti, ac quando mouet ad notitiam sui: quia modo mouet vt semen & vicaria obiecti; 2. modo, vt entitas quædam est ab obiecto distincta.

Ex dictis deducitur, quando intellectus angeli directè cognoscit obiectum, & simul indirectè se ipsum, speciemque obiecti, non nisi abstractiuè cognoscere seipsum, speciemque obiecti. Ratio: ad notitiam intuitiuam requiritur proprius influxus obiectiuus rei, quæ est intuitiuè cognoscenda. Nam notitia intuitiuua est dearticulata cognitio rei, quæ haberi non potest, nisi per proprium influxum obiectiuum rei, vel propriæ speciei ipsius; postulat. n. fieri à propria intelligibilitate rei, quæ vel est potentia motiuua intellectus identificata cum ipsa re, vel propria species ipsius.

Ad 1. argum. primæ, neg. maior de cognitione explicitâ, intuitiuâ, directâ. Ad 1. prob. neg. sequela de processu in infinitum necessario: quo pacto talem processum admittere, esset absurdum; quia tunc non posset dari vltimus terminus actionis. Conceditur de processu in infinitum libero, quem admittere, nullum est absurdum. Nam ex eo quod intellectus vno actu reflexo cognoscit alium directum, necessariò debet in infinitum procedere, quia potest in vno tantum actu directo reflexè cognoscendo sistere. Ad poster. prob. concedo antec. de virtuali imagine quæ & indirectâ: nego de virtuali imagine quæ & directâ. Eadem quoque ratio est de specie expressâ, quæ tantum est imago quæ, & directâ obiecti, non sui ipsius, nisi tantum quæ & indirectâ, vt supra. Ad confirm. eodem modo resp. de imagine artificiali, quæ vt imago formaliter directè tantum repræsentat prototypum, seipsam verò solum indirectè. Vt autem directè terminet intuitum sui, debet per propriam speciem, quæ talis entitas est, mouere potentiam: tunc enim non mouet formaliter per species, immediatè & directè ducentes ad prototypum, sed per species immediatè & directè ducentes ad proprium esse subiectiuum sui. Duplex enim esse est in quâuis imagine, siue naturali, siue artificiali: Vnum quæ imago est formaliter; alterum quæ res quædam est. Iuxta primum esse, imago directè tantum ducit ad imaginatum: quia secundum hoc esse, imago tota est ad aliud: iuxta 2. directè tantum ducit ad se ipsam, quia secundum hoc esse, est ad se.

Ad 2. neg. conseq. nam vt ex dictis constat, ad formalem & intuitiuam repræsentationem effectûs, non sufficit, vt virtualiter tantum contineatur in causâ. Ad confirm. concedo antec. de repræsentatione abstractiuâ effectûs; nego de intuitiuâ. Non enim hoc ipso, quod habeo speciem intuitiuam causæ, habeo intuitiuam effectûs, sed tantum abstractiuam, vt 1. 10. disp. 9. sect. 21. ostendi. Neque ex eo, quod causa continet effectum in esse reali & perfecto, sequitur illum continere in esse intentionali & diminuto: vt constat de angelo, qui virtutem habet producendi motum localem, quoad esse naturale in alienum subiectum: cum tamen idem angelus non habeat virtutem producendi illum in esse intentionali & intelligibili in alienum intellectum. Ratio: esto esse intentionale & intelligibile, sit esse incompletum & diminutum respectu esse naturalis eiusdem tibi, quia tamen est diuersæ rationis ab illo, non sequitur, vt causa, quæ potest in vnum, possit etiam in aliud.

SECTIO III.

An possit intellectus Angelicus, propriam essentiam non solum per se immediatè, sed etiam per speciem à se distinctam naturaliter intelligere?

PRIMA sent. affirm. Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ad 1. quest. Lyche. ibid. Basso. q. 3. ad 11. princip. Fundam. Nulla cognitio ex suo genere, in perfecta est in angelo superiore, quæ non possit esse in inferiori: sed superior habet cognitionem de; inferior per speciem distinctam, quæ imperfe ctior est cognitione per essentiam. Confirm. Angelus non solum potest habere intuitiuam, sed etiam abstractiuam notitiam sui, cum hoc spectet ad perfectionem angeli: habet autem intuitiuam notitiam sui per propriam essentiam; abstractiuam per speciem ab essentiâ distinctam. Secunda neg. Sua. 1. 2. lib. 2. de angel. cap. 4. nu. 16. & c. probabilior est. Fundam. repugnat naturaliter, angelum cessare à propria cognitione sui, vt disp. 14. sect. 1. stante autem propria cognitione sui, immediatè terminat, ad propriam essentiam in se ipsa existentem, repugnat saltem naturaliter, elicere aliam cognitionem, respectu eiusdem essentia per speciem distinctam. Quia repugnat, intellectum nouo actu ferri in idem obiectum absque nouâ cognoscibilitate; quia cessat finis, propter quem ad cognoscendum mouetur: sc. vt aliquid de obiecto cognoscat, quod prius non cognoscebat: stante autem immediatâ cognitione sui, nihil noui potest per speciem distinctam de se ipso cognoscere, quod per immediatam cognitionem sui non cognoscebat. Nam cognitio per propriam speciem distinctam repræsentat eandem essentiam intuitiuè, quam repræsentat cognitio immediata per essentiam. 2. Esto queat angelus à cognitione sui naturaliter cessare, adhuc ponenda non est distincta species ad seipsum cognoscendum: eo quod talis species esset naturaliter superflua. nam fortius & connaturalius mouet intellectum ad cognitionem sui, essentia propria, aut proprius intellectus, vt virtualis species essentia, quàm quæuis species à propria substantia & intellectu distincta.

Ad fundam. Scoti. Maior est tantum vera de cognitione aliorum à se, non autem de cognitione sui. Ratio: vnaquæque natura angeli seipsam cognoscit

40.
Obiectio.
Solutio.

41.
Conf. 3.

42.
Coroll.

43.
Satis sit arg.
Processus in
infinitum
necessarius
implicat; li-
ber requa-
quam.

44.
Ad conf.

Duplex esse
in imagine.

41.
Ad 1.

Ratio

46.
1. Sent. 4.
Fundam.
Scoti.

47.
Probabilior
2. Sent. neg.
Prob. 1.

48.
Prob. 2.

49.
Ad fundam.
opios. resp.

hoscit necessariò, & per propriam essentiam, vel per proprium intellectum, ut virtualem speciem essentia; ac proinde perfectius & fortius: alia vero liberè, & per distinctas species extrinsecas infusas, vel acquistas; proinde imperfectius ac debilius. Quare poterit angelus superior habere cognitionem imperfectiorem de inferiore, quam idem inferior de seipso naturaliter habere non potest: quia inferior habet perfectius fortiusque motuum ad seipsum cognoscendum, quam de eodem habeat superior. Ad confirm. 1. notitia intuitiva non est tantum illa, quæ immediatè producitur ab obiecto; abstractiva verò, quæ ab obiecto immediatè non producitur; sed intuitiva est omnis cognitio, quæ vel immediatè ab obiecto, vel à propria specie obiecti producitur: abstractiva verò ea, quæ vel per alienam speciem, vel per speciem non representantem omnes obiecti perfectiones producitur. Vnde cum species, ab essentia & intellectu angeli distincta, à *Scoto* in angelo posita, sit propria species perfecte que representatiua eius essentia, notitia ab eà producta non erit abstractiva, sed intuitiva. 2. nego talem speciem ab essentia & intellectu proprio distinctam, esse angelo naturaliter debitam: cum nulli intellectui creato sit naturaliter debita duplex species, eodem modo representatiua eiusdem obiecti; qualis esset propria species perfecte representatiua substantia angeli, & propria essentia, seu intellectus ut virtualis species eiusdem essentia: nam utraque intuitivè repræsenteret propriam essentiam. Nec refert, quòd una repræsenteret ut ratio *quæ*, altera ut ratio *in quâ*. nam in ordine ad intellectum perinde se habet ratio *quæ*, ac ratio *in quâ*, quando ratio *in quâ*, est intuitiva & per propriam speciem, quia tunc id esse obiectivo & intelligibili non differt obiectum visum in se, & visum in suâ specie ac naturali imagine: ut patet de visibili corporeo; quod eodem modo videtur nunc visum, ut suppono ex 1. tom. disp. 9. sect. 3. in ipsâ visione corporea intentionaliter expressum per speciem propriam sui, ac videretur immediatè in seipso. Cum nulla fingi possit ratio, quæ tunc videretur, quæ modo non videatur. Quia per propriam speciem obiecti communicatur potentia totum esse obiecti, secundum quod obiectum est terminatum potentia.

Dices 1. Deus intelligit seipsum specie expressa *quæ* & *in quâ*: ergo etiam angelus. Nam idè istæ duæ notitiæ negantur in angelo, quia repugnant saltem naturaliter, cum alterutra sit essentialiter superflua: at in Deo neutra est superflua: ergo nec in angelo. Resp. neg. conseq. nam in Deo non sunt duæ cognitiones, sed una, quæ ob eminentissimam suam perfectionem includit perfectionem utriusque: In angelo essent duæ notitiæ realiter distinctæ: ambæ exprimentes eandem perfectionem obiecti: & licet una non habeat subiectivam perfectionem alterius, quia tamen hic non est primarius finis cognitionis, cuius tantum est exprimere perfectionem obiecti; cessante autem primario fine, cessat exigentia naturæ; non est hæc duplex cognitio naturaliter debita angelo. Dices 2. Utraque notitia & per propriam essentiam, & per distinctam speciem est animæ separata naturaliter debita: ergo & angelo. Resp. neg. conseq. 1. quia sicut naturale est animæ, hinc secum asportare species extrinsecas: ita naturale est eidem à corpore separata, duplici notitia seipsam cognoscere, & à propria essentia producta, & à phantasmatis originata: angelo autem quia non competit seipsum cognoscere specie extrinsecas

cruta; nec eidem competet seipsum duplici notitia cognoscere, altera à propria essentia producta, altera à phantasmatis originata. 2. Duplex notitia, quæ anima separata seipsam naturaliter intelligit, est diversæ rationis; una intuitiva, à propria essentia immediatè originata; altera abstractiva in hæc vita dependenter à phantasmatis acquisita: ut de facto angelus seipsum intelligit & notitiâ intuitivâ immediatè elicitâ à proprio intellectu, ut virtuali specie sui, & abstractivâ originatâ à specie propriarum passionum. Nam species intuitiva proprietatis, est simul abstractiva naturæ. Repugnat verò, seipsum intelligere duplici notitiâ intuitivâ eiusdem rationis. Nam intuitiva, & abstractiva procedunt per diversa media, habentque obiecta saltem formalia diversa; duæ verò intuitivæ, quando sunt de eodem obiecto in seipso viso, ut essent in angelo cognitio intuitiva sui ab essentia, & à propria specie originata, habent idem obiectum materiale, & formale, ipsam sc. essentiam angeli per seipsam visam. At quando sunt de eodem obiecto in seipso, & in alio viso, non sunt naturaliter superflua, ut sunt notitia creaturarum in Verbo, & in proprio genere. Nam licet ambæ, ut suppono ex 1. tom. sint intuitivæ; prior tamen est per medium formale increatum, ut causam creaturatum; posterior per medium formale creatum, seu entitatem creatam. Proinde aliquid cognoscitur per unam, quod non cognoscitur per aliam.

Desinenda superest quæstio, an angelus seipsum cognoscat specie expressa *quæ*, an *in quâ*. Prior pars mihi probabilior: quia tunc necessaria est species expressa *in quâ*, quando vel obiectum non est per seipsum aptum terminare potentiam cognoscentis, vel est distans, aut saltem distare potest à potentia cognoscentis. Nam finis speciei *in quâ*, est supplere vicem obiecti, eiusque loco substitui. Ob neutram autem rationem necessaria est species *in quâ* in angelo respectu propriae essentia. Hinc deducitur, Angelum respectu propriae essentia non producere verbum: quia verbum substituitur loco obiecti, est enim id, in quo ut in imagine naturali certitur obiectum intentionaliter expressum. Quod de angelo dictum est, idem intelligito de animâ separata; nisi quod hæc præter cognitionem intuitivam sui, potest etiam habere abstractivam per speciem extrinsecas abstractam, hinc asportatam.

SECTIO IV.

Per quid intellectus Angelicus determinetur ad intelligenda obiecta extra se?

PRIMA sent. affirmat, determinari à propria essentia. Docet autem, essentiam angeli in esse intelligibili & representatiuo continere omnia obiecta, quæ potest ipse naturaliter cognoscere; atque adeò posse ab eâ sufficienter determinari ad quodcunque obiectum distinctè cognoscendum. Hanc sent. ut possibilem defendit *Bacbo. in 2. dist. 6. art. 2. & 4. & quodlib. 2. qu. 7. art. 2.* His argum. 1. Quia si quid obstat, esset limitatio talis essentia, quæ cum sit limitata ad certam speciem entis, nequit omnia, quæ intellectus angeli cognoscere potest, in esse intelligibili, & representatiuo continere: sed hæc ratio non obstat in potentia intellectiva; quæ adhuc limitata ad certum genus potentia, potens est in infinita intelligibilia: cum non minus poten-

53.
Resp. 2.
Potest natè
intell. sup-
sam cognos-
cere notitiâ
intuitivâ &
abstractivâ.

54.
Angelus cog-
noscat seip-
sum specie
expressa
quæ.

Finis speciei
in quâ quæ?

55.

De animâ
separatâ par-
ratio.

56.
1. Sent.

57.
Prob. 1.

50.
Notitia in-
tellectiva non
dicitur à *Scoto*
reprezentari.

Ratio.

51.
Obiicit 1.

Resp.

52.
Obiicit 2.

Resp. 1.

tia, quam essentia continere debeat in esse intentionali obiecta, quæ potest naturaliter intelligere.

58. *Prob. 2.*
2. Non obstat hoc speciebus ab essentia angeli distinctis: ergo nec obstat essentia ipsi. Quia non minus species, quibus angelus obiecta cognoscit, sunt limitatæ, quàm eius essentia: ergo si potest per limitatas & finitas species omnia cognoscere, eadem poterit per suam essentiam. Antec. prob. species, quibus angelus obiecta à se distincta cognoscit, sunt finitæ tam quoad numerum, quàm quoad intensionem. Confirm. licet obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere, sint infinita, quæ tamen actu est intellecturus, sunt finita: igitur poterit ea per suam finitam essentiam cognoscere.

59. *Pr. 6. 3.*
3. Continentia res in esse intelligibili non arguit in continente realem perfectionem eiusdem: ergo continentia infinitarum rerum in esse intelligibili non arguit in continente infinitam perfectionem realem earundem. ergo poterunt infinitæ res secundum esse intelligibile contineri in essentia angeli, absque eo quod in ipsâ contineantur infinitæ res secundum esse reale. Antec. prob. res in esse intelligibili & representatiuo habet tantum esse diminutum & intentionale: sed ex esse diminuto & intentionali, quod res habet in continente, non arguitur esse reale eiusdem: non enim ex esse diminuto & intentionali, quod habet homo in intellectu angeli, arguitur esse reale eiusdem hominis in eodem intellectu angeli. Confirm. Si in Deo esset sola continentia infinitarum rerum in esse intelligibili, absque continentia earundem in esse causatiuo, non posset ex eâ præcisè argui infinita perfectio in Deo; ergo neque ex continentia infinitarum rerum in esse intelligibili argui potest infinita perfectio in essentia angeli. Secunda asserit, determinari à quodam habitu scientiali angelicæ naturæ congenito: in quo habitu virtute continentur omnia, quæ potest angelus naturaliter cognoscere. *Henric. quodlib. 5. qu. 14. Fundam. intellectus angeli debet esse in actu 1. constitutus ad intelligendum quodcumque obiectum: non potest autem constitui nisi per hunc habitum. Non enim constitui potest per propriam essentiam, vt infra; nec per obiecta ipsa immediatè; nam aut hæc non sunt semper præsentia, aut non sunt actu intelligibilia; nec per species eorum: nam si angelus haberet species obiectorum, semper ea actu cognosceret.*

61. *3. Sent. Distinguitur de notitiâ intuitiua & abstractiua*
Tertia affirmat; intellectum angeli quoad notitiam intuitiuam immediatè determinari ab obiectis ipsis secundum se; quoad abstractiuam determinari, vel ab ipsâ notitiâ intuitiua, vel ab habitu à præcedente notitiâ abstractiua relicto: *Ocham. in 2. qu. 17. & Gabriel. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 2. putant .n. non dari species ab obiectis distinctas, vt etiam*

62. *Probant, quoad notitiâ intuitiuam.*
Durand. Quo posito, Probant primum. Intellectus & obiectum sunt sufficiens causa intellectiois: ergo ad eam producendam nihil aliud requiritur. Nec refert, quod interdum obiectum sit materiale: quia sicut potest in oppositâ sent. obiectum materiale immediatè concurrere ad productionem speciei intelligibilis; ita poterit ad productionem intellectiois: cum non minus vna, quàm alia sit in essentia spiritualis. Probant secundum: ex notitiâ intuitiua rei existentis formati potest à nobis alia abstractiua quidditatis rei, per intuitiuam notitiam representari; & tunc notitiâ intuitiua immediatè mouebit ad notitiam abstractiuam. Item, corruptâ intuitiâ & abstractiua, recordamur obiecti prius cogniti: sed ad hanc notitiam memo-

ratiuam non mouet obiectum, vel eius intuitiua cognitio, quia potest vtrumque non existere; ergo aliquid à priore notitiâ relictum; non ab intuitiua; alioqui non posset mouere, nisi ad aliam notitiam intuitiuam eiusdem rationis; ergo ab abstractiua. Hoc autem relictum, non est species, sed habitus. Vnde inferunt à notitiâ intuitiua formati posse duas abstractiuas eiusdem obiecti, vnam immediatè elicita ab ipsâ intuitiua, alteram mediante habitu à primâ abstractiua relicto.

Eundem modum cognoscendi constituunt in nobis. Nam primò sensus exterior immediatè cum obiecto producit sensationem: deinde sensatio ipsa simul cum sensu interiore elicit cognitionem abstractiuam eiusdem obiecti: Tandem eadem sensatio abstractiua interior vna cum intellectu producit abstractiuam intellectioem eiusdem obiecti.

64. *De cognitioe humane.*
Quarta docet, intellectum angeli quoad notitiam intuitiuam immediatè determinari ab obiectis extra se; quoad abstractiuam à speciebus: *Scoti in 2. dist. 3. qu. 8 §. Ad quæst. & qu. 10. §. Ad quæst. Bassol. qu. 3. §. Dico igitur, Gregor. dist. 7. qu. 5. art. 1. Fundam. notitiâ intuitiua est rei existentis vt existentis: nequit ea esse, nisi res ipsa ad notitiam immediatè concurrat: aliàs, enim posset ipsa intuitiua notitiâ naturaliter conseruari corrupto obiecto; quia res in conseruari non pender, nisi à suis causis conseruantibus.*

65. *4. Sent.*
Quinta affirmat intellectum angeli ad notitiam sui immediatè determinari à propria essentia; ad notitiam obiectorum extra se determinari à speciebus ipsorum: *S. Thom. 1. p. qu. 55. art. 1. & 2. con. gen. cap. 98. & communis Thomist. 1. p. cit. & reliq. Scholast. in 2. dist. 3.*

66. *Fundam.*
Dico 1. Implicat, intellectum angeli determinari à propria essentia in ordine ad omnia obiecta, quæ potest naturaliter intelligere: *S. Thom. 2. con. gen. cit. Ferrar. ibid. §. Tertio, Caiet. 1. p. qu. 55. art. 3. §. Ad hoc. Fundam. obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere, sunt infinita; sc. omne verum naturale, in infinitum perfectius; cum nullum dari possit ens, quo perfectius intra eiusdem naturæ ordinem produci non possit. ergo non possunt in essentia finita contineri: nam quanto crescit representabile in suo esse naturali, tanto crescit representatiuum in suo esse intentionali: ergo si representabile in esse naturali crescit in infinitum, etiam representatiuum in esse intentionali crescit in infinitum; non syncategorematicè, quia representatiuum in suo esse intentionali est totum simul actu respectu omnium representabilem; ergo categorematicè. Implicat autem representatiuum creatum actu infinitum: ergo implicat essentia angeli actu representatiua omnium intelligibilium. Ratio: esse representatiuum alicuius obiecti est aliqua perfectio: ergo esse representatiuum infinitorum obiectorum perfectiorum, erit infinita perfectio. Anteced. prob. esse representatiuum obiecti, supponit in representante vim productiuam eiusdem obiecti in esse intentionali: at hæc est perfectio in representante, vt constat in Deo, in quo maxima perfectio est, posse producere in esse intentionali infinita obiecta. Confirm. virtus productiua debet proportionaliter crescere iuxta perfectionem producibilem: ergo si obiecta intentionaliter producibilia sunt infinita, virtus productiua eorum erit etiam infinita.*

67. *5. Sent. ca. predicat.*
68.
69. *Fundam.*
70. *Elisio obiecti.*
Dices, posse hanc virtutem representandi infinita in representante saluari per rationem finitam altioris

altioris ordinis; ut ex infinitate intelligibilium obiecto ū perfectiorum non necessario calculatur vis intellectiva infinita, quæ possit in obiectum intelligibile infinitum, quia potest deveniri ad lumen intellectuale ordinis altioris finitum, quod possit in obiectum intelligibile infinitum. Contrà: essentia angeli est eiusdem ordinis naturalis cum obiectis, quæ potest naturaliter cognoscere: nec possibilis est substantia creata ordinis supernat. ex to. 1. disp. 9. sect. 6. quæ finita repræsentare possit obiecta infinita ordinis inferioris.

Vnde ad 1. primæ, nego consequ. nam potentia intellectiva non debet continere totam perfectionem obiecti intelligibilis: sufficit enim, ut illud contineat sub ratione communi & genericâ entis, à quâ ratione tantum specificatur. Repræsentativum verò debet in suo esse intentionali necessario continere repræsentabile totâ & adæquatâ perfectione repræsentabilis: alioquin non posset illud adæquatè seu omnem perfectionem exprimere. Nam intellectus essentialiter est ad omne intelligibile; & nequit dari, qui non sit ad omne. Repræsentativum verò non necessario est ad omne repræsentabile; potest in dari repræsentativum unius, & non alterius intelligibilis. Hinc discrimen: potentia intellectiva non debet continere specificas rationes obiectorum, quas tamen necessario continere debet repræsentativum: atque adeò rectè ex infinitate specificâ obiectorum sequitur infinitas in repræsentante, non in potentia intelligente: nam repræsentans debet in esse intentionali continere omnes rationes specificas repræsentabilium: potentia verò intellectiva sufficit ut illa contineat sub genericâ & indivisibili ratione entis. Hinc fit, ut semper intellectus egeat complemento obiecti, ut illud intelligere possit, quia ex se est tantum inchoata potentia, quæ compleri debet per species obiectorum; nisi tantum respectu propriæ essentia, cuius est adæquata & completa potentia, non indigens ad illam cognoscendam, concursu obiectivo distincto à concursu ipsius potentia intellectiva, ut virtualis speciei essentia. Ad 2. ult. concedo, eandem rationem esse de speciebus; & propterea nego, angelum habere species de omnibus obiectis quæ potest naturaliter intelligere, sed tantum de existentibus, quæ finita sunt. An autem hæc ipsa finita obiecta cognoscere valeat per propriam essentiam, in negativam pariter inclino. quia sequeretur, essentiam angeli eminenter continere perfectiones omnium rerum de facto conditarum, quod excedere videretur limitatam perfectionem naturæ creatæ: sc. continere rem in esse intelligibili & intentionali substantialiter, est continere illam eminenter, quia est continere illam per rationem perfectiorem. Ex his patet; ad confirm. Ad 3. nego antec. Ad prob. dist. minor. Ex continentia rei in esse intentionali non arguitur continentia eiusdem in esse naturali, concedo: atque hoc tantum probat allatum exemplum de esse intentionali, & naturali hominis. Ex continentia rei in esse intentionali, non arguitur continentia eiusdem in aliquo esse reali proportionato esse intentionali, nego: nam licet non sit necesse, ut obiectum contineatur secundum esse naturale in repræsentante, contineri tamen debet secundum esse reale proportionatum esse intelligibili: quia per illud intellectus fit proximè productivus obiecti in esse intentionali; quæ cum sit perfectio. supponere debet in principio realem virtutem productivam, quæ necessario crescit, crescente perfectione obiectorum intelligibilium: non minus quàm crescente perfectione producibilium,

crescere debet perfectio virtutis productivæ. Ad confirm. nego antec. cum n. quodlibet expressibile supponat in expressivo determinatam vim exprimendi; infinita expressibilia necessario supponunt in expressivo vim exprimendi infinitam divini ordinis, quæ in rebus creatis implicat.

Dico 2. Implicat habitus naturalis virtute continens omnia obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere. Fundam. deberet iste habitus esse infinitus in virtute repræsentandi infinita intelligibilia: nec recurri poterit ad rationem altioris ordinis: nam dixi. *Habitus naturalis*, quidquid sit de supernaturali. Ad fund. Henri. nego minor. Ad prob. dico, determinari à speciebus. Nego hinc sequi, angelum necessario videre omnia, quorum speciebus informatur: quia species ad intellectivam obiecti non concurrunt formaliter, sed effectivè: potest autem angelus pro sua libertate applicare speciem ad expressionem unius, & alterius obiecti: ergo estō habeat species omnium, non necessario intelligit omnia: quia intellectio obiecti non sequitur formaliter ad speciem impressam, sed ad expressam, quæ, ut producat, subest arbitrio angeli.

Dico 3. intellectus angeli quoad omnem notitiam obiecti extra se, siue abstractivam: siue obiecti materialis, siue spiritualis, immediatè determinatur à speciebus; & non ab obiectis secundum se. Prob. 1. de notitiâ obiecti prius cogniti: nam hæc causari non potest ab obiecto, vel ab aliâ notitiâ intuitivâ, aut abstractivâ eiusdem obiecti; quia fieri potest, ut quando hæc notitia causatur, neutrum existat: nequit autem cognitio causari à re non existente: nam hæc est causatio in genere causæ efficientis, quæ fieri non potest à re non existente. Friuolum est, quod Gabriel ducet, causari ab habitu relicto à cognitione abstractivâ eiusdem obiecti: nam habitus, ut distinguitur à specie, non habet inclinare potentiam ad hoc determinatum obiectum, sed facilitate tantum ad consimiles actus. Vnde supponit potentiam per speciem in actu 1. completam ad eliciendum actum. Quod si hanc speciem velit appellare habitum, questio de nomine. Prob. 2. de omni notitiâ obiecti extra se: nam is modus cognoscendi concedendus est angelo, qui independens est à rebus corporeis, & perfectior est modo cognoscendi humano; cum sit supra corpora & perfectior homine: sed si angelus immediatè moveretur ab obiectis ex se, dependeret in cognoscendo ab obiectis corporeis; nec esset perfectior modo cognoscendi humano: sc. dependeret ab indistantiâ & presentia n. obiecti extra se, cum nullum agens naturaliter agere possit in distans. Fundam. tertiæ falsum supponit, non dari species ab obiectis distinctas. Ad fundam. quartæ dico, ad notitiam intuitivam sufficere, ut fiat per propriam speciem obiecti.

SECTIO V.

An Angelus propriâ virtute species sibi comparet ex rebus?

PRIMA sent. affirm. Alens. 2. p. qu. 23. me. 3. Ad argum. & qu. 24 me. 3. Scoti in 2. dist. 3. qu. ult. §. Resp. Richard. art. 6. q. 2. Basso. qu. 4. Maior. q. 7. Marfil. qu. 7. art. 1. concl. 9. Greg. dist. 7. qu. 5. art. 1. Aureo. dist. 11. qu. 3. art. 1. & communis Scotist. Fund. Alens. & Greg. quod est perfectionis in nobis non est negandum angelis: comparare autem sibi propriâ virtute

Ad conf.

74. Afferio 2. Fund. idem ac prima.

75. Ad 2. sent. Fund. resp.

76. Afferio 3.

77. Prob. 1.

78. Prob. 2.

79. Resp. ad 3.

71. Evident.

72. Satisfit arg. 1. sent.

73. Discrimen inter intellectivum & repræsentativum.

74. Ad 2.

75. An illi nec ad intelligenda obiecta existentia à propria essentia determinatur.

76. Ad 3.

80. 1. Sent.

81. Fund. Alens. & Greg.

Virtute

virtute species è rebus est perfectio in nobis: unde aliqui ex his censent, angelos non modò sibi acquirere species singulares, sed etiã vniuersales è rebus, quas abstrahunt à singularibus, virtute intellectus agentis, quem in angelis ponunt. Alij docent, solas species singulares propriã vi angelos à rebus abstrahere; vniuersales habuisse ab initio à Deo concreatas: non quòd eas angelus non poterit propriã vi à rebus abstrahere, sed quia deicit, illum ab initio creati instructum speciebus repræsentantibus omnes naturas specificas de facto conditas, nec non indiuiduorum incorruptibilibus.

82. Prob. Scot. 1.

Probatur *Scotus*. Hoc singulare, vt hoc, cognoscibile est ab angelo: sed vt hoc non continetur in specie repræsentante naturam vniuersalem; nam hæc abstrahit ab hoc, vel illo indiuiduo determinato: probabile autem non est cõcreatas esse angelo species omnium singularium possibilium: quia cum hæc sint infinita, sequeretur, quemlibet angelum habere species actu infinitas. 2. Esto angelus habeat species singularium, vt singularium, à Deo creatas, adhuc oportet, è rebus acquirere species actualis existentæ, & reliquorum accidentium quæ possunt rebus contingere: siquidem ex notiã necessariorum, cuiusmodi sunt quidditates vniuersales, non habetur notiã coningentium, vt quòd hic homo existat, currat, vel sedeat: horum enim species debet angelus è rebus ipsis, quando existunt, desumere.

83. Prob. 2.

3. Saltem notiã intuitiuam rei singularis oportet, vt angelus è rebus accipiat: nam ad notiã intuitiuam debet necessariò concurrere obiectum secundum se. Quòd autem angelus habere possit notiã intuitiuam rei singularis, prob. hanc notiã habet potentia sensitua imperfectior: ergo deneganda non est potentia intellectiua angelicæ perfectiori. Secunda docet, saltem species superiorum obiectorum comparare sibi angelum propriã virtute, reliqua verò inferiora obiecta cognoscere in seipso, vel in primã Intelligentiã. Ita *Bacho. quodlib. 2. q. 7. art. 2.* quia accipiendo angelus species ab obiectis superioribus, non vilescit; vilesceret autem, si eas acciperet ab obiectis inferioribus.

84. Prob. 3.

85. 2. Sent. distinguens.

Fundam.

Tertia negat, vllas species sibi angelum è rebus comparare, sed eas omnes habere, vel à naturã congenitas, vel à Deo concreatas: *S. Thom. 1. p. q. 55. art. 2. & 2. con. Gen. cap. 96. Caust. & Ferray. dictis locis, Capreo. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 1. Bonau. 2. p. dist. art. 2. q. 1. Heru. 2. qu. 4. art. 3. Agid. p. 2. d. st. q. 2. Argen. qu. 2. art. 4. Bann. 1. p. cit. Zumel qu. 2. concl. 2. & 3. Suar. lib. 2. de angel. cap. 5. Molina vtramque sent. Scoti & S. Tho. vt probabilem defendit 1. p. qu. 55. art. 2. disp. 2. Sed probabilior est S. Thom. sent.*

86. 3. Sent. vniuersaliter neg.

87. Prob. 1.

Prob. 1. ex iis, quæ Scriptura tribuit angelis: *Ezechiel 28. sub figurã Principis Tyri, vt docent August. lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 25. Hierony. in hanc loc. post vit. & reliqui fere Patres, dicitur Lucifer signa alium similitudinis Dei, plenus sapientia, & perfectus decore: perfectus in vis suis à die conditionis sue. at eandem ratio est de reliquis angelis. non igitur successiue & è rebus ipsis, sed simul & ab initio creationis suæ angeli fuerunt pleni sapientiã. Hoc enim importat à die conditionis sue. Rationem hanc vnã ex S. Tho. 1. p. qu. 55. art. 2. ad 2. & 2. con. Gen. cap. 96. & 98. colligo: Nequit intellectus angeli species intelligibiles à rebus abstrahere, nisi rebus ipsis ad specierum productionem actiue concurrentibus. Nequeunt autem res ipsæ ad productionem specierum angeli actiue concurrere: ergo. Maior, excepto *Alen.* ab omnibus admittitur. nam im-*

Ratione vna, sed effecti. deducit ex S. Thoma probatur eadem concl.

88.

plicat, intellectum angeli ad hanc vel illam speciẽs obiecti in se ipso producendam determinari, nisi actiue concurrente hoc, vel illo obiecto: cum nequeat intellectus angeli ad productionem speciẽs intelligibilis à re ipsa extra se determinari, vel per modum obiecti; siquidem illa non est obiectum intellectus agentis abstrahentis speciẽm, sed possibilis elicientis intellectiõem: vel per modum materiæ circa quam, cum ille non producat in re ipsa extra se, sed in suã ipsius substantiã & intellectu: neque per modum formæ intrinsicè informantis, & modificantis principium ipsam productiuum. Minor prob. vel istæ sunt substantiæ spirituales: at hæ nequeunt extra se, nisi solum impulsu localem producere, ex *disp. 5. num. 50.* Vel sunt res materiales; at res, vt materialis, nequit naturaliter esse productiua rei spiritalis, neque vt causa partialis vt patet; neque vt causa instrumentalis; nam vtraque debet esse in eodem ordine cum causa principali in cuius virtute agit: sed res materialis non est in eodem ordine cum intellectu Angelico. Maior quoad causam instrum. prob. inductione, quã constat omne instrumentum naturale esse eiusdem ordinis cum suã causa principali: quia instrumentum naturale est vt connaturalis potentia, & proprietas agentis principalis; quæ semper est eiusdem ordinis cum eo. Minor prob. spiritalis est in supremo ordine naturæ, materiale in infimo: vnde sunt primò diuersa, solum conuenientia in generalissimo gradu substantiæ.

Minor, in qua est controu. prob.

Nequit igitur materialis obiectum coagere cum angelico intellectu vt connaturale instrum.

89. Diffic. quæ.

90.

91. Connexio in. et supremum infimi, & infimum supremi.

Hinc grauis emergit difficultas de phantasmate, quod licet materiale sit, naturale tamen instrumentum est intellectus agentis, ad producendam speciẽm spiritualem in intellectu possibili hominis. Ad hanc resp. 1. negando cum multis, phantasma actiue concurrere ad productionem speciẽs intelligibilis sed solum exemplariter, obiectiue tantum ostendendo phantasma expressum, a quo obiectiue determinatus animus, per intellectum agentem abstrahit speciẽm intelligibilem, repræsentatiuam quidditatis materialis. Resp. 2. negando, phantasma vt materiale formaliter, esse naturale instrumentum intellectus agentis ad productionem speciẽs intelligibilis; sed vt eleuatum aliquo modo à suã materialitate. A duplici. n. materialitate eleuatur phantasma expressum (nam hoc, & non impressum est instrumentum intellectus agentis) à materialitate obiectiua, quia non repræsentat obiectum diuisibiliter, sed indiuisibiliter; quælibet enim pars phantasmatis repræsentat totum obiectum; & à materialitate obiectiua, quatenus phantasma, est actus vitalis elicitus ab animã spiritali, vt à formã principali, simul cum phantasiã ipsa. Propter hanc igitur duplicem eleuationem fit aptum instrumentum intellectus agentis ad productionem speciẽs intelligibilis; Quã duplici eleuatione caret res materialis. Confirm. supremum infimi habet immediatam affinitatem & connectionem cum infimo supremi, per modum proximæ dispositionis cum formã, vt patet in corpore humano respectu animi rationalis: Ratione cuius affinitatis & connectionis apta sunt sese mutuò perficere, vnum per modum instrumenti & naturalis dispositionis, alterum per modum formæ principalis. Sed obiectum materiale per actum phantasiæ sit in supremo ordine sensibilibus; quia phantasia est suprãma inter potentias materiales, ac proinde eius actus. Intellectus verò humanus est infimus in genere intellectiui. Igitur poterit phantasma, vt supremum infimi, attingere speciẽm intelligibilem intellectus humani vt infimã supremi.

Ad

Ad fundam. *Alens. & Grego.* nego simpliciter, quidquid est perfectionis in nobis, ponendum esse in angelis, nisi sit eiusmodi, ut proportionetur naturæ angeli. Abstrahere autem species è rebus sensibilibus, est quidem perfectio in nobis, sed improporcionata naturæ angeli: postulat enim naturalem cooperationem rei sensibilis, quæ nisi eleuetur ad aliquod esse spirituale, non poterit naturaliter cooperari ad productionem rei spiritualis. Ad 1. *Scoti* resp. vel singulare contineri in specie naturæ uniuersalis radicaliter, quæ formaliter completur per concursum primæ causæ pro opportunitate rerum, & exigentia libertatis angeli; vel in specie ipsâ rerum singularium. Neque hinc sequitur, inditas esse angelis species omnium singularium, sed tantum existentium, ut *infra*. Eodem modo resp. ad 2. Ad 3. nego, ad notitiam intuitiuam debere necessariò concurrere obiectum secundum se. Ad fundam. *Bachio*, patet ex dictis.

SECTIO VI.

An species intelligibiles habeat Angelus à naturâ congenitas, an à Deo immediate infusas?

PRIMA sent. affirmat, eas habere à natura congenitas, ut passiones à propriâ essentia fluentes. *Capreo. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 3. ad argum. Aureo. con 3. conclu. Caiet. 1. p. q. 54. art. 4. & q. 55. ar. 1. & q. 79. ar. 2. §. Tertia: & 1. 2. q. 50. art. 6. Bann. 1. p. q. 55. art. 2. §. Sed nihil ominis: Valen. ibid. pu 2. Cabre. 3. psq. 9. ar. 3. in comment. art. Granad. tract. 2. de angel. disp. 3.*

Prob. 1. hæc sent. ex *S. Tho. 1. p. q. 54. art. 4. ad 1. vbi dicitur* Angelo, inquit, non generatur scientia, sed naturaliter adest. 2. species intelligibiles sunt connaturales angelo: ergo sunt propria accidentia ipsius. Proprium autem accidens est, quod à propriâ fluit essentia. 3. sequeretur, angelum in purâ naturâ conditum esse imperfectiorem homine; nam in eâ nullas habuisset species, neque è rebus comparatas, ut homo, neque à propriâ naturâ congenitas.

Secunda negat, angelum habere species à propriâ naturâ congenitas, sed à Deo immediate creatas: *Ferrar. 2. conl. Gen. cap. 98 §. Sed ad 2. dubij, Zumel 1. p. q. 55. ar. 2. q. 2. Molina disp. 2. me. 3. Suarez lib. 2. de ange. c. 7. Arrub. disp. 164. c. 2. Quæ verior est: ex S. Tho. 1. p. q. 55. art. 2. & vbi cumque agit de speciebus angeli, eas docet à Deo infundi, quod notauit eis. Ferrar. Prob. 1. vel essentia angeli producit sibi species omnium obiectorum, quæ potest naturaliter intelligere: at hoc excedit virtutem essentia finitæ: nequit enim essentia finita infinitas proprietates sibi produceret: Vel aliquas tantum sibi species producit: at non est maior ratio, cur potius harum, quàm aliarum rerum species sibi producat: cum non minus angelus sit intellectiuus horum, quàm aliorum obiectorum. Confirm. proprietates naturales sunt à naturâ determinatæ; nec possunt ad libitum variari. At alias species habuissent angeli, si aliæ de facto res conditæ fuissent, quàm de facto conditæ sunt: nam solum habent species rerum, quæ de facto conditæ sunt. Responderi posset, de facto*

Deum tales angelorum naturas condidisse, quæ talium specierum essent productiuæ, & non aliarum: quod si alias res creare statuisset, alias angelorum naturas condidisset. Sed contra: tum quia mirum est, ad productionem cuiuscunque nouæ creaturæ necessariò variari omnes angelorum essentias. Tum

quia non solum res naturales de facto conditæ, sunt naturale obiectum intellectus angeli, sed quodcumque ens naturale creabile, quia ad quodcumque comparatur ut potentia ad proprium obiectum. Ergo si essentia angeli est productiuæ specierum, non magis erit productiuæ horum, quàm aliorum obiectorum. nam essentia est productiuæ passionis adæquantis totam exigentiam naturæ. Igitur si natura non magis est intellectiuæ unius, quàm alterius obiecti, non magis ipsa erit sibi productiuæ unius, quàm alterius speciei. Alioqui non esset sibi sufficienter constituta, cum non posset per naturalem proprietatem adæquare propriæ naturæ exigentiam. Prob. 2. Nequit essentia angeli producere species rerum nisi res ipsas eminenter contineat: implicat autem essentiam angeli eminenter continere res omnes, quas potest naturaliter intelligere. quia continere eminenter res omnes arguit perfectionem infinitam; cum res, quas potest angelus naturaliter intelligere, sint infinitæ. Maior prob. non potest illas producere in esse intentionali, nisi aliquo modo eas contineat in esse reali: non potest autem eas continere formaliter, cum multæ earum sint inter se oppositæ; nec tantum virtute & instrumentaliter, cum eas in esse intentionali principaliter producat; ergo eminenter. At hoc est proprium Dei: ergo.

Ad 1. primæ, resp. Doctorem S. eo loco solum negare in angelo generari scientiam de nouo per speciem ab extrinseco obiecto productâ; ad quam producendam necessarius esset intellectus agens; quem contrarium argu. contendeat ex sent. *Philosophi* admittendum in angelo. Ad 2. concedo, species esse connaturales angelo passiuæ, quo passio, inquit *Ferrar. cit. motus circularis est connaturalis celo*; non actiuæ. Sunt autem species connaturales angelo passiuæ, quia ab eius essentia exiguntur, eique commensuræ; non actiuæ, quia nequeunt ab ipso produci. Ita anima rationalis est tantum connaturalis passiuæ materiæ organizatæ, à quâ passiuæ exigitur; non actiuæ, quia nequit ab eâ produci. Neque hinc sequitur aliqua infinitas in essentia angeli, quia non exigit species obiectorum, quæ potest naturaliter intelligere, omnes simul, sed pro opportunitate rerum, quæ semper finitæ sunt. Vnde dist. primum conseq. Sunt species propria accidentia angeli ei passiuæ proportionata, concedo: Sunt propria accidentia illi actiuæ proportionata, nego. Vnde neg. proprium accidens esse tantum illud, quod fluit à propriâ essentia; nam potest etiam esse illud, quod passiuæ tantum exigitur à subiecto. Ad 3. nego sequel. quia cum species sint complementum debitum naturæ, etiam in purâ naturâ illæ debitæ fuissent angelo; non minus quàm in purâ naturâ debita fuisset productio animæ rationalis materiæ vltimò dispositæ.

SECTIO VII.

Quo pacto species determinent intellectum Angelicum ad notitiam obiecti?

PRIMA sent. affirmat, species determinare intellectum angeli formaliter, ita ut intellectio nihil aliud sit, quàm ipsa speciei receptio in intellectu intelligentis: *Aureo. in 2. dist. 11. q. 3. ar. 1. Prob. 1. repugnant in eodem respectu eiusdem, duæ similitudines realiter distinctæ; seu duo accidentia solo numero distincta. Sed tam species, quam intellectio*

92. Non omne quod perfectum in nobis est, ponendum in Angelis.

93. Ad rationes Scoti.

99. Prob. 2.

100. Ad arg. resp. Explicatur S. Thomæ.

101. Species sunt connaturales Angelo solum passiuæ.

Proprium non id solum quod essentia proprio fluit.

102.

103. 1. Seni. affirm. determinare formaliter.

94. 1. Sent.

95. Prob. 1. et S. Thom. Prob. 2.

Prob. 3.

96. Verior 2. sent.

97. Prob. 1.

98. Resp. aduers.

Contra.

rellectio est perfecta obiecti similitudo, seu repræsentatiua obiecti: Igitur repugnat eas distingui. Ergo intellectio est ipsa speciei receptio. Confir. Species est ipsa obiecti repræsentatio; ergo posita in intellectu statim reddit illum actum intelligentem. Non igitur est alia entitas ad intelligendum necessaria. Prob. 2. ex *Aristo. 3. de ani. c. 4. anima fit omnia intelligibilia per intellectiōem: sicut fit omnia sensibilia per sensationem: fit autem anima omnia sensibilia per similitudines sensorum, quas ab obiectis recipit: ergo fit omnia intelligibilia per similitudines intelligibilium.* Secunda docet, intellectum angeli determinari à speciebus solum terminatiuè. Fuit hæc sent. apud antiquos celebris, teste *Aureo. cit.* Fundam. species substituitur loco obiecti; nam ponitur in absentia ipsius: Sed obiecti munus est terminare actum intelligentis: ergo idem munus erit speciei vicem obiecti gerentis.

Tertia asserit intellectum angeli determinari à speciebus materialiter seu dispositiuè; quia posita specie in intellectu, solus intellectus absque vilo concursu speciei elicit sibi notitiam obiecti. Fundam. notitia quoad totum suum esse debet esse vitalis: non esset autem quoad totum suum esse vitalis, si non produceretur à solo intellectu. quia solus intellectus est principium vitale: actus autem eatenus est vitalis; quatenus procedit à principio vitali. Maior prob. ex quâ parte notitia non esset vitalis, non esset proportionata forma potentia vitali; quia hæc non est apta recipere effectum formalem intelligendi, nisi à formâ vitali intellectuâ. Confir. de ratione principij cognoscentis est attingere obiectum per actiuam tendentiam sui actus: ergo si non totus actus produceretur ab intellectu, non posset per illum intellectus adæquatè attingere obiectum: nam eatenus per illum obiectum attingit, quatenus illum producit: ergo si non totum actum producit, non totum obiectum attingit.

Quarta affirmat, intellectum angeli determinari à speciebus effectiuè: *S. Tho. 1. p. q. 55. ar. 1. Scot. in 2. dist. 3. q. 8 §. Ad quest. 6. q. 10. Ad argu. princip. Egid. in 2. dist. 3. p. 2. q. 2. ar. 2. in resol. 2. dub. Bassol. Grego. Gabri. cit. Rubio, dist. 4. q. 1. & communis Scholast. quæ verior est hoc fund.* In eo debet intellectus angeli ad obiecta intelligenda à speciebus determinari, in quo est incompletus: est autem incompletus in ratione effectiui: ergo in eo debet à speciebus determinari. Maior constat, quia non egemus ab extrinseco determinari in eo, in quo sumus ab intrinseco completi; omnis quippe determinatio supponit aliquod incomplementum; quia supponit carentiam perfectionis, quam debet determinatio addere subiecto determinabili. Dices: Potest requiri determinatio non vt compleat incompletum, sed vt completum ad plura, determinet ad vnum. Sed contra: tunc esset sola determinatio quoad exercitium, non quoad specificacionem. Quod est contra *Aristo.* qui docet intellectum sine specie obiecti esse in potentia essentiali ad intelligendum: iuxta hanc autem resp. intellectus angeli esset tantum in potentia accidentali ad intelligendum. Minor prob. si intellectus angeli esset completus in ratione effectiui ad quæcunque obiecta intelligibilia, esset infinitæ virtutis & perfectionis; nam quæ virtus productiua ad plures, perfectioresque effectus se extendit, tantò est perfectior: ergo virtus, quæ se extendit ad producendos effectus infinitos perfectiores in esse intelligibili, erit infinita. Implicat igitur, intellectum angeli esse completum principium effectiuum respectu omnium intelligibilium; atque aded species

postulat, vt ab eis compleatur in ratione effectiui ad obiecta intelligenda.

Prob. 2. destruendo funda. aliarum opin. Nequit species vilo ex assignatis modis intellectum determinare. Non 1. formaliter: quia si species determinaret intellectum formaliter per solam sui receptionem, semper angelus actu intelligeret omnia ea, quorum species haberet; nam species recepta in intellectu angeli statim redderet illum actu intelligentem. Respondent aliqui apud *Aureo.* quod statim cessante intellectu, corrumpitur species in intellectu angeli. Sed contra: potest angelus aliquando habere notitiam memoratiuam suorum præteritorum actuum: hæc autem fieri nequit, nisi ex speciebus præteritorum actuum, quæ in memoriâ relinquuntur: Igitur falsum est, cessante intellectu, corrumpi speciem. *Aureolus* concedit sequel. in angelo, & eam negat in homine: quia vt in homine species intelligibilis repræsentet intellectui obiectum, oportet vt simul phantasma, ex quo illa eruta est, actu repræsentet phantasiae obiectum phantasiabile: potest autem phantasma actu non repræsentare obiectum phantasiabile phantasiae: ergo & species intelligibilis actu non repræsentare obiectum intelligibile intellectui. Sed contra: tum quia absurdum est angelum actu intelligere omnia, quorum species habet: quia cum per totam æternitatem semper possit aliquid noui intelligere, si adueniente nouâ notitiâ numquam cessaret à priore, semper fieret actu intelligens plura, & plura in infinitum, quod excedit naturalem vim intelligendi angelorum. Tum quia eadem est ratio de homine respectu phantasmatis; nam hoc etiam remanet in phantasia, sicut species in intellectu, vt constat ex reminiscentiâ obiecti, prius per imaginationem propositi. Non determinat 2. determinatiuè: quia intellectus angeli est indeterminatus efficienter: sed non potest species terminare intellectiōem, nisi prius determinet intellectum efficienter: ergo non potest determinare intellectum terminatiuè, nisi prius determinet efficienter. Adde, quod non species impressa terminet intellectiōem, sed vel obiectum secundum se; vel vt in proprio verbo expressum. Non determinat 3. materialiter aut dispositiuè: quia intellectus non est tantum indeterminatus ad intelligendum quodcunque obiectum extra se subiectiuè, sed & iam effectiuè. Dices; cognitio est perfectior specie; ergo non potest esse effectus illius, cum nullus effectus excedere valeat perfectionem suæ causæ. Resp. concedo conseq. de effectui totali, nego de partiali: nam potest effectus excedere perfectionem suæ causæ partialis, non totalis. Est igitur cognitio adæquatus effectus intellectus & speciei simul: Vnde quamuis excedat perfectionem speciei, quia continet vitalitatem, quàm non continet species, non tamen excedit perfectionem totius principij totalis: ita *Scot. q. 10. cit. ad arg. princip. ad 2.*

Ad 1. primæ concedo, vtramque esse similitudinem obiecti, sed diuersæ rationis: nam species est similitudo virtualis, quatenus cum intellectu potest esse efficere similitudinem formalem. Cognitio est similitudo obiecti formalis, quæ intellectus informatus percipit obiectum. Ad prob. dico, vtramque esse obiecti repræsentationem, diuerso tamen modo speciem, virtualem; cognitionem verò formalem. Ad confir. concedo speciem repræsentare obiectum; non formaliter, sed virtualiter: vt autem potentia cognoscat obiectum non sufficit repræsentatio virtualis, sed requiritur formalis: quia in formali, non in virtuali relucet vitaliter

104.

Prob. 2.

105.

2. Sent.

106.

3. Sent.

107.

Verius docent determinare effectiuè.

Prob. 1.

108.

Obiectio.

Solutio.

109.

Est incompletus in ratione effectiui.

110.

Prob. 2.

111.

Resp. reici.

112.

Resp. Aureo.

non subst.

113.

114.

Effectus potest esse perfectior sua causa partiali, non totali.

115.

Resp. ad arg. 1. sent.

116. taliter obiectum. Ad 2. concedo, tam sensum fieri sensibilia in actu, quam intellectum intelligibilia in actu; iuxta *Philos.* non tamen per similitudinem virtuales, sed per formalem & expressam obiectorum; quæ haberi non potest, nisi per cognitionem à se, specie impressâ distinctam.

117. Ad fundam. secundæ, dist. maior. Species impressa substituitur loco obiecti in ratione mouentis, concedo; in ratione terminantis, nego: nam loco obiecti terminantis substituitur species expressa, quæ est vitalis imago obiecti; atque adeo proportionata forma ad dandum suum effectum formalem potentie vitali per eam cognoscenti. Ad fund. tertie, concedo, notitiam debere esse totam vitalem, non totaliter: alioqui non posset ad illam Deus, vel habitus concurrere; eum nec Deus, nec habitus sit vitale principium intellectus creati. Ad prob. nego, aliquam partem esse in cognitione, quæ vitalis non sit: quamuis necesse non sit, ut tota cognitio producat à principio vitali. Est igitur tota cognitio vitalis, quia nulla pars ipsius est, quæ vitalis non sit; non est tamen totaliter vitalis, quia non tota producat à principio vitali. Ad confirm. quamuis non à solo cognoscente, totus tamen actus à cognoscente producat. At hoc factum est, ut per illum intellectus actus uè tendat in obiectum.

SECTIO VIII.

An species possit esse plurium rerum distinctè representatiua?

119. QVÆSTIO est de speciebus à Deo infusis, non ab obiecto productis: nam hæc nequeunt produci, nisi ut commensuræ singulis obiectis, à quibus producuntur. Prima sent. neg. *Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ista opin. Bassol. q. 3. §. Dico igitur, Aureol. dist. 11. q. 3. art. 2. Maior. dist. 3. q. 6.*

120. 1. Sent. Probat 1. Quidquid est ratio distinctè cognoscendi plura, habere debet obiectum, in quo ista plura perfectè contineantur: implicat autem ratio creata, in quâ distinctè secundum intelligibilitatem contineantur quidditates aliorum obiectorum: nam aliqua perfectio necessariè est in vnâ entitate, quæ non est in aliâ: alioqui vna non distingueretur ab aliâ: & intelligibilitas fundatur in continentia entitatis. Maior prob. omnis ratio cognoscendi creata mensuratur à suo cognoscibili, ut posterius à suo priori: ergo vnitas ipsius pender ab vnitate obiecti mensurantis. ergo oportet, ut sit aliquod obiectum vnum mensurans illam: at obiectum mensurans illam, est ei adæquatum; ergo non potest esse ratio cognoscendi alia, nisi quatenus virtualiter continet illa, ut in obiecto i. mensurante. Confirm. Ideò essentia diuina est ratio perfectè cognoscendi omnia, quia est ratio representatiua obiecti, in quo perfectè continentur omnia in quantum intelligibilia. Et nihil potest esse ratio perfectè cognoscendi aliud, nisi aut sit propria ratio eius, aut virtualiter contineat propriam rationem cognoscendi ipsius. At nihil distinctum ab alio, potest esse propria ratio cognoscendi aliud.

121. 2. Omnis ratio vna cognoscendi potest habere actum sibi adæquatum: sed species representatiua plurium quidditatum non potest habere actum adæquatum in angelo: ergo Maior constat, quia omnis memoria perfecta potest habere intelligentiam sibi adæquatam: ex *Aug. 10. de Trinit. c. 11.* memoria & intelligentia sibi adæquantur, ut quantum illa continet in actu 1. per speciem impressam, tantum hæc continere va-

leat in actu 2. per expressam. Minor prob. non potest habere actum adæquatum intensiue; alioqui talis actus virtualiter contineret actu intelligendi omnium aliarum quidditatum: Neque extensiue, quia tunc posset simul distinctè intelligere omnes quidditates. 3. Quotiescu que intellectus potest habitualiter cognoscere vnum, non cognito alio, non cognoscit ambo per eandem rationem. Atqui potest angelus habitualiter cognoscere vnum, non cognito alio, cum nulla sit ex parte intellectus, vel obiectorum necessitas; ergo. 4. Impossibile est, ut species continentis alii in potentia & confusè, sit ratio cognoscendi illa actu & distinctè. Sed species naturæ genericæ vel specificæ est huiusmodi, quia per se primò representat genus, vel speciem, quæ potestate tantum continet inferiora, & individua: ergo. Hæc ferè *Scotus. 5. Aureolus.* Quæcunque sunt vni & eidem perfectè similia, sunt similia & inter se. ergo quæ inter se sunt dissimilia, non possunt habere vnâ perfectam & adæquatam similitudinem. Sed duæ species quoad propria ipsarum sunt dissimiles inter se: ergo non possunt habere vnâ similitudinem quæ vtramque naturam specificam distinctè, & perfectè representet.

6. Implicat quidditas creata, quæ in esse naturali sit pures quidditates, vel formaliter, vel eminenter: ergo implicat quidditas creata, quæ in esse intelligibili sit plures quidditates aut formaliter, aut eminenter. nam intelligibilitas fundatur in entitate.

Eandem sent. ex parte sequitur *Arrob. disp. 165. c. 2* quatenus negat, posse plura obiecta essentia diuersa per eandem speciem representari, nisi vel ut contenta in aliquo obiecto primario, vel in aliqua ratione superiori, sub quâ multiplicari non possint infinitæ naturæ, ut est ratio animalis aut viuientis corporei. Secus quando ratio illa superior est talis, sub quâ possint infinitæ naturæ multiplicari, ut est ratio substantiæ spiritualis, vel præsententis à corpore & spiritu. Fundam. quando ratio superior est talis sub quâ multiplicari possunt infinitæ naturæ, non potest de se specificare speciem finitam: cum ipsa sit infinita potestatiue, & contineat sub se infinitas naturas.

Secunda affirm. *S. Tho. 1. p. q. 55. art. 3. Herua. in 2. dist. 3. q. 4. ar. 4. Capr. q. 2. ar. 1. concl. 7. & 8. Egid. in 2. dist. 3. 2. p. dist. 9. 2. dub. 3. & 4. q. 2. ar. 4. Bacho. dist. 8. q. vn. §. 3. & 4. Caiet. 1. p. cit. §. Notandum est 2. Ferrar. 2. con. gen. c. 98. concl. 3. §. Ad euid. eorum, Vasqu. 1. p. dist. 202. c. 2. Suar. lib. 2. de angel. c. 14. Molin. cit. 1. p. vtramque sent. Scoti & S. Tho. probabiliter defensat. Communior ac probabilior est S. Tho. Probo 1. à simili. Datur de facto species expressa actu representans distinctè plura; ergo dabitur etiam species impressa virtualiter representatiua distinctè plurium. Nam maius est actu, quàm virtute exprimere distinctè plura. Antec. constat in visione corporea, quæ distinctè exprimit lucem & colorem, nec non plures colores diuersos simul. ergo à fortiori id non repugnabit intellectui potentie nobiliori. 2. Esse representatiuum in specie impressâ, non est aliud, quàm posse simul cum potentia actiue concurrere ad formalem representationem obiecti. At non repugnat, speciem posse actiue concurrere ad formalem representationem plurium obiectorum: nam ad hoc sufficit virtus finita intentionaliter productiua obiectorum in esse intelligibili. Confirm. quotiescunque possibilis est actus 2: possibilis est actus 1. illi proportionatus. At possibilis est species expressa, quæ est actus 2. distinctè representans plura. ergo species impressa, quæ est actus 1. distinctè representatiua plurium.*

124. Prob. 3.

125. Prob. 4.

126. Prob. 5.

127. Prob. 6.

128. Hanc sent. ex parte sequitur Arrob.

129. 2. Sent. probabilis affirm.

130. Prob. 1.

131. Prob. 1. à prioria

Cont.

132. Ad argum. resp.

Ad 1. argum. primæ, nego maior. Ad prob. dist. conseq. 2. Oporteret, ut obiectum mensurans sit vnum vnitate numericâ, nego; vnitate formalis: qualis intercedit inter plura conuenientia sub aliqua ratione vniuocâ, aut analogâ, concedo. Vnde neg. vlt. conseq. nam supponit obiectum mensurans speciem intelligibilem esse vnum vnitate numericâ, quæ nequit esse ratio cognoscendi alia, nisi illa virtualiter contineat; cum tamen sufficiat, ut sit vnum vnitate formali per conuenientiam vniuocam, vel analogam.

133. Ad 1. conf.

Ad 1. confirm. nego causalem adæquatè, quasi non sit alius modus cognoscendi multa, nisi ut contenta virtualiter in vno aliquo obiecto primario. Ad 2. dist. minor. nihil potest esse ratio perfectè cognoscendi aliud, nisi sit propria ratio eius tantum, nego; nisi sit propria ratio eius, & aliorum simul, concedo: potest autem vnum & idem esse perfectè ratio cognoscendi multa, si ea multa in se conuenientiam habeant.

134. Ad 2.

Ad 2. nego minor. Ad prob. concedo, angelum habere posse actum adæquatam suæ speciei, tam intensiuè, quàm extensiuè: cum tales species sint adæquata & proportionata principia actuum, quos potest angelus erga obiecta creata naturaliter elicere. Vnde concedo, quòd tunc eo actu angelus cognosceret omnes quidditates per talem speciem representatas.

135. Ad 3.

Ad 3. neg. minor. & necessitas assignatur ex parte speciei, in ordine ad quam plura obiecta habeant colligantiam. Radix autem huius necessitatis est perfectio intellectus angelici, qui species exigit in representando vniuersales, quamuis oppositum de potentia absoluta non implicet.

136. Ad 4.

Ad 4. nego minor. non enim species dicitur vniuersalis, quia representat solum gradum genericum, vel specificum naturæ; sed quia extenditur ad plures representandas, etiam individuales, saltem quoad obiecta incorruptibilia. & quoad vltimum gradum indiuiduationis.

137. Ad 5.

Ad 5. dist. conseq. non possunt duæ naturæ dissimiles specificè habere vnâ similitudinem cuiuslibet naturæ adæquatam, concedo: possunt tamen habere vnâ similitudinem cuiuslibet naturæ propriam, licet non cuiuslibet naturæ adæquatam, sed excedentem singulas: sicut species increata est cuiuslibet naturæ propria, nulli tamen adæquata, sed singulas excedens: quia potest ratio superior representare inferiores secundum proprias rationes vniuers.

138. Ad 6.

Ad 6. primò nego antec. nam virtus soliseminenter continet virtutes causarum inferiorum. 2. nego conseq. Quia plus est aliquid contineri secundum esse naturale, quàm intentionale: nam hoc est contineri diminutè & secundum quid, seu secundum esse representatiuum & accidentale: id verò est contineri secundum esse simpliciter, subiectiuum, & proprium rei, vel substantiale, si sit substantia; vel accidentale, si sit accidens.

139. Ad fundam. Arrub.

Ad fundam. Arrub. tunc ipsius discursus conuinceret, quando ratio superior concurreret ad specificandam speciem completè secundum omnes naturas sub se contentas; seu quando tribuit speciei completam vim representandi cum ipsa ratione superiore omnes naturas inferiores: non si incompletè secundum aliquas, seu quando solum tribuit speciei vim representandi cum ratione superiore aliquas demtaxat naturas inferiores. Dices. Ratio superior est ratio formalis specificans speciem: sed vbiunque est ratio formalis, extendi potest species, vel habitus ab eâ specificatus. At ratio superior reperitur in quâlibet naturâ inferiore contentâ sub ipsa: ergo species specificata à ratione superiore extendi potest ad omnem naturam contentam sub illâ. Resp. ra-

140. Obiectio. Scotus.

Ad 1. argum. primæ, nego maior. Ad prob. dist. conseq. 2. Oporteret, ut obiectum mensurans sit vnum vnitate numericâ, nego; vnitate formalis: qualis intercedit inter plura conuenientia sub aliqua ratione vniuocâ, aut analogâ, concedo. Vnde neg. vlt. conseq. nam supponit obiectum mensurans speciem intelligibilem esse vnum vnitate numericâ, quæ nequit esse ratio cognoscendi alia, nisi illa virtualiter contineat; cum tamen sufficiat, ut sit vnum vnitate formali per conuenientiam vniuocam, vel analogam. Ad 1. confirm. nego causalem adæquatè, quasi non sit alius modus cognoscendi multa, nisi ut contenta virtualiter in vno aliquo obiecto primario. Ad 2. dist. minor. nihil potest esse ratio perfectè cognoscendi aliud, nisi sit propria ratio eius tantum, nego; nisi sit propria ratio eius, & aliorum simul, concedo: potest autem vnum & idem esse perfectè ratio cognoscendi multa, si ea multa in se conuenientiam habeant. Ad 2. nego minor. Ad prob. concedo, angelum habere posse actum adæquatam suæ speciei, tam intensiuè, quàm extensiuè: cum tales species sint adæquata & proportionata principia actuum, quos potest angelus erga obiecta creata naturaliter elicere. Vnde concedo, quòd tunc eo actu angelus cognosceret omnes quidditates per talem speciem representatas. Ad 3. neg. minor. & necessitas assignatur ex parte speciei, in ordine ad quam plura obiecta habeant colligantiam. Radix autem huius necessitatis est perfectio intellectus angelici, qui species exigit in representando vniuersales, quamuis oppositum de potentia absoluta non implicet. Ad 4. nego minor. non enim species dicitur vniuersalis, quia representat solum gradum genericum, vel specificum naturæ; sed quia extenditur ad plures representandas, etiam individuales, saltem quoad obiecta incorruptibilia. & quoad vltimum gradum indiuiduationis. Ad 5. dist. conseq. non possunt duæ naturæ dissimiles specificè habere vnâ similitudinem cuiuslibet naturæ adæquatam, concedo: possunt tamen habere vnâ similitudinem cuiuslibet naturæ propriam, licet non cuiuslibet naturæ adæquatam, sed excedentem singulas: sicut species increata est cuiuslibet naturæ propria, nulli tamen adæquata, sed singulas excedens: quia potest ratio superior representare inferiores secundum proprias rationes vniuers.

tio superior non est ratio formalis specificatiua respectu speciei, esto sit respectu potentia. Nam potentia adæquatè specificatur à ratione genericâ & vniuersali entis: species verò præsertim intuitiua à tali ratione particulari entis: debet enim completere potentiam in ordine ad vltimas rationes specificas atque individuales obiecti. Vnde non solum debet continere rationes superiores, sed etiam inferiores; quia specificatiuum est proxima ratio, quam respicit specificatum.

SECTIO IX.

An sit producibilis species representatiua infinitorum obiectorum?

DUPLEX potest esse infinitas, altera naturarum essentia diuersarum, altera indiuiduorum numero tantum distinctorum. De vtrâque est contentio.

Prima sententia affirmat de infinitate omnium possibilem, tam essentia, quàm numero diuersorum intra ordinem naturæ contentorum: Henric. quad. lib. 5. qu. 14. Baco. in 2. dist. 6. art. 4. §. 2. Suarez. lib. 2. de angel. cap. 13. num. 12. & 3. p. tom. 1. disp. 27. sect. 4. quia nulla apparet repugnantia. Secunda affirmat de infinitate tantum naturarum sub aliquo certo genere contentarum: Caiet. 1. p. qu. 57. art. 2. §. Ad 1. rationem, & 3. p. qu. 10. art. 3. §. Sed ex hac litt. Bannez. 1. p. qu. 57. art. 3. §. De his opinion. Zumel. ibid. qu. 1. ad 2. fine. Vasqu. disp. 202. cap. 2. Fundam. Caiet. Species altioris ordinis finita excedit perfectionem infinitarum specierum inferioris ordinis. Ratio Vasqu. Sicut per speciem creatam representatur Deus obiectum infinitum: ita per speciem finitam representari potest multitudo infinita indiuiduorum, vel specierum. Tertia affirmat de infinitate tantum indiuiduorum sub eadem naturâ specificâ contentorum: Capreol. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 3. ad argum. Scoti con. 8. concl. ad 2. & 10. Aureol. con. eand. Molin. 1. q. qu. 55. art. 3. ad 3. Arrub. ibid. Granad. tract. 3. disp. 5. &c. Fundam. de facto quilibet angelus habet speciem à Deo infusam representantem omnia indiuidua externarum operationum, nec non internarum cognitionum, quas angeli in totâ æternitate sunt sibi mutuo manifestaturi. At hæc sunt infinita, cum careant termino: ergo. 2. Si quæ esset repugnantia, esset infinitas perfectionis, quæ ex infinitate obiectorum sequeretur in specie ipsa: at hæc non sequitur: nam species non crescit arithmeticè & quantitatiuè, sed solum geometricè & essentialiter. Vnde tantum sequitur, quòd species representans infinita indiuidua, sit altioris ordinis & naturæ, vt supra Caietan. quàm sit quæuis species representans finita intra eandem speciem: Sicut lumen gloriæ tendens ad obiectum infinitum, non est infinitum, sed altioris tantum ordinis & naturæ quolibet alio lumine; & solum dicitur infinitum, quia æquiualeat lumini naturali infinito. Ita species hæc solum diceretur infinita, quia æquiualeret infinitis aliis speciebus inferioris naturæ, singulis representantibus singula indiuidua.

3. Quælibet potentia creata habet virtutem producendi infinitos effectus individuales, & tamen ipsa infinita non est: ergo etiam species habere poterit virtutem representandi infinita indiuidua contenta sub aliqua naturâ, absque eo quòd ipsa infinita sit. 4. Species representatiua infinitarum partium continui, non est infinita: ergo nec species representatiua infinitorum indiuiduorum.

141.

142. 1. Sent.

143. 2. Sent.

144. 3. Sent.

Fundam.

145. Prob. 2.

146. Prob. 3.

147. Prob. 4.

rum. Confirm. sicut partes infinitæ repræsentatur vt contentæ in continuo finito : ita individua infinita repræsentari possunt vt contenta in vnâ naturâ finita : ergo.

Quarta negat, dari posse speciem repræsentatiuam infinitorum obiectorum, siue spæcie, siue numero distinctorum : Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. 1. ista opinio. & q. 11. §. Resp. Bassol. in 2. dist. 3. q. 3. §. Ad hoc est author. Richard. in 3. dist. 14. art. 2. q. 3. Adami apud Caiet. in 3. p. q. 10. art. 3. §. In hac resp. &c. tum veterum, tum recent. Quæ sent. probabilior est.

Fundam. Nequit species repræsentare infinita, quin ipsa infinita sit; implicat species infinita; ex Philof. n. suppono omne infinitum creatum implicare. Maior prob. species debet vt causa principalis continere totum obiectum naturale in esse intentionali: quia species substituitur loco obiecti; alioqui in eo, in quo illud non contineret, non posset illud intentionaliter repræsentare potentia cognoscenti: sc. totum esse naturale obiecti supponitur adæquatè contineri in iplo esse intentionali speciei, vt in propria & naturali imagine: ergo si in suo esse naturali est infinitum, etiam in esse intentionali species erit infinitum; quia species debet producere obiectum secundum esse intentionale intra potentiam cognitiuam: quæ debet in ipso esse intentionali, intra se producto, cognoscere obiectum quoad esse naturale, vt in propria imagine dearticulatum. Explico Duplitter existit obiectum quoad esse intentionale in potentia cognitiua; 1. modo formaliter in specie expressa actu experiente obiectum secundum esse naturale: 2. modo virtualiter in specie impressa virtute tantum repræsentante obiectum secundum esse naturale: utroque modo debet obiectum adæquatè contineri in potentia secundum esse intentionale, vt ab eâ perfectè cognosci possit. Duplex quippe munus exercet obiectum erga potentiam cognitiuam, & mouentis, quatenus illam effectiue mouet ad cognitionem sui; & terminantis, quatenus seipso formaliter terminat cognitionem potentia. Ad vtrumque autem requiritur esse intentionale adæquatè respondens esse naturali obiecti secundum se; in specie quidem expressa, vt in termino, & imagine potentiam formaliter terminante; in specie impressa, vt in causa effectiua principaliter continente ipsum esse formale speciei expressæ, ad quam vt ad proprium effectum impressa ordinatur.

Confirm. 1. Si obiecta in infinitum repræsentabilia actu existerent omnia in esse naturale, essent actu infinita in esse naturali: nam esse naturali adæquatè respondet esse intentionale obiecti: ergo si actu existerent omnia in esse intentionali essent actu infinita in esse intentionali. At actu existerent omnia in esse intentionali in specie repræsentante omnia: nam species est ipsum esse intentionali obiecti, secundum proprias notas ipsius. Confirm. 2. talis species esset proxima causa infinitarum distinctarum cognitionum, quarum quilibet determinatam requireret perfectionem: contineret .n. infinita obiecta intentionaliter distincta, & æquivaleret infinitis speciebus infinitorum obiectorum, etiam si sit vna sc. distinctè continens infinita obiecta. 3. Vt reatè Scotus in 2. dist. 9. q. 2. §. Contra ista: vbi pluralitas numeralis concludit maiorem perfectionem, infinitas numeralis concludit infinitam perfectionem. Sed posse repræsentare plura non erit, concludit maiorem perfectionem, quia concludit vnâ speciem continentem perfectionem plurium specierum distinctè repræsentatiuarum plurium individuorum. ergo posse repræsentare infinita nume-

ro distinctè, concludit speciem repræsentantem infinitè perfectam.

Obiicies: potentia sustentatiua infinitorum accidentium non est infinita: ergo nec species repræsentatiua infinitorum obiectorum erit infinita. Cùm vtraque sit causa, illa materialis accidentium sustentabilium; hæc formalis obiectorum repræsentabilium. Antec. ostendo: substantia angeli, & anima rationalis est capax infinitarum specierum, quæ per totam æternitatem producentur ab infinitis actibus, quos vtraque substantia in totâ æternitate elicitura est. Nam cùm singuli actus à naturâ intellectuali elicit, singulas relinquunt species sui in intellectu eliciente, infiniti per totam æternitatem eliciendi, infinitas relinquunt species sui in intellectu angelico & humano.

Confirm. Etiam virtus sustentatiua infinitorum accidentium æquiualeat infinitis virtutibus sustentatiuis sustentantibus infinita accidentia seorsim.

Respondeo negando consequentiam. Non enim ex pluribus accidentibus sustentabilibus per se arguitur maior virtus sustentatiua subiecti; vt ex pluribus obiectis expressibilibus per se, arguitur maior virtus expressiua speciei; nam vel species repræsentans est impressa; & illa debet effectiue continere obiecta expressibilia: vel est expressa; & illa debet formaliter continere eadem obiecta expressibilia. Vtraque autem continentia infinitorum obiectorum in esse intentionali necessariò postulat infinitatem in esse intentionali. Nam causa effectiua debet dare esse effectui: formalis debet effectum in seipsâ formaliter continere. Implicat autem, causam finitam dare esse infinitum siue efficienter, siue formaliter suo effectui. Virtus sustentatiua, quæ tantum per receptionem sustentat, non debet dare esse formæ sustentabili, neque illam in se formaliter continere quoad proprium esse ipsius formæ. Quare sufficit virtus finita ad sustentanda accidentia infinita. Hoc prob.

1. Quælibet substantia creata per potentiam obedient. potens est sustentare accidentia in infinitum. At potentia obedientialis sustentatiua accidentium in infinitum est finita. ergo ad sustentanda accidentia finita in infinitum non requiritur virtus sustentatiua infinita, sed sufficit finita. Maior est certa: nam potest Deus augere gratiam, vel gloriam in quolibet beato in infinitum: nec non infundere species intelligibiles rerum possibilem in quolibet intellectu creato absque termino. Minor prob. potentia obedientialis sustentatiua, non est in sustentando, ex 7. tom. instrumentum; sed causa in suo genere principalis: quia in sustentando non requirit peculiarem influxum ipsam complementem in virtute sustentandi; quia non sustentat, nisi per suam propriam entitatem. Et licet, vt actu sustentet accidens supernaturale, egeat vnione sustentatiua supernat. hæc tamen non causatur à subiecto iplo sustentante, sed à causâ efficiente supernat. à subiecto solum causari dicitur, quatenus in illo recipitur. Confirm. hoc interest inter potentiam obedientialem sustentatiuam, & actiuam; quod actiua agit vt instrumentum coniunctum cum virtute infinitâ Dei, supplente semper maiorem & maiorem vim in ordine ad producendos effectus perfectiores in infinitum: sustentatiua non sustentat vt instrumentum coniunctum cum virtute sustentatiua Dei, supplente maiorem vim in sustentandis accidentibus pluribus in infinitum. Quia Deus non concurret cum subiecto, sustentando ipsum accidens supernaturale, sicut concurret cum virtute obedientiali actiua,

148. Scoti opinio.
149. Fundam.
150. Explicatur fundam.
151. Confirmatio consil.
152. Confirmatio.
153. Confirmatio.
154. Obiectio.
155. Confirmatio.
156. Solutio.
157. Virtutum finitam sufficere ad sustentanda accidentia infinita. Probatur.
158. Conf. resp.
Ratio.

actiua, comproducendo effectum supernaturalem.

159.

Instantia
soluitur.

Dices. Licet Deus non concurrat cum potentia obed. sustentatiua in genere causæ sustentantis, concurrat tamen in alio genere illam complendo, in ordine ad plures effectus supernat. sustentandos. Sed contra: non apparet, in quo alio genere cum illa concurrat, supplendo defectum virtutis sustentatiuæ. Non in genere causæ formalis: quia non minus certum est, Deum formaliter, quam materialiter non concurrere cum subiecto sustentante accidens supernat. Nec in genere causæ efficientis, producendo in subiecto modum perfectiorem, quo subiectum semper fiat magis potens ad plura accidentia sustentanda. Quia cum iste modus egeat sustentari, non minus quam accidens, de ipso redibit difficultas, quo pacto perfectior modus ab eodem subiecto sustentetur, An per alium distinctum modum, & sic in infinitum; An immediate per seipsum; & sic tandem conceditur, posse subiectum virtute sustentatiuâ finitâ sustentare modum perfectiorem in infinitum. Nec in genere causæ purè effectiuæ, roborando semper concursum effectiuum in ordine ad plura accidentia à subiecto sustentanda. Nam vel iste concursus esset creatiuus, vel eductiuus. Si creatiuus; ergo non esset connaturalis accidenti, suâ naturâ postulanti concursum à subiecto dependentem; Si eductiuus; ergo essentialiter requirit concursum subiecti, ergo quò magis augetur, eò maiorem requirit vim sustentatiuam subiecti: & quidem à fortiori, quam requirit accidens; cum sit ipsa essentialis dependentia à subiecto, à quâ non minus implicat absolui, quam à propriâ essentiâ. Cum igitur ipse nequeat per alium concursum suppleri, ne in infinitum procedatur; si verum est, quò magis augetur accidens subiecti, eò magis debere augeri vim sustentatiuam subiecti: à fortiori verum erit, quò magis augebitur iste concursus eductiuus; eò magis auctum iri vim sustentatiuam subiecti. Igitur in nullo genere causæ concurrat Deus cum subiecto sustentante, supplendo defectum virtutis sustentatiuæ respectu accidentis perfectioris in infinitum: sed sola virtus sustentatiua obedient. finita est potens sustentare accidentia finita in infinitum, ergo idem poterit potentia sustentatiua naturalis; cum hæc ab illâ non differat, nisi quòd hæc habeat naturalem inclinationem ad accidentia naturalia; illa obedientialem ad supernaturalia.

160.

Conf.

Confirm. non minus accidentia supernat. quam naturalia connaturaliter postulant virtutem sustentatiuam, in quâ recipiantur: cum non minus accidens supernat. quam naturale sit accidens essentialiter ordinatum ad inhærendum. ergo si possunt accidentia supernaturalia in subiecto in infinitum augeri, non auctâ virtute sustentatiuâ subiecti: poterunt etiam accidentia naturalia in subiecto in infinitum augeri, non auctâ virtute sustentatiuâ eiusdem.

161.

Probatum à
priori, suffi-
cere virtutem
finitam ad
sustentanda
accidentia
infinita.

Prob. 2. Subiectum concurrat ad sustentandum accidens, recipiendo tantum illud, eique se substernendo per modum receptaculi, sine quo non posset accidens naturaliter existere; ut constat ex propria causalitate subiecti. Sed eadem virtus receptiua subiecti, quæ sufficit ad recipiendum vnum accidens, sufficit ad recipienda plura, vel idem perfectius: ergo ad recipienda infinita, vel vnum infinitè perfectum, non requiritur virtus receptiua infinita. Quod sic ostendo: ista virtus non requiretur maior extensiuè; quia possunt plura accidentia recipi in eodem subiecto indiuisibili: nec maior intensiuè; quia virtus receptiua non causat

formam, quam recipit, quoad intrinsecum esse ipsius, ad quod tantum requiretur maior ista virtus intensiua subiecti: sed illud supponitur causatum à virtute actiua agentis, educentis talem formam ex potentia receptiua subiecti. Neque hæc intensior vis sustentatiua subiecti requiritur ex eo, quòd accidentia quasi grauitent in subiecto: & consequenter quòd plura in eo recipienda sunt, eò fortior debeat esse vis sustentatiua ad ea sustinenda. Nam accidentia recipiuntur in subiecto, vt in proprio centro & receptaculo. vnde sicut elementa in proprio loco non grauitant; ita nec accidentia in proprio subiecto ponderant: & sicut eadem virtus centri sufficit ad recipiendum quodcumque corpus elementare; ita eadem virtus receptiua subiecti sufficit ad recipienda quæcumque accidentia. Quia sicut elementa non postulant centrum, vt ab eo accipiant esse, sed vt in eo tantum connaturaliter consistant; ita accidentia non postulant subiectum, vt ab eo recipiant esse, sed vt in eo tantum connaturaliter existant, sine quo non deberetur illis ab agente esse.

Vnde non valet hinc argumentum calculatorium: Ad sustentandum aliquod accidens requiritur aliqua virtus: ad sustentanda plura, requiritur maior: ergo ad sustentanda infinita, requiritur virtus infinita. Sicut nec talis calculatio valet de centro receptante maius & maius elementum: nec de potentia obedientiali sustentante plura, siue perfectiora accidentia: nam eadem, quæ sufficit ad vnum, sufficit ad omnia. Ita Scotus in 3. dist. qu. 2. §. Tertia, vbi docet potentiam etiam si reciperet infinitas visiones in se, non fore infinitam plusquam modò est: confirmat Lyche. in 2. dist. 3. qu. 10. §. Resp. & Vasqu. 1. 2. dist. 81. nu. 14.

Verum contra vrgent hæc: 1. Ex eo quòd persona increata Verbi sustentare potest infinitas naturas creatas, rectè sequitur, illam habere virtutem sustentandi infinitam. ergo ex eo quòd subiectum sustentare potest infinita accidentia, rectè sequetur, illud habere vim sustentatiuam infinitam.

2. Quòd plura accidentia Deus extra subiectum conseruaret, eò maiore deberet concursu pluribusque cum illis influere. ergo quòd plura accidentia subiectum sustentat, eò maiorem vim in se habere debet. Nam tali casu Deus suppleret concursus, quos in iisdem accidentibus causasset subiectum: ergo si subiectum quo plura recepisset accidentia, eò plures causasset concursus; quòd plura sustentasset accidentia, eò maiorem vim sustentatiuam habere debuisset: cum maior concursus maiorem supponat virtutem concurrenti. Confirm. Si non maiorem concursum sustentatiuum præberet subiectum erga plura, quam erga pauciora accidentia; nec Deus illa extra subiectum conseruando maiore deberet vti concursu erga plura, quam erga pauciora.

3. Rectè ex quantitate causalitatis arguitur quantitas & perfectio virtutis causatiuæ. Sed quòd plura accidentia recipiuntur in subiecto, eo magis augetur quantitas & perfectio causalitatis eductiuæ: ergo eò maior arguitur virtus sustentatiua subiecti. Maior prob. causalitas est exercitium virtutis causatiuæ, & actus 2. ipsius: sed exercitium, & actus 2. supponit actum 1. sibi proportionatum: ergo.

Resp. ad 1. neg. conseq. nam personæ increatæ infinitudo arguitur ex eo, quòd in singulis naturis infinitis assumptibilibus supplere possit singulas perfectiones hypostaticas, quas singulæ hypostases creatæ singulis suis propriis naturis conferrent.

Ratio.

163.

Calcul. ar-
gumentum
in hoc non
concludit.

164.

Vrgetur 1.

165.

Vrgetur 2.

166.

Vrgetur 3.

167.

Ad 1. vult.

Ratio.
Persona
creata sup-
plendo
plures natu-
ras supplet
peculiariter
perfectionem
singularem.

168.
Ad 1. resp.

169.

170.
Obiectio.
Conf.

Resp.

171.
Discrimen
inter concu-
sum subiecti-
uum et effe-
ctuum.

terent. Subiectum verò per potentiam sustentati-
onem non debet supplere in singulis accidentibus,
quæ sustentat, singulas rationes eorum, sed vnã
respectu omnium. Quia cum hypostasis creata sit
propriũ complementum naturæ, illi soli, & non
alteri additum, vnãquæque requirit proprium
supplementum. Et licet persona diuina per ean-
dem suam increatam hypostasim suppleret has,
diuersas hypostasies creatas, eas tamen suppleret;
quatenus in suã increatã hypostasi eminenter con-
tineret perfectiones omnium creaturarum hyposta-
seon. At verò plura accidentia per se non requi-
runt diuersa subiecta, sed possunt æque connatu-
raliter esse in vno, ac in multis; nec vnũ sub-
iectum sustentando plura accidentia supplet pecu-
liariter perfectiones eorum, sed vnã communem
rationem sustentabilitatis, in quã omnia conueni-
unt. Ad 2. Nonnulli negant, requiri maiorem
concursum effectiuum ad conseruandum accidens
extra, ac in subiecto. Alij affirmant requiri, &
probabilius. Iuxta quam sent. neg. antec. per se.
Nam licet ad conseruandum accidens extra sub-
iectum maior concursus effectiuus requiratur,
quã n. erat is, quo idem accidens in subiecto con-
seruabatur. cum debeat suppleri concursus ipsius
subiecti: negandum tamen est, quò plura acci-
dentia extra subiectum conseruantur, eò maiorem
concursum effectiuum per se esse necessarium, sed
per se tantum sufficere vnũ determinatum pro
omnibus, suppletem; quod subiectum per se
prestitisset. Dixi per se: nam per accidens, quò
plura accidentia extra subiectum conseruantur,
eò maior concursus effectiuus suppletiuus subiecti
requiritur: debent .n. roborari singuli concursus
effectiuus, quibus singula accidentia, vel singulæ
partes graduales eiusdem conseruantur: non pro-
pter exigentiam ipsorum, quæ possent vno concu-
su suppletem concursum subiecti conseruari, sed per
accidens, ratione multiplicati concursus in distin-
ctis accidentibus: velut si eadem accidentia, quæ
sunt in eodem subiecto, ponerentur in diuersis,
multiplicaretur concursus subiectiuus per accidens
ratione multiplicationis subiectorum. Dices: Et-
iam accidentia, quæ sunt distincta inter se, requi-
runtque distinctos concursus sustentatiuos. Confir-
mo. alio concursu sustentatur albedo, alio dulcedo ab
eodem subiecto: ergo quò plura accidentia sunt
in eodem subiecto, eò maior, multiplexque ad ea
sustentanda requiritur concursus. Concedo, plura
accidentia in eodẽ subiecto manere distincta inter
se: nego tamen requirere plures concursus susten-
tatiuos, vt quod, sed ad omnia sufficere vnũ con-
cursum sustentatiuum vt quod; quia vnũ sufficit
subiectum cum eadem potentia sustentatiua res-
pectu omnium. Ad confir. concedo, alio concu-
su sustentatiuo vt quo sustentari albedinem, alio
dulcedinem; non tamen alio vt quod: nam id,
quod sustentat omnia, & singula accidentia vt
quod est ipsum subiectum per suam entitatem im-
mediate. Hoc autem prouenit ex discrimine inter
concursum subiectiuum, & effectiuum. nam
effectiuus est tantum vt quo, & ab ipsã virtute effi-
cienti distinctus; ac proinde necessariò debet mul-
tiplicari ad multiplicationem effectuum. Sub-
iectiuus completè sumptus, non est à subiecto
distinctus, sed essentialiter illud includens. Quip-
pe subiectum non solum est in actu i. respectu ac-
cidentis, sed includitur in suã ipsius causalitate
actuali, quatenus actu debet seipsum præbere vt
subiectum receptiuum accidenti. Sicut & causa
formalis actu includitur in suã ipsius causalitate

formali, quatenus actu seipsam exhibet subiecto
Hic enim causandi modus per immediatam exhi-
bitionem sui communis est omnibus causis intrin-
secis. Secus est de causã efficiente, quæ, cum sit
extrinsecã, non ingreditur actu suam causalitatem.
Cum igitur subiectum sit idem respectu omnium
accidentium, esto multiplicentur accidentia, eor-
umque concursus vt quo, non multiplicantur vt
quod; quia hic semper est vnus & idem, nempe ip-
sum subiectum actu sustentans omnia accidentia.
Ad confir. patet: Deus non per se, propter exi-
gentiam accidentium, sed per accidens, propter
multiplicationem concursuum efficientium, qui
necessariò multiplicantur ad multiplicationem
effectuum, deberet concursus completiuus sub-
iecti multiplicare. Ad 3. conced. maior, respectu
causæ efficientis, à quã causalitas recipit suum in-
trinsecum esse; neganda de subiectiua, à quã cau-
salitas eductiua non accipit suum intrinsecum esse,
nisi quatenus in illã recipitur. Ad prob. disting.
minor: quæ vera tantum est respectu actus primi,
à quo causalitas recipit suum intrinsecum esse per
productionem; non respectu actus primi, à quo
non recipit esse nisi tantum per receptionem in illo.
Confir. hoc argum. non concludit in causã finali:
potest .n. augeri causalitas efficientis, quæ est ea-
dem realiter cum causalitate finis, non autã vir-
tute causæ finalis: cum possit eadem causa finalis
per eandem bonitatem mouere agens ad produ-
cendos plures, perfectioresque effectus. Igitur
nec concludit in causã materiali. Quemquam ex
maiore causalitate completã vt quod arguatur maior
seu multiplex perfectio causæ materialis; non ex
maiore causalitate incompleta vt quo. Ex dictis
patet ad obiect. princip. Ad confir. dico, speciem
representantem infinita obiecta, idẽ esse infinitam,
quia per se & formaliter æquiualeat infinitis
speciebus representantibus seorsim infinita ob-
iecta: non enim infinita obiecta seorsim tantum
per distinctas species expressa requirunt virtutem
expressiuam infinitam, sed etiã ab vnã tantum
specie expressa; cum obiectum secundum esse in-
tentionale debeat effectiuè procedere à specie im-
pressã: ac proinde nequeunt infinita obiecta se-
cundum esse intentionale effectiuè procedere à
specie finitã. Subiectum autem solum per acci-
dens, & materialiter æquiualeat infinitis virtutibus
sustentatiuis; quia quod facerent infinitæ virtutes
sustentatiuæ, recipiendo infinita accidentia seorsim,
facere potest vnã; non propter infinitam vim
sustentatiuam, quæ ad infinita accidentia susten-
tanda requiratur, sed propter vnitatem subiecti
sufficientis ad plura accidentia sustentanda.
Ad fund. primæ patet: Ad fund. secundæ, infra.
Ad rationem Vasquez, nego conseq. nam Deus per
cognitionem beatam non exprimitur, quia non
cognoscitur in eã vt in suã imagine, sed in seipso.
Vnde solum est infinita terminatiuè & extrinsecè.
Obiecta verò infinita creata necessariò exprimen-
da essent per cognitionem intrinsecè infinitam;
quia talis cognitio succederet loco infinitorum ob-
iectorum non existentium: cum enim illa non ex-
isterent in se, deberent existere in suã imagine, vt
ab intellectu videri possent. ergo cognitio, vel spe-
cies representans illa, necessariò esset infinita; quia
deberet in esse intentionali adæquare totum esse
naturale infinitorum obiectorum: alioqui non
possent omnia obiecta in illa distinctè videri. Ad
fundam. tertie, disting. maior. Quilibet angelus
habet speciem representantem infinita individua
accidentium inchoatè & remotè, concedo; com-
pletè

172.
Ad 3. resp.

173.
Resp ad obie-
ctionẽ prin-
cipalem pa-
tet ex dictis

174.
Ad argum.

175.
Ad fund. 3i

Species dupliciter potest representare infinita individua.

pletè & proximè, nego. Explico: potest species representare infinita individua, vno modo proximè & completè; continendo formaliter infinitas indiuiduationes obiectorum; alio remotè & inchoatè, continendo radicem tantum infinitarum indiuiduationum: sicut intellectus remotè & inchoatè, non proximè & completè continet infinita obiecta: quia continet illa radicaliter, quatenus potest per species eorum compleri ad singula obiecta intelligenda. Ita species angelica continet infinita accidentia operationum radicaliter, quatenus potest per concursus Dei compleri ad singula accidentia distincta numero representanda. Est igitur in tali specie remota tantum ratio infinitorum, non completa & proxima, qualis ab aduers. ponitur.

176.

Ad 2. Quidquid accrescit obiecto in esse naturali, accrescere debet species in esse intentionali.

Ad 2. neg. minor. Ad prob. dico, si per crescere quantitativè & arithmeticè, significet crescere in eodem genere perfectionis cum obiecto representato, concedo speciem non crescere quantitativè & arithmeticè ex multitudine obiectorum, sed potius geometricè & proportionaliter. Si verò per crescere quantitativè & arithmeticè, significet, speciem tantum crescere in suo ordine intentionali, quantum obiectum in suo ordine naturali, concedo, speciem quantitativè & arithmeticè crescere ex multitudine obiectorum: quia tantum crescit virtus representatiua speciei in esse intentionali; quantum crescit obiectum in esse naturali; cum tota perfectio obiecti dearticulanda sit virtute speciei. Vnde videmus, obiecta materialia producere species sensibiles secundum omnem modum in ipsis existentem. ergo à fortiori species intelligibiles infusæ à Deo ad representanda intuitivè obiecta, debent continere illa secundum omnes perfectiones in illis existentes; alioqui non essent adæquatè expressivæ omnium, quæ sunt in obiecto.

177. Dupliciter potest aliquid ordinis superioris continere aliquid ordinis inferioris.

Ad illud verò quod dicitur, posse speciem finitam altioris ordinis representare infinita ordinis inferioris, Resp. posse aliquid superioris ordinis continere aliquid ordinis inferioris, 1. modo virtute; quia vi suâ potest attingere inferius: 2. modo ordine tantum & superioritate; quia vnum est superius, aliud inferius; quod quantumcumque crescat infinitivè, numquam attinget, quod attingit finitum superius. Quando superius continet inferius 1. modo, rectè sequitur ex infinitate effectuum, vel obiectorum inferioris ordinis infinitas aliqua ordinis superioris, non quando 2. modo. Quia quando superius virtute continet inferius, infinitatur virtus superioris ex infinitate inferioris ob virtutalem continentiam illius; non quando continet tantum ordine, cum non debeat illud in suâ virtute continere: nec infinitatur quoad intensionem, sed quoad entitatem & perfectionem hoc pacto: Ad representanda duo obiecta requiritur virtus finita altioris ordinis: ergo ad representanda plura, virtus finita altioris ordinis: ergo ad representanda infinita, virtus supremi ordinis. Repugnat autem in quâvis serie, in quâ sunt infinita producibilia, produci supremum talis seriei: ergo cum intra ordinem naturæ sint infinitæ series ordinum rerum, implicat, vt in quâlibet producatur supremum talis seriei. ergo implicat, vt in serie specierum representantium plura & plura obiecta, specie vel numero distincta, producatur suprema species talis seriei. Probo minor. 1. inductione: Implicat suprema creatura in totâ serie creaturarum possibiliū; supremum indiuiduum in quâlibet serie indiuiduorum perfectiorum; suprema virtus in serie virtutum maiorum: ergo pariter implicat suprema species in serie specierum perfectiorum. 2. su-

Repugnat produci posse supremum in illa serie, in qua sunt infinita producibilia.

premū cuiuscunque infinitæ seriei esset infinitum: nam ex calculatione infinitorum, supra quæ euhitur supremum talis seriei; necessariò resultat in extremo calculato aliqua infinitas entitativa & perfectionalis. Si enim ad representanda duo obiecta requiritur species talis perfectionis & entitatis; ad representanda verò plura requiritur species perfectioris entitatis: ad representanda infinita requiritur species supremæ perfectionis & entitatis: Igitur talis species erit infinita in perfectione & entitate, cum perfectior in totâ serie infinitarum specierum produci nequeat. Dices. Datur lumen gloriæ intra seriem luminum intellectualium supremum; & tamen illud infinitum non est: ergo non implicat dari supremum serie. Resp. negando, lumen gloriæ esse supremum in suo ordine: cum semper dari possit perfectius lumen, saltem indiuidualiter intra eundem ordinem. Dicitur autem supremum respectu reliquorum luminum naturalium, ad quæ non comparatur vt supremum eiusdem ordinis, sed diuersi: ita homo dicitur suprema creatura respectu reliquarum corporalium. Id autem quod implicat, est, vt detur supremum in quolibet ordine & serie infinita.

178. Obiectis. Solutio.

Ad 3. quælibet potentia creata continet infinitos effectus indiuiduales solum remotè & inchoatè quatenus compleri potest per actualem concursus causæ 1. non proximè & completè, quo pacto per aduers. species representatiua infinitorum obiectorum contineret obiecta infinita.

179. Ad 3.

Ad 4. nego consequ. quia in continuo non dantur partes actu distinctæ, sed vna simplex entitas finita diuisibilis in partes non tot, quin plures. Nec partes infinitæ in continuo sunt omnes determinatæ extensionis, alioqui conficerent infinitam extensionem: infinita vero indiuidua singula & omnia sunt determinatæ perfectionis. Ad confirm. neg. maior; nam species representans infinitas partes continui, non est infinita, quia autem indiuidua representata essent infinita, etiam species completè & distinctè illa representans foret infinita. Ratio: species suam perfectionem non solum desumit ex natura, sub quâ indiuidua representata continentur, sed ex ipsis indiuiduis representatis; quia non solum representat distinctè naturam, sed distinctè omnia & singula infinita indiuidua. Vnde talis species æquivaleret infinitis speciebus representantibus singulis singula indiuidua distinctè & dearticulatè.

180. Ad 4.

181. Ad conf.

Ratio.

SECTIO X.

An quo superior est Angelus, eo per universaliores species intelligat?

PRIMA sent. neg. Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ista opinio & ad ult. arg. 1. y. b. e. ibid. Bassol. cit. Bado. d. n. 8. § 4. & 5. Aureol. dist. 11 q. 2. ar. 2. Primum fundam. repugnat species representatiua plurium distinctè: ergo & universalior aliâ in representando. 2. hæc universalitas specierum tantum ponitur ad salvandam superioritatem angeli intelligentis: sed hæc saluari potest per intelligere perfectius, citius, & limpidius, cum iisdem speciebus. 3. ex oppositâ sent. sequeretur, creati posse angelum, qui omnia intelligeret per suam essentiam: nam ponatur supremus intelligere omnia per decem species; creati posset alius superior & superior, qui intelligeret per species pauciores & pauciores: ex quo tandem deueniretur ad aliquem, qui omnia intelligeret per vnam

182. 1. Sent. neg.

Prob. 1.

2.

3.

nam speciem. Quo dato creari posset superior, qui omnia intelligeret per suam essentiam: cum supra modum intelligendi omnia per unam speciem, non detur alius modus intelligendi eadem omnia uniuersalior, quam per propriam essentiam.

Secunda docet, neutrum posse probabili ratione, aut coniectura affirmari: *Vasquez. 1. p. disp. 203. c. 4. inclinatur Molina 1. p. q. 55. ar. 3.* Quia tota res hæc est à nostro sensu & humanâ Philof. remota, nec certa suppetit ratio alterutrius partis asserendæ.

Tertia affirm. *S. Thom. 1. p. q. 55. ar. 3. & Thomist.* tam verum quam recēte. probabilior est; ex Dionys. Arcop. lib. de cæl. hierar. c. 12. ubi ait, angelos inferiores participare scientiam angeli superioris, modo tamen inferiori, & minus uniuersali. Nec loqui potest de scientiâ supernat. quâ inferiores illuminantur à superioribus: nam *ibid.* subdit, easdem proprietates, quas habent superiores, habere inferiores, licet modo dissimili & inferiori: cum tamen non eandem scientiam supernat. habeant superiores, & inferiores: multa enim per reuelationes cognoscunt superiores, quæ ignorant inferiores. Eadem sent. habetur in lib. de causis prop. 10. & in *Præculo apud S. Thom. lect. 10. in cit. lib.*

Prima ratio. Species infunduntur angelis, ut adæquata principia actuum: sed quò angelus est superior natura, eò unico actu plura intelligit: ergo quò est superior natura, eò per uniuersaliores species intelligit. Maior constat; nam species essentialiter ordinantur ad actus, ut principia productiua eorum: ergo singulæ debent singulis actibus adæquari, ut quantum se extendunt actus formaliter exprimendo, tantum se extendant species virtualiter representando. Species .n. expressa adæquari debet impressæ, cum hæc ad illam ut causa ad effectum proximè ordinetur. Minor prob. quò Angelus est superior natura, eò perfectiorem habet intellectum: perfectior autem intellectus non solum postulat clariùs, sed etiam plura actu simul intelligere: nam quò perfectior est sensus, eò plura simul actu cognoscit: quò altior est virtus, eò ad plures effectus producendos se extendit. Quia quò perfectior est virtus, eò est in seipsa uniuersalior & simplicior, ut patet in Deo, in quo virtus est uniuersalissima & simplicissima, per unicum medium tendens ad omnia intelligibilia. Confirm. quò virtus est simplicior, eò minorem postulat compositionem: ergo pauciora requirit componentia. ergo quò intellectus angeli est perfectior & simplicior, eò pauciores postulat species intelligibiles, cum quibus componat unum proximum principium intellectuum; atque ad eò uniuersaliores in representando postulat species: quippe qui per pauciores debet posse eadem intelligere, quæ per plures imperfectior.

Secunda. Intellectus angeli superioris est specie diuersus ab intellectu inferioris: ergo & propria operatio unius erit diuersa à propria operatione alterius; nam quæuis potentia per se primò specificatur à proprio actu: Antec. constat; nam intellectus angeli est adæquata proprietatis naturæ angelicæ: ergo si natura unius specie differt à naturâ alterius, etiam vis intellectiua unius specie differt à vi intellectiua alterius: ergo & species adæquata unius à specie adæquata alterius: nam species per se primò ordinatur ad actum, ut proximum principium illius: at sola maior claritas non inuehit specificam differentiam, ut per se claret; nam solum intendit speciem intra eundem gradum specificæ perfectionis.

Obiicies 1. Leo essentialiter differt ab equo; &

tamen visus unius non differt à visu alterius: ergo etiam si vnus angelus essentialiter differat ab alio, non propterea intellectus unius differet ab intellectu alterius. 2. posset actus unius differre ab actu alterius penes propriam cuiusque essentiam, esto non differat penes alia obiecta extrinseca & secundaria. Resp. ad 1. neg. conseq. nam visus fuit à gradu generico animalis, in quo loco conuenit cum equo. Vis autem intellectiua angelica fuit tam à gradu generico, quam specifico angeli. Est enim hæc adæquata proprietatis naturæ angelicæ, quæ tota intellectiua est, sicut tota immaterialis est. Visus autem non est adæquata proprietatis leonis, aut equi. Ad 2. nego antec. nam propria operatio angeli differre debet penes quodcunque obiectum ad æquatum operationis angelicæ.

Ad 1. primæ, nego antec. ut *sect. 8.* Ad 2. nego minor. nam omnes angeli intelligunt æquè citò, quia omnes intelligunt per species proprias, & absque vilo impedimento. Nec sola maior limpiditas seu claritas intelligendi sufficit ad distinguendam specificè operationem unius ab alterius. Ad 3. nego sequel. Ad summum, n. deueniretur ad angelum, qui omnia inferiora intelligeret per unicum speciem, & seipsum per propriam essentiam. Quod si creetur alius superior, intelliget eadem per speciem uniuersaliorē: siquidem per talem speciem intelligeret omnia, quæ intelligit proximè inferior, & præterea ipsum inferiorem: nam hic per suam speciem intelligit tantum inferiora, non seipsum; quia seipsum intelligit immediatè per propriam essentiam. Unde semper uniuersalior foret species angeli superioris, quam proximè inferioris; quia præter obiecta, representata à specie inferioris, representaret ipsum inferiorem, qui non esset representatus à specie inferioris; nam ille seipsum immediatè intelligeret per propriam essentiam. Ad fundam. secundæ, parer.

SECTIO XI.

Quo pacto Angeli superiores intelligant per species uniuersaliores?

Ratio dub. si quò angelus est natura superior, eò debet per uniuersaliores species intelligere, cum multò plures sint angelorum naturæ, quam rerum materialium essentia, quæ possint per intelligibiles species representari, multò citius, quam deueniatur ad supremum angelum, assignandus erit aliquis, qui omnes res materiales intelligat per unicum speciem, atque ad eò per unicum actum, quia species respondet actu, Quin etiam ulterius sequeretur, dari angelum, qui omnes res materiales & immateriales intelligeret per unicum speciem. nam qui per unicum speciem intelligeret res omnes materiales, per aliam speciem intelligeret omnes angelos inferiores se: eo quò multò plures essent res materiales quoad species, & indiuidua, quam angeli inferiores se. Confr. saltem in angelis, quos Deus condere posset inferiores infimo, hæc regula locum non haberet. nam ponamus infimum de facto singulas naturas intelligere per singulas species: si crearetur inferior infimo, non posset per species minus uniuersales intelligere; quia non posset habere species minus uniuersales, quam habeat anima separata: sed hæc ad minimū habet species representantes singulas naturas specificas. ergo tam infimus, quam inferior infimo intelligeret per species æquæ uniuersales.

183. Sent. doct.

184. Sent. Probabilis affirmat.

185. Conclus.

Inductio à priori.

186. Conf.

187. Prob. 2. concl.

188. Obiecto 1.

20. 189. Resp. ad 12.

Ad 2.

190. Satisfit 1. sent. argum.

191. Ad 3.

Ad fundam. secunda.

192. Ratio dub.

193. Confirma.

194.
1. Sent.

Prima sent. *Hervæ. in 2. dist. 3. qu. 4. art. 4. Agid. 2. p. dist. 9. 2. a. 2. in resolut. 4. dub. Ferrar. 2. con. Gem. 98. §. Circa conclus. negantium. quæcumque superioritatem sufficere, ut unus angelus intelligat per species uniuersaliores, quàm aliis; sed requiri superioritatem ordinis: reliquos verò eiusdem ordinis intelligere per species æquè uniuersales, sed vnum clariùs & limpidius alio, secundum quod vnus excedit alium in specificâ perfectione intra eundem ordinem hierarchicam. Ad quam ex parte inclinât *Bann. 1. p. qu. 5. §. art. 3. §. Nobis vero; probabilem censet Zumel. lib. d. q. 2. concl. 1. Fundam. sicut plura animalia distinguuntur specie non per plures, aut pauciores vires sensitivas, sed per eandem perfectiores: ita & angeli distingui possunt specie, non per plures, aut pauciores species intelligibiles, sed per eandem perfectiores.**

195.
2. Sent. pro-
culdubio
S. T. 1077.

Secunda affirmat, quamlibet superioritatem, etiam specificam intra eundem ordinem hierarchicum sufficere, ut per uniuersaliores species intelligat: *S. Tho. 1. p. q. 5. §. ar. 3. & q. vn. disp. de anim. ar. 7. ad 5. Quibus in locis absolute docet, quo angelus est superior natura, eò per uniuersaliores species intelligere: Capred. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 1. concl. 7. & ar. 3. Caiet. 1. p. q. 5. §. ar. 3. magis inclinât Bannex: sequitur Zumel q. 2. prop. 3. Valent. pu. 3. Suar. lib. 2. de angel. c. 16. Colligitur ex nostris principiis: quia non solum angelus ordine, sed etiam specie superior perfectiorem habet intellectum; atque ad eò operationem; & consequenter speciem uniuersaliozem: cum ad operationem specie diuersam sola species intensiue perfectior non sufficiat.*

196.
Difficultas
in assignan-
da uniuersalitate.
Dupl. & assignatur.

Duplicem assigno uniuersalitatem in speciebus angelicis; vnâ in ordine ad plures & plures quidditates existentes; alteram in ordine ad plura & plura indiuidua, tam existentia, quàm futura, non autem possibilis: (Suppono ex communi sent. angelum non habere species rerum possibilium) cum hoc tamen discrimine, quòd indiuiduorum existentium incorruptibilem angelus habeat species completas; corruptibilem incompletas, completas virtute causæ r. ad exigentiam indiuiduorum, quando actu existunt, ut infra. Primam uniuers. habent species angelorum diuersi ordinis: secundam species angelorum diuersæ tantum nature specificæ.

197.
Saluatur 1.

Per hanc duplicem uniuers. saluo r. quòd nunquam de facto deueniri possit ad angelum, qui res omnes materiales intelligit vnica specie, cum multò plures sint species rerum materialium, quàm angeli ordine diuersi. Quare si angeli infimi ordinis intelligunt per species representantes, ex. gr. duas, aut tres quidditates, angeli superioris ordinis intelligent per species representantes quatuor, aut sex quidditates. Sic autem gradatim ascendendo, cum nouem tantum sint angelorū ordines, nunquam deuenietur ad aliquem, qui cunctas quidditates materiales, aut immateriales intelligat per vnica specie.

198.
Saluatur 2.

2. Quòd etiam angelus specie perfectior uniuersaliores habeat species; nam eadem species representans duas, aut tres quidditates, representare potest illas in ordine ad plura & plura indiuidua. Nam, ut *sed. 4.* non hoc ipso, quòd species representat aliquam naturam, representat distinctè & dearticulatè omnia indiuidua illius nature.

199.
Saluatur 3.

3. Quo pacto Deo creanda angelos inferiores, & inferiores infimo, saluetur uniuersalitas specierum; tam in angelis creabilibus superioribus, quàm in quolibet creabili inferiori respectu anime rationalis. Nam in quolibet angelo inferiore infimo concrearetur species representans eandem quidditatem, representatam à specie infimi, cum

paucioribus indiuiduis respectu superioris, cum pluribus respectu anime rationalis.

4. Quo pacto supremus eiusd. ordinis cognoscat infimum eiusd. per speciem uniuersaliozem, quam cognoscat alius inferior supremo eiusd. ordinis. Quia licet tam supremus quàm inferior supremo comprehendat infimum eiusdem ordinis, tamen supremus cognoscit illum in ordine ad plura indiuidua angelica, quàm cognoscat inferior: nam in nostra sent. quælibet species angelica habet plura indiuidua sub se.

Obiicies 1. omnia indiuidua virtute continentur in natura specificâ: ergo eadem species representans naturam specificam representabit omnia indiuidua sub illâ contenta. Confirm. species angelica est species comprehensiuâ: nature inferioris; ergo representat omnia indiuidua illius: non n. solum tendit ad causam, sed ad omnes effectus possibili contentos in causâ.

Resp. neg. conseq. nam indiuidua non continentur actu & formaliter, sed potestate tantum in natura specificâ, eo modo quo differentia continentur in genere. Quare ex intuitiua cognitione vnus non sequitur intuitiua, sed ad summum abstractiuâ alterius. Ad confirm. nego conseq. nam de ratione comprehensionis notū est, nisi intrinseca & substantialia rei comprehensæ exprimere: indiuidua autem non sunt intrinseca & substantialia nature, sed solum extrinseca & accidentalia nature: alioqui nullus superior comprehendere posset inferiorem, quia nullus superior naturaliter cognoscere potest secreta cordis inferioris, aut omnes actus, quos inferior vel in seipso, vel in alieno subiecto, vti sunt motus locales, producere potest.

Obiicies 2. Plures sunt angeli creabiles inferiores infimo, quàm indiuidua, in ordine ad quæ per vnâ speciem infimus representat naturam inferiorem. ergo non potest in singulis creabilibus, inferioribus infimo, assignari species quoad uniuersalitatem diuersa. Antec. prob. creabiles inferiores infimo sunt infiniti; indiuidua, in ordine ad quæ species infimi representat naturam aliquam inferiorem, sunt finita. Resp. neg. antec. eiusque prob. Quia perfectionalis, siue entitatiua distantia, quæ est inter animam rationalem, & infimum angelum, est entitatiue finita; cum sit inter terminos finitos entitate & perfectione.

Dices. Possunt intra latitudinem extensionis finitæ dari partes infinitæ, minores secundum extensionem: ergo possunt intra distantiam perfectionis finitæ, creari angelorum essentia infinitæ, inferiores & inferiores secundum perfectionem. Respondeo negando consequent. Nam in quantitate non datur terminus determinatus quoad minoritatem: sicut in angelis datur terminus quoad inferioritatem determinatus, qui est ipse animus rationalis, qui in genere substantia intellectuales est determinatæ perfectionis. Vnde retorqueo argum. Implicat intra latitudinem extensionis finitæ, dari partes quantitatis infinitas maiores vnâ certâ & determinatâ: ergo implicat intra distantiam essentialis perfectionis finitæ, dari essentias infinitas, superiores vnâ certâ & determinatâ: nam quilibet angelus inferior infimo debet esse superior animo rationali, secundum determinatam perfectionem specificam.

Ex dictis patet ad fund. primæ, dispar est ratio de numero potentiarum, & de uniuersalitate specierum; ille sequi potest ad quemcumque gradum superiorem (idem enim potentiarum numerus est

200.
Saluatur 4.201.
Obiiciunt 1.

Conf.

202.
Resp.

Ad conf.

203.
Obiiciunt 2.204.
Resp.205.
Iustitiam.Instantia
soluatur.206.
Adfundam.

1. sent. patet.

est

est in supremo, ac in infimo angelo) hæc cum per se primò ordinetur ad proprium modum operandi uniuscuiusque naturæ cognoscentis, consequi non potest ad quemcumque gradum genericum, sed ad proprium & differentialem naturæ.

DISPUTATIO X.

De cognitione Angelorum respectu rerum immaterialium.

1. *Supereff dis- putandum de Deo.*

TRIPLEX est obiectum immateriale respectu angeli cognoscentis; propria substantia; re iquæ intelligentiæ creatæ, cum intelligentiis includendo etiam animas separatas; & Deus ut est naturale obiectum intellectus creati. Certum est notitiâ abstractivâ per effectus, Deum à quovis angelo cognosci, & quidem perfectiori nobiliori que modo, quàm ab homine. Sola supereff concertatio, an ille ab angelo naturaliter cognoscatur; distinctè & quidditatiuè non quidem in seipso ac in propriâ essentiâ; est enim hæc cognitio indebita naturæ, solis beatis communicanda beneficio luminis gloriæ; quidquid *Bacho. in 2. dist. 4. art. 3. §. 4. & 5.* in oppositum dicat, asserens potuisse de possibili, talem visionem intuitivam Dei esse connaturalem creaturæ; contra quam *1. tom. disp. 9. §. 6.* sed in suâ specie, ac in proprio repræsentativo, distinctè tamen & quidditatiuè.

Bachoni opinio improbat.

An Angelus naturaliter cognoscere possit Deum quidditatiuè per propriam speciem distinctè eius essentiam repræsentantem?

2. *1. Sent. affir.*

PRIMA sent. affirm. *Scoti in 2. dist. 3. q. 9. & quodlib. 7. §. Secunda concl. & quodlib. 14. 1. yche. ibid. Mayo quodlib. 4. §. Circa 2. Aureol. in prolog. q. 2. ar. 3. & 4. Ocham. q. 1. ar. 5. & ad 9. dub. Rubio q. 1. Maior. in 2. dist. 3. q. 5. Marfil. q. 7. art. 1. p. 2. concl. 8. Inclinant Gabr. in 2. dist. 3. q. 2. art. 2. concl. 3. & Bacho. cit. §. 2. & 3. Scotum sequuntur quoad possibilitatem tantum, non quoad connaturalitatem talis speciei, Bassol. in 2. dist. 3. q. 3. §. Contra ipsam, & in prolog. q. 1. art. 1. ad 8. Molina 1. p. q. 1. art. 2. disp. 4. & q. 56. art. 3. & c.*

3. *Explicat Scotus sent. suam.*

Docet igitur *Scotus*, possibile esse speciem divinæ essentiæ, quæ ipsam distinctè & quidditatiuè repræsentet, eamque naturalem esse angelo, quia complet principium eius intellectivum in ordine ad actum, & obiectum naturaliter ab angelo cognoscibile. Etsi eadem species vocari possit supernaturalis ex parte efficientis, quatenus non potest angelus propriis viribus illam acquirere: nequit enim propriis viribus acquirere, nisi quæ in re creatâ continentur: species autem divinæ essentiæ in nullâ re creatâ continetur; quia nulla res creata continet propriam intelligibilitatem divinæ essentiæ. Nec talis species à Deo necessariò, sed liberè tantum producit. Cæterum ut probet suam sent. distinctam notitiâ intuitivam ab abstractivâ in eo, quòd intuitiva immediatè causatur ab obiecto, & ad illud immediatè terminatur in seipso existens, & præsens præsentia reali: propter quod dicitur cognitio rei existentis, ut existentis formaliter. Abstractiva verò, nec causatur ab obiecto immediatè, sed ab

Quid notitia intuitiva apud Scoti.

cuius specie impressa: nec immediatè terminatur ad rem, ut in seipsâ existentem, & præsentem præsentia reali, sed tantum intentionali. Vnde dicitur abstractivæ ab existentia, non quòd illam non exprimat obiectivè & intentionaliter, nam quidquid continet obiectum ipsum in esse naturali, exprimere potest propria eius species in esse intentionali, sed abstrahit tantum ab existentia reali obiecti in seipso existentis; quia non fertur ad obiectum, ut in seipso realiter existens, sed ut existens intentionaliter in suo repræsentativo. Nam si intuitiva cognitio non haberet obiectum in seipso existens secundum esse naturale, non posset vi talis cognitionis potentia cognoscere obiectum, quia ex vi talis cognitionis non potest cognoscere, nisi quod in seipso existit. Confirm. alioqui conseruari posset intuitiva cognitio, absente obiecto. & tunc aut videretur obiectum ut præsens; aut non videretur ut præsens: utrumque pugnat cum naturâ cognitionis intuitivæ, quæ nec terminari potest ad obiectum, nisi ut præsens, nec ad illud terminari potest ut præsens, si re ipsa sit absens aut corruptum. Contrà verò cognitio abstractiva, etiam si non habeat obiectum in seipso existens ac præsens, adhuc vi talis cognitionis potentia cognoscit obiectum; nam siue illud in seipso existat, siue non existat, semper vi talis cognitionis potentia eodem modo illud cognoscit. Quia id quod immediatè terminat cognitionem abstractivam, non est obiectum in propria naturâ existens, sed in suo repræsentativo expressum. Vnde per accidens est ad terminandam cognitionem, quòd in seipso existat. Rursum subdistinguit cognitionem abstractivam, in distinctam, & confusam. Confusa est, quæ ad obiectum tendit, vel per alienam speciem, vel sub ratione aliquâ communi & genericâ. Distincta est, quæ ad obiectum tendit per speciem propriam, & sub ratione specificâ, & quidditatiuâ rei. Probat, angelum naturaliter cognoscere Deum cognitione distinctâ & quidditatiuâ per propriam speciem ipsius. 1. naturalis beatitudo angeli excedit naturalem beatitudinem hominis, etiam existentis in statu innocentia: sed homo in statu innocentia habere potuisset distinctam notitiam de Deo; alioqui non potuisset habere perfectam volitionem ultimi finis; nam hæc supponit illam: ergo à fortiori angelus, cui perfectior beatitudo naturalis debetur, eandem distinctam cognitionem de Deo ultimo fine in purâ naturâ habuisset.

Discrimen hoc constat à posteriori.

Conf.

à priori.

Duplex cognitio abstractiva apud Scotum.

4. *Prob. Scot. 1.*

5. *Prob. 2.*

6. *Prob. 3.*

Confirm.

2. Talis species non implicat: igitur concedenda est angelo. Nam perfectior cognitio de Deo concedenda est angelo, quàm homini: sed homini conceditur cognitio Dei confusa per effectus: ergo angelo distincta per propriam speciem. Anteced. prob. non repugnat similitudo expressa distinctè repræsentans Deum, ut constat de visione beatâ; ergo nec impressa, virtualiter repræsentans eundem, cum maior sit similitudo formalis, quàm virtualis. 3. Intuitiva visio Dei transiens relinquit distinctam memoriam sui obiecti, ut constat de Paulo, qui transeunte actu visionis Dei, quem in raptu vidit, recordabatur *arcana Dei*, quæ per illam viderat. ergo possibilis est species, quæ distinctè & abstractivè Deum repræsentet. Quia memoria, quam transeunte actu beatifico Paulus habebat de Deo, non erat de obiecto realiter præsentem, & existente in se, sed in suâ specie ab actu visionis relicta. Nam si per impossibile tunc Deus non extitisset in se, adhuc Paulus vi talis speciei ab actu præteritæ visionis relicte, distinctè recordatus fuisset obiecti ant. à visu. Confirm. potuisset Deus eandem speciem abstra-

abstractiuam Deitatis, quæ relicta est in Paulo ex actu visionis, infundere eidem ante actum visionis: ergo tunc distinctè cognouisset Deum abstractiuè, absque præuâ cognitione intuitiuâ Deitatis.

7.
Prob. 4.
S. August.

4. Auctoritate August. 4. de Gen. ad litt. c. 24. docentis, in angelis fuisse cognitionem matutinam creaturarum in Verbo ante vespertinam earumdem in proprio genere. Nequit autem ea cognitio matutina intelligi pro cognitione beatifica supernat. nam hæc in angelis non præcessit cognitionem vespertinam in proprio genere, sed subsequuta est: quia prius angelus fuit viator, quàm beatus, & in viâ cognouit creaturas in proprio genere. Igitur cognitio matutina creaturarum non potuit præcedere, nisi in Deo naturaliter cognito cognitione abstractiuâ & quidditatiuâ.

8.
Verus neg.

Secunda negat, possibilem esse huiusmodi speciem distinctè & quidditatiuè repræsentantem diuinam essentiam: Alens. 2. p. q. 24. me. 1. Henric. quod lib. 4. q. 9. S. Thom. 1. p. q. 56. art. 3. & q. 18. de verit. art. 1. Bonau. in 2. dist. 3. p. 2. ar. 2. q. 2. Capreol. q. 2. art. 1. concl. 6 & art. 3. ad argum. contra 6. concl. Egidij dist. 3. p. 2. q. 2. art. 1. in resol. 2. dubij, §. Redeamus, Durand. in prolog. q. 3. Ferrar. 2. con. gen. c. 98. §. Sed eum, Caiet. 1. p. q. 56. ar. 3. Bannez. ibid. concl. 1. dub. 1. Zaniel q. 1. Valent. pu 3. Arrub. disp. 166. c. 2. Suarez lib. 2. de angel. c. 17. Quæ verior est. Ratio Durand.

9.
Ratio Durand.

Nequit cognitio abstractiua cuiuscumque rei esse prima, sed necessariò sequitur ad aliam priorem. Sed in puro viatore nequit præcedere aliqua cognitio, ex quâ abstractiua notitia de Deo deducatur: ergo nequit in puro viatore esse cognitio abstractiua Dei. Maior prob. 1. cognitio abstractiua, quam habet Deus de creaturis possibilibus; & abstractiua, quam habet angelus de aliis rebus, sequitur ad intuitiuam cognitionem propriæ essentia: & ante notitiam abstractiuam hominis semper præcedit intuitiua cognitio sensus. 2. prima cognitio necessariò est entis in actu, quia non ens cognosci non potest, nisi per ens: neque ens in potentiâ, nisi per ens in actu, 9. metaph. Sed cognitio entis in actu necessariò est intuitiua, quia fertur in rem, vt præsentem secundum actualem existentiam ipsius, nullâ aliâ cognitione, aut cognito mediante; cum ipsa sit prima cognitio, primumque cognitum. Minor primi syllog. prob. vel talis cognitio esset cognitio Dei; & non: quia aut illa esset abstractiua, & adhuc illam alia cognitio præcederet; de qua iterum quæreretur, & sic in infinitum. Aut intuitiua: & hæc cum sit beatifica, nequit esse in viatore, cum destruat statum viæ. Vel talis cognitio esset obiecti creati: & non; quia ex nullo præcognito creato deduci potest quidditatiua cognitio Dei. Sed contrâ: tunc tantum vera est maior, quando abstractiua cognitio originatur ex intuitiuâ eiusdem obiecti. Atque hoc tantum probat inductio. Secus quando aliunde infunditur: potest autem Deus infundere intellectui humano abstractiuam cognitionem rei, cuius nulla præcessit intuitiua sensus. Ad prob. nego maior. quia potest Deus infundere intellectui angelico primam cognitionem alicuius entis possibilis: & tunc prima cognitio, quam haberet angelus de tali obiecto, non esset entis in actu, prout in actu; quia non tenderet ad illud vt præsens secundum actualem existentiam ipsius. Ratio: licet, quando abstractiua, & intuitiua naturali modo originantur ab obiecto, vna præcedat aliam; quando tamen infunditur à Deo, potest abstractiua præcedere intuitiuam, quia talis ordo non est essentialis: de facto enim infunditur cognitio abstractiua fidei an-

Inductio.

Ratio.

10.
Ratio Durand. displicet.

Possibilis est prima cognitio rei abstractiua.

te intuitiuam eiusdem obiecti. Vnde ad illud; Non ens non potest cognosci, nisi per ens actu, nec ens in potentiâ, nisi per ens actu; distingo de ente in actu, vel in ratione cognoscendi, concedo; quia, nisi præhabeatur species entis in potentiâ, non poterit distinctè cognosci; vel in ratione obiecti cogniti, nego; quia non est necesse ad cognoscendum ens in potentiâ, vt prius cognoscatur ens in actu, sed potest immediatè cognosci ipsum ens in potentiâ per propriam speciem ipsius, à quâ tantum pendet distincta cognitio cuiuscumque entis, quam speciem potest Deus infundere ante realem productionem obiecti.

Secunda. Quidditatiua cognitio rei fertur ad omne id, quod constituit essentialiter obiectum: actualis existentia & præsentia constituunt essentialiter Deum, vt Scotus concedit in 1. dist. 1. q. 2. art. 2. ad 2. & ratio demonstrat, nam de essentia Dei est esse ens necessarium, & à se, atque adeò actu existere; implicat igitur notitia quidditatiua, & non intuitiua Dei: siquidem implicat notitia quidditatiua, quæ non fertur ad quidditatem rei. Contra: non negat Scotus, cognitionem abstractiuam ferri in existentiam rei, obiectiuè tantum expressam, non in seipsam præsentem. Duplex enim est existentia, obiectiua seu in esse cognito, & subiectiua seu in esse reali. Quando igitur docet Scotus, cognitionem intuitiuam ferri in rem existentem, vt existentem, rã vt existentem reduplicat existentiam rei in se ipsa, ac in suo esse reali, per quod discriminatur ab abstractiuâ, quæ non fertur ad existentiam rei in se ipsa, ac in suo esse reali, sed obiectiuè & in esse intentionali, vt constat ex quodlib. 13. §. Circa 2. ad 2. vbi docet, per cognitionem abstractiuam cognosci posse existentiam obiecti, non minus quàm essentiam eiusdem: licet differat ab intuitiuâ, quia hæc fertur ad rem in se ipsa existentem extra intellectum; illa verò ad rem existentem in suo repræsentatiuo. Ad argum. dist. maior. Cognitio quidditatiua fertur ad omne id, quod constituit essentialiter obiectum in seipso, & in esse reali, nego; vt expressum in suo repræsentatiuo, & in esse intentionali, concedo. Sed actualis existentia, & præsentia in seipsa, & secundum esse reale, constituit Deum in se ipso, concedo: constituit Deum vt expressum in suo repræsentatiuo, & in esse intentionali, nego. Igitur implicat cognitio quidditatiua, & non intuitiua rei, nego conseq. quia vt cognitio sit intuitiua, non est necesse vt feratur ad existentiam rei secundum se, sed sufficit vt feratur ad existentiam rei vt intentionaliter expressam in specie. Tertia. Cognitio quidditatiua distinctè fertur ad essentiam Dei: essentia Dei includit Trinitatem personarum, aut saltem communicabilitatem ad tria supposita: ergo angelus per huiusmodi speciem naturaliter cognosceret mysterium Trinitatis. Sed nil concludit contra Scotum: quia ipse concedit, posse intuitiuè cognosci essentiam, non cognitio personis. Et esto non posset, sicut fortasse nec sine communicabilitate; cognosci tamen posset abstractiuè; quia cum abstractiua non feratur in rem in seipsa existentem, sed in suo repræsentatiuo re-lucentem, posset eius repræsentatiuum limitari ad repræsentandam rem secundum vnâ perfectionem, & non alias, quas res ipsa includit in esse reali.

Efficax igitur ratio est ex nostris principiis 1. ro. disp. 9. sect. 3. & 4. Omnis species siue impressa, siue expressa, quæ non est tantum pura tendentia ad obiectum in seipso existens, sed virtualis, aut formalis expressio rei in esse intelligibili & obiectiuo, continere debet in esse intentionali, quidquid obiectum,

11.
Secunda ratio aliorum, non est ad mentē Scoti.

Cognitio abstractiua est abstractiua existentia obiectiua.

Ad argum. in 2. ratione additum resp.

12.
Tertia ratio aliorum,

nec concludit contra Scotum.

13.
Ratio efficax implicanti assignatur.

atum, ut representabile per talem speciem continet in esse naturali; implicat autem species impressa, vel expressa, quæ in esse intentionali contineat, quidquid Deus ut quidditatiuè representabilis continet in esse naturali: ergo implicat species impressa, vel expressa, quæ Deum intentionaliter, & abstractiue representet secundum quidditatem, quam Deus continet in suo esse naturali. Maior prob. species, quæ non est tantum pura tendentia ad obiectum in se ipso existens, substituitur loco obiecti, exprimendo illud potentia cognoscenti obiectiue, & intentionaliter, supplens per huiusmodi esse intentionale, quod obiectum faceret per suum esse naturale, si esset præsens cognoscenti. Est enim species, teste Scot. in 2. dist. 3. q. cit. & quodlib. 14. §. Ad ista, quoddam imitatum obiecti. Minor ostend. talis species necessariò esset infinita secundum esse intentionale. Quia deberet in esse intentionali exprimere quidditatem infinitam Dei. Nam esto non necessariò debet exprimere omnes perfectiones, quas Deus continet naturaliter, eas tamen, quas quidditatiuè representaret, deberet representare illas ut diuinas, atque adeò ut illimitatas in eo genere, in quo illas representaret. Ut si representaret quidditatiuè substantiam diuinam, deberet representare illam, ut infinitam in ratione substantiæ: eodem modo si representaret quidditatiuè sapientiam diuinam, deberet representare illam, ut illimitatam in ratione sapientiæ: alioquin non representaret illam quidditatiuè & distinctè ut diuinam; quia ut diuina essentialiter reduplicat infinitatem. Implicat autem species infinita in esse intentionali: nam esse intentionale est reale, & intrinsecum speciei: est enim in specie impressa ipsum esse speciei, ut productiuum formalis expressionis obiecti, cuius est species. In specie verò expressa est ipsa formalis expressio & imago obiecti, quæ est actualis productio obiecti in esse intelligibili: & solum dicitur intentionale, ad differentiam essenaturalis obiecti. Vnde licet tale esse sit obiectiuum respectu potentia cognoscentis, cui obicitur, ut proprium idolum, in quo cernitur obiectum, cuius loco substituitur; est tamen reale & subiectiuum respectu speciei, quæ per seipsam formaliter supplet hoc munus. Confirm. ipsum esse obiectiuum & intelligibile obiecti, non est aliud quam ipsum esse subiectiuum & reale speciei: cum non aliud esse reale & constitutiuum sui habeat species, quam ipsum esse obiectiuum & intelligibile obiecti, quod Aureol. appellat esse apparens rei, quæ cognoscitur; quia apparet & obicitur cognoscenti loco rei, quæ per tale esse apparens & obiectiuum cognoscitur. Ergo quanto crescit res in esse obiectiuo & intelligibili, tanto crescit species in suo esse reali & subiectiuo. Sed quidditas Dei infinite crescit in esse obiectiuo & intelligibili, quia representari debet ut infinita, & absque termino in ratione quidditatis: ergo etiam esse reale & subiectiuum speciei debet infinite crescere, absque termino. Neque hæc valet distinctio illa, quod potest intellectus cognoscere Deum infinitum, absque eo quod illum cognoscat infinite: nam in hæc sententia idem est cognoscere obiectum infinitum, & illud cognoscere infinite; quia in hæc sententia obiectum non est extrinsecum cognitioni, sed intrinsecum; est enim cognitio seipsa formaliter exprimens obiectum secundum esse naturale ipsius, ponens illud intelligibiliter, & in esse obiectiuo præsens cognoscenti.

presentans Deum infinitum. Quia species est principium cognitionis; ergo si non implicat cognitio finita, representans obiectum infinitum, nec implicabit species finita, talis cognitionis productiuæ. Resp. dist. antec. cognitio beata representat Deum infinitum, ut pura tendentia, concedo; ut ratio, in seipsa exprimens infinitatem Dei, nego: ergo dabilis est species finita, representans Deum infinitum, ut principium puræ tendentiæ, concedo; ut principium expressionis infinitatis Dei, nego. Quia, quando cognitio est pura tendentia ad obiectum in seipso existens, non deberet in se ipsa intrinsecè & subiectiue continere infinitatem obiecti, sed solum extrinsecè, & terminatiue, quatenus ducit potentiam ad obiectum extrinsecum infinitum in se: at quando non est pura tendentia, debet ipsa in seipsa intrinsecè continere infinitatem obiecti; quia tunc cognitio per suum esse intentionale, dearticulando obiectum quoad omnes proprietates & characteristicas notas, quas continet in esse naturali, supplet naturalem infinitatem obiecti, præstando per suum esse intentionale, quod præstaret obiectum per suum esse naturale, immediate terminando notitiam cognoscentis. Quod inde patet, quia non existente obiecto secundum suum esse naturale, cognitio ut substituta loco talis obiecti, suppleret munus illius, obiciendo illud potentia, ac si esset præsens secundum proprium esse naturale. Quod fieri non potest, nisi cognitio ipsa contineat in esse intentionali & representatiuo, quidquid obiectum contineret in esse naturali: ac proinde si obiectum secundum esse naturale esset infinitum, etiam cognitio substituta loco illius deberet esse infinita.

Obiicies 2. Esse intentionale est esse imperfectum & diminutum: ergo non implicat, ut sit infinitum. Resp. neg. conseq. Nam licet comparatum ad obiectum secundum esse naturale ipsius, sit imperfectius; consideratum tamen in genere entis intentionalis & representatiui, est ens reale in suo genere perfectum. Nec contentio, speciem representatiuam obiecti infiniti, debere esse infinitam in eodem genere perfectionis, in quo est obiectum, sed in genere tantum perfectionis intentionalis.

Obiicies 3. Non est necesse, ut species sit substantia, ad hoc ut representet substantiam: ergo neque ut sit infinita, ut representet infinitum. Resp. neg. conseq. Quia species representat ut imago obiectiua. Imago non oportet, ut sit eiusdem perfectionis entitatiuæ cum imaginato; cum essentialiter sit alterius expressiua: ut patet de specie angelica representante lapidem. Requirit autem, ut in suo ordine sit tanta perfectionis, quantum perfectionis est obiectum in esse representato: quia cum esse representatum obiecti formaliter habeatur per esse representatiuum speciei, non poterit infinitum esse representatum obiecti haberi per finitum esse representatiuum speciei. Vnde licet esse representatiuum speciei non debeat crescere in eodem genere, in quo est obiectum, debet tamen in suo genere intentionali crescere tantum, quantum est obiectum in suo genere naturali. Quare sicut ut species representet substantiam, non debet esse substantia, debet tamen esse ens: ita ut eadem representet substantiam infinitam, non debet esse substantia infinita, debet tamen esse ens infinitum: quia non est necesse, ut crescat intra genus substantiæ, est tamen necesse ut crescat intra genus entis, ut representet substantiam infinitam, quia debet crescere intra illud genus, in quo est representatiua substantiæ.

Solutio.

Discrimen inter cognitionem, quæ est pura tendentia ad obiectum, & quæ in se ipsa exprimit.

16. Obiectio 2. Solutio.

17. Obiectio 3. Ratio distinctio.

Species in seipso, ut quidditas imitatum obiecti.

14. Confer. assignat. ratio.

Aureol. species est esse apparens rei.

Infinitum cognoscere in specie, idem est ac cognoscere infinite.

15. Obiectio 1.

Obi-

18. **Obiicies 4.** Species siue impressa, siue expressa non esse pura ratio cognoscendi, sed potius ratio, in qua cognoscitur obiectum, contra omnes asserentes, speciem esse medium incognitum & puram rationem cognoscendi. Concedo sequel. quoad speciem expressam; nego, quoad impressam. Nam licet utraque sit intelligibilis similitudo obiecti, sola tamen expressa est vitalis: species autem non repræsentat cognoscenti obiectum, nisi ut vitalis; quia non repræsentat illud, nisi quatenus recipitur in potentiâ ut formalis imago obiecti: sola autem species expressa recipitur in potentiâ ut formalis imago obiecti. Impressa non recipitur, nisi tantum ut virtualis & effectiva imago obiecti; quod non sufficit ad repræsentandum obiectum potentiæ per modum vitalis imaginis. Nego autem, hoc esse contra Doctores: quin potius omnes antiquiores *Scholastici*, aut hoc expresse dicunt, aut certe supponunt; præcipue *S. Thom.* 1. p. q. 12. art. 2. & opusc. 13. & 14. & alibi, & ferè *Thomista* omnes: qui propterea communiter docent, in quavis intellectione creatâ, exceptâ beatificâ, produci verbum, ut in eo immediatè cernatur obiectum. Et *Aureolus* cum *Scoto* duplicem distinguat notitiam; alteram, quâ immediatè obiectum apparet cognoscenti, secundum esse naturale, & in seipso existens: altera, quâ tantum apparet in suo repræsentatiuo. Quoad modum verò loquendi, dicendum est, ideò Doctores quamlibet speciem vocant medium incognitum, vel quia considerant speciem expressam, non ut est ratio exprimens obiectum, illudque vitaliter obiciens potentiæ, sed ut est ratio cognoscendi obiectum. Eadem quippe species expressa & est ratio cognoscendi obiectum, & obiectum ipsum intra potentiâ intelligibiliter expressum, ut docet *S. Thom.* q. 4. de verit. art. 2. & 3. his verbis: *Idè conceptio intellectus non solum est id, quod intellectum est, sed etiam id, quo res intelligitur, ut sic id quod intelligitur possit dici & res ipsa, & conceptio intellectus. & similiter id quod dicitur, potest dici & res qua dicitur per verbum, & verbum ipsum.* Vel quia species expressa non est ratio, per quam potentia ducitur ad aliud obiectum distinctum cognoscendum, sicut creatura est ratio, quâ cognitâ intellectus ducitur ad cognoscendum Deum; sed sitit in obiecto intentionaliter expresso: cum ipsum in specie intentionaliter expressum sufficienter repræsentet rem, cuius est expressio. Vel demum quia species expressa non est ratio cognita, ut res quædam est, sed ut imago formaliter & obiectiva apparentia rei.

19. **Ad sent. Scoti resp. 1.** Non bene ipsum distinguere notitiam intuitivam ab abstractivâ in eo, quod intuitiva feratur ad rem in seipsa existentem, abstractiva verò in rem in suo repræsentatiuo expressam; alioqui Deus non haberet cognitionem intuitivam de creaturis possibilibus; quod ego falsum puto, *tom. 1. disp. 12. sect. 2.* Est igitur intuitiva cognitio omnis ea, quæ vel ad obiectum fertur in seipso existens secundum esse naturale, vel ut expressum per propriam speciem in proprio verbo & imagine naturali. Lege *Capreo. in 2. dist. 11. q. 1. art. 3. ad 5. Scoti.* Ex his patet ad confirm. ut cognitio sit intuitiva, non est necesse, ut feratur in obiectum actu præsens secundum esse naturale, sed sufficit, ut feratur in obiectum actu præsens secundum esse intentionale in propria specie expressum. Sicut corrupto visibili conferuari posset eadem numero visio: quo casu, talis visio non posset tendere ad obiectum in seipso existens, cum iam actu non existeret, sed ad obiectum in suo proprio repræsentatiuo expressum, ut *tom. 1. disp. 9. sect. 3.*

Ad 1. argum. dist. minor. Potuisset homo in statu innocentie habere distinctam notitiam de Deo naturaliter, nego; supernaturaliter, concedo: nam naturaliter non potuisset homo habere aliam notitiam, quam quæ ex effectibus creatis haberi potest. Supernaturaliter autem probabilè est, præter notitiam obscuram fidei, habiturum tunc fuisse evidentem cognitionem abstractivam ex aliquo effectu supernaturali, evidentè arguente Trinitatem personarum in unitate essentiali: qualem notitiam, præter intuitivam per visionem beatificam, concedunt communiter Theologi per scientiam infusam animæ Christi: ut *tom. 6. disp. 20.* Ceterum hæc perfectior notitia naturalis de Deo in angelo, consistit in eo, quod perspicacius ex effectibus creatis, & præcipue ex propria essentiali intuitivè cognitâ, abstractivè cognoscat existentiam Dei, quam homo. Ad 2. nego antec. Ad prob. distinguo, de similitudine expressâ quâ, concedo; de expressâ in quâ, nego. Similiter de specie impressâ, quæ sit principium similitudinis expressæ quâ, concedo; quæ sit principium expressæ in quâ, nego. Species autem, quæ à *Scoto* naturaliter angelo conceditur, necessariò est principium expressæ in quâ: nam quæ est principium expressæ quâ, non est debita viatori; quia hæc fertur in Deum in seipso existentem, ut *Scotus* fatetur. Ad 3. nego antec. intuitiva enim visio Dei solum relinquere potest in memoria distinctam speciem sui, non sui obiecti, nisi tantum confusam. Nequit enim actus producere nisi speciem sui, & hanc tantum non habebat Paulus ex præteritâ visione beatâ: quam speciem illi Deus ante actum visionis infundere potuisset. Lege *S. Thom.* 1. p. q. 12. art. 6. ad 2. Ad 4. Augustinum explicat *S. Doct.* 1. p. q. 62. art. 1. ad 3. de cognitione Verbi, non quæ illud cognoscit, vel in seipso, vel in propria specie, sed in suâ creatâ essentiali relucens: nam distinguit ibi Verbi cognitionem naturalem à beatificâ supernat. Primam habuit angelus de Verbo per cognitionem propriæ essentiali; nam cognoscens propriam essentiali, cognovit Verbum, quo essentiali facta est: quia cognoscens intuitivè suam essentiali, cognovit transcendentalem relationem ad Deum, à quo facta est. Et hæc cognitio Verbi in angelo præcessit cognitionem creaturarum in proprio genere; quia prius cognovit seipsum, & in seipso Verbum, quam reliquas creaturas.

DISPUTATIO XI.

De cognitione Angelorum respectu rerum materialium.

SECTIO PRIMA.

An Angeli cognoscant futura contingentia ex causis naturalibus?

SUPPONO 1. ex communiori *Scholast.* contra *Aureol.* in 2. dist. 11. q. 4. art. 2. & 3. angelos cognoscere posse quodcumque singulare ordinis naturalis, dum existit, tum spirituale, quàm materiale, non tantum abstractè & secundum se, quod non negat *Aureolus*, sed etiam in ordine ad omnes circumstantias individuales loci, & temporis, in quibus existit, quod negat. Nam potest materialia immateriali cognitione quoad om-

nes materiales individualesque condiciones exprime: ut patet in Deo; cui, & si consequenter eandem singularium notitiam quoad individuales condiciones loci & temporis neget Aureolus, Catholica tamen fides nobis eam negare vetat. 2. contra Scot. in 2. dist. 3. q. ult. §. Resp. angelum cognoscere hæc singularia, dum existunt, intuitivè, etiamsi ad eorum cognitionem non concurrat obiectum secundum se, sed loco ipsius species à Deo infusa: nam ad notitiam intuitivam non est necessarius immediatus influxus obiecti, sed sufficit species, obiecti vicem gerens. 3. Duplex esse futurum contingens; alterum pendens à libero arbitrio, illud immediatè causante, vel applicante, alterum pendens à causâ naturali, impedibili tamen per occursum aliarum naturalium. De priore infra: de 2. nunc. Quod potest ab angelo cognosci, 1. modo abstractivè, & in causis; 2. intuitivè, & in se. Controversia est de abstractivâ & in causâ, quæ certa sit & infallibilis.

Prima sent. docet, angelos certò cognoscere res futuras ex causâ naturali non impedibili, non autem certò cognoscere res futuras ex causâ naturali impedibili: Bonavent. in 2. dist. 7. p. 2. art. 1. q. 3. Aegid. q. 2. art. 1. Hervæ. q. 2. art. 2. Valent. 1. p. q. 57. q. sua 8. pun. 3. Zumel. ibid. art. 3. q. 1. post 4. concl. §. Ex his omnib. ut probabilem defendit Richar. in 2. dist. 7. art. 3. q. 2. Prior pars constat. Poster. prob. 1. Sapient. 8. vbi scire monstra, & euentus temporum antequam fiant, tribuitur soli Deo. 2. Ut Richard. refert, opposita sent. damnata fuit à Scholâ Paris. 3. Licet causa naturalis sit ex se ad vnum determinata, potest tamen ab aliis causis impediri: ergo nequit in eâ certò & infallibiliter cognosci effectus futurus. 4. Huiusmodi effectus sunt ex se contingentes, cum possint esse & non esse: nequeunt igitur, antequam sint, ab angelo certò cognosci. Secunda affirmat, saltem eos effectus, qui pendent ex appetitu & apprehensione animalium, non posse, antequam existant, ab angelo certò cognosci ut ex. gr. quòd tali die, vel hora tales aues sint per tale locum transitura. Bann. 1. p. q. 57. art. 3. §. Nobis, Molin. ibid. conl. 2. Fundam. cum in brutis sit aliquod vestigium libertatis, vti in pueris & amentibus, non possunt effectus, qui ex eorum appetitu pendunt, certò & infallibiliter cognosci, antequam sint. Tertia affirmat, omnes effectus dependentes à quacumque causâ naturali, etiam impedibili, nec non dependentes ab appetitu brutorum, posse ab angelo, antequam sint, in eorum causis infallibiliter præcognosci: Alens. 2. p. q. 26. me. 4. Duran. in 2. dist. 3. q. 7. & dist. 7. q. 3. Argent. dist. 7. q. vn. art. 3. qui quamvis concl. 2. neget, ea certò sciri ab angelo, tamen ipse se declarat, de omnimodâ certitudinè; quia saltem illa impediri possunt à Deo, cuius voluntas ignota est angelo: probabilem putat Richar. cit. sequuntur Vasqu. 1. p. disp. 207. c. 2. Suar. lib. 2. de angel. c. 9. Arrub. 1. p. disp. 168. S. Thom. q. 8. de verit. art. 12. vbi docet, angelos cognitione naturali non solum cognoscere futura, quæ in vnâ tantum causâ, sed etiam quæ in collectione plurium sunt determinata: quia, inquit, Angeli omnes causas naturales cognoscunt: sc. quæ respectu alicuius causæ videntur contingentiâ, respectu totius collectionis causarum sunt necessaria. Quæ sent. probabilior est.

Fundam. non minus est determinatè & necessariò futurus effectus ex concursu, occursumque plurium causarum naturalium simul, quàm ex quâlibet per se sumptâ. Sed angelus virtute naturali non solum comprehendit vim singularum causarum, sed omnium simul; nam perfectè comprehendit totam naturam corpoream vimque causarum: ergo non

solum certò cognoscit effectus futuros ex singulis causis naturalibus, si permittantur agere iuxta proprias naturas, sed ex pluribus causis simul; atque aded etiam futuros ex causâ impedibili; nam hæc dicitur talis per respectum ad alias causâs naturales, quæ per occursum, concursumque illam impedire, aut retardare possunt, vel certè alterare in ordine ad proprium effectum producendum. Maior constat: nam non minus tota complexio causarum naturalium est ad vnum determinata, quàm quavis per se sumpta. vnde respectu totius complexions causarum effectus necessarius dicitur; contingens solum respectu causæ proximæ, quatenus impediri retardariue potest, ex vario occursum concursuque. Conseq. prob. comprehensâ naturali virtute singularum causarum, potest angelus evidenter cognoscere, quæ causæ, & quando sint ad eundem effectum simul concursuræ & impedituræ; quia potest naturaliter cognoscere quantum incrementum aut decrementum, virtutis activæ vel motivæ, factura sit vnaquæque causa naturalis vsque ad talem diem.

Eadem ratio militat de effectibus pendentibus ex apprehensione & appetitu brutorum, amentium, puerorum, si permittantur operari ex solâ facultate propriâ, nullo interuentu causæ liberæ dirigentis, & applicantis: cum non minus animantia sint determinata ad suas vitales, quàm inanima ad suas naturales operationes. Inanima determinantur ad operandum, 1. ex influxu causarum superiorum, à quibus moventur; 2. ex approximatione materiæ in quam agunt: determinantur animantia, 1. ex influxu causarum superiorum, à quibus ipsa quoque pendunt; 2. ex debitiâ applicatione obiectorum, à quibus necessariò trahuntur. Potest igitur angelus, cognitiâ naturâ bruti, eiusque naturali instinctu & cælesti influxu causato, cognoscere quorsum sit progressurum, quæve obiecta illi occursum, ad ipsius appetitum movendum apta; ac proinde quas tandem operationes sit eliciturum; atque aded quorsum quantaque cum velocitate progressurum: ac demum certò præcognoscere, quâ die, vel horâ sit ad talem locum peruenturum, in quo loco sit rupes, vel saxo opprimendum. Idem iudicium esto de homine, sublatâ aut impeditâ eius libertate: cum hoc solo discrimine, quòd nequit angelus ne præsentibus quidem cognitionis aut volitionis actus, quantumvis necessariis, pueri vel amentis, intuitivè cognoscere, sicut intuitivè cognoscit præsentibus actus apprehensionis & appetitionis brutorum; sed solum abstractivè, evidenter tamen ex occursum & motione externorum obiectorum, quæ movendo sensum & phantasiâ, quæ efficaciora sunt, & appetitui convenientiora, appetitum necessariò determinant: ex cuius determinatione necessariò movetur voluntas ad idem obiectum appetendum, & consequenter intellectus ad idem apprehendendum. Ratio: licet in pueris & amentibus nulla sit actualis libertas, quia tamen esse potest, occultæ sunt naturaliter angelo omnes internæ operationes, quæ vel usum libertatis proximè originare, vel ab illo pendere possunt.

Ducitur 1. posse dæmones naturaliter prædicere futuram pestem, hominumque ægritudines: quia hæc pendunt ex causis naturalibus: licet nequeant absolutè, & absque aliquâ formidine ea prædicere, cum sæpè eorum causæ excitentur, aut naturaliter excitatæ impediuntur à sanctis Angelis, ira disponente Deo, vel ad vindictam malorum, vel ad præmium, & preces iustorum. 2. posse dæmones certò cognoscere cuiuscumque bruti vires periodum, si permittatur vivere iuxta naturæ inclinationem;

3. Futurum contingens, liberum, naturale.

4. Sent.

5. Sent.

6. 3. Sent. affirm. de omnibus omnino &c.

7. Affertio pro sent. 3. Fundam.

8. Idè ascendit de effectibus amentium &c. nisi interuenias causa libera aut de ego. s. aut applica.

Affectus amentis & pueri angelus nequit intuitivè cognoscere.

9. Dæmones possunt naturaliter pestem aliis huiusmodi prædicere.

10.

nem, nullo interuentu liberi arbitrij, illi pabulum applicantis; non hominis. Quia vita animantis pendet ex quantitate & qualitate alimenti: brutum autem si naturaliter vivere permittatur, suam naturam fertur ad determinatum pabulum. Quo fit, vt eius naturali virtute cognita, certò cognoscatur, quamdiu tandem sit elus vita duratura. Homo verò, quia alimentum liberè sumit, nec semper ducitur exigentiam naturæ, sed propria voluntate, nec fertur ad vnum determinatum cibum, non potest ab angelo certò cognosci, quamdiu eius vita, quæ à certâ quantitate & qualitate alimenti pendet, duratura sit.

11. *Ad argum. sent. 1. resp.* Ad 1. argum. primæ; eo loco sermo tantum est de sapientia creatâ; *S: multitudinem scientia desiderat quis; scit præterita, & de futuris æstimat signa; & monstrat, antequam fiant, &c.* de quâ præced. cap. dixerat, *scit cogitationes hominum, & quæcumque sunt absconsa, & improuisa;* humano sc. modo, & probabili coniecturâ, vt hæc ab homine sapiente sciri possunt. Ad 2. dico, à Scholâ Paris. tantum damnari; futura, quæ à libero arbitrio pendent, necessariò euenire, vt patet apud Mag. *Sent. inter errores de Necessitate euentus rerum.* Ad 3. nego consequ. Licet. n. vna causa naturalis sit ex osecutiu vel concursu alterius impediti, tamen hoc ipsum impedimentum, cum sit effectus causæ naturalis, certò sciri potest ab angelo perfectissimè pependente, ac comprehendente vim cuiusque causæ, nec non complexionem omnium ad eundem effectum naturaliter concurrentium. Ad 4. dist. antec. Effectus sunt contingentes respectu vnus causæ, concedo; respectu omnium, quæ ex naturali dispositione vniuersi ad eundem naturaliter concurrunt, nego. Angelus autem huiusmodi effectus certò cognoscit, non vt comparantur ad vnam tantum causam, sed ad omnes simul, respectu quarum non possunt esse & non esse, sed necessariò sunt. Ita *S. Tho. q. 8. de verit. ar. 2. sine corp.* Ad fundam. secundæ, neg. assumpt. sc. in pueris & amentibus esse aliquod vestigium libertatis.

SECTIO II.

An & cur futura libera naturaliter ignorantur ab Angelo?

15. *Fidei dogma.* CERTVM fidei dogma est, futura quæ pendent ex libero arbitrio, non posse ab angelo natiuam virtute certò cognosci. Conueniunt Patres & Schol. ex *Isaie 41. qui verum Deum à falsis discernit ex eo, quod verus futura prædicere potest, quæ non possunt falsi: Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum,* (alloquitur idola) *& sciemus, quia adhæstis vos.* In hac veritate, maximam ex parte nititur Christiana fides: nam ex iis, quæ sicut prædicta sunt, euenere, euidenter colligimus, ea non potuisse, nisi à Deo reuelari: atque adeò vera esse. Contrà verò signum falsitatis esse, si prædicta non euenierint, vt testatur Deus *Deuter. 18. Est enim, teste Orig. lib. 6. contra Celsum, prædictio futurorum diuini sermonis character.* Valqu. *disp. 208.*

16. *Cardo diffi. Ratio à priori.* *Vasque. negat.* 2. negat, posse à priori hanc veritatem probari, sed tantum Scripturæ & Patrum testimonio, & ratione à posteriori. Quia si possent virtute naturali hæc futura ab angelis cognosci, Deus non denegaret illis hanc scientiam, nec eos perpetuò impediret ab operatione illis naturaliter debitâ. At ex historiis constat oracula dæmonum plena esse mendacii: Signum igitur est, ea à dæmonibus certò cognosci non posse; quia si possent, ea semper prædixissent. cum hoc ipsi ad æmulandam diuinitatem maximè affectent. Reliqui Schol. rationem afferre conantur.

17. *Prima ratio.* Prima Bassoli in 2. *dist. 3. q. 3. §. Dico igitur, & q. 4.*

§. *Contra istam opin. ex Scoto ibid. q. ult.* Nequit angelus sine specie obiectum cognoscere; sed non habet species concreatas rerum singularium, cum eas defumat è rebus, quæ existunt. Verum falsa est minor, *Sed hæc errat.* ex *disp. 9. scilicet. 9. Secunda Bannez. 1. p. q. 57. ar. 2. dub. 3. Zumel ar. 3. q. 1. Molina ar. 3. &c.* Idèd non posse angelum futura libera certò cognoscere, quia implicat species creata determinatè repræsentatiua illorum: nequit autem angelus certò cognoscere obiectum sine specie determinatè repræsentatiua ipsius: determinatur. n. per speciem obiecti, vt ergo certò cognoscat obiectum, eget specie determinatè repræsentatiua obiecti; sc. qualis est species repræsentans obiectum, talis determinatio intellectus ad cognoscendum obiectum, quia tota determinatio quoad specificationem pendet à specie. Maior prob. implicat, speciem creatam determinatè repræsentare id, quod ex se essentialiter est indeterminatum: sed futurum contingens ex se est essentialiter indeterminatum: quia nequè est determinatum in se, cum possit esse & non esse; neque in causâ, quia causa semper est indifferens vsque ad instans intrinsecu suæ determinationis. Nec refert, quod Deus illa certò cognoscat; quia vel ea cognoscit ex altitudine & eminentiâ sui luminis increati, quo potest certò cognoscere, quod ex se certò cognoscibile non est, vt theologatur *Molina:* vel ex eorum coexistentiâ in æternitate, vel in sua ipsius æternâ prædefinitione, vt *Bannez & Zumel* autumant. Sed hæc ratio supponit, futurum contingens nullam habere obiectiuam veritatem, antequam existat; quod falsum est. Nam ex suppositione, quod illud exiturum est in aliquâ differentiâ temporis, aliquam habet determinationem, ratione cuius potest de præsentis intellectu determinare ad illud certò cognoscendum: atque adeò dabilis est species creata, quæ futurum contingens determinatè repræsentet. Ad prob. maior. dist. minor. Futurum contingens est ex se indeterminatum antecedenter, & in causâ, concedo; quo pacto nequit per speciem certò repræsentari: est indeterminatum consequenter, & ex suppositione suæ futuritionis, quâ posita non minus futurum est necessariò futurum, quam præsens sit necessariò præsens, nego. Vnde falsum est, futura contingentiâ à Deo cognosci, vel ex solâ altitudine, & eminentiâ sui increati luminis, nullâ suppositâ cognoscibilitate in obiecto; cum nulla potentia faciat, sed supponat suum obiectum. Cuius ratio est, quia obiectum debet præintelligi ad potentiam, vt id, ad quod debet potentia terminari; præsertim quando potentia est purè contemplatiua sui obiecti, qualis est potentia cognitua. Vel ex eorum coexistentiâ in æternitate; cum omnis coexistentiâ in alienâ mensurâ supponat existentiam in propriâ, quia non per aliam durationem res coexistit alienæ mensuræ, quam per propriam. Implicat igitur futura coexistere æternitati Dei, antequam existant in propriâ ipsorum duratione. Neque ex eo quod æternitas Dei ambiat omne tempus, continet res temporales pro quâlibet differentiâ temporis; sed pro eâ dumtaxat, pro quâ illæ existunt in propriâ mensurâ: quia res non existunt æternitati adæquatè, sed inadæquatè. Demum falsum est, Deum cognoscere omnia futura in suâ æternâ præfinitione. Nam licet in eâ cognoscat, quæ pendent ex merâ suâ voluntate, non tamen quæ pendent ex voluntate etiam creatâ: eò quod æterna Dei præfinitio non est adæquata causa talium futurorum: effectus autem nequit certò cognosci, nisi cognitis causis omnibus, ex quibus pender. Vt igitur certò cognoscatur effectus pendens à liberâ voluntate creatâ, cognosci debet libera determinatio voluntatis creatæ,

Tertia

Tertia Caiet. 1 p. q. 57. ar. 2. Ferrar. 2. con. gen. c. 96.

§. Ad emd. Arrubal d. sp. 167. c. 1. & videtur S. Thom. 1. p. q. cit. ar. 3. ad 3. & q. 8. de verit. ar. 9. ad 3. Ideò non posse angelos futura libera naturaliter certò præcognoscere, quia nequeunt futura naturaliter cognoscere, nisi per species, per quas ea cognoscunt ut actu præsentia: quia non per aliam speciem debet angelus naturaliter futurum præcognoscere, quàm futurum imprimeret angelo, si esset præsens: nam Deus non alias species infundit angelis, quàm quas res ipsæ ex se imprimerent. At per has species nequeunt angeli certo cognoscere futura, antequam existant: quia hæc species sunt intuitivæ similitudines rerum, quoad omnes individuales circumstantias singularitatis, & actualis existentia: igitur nequeunt repræsentare objecta, nisi actu existant; quia nequeunt repræsentare, nisi ad quod exprimendum sunt essentialiter ordinatæ. Confirm. Si species visiva diuinitus conseruaretur in oculo in absentia objecti visibilis, non posset illud repræsentare ex eo formaliter; quia ut species intuitiva essentialiter determinatur ad repræsentandum objectum secundum omnes circumstantias actualis existentia ac præsentia. Ergo ex eo, quòd species angelicæ sunt intuitivæ similitudines rerum, sunt essentialiter determinatæ ad repræsentandum objectum secundum omnes circumstantias actualis existentia. Vnde etiam si repræsentent illud quoad quidditatem, antequam existat, non tamen repræsentant illud quoad habitudinem ad actualem existentiam futuram: atque adeò nequit angelus ex eo certò scire, an talis quidditas sit aliquando in se ipsa exitura. Sed contra: falsum est, non posse speciem intuitivam repræsentare objectum secundum omnes conditiones individuales, nisi actu existat: quia species intuitiva ad repræsentandum non pendet ab objecto in esse naturali, sed solum in esse intentionali. Vnde etiam si objectum non existat realiter in se, species intuitiva repræsentat illud secundum easdem circumstantias in esse intentionali, ac repræsentaret, si objectum in seipso realiter existeret. Quia species non fertur immediatè in objectum, ut existens in suo esse naturali, sed ut existens in esse intelligibili & intentionali, in quo exprimitur secundum easdem proprietates & characteristicas notas, quas continet objectum in esse naturali. Quia potentia cognitiua, cum sit immanenter operatiua, exigit objectum intra se, non solum sub ratione mouentis, sed etiam sub ratione terminantis. Quare neg. maior. Ad confirm. neg. sequela: nam etiam amoto visibili, species visiva repræsentaret illud, si diuinitus conseruaretur in oculo: ut constat de speciebus miraculosis, quæ interdum sub accidentibus Euchar. repræsentant carnem, & sanguinem ut realiter præsentem, qui realiter præsens non est circumscriptiuè, ut S. Thom. 3. p. q. 76. art. 8. Vbi docet, interdum formari à Deo speciem in oculo, quæ repræsentat puerum, nullà factà mutatione in re ipsa, sed tantum in oculo per speciem repræsentatiuam pueri.

per, & inuariabiliter ex parte cognoscentis arguat infinitatem immutabilitatemque cognitionis; habitu tamen & variabiliter ea cognoscere, talem perfectionem non arguit. Quinta Albertini coroll. 12. ex princ. 1. philos. nu. 13. Si dari posset species naturaliter repræsentatiua futuri, dari posset species nobilior suo objecto: consequens est absurdum. nam objectum est exemplar speciei; est enim semen, instrumentum, & participatio objecti, illudque repræsentat, ut exemplatū suum exemplar. Nec refert, quòd non producat immmediatè ab objecto, sed à Deo; quia à Deo producit ad instar objecti. Absurdum autem est, exemplatum esse nobilior suo exemplari. Sequel. prob. talis species existeret secundum suum esse repræsentatiuū actuale, antequam existeret suum objectum. nam actu repræsentaret futurum pro præsentem tempore A, ut existens pro futuro tempore B.

Sed contra: 1. ut ipse fateretur, hic excellit penes existentiam, & non existentiam in specie, est tantum materialis, non formalis penes nobiliorem modum repræsentandi. Quia licet repræsentaret objectum, antequam existeret, non tamen nobiliori modo, quàm objectum exigeret. 2. ut existit, nullum est absurdum, dari speciem perfectiorè suo objecto, in modo repræsentandi illud; cuiusmodi sunt species inuisæ, quas de rebus naturalibus habet anima Christi, & beati omnes, illas altiori modo repræsentando, iuxta connaturalem exigentiã luminis supernat. & species naturales, quas habent angeli de rebus materialibus, illas abstractiori modo repræsentando, iuxta exigentiã luminis angelici. Quia species non solum respicit objectum, ut terminum repræsentabilem, sed etiam lumen intellectuale, ut expressiuum intellectioms: ergo non solum potest exemplari ab objecto in ratione termini repræsentabilis, sed etiam à lumine intellectuali in modo exprimèdi intellectiois. Confirm. eadem objecta creata perfectiori modo repræsentantur ab Ideis diuinis: ergo etiã perfectiori modo repræsentari possunt à speciebus angelicis, quæ teste S. Tho. 1. p. q. 57. ar. 2. sunt quædam participationes earum. Cum igitur species angelicæ non producantur ab objectis, sed à Deo possunt produci non solum exemplatæ ab objecto in ratione termini repræsentabilis, sed etiam à lumine, cui accomodantur in ratione expressiuui. Vnde auctor rationem assignat aliam n. 14. sexta hæc sit: modus cognoscendi futurum excedit modum essendi substantia angelicæ: nequit igitur esse illi connaturalis. Nam modus cognoscendi adæquatur modo essendi cognoscentis, ut passio propria naturæ. Antec. prob. ut angelus naturaliter cognoscat futurum debet illud eminenter continere: sed non continet illud eminenter, ut clarum est: Maior prob. continentia eminentialis perfectiori modo continet objectum, quàm formalis: ergo potest illud distinctè repræsentare absque alio concursu objecti. Quia species, quæ est sufficientis repræsentare causam, ut objectum primariū, est etiam insufficientis ob sui perfectionem repræsentare effectum ut objectum secundarium. Confirmat duplici exemplo, tum essentia diuinæ, tum naturæ angelicæ. Quarum illa, quia eminenter continet creaturas, potest eas, ut objecta secundaria in seipsa repræsentare: hæc, quia eminenter continet suas proprietates, potest illas ut objecta secundaria in seipsa exprimere, absque proprio concursu suarum passionum. Cum igitur angelus non contineat in se ipso eminenter futurum, eget proprio concursu ipsius, ut illud repræsentare possit. Ut futurum nequit concurrere ad productionem speciei, cum nequeat effectiuè concurrere, quod nondum existit. ergo nequit ab angelo naturaliter cognosci.

19. Tertia ratio. Videtur S. Thom. 20. Conf. 21. Sed nec tertia ratio quidquam probat. a priori. Ad conf. 22. Quarta ratio Suarez. Sed neque conuincit.

23. Quinta Albertini. 24. Quinta ratio testatur. Dari potest species perfectior suo objecto. Ratio. 25. Conf. 26. Sexta ratio etiam Albertini. 27. Duplex exemplum.

cognosci. Nec refert, quòd Deus ab initio concrearit species futurorum in intellectu angelico. Nam illas concreavit iuxta exigentiam obiectorum, ut auctor naturæ, supplens concursum obiecti. Et quia obiectum, dum est futurum, nequit concurrere ad productionem suæ speciei, sed solum dum est præsens; idè species angelis concreatæ solum repræsentant futurum abstractiue, præsens verò intuitiue absque vllâ intrinsecâ mutatione speciei, mutato tantum obiecto de futuro in præsens. Probat hoc *suprà coroll. 8. nu. 17* quia potest eadem species inuariata nunc repræsentare rem præsentem, quam antè non repræsentabat, solum quia illi deerat assimilatio cum obiecto. Consistit autem hæc assimilatio speciei cum obiecto, non in aliquâ relatione prædicamentali speciei ad obiectum, sed in hoc, quòd obiectum repræsentetur sicuti est: nequit igitur repræsentari obiectum ut præsens, antequam sit præsens; alioqui non repræsentaretur obiectum sicuti est.

28.
In sexta ratione duo displicent.

In hac ratione duo displicent. 1. Quòd continentia eminentialis per se sufficiat ad repræsentandum distinctè obiectum: alioqui posset angelus per quamlibet speciem, eminentialis causæ comprehensionem, intuitiue cognoscere omnes effectus ab eâ producibiles; quia species comprehensiuæ causæ præstat, quòd præstaret causa: atque adè per talem speciem intuitiue cognosceret omnes effectus futuros causæ æquiuocæ; nam continentia eminentialis, atque adè eius comprehensiuæ species, eadem claritate repræsentaret se, sc. intuitiue, quando existit, & effectus in seipsa contentos. Nam per aduers. Deus intuitiue cognoscendo se, intuitiue cognoscit omnes creaturas in se eminenter contentas; & angelus cognoscendo naturam humanam per speciem comprehensiuam ipsius, cognoscit omnia indiuidua in ea eminenter contenta; ergo etiam cognosceret multa futura libera: nam angelus non solum habet species causarum naturalium, sed etiam liberarum inferiorum se: comprehendit enim angelus superior suas, aliorumque inferiorum angelorum ac hominum liberas potentias & naturas: ergo per species comprehensiuas earum, intuitiue cognoscendo liberas potentias & naturas, intuitiue etiam cognosceret liberos effectus in illis contentos.

29.
Responsus Albertini.

Respondet *Albert.* non posse angelum intuitiue cognoscere suas, aliorumque liberas operationes: quia vel hæc sunt cognitio & volitio, vel aliqua externa operatio. Priores duæ non continentur eminenter in suis potentiis, cum ad eas sit necessarius concursus extrinseci obiecti. Nequit autem eminenter contineri alio ut in causâ, nisi in eo totaliter contineatur. Posterior verò operatio & si eminenter contineatur in potentiâ, quia tamen in exercitio ipso pendet ab actibus internis cognitionis & volitionis, nequit antequam existat, intuitiue cognosci.

30.
R. sellitur.

Sed contrà: 1. etiam indiuidua humana futura pendent à liberâ applicatione causarum gignentium, & tamen ea per ipsum cognoscuntur in naturâ humanâ comprehensâ. 2. actus internus solum ad externum requiritur ut conditio applicans causam ad operandum: tota autem perfectio actus externi eminenter continetur in potentiâ: ergo si eminentialis continentia causæ sufficit ad repræsentandum distinctè suum effectum, potentia operatiua externa perfectè cõprehensa distinctè repræsentabit suos effectus futuros. nam ex eo quòd actus internus sit conditio applicans potentiam externam ad operandum, non tollit, quin operatio externa eminenter contineatur in potentiâ: ergo nec tollet, quin eadem potentia sit angelicæ speciei repræsentatiuæ sui

ipsius: ergo nec etiam tollet, quin simul repræsentet suos effectus: cum per aduers. per repræsentationem causæ habeatur formalis repræsentatio effectus. Ratio, cur eminentialis continentia ut sic non sufficiat ad repræsentandum effectum, sed necessariò requiratur aut formalis continentia, aut intentionalis per speciem formaliter repræsentatiuam talis effectus, est; quia non potest obiectum terminare cognitionem, nisi eâ ratione, quâ mouet potentiam, ut *10. 1. disp. 9. sect. 21.*

Secundum quòd displicet, est, quòd eadem species inuariata in se repræsentet futurum abstractiue, & præsens intuitiue, solâ factâ variatione in obiecto de non existente in existens. Quòd etiam docent *Suar. lib. cit. c. 11. Arrub. disp. 167. c. 2 &c.* Ratio: esse repræsentatiuum est prædicatum absolutum, & intrinsecum in specie, & præsupponitur ut causa ad extrinsecam terminationem obiecti. Prius enim est, speciem actiue mouere potentiam ad cognitionis actum, quàm cognitionem terminari ad obiectum, seu quàm obiectum extrinsecè terminare cognitionem: ergo nequit variari ex solâ extrinsecâ variatione obiecti, cum nullum prius variari possit ex variatione sui posterioris. Confir. hoc ipsum exemplo speciei visuæ, quæ conseruata in oculo eodem modo repræsentaret obiectum præsens, ac distans. Neque ex variatione obiecti de absente in præsens variaretur species visuæ in ratione formali repræsentandi, repræsentando nimirum intuitiue obiectum præsens, quòd abstractiue repræsentabat absens: cum nequeat visio corporea ferri in obiectum, nisi per modum præsentis, atque adè intuitiue. Dices. Idè potest species visuæ repræsentare obiectum per modum præsentis & intuitiue, etiam quando est absens; quia non repræsentat illud cum certo iudicio, quòd sit præsens, sicut repræsentat obiectum ut præsens & intuitiue species angelica. Sed contrà: hoc ipsum reputo absurdum, eandem speciem angelicam absque intrinsecâ variatione sui, per solam extrinsecam variationem obiecti, de nouo repræsentare obiectum cum certo iudicio de illius existentiâ, cum quo antè non repræsentabat. Nam quæro, vnde habet, ut eadè species, præsentè obiecto, intellectum determinet ad cognoscendum obiectum cum certo iudicio de præsentia illius? Dices, habere ex præsentia obiecti, ut ex conditione sine quâ non. Sed contrà: species est causa necessaria, & in determinandâ potentiâ non pendet ab obiecto existente vel præsentè; ut constat de specie visuâ, quæ eodem modo determinat oculum ad videndum obiectum, siue sit præsens, siue absens. Ratio: obiectum est tantum extrinsecus terminus cognitionis, quæ supponit intrinsecam determinationem potentiæ per speciem, ut per causam antecedentem.

At obiicit *Arrubal.* posita tantum reuelatione, incipit res reuelata contineri intra obiectum fidei infusæ, quæ antè non continebatur: Ita posita tantum existentiâ rei, res de nouo incipit contineri intra obiectum scientiæ angelicæ, quæ antè non continebatur. Confir. ex eo quòd mutetur repræsentatio in actu 2. non necessariò mutari debet principium repræsentatiuum in actu 1. Sed species est principium in actu 1. repræsentatiuum respectu actualis repræsentationis: ergo ex eo quòd hæc mutetur in actu 2. non necessariò mutari debet illa in actu 1.

Resp. Fides infusa pendet à reuelatione, ut à ratione formali sub quâ: vnde implicat, illam ferri in obiectum, nisi ut reuelatum: alioqui ferri posset extra suam rationem formalem. Species verò in repræsentando obiecto non pendet ab ipsius existentiâ; nam siue existat, siue non existat, repræsentat illud

A priori: cur eminentialis continentia non sufficiat ad repræsentandum effectum.

31.

Ratio supra

32.

Obiectio.

Solutio.

Instantia non soluitur.

33.

Obiectio.

Confir.

34.

Solutio non gatiã partita.

illud iuxta modum repræsentabilitatis; quo illud continet in esse intentionali: ut patet de specie visuâ, quæ semper obiectum visibile repræsentat iuxta modum, quo illud continet in esse intentionali repræsentatiuo, siue existat in seipso, siue non. Quia cum species sit loco obiecti non requirit in eo repræsentando eius existentiam: alioqui non substitueretur loco obiecti. Est enim species virtualis imago obiecti: imago autem semper suum imaginatum repræsentat iuxta modum, quo illud continet in suo esse repræsentatiuo; siue imaginatum existat in suo esse naturali, siue non. Ad confirm. dist. duplex principium, 1. habens se per modum potentie ad plura ordinatum sub vnâ ratione formali; qualis est habitus fidei infusæ, qui sub vnâ ratione formali attestatiõis diuinæ inclinatur ad omnia reuelabilia: & hoc non oportet ut mutetur, mutato obiecto materiali de non attestato in attestatum; quia non specificatur ab obiecto materiali, quod tantum mutatur, sed à formali, quod semper est idem, siue reuelatio diuinæ cadat in hoc, siue in illud obiectum; atque adeo idem formale specificatiuum habitus fidei; & idem habitus. 2. est, quod ordinatur ad vnum tantum actum adæquatum potentie: ut sunt species, quæ quia sunt proxima principia actuum, singulæ ordinantur ad singulos actus adæquatos potentie: & hoc necesse est variari, variato actu quoad actualem repræsentationem. Ratio: tale principium non specificatur ab vnâ ratione formali, quæ sit eadem in omnibus actibus, sed à singulis actibus adæquatis potentie: & consequenter variato actu adæquato potentie de abstractiuo in intuitiuum, variari oportet speciem ad talem actum ordinatam. Quia adæquatum specificatiuum specierum est modus repræsentandi obiectum: siquidem tota ratio expressionis obiecti in actu cognitionis habetur ex specie, ut ex causâ adæquata. Ex dictis patet ad fund. Albertini. Ut species angelica repræsentet futurum, antequam existat, necesse non est, ut illud prius fiat præsens per actualem productionem causæ; sed sufficit, ut sit propria species talis obiecti: nam hoc ipso supplet munus obiecti: ut probatum est de specie visuâ, quæ ut actu repræsentet obiectum visibile, necesse non est, ut illud actu existat, sed sufficit, ut sit propria species illius, ab ipso, vel à Deo producta. Igitur si angelus habet completas species futurorum ab initio concreatas, poterit per tales species illa certo cognoscere, antequam actu existant.

37. In hac grauissimâ didic. hæc mihi occurrit ratio, cur nequeat angelo connaturalis esse species repræsentatiua futurorum contingentium. Ea species de rebus futuris connaturalis est angelo, quæ naturali virtute erui potest è rebus præsentibus: at è rebus præsentibus nequit naturali virtute erui species determinatè repræsentatiua futuri contingentis: ergo. Maior prob. ea species de rebus connaturalis est angelo, quam res ipsæ naturaliter producere possunt: sunt enim species naturales proprietates rerum, earumque instrumenta, ac intelligibiles participationes, à naturâ ordinatæ ad res exprimendas, ac delineandas in potentia cognoscentis. vnde naturaliter requirunt existentias rerum, ut ab illis produci possit. Minor ostend. futurum contingens nullum habet de præ. senti determinatum esse existens, neque in seipso, cum nondum existat; neque in causis, cum illæ sint essentialiter indifferentes. Nequit igitur è rebus præsentibus erui species determinatè repræsentatiua futuri contingentis. Nec refert, quod ex suppositione quod res sit futura, de præ. senti habeat aliquam determinationem, ratione cuius possit

esse determinatum obiectum scientiæ diuinæ. Nam hæc determinatio non sufficit ad producendam de præ. senti realem speciem istam, quæ necessaria est, ut de præ. senti cognoscatur ab intellectu creato, et si ea sufficiat, ut de præ. senti, & ab æterno cognoscatur ab intellectu increato. Ratio: intellectus increatus omnem rationem cognoscendi habet à se; ex parte verò obiecti solum requirit determinationem ut puram conditionem. Intellectus verò creatus non omnem rationem cognoscendi habet à se, sed vel illam accipit ab obiecto, vel à Deo, ut auctore naturæ, supplente vicem obiecti. Cum igitur Deus angelicas species infundat iuxta naturalem exigentiam obiectorum, quia producit illas ut auctor naturæ, ipsius defectum supplet; tales species de rebus futuris infundit angelis, quales producerentur à rebus præsentibus, si ipsæ præsentibus eas producere possent. Nequeunt autem res præsentibus alias species de futuris producere, quàm abstractiuas & indeterminatas; cum causæ præsentibus non contineant suos effectus futuros, nisi indeterminatè. Ceterum ut hæc ratio intentum efficaciter probet, supponat oportet, species rerum non posse connaturaliter competere angelo independentè à rebus, quarum sunt species. Nam species, cum sint quædam determinatæ participationes, ac characteristicæ notæ rerum, naturaliter postulant produci à rebus, secundum proprium & characteristicum esse earum, quarum sunt propriae & adæquatæ participationes. Cum igitur angelus non contineat suos effectus futuros quoad proprium & determinatum esse ipsorum, non poterit de illis connaturaliter species habere: nam de reliquis effectibus, cum nullo modo illos contineat, nulli dubium esse poterit. Quare licet eminentè & virtute contineat suos effectus futuros, quoad esse specificum, non tamen illos continet quoad esse particulare & individuale ipsorum, quod necessarium est ad certam & intuitiuam notitiam rei. Nulla enim causa creata suos effectus continet quoad esse individuale: cum hoc sit proprium causæ 1. per suum actualem concursum individuarè omnes effectus causæ 2. Nequeunt igitur species intuitiuæ futurorum esse connaturales angelo, ne eorum quidem, quorum ipse est virtualis & eminentialis causa. Hanc rationem colligo ex Heruao in 2. dist. 7. q. 2. §. Quantum, ubi, Non obstante, inquit, quod angeli non mouentur ad intelligendum à rebus, sed à solis speciebus concreatis, nihilominus non possunt per illas intelligere futura, nisi prout reuertunt in suis causis: Hoc est, prout illa cognosci possunt virtute causarum, ex quibus eruuntur species ad ea abstractiuè, & indeterminatè repræsentanda. Tales quippe species rerum futurarum Deus infundit angelis, quales producerentur à rebus præsentibus. Ex his infero, non modò angelo non esse connaturales species intuitiuas futurorum contingentium, sed neque futurorum naturalium: quia neque futuri effectus naturales continentur quoad esse individuale proprium in causis, sed solum quoad esse specificum; hoc tamen discrimine, quod effectus futuri naturales possunt determinatè cognosci in causis præsentibus, saltem quoad esse individuale vagum futurum: contingentes verò solum quoad esse individuale vagum possibile. Nam effectus naturales continentur determinatè quoad futuriorem in causis præsentibus, non contingentes: cum eorum causæ sint indeterminatæ & indifferentes vsque ad intrinsecum instans actualis productionis effectus.

Ratio.

35. Ad confirm. Duplex principium.

Posteriori necessariè variatur, variatio actus.

36. Ad fundam. Albertini patet.

37. Ratio vera. Ea species connaturalis est angelo, quæ erui potest è rebus præsentibus virtualiter.

Ratio dist. crami 1794.

38.

Species non competunt angelo independentè à rebus.

39.

Assignata ratio colligitur ex Heruao.

40.

Angelus neque futurorum naturalium species habet intrinsecas.

SECTIO III.

Cur Angelus futura contingentia, quorum species habet; certo præcognoscere non possit?

41. **A**CTOR concertatio præcipuam diffic. habet in sent. quæ completas species futurorum contingentium ab initio concreatas concedit angelis. In qua varij sunt philosophandi modi. Primus est *Argent in 2. dist. 7. q. vn. ars. 3. Ferrar. 2. con. gen. cap. 96. §. Ad euidens. Caut. 1. p. q. § 7. art. 2. §. Quodd 2. Bannez ibid. dub. 2. concl. 2.* Idem angelum non cognoscere futura contingentia, etiam si eorum completas species habeat, quia species angelicæ sunt ad instar visibilium, quæ non repræsentant obiectum, nisi actu existat: quia inter repræsentans, & repræsentatum requiritur similitudo. Cum igitur hæ species repræsentent res vt existentes, non poterunt res assimilari speciebus, nisi sint actu existentes. Sed contrà: tota ratio terminatiua obiecti pendet à ratione motiua eiusdem: ergo si in speciebus angelicis supponitur tota ratio motiua futurorum, in iisdem etiam erit tota ratio terminatiua eorum. at species visiva eodem modo repræsentat obiectum absens, ac præsens, si diuinitus in oculo conseruetur, ex *S. Thom. 3 p. q. 76. art. 8.* Nec alia requiritur similitudo inter repræsentans, & repræsentatum, quàm quæ satis est inter productiuum, & producibile in esse intentionali: quæ similitudo tota habetur in specie independenter ab obiecto existente in esse naturali, à quo species angelica non completur in suâ ratione motiua.

42. **Secundus Vasquez disp. 208. c. 4. & Arrub. disp. 167. c. 2.** Idem non posse angelum futura certo cognoscere, etiam si eorum species completas habeat: quia illæ non sunt principia eliciendi cognitionem rei futuræ vt futuræ sed tantum præsentis aut præteritæ; eo quod futurum vt futurum, non est obiectum naturale speciei angelicæ: nam sicut illud non est obiectum naturale intellectus angelici, ita nec esse potest obiectum naturale speciei eiusdem. Sed contrà: 1. species in suâ repræsentatione non pendet ab obiecto actu existente, cum sit vicaria obiecti; alioqui non esset substituta illius, si adhuc egeret illius præsentia & existentia. 2. Si futurum non est obiectum naturale speciei angelicæ, neque erit præteritum, quia nec præteritum existit: nec refert quod extiterit: nam eodem modo se habet ad præsentem existentiam, quod præterit, quàm quod futurum est. 3. Si futurum, vt futurum, non est obiectum naturale speciei angelicæ, non poterit talis species esse connaturalis angelo; quia nullum principium est connaturale subiecto, cui non est connaturalis actus.

43. **Tertius Suarez lib. 2. de angel. c. 11.** Idem non posse angelum futura certo præcognoscere, esto eorum species completas habeat; quia tales species non repræsentant res futuras per modum futuri cum certo iudicio, quod res sint aliquando extitura; sed per modum possibilis, simpliciter illas repræsentando secundum signatam existentiam earum, & reliquas circumstantias loci, & temporis, in quibus existere possent, abstrahendo à iudicio, quod illæ sint aliquando extitura, vel non extitura. Quia species non repræsentat rem complexè cum certo iudicio, quod sit, vel non sit futura; sed incomplexè secundum ea, quæ illi possunt absolute conuenire.

Sed ex vi talis repræsentationis non potest certo cognosci, quod res sit aliquando futura, vel non futura. Quia res vt sic repræsentata, est indifferens ad esse, vel non esse futurum. Maior prob. tale iudicium nequit haberi formaliter ex vi repræsentationis speciei, cuius non est iudicare, sed tantum repræsentare obiectum; sed ex vi luminis intellectualis: implicat autem, vt lumen intellectuale creatum certum iudicium ferat de re, quæ nec in se, nec in causâ habet determinatum esse, cum hoc sit proprium luminis increati. Sed contrà: ex hoc sequeretur i. quod ex vi repræsentationis speciei numquam posset angelus esse certus de existentia, vel non existentia rei repræsentatæ. Nam ex vi repræsentationis speciei non mintis res, dum non existit, repræsentatur secundum omnia, quæ illi conueniunt, quàm dum existit: sc. euidencia iudicij pendet ex euidencia repræsentationis, & repræsentatio speciei æqualiter se habet ad rem existentem, & non existentem; quia repræsentatio speciei adæquatè sequitur motionem eiusdem, cum sit adæquatè effectus ipsius: ergo si in specie est adæquata motio, ex vi eiusdem erit etiam adæquata terminatio. Confirmo exemplo speciei visivæ à *Suarez* admissio: hæc eodem modo repræsentaret obiectum visibile non existens, ac repræsentat obiectum existens ac præsens, si in ipsius absentia conseruaretur. Neque ex vi repræsentationis, seu obiectivæ terminationis posset oculus esse certus de existentia vel non existentia obiecti: nam existentia obiecti in se ipso non variaret obiectivam terminationem visionis; quia hæc adæquate tantum pendet à motione speciei impressæ, quæ eadem esset in absentia, ac est in præsentia obiecti. At eodem modo species angelica repræsentat obiectum existens, ac non existens: nam idem species visiva eodem modo repræsentaret obiectum absens & non existens, ac repræsentat præsens & existens; quia eadem est species rei præsentis & existentis, ac absentis & non existentis. Neque dicas, speciem angelicam repræsentare suum obiectum cum certo iudicio, quod illud existat, vel non existat; eum quo iudicio suum obiectum non repræsentat species visiva. Nam iudicium, vt *Suarez* fatetur, non habetur formaliter ex vi repræsentationis speciei, sed ex vi luminis intellectualis, quod supponit obiectivam repræsentationem. Non potest autem iudicium esse diuersum, vbi obiectiva repræsentatio est eadem. 2. Ex hoc modo sequeretur, posse angelum futura contingentia certo prædicere. Nam longo experimento didicisset, non alias species naturales se à Deo infusas habere, quàm rerum futurarum. Ex eo enim, quod omnes hæctenus species, quæ angelo repræsentabant res, antequam existerent, non fuere, nisi rerum futurarum, certo conicere posset, quod etiam reliquæ species eiusdem ordinis naturalis, quæ eidem angelo repræsentant res nondum existentes, sint etiam rerum futurarum: atque ad eò talia futura certo prædicere posset.

44. **Quartus Heruæi in 2. dist. 7. q. 2. §. Quantum ad 1. fine, Theophili Raynauti de naturali Theol. disp. 4. q. 1. num. 111. & 115. & Malonij apud Suarez.** Idem angelum non cognoscere futura, quia etsi eorum species habeat, non tamen eas habet completè repræsentatiuas quoad omnes indiuiduales condiciones, sed incompletas, complendas pro opportunitate rerum, quæ successivè existunt, vel ab ipsis rebus, vt putat *Heruæus*; vel à Deo vt auctore naturæ per generalem concursum prius naturæ & causalitate influentem, & complementem causam, eiusque principium, tum in effectum ipsum, vt censet *Malonius*; vel per modum

Varij Aucto-
rum modi.

42.
Primus

displacet

43.
Secundus
modus

ne probatur.

Tertius mo-
dus Suarez.

Ratio.

45.
Reincur.

Species ad-
quata eodem
modo repre-
sentat rem
non existen-
tem ac exi-
stentem.

46.
Conj. argu.
ad homin.

47.
Vigetur con-
tra Suarez.

48.
Quartus
modus.

modum intrinsecum modificantem, & complementem speciem in ordine ad omnes conditiones individuales obiecti, ut docet *Theophilus*. Sed contra 1. repugnat, obiectum materiale esse connaturale instrumentum ad productionem accidentis spiritualis, nisi sit aliquo modo eleuatum à materia, qualis non est res materialis secundum proprium esse naturale, ut *disp. 9. sect. 5.* Contra 2. falsum est, generalem concursum Dei requiri ad complendam causam 2. in actu 1. siquidè illa ex se supponitur in suo genere completa ante concursum, quem solum requirit in ordine ad effectum, ut *alibi*. Contra 3. vel iste modus perseuerat idem semper cum specie, cui additur; vel iterum mutatur, mutato obiecto de presente in præteritum. Si primum; sequitur, per illum semper rem representari ut præsentem, & numquam præteritam: quia non potest representari ut præterita, nisi per distinctum modum. Nam modus, qui representat rem ut præsentem, non potest representare rem ut præteritam; sicut nec eandem representare poterit ut futuram: omnis quippe mutatio, quæ fit in obiecto in ratione obiecti, supponi debet in specie; quia omnis mutatio terminatiua obiecti adæquatè cauatur ex ratione motiua speciei. Ac proinde nequit obiectum representari secundum differentias præsentis, præteriti, & futuri, nisi species ipsa supponatur huiusmodi differentis modificata. Sicut nequit species visua representare obiectum visibile, secundum differentias loci, nisi species ipsa visua supponatur talibus differentiis modificata. Non enim potest species visua representare visibile cum distantia, vel propinquitate ad aliud visibile, nisi species ipsa visua huiusmodi distantia, aut propinquitate loci modificetur. Si dicatur secundum; iam toties debet iste modus mutari, quoties obiectum transit de futuro in præsens, & de præsentem in præteritum. Præterea, vel iste modus statim producit, ac res ipsa transit de futuro in præsens. Et contra est: tunc posset angelus naturaliter cognoscere præterita, quæ numquam cognouit ut præsentia. Quæ cognitio non minùs est indebita angelo, quàm cognitio futurorum. Vel solum iste modus producit, quando angelus vult cognoscere rem præsentem. Et contra est: tunc iterum debet talis modus corrumpi, & alius diuersus produci, quando eadem res, cognita ut præsens, transit in præteritum: cum idem modus, qui representat rem ut præsentem, non sufficiat representare rem ut præteritam. Ad huiusmodi igitur inutiles productiones, & corruptiones vitandas;

Dicendum cum præced. sent. non habere angelum species futurorum completè representatiuas ab initio infusas, ideoque non posse illa certè præcognoscere, sed eas pro opportunitate rerum existentium compleri, non quidem per modum intrinsecum, uti præcedens opinio affirmabat, sed per extrinsecum tantùm concursum Dei, quoties voluerit angelus hoc, aut illud obiectum præsens, vel præteritum, intra spheram ipsius existens cognoscere.

Dico igitur, Deum ab initio concreasse angelis species completas omnium specierum de facto conditarum, nec non singularium incorruptibilium, tam materialium, ut corporum caelestium & elementorum, quàm spiritualium, ut angelorum: reliquorum verò singularium corruptibilium, siue existentium, siue futurorum, siue contingentia sint, siue naturalia, species indidisse ab initio incompletas, complendas pro opportunitate rerum existentium, aut præteritarum, per extrinsecum dumtaxat concursum in ordine ad cognitionem eorundem ob-

iectorum, quoties voluerit angelus pro sua libertate hoc aut illud obiectum præsens, præteritum uel cognoscere. Probo singula Deus eas, ac tales species ab initio angelis indidit: quas ac quales res ipsæ naturaliter producerent, si possent. Cum enim angeli non habeant completum principium intelligendi res per se ipsos, egent rerum speciebus, ut eas intelligant: quia verò res nequeunt sui species in angelis producere, Deus ut auctor naturæ eorum vires supplet. Sed res singulares incorruptibiles existentes producerent species sui inuariabiles, corruptibiles verò variabiles. Cum enim species in fieri, & conseruari naturaliter pendeat ab obiecto, quale erit obiectum, talis erit ipsius species: species incorruptibilem inuariabiles, corruptibilem variabiles: tales igitur Deus indidit angelis species. Rursus, quia res existentes, si possent, non solum producerent intuitiuas species sui, sed ex iis intellectus angelicus, si posset, varias elicere species abstractiuas earum: quòve perfectior esset intellectus, eò perfectiores vniuersalioresque ex talibus speciebus intuitiuis formaret species abstractiuas. Porro Deus eas, ac tales species indidit angelis, quæ sunt representatiuæ possibilium, seu futurorum abstractiuè tantùm, & incompletè, quales intellectus ipse angelicus è rebus ipsis existentibus sibi produceret, si posset. Cum enim nulla res existens contineat suos effectus futuros determinatè quoad indiuiduationem, sed solum indeterminate, & radicaliter; species, quas de futuris rebus Deus angelis infudit, non sunt completè representatiuæ futurorum, sed solum incompletè & radicaliter. Quia verò intuitiua cognitio postulat completam speciem obiecti, quando huiusmodi res existunt, & ab angelis cognoscuntur, complentur earum species per actualem concursum in ordine ad cognitionem intuitiuam earum: atque hoc modo saluatur, quo pacto species futurorum fuerint ab initio angelis concreata, & nihilominus per illas non potuerint futura præcognoscere. Quia cum tales species non representent res futuras intuitiuè, & completè, sed solum abstractiuè & incompletè, non possunt per eas futura certè cognosci.

Ex dictis colligo 1. non deberi angelo, habenti speciem incompletam futuri contingentis, concursum illam eomplementem in ordine ad perfectam & intuitiuam cognitionem illius; deberi tamen quamprimùm existit, quia ille concursus speciei in ordine ad notitiam obiecti debitus est angelo, qui naturaliter esse posset ab obiecto, vel à specie vnà cum intellectu angelico producta ab obiecto ipso: sed talis concursus non potest naturaliter esse ab obiecto futuro; neque à causâ præsentem, quia causa præsens non continet completè effectum futurum, quia non continet illum quoad vltimam rationem indiuiduationis; neque à specie productâ à causâ, & intellectu angelico; quia hæc, cum non producat ab obiecto proprio, sed ab alieno, non posset esse completa, & intuitiua; quia non produceretur secundum vltimam suam rationem indiuidualem. Colligo 2. quemlibet angelum habere species incompletas omnium præteritorum, quæ sunt intra spheram obiecti naturalis; non posse tamen ex iis certè cognoscere, nisi aut quæ ipse intuitiuè cognouit, dum existerent, aut quæ ab aliis angelis intuitiuè cognita manifestari possunt, aut quæ post se certum relinquunt vestigium. Primum patet; nam præterita sunt eadem, quæ fuere futura: sed quibus angelus habet species incompletas omnium futurorum, quæ sunt intra spheram obiecti naturalis; ergo & omnium præteritorum. Nam

49. Sed neque hic modus ymmodè iustificat.

Contra modum 3.

52. Dico nequit mutari etc.

53. Vera ratio.

54. Respondetur.

55. Probantur singula.

Eas tantùm ac tales species Deus indidit angelis, quas res producerent.

56. Corollariè ex dictis.

57. Coroll. 1.

Species angelo semel in usq. numquam corrumpuntur, quia nullum habent contrarium. Secundum colligitur ex *Isaia* 14. ubi tam futurorum, quam præteritorum prædictio, assignatur tamquam Dei propria. nam eæ, ac tales species debentur angelo, quas, ac quales, res ipsæ producerent: sed res præterita ut præteritæ nequeunt producere determinatam speciem, sui nisi supponantur aliquo modo præsentis, vel in speciebus relictis in intellectu angeli cognoscentis, vel in aliorum manifestantium, vel in aliquo effectu, aut extrinseco vestigio. quia res præterita, ut præterita, neque existit in se, cum non sit; neque determinatè in suâ causâ, in quâ tantum existit virtus, quæ produxit, non autem effectus, qui productus est: sicut quia futura non continentur determinatè in causâ, non possunt certò ab angelis cognosci. Sunt autem res præteritæ determinatè præsentis, non in earum speciebus, qui in actu. eodem modo remanent incompletæ, sicut antè; cum species futurorum in meâ sent. non compleantur per modum intrinsecum, qui remaneat cum specie; sed per concursum extrinsecum, qui simul fuit cum actu; sed sunt præsentis in speciebus relictis ab actibus intuitus, quibus illæ, dum erant præsentis, fuerunt cognitæ, vel ab angelo cognoscente; vel ab aliis manifestantibus. Ita futurum, cum numquam fuerit secundum suum particulare & dearticulatum esse, non potest naturaliter cognosci: præteritum quia aliquando existit, potest naturaliter cognosci, vel per speciem suæ cognitionis, vel per aliquod vestigium, quod determinatè ducat in cognitionem ipsius. Dices. Ideò Deus indidit angelo incompletas species omnium futurorum, non quia si res existentes essent actu illas producerent; sed solum quia possent illas producere. ergo tenetur Deus ut auctor naturæ offerre completum concursum ad cognitionem omnium præteritorum: quia & si dum illa existerent, non omnia completas species sui actu produxissent, poterant tamen omnia completas sui species producere. Resp. neg. conseq. nam species futurorum dantur in ordine ad præsentia: omnia autem præsentia sunt intra sphaeram naturalem angeli. Ut igitur angeli sint instructi in ordine ad omnia obiecta intra suam sphaeram existentia, debentur illis species omnium futurorum; alioqui cum omnia futura sint aliquando præsentia, non essent sufficienter instructi. Præterita verò nullo pacto sunt intra naturalem sphaeram obiecti angelici: nam neque sunt ut præterita, cum eadem ratio sit præteritorum, ac futurorum: neque ut aliquando præsentia, cum præterita numquam futura sint præsentia. ergo si aliunde nequeunt illa ex aliquo effectu naturaliter cognosci, non debentur illis concursus ad ea determinatè cognoscenda. Vnde si Deus nunc crearet angelum, nullæ ei deberentur species præteritorum, nisi quorum possent ab aliis angelis manifestari, vel ex aliquo vestigio colligi: deberentur tamen illi species incompletæ omnium futurorum complendæ per extrinsecum concursum Dei auctoris naturæ quando erunt præsentia. 3. in angelo est memoria rerum præteritarum, atque aded scientia experimentalis, quæ gignitur ex speciebus à præteritis actibus relictis, quæ vim habent determinandi intellectum angeli ad actualem recordationem eorum, quæ aliquando cognovit: contra *Vasquez disp.* 208. c. 4. & *Attrub. disp.* 267. c. 3 negantes in intellectu angeli relinqui species præteritorum actuum, sed recordationem fieri per speciem ab initio inusam, repræsentatiuam omnium præteritarum cognitionum.

Sed contrà actus angelici, ut causæ naturales necessariò producunt in intellectu angeli species sui. Obiicies 1. tales species incompletæ futurorum essent omninò superflue in angelis, cum non possint illis uti: ergo frustra ponuntur. Resp. neg. antec. nam possunt illis uti ad cognoscendas quidditates futurorum. 2. Si angelus non haberet completas species individuorum corruptibilium existentium, non posset se excitare ad cognoscenda accidentia huius, vel illius individui: nam hoc supponit distinctam notitiam individui totum. Resp. neg. sequel. nam per speciem quidditatis poterit angelus seipsum excitare ad distinctam notitiam accidentium: sc. statim ac cognita quidditate, desiderat cognoscere individua existentia talis quidditatis, Deus ut auctor naturæ excitat illum ad notitiam individuorum, & accidentium individua concomitantium. 3. Etiam posset angelus longo experimento futura prædicere. Nego antec. quia cum species futurorum in nostra sent. non repræsentent futura, nisi indeterminatè, sub ratione tantum individui possibilis, abstrahendo ab omnibus circumstantiis, & proprietatibus individualibus, non potest angelus ea certò cognoscere ut futura: quia licet habeat speciem repræsentantem motum localem, ex. gr. non tamen habet speciem repræsentantem motum localem huius, vel illius individui. 4. Operationes angelorum tota æternitate futuræ, sunt infinitæ: sed quivis angelus habet species repræsentantes omnes operationes futuras angelorum. Resp. habet species repræsentantes omnes futuras operationes quoad individualem perfectonem, nego; quoad specificam, concedo. & quia illæ quoad specificam sunt finitæ, etiam species earum repræsentatiuæ, erunt finitæ. Triplex enim specierum genus in angelis: 1. substantiarum & accidentium incorruptibilium; 2. substantiarum corruptibilium; 3. accidentium corruptibilium. Priora sunt completæ, & magis, aut minus uniuersales quoad quidditates, vel individua iuxta exigentiam subiecti. Posteriora sunt incompletæ, & magis aut minus uniuersales, non directè per ordinem ad plura individua repræsentata, sed per ordinem ad plures concursus quos exigunt in ordine ad plura individua actu exprimentia. Et quia individua substantiarum corruptibilium existentium sunt finita, tales species erunt finitæ, & heterogeneè distinctæ inter se. Postremæ sunt tantum repræsentatiuæ quidditatum; & quia quidditates accidentium corruptibilium conditarum finitæ sunt, etiam si eorum individua sint infinita, species earum repræsentatiuæ erunt finitæ. 5. Hic modus non saluat, quo pacto angelus sit certus, quòd id, quod actu cognoscit, sit præsens, præteritum, aut futurum: cum per nos angelus non cognoscet obiectum immediatè in seipso, sed in suâ specie expressâ, quæ eodem modo repræsentat obiectum existens, ac non, existens. Nego antec. nam hoc optimè saluatur ex eo, quod Deus ut auctor naturæ immediatè supplet concursum uniuscuiusque obiecti, secundum omnes circumstantias, & dispositiones, in quibus obiectum reperitur, quando intelligendum est ab angelo. Et quia hoc naturaliter notum erit, non posse circa suum obiectum falli, sed tantum falli posse circa obiecta non sua, cuiusmodi sunt futura; vel præterita, quæ numquam ut præsentia nouit: aut qualis sunt obiecta, quæ sibi ab aliis manifestantur; quia possunt sibi ab aliis manifestari aliter ac sunt: quo casu Deus supplet vicè angeli manifestatis, concurrèdo ad obiectum modo quo illud intendit manifestare.

Deducitur ex nostro principio.

Discrimen inter præteritum & futurum.

58. Obiectio.

59. R. in obiectis.

60. Coroll. 3. In Angelis debentur memoria rerum præteritarum à relictis actuum præteritorum.

61. Obiectio 1.

62. Obiectio 2.

63. Obiectio 3.

64. Obiectio 4.

Triplex specierum genus in angelis distinguitur.

Obiectio 5.

Solutio.

DISPUTATIO XII.

De cognitione secretorum cordium.

QUÆRITUR, An Angelus propria virtute certo & intuitiue cognoscat nostra, aut alterius Angeli libera cordis secreta? Dixi certo & intuitiue; nam coniecturaliter ex aliquo effectu, aut per externum signum, etiam homo abstractiue cognoscit libera secreta cordis alterius. Ex eo enim quod Petrus currit, certo cognoscimus, Petrum habere voluntatem currendi. Controversia igitur est, an angelus libera secreta alterius angeli, vel hominis, antequam foras prodeant per aliquem effectum, intuitiue in seipsis certo cognoscat. Loquimur autem de secretis cordium, quæ angelus, vel homo propria virtute in seipso producit, quales sunt cogitationes, & affectiones circa res naturales; non quæ elicit viribus gratiæ, vt sunt illustrationes, & affectiones circa res diuinas & supernat. nam sicut hæc sunt supra naturam creaturæ elicientis, ita & supra naturam creaturæ intelligentis. Pro parte affirmante sunt hæc rationes, 1. huiusmodi secreta cordis sunt entia naturalia; sunt enim effectus potentie naturalis, ipsius sc. intellectus aut voluntatis angeli intelligentis, aut volentis: ergo sunt naturaliter intelligibilia. nam intelligibilitas consequitur ad entitatem; qualis entitas, talis intelligibilitas; si entitas naturalis, etiam intelligibilitas. 2. Hæc secreta sunt naturaliter intelligibilia ab ipso eliciente; ergo à quouis alio: omnis quippe intellectus angeli intra suam spheram naturalem claudit omne intulligibile naturale: ergo quidquid est naturaliter intelligibile ab vno, erit naturaliter intelligibile à quouis alio: sicut quidquid est naturaliter visibile ab vno oculo, est naturaliter visibile à quocumque alio oculo. 3. Angelus naturaliter intuetur substantiam, proprietatesque naturales alterius: ergo etiam cogitationes, volitionesque eiusdem. Quia si potest naturaliter intueri principium, à fortiori effectus in principio contentos. 4. Potest vnus angelus, altero manifestante, naturaliter cognoscere secreta cordis alterius, sine viribus additis, per solas vires naturæ, intelligere potest secreta manifestantis: at manifestatio, cum sit extrinseca obiecto manifestato, non ponit illud intra spheram naturalem intelligentis, si illud ex se non sit intra talem spheram: sicut manifestatio, quæ nobis Deus, aliquid reuelat, non ponit illud intra spheram obiecti naturalis, si illud ex se intra talem spheram non sit.

Pro parte negante est auctoritas Scripturæ, & Patrum testantium, cognitionem secretorum cordium esse propriam Dei. 3. Reg. 8. & 2. paralip. 6. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Ierem. 17. Prauum, sicut vt lxx. profundum est cor hominum, & inscrutabile: quis cognoscerit illud? Ego Dominus scrutans cor & probans renes. In quem locum Hieronymus: Nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus. Chrysost. in Ioan. Hum. inorum cordium cognitio solius Dei est, qui ea formauit. Cyrill. lib. 2. in Ioan. c. 19. Nouerat pro se Nathanael, soli Deo corda hominum patere. Et lib. 3. c. 3. circa init. Nullus prater Deum cordium occulta scrutatur. Ambr. in 2. c. i. ad Corint. in illa, Nobis autem reuelauit Deus, ita scribit: profunda autem idco ait, quia omnem virtutem & presen-

tiam eius nouit; quod omnino creatura impossibile est. Auctor de Eccles. dogm. c. 81. Internas cogitationes diabolus non videre, certissimus; sed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indicis colligi, experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Ex quo iidem colligunt, certum signum, quo suam Christus diuinitatem probabat, fuisse notitiam, quæ internas hominum cogitationes cognoscebat. Sic Hieron. ex illo Lucæ 11. Vt vidit Iesus cogitationes eorum, ratiocinatur: Nullus potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: ergo Christus Deus est.

Ad hanc controu. variæ sunt sent. quarum duæ sunt extremæ: 1. Durandi in 2. dist. 3. qu. 7. nu. 18. & dist. 8. qu. 5. Heruæ qu. 3. & tract. de Verbo quest. 1. art. 4. affirmant ium, angelos, secreta cordium cognoscere; hoc discrimine, quod vt Durand. putat, Deus non tantum præsentia sed etiam futura; angelus solum præsentia cognoscit: vel, vt Heruæ. auctumat, solus Deus cognoscit illa omni claritate, quæ cognoscibilia sunt: angelus verò, etiam si eadem cognoscat, non tamen omni claritate. Contra quos pugnant citata testimonia: eoque magis reprehendendus est Heruæ, quod id absolute docet; nam Durand. non nisi dubio. Altera Cæter. 1. p. 9. 57. ar. 4. §. Ad euid. Ferrar. 3. con. gen. c. 154. §. Circa id. Alberti coroll. 10. Theol. ex princip. 1. philosoph. nu. 10. asserentium, idco non posse secreta cordium ab angelo naturaliter cognosci, quia nequeunt illa per species naturales repræsentari: nam entia libera, quæ libera, sunt altioris ordinis, quàm naturalia. Consilia autem cordium sunt entia libera: & angelo non debentur nisi species rerum naturalium. Confirmat Albert. Vbi modus essendi obiecti excedit in altiori ordine modum essendi principij formalis seu effectiui, non potest tale obiectum intuitiue attingi à tali principio; quia modus cognoscendi adæquate sequitur modum essendi principij formalis. Sed in ordine intelligibilium species est forma essentialis respectu intellectus: ergo non potest per speciem inferioris ordinis repræsentari res altioris ordinis: at species est in ordine naturali, quia repræsentat vt causa naturalis determinata ad vnum; secreta autem cordium sunt entia libera, quia sunt à causa indeterminatâ, habente dominium supra seipsam; ergo sunt in diuerso ordine: atque adco nequit vnum per aliud naturaliter repræsentari. Quod si ab eo quæras; quo pacto angelus cognoscat sua secreta? Respondet; vel immediatè per seipsum, vel per suam propriam substantiam; quæ quia radix est liberi, & naturalis simul, potest vt species vtrumque repræsentare.

Contra hos militant rationes omnes initio allatæ, & præcipue secunda, quam sic vrgeo: Aut tale secretum est naturaliter intelligibile ab habente ipsum, aut non. Non secundum; cum nihil sit magis naturaliter intelligibile, quàm sua propria operatio: ergo primum: ergo idem erit naturaliter intelligibile ab alio; cum non possit idem comparari vt naturaliter intelligibile ab vno, & non ab alio: idem quippe est naturale obiectum omnium. Poterit igitur naturali specie repræsentari; siquidem naturale repræsentabile ordinem dicit ad naturale repræsentatiuum. Confirm. Intellectus angeli est naturaliter perceptiuus talis obiecti: ergo exigit naturale complementum ad illud percipiendum. Alioqui respectu eiusdem obiecti darentur duo principia proxima, quorum vnum respiceret illud vt obiectum naturale, alterum vt obiectum non naturale: atque adco idem respectu eiusdem principij totalis compararetur vt obiectum naturale,

1.

2. Paris affirmantis ratio 1.

3. Ratio 2.

4. Ratio 3.

5. Ratio 4.

6. Paris neg. motiua.

7. 1. Sent.

8. 2. Sent. fund.

9. Confirmat Albertinus.

10. Sed contra militant rationes allatæ.

Confirm.

rale, & non naturale; naturale respectu intellectus non naturale respectu speciei. 2. Cognoscit angelus suam liberam volitionem præteritam: ergo per aliquam speciem, quam illa reliquit in ipsius memoria. Possunt igitur cordium secreta repræsentari per proprias species naturales; atque aded per eas naturaliter ab aliis angelis cognosci. Respondet *Albert.* libera volitio præterita repræsentatur per propriam substantiam, qua repræsentantur omnia accidentia, tam libera, quam necessaria. Sed contrà: 1. nequit intelligi, quo pacto substantia angeli inuariata, modò repræsentet volitionem vt præsentem, modò vt præteritam. 2. si potest substantia adinstar speciei naturalis libera secreta cordis repræsentare, poterit & species: cum non minùs illa naturaliter repræsententur à specie, quam à substantiâ. Nec refert, quòd substantia sit radix actus liberi; quia non repræsentat illum, vt radix est libertatis, sed vt species per modum causæ ad vnum determinatæ: siquidem vt species non potest suos actus non repræsentare; potest tamen vt causa libera suos actus non producere. 3. Angelus habet speciem intuitiuam substantiæ alterius: ergo per talem speciem non solum poterit cognoscere substantiam, sed etiam secreta cordis alterius, nam species intuitiua substantiæ, respondet in esse repræsentatiuo, substantiæ: sicut qualibet species intuitiua obiecti, æquiualeat in esse repræsentatiuo, obiecto, quia substituitur loco illius. 4. de facto datur species expressa naturaliter repræsentans liberam volitionem Angeli: vt constat de cognitione, quâ cognoscit suam liberam volitionem. At non minùs expressa, quam impressa obiectum repræsentat. 5. non implicat species impressa intuitiua secretorum cordium: sed talis species non esset supernat. cum esset de obiecto naturaliter cognoscibili: ergo. 3. arguo: actus liber considerari potest; vno modo in se, alio in causâ: licet igitur non valeat specie intuitiua repræsentari, vt est in causâ; quia in illa non habet esse determinatum, sed contingens; potest tamen repræsentari, vt est in se quia in se habet determinatum esse. Ex suppositione enim quòd est, necessariò est: alioqui nulla res naturalis posset intuitiua specie repræsentari, quia quælibet res naturalis potuit à Deo non produci. Non minùs enim substantia angeli pendet à liberâ voluntate Dei producentis, quam actus à liberâ voluntate angeli elicentis. Quare nego, secreta cordium esse altioris ordinis, alioqui non essent intra naturalem sphæram intelligibilitatis ipsius, cuius sunt secreta. Ad prob. nego, secreta cordis esse libera intrinsecè, sed tantum extrinsecè; quo pacto omnia entia creata sunt libera extrinsecè ab extrinsecâ voluntate Dei. Nego etiam, modum essendi secretorum cordium excedere modum essendi speciei, ea repræsentantis: nam tam species est extrinsecè libera, & intrinsecè necessaria ad vnum determinata effectiue, quam secreta cordium sunt extrinsecè libera, & intrinsecè necessaria ad vnum determinata formaliter.

Communis sententia est, secreta cordium non posse ab angelo cognosci, non propter physicum aliquem excessum, aut altiorem ordinem obiecti supra potentiam cognoscentis, sed aliunde. Vnde autem hæc ratio desumenda? *Vasquez* 1. p. disp. 209. cap. vlt. non aliunde putat, quam ex testimonio Scripturæ ac Patrum vnianiu. *Scotus* in 2. dist. 9. q. 2. §. Ad argu. 2. qu. & in report. qu. 2. & in 4. dist. 10. qu. 8. Ad argu. loco posita ad 3. & dist. 45. qu. vlt. Ad argu. *Mayro* in 2. dist. 9. qu. 1. §. Sed hic diff. 2. *Bassol.* qu. 2. §. Sed contra, & sine *Ocham.* qu. 20.

litt. L, *Gabriel* qu. 2. art. 2. *Maiores* q. 3. & 1. rationem assignant ex solâ voluntate Dei, volentis cum intellectu angeli concurrere ad notitiam secretorum alterius. Sed contrà: 1. negare semper toti naturæ angelicæ concursû debitum, esset perpetuam violentiam illi inferre, quam Deus non solet, qui res sinit agere iuxta suos motus. 2. Scripturæ & Patres aliquid amplius indicant, cum di.unt, hoc esse proprium Dei. nam proprium est, quod ita conuenit vni, vt alteri conuenire non possit: alioqui non tam esset proprium vnus, quam commune multorum. vnde non solum importat negationem actus, sed etiam aptitudinis; imò hanc importat essentialiter, illam tantum accidentaliter: quia potest, quod est proprium vnus, actu inesse alteri, non aptitudine. *Henricus* quodlib. 3. q. 13. *Ægid.* in 2. dist. 7. qu. 2. ar. 2. *Argen.* art. 2. *Rubio* dist. 9. q. 4. concl. 2. hanc assignant licet angelus cognoscit internos actus alterius angeli, vel hominis, quantum ad esse absolutum, quod habent in se; non tamen cognoscunt quantum ad esse respectiuum: quia vel non cognoscit obiectum cogitatum, aut volitum, vt *Rubio* censet: quia cum obiectum sit extrinsecum actui, non necessariò cognoscitur, cognito actu: vel quia non cognoscit actus ipsos quoad assensum, vel dissensum, prosecutionem, vel fugam. vt *Ægid.* putat: cum per eandem cognitionem, aut volitionem inuariatam possumus opposita cogitare & velle: vel quia non cognoscit finem, ad quem angelus suos actus dirigit, vt *Henric.* existimat. Quam directionem voluntatis ipse intentionem appellat, & secretum cordis soli Deo, & habenti ipsum notum. Sed contra 1. modum: licet obiectum sit extrinsecum actui, ordo tamen ad obiectum est intrinsecus actui. Cognito autem ordine ad obiectum, necessariò cognoscitur abstractiue obiectum. Maior constat; nam actus specificatur ab obiecto: ergo talis actus à tali obiecto. ergo si cognoscitur actus vt talis, sicut necessariò cognosci debet, si intuitiue cognoscitur, non potest non abstractiue cognosci obiectum cuius est actus. Contra 2. modum: assensus & dissensus, prosecutio & fuga, sunt intrinsecæ perfectiones ac differentie actus, determinantes illum ad certam speciem & essentiam: igitur si cognoscitur essentia actus, necessariò cognoscitur, an ille sit assensus, vel dissensus, prosecutio an fuga. Falsum autem est, per eundem actum inuariatum nos opposita cogitare, aut velle. Contra 3. modum: Scripturæ & Patres vniversaliter negant, quemcumque actum internum ab alio, quam à Deo cognosci posse. Vel igitur ista intentio est actus distinctus à ceteris; & de illo militat eadem ratio: vel est respectus voluntatis, solâ ratione ab illâ distinctus, vt censet *Henricus*; & falsum supponit, quia implicat voluntatem creatam de nouo intendere, quod antea non intendebar, nullâ reali mutatione factâ in ipsa.

Bonauentura in 2. dist. 8. p. 2. art. 1. q. 6. *Richard.* dist. 8. art. 2. qu. 4. *Aurcol.* dist. 9. art. 1. *Gregor.* q. 1. huius rei hanc reddunt rationem: quia implicat cognoscere obiectum absque specie, vel concursu ipsius: sed secreta cordis vnus angeli non emittunt speciem sui ad alterum, neque obiectiue concurrunt cum intellectu alterius, absque proprio imperio voluntatis habentis illa. Minorem probat *Aureo* 1. non maius dominium habet voluntas supra potentiam motiuam, quam supra cogitativam; cum hæc sit intimior naturæ intellectuali, quam illa: sed illa non prodit in actum, nisi ex imperio voluntatis: ergo neque hæc. 2. Non plus subest volun-

11. *Oppugn.* 2.

12. *Responsio Albertini.*

Refutatur 1.

2.

3.

4.

5.

13.

3. *Argum. soluitur fund. aduerf. Actus liber dupliciter consideratur.*

14.

Secreta cordium non sunt altioris ordinis.

15.

Vera sententia media.

Hoc opus, hic labor.

16.

Hæc ratio non placet.

17. *Ratio tenet.*

18.

Sed neque hæc ratio aliquid probat.

19.

20.

Ratio Bonauent.

Minor probat.

Probat.

voluntati species ipsa intelligibilis in memoria existens, quam cogitatio & volitio: sed illa non mouet potentiam ad intelligendum, nisi ex imperio voluntatis: ergo nec istae mouebunt ad species sui producendas, nisi ex imperio eiusdem.

22. *Tertio.*
 3. Si repugnaret actui interno subesse imperio voluntatis ad mouendum intellectum per speciem, aut concursum obiectiuum sui, vel repugnaret illi, quae obiectum est ut sic: & hoc dici non potest: nam essentia diuina in ratione obiecti non necessario, sed liberè mouet intellectum ad visionem sui. Vel repugnaret illi, quae creatum obiectum est: & neque hoc probabiliter asseri potest: quia creatum addit solam limitationem, quae non tollitur, ex eo quod subest voluntatis imperio. 4. Probat *Gregor.* non minus cogitatio & affectio subest imperio voluntatis ad mouendum intellectum alterius, quam proprium; cum non minus sit cognoscibilis ab alieno, quam à proprio: sed proprium intellectum non mouet, nisi ex imperio voluntatis; quia si proprium intellectum moueret naturaliter, necessario causaret reflexam intellectionem sui; & illa aliam, & sic in infinitum. Vnde actu existent infinitae intellectiones reflexae in quolibet intellectu angelico. Sed contra; cum experientia constat, omne obiectum creatum naturaliter producere speciem sui, nondum ab his auctoribus efficaciter probatum est, sola secreta cordis sui speciem liberè producere. 2. instatur: tum quia illa necessario, non liberè speciem sui relinquunt in intellectu proprio; ergo etiam in intellectu alterius. tum quia intelligibilitas consequitur ad entitatem ut sic: sed ex suppositione, quod actus liber est productus, necessario est: ergo necessario est intelligibilis, atque adeo necessario motiuus ad cognitionem sui; nam ad talem motionem non eget libero concursu voluntatis; quia non mouet, ut liber, sed ut ens est formaliter. Nec est eadem ratio de potentia motiua, aut quauis alia virtute liberè operatiua: quia ut haec operetur, eget concursu substantiae, ut causae principalis, quem concursum potest substantia non praebere. Ex quo patet ad 1. & 2. *Aureoli*: nam neque potentia motiua, neque species intelligibilis potest suum effectum producere sine actuali influxu substantiae: actus autem liberi, postquam producti sunt, absque concursu alterius possunt speciem sui producere, ut patet de iisdem actibus sui speciem producentibus in intellectu proprio: non enim ut sui speciem relinquunt, indigent concursu alterius causae. At verò, ut potentia motiua producat suum actum, requirit concursum substantiae viuentis. Consimiliter, ut species intelligibilis moueat intellectum ad intellectionem, requirit actiuum concursum, tum intellectus, tum ipsius substantiae intelligentis. Ad 3. resp. id repugnare obiecto ut sic, per comparationem tamen ad suum intellectiuum proportionatum. Essentia autem diuina non est intelligibile proportionatum, nisi à proprio intellectu, & ideo solum illum mouet naturaliter: quiuis verò actus internus creaturae est proportionatum intelligibile respectu cuiuscumque intellectus: igitur respectu cuiuscumque debet esse naturale motiuum. Ad 4. *Gregorij* resp. aliud esse, cognitionem mouere ad speciem sui intellectu imprimendam, aliud ad sui reflexam intellectionem eliciendam. Ad 1. mouet naturaliter, quia mouet per seipsam, ut ens est, sine libero concursu substantiae: ad 2. liberè, quia mouet dependenter à libertate substantiae, in cuius potestate est, uti & non uti concursu speciei, vel obiecti. Neganda igitur minor de productione spe-

ciei; concedenda de productione intellectionis. Et ad prob. neganda sequela; nam intellectio non causatur ex productione speciei, sed ex libero vultu ipsius cum potentia. Et quia producta specie actus in intellectu, potest intellectus eam non uti ad reflexam cognitionem actus; non sequitur, si actus necessario imprimat speciem sui, intellectum necessario elicere reflexam cognitionem talis actus: quia ad 1. sufficit actus: ad 2. requiritur liber consensus potentiae.

Bannez 1. p. 9. 57. art. 4. *Zumel* *ibid.* qu. 2. *Molina*, 28. *Valent.* pu 4. *Arub.* disp. 169. *Suar.* lib. 2. de angel. 6. 23. & 24. & alij recent. hanc assignant: vel quia de facto nullas habent species de illis ab initio infusas, ut censent *Molina* & *Suar.* vel si habent, ea non representant, nisi posito consensu angeli volentis se manifestare: ita exigente naturam intellectualem liberam propter dominium, quod supra suos actus habet.

Dico 1. proxima ratio, ob quam nequit angelus aliorum secreta naturaliter cognoscere, non est, quia eorum species simpliciter non habet, vel quia talibus speciebus denegatur concursus, donec alter velit se manifestare; sed quia licet eorum species ab initio acceperit, eas tamen completas non accipit sed tantum incompletas, compleandas immediate à Deo, nouer per modum intrinsecum, sed per concursum extrinsecum ad exigentiam angeli, liberè se manifestare volentis, ut *disp. preced.* à nu. 54. & *deinceps*. Prior pars est *S. Thom.* q. 9. de verit. art. 1. ad 10. & à 4. ad 11. & prob. connaturalius est angelo, ab initio accepisse omnes species, quas sibi ipse cum obiectis produxisset, si producere eas sibi potuisset; nam Deus in producendis speciebus angelicis supplet defectum naturae: sed tales species sibi ab initio cum obiectis produxisset, si eas sibi producere potuisset. Angelus .n. statim habuit ab initio suae creationis species intuitiuas aliorum, quoad ipsorum substantias, & potentias: at ex intuitiuam cognitione potentiarum aliorum sibi produxisset species abstractiuas intellectionum, & volitionum, quas vnusquisque producere posset: igitur easdem species habuit à Deo auctore naturae ab initio concreatatas. Posterior pars prob. 1. non aliae species fuerunt ab initio debita angelo, quam quas ipse sibi è rebus eruisset, si potuisset. 2. omnino otiosae illae fuissent, si nullo modo iis angelus vti potuisset, donec manifestantis consensus accepisset. Reliqua verò patent ex *disp. preced.*

Dico 2. Remota & radicalis ratio, cur nequeant angeli aliorum secreta naturaliter cognoscere, est perfectum dominium, quod supra suos actus liberos creatura intellectualis habet. Fundam. creatura intellectualis non solum habet physicum, sed etiam morale dominium supra suos actus: quod est de perfecta ratione dominij: ergo non solum debet excludere physicum, sed etiam morale impedimentum: non excluderet autem morale impedimentum, si statim ac illos eliceret, manifesti fierent aliis. nam saepe creatura retardaretur à suis actibus eliciendis, si sciret, statim eos fore ab aliis cognoscendos, ut continget in nobis quoad actus externos, quos saepe elicere omittimus, ne manifestentur aliis. ergo non solum debet perfectum dominium creaturae esse liberum à coactione physica, ne physice; sed etiam à morali, ne moraliter, propter aliorum scientiam retardari possit. Huc tendit ratio *S. Tho.* quae probat, ideo non posse secreta cordis vnus, ab alio cognosci; quia voluntas creata soli Deo subiecta est: non esset autem soli Deo subiecta, si eius libera consilia possent ab alio cognosci. Nam genus quoddam subiectionis est, non

28. Ratio Bannez & recentium.

29. Assertio prima proxima rationem indicans.

30. Prob. quoad 1. parte ex *S. Thom.*

31. Posterior pars assertionis probatur.

32. Assertio 2. radicalem rationem continens.

Physicum & morale dominium.

33. Idem docet *S. Thomas.*

22. Tertio.

23. Quarto.

24. Ratio reflexiva.

25. Ad 1. Aureoli, & 2.

26. Ad 3.

27. Ad 4. Gregorij.

non posse suos actus elicere, nisi aliis manifestentur. Habet igitur rationalis creatura ius quoddam naturale secreti circa suos actus, ne, ipsa inuita, ab aliis cognoscantur. Et hoc idem, quia supra illos plenum habet dominium. Ex quo ut ex radice nascitur, ut nulli puræ creaturæ naturaliter debeantur completæ species secretorum cordis alterius, absque ipsius consensu. 1. Quia eæ, ac tales species debita sunt angelis, quas ipsi sibi à rebus naturalibus produxissent: tales autem sunt species incompletæ. 2. Ne impediatur perfectum dominium, quod vnaquæque creatura rationalis habet in sua secreta.

Duplex ratio cur angelus species completas secretorum non habeat.

34. Ex his patet ad rationes dub. quæ solum probant, secreta cordis vnius non esse supra naturalem vim intelligendi alterius: non tamen probant, aliunde non posse eorum species completas esse indebitas angelo, sc. ex perfecto dominio, quod supra suos actus liberos habet creatura intellectualis.

35. Obiectio. Solutio.

Dices: tales species sunt naturales; ergo exiguntur ab angelo. Resp. dist. conseq. exiguntur posito consensu alterius, concedo: independentem à consensu alterius, nego. Non enim quidquid est naturale, statim exigitur ab angelo, nisi posita conditione, ut constet de effectu futuro, cuius completa species non debetur angelo, nisi posita existentia rei futuræ.

Quanam sint secreta cordis, que Angelus naturaliter cognoscere non potest?

36. OMNES conueniunt, angelum naturaliter cognoscere actus necessarios alterius; quibus se ipsum necessario cognoscit & diligit; nec non omnes sensationes tam externas, quam internas hominis, quoad physicam entitatem, non quoad moralitatem, quæ à liberâ voluntate hominis pendent. Cognoscit autem illas, non tantum in causâ, sed etiam in seipsis, cum sint actus physicè naturales. Certum etiam est, angelum non cognoscere liberas affectiones alterius: nam saltem hæc veniunt nomine secretorum, quæ soli Deo, & habenti ipsa, nota sunt, ut præced. sect. Sola cohercensio est de actibus intellectus, & moribus indeliberatis voluntatis, an illi naturaliter cognoscantur ab angelo, & quidem quoad actus intellectus. Prima sent. affirmat. Fuit quorundam apud Durand. in 2. dist. 8. q. 5. nu. 8. quam

De actibus in: ell. et moribus indeliberatis voluntatis.

37. 1. Sent. affir.

sequitur Hurad. in metaph. dist. 12. §. 30. ut probabilem defendit Vasquez 1. p. dist. 210. c. 2. quam & docet, fuisse Alph. Deza. Fundam. actus intellectus non sunt liberi per se, sed per accidens ratione voluntatis, à quâ imperantur: hoc autem non impedit, quò minus possint naturaliter cognosci, ut constat de actibus imperatis potentia motiua, & sensitiua in homine. Maior prob. intellectus non est potentia libera, sed necessaria, non secus ac ipsa potentia motiua, quæ, posito imperio voluntatis, naturaliter operatur. ergo eodem modo se habet actus intellectus, ac motus localis: vterque enim est elicitus à potentia necessariâ, & imperatus à liberâ: ergo si hic naturaliter cognosci potest, etiam ille poterit naturaliter cognosci. Nec obstat, quòd Scriptura absolute negat, cogitationes cordis posse ab alio, quàm à Deo cognosci: nam cordis cogitatio, vltimâ phrasi Scripturæ, non significat solum actum intellectus, sed simul affectum voluntatis, ex qua illa proficiscitur, vel cuius est proxima causa.

38. 2. Sent. neg. probabilior.

Secunda negans probabilior est, & communis Theol. qui nobiscum sentiunt, secreta cordis non posse ab angelo in se ipsis naturaliter cognosci: Bannez 1. p. q. 57. art. 4. §. Sed dicit, & seq. Zumel ibid q. x.

in solut. 2. & 3. argum. Molin. Valent. Arrub. disp. 170. Suarez lib. 2. de angel. c. 25. S. Thom. 1. p. q. 57. art. 4. vbi ait, tam cogitationes prout sunt in intellectu, quàm affectiones prout sunt in voluntate, à solo Deo cognosci. Nec explicari potest de cognitionibus, prout dependent à voluntate; quia distinguit cogitationes, prout sunt in intellectu; & eo modo negat, actus intellectus, quo affirmat, actus appetitus sensitiui, esse cognoscibiles ab angelo; cum illos simpliciter negat, hos simpliciter affirmat: ac hos affirmat esse cognoscibiles secundum substantiam; igitur illos negat esse cognoscibiles secundum substantiam, & non tantum secundum moralitatem. Prob. 1. ex Scriptura & Patrib. qui eodem modo loquuntur de cogitationibus, ac de affectionibus. Nec licet verba Scripturæ restringere tantum ad actus voluntatis, cum propositiones sint negatiuae & vniuersales: alioqui non eodem modo Christus suam diuinitatem ostendisset, cognoscendo intellectus cogitationes, quàm cordis affectiones, contra Hieronym. cit.

2. Si posset angelus cognoscere cogitationes, posset & affectiones. Nam qui intuitiue cognoscit actum, abstractiue saltem cognoscit obiectum, circa quod talis actus versatur. ergo intuendo angelus notitiam, quâ alter vel propriam, vel alterius affectionem sibi reuelatam cognoscit, simul abstractiue cognosceret affectionem alterius. Ex quo vterius sequeretur, non posse angelum suum secretum manifestare vni, quin manifestaret omnibus; cum omnes possint notitiam, quâ suum secretum manifestat, naturaliter cognoscere. 3. Multa sunt peccata, quæ consummantur in intellectu, ut blasphemia, obduratio, hæresis, & cetera infidelitatis crimina: ergo hæc saltem naturaliter cognoscerentur ab angelo. Nec refert, quòd ut hæc sint peccata, coniunctum habere debeant affectum, quem angelus ignorat; nam sufficit ille idem affectus, qui requiritur ad hæc erronea iudicia formanda, cum teneamur illa non formate. ergo hoc ipso, quòd angelus videret hominem huiusmodi iudicia intra se formantem, cognosceret illa ut peccata formaliter.

4. Quidquid per se proximè requiritur ad actum liberum exercendum, latere debet angelum: nam perfectum dominium creaturæ supra suos actus liberos exigit, ut non modò illi sint occulti quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantias, & proxima principia, ex quorum notitiâ facile deueniri posset in notitiam ipsius actus liberi (sanè hoc dominium supra suos actus vnusquisque habere vellet, cum sit rationabile, & exigatur à naturâ perfecte liberâ:) At actus intellectus per se proximè requiritur ad actum liberum: nam vel huiusmodi actus sunt practici, vel speculatiui: practici sunt proxima principia actuum liberorum; nam ex illis immediatè mouetur voluntas ad electionem faciendam. vnde qui cognosceret illos, facile cognosceret electionem, cum semper soleat voluntas in electione faciendâ sequi iudicium efficacius proponens: Speculatiui, & si non sint proxima principia, ex quibus immediatè mouetur voluntas; quia tamen illi ordinari possunt ad practica iudicia, ut actus præuij integrantes eandem seriem actuum liberorum, etiam isti spectant ad perfectum dominium creaturæ. Confirm. sicut libertas in actu 1. essentialiter integratur ex intellectu radicaliter, & ex voluntate formaliter: ita liberum in actu 2. componitur ex actu intellectus inchoatiue & radicaliter. & ex actu voluntatis completiue & formaliter. Nec est eadem ratio de actibus potentiae sensitiuae, quia hi non sunt in eodem ordine & serie, nec per se requisiti, sed solum ratione status ad actus

39. Prob. 1. Sent.

40. Prob. 2.

41. Prob. 3.

42. Prob. 4. a priori.

43. Confirm.

DISPUTATIO XIII.

An Angeli propriâ virtute cognoscere valeant obiecta supernaturalia?

Obiectum supernaturale, alterum quoad modum, vt mortui resurrectio, oculi restitutio, & cætera entia, quæ simpliciter fieri possunt à causis naturalibus, licet nõ cum talibus circumstantiis; alterum quoad essentiam, quod nullo modo fieri potest à causis naturalibus, sed à solo Deo agente supernat. vt vnio hypost. gratia, gloria, ceterique habitus, & actus infusi. Primum, extra omnium controuersiam, naturaliter cognoscibile est ab angelo, cum sit in entitate naturale: angelus autem naturaliter cognoscit quidquid est in suâ entitate naturale. De 2. est tantum controuersia, an sit ab angelo naturaliter cognoscibile. Prima sent. affirmat. *Scoti in 4. dist. 10. q. 8. §. Resp. & ad arg. & Scotist.* nam omne ens creatum est proportionatum obiectum intellectui angeli; quia naturale & supernat. non distinguunt intrinsecè ens, sed solum in ordine ad agens. Dicitur enim naturale, quod à naturali; supernaturale, quod à supernat. agente fit. habitudo autem ad aliud & aliud agens non necessariò concludit aliud & aliud ens in se: ergo nec aliud & aliud intelligibile. Confirm. perfectior est substantia naturalis, quàm quodlibet accidens supernat. sed illa est naturaliter cognoscibilis; ergo & hoc.

Secundâ nega. *S. Tho. 1. qu. 57. ar. 5. & Thomist. quæ vera est.* probo. Ens quoad essentiam supernaturale cognosci debet lumine supernat. lumen supernat. est proprium Dei: igitur nequit ens quoad essentiam supernaturale à creaturâ naturaliter cognosci. quia quod est proprium vnus, nequit fieri proprium alterius: nam proprium est, quod à propriâ fluit essentiâ: vt autem posset creaturâ ens supernat. naturaliter cognoscere, deberet lumen supernat. esse illi proprium; Minor clara est: lumen supernat. tendit ad obiectum cum omnimodâ certitudine & infallibilitate, vt constat de lumine fidei, & scientiæ supernat. infusæ: tendere autem ad obiectum cum omnimoda certitudine & infallibilitate, est proprium luminis increati. Maior prob. nullum obiectum potest naturaliter cognosci, nisi lumine specificato ab ipso cognoscibili; nam contineri debet intra naturale specificatiuum ipsius potentiæ; nequit autem obiectum supernat. esse naturale specificatiuum luminis naturalis: quia specificans ponit specificatum intra eundem ordinem, in quo est ipsum specificans. Vnde implicat, obiectum esse quoad entitatem supernaturale, & posse naturali lumine cognosci, seu esse specificatiuum luminis naturalis; quia specificatiuum euehit specificatum ad ordinem specificantis: sed hoc ipso, quod obiectum non est specificatiuum luminis, non potest ab illo naturaliter cognosci; quia non continetur intra spheram luminis cognolcentis; vt quia focus non est specificatiuus visus, non continetur intra spheram potentiæ videntis, sed audientis, cuius est specificatiuus. Confirm. intelligibilitas fundatur in entitate: ergo qualis erit entitas, talis erit eius intelligibilitas: sed entitas quoad substantiam supernaturalis, est diuersi ordinis à potentiâ intellectiuâ naturali, quæ est quoad substantiam naturalis: ergo etiam intelligibilitas illius erit diuersi ordinis ab intellectu huius: non igitur poterit esse commensum obiectu illius; cum nequeant diuersa ordine

1. Duplex obiectum supernaturale.

2. Sent. affirmans. Fundam. Scoti.

3. Imaginans S. Thomæ & Thomist. vera est Ratio.

4. Confirm. Cont.

44. Quælibet actus formaliter liberus. Quoad actus verò in deliberatos, affirmat Albertinus Corol. 10. Theol. & exprincip. 1. filosof. nu. 20. eos naturaliter cognosci ab angelo, quia tales actus fiunt à voluntate determinata ad vnum, atque adeò vt tales continentur intra ordinem actuum naturalium, repræsentabilium per species naturales. Negant alij probabilius: nam idem actus inuariatus quoad intrinseca, accedente rationis aduertentiâ, fit formaliter liber, atque adeò ignotus angelo. Repugnat autem, vt idem actus inuariatus quoad entitatem, modò sit repræsentabilis per speciem naturalem, modò non. Respondet Albertinus, accedente rationis aduertentiâ talè actum variari quoad extrinsecam terminationem: nam priùs producebatur à voluntate, vt determinatâ ad vnum; postea conseruatur ab eadem, vt liberâ ad vtrumlibet. Sed contrâ: totum hoc extrinsecum est actui; nam libera illa conseruatio, quæ intelligitur aduenire actui post rationis aduertentiam, non est noua actio, intrinsecè modificans actum, sed eadem antiqua connotatâ tantum causâ liberè potente illum suspendere, quæ antea, defectu perfectæ aduertentiæ, non poterat. Hoc autem non mutat intrinsecè actum, sed tantum extrinsecè: species autem per se repræsentat intrinsecam entitatem actus: ergo si hæc non mutatur, nec species talis actus repræsentatiua mutabitur: atque adeò si antea repræsentabat illum naturaliter, etiam postea, accedente extrinsecâ aduertentiâ rationis, repræsentabit naturaliter. Velut si oculus repræsentaret visibile, quod necessariò conseruaretur à suis causis: si idem postea visibile liberè conseruaretur ab iisdem causis, non variaretur aut visio, aut species illud repræsentans: quia hæc solum exprimit entitatem obiecti visibilis, quæ per variationem causæ necessariæ in liberam, non variaretur in se. Ex dictis deducitur, non modò latere angelum liberas cogitationes, & volitiones, sed etiam species, & habitus ab illis productos in potentiâ cogitantis & volentis: alioqui posset per huiusmodi species, vel habitus deuenire in notitiâ præteritarum cogitationum & volitionum liberarum alterius, cuius essent tales habitus & species. Secus verò est de potentiis, & speciebus obiectorum naturalium, quæ quia naturales sunt, possunt ab omnibus naturaliter cognosci. Ad fund. primæ, resp. non idè cognitionem internam esse occultam, quia est imperata à potentiâ liberâ: sed quia est principium proximè inchoans actum liberum, cuiusmodi non sunt actus externi imperati, qui tantum sunt effectus libertatis. Vnde ad prob. maioris concedo, intellectum esse causam necessariam, sed proximè completiuam libertatis, cuiusmodi non sunt reliquæ potentiæ naturales. Dices, ergo saltem cognitio, vt consequens imperium voluntatis, non est occulta; quia vt sic non est principium, sed effectus libertatis. Resp. neg. conseq. nam eadem, quæ est imperata potest esse principium alterius actus liberi: velut consilium, quod est inquisitio mediorum cum certo iudicio ad finem consequendum, imperatur ab intentione, & est principium proximè inchoans electionem. Nec potest idem actus cognosci vt effectus, & ignorari vt causa: quia vt effectus non distinguitur à seipso vt causa: cognitio autem angeli fertur ad rem prout est in se: ergo.

5. Conf. ordine esse sibi inuicem commensa. 2. Ens supernat. postulat cognosci per species supernat. ergo per lumen eiusdem ordinis: nam species, lumen, & obiectum, sibi mutuo respondent. Hæc eadem ratio probat, nullam condi posse creaturam, cui connaturale sit huiusmodi entia supernat. cognoscere: quia nulli creaturæ connaturale esse potest lumen, quod ad obiectum tendat cum eâ certitudine & infallibilitate, quâ tendit Deus. Quâ de causâ condi nequit creatura, cui connaturalis sit habitus fidei infusæ, quæ ad obiectum tendit eâ certitudine, quâ Deus: vt *to. 1. disp. 9. sect. 6.*

6. Obiectio 1. *Obiicies* 1. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, & lumen gloriæ, & tamen non ponit illa in eodem ordine actus puri, in quo est obiectum specificans. Resp. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, vt rationem quâ non quæ: ratio enim quâ, quia specificatur tantum vt via & pura tendentia, non sumit eundem ordinem à termino. Respectu verò luminis gloriæ, Deus vt actus purus non comparatur ad illud vt obiectum vitaliter perceptibile; atque adedò illud vt sic non specificat. Specificatur autem lumen gloriæ à visione beatâ, vt est quidam effectus supernat. à subiecto dependens. 2. Angelus naturali virtute cognoscit habitus, & actus supernat. in se ipso existentes: ergo obiectum supernat. naturali virtute est ab angelo cognoscibile. Resp. neg. antec. nam etiam habitus, & actus supernat. in se ipso existentes cognoscit angelus lumine supernat. 3. Dæmones naturali virtute cognoscunt characterem supernat. hominis Christiani, & Sacerdotis damnati. ergo aliquid obiectum supernat. naturali virtute cognosci potest ab angelo. Nego, dæmones naturaliter cognoscere characterem supernat. cognitione propriâ & in se, sed tantum abstractiuâ fidei humanæ ex testimonio aliorum: quo pacto cognoscunt reliqua mysteria supernat. fidei diuinæ iuxta illud *Iacob. 2. Dæmones credunt, & contremiscunt* 4. Angelus naturaliter cognosci potentiam obediens creaturæ: sed hæc est supernat. quia dicit ordinem ad effectus supernat. ad quos est eleuabilis. Resp. Cognoscit naturaliter angelus potentiam obediens creaturæ subiectiuè, & quoad propriam entitatem, concedo; (vt sic enim est naturalis seu entitas sua creaturæ) terminatiuè, & quoad effectus distinctè cognitos, nego. est enim supernaturalis terminatiuè, quâ connotat effectus supernat. ad quos diuinitus eleuari potest; quos nequit ex vi potentie obediens subiectiuè cognoscere, quia tales effectus supernat. non continentur in entitate potentie obediens. vt termini ipsam specificantes, vti continentur effectus naturales in potentia naturali, sed solum vt termini extrinsecè tantum connotati. Dixi, *distinctè cognitos*: nam confusè & in communi cognoscit naturaliter angelus, posse Deum multa opera supra naturam per creaturam operari: ignorat tamen distinctè hoc vel illud opus supernat. cum ad hoc cognoscendum necessarium sit lumen & species supernat.

7. Obiectio 2. *Obiectio* 2. 8. Obiectio 3. *Obiectio* 3. 9. Obiectio 4. *Obiectio* 4. *Solutio*.

10. *Coroll. 1.* Deducitur 1. Angelum naturaliter cognoscere absentiam subsistentiæ creatæ in humanitate Christi, non modum, quo illa in Verbo subsistit. Primum prob. negatio cognoscitur eodem lumine, quo cognoscitur opposita affirmatio: sed subsistentia creatæ humanitatis Christi naturali lumine cognoscitur ab angelo; ergo & eius absentia. Secundum patet: quia modus iste est quoad essentiam supernaturalis: est enim vnio quâ humana natura vnitur verbo, à quo accipit suam specificationem, 2. Angelus naturali virtute cognoscit vnionem,

quâ anima Christi in resurrectione fuit reunita proprio corpori. Ratio; illa vnio fuit tantum supernaturalis quoad modum: eadem. n. virtute cognoscit angelus vnionem miraculosè productam inter animam, & corpus cuiuscumque defuncti ad vitam diuinitus excitati. eadem naturali virtute cognoscit vnionem miraculosè productam inter animam & corpus naturæ humanæ Christi in primâ eius conceptione: quia fuit tantum supernaturalis quoad modum. 3. Angelus naturaliter cognoscit defitionem panis & vini in Eucharistiâ, atque adedò accidentia panis & vini existere absque proprio subiecto. quia negatio cognoscitur eodem lumine, quo opposita affirmatio. An naturaliter cognoscatur posituum modum, quo talia accidentia extra proprium subiectum existunt, pendet ex eo, an talis modus sit quoad substantiam supernaturalis, de quo in 7. *tom.* Ex eadem quæst. pendet, an naturali virtute cognoscatur transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Nam si actio, quâ Christi corpus & sanguis fit præsens in hoc Sacramento, est naturalis quoad substantiam, poterit naturaliter ab angelo cognosci: sicut naturaliter ab eodem cognoscebatur actio, quâ conuersa fuit aqua in vinum in Cana Galilææ, *Ioan. 2.* Secus, si actio est quoad substantiam supernaturalis. De modo quo Christi corpus ad instar spiritus totus in toto, & totus in qualibet parte, communiter conueniunt, non posse naturaliter ab angelo cognosci; cum sit in substantiâ supernaturalis, & indebitus cuiuscumque corpori, vt *suoloco*. Dices angelus naturali virtute cognoscit corpus & sanguinem Christi in hoc Sacram. existentem: ergo etiam naturali virtute cognoscere poterit modum, quo in illis existit. Resp. neg. conseq. quia cum modus distinguatur à subiecto, poterit cognosci subiectum, non cognito ipsius modo. sicut *suprà* dixi, angelum naturaliter cognoscere humanitatem Christi, non cognita ipsius cum Verbo hypostaticâ vnione. Ex his patet ad fundam. *Scoti*. Falsum est, naturale & supernat. desumi tantum penes extrinsecum ordinem ad agens, sed penes intrinsecum esse ipsius effectus, qui nulli subiecto creato connaturalis esse potest: & hoc idedò à priori, quia ens supernat. quoad essentiam participat proprium modum operandi Dei. Ad confir. concedo, substantiam naturalem esse perfectiorem accidente supernat. quoad rationem entis, & modi existendi; non quoad rationem ordinis, & modi operandi, penes quæ commensuranda sunt obiectum & lumen.

DISPUTATIO XIV.

De modo & proprietatibus cognitionis Angelicæ.

Qualis sit cognitio Angelica?

DICO 1. Cognitio Angelica semper est actualis respectu propriæ essentiæ, à quâ naturaliter cessare non potest. *S. Thom. qu. 8. de Verit. ar. 6. ad 7. & ar. 14. ad 9. Caiet. 1. p. q. 58. ar. 2. §. Circa ult. concl. & Ferrar. 2. cont. Gen. c. 97. sine est communior contra Arrubal. in 1. p. in q. 58. & Steph. de Bubalus in q. 54. art. 1. diff. 1. §. 4.* Fundam. debet angelus habere aliquam cognitionem, quæ sit illi radix & fundamentum cæterarum: nam debet posse se ipsum excitare ad notitiam huius vel illius obiecti; cum hoc

hoc sit proprium viuentis, posse à se ipso moueri ad perfectionem sibi debitam. Minorem ostendo: at cognitio sui est prima, & ab omni aliâ cognitione supposita, cum sit intimior, & obiecti primarij ad inlar cuius cetera ab angelo intelliguntur: ex

Intelligitur ex S. Thom. 2. con. Gen. cap. 97. Confirm. nulla est ratio, ob quam debeat angelus ab eâ cessare; cum non modò illa non impediat cognitionem reliquorum obiectorum, verum etiam ad eâ cognoscenda sit necessaria: Nam ex eâ excitatur ad cognoscendas suas proprietates, inter quas sunt species rerum naturalium, quibus cognitio, abstractiue & in confuso cognoscuntur earum obiecta, ad quorum singulorum notitias intuitiuas & perfectas, poterit se ipsum excitare. Vnde videmus, in quolibet viuente dari aliquam operationem actualem vitæ inuariabilem, ex qua vt ex radice ceteræ operationes vitales eiusdem viuentis originentur: igitur similis dari debet in angelo: hæc autem alia connaturaliter esse nequit, quam cognitio sui. Ex eadem ratione sequitur, angelum nunquam cessare à naturali cognitione abstractiua Dei; nam eadem cognitio intuitiua sui, est abstractiua cognitio Dei; cum seipsum cognoscat vt effectum & creaturam Dei. Præterea in cognitione intuitiua sui & abstractiua Dei, partialiter saltém consistit naturalis beatitudo angelicæ naturæ: ergo non est, cur ab eâ cessare debeat; cum omnis intellectualis natura naturali pondere feratur in beatitudinem, qualem iuxta suum statum habere potest.

Angelus nunquam cessat à naturali cognitione abstractiua Dei.

3.

Dico 2. Cognitio angelica non est discursiua circa ea, quæ naturaliter cognoscit; est autem discursiua circa ea, quæ naturaliter non cognoscit, qualia sunt obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera. Prior pars est S. Thom. 1. p. q. 58. ar. 3. Caiet. Thomist. contra Scotum in prologo q. 3. later. cuius titulus est, *luxta hoc quero: Et in 2. dist. 1. p. ult. §. Contra animam; Et dist. 7. q. vn. §. Contra conolus. versu. Quid etiam neg.* Fundam. discurrere est ex notis ad ignota distinctis actibus procedere: seu ex vno notiori ad aliud ignotius cognoscendum transire: quod necessariò includit duos actus, quorum vnus sit causa alterius; scil. actus obiecti notioris est causa actus obiecti ignotioris, quatenus obiectum notius est ratio formalis assentiendi obiecto ignoto; nec potest vnus & idem actus esse causa sui ipsius. at de rebus naturalibus angelus habet euidenciam, vel intuitiuam per proprias species, vel abstractiuam per speciem causæ, aut effectus: cognoscit enim res cunctas naturales, aut euidenter in seipsis, aut abstractiue in suis causis, vel effectibus. igitur non potest circa res naturales discurrere: nam discurrere est, ex vno noto assentiri alteri ignoto: sed æquè nota sunt angelo omnia naturalia, vel per seipsa, vel per suas causas & effectus. Confirm. idè discurret homo, ideoque ex vno magis noto intellectualiter infert aliud minùs notum, quia non sunt ei æquè nota omnia. Hoc autem prodehit tum ex imperfectione specierum, tum ex imperfectiore lumine, qui defectus circa naturalia in angelis non sunt.

Prior pars est S. Thom. contra Scotum Fundam.

4. Posterior pars assentiendi constat ex opposito fundam.

Posterior pars constat ex opposito fundam. nam obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera non sunt angelo euidenter nota: ergo potest ad ea probabiliter cognoscenda ex notioribus discurrete: ex præsentibus circumstantiis euidenter notis futura coniectare; ex operationibus externis interna diuinare. quia vel saltém naturaliter non potest vno eodemque actu simul ferri ad vnum euidenter notum, & ad alterum probabiliter coniectatum; vel esto possit, adhuc non necessariò eodem actu simul fertur ad vtrumque, quia ad vnum fertur necessa-

rio, ad aliud vero liberè. ergo saltem posset. si vellet circa ea discurrete prius tempore, vel natura, cognoscendo signa sibi euidenter nota, tum ex iis distincto actu inferre significata probabiliter tantum coniectata. Notanda autem est differentia inter bonos & malos angelos; quòd boni nunquam iudicium ferunt de rebus dubis, alioqui posset in eis esse error, qui statui beatitudinis repugnat; sed solum de probabilitate ipsa: scilicet mali, qui plerumque ex certis, iudicium præcipitant de dubiis, in quibus sæpè deripiuntur. Obiicies. Omnis causa est prior suo effectui; ergo notior effectui; ergo est ratio cognoscendi illum. Nec refert, quòd angelus in eodem instanti cognoscat causam & effectum, nam ad discursum luitur prioritas naturæ. Resp. de prioritate essendi, nego conseq. 1. quia potest causa esse æquè nota, atque eius effectus. Neganda etiam secunda, quia ad discursum requiritur, vt vnus actus sit causa alterius; alioqui etiam Deus discurreteret ex cognitione propriæ essentiæ ad cognitionem creaturarum. Quando autem vno actu cognoscitur causa, & effectus simul, non potest actus vnus, esse causa alterius; quia vbi non est distinctio actuum, non est causalis transitus ex vno actu in alium, quem essentialiter importat discursus. Dixi, *causalis*; nam solus successiuus transitus ex vno actu in alium non facit discursum, vt cum quis cognito equo, cognoscit leonem.

Notandum

6. Obiectiua

Solutio

Causalis transitus ex successiuus quid.

7.

Dico 3. Angelus intelligere potest sine compositione, & diuisione, ea quæ per vnicam speciem intelligit, non quæ per plures: Vasquez disp. 223. Vasquez con- contra Thomist. asserentes, angelum omnia intelligere sine vllâ compositione, ac diuisione. Explico. intelligere mentaliter componendo, & diuidendo, non est tantum intelligere plura obiecta conuenientia, vel disconuenientia; sicut discurrere, non est tantum intelligere plura vt connexa; alioqui etiam Deus intelligeret componendo, diuidendo, & discurrendo; quia etiam Deus intelligit plura, vt conuenientia, disconuenientia, & inuicem connexa: sed est intelligere plura per plures actus, & conceptus formales, afirmando, vel negando prædicatum de subiecto per distinctos actus. Assertio prob. ratio, cur intellectus noster in afirmando, aut negando egeat compositione plurium conceptuum formalium, est, quia non vnâ specie, atque ad eò vno actu simul concipit subiectum, & ea, quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt; & idè vno conceptu concipit subiectum, alio prædicatum afirmandum, vel negandum de subiecto; sicque tandem vnum de alijs afirmit, vel negat. ergo quæ angelus vnâ specie, atque ad eò vno actu simul concipit, non intelligit componendo, aut diuidendo, sed simplici conceptu intelligendo subiectum, & ea quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt. Ex eadem ratione constat ea, quæ diuersis speciebus concipit, intelligere componendo, & diuidendo; nam diuersis etiam actibus apprehendit, atque ad eò ea mentaliter componit, & diuidit per plures conceptus formales apprehensa.

Vasquez con- tra Thomist. Explicatur conclusio.

Prob.

Dico 4. In intellectu angeli non potest esse falsitas circa res naturales: S. Tho. 1. q. 58. ar. 5. & communis. Fundam. eas euidenter cognoscit angelus per species proprias: ergo in iis iudicandis decipi non potest, nam omnis deceptio supponit ignorantiam.

9.

Fundam.

Dico 4. In intellectu angeli potest esse falsitas circa ea, quæ probabiliter tantum cognoscit: S. Tho. cit. & communis. Huiusmodi autem sunt futura libera, secreta cordium, & obiecta supernat. quæ angelus non nisi probabiliter cognoscit. Fundam.

10.

Fundam. mentum quæ angelus non euidenter, sed probabiliter tantum cognoscit, potest de iis absolutum iudicium ferre, quod rebus à parte rei existentibus non conformetur. At falsitas nil aliud est, quam difformitas cognitionis cum re in seipsâ existente. Igitur potest in angelo circa ea, quæ euidenter non cognoscit, esse falsitas.

11. *Obiect. 1.* Obiicies 1. nequit, nisi in compositione, & diuisione, teste *Philos. 3. de ani. c. 6. & 1. de interpret. c. 1.* esse veritas & falsitas. Sed angeli intelligunt sine compositione, & diuisione, simplici duntaxat operatione: ergo in angelis non est veritas & falsitas.

Solutio. Resp. 1. neg. minor. nam in iis, quæ angeli per proprias species non intelligunt, ponunt componere & diuidere. 2. nego, veritatem & falsitatem reperiri tantum in compositione & diuisione formali; aio, posse etiam reperiri in compositione & diuisione virtuali, qualis est simplex cognitio iudicatiua obiecti: alioqui in Deo, in quo non est nisi simplicissima cognitio omnium, non esset propria veritas.

Duplex cōpositio esse Caiet. Duplex. n. ex *Caiet. 1. p. 58. ar. 5. §. Ad hanc dubit.* est compositio: 1. subiectiua conceptuum, cum vnum de altero per distinctos conceptus formales affirmamus, aut negamus. 2. obiectiua rerum, vt cum simplici notitiâ iudicantur aliqua connexa, aut inconnexa inter se. Prior compositio ad veritatem & falsitatem necessaria non est: est autem necessaria posterior, quæ in angelis esse potest. Nam iudicat angelus per simplicem notitiâ in homine esse intellectum, in angelo non esse albedinem: ac proinde simplici notitiâ affirmat, quæ inter se connexa sunt; aut negat, quæ inter se connexa non sunt. Quo fit, vt si contingat, angelum affirmare vt connexa, quæ inter se connexa non sunt; aut negare, vt inconnexa, quæ inconnexa non sunt, vt contingere potest in iis, quæ euidenter non cognoscit, tunc in intellectu angeli futura sit falsitas.

12. *Obiectio 1.* Obiicies 2. Numquam angelus in iis, quæ probabiliter tantum nouit, fert absolutum iudicium de rebus ipsis, sed solum de probabilitate ipsâ: quod iudicium semper est verum, etiam si res ipsæ aliter sint in se. Resp. neg. maior. simpliciter. nam licet hoc seruent angeli beati, qui semper cautè & prudenter procedunt in ferendo iudicio de iis, quæ probabiliter tantum cognoscunt: hoc tamen non necessariò seruant dæmones, qui sæpè propter passionem præcipitant iudicium de rebus ipsis, quas tantum coniecturaliter norunt. An autem angelus in purâ naturâ constitutus falli potuisset in iis, quæ euidenter non cognouisset ferendo iudicium non de probabilitate, aut credibilitate rerum, sed de rebus ipsis, negat *Granad. tract. 7. de angel. disp. 5.* Affirmat *Zumel. 1. p. qu. 58. ar. 1. qu. 2. conci. 5.* Probabiliter cum nullum sit sufficiens fundamentum asserendi, non posse angelum in purâ naturâ absolutum iudicium ferre de rebus probabiliter cognitis.

Solutio. Cum tale iudicium nec repugnet naturæ ipsorum, vt constat in dæmonibus, in quibus *Granad.* admittit falsitatem; nec statui puræ naturæ: nam sicut in hoc statu angeli non fuissent confirmati in bono, ita nec in vero.

An ex frequentatis actibus naturalibus intellectus & voluntatis gignantur in Angelis habitus acquisiti?

14. *1. sent. negans de habitibus in-* **P**RIMA sent. absolutè negat de habitibus intellectualibus: *Scot. in 2. dist. 3. q. 11. §. Contra istam viam. Duran. in 3. dist. 23. qu. 1. ad 1. Mayo. in 3. dist. 33. q. 1. art. 5. Caiet. 1. 2. q. 50. artic. 9. & qu. 63.*

art. 1. Valen. 1. 2. qu. 50. art. 1. ft. Vasqu. 1. p. disp. 219. c. 2. & 1. 2. disp. 78. c. 4. Vasquez. vel isti habitus sunt necessarii in angelis ad simpliciter operandum circa obiecta naturalia; vel tantum ad facile operandum: Non primo modo: nam ante vllum habitum acquisitionem supponitur in angelis integrum principium operandi circa res naturales; quia habitus acquisiti generantur ex actibus: sed actus supponunt integrum principium, à quo eliciantur: ergo & habitus ex actibus geniti. Non secundo: nam angeli sunt ita perspicaces, & ab omni impedimento liberi, vt summâ facilitate ferantur in id, quod est credibile, ac opinabile. ergo circa nulla obiecta indigent habitu acquisito, ipsorum intellectum facilitante ad huiusmodi obiecta promptius, faciliusque cognoscenda. *Fundam. aliorum:* intellectus angeli est perfectè instructus lumine naturali, & speciebus intelligibilibus ad quæcumque obiecta naturalia perfectissimè intelligenda: ergo non indiget superaddito habitu acquisito ad ea perfectè promptèque cognoscenda: nam idè nos indigemus, quia ad ea non sumus perfectè instructi.

Secunda affirmat de omnibus habitibus acquisitis, tam intellectualibus, quàm moralibus: *Molin. 1. p. qu. 58. art. 1. pro qua citantur Victoria, & Scotus, à Medina 1. 2. q. 50. art. 6. problematicè defendunt Medina & Ferrar. 1. con. Gen. cap. 56 §. Similiter. Fundam.* Angeli sunt capaces habitus, vt constat de infusis: ergo non est, cur illis non concedantur etiam acquisiti. Nec obstat, quòd habeant euidentem notitiâ rerum naturalium, quò minus etiam circa illas acquirant habitus: nam etiam homines habent euidentem notitiâ primorum principiorum, circa quæ tamen acquirunt peculiarem habitum, qui dicitur intellectus.

Tertia docet, angelos acquirere habitus opinionis, & fidei naturalis circa obiecta probabiliter coniecturâ, aut testimonio humano, vel angelico credibilia; non circa res naturales euidenter cognoscibiles: circa quas sufficiunt, aut solæ species intelligibiles ab initio infusæ cum naturali lumine proprii intellectus, aut distinctus habitus à naturâ congenitus, qui angeli intellectum inclinet ad iudicandum de omnibus obiectis naturalibus. In 1. parte sent. conueniunt *Zumel. 1. p. qu. 58. art. 1. q. 1. concl. d. Bannez. ibid. dub. 1. concl. ult. Suar. lib. 1. de Angel. c. 38.* In 2. discrepant. Nam *Suarez* putat, ad ea promptè & facile iudicanda nullum necessarium esse habitum, neque acquisitum, neque congenitum. *Zumel & Bannez* censent, talem habitum à naturâ congenitum necessarium esse in angelis; quod prius docuit *Heuric. quodlib. 5. qu. 14.* *Fundam. poster.* solus intellectus angeli cum speciebus, intelligibilibus, non est sufficienter instructus ad facile & promptè iudicandum de obiectis euidenter cognitis. nam licet summam habeat facilitatem & promptitudinem ad huiusmodi obiecta apprehendenda, ob perfectam luminis intellectualis, & intelligibilium specierum claritatem, non tamen summam habet facilitatem & promptitudinem ad ea iudicanda. nam etsi species intelligibiles angelicæ hæc obiecta perfectissimè repræsentent, non tamen per se ad iudicandum de connexione ipsâ obiectorum inclinant; cum specierum sit tantum repræsentare obiecta, non de eorum connexione iudicare. Igitur ad facile promptèque iudicandum opus est habitu à speciebus distincto, qui vel ab ipsis speciebus, vel certè à naturâ generetur. Pro explic. duplex habitus acquisitus, intellectualis, & moralis: ille inclinant ad actus intellectuales, hic ad morales virtutum, aut vitiorum. intellectualis subdiuiditur

19. In Angelis nullus circa obiecta naturalia evidenter nota. Fundam. ad huiusmodi obiecta tam apprehendenda, quam iudicanda sufficiunt species intelligibiles cum solo naturali lumine intellectus. Nec refert, quod species per se non inclinent ad iudicandum: nam posita clara & evidenti representatione obiectorum, & connexionione inter ea, intellectus angeli summam facilitate & promptitudine de iis iudicare poterit: cum a nullo impedimento retardetur, neque ext infeco ex parte obiecti; cum connexio, de qua ferendum est iudicium, evidenter proponatur per species proprias: neque intrinseco ex parte subiecti; cum angelus sit immunis a potentiis sensitivis cognoscens, quae possent intellectum a iudicio circa proprium obiectum evidenter propositum retardare. Atque haec assertio vera est, siue supponamus, habitum acquisitum consistere in qualitate a speciebus distincta, siue in speciebus, per actus circa idem obiectum frequentatos auctis ac perfectis. Nam secundum 1. opin. dicendum, actus claros & evidentes circa obiecta evidenter cognita nullam producere in intellectu facilitatem, qua ad consimiles actus intellectus magis faciliteretur, cum ex se supponatur, summam facilitatus. Iuxta 2. dicendum, species huiusmodi obiecta evidenter representantes non posse ulterius per species actuum circa idem obiectum frequentatorum perfici: quia cum illae supponantur summam in suo genere perfectas, non erunt capaces ulteriori perfectionis intra suum genus, clarius evidentiisque representandi obiecta. Fateor iuxta 1. sent. non tam facile rationem reddi posse, cur iidem actus cum eadem evidentiâ & claritate elicitur ab intellectu habente intrinsecum impedimentum ex parte subiecti, talem facilitatem, qua huiusmodi impedimentum superari possit, producant: elicitur vero ab intellectu tale impedimentum non habente, huiusmodi facilitatem non producant: ut si eliciantur ab anima separata, in qua nullum est impedimentum, talem facilitatem non producant; producant autem, si eliciantur ab anima coniuncta corpori. Cum tamen actus semper sint iidem, & per modum naturalis agentis semper necessario agant. Iuxta 2. ratio facile reddi potest; nam semper quidem actus circa idem obiectum frequentati producant species sui; non semper tamen huiusmodi species actuum perficiunt species obiectorum. Nam quando species obiectorum sunt evidentes & intuitivae, non sunt capaces amplius perfici in suo genere, cum in suo genere summam habeant perfectionem in representando, quam habere possunt. Contra vero, quando species non representant evidenter & intuitivae obiectum, semper possunt intra suum genus magis perfici: quia semper potest idem obiectum cum maiori claritate per novum medium, aut circumstantiam representari. Quare species relictæ ab actibus evidentiis angelicis representabunt quidem actus a quibus producantur, non tamen perficient species obiectorum, a quorum actibus illae producantur: quia sicut omnes actus, qui eliciuntur circa talia obiecta, sunt eiusdem claritatis & evidentiæ, nec per unum clarius representatur obiectum, quam per alium; ita species ab iisdem actibus relictæ non valebunt obiectorum species perficere. Ita S. Tho. 1. 2. qu. 50. art. 6. nullum circa res naturales, interprete Cajet. in angelis agnoscit ha-

bitum a speciebus infusus distinctum. Cum enim tales species sint, in suo genere perfectissimæ, non solum habent munus representandi obiectum, sed etiam facilitandi potentiam ad obiectum representatum iudicandum. Unde ipsas species intelligibiles appellat cit. S. Doctor habitus Angelicos; quia exercent utrumque munus, & representantur ex parte obiecti & facilitandi ex parte potentiae.

Dico 2. Ponendi sunt in angelis habitus intellectuales acquisiti opinionis, & fidei naturalis. Fundam. circa huiusmodi obiecta non habent perfectas species: ergo possunt illae per species actuum frequentatorum perfici, atque adeo sortiri rationem habitus facilitantis intellectum angeli ad iudicium, assensumve præbendum. Confirm. intellectus angeli est ad huiusmodi actus opinionis, & fidei obiectivè indeterminatus; cum nulla ex parte obiecti eluceat evidentiâ, quae intellectum cogat ad assensum præbendum: ergo indiget aliquo determinante ac impellente ad eos facile prompteque eliciendos, iuxta hanc concl. intelligitur locus ille iacobi 2. Demones credunt, & contremiscunt: nimirum convicti signis & testimoniis extrinsecis, acquisita fide credunt reuelata mysteria Christianæ religionis.

Dico 3. Concedendi sunt in angelis habitus intellectuales practici acquisiti circa res naturales agibiles. Fundam. cum res naturales agibiles pendunt ex variis circumstantiis, quarum multae pendunt a libera voluntate alterius, multae ab euentu rerum futurarum, non possunt quoad omnes circumstantias summam cum claritate & evidentiâ intellectui angelico representari: ac proinde poterunt earum species per frequentatos actus practicos semper magis ac magis perfici; consequenter sortiri rationem habitus practici determinantis intellectum angeli ad facile prompteque de huiusmodi rebus practice iudicandum. Ex his ortum habet tum naturalis prudentia in Angelis bonis, tum astutia & calliditas in malis, quam ex diuturno usu, & practico experimento tot annorum sibi comparant, nam ex memoriâ præteritorum facile possunt de præsentibus iudicare.

Dico 4. Sunt in Angelis bonis habitus acquisitarum virtutum, uti & in malis acquisitorum vitiarum, ex frequentatis actibus comparati: Scoti in 3. dist. 33. qu. vii. S. Ad 1. Myr. qu. 2. art. 7. qui licet negent in angelis habitus intellectuales, concedunt tamen morales in voluntate: ad quod potentia intellectiva angeli ad actus intellectuales est per se ab intrinseco determinata; appetitiva vero determinata, atque adeo determinabilis per distinctum habitum acquisitum circa virtutes morales. Fundam. nec voluntas bonorum Angelorum circa actus bonos liberos est per se ab intrinseco determinata, cum possit illos elicere, & non elicere; vel elicere hos, aut illos. Nec voluntas malorum circa actus malos liberos est etiam ab intrinseco determinata, alioquin non esset circa illos libera: ergo tam illa circa actus bonos, quam ista circa actus malos liberos, poterit determinari ab habitu acquisito. Eand. sent. sequuntur Suarez lib. 3. de ange. c. ultim. aliique recent.

Ad fundam. Vasquez pro 1. sent. resp. habitus acquisitos in angelis non esse ad operandum simpliciter, sed tantum ad facile prompteque operandum circa obiecta solum opinabilia, & credibilia testimonio humano vel angelico. Ad probat. esto angelus summam facilitate & promptitudine iudicet de probabilitate & credibilitate obiecti opinabilis ac credibilis; negandum tamen est, eadem facilitatem

in speculativum, & practicum: ille gignitur ex actibus merè speculativis; hic ex practicis actibus intellectus.

Dico 1. In angelis nullus est habitus intellectualis speculativus neque acquisitus, neque congenitus circa obiecta naturalia evidenter nota. Fundam. ad huiusmodi obiecta tam apprehendenda, quam iudicanda sufficiunt species intelligibiles cum solo naturali lumine intellectus. Nec refert, quod species per se non inclinent ad iudicandum: nam posita clara & evidenti representatione obiectorum, & connexionione inter ea, intellectus angeli summam facilitate & promptitudine de iis iudicare poterit: cum a nullo impedimento retardetur, neque ext infeco ex parte obiecti; cum connexio, de qua ferendum est iudicium, evidenter proponatur per species proprias: neque intrinseco ex parte subiecti; cum angelus sit immunis a potentiis sensitivis cognoscens, quae possent intellectum a iudicio circa proprium obiectum evidenter propositum retardare. Atque haec assertio vera est, siue supponamus, habitum acquisitum consistere in qualitate a speciebus distincta, siue in speciebus, per actus circa idem obiectum frequentatos auctis ac perfectis. Nam secundum 1. opin. dicendum, actus claros & evidentes circa obiecta evidenter cognita nullam producere in intellectu facilitatem, qua ad consimiles actus intellectus magis faciliteretur, cum ex se supponatur, summam facilitatus. Iuxta 2. dicendum, species huiusmodi obiecta evidenter representantes non posse ulterius per species actuum circa idem obiectum frequentatorum perfici: quia cum illae supponantur summam in suo genere perfectas, non erunt capaces ulteriori perfectionis intra suum genus, clarius evidentiisque representandi obiecta. Fateor iuxta 1. sent. non tam facile rationem reddi posse, cur iidem actus cum eadem evidentiâ & claritate elicitur ab intellectu habente intrinsecum impedimentum ex parte subiecti, talem facilitatem, qua huiusmodi impedimentum superari possit, producant: elicitur vero ab intellectu tale impedimentum non habente, huiusmodi facilitatem non producant: ut si eliciantur ab anima separata, in qua nullum est impedimentum, talem facilitatem non producant; producant autem, si eliciantur ab anima coniuncta corpori. Cum tamen actus semper sint iidem, & per modum naturalis agentis semper necessario agant. Iuxta 2. ratio facile reddi potest; nam semper quidem actus circa idem obiectum frequentati producant species sui; non semper tamen huiusmodi species actuum perficiunt species obiectorum. Nam quando species obiectorum sunt evidentes & intuitivae, non sunt capaces amplius perfici in suo genere, cum in suo genere summam habeant perfectionem in representando, quam habere possunt. Contra vero, quando species non representant evidenter & intuitivae obiectum, semper possunt intra suum genus magis perfici: quia semper potest idem obiectum cum maiori claritate per novum medium, aut circumstantiam representari. Quare species relictæ ab actibus evidentiis angelicis representabunt quidem actus a quibus producantur, non tamen perficient species obiectorum, a quorum actibus illae producantur: quia sicut omnes actus, qui eliciuntur circa talia obiecta, sunt eiusdem claritatis & evidentiæ, nec per unum clarius representatur obiectum, quam per alium; ita species ab iisdem actibus relictæ non valebunt obiectorum species perficere. Ita S. Tho. 1. 2. qu. 50. art. 6. nullum circa res naturales, interprete Cajet. in angelis agnoscit ha-

doctrina tradita confirmat S. Doct.

23. Dantur in intellectu Angelico habitus acquisiti opinionis & fidei naturalis.

24. Habitibus practici acquisiti circa agibilia naturalia.

25. Dantur in voluntate Angelorum habitus virtutum acquisitarum, vitiarumque.

26. Satis opposita sent. Vasquez.

te & promptitudine eos iudicare de rebus opinabilibus & credibilibus, in ordine ad quas potissimum ponuntur habitus acquisiti in angelis. Ratio: primum est evidens angelo, secundum obscurum: ut constat de fide diuina, in qua sæpè habemus euidenciam de credibilitate obiecti, & obscuritatem de obiecto credibili. Ad fund. aliorum. neg. antec. Non enim angelus est perfectè instructus in ordine ad futura libera, & secretas cordium cogitationes & affectiones; cum in ordine ad eas non habeat completas species. Atque in his eadem est ratio de angelis, & hominibus; nisi quòd angeli, propter perfectius lumen, & perspicacius ingenium, facilius iudicant, & frequentius ex signis & indiciis veritatem colligant. Ad fund. secundæ, concedo, angelos esse capaces habitus ut sic; nego, esse capaces habitus in ordine ad ea, in ordine ad quæ habent perfectas species. nam cum habitus acquisiti proprium sit, facilitare potentiam in ordine ad suos actus, supponit potentiam ex se non esse summè facilitatam in ordine ad tales actus, in ordine ad quos per habitum acquisitum facilitari debet. Nec est eadem ratio de habitu primorum principiorum in homine: quia licet intellectus humanus nullam habeat difficultatem circa prima principia ex parte obiecti, habet tamen difficultatem ex parte subiecti, propter potentias sensitivas, quæ illum ab assensu retardant: ad quam difficultatem superandam eget habitu acquisito, qui non solum requiritur ad superandam difficultatem ex parte obiecti, sed etiam ex parte subiecti. Ad fund. tertix, quatenus probat, præter species infusas, dandum esse in angelis habitum naturaliter congenitum, à speciebus, vel à naturâ productum, qui intellectum angeli faciliat ad iudicandum de connexionione obiectorum; nego antec. Ad prob. esto species per se non inclinent ad iudicandum, cum earum munus sit tantum repræsentare; positâ tamen clarâ & euidenti repræsentatione obiectorum, eorumque connexionione inter se, summâ poterit facilitate & promptitudine angelus cum solo lumine intellectus naturalis de eorum connexionione iudicare.

DISPUTATIO XV.

De locutione Angelorum.

1. **H**ACTENVS disputatum est de modo cognoscendi angelorum; superest de modo, quo inter se mutuò alloquantur. Est enim locutio propriæ cognitionis manifestatio, atque ad eò supponit proprium modum, quo angeli naturaliter cognoscant.

An, & qua ratione Angeli se inuicem alloquantur?

2. *Angelos se mutuò alloqui: Ratio.*

CERTVM est ex Scriptura, & Patribus, angelos mutuò seipos alloqui: quia non minus proprium naturæ intellectualis est, posse, cum voluerit, sua secreta alteri manifestare, quàm cum non libuerit, eadem intra se occultare; cum non minus vnum, quàm aliud postulet ordo perfectæ societatis. Primus modus angelorum locutionem explicat per signa sensibilia ad placitum, vel per modum scripturæ virtute angeli loquentis in Empyreo impressa, vel per modum vocis in aère formata: *Egidij in 2. dist. 10. qu. 3. in resol. art. Argent. ibid.*

3. *Primus modus Angelorum locutionem explicans.*

1. 2. Molina qu. 106. art. 1. concl. 2. quamuis non negent, locutionem angelorum fieri etiam posse alio modo interno & spiritali: licet Durand. eifr. 11. qu. 2. nu. 12. anceps sit. Fundam. Angeli perfectè callent hominum lingua, virtutemque habent eas exprimendi, vel per modum scripturæ in cælo, vel per modum vocis in aère, ut patet cum homines alloquuntur: ergo possunt hoc modo sua secreta mutuò sibi manifestare. Sed esto hic modus sit possibilis, non est tamen necessarius, cum possint etiam in vacuo angeli sese mutuò alloqui. Nec est probabile ob imperfectiones, quas includit, illum ab angelis exerceri, nisi solum quando cum hominibus loquuntur.

Secundus modus explicat per signa intellectua-
lia, quæ nec sunt actus vitales angelorum, nec species eorum, sed qualitates spirituales significatiuæ rerum, de quibus loquuntur, quibus tamquam vocibus & nutibus sui cordis consilia sibi mutuò pandunt: *Egidij, & Argent. cir. Rubio. in 2. dist. 9. q. 2. art. 2. in 2. p. ar. coucl. 3. Arimi. q. 2. Marsilij q. 7. ar. 2. not. 6. Molin. cir. Albertini corol. 11. ex princ. philos. ad quem inclinât Vasquez disp. 211. c. 10. Fundam. sicut humana locutio fit per expressionem signi sensibilis repræsentatiui conceptus mentalis; ita locutio angelica fit per expressionem signi intelligibilis, repræsentatiui interioris secreti. Sed contra; vel hæc signa sunt naturalia, vel ad placitum: Si ad placitum, aut sunt instituta ab angelis, aut infusa à Deo, ut fuit lingua infusa protoparentibus. Non primum: quia ut potuissent angeli talia signa instituire, debuisset in eis præcedere naturalis locutio, quæ inter eos conuenisset ad huiusmodi signa instituenda: ut constat in hominibus per nutus & signa naturalia, antequam voces rebus imponant. Quæ naturalis locutio, quia in angelis esset perfectæ, utpotè quæ fieret per manifestationem interiorum conceptuum, non indigeret aliis signis ad placitum, quibus ob sui imperfectionem indiget naturalis hominum locutio. Non secundum; quia vel hæc signa essent eadem in omnibus angelis: & tunc, quia vnusquisque haberet speciem repræsentantem signa aliorum (non enim hæc essent entia libera, sed necessaria) vnusquisque cognosceret, quid alter loqueretur; atque ad eò non posset inter eos esse secreta locutio. Vel singuli angeli haberent diuersa signa, ut propria idiomata, quibus inuicem loquerentur, ut censet Albertinus: & tunc idem sequeretur, quia deberent singuli habere omnia signa aliorum, ut vnusquisque & loqui & audiri posset ab omnibus: proinde nullus posset ad alterum secretè loqui, quin ab altero audiri posset. Nec est par ratio de lingua infusa protoparentibus: cum possit homo homini secretè loqui, non angelus angelo, quia angeli in audiendo non pendent à locorum propinquitate, ut homines. Si verò hæc signa sunt naturalia, ut plerique supponunt; tunc à fortiori sequitur, non posse angelum loqui vni, quin ab omnibus audiatur: cum vnusquisque speciem habeat aliorum repræsentatiuam. Quod deglutunt Gregorius & Rubio qu. 2. §. Sed sic. Secundò sequitur hæc signa fore superflua, cum omnia saluari possint per actus vitales, & species eorum repræsentatiuas. 3. non potest explicari, quo pacto hæc signa, res, quas repræsentant, naturaliter significant, cum omnis naturalis significatio, aut fundetur in ratione naturalis imaginis cum imaginato, qualis est inter speciem impressam expressamve, & suum obiectum; aut in connexionione causæ cum effectu, vel effectus cum causa, sed hæc signa nec sunt species impressæ, nec expressæ rerum, quas significant, neque earum causæ, ut patet. Nec*

Non est necessarius.

4. *Secundus.*

Fundamentum.

5. *Modus 2. relictus.*

Ex lingua id absurdi non sequitur.

6. *Quia si signa naturalia.*

Nec demum earum effectus, quasi ipsi actus intellectus & voluntatis, quos principaliter repræsentant, producerent illa; cum actus intellectus & voluntatis non habeant vim producendi, nisi sui species, vel habitus. Addit *Rubio*, hæc signa esse fluentia, non permanentia. Hoc autem est contra eorum naturam, quæ cum contrarium non habeant, non est à quo corrumpantur. Nec est eadem ratio de voce sensibili: nam hæc pendet à reverberatione aëris, quæ essentialiter est successiva; fit enim per motum localem. Vel hæc signa producit loquens in seipso, vel in audiente. Si in seipso, saluari non potest, quo pacto audiens ad ea percipienda exciteretur, cum nequeat excitatio intelligi sine aliquâ efficientiâ. Si in audiente, necessariò illa produceret in distans, cum medium, utpotè corporeum, aut vacuum, non sit naturaliter capax accidentis spiritualis. Ad fund, in oppositum, neganda paritas: homo n. non habet modum manifestandi immediatè alteri homini suos conceptus internos, nisi medio signo sensibili, vel naturali, vel ad placitum. Angelus autem, cum sit perfectè intellectualis, habere debet modum immediatè manifestandi suos conceptus,

7. Nec satisfa-
cti Rubio.

8.

9. Ad funda-
mentum.

10. Tertius mo-
dus locutio-
nem Ange-
licam expli-
cat.

11. Quartus
modus

Tertius modus docet, locutionem angelorum fieri per immediatam productionem conceptus loquentis in audiente. Dum vnus loqui desiderat alteri, imprimit illi immediatè notitiam rei, de qua loquitur: quæ notitia vt actiue procedit à loquente locutio; vt passiuè recipitur in audiente, auditio dicitur: *Scoti in 2. dist. 9. qu. 2. §. Ad quest. & in report. qu. 2. §. Dico igitur. Mayo. qu. 1. §. sed hic sciendum.* Fundam. *Scoti*, omne loquens intellectuale, si posset, immediatè causaret in audiente conceptum rei, de qua loquitur: nam omne agens statim, si posset, imprimeret formam, quam principaliter intendit: omne autem loquens principaliter intendit exprimere in audiente conceptum rei, de qua loquitur. Angelus hoc potest præstare nam quod est sufficienter in actu respectu alicuius effectus, illud causare poterit in quocumque receptiuo proportionato: sed angelus per memoriam fecundam obiecti, est sufficienter in actu constitutus ad causandam actualem intellectionem illius in quocumque receptiuo proportionato: & intellectus angeli audientis est proportionatum receptiuum intellectionis talis obiecti: nam memoria fecunda includit principium intellectum, & speciem obiecti, quæ sunt adæquatum principium intellectionis: intellectus audientis, est passiuum eiusdem rationis cum intellectu loquentis: sed potest loquens per memoriam fecundam producere in proprio intellectu actualem notitiam obiecti: ergo eandem producere poterit in intellectu audientis.

Quartus modus *Scoti cit. §. Ad ulteriorem: Aureo. in 2. dist. 9. qu. 1. art. 4. Mayo. cit. §. Sed hic: Balso. qu. 2. Zumel 1. p. qu. 107 q. 1. Suarez lib. 2. de angel. c. 27. affirmantium*, vnum angelum loqui alteri, imprimendo illi speciem repræsentatum proprii conceptus. Quæ speciei impressio, vt est à loquente, dicitur locutio; vt est in audiente, nuncupatur auditio. Docet igitur *cit. Scotus*, interdum angelum loquentem imprimere solum actum in audiente, vt cum audiens habet speciem obiecti, actu tamen de illo non cogitat; interdum solum speciem, vt si superior angelus actu cogitet de vno obiecto, & inferior velit ei loqui de alio obiecto, cuius superior speciem non habet, tunc angelus inferior non causabit in superiore intellectionem obiecti, de quo loquitur: quia nec duæ intellec-

tiones possunt naturaliter inesse eidem, nec virtus minor potest impedire maiorem à suâ actione: ergo solum causabit speciem talis obiecti, si superior eâ careat: interdum verò actum, & speciem simul; vt cum angelus loquitur angelo carenti actu, & specie obiecti, de quo loquitur. Prob. secreta cordis angeli loquentis suâ natura sunt occulta audienti; vt igitur possint ab eo audiri & cognosci, debent illi fieri manifesta per solum speciem ea repræsentantem: nam defectu solius speciei erant antea illi occulta, cætera omnia ad cognoscendum requisita erant in angelo audiente: at talis speciem non potest produci à solo Deo, alioqui non loqueretur angelus sed Deus ad petitionem angeli: ergo à loquente.

Probat
hic modus.

Quintus *Ocham quodlib. 1. qu. 7. & in 2. au. 20. Gabriel. dist. 9. qu. 2. art. 4.* aientium, locutionem angelorum fieri per obiectum concursum conceptus angeli loquentis cum intellectu audientis, ad eundem conceptum loquentis intra audientem exprimendum. Docent igitur hi, angelum loquentem prius intra se formare verbum; tum per ipsum, per modum obiecti immediatè concurrere cum intellectu audientis ad intellectionem talis verbi. Quæ intellectio vt producta per modum obiecti ab ipso verbo angeli loquentis; dicitur locutio; vt vitaliter elicita ab intellectu audientis, dicitur auditio. Fundam. nequit saluari excitatioquam includit locutio, sine aliquâ efficientiâ loquentis in audiente: sed hæc non potest esse productio speciei: tum quia hæc per hos non datur: tum quia cito datur, sufficit verbum per modum obiecti immediatè concurrentis cum intellectu audientis ad intuitiuam notitiam ipsius; cum sit perfectè spirituale, atque adeò per se ipsum intelligibile. Omnes tres præcedentes modi in eo conueniunt, vt ad locutionem requirant realem efficientiam loquentis in audiente. discrepant in eo, quod primus illam ponat in totali productione intellectionis angeli audientis 2. in productione solius speciei repræsentatiuæ conceptus angeli loquentis; in solâ partiali productione obiectiuâ non angeli audientis. Ad vnum ex his reducitur modus *Heruæ. in 2. dist. 11. qu. 1. docentis*, vnum angelum loqui alteri per expressionem conceptus expliciti manifestantis implicitum, qui conceptus natus est mouere audientem ad attendendum & intelligendum, nullâ requisitâ propinquitate locali, sed solo ordine principij actiui & passiu.

12. Quintus
modus

Fundamen-

13. Tres modi
partim con-
ueniunt par-
tim discre-
pant.

Sed contra istos modos est: sequeretur, angelum vel non posse loqui ad alterum, nisi cum illo penetratum & indistantem, quod esset maxima imperfectio in angelis; vel certe loqui posse ad angelum distantem. Hoc secundum intelligunt aduersarij, quamuis primum improbable non putet *Suarez cap. 28. Sequela constat: cum medium non sit capax locutionis spiritualis, vel quia est corporeum, vel quia potest esse vacuum, at hoc repugnat agenti corporeo. Seu limitatio modo applicandi suam virtutem ad agendum; ex hoc enim sequeretur, posse agens suam virtutem actiuam applicare ad quameumque distantiam: ex quo illam per medium non consumit, ergo etiam in agente spiritu-ali, cum eadem ratio militet. Lege *disp. 5. sect. 4. & disp. 6. sect. 4.* Secundò specialiter contra singulos modos. & 1. contra primum: repugnat intellectionem, quæ est actus vitalis, totaliter produci à principio extrinseco, passiuè tantum concurrente intellectu angeli audientis: alioqui posset etiam in eo produci volitio obiecti, ipso angelo repugnante: atque adeò posset vna creatura aliam cogere*

14. Sed contra
hos omnes
primus est.

15. Secundò est
contra sin-
gulos.
Et primò
contra pri-
mum.

cogere in actibus intrinsecè liberis: quod implicat, ut seq. 10. Contra 2. & 3. sequeretur, vnum angelum non posse alteri mentiri: hoc autem est contra Scripturam, quæ diabolum appellat *patrem mendacij*. Sequela prob. mentiri, est manifestare suum conceptum aliter, quam mentiens de re ipsa format: sed si angelus audiens per intuitivam notitiam, propriamve speciem videret eundem conceptum, quem loquens de re format, non posset loquens audienti mentiri: quia nec loquens formare potest alium assensum de re, quam res ipsa cognita postulat; nec audiens per intuitivam notitiam, propriamve speciem non intueri assensum quem loquens de re format, vel audienti immediate manifestat. Nec posset loquens alium conceptum loco eius, quem ipse formavit, audienti ostendere: quia non posset talem conceptum alteri ostendere, nisi illum in seipso prius formaverit; repugnat autem angelum in seipso formare assensum falsum de re cognita ut verã, aut contrã. Maior prob. Angelus loquens in hoc 2. & tertio modo producit intellectiõnem, vel speciem in audiente per suum conceptum, ut per causam immediate productivam: causa autem nequit producere, nisi realiter existat, 3. contra tres modos sequetur, locutionem angeli non esse liberam, sed necessariam. Nam si loquens producit intellectiõnem per speciem sui in intellectu audientis, illam non liberè, sed necessariò producit. Hoc autem prob. 1. inductione: nam omnes actus tam sensitivi, quam intellectivi necessariò relinquunt speciem sui in memoriã. Neque dicas, eam tantum necessariò producere in proprio, non in alieno subiecto: quia si semel ponantur eam necessitatio producere in quocumque subiecto capaci eam necessariò producent; cum non sit maior ratio de vno, quam de alio. 2. actus producit speciem sui, ut causa totalis independentè à concursu subiecti: quia vnumquodque per id formaliter est intelligibile per quod est ens; nam intelligibilitas consequitur immediatè ad rationem entis. at subordinari libertati agentis, est dependere à libero influxu ipsius quem posset præbere, & non præbere, cum libertas sita sit in posse agere & non agere. Igitur si actus in producendã specie non pendet à libero influxu substantiæ angeli, sed ipse solus est adæquata causã illius, non poterit illi in eã producendã formaliter subordinari; atque aded non poterit eam liberè producere: quia cum ipse non sit in agendo liber, si neque erit liber per dependentiam à libero influxu substantiæ liberæ, non poterit liberè agere: quia voluntas non potest reddere aliquid in agendo formaliter liberum per solam extrinsecam assistentiam, vel dominationem, sed per int. insecum influxum, vel suspensionem actus. Dices. Potentiæ externæ hominis subordinantur libertati hominis, cum non operentur nisi ad imperium hominis: & tamen huiusmodi potentiæ non pendunt à libero influxu illius. Nam sola potentia externa est totalis causã suæ operationis. Resp. neg. minor. falsum quippe est, potentias externas in operando non pendere ab actui influxu animæ: tum quia multæ operantur ut potentiæ vitales, de quarum ratione est, ut cum illis concurrat principium ipsum substantiale viventis. Tum quia producant ut causæ instrumentales, essentialitèr subordinatæ causæ principali: ergo non producant nisi ut motæ & applicatæ à causa principali libera, quæ est anima, ut seq. 10. disp. 5. Actus verò vitales nec sui speciem producant vitalitèr, ad quod necessarius sit concursus animæ;

nec ut instrumenta subordinata causæ principali: sed producant ut causæ principales in eo genere nulli subordinantur; quia ens ut ens, ex se independentè à quocumque alio habet, ut sit intelligibile, hoc est motivum potentiæ intellectivæ ad sui notitiam. Ex his contra dictos modos inferitur non posse vnum angelum alteri secretè loqui, quin loquatur omnibus; quia si actus loquentis necessariò producit speciem, vel intellectiõnem sui in intellectu audientis, non erit maior ratio, cur illam producat in vno, & non in omnibus, cum omnes sint locutionis capaces.

Ad fundam. primi modi, neg. posse angelum loquentem producere in intellectu audientis intellectiõnem obiecti, de quo loquitur, propter rationem assignatam. Nec est par ratio de intellectu proprio: quia cum intellectio sit actio immanens, essentialitèr postulat esse in eodem principio, à quo proficiscitur. Ad fundam. secundi, & 3. modi, infra.

Sextus modus Bónan. in 2. dist. 10. artic. 3. qu. 1. sine corp. & ad & Richar. dist. 9. art. 2. qu. 1. affirmantium, locutionem fieri per liberam protensionem speciei loquentis ad intellectum audientis, medio quodam radio spiritali, qui subiectivè existens in loquente protenditur vsque ad intellectum audientis, eique representat similitudinem conceptus loquentis, ex quo instrumentalitèr concurrente, audiens per suam virtutem actiã ut per causam principalem educit speciem intelligibilem similem speciei loquentis. Sed hæc aut metaphorica sunt, atque aded inepta ad rei veritatem explicandam; aut falsa. Falsum quippe est, posse lumen, seu radium accidentalem existentem in vno tantum angelo protendi ad alium loco distantem; tum quia nequit accidens migrare de subiecto in subiectum: tum quia ubicumque existit debet inhæsiuè existere: nequit igitur radius accidentalis inhære vni, & protendi ad alium, in quo existat, nullo subiecto sustante, aut deficiente.

Septimus S. Tho. 1. p. qu. 107. art. 1. & q. 9. de verit. art. 5. Capreol. in 2. q. 1. Caiet. 1. p. cit. Valen. ibid. pu. 2. asserentium, locutionem angel. fieri per ordinationem conceptus vnius angeli ad alium, absque novã productione speciei in intellectu audientis. Docent cum vnus loquitur alteri, primùm formare in seipso conceptum, deinde ordinare illum alteri manifestandum; quã ordinatione positã, statim angelus, cui ordinatur, percipit illum absque novã productione speciei per speciem, quam ab initio infusam accepit sub eã conditione ut non posset eã vii, positã liberã ordinatione alterius. Fundam. per hunc modum salvantur omnia, quæ ad locutionem spectant. 1. natura locutionis, quæ est formalis ordinatio conceptus interioris ad alium directã. 2. cur vni potius, quam alteri directã sit, cum fiat à liberã voluntate loquentis 3. auditio, quæ formalitèr consistit in ipsã conceptus directi perceptione. 4. excitatio, quam includit locutio: nam loquens debet locutione suã posse audientem excitare, ut attendat ad id, quod loquens illi proponit. Positã autem liberã ordinatione loquentis, statim species representatiã conceptus loquentis existens in audiente, excitat naturalitèr illum ad attendendum, si velit. Confir. Caiet. per liberam ordinationem, secretum loquentis fit de numero pertinentium ad audientem, atque aded statim acquirit vim excitatiã mentis audientis. Contra: Improbabile est quod locutio formalitèr consistat in illã ordinatione conceptus loquentis ad audientem, quæ actus est voluntatis, ut S. Tho. & Caiet. docent; cum potius locutio actus sit

16. Secundocōntra 2. & tertium modum est.

Teri 7, 110 locutio Angeli non foret libera.

inu 3i

17. 111a. prima.

19. Obie. 1.

Respōdo.

20. urgetur.

21. Satis si fundam. horum modorum.

22. Sextus modus.

omnino inordinatus est.

23. Septimus modus.

Fundam.

Confir.

24.

Sed neque hic modus diffinitur.

intellec

Locutio n. intellectus. Loqui enim formaliter, est exprimere suum conceptum alteri, quod proprium est intellectus. Unde æternus Pater loqui dicitur expressione Verbi, qui est actus intellectus; non spiratione Spiritus, qui est actus voluntatis. Confirm. Locutio angeli respondet humanæ: sed humana non in actu voluntatis ordinantis verbum sensibile ad audientem, sed in ipsâ expressione verbi vocalis, mentale repræsentantis, formaliter consistit.

25. In eo discitur suavia difficultas. 1.
 Difficile 1. est, quo pacto posita tantum ordinatione in vno, statim ponatur excitatio in altero; cum nequeat aliquis excitari, nisi per realem motionem. Est enim excitatio mentalis, vitalis motus intellectus, aut voluntatis: non potest autem vnus intrinsecè moueri per extrinsecâ dumtaxat ordinationem alterius. Neque dicas eâ conditione audientem accepisse ab initio speciem conceptus loquentis, vt statim, posita illius ordinatione, audiens à tali specie necessario excitaretur: siquidē speciebus vtimur, cum volumus, vt *S. Tho.* docet *1. p. qu. 107. art. 1.* Si igitur species intelligibilis non mouet intellectum ad actualem cognitionem obiecti, nisi ex imperio voluntatis, quo pacto poterit species conceptus loquentis existens in audiente, excitare audientem ipsum ex solo imperio extrinsecò loquentis, cum voluntas non habeat vim mouendi, nisi potentias proprii suppositi? Nec fingi potest species talis naturæ, quæ posita intrinsecâ ordinatione loquentis, statim excitet intellectum audientis. Dices: potest hoc habere species ex maiore intensiōe & efficacitate supra ceteras. Vt sine imperio voluntatis ipsa intellectum moueat & excitet ad intelligendum. *Confir.* dari debet species in angelis, quæ ante imperium voluntatis moueat, vt datur cognitio naturalis, præueniens id imperium. Sed contra: 1. hanc vim excitandi non habent species intelligibiles humanæ: non .n. semper excitamur à specie intelligibili intensiori. 2. si idēd necessar. excitaret intellectum audientis, quia excedit reliquas in intensiōe & efficacite, posita semel ordinatione loquentis, semper illum excitaret; cur .n. necessariō excitet solum, quando loquens primò suum conceptum ordinat, reliquo vero tempore ex imperio tantum voluntatis illam habentis; cum semper species sit eadem, nec mutetur ex eo, quod semel audientem excitauit; imò ex eo euadit ad excitandum fortior. Quare ad rationem concedo, quòd species est intensior, eò efficacius mouet, posito tamen imperio voluntatis. Ad *confir.* nego maior. ad prob. dico, sufficere cognitionem, quam angelus de propria essentiâ semper habet, ex quâ cognitione excitari potest ad reliqua obiecta cognoscenda. Homo verò vel incipit excitari à specie sensibili, quæ necessariō determinat sensum ad sui notitiam: ex quâ notitiâ deinde eruitur species intelligibilis, quæ intellectum determinat ad eiusdem sensibilibus quidditatem intelligendam; vel à Deo auctore naturæ, vt in operibus naturalibus; vel ab eodem auctore gratiæ, vt in negotio salutis cuius semper prima cogitatio excitatur à Deo. *Difficile 2.* est quo pacto angelus per species locutionis excitatus, sciat, se potius excitari ab angelo A, quàm ab angelo B, posito quòd multi simul illum alloquantur eam species, quâ excitatur locutionem vtriusque æqualiter repræsentet. Angelus .n. audiens per eandem speciem cognoscit cogitationes omnium, quæ conueniunt in naturâ specificâ: alioquin in quolibet essent infinitæ species infinitarum cogitationum, quas singuli sunt sibi in tota æternitate manifestaturi. Dices species ipsas locutionum simul cum locutionibus exprimere

peculiares habitudines ad angelos, quorum sunt locutiones: sicut species locutionis humanæ, quæ simul exprimunt vocem, & peculiarem habitudinem ad loquentem, ex quâ euidenter cognoscitur persona, quæ loquitur, etiamsi non videatur. *Contra:* cur potius audiens excitatur ad locutionem angeli A, nunc primò suum conceptum dirigentis, quam ad locutionem angeli B, qui iam pridem suum conceptum ad eundem audientem direxat. 3. non saluat, quo pacto possit vnus alteri mentiri nam species in hac sent. excitat audientem ad videndum conceptum loquentis intuitiue: sed angelus loquens nequit in se ipso formare assensum falsum de obiecto vero, cognito vt vero; nec assensum verum de obiecto falso, cognito vt falso, qualem deberet mentiens audienti ostendere. Modus noster consistit 1. in quo locutio; 2. in quo auditio angeli formaliter sita sit.

Dico 1. Locutio angeli formaliter consistit in expressione conceptus reflexi formaliter ordinati ad directum, alteri manifestandum. Declaratur in exemplo locutionis humanæ, quæ formaliter consistit in expressione verbi vocalis, quod est quasi verbum reflexum, quo loquens sensibilibus manifestat alteri suum conceptum internum directum. 2. ex proportionem locutionis absolutæ, quâ intellectus loquitur & dicit sibi ipsi rem conceptam. Nam sicut hæc formaliter consistit in expressione verbi, quo intellectus sibi ipse manifestat rem conceptam, quam in habitu tantum habebat: ita locutio respectiua consistit in expressione verbi, quo suum conceptum occultum alteri manifestat. Ratio hic modus saluat omnia, quæ sunt de ratione locutionis mentalis: 1. quod sit actus intellectus non quo formaliter obiectum cognoscit, sed quo obiectum dicit. Duplicem enim respectum habet cognitio, alterum ad obiectum, & dicitur *notitia* alterum ad intellectum, cui res cognita manifestatur, & dicitur *dictio*. Est igitur locutio actus intellectus, vt *dictio* est formaliter: quia locutio est perfectio respectiua essentialiter ordinata ad alterum cui manifestanda est res ipsa dicenda. 2. saluat, quòd locutio sit libera, non quidem elicitiue, cum non sit actus elicitus à potentiâ liberâ, sed imperatiue; quia imperatur à voluntate quæ est primum mouens ad secreta loquentis alteri manifestanda, 3. quod potius fiat vni, quàm alteri: nam hoc habet ex imperio voluntatis ad vnum potius quàm ad alterum secretum dirigentis. 4. saluat fidem angeli nam audiens non fertur intuitiue & immediatè ad conceptum directum angeli loquentis, qui est terminus manifestatus, sed ad reflexum, qui est ratio manifestandi, & signum naturaliter significarium conceptus directi, qui tantum abstractiue & remote cognoscitur, vt obiectum actus reflexi, in quo solum intentionaliter continetur actus directus; proinde nequit esse ratio illum intuitiue cognoscendi, nisi proprio intellectui, cui comparatur vt vitalis imago immediatè informans; non autem alieno, cui solum comparatur vt ratio purè obiectiua. 5. saluat quo modo in angelis possit esse mendacium: nam ex quo audiens non intuetur immediatè conceptum directum loquentis, non potest ex vi intuitionis solius actus reflexi euidenter cognoscere, an directus per reflexum manifestatus, existat in loquente per modum actus, an per modum obiecti; cum illum non videat in se ipso, sed in reflexo, in quo eodem modo cognoscitur directus, siue in loquente existat per modum actus, siue per modum

S. Thomas.
 26. *Obiectis.*
 27. *Resp.*
 28. *Ad conf.*
 29. *Difficile 2.*
 Ratio diffi.

30. Difficile 3.

31.

32. *Explicatio versus modum locutionis Angeli.*

33. *Prob. concl. a priori.*

34.

34.

35. *Qualiter Angeli sibi mutuo mentiri possint.*

36.

dum actus, siue per modum obiecti. Nec possit angelus habere assensum falsum de re cognita ut verâ; possit autem loquens cognoscere assensum falsum, sibi que obiectiue repræsentare de re à se cognita ut verâ, illudque ordinare per actum reflexum manifestandum alteri, qui cognoscendo actum reflexum repræsentantem assensum falsum, nescit, an talis assensus sibi manifestatus sit in loquente per modum actualis iudicij, an per modum obiecti; atque ad eum nescit, an per talem actum loquens mentiatur.

37. Dico 2. De ratione locutionis angelicæ non est ut ipsa physicè excitet, aut saltem excitatiua sit, sed tantummodò connotatiua excitationis alterius: S. Tho. qu. 9. de veris. art. 5. ad. 2. & artic. 6. ad 4. Capiteo. in 2. dist. 11. qu. 1. art. 1. concl. 3. Caiet. 1. p. qu. 107. art. 1. in resp. ad 3. qui docent, angelum loquentem nihil locutione suâ causare in audiente sed audientem per speciem, quam habet à principio infusam, cognoscere loquentem, & ipsius locutionem. Fundam. Angelus non solum loquitur angelo, sed etiam Deo, ut Gregor. lib. 2. moral. c. 5. & 7. sed locutio directa in Deum, non est excitatiua, sed tantum connotatiua attentionis Dei: ergo de ratione locutionis angelicæ non est, ut sit physicè excitatiua attentionis alterius. Quod autem debeat saltem esse connotatiua excitationis alterius, patet: nam locutio est medium essentialiter ordinatum ad manifestanda secreta cordis ipsius loquentis: at frustra esset hoc medium, si ex se non esset excitatiuum, aut saltem essentialiter connotatiuum excitationis alterius.

38. Dico 3. Auditio angelica formaliter consistit in actu intellectiōnis, quo angelus percipit conceptum sibi à loquente directum. Sc. actus à loquente ad audientem directus, alter ut quo, seu signum tantum alterius actus manifestatiuum, diciturque nūtus, seu vox angelica; alter ut quod, seu res ipsa manifestabilis, obiectum & terminus prioris; estque conceptus directus, quem primariò loquens intendit manifestare. Auditio non solum est actus perceptiuis signi, sed etiam signati, eiusque conceptus directi per reflexum manifestati. Fundam. auditio angelica est perfectior humana: sed ad perfectam auditionem humanam plures actus requiruntur, & sensitiuus, quo percipitur vox sensibilis; & intellectiuis, quo percipitur vocis significatum: ergo in angelo sufficit vnus, quo & signum & significatum locutionis percipiatur. Dixi, à loquente directum: nam auditio correlatiua est locutioni: sed locutio formaliter importat directionem actus loquentis ad seipsum directi. Defectu talis directionis, non dicitur auditio, sed visio, actus quo vnus angelus intuetur naturales proprietates alterius; & actus, quo Deus cognoscit nostra secreta, antequam illa dirigamus ad ipsum. Lege Bacho. lib. 2. quodlib. q. 12. ar. 2.

39. Dico 4. De ratione auditionis angelicæ non est ut physicè, sed tantum moraliter inchoetur à loquente: inchoatur autem physicè à Deo ut auctore naturæ. Nam si de ratione locutionis non est, ut ipsa physicè, sed tantum moraliter inchoet auditionem audientis; nec de ratione auditionis erit, ut physicè, sed tantum moraliter inchoetur à loquente. Nec probabilior superest. Ita Deus audit creaturas ad se loquentes, cuius tamen auditio physicè non excitatur à creaturâ, sed tantum moraliter: & hic modus saluat, quo pacto per locutionem vnus necessariò excitetur alter. Nam statim Deus ad locutionem loquentis, ut auctor nature excitat attentionem in eo, ad quem locutio

37. Ad locutionem Angelicam non est necessaria excitatio physica.

38. In quo formaliter consistit auditio Angelica. Duplex actus à loquente in audientem diriguntur.

39. Ad auditionem Angelicam sufficit inchoatio moralis à loquente.

40. Ad auditionem Angelicam sufficit inchoatio moralis à loquente.

41. Ad auditionem Angelicam sufficit inchoatio moralis à loquente.

dirigitur; Sc. actu concurrente cum audiente ad notitiam conceptus loquentis per concursum suppletentem defectum speciei, quam audientis habet de tali conceptu incompletam. Saluat etiam libertatem in audiente ad prosequendam inchoatam attentionem: nam licet ad eam, postquam locutione alterius, necessariò excitetur; excitatus tamen liberè eam prosequitur: sicut omnis prima cogitatio necessariò excitatur in nobis, excitatam tamen liberè eam prosequimur. Obiectis Sequeretur 1. non angelum, sed Deum loqui ad petitionem Angeli. 2. Angelos ex se impotentes esse ad loquendam, & imperfectiores hominibus, qui non solum possunt suam locutionem exprimere, sed etiam alios excitare ad attendendum. 3. non saluari modum, quo vnus alio fortius clamat ad alterum. 4. Si Deus ad voluntatem hominis produceret verbum vocale, non ipse homo, sed Deus diceretur loqui: ergo si ad voluntatem angeli produceret auditionem in alio, non angelus, sed Deus diceretur loqui. Resp. ad 1. neg. sequel. nam locutio angelici completè saluatur in expressione actus reflexi ad alterum directi, cum solâ excitatione morali: quæ expressio conceptus cum morali excitatione est ab ipso loquente. Ad 2. nego sequel. nam, cum locutio completè saluatur in expressione actus reflexi ordinantis directum ad alterum, & angeli ex se sint potentes ad talem actum formandum, erunt etiam potentes ex se ad loquendum. Nec obstat, quòd excitatio audientis sit complementum intrinsecum, sed extrinsecum, & solum connotatum. Quòd autem homo possit alium hominem non solum moraliter, sed etiam physicè excitare, hoc prouenit ex nobiliori modo, quo angelus loquitur angelo. Ad 3. resp. id maxime saluari: nam quò loquens intensiorem dirigit locutionem ad alterum, eò Deus ut auctor nature fortius mouet intellectum audientis ad attendendum id, quò loquens proponit. Nam cum eâ intentione Deus mouet intellectum audientis, cum quâ moueret eundem intellectum actus ipse loquentis, si posset. Ad 4. nego consequ. nam locutio humana formaliter consistit in productione verbi vocalis: Angelica non consistit formaliter in physica excitatione attentionis audientis, ut supra

Dices producentis attentionem in audiente, non audientis, sed Deus diceretur audire. Resp. neg. sequel. ut nec Deus diceretur audire, & si eam aures producat auditionem verbi vocalis: Deus. n. non supplet concursum potentie vitalis, sed solius speciei, quæ vitalis non est. Audire verò est proprius actus eius, qui per auditionem percipit audibile, hic autem non esset Deus, etiam si solus produceret auditionem. Deducitur 1. tam creaturam loqui ad Deum, quam Deum ad creaturam, ex S. Gregor. cit. creatura loquitur Deo per ordinationem sui conceptus ad Deum, connotando cognitione Dei, audientis conceptum creaturæ. Deus ad creaturam, vel per externam reuelationem vel per internam illustrationem obiecti à se cogniti. 2. tam Angelum superiorem loqui ad inferiorem, quam inferiorem ad superiorem in quacumque distantia. Nam tam superior potest suum conceptum manifestare inferiori, quam inferior superiori: nec debet loquens physicè agere in audientem. 3. animas seperatas non modò loqui posse inter se, sed etiam cum angelis; secus corpori coniunctas: quia sicut per statum separationis participant modum essendi, & intelligendi angelorum; ita modum conuersandi cum illis. Contrà verò, sicut corporibus coniunctis habent diuersum

42. Obiectio 1.

Secunda.

Tercia.

Quarta.

43. Resp. ad 1.

44. Ad secundam.

45. Ad tertiam.

46. Ad quartam.

47. Instancia.

Solutio.

48. Coroll. S. Gregorius.

49. Coroll. 2.

50. Coroll. 3.

diuersum modum essendi, & intelligendi ab angelis; ita & diuersum modum conuersandi. Quare sicut certum est, angelos naturaliter non loqui ad animas coniunctas: ita nec probabile est, animas coniunctas naturaliter loqui ad angelos. 4. locutionem angeli primario esse de conceptibus, secundario de rebus tam notis, quàm ignotis audienti, vt patet de locutione humanâ, quæ esse potest de rebus etiam audienti notis. Præterea esse potest tam de rebus præsentibus, quàm præteritis, ac futuris; siue certò, siue coniecturaliter notis; quin etiam de rebus creditis testimonio alterius.

DISPUTATIO XVI.

De illuminatione Angelorum.

1. LICET illuminatio per se spectet ad ea, quæ sunt propria angelorum in statu gratiæ; cum propriè sit de rebus supernat. saltem quoad modum; comparatur tamen ad locutionem, vt species ad genus.

An Angeli inferiores illuminentur à superioribus?

2. PRIMA sent. negat, angelos inferiores illuminari à superioribus, sed omnes immediatè à Deo; quamuis priùs illuminentur superiores, quàm inferiores, non quidem ordine durationis, sed naturæ & dignitatis: Ita Duran. in 2. dist. 11. qu. 3. quia illuminatio est de iis, quæ saltem accidentaliter spectant ad cognitionem gloriosam: quod est solius Dei, quia non decet, beatitudinem essentialem, vel accidentalem vnus pendere ab alio, quàm à Deo, tanquam vt à conferente naturam, & proponente obiectum. Confir. non apparet modus, quo possit vnus angelus illum illuminare, cum illuminans confortare debeat intellectum illuminandi, nec possit, nisi vel lumen supernat. in illo producendo, quod est proprium Dei; vel illius intellectum intendendo, quod repugnat; cum nequeat intellectus, vt proprietates naturæ, fulcipere magis & minus.

3. Opposita sent. Angelos inferiores illuminari à superioribus, est communis inter Scholast. in 2. dist. 9. & 11. & Thomist. 1. p. qu. 107. & 109. Fundamentum habet in Patribus & Scripturis. Areopagita, qui c. 6. de cæl. hier. doctrinam de Angelis se accepisse testatur à summo Theologo ac beatissimo præceptore suo Paulo, ita de hâc illuminatione scribit 7. cap. eiusd. Hoc enim Theologi planè tradunt, inferiores celestium naturarum ordines à superioribus ritè diuina opera explicantes scientias discere: summos autem à Deo ipso pro suo captu edoceri mysteria. Et c. 9. Cum his autem quod est etiam ordinis, qui ab alio accepta alijs enuntiat, dum & diuinas illustrationes hierarchiæ more & instituto primorum operâ recipit, & eas Angelis benignè nuntiat, & per Angelos nobis enuntiat. Idem repetit c. 15. Et lib. de Eccles. hierar. c. 5. Illustratores & sacra huius perfectionis duces ac Principes in subiectos sacros ordines benignè, atque pro captu cuiusque data sibi à perfectâ, sapientiaque effectrice diuinitate, diuinarum rerum scientiam cognitionemque diffundunt. Vnde ibid. Angelos appellat, Pontifices: Quia coniunctam cum illuminandi vi, mundandi etiam expiandique scientiam habent. Et sæpe alibi docet. Angelos superiores exercere in inferiores actus hierarchicos, qui sunt illuminare, purgare,

perficere; docendo, ignorantiam tollendo, veritatem manifestando. Gregorius Nazianz orat. 40. in S. Baptisma post initi. Angelum appellat secundum lumen, & riuulum primi luminis, atque participationem quandam per propensionem ad illud, ac ministerium illuminationum habentem. In quem loc. interpres Nicæta; Quoniam autem, inquit, in celestibus hierarchijs illuminationum diuersitates existunt, non ex proposito & voluntate, sed ex natura, atque alijs diuinam lucem magis amplecti ac retinere possunt, alijs minus, aded vt illi immediatè, quoad eius fieri potest, cum eo conuersentur, hi autem primorum operâ collustentur. Ita nimirum ab alijs ad alios transmissa ac traiecta illuminatione à primis vsque ad extremos. Athanasius de communi essentia Patris, & Filij, & Spiritus sub titulo, de Angelis, ita scribit. Quemadmodum discrimen ordinis in supernis potestatibus cognouimus, ita quoque stationis & scientiæ discrimina sunt. Throni scilicet, Cherubin & Seraphin, qui continuò, & sine vllò mediatore, aut interprete à Deo discunt, vt pote ceteris sublimiores, & Deo propinquiores: & ab ijs erudiuntur inferiores ordines, atque ita deinceps ceteri pro suo gradu. Postremi autem omnium sunt Angeli, qui & hominum pedagogi sunt censendi. Et quæst. 31. ad Antioch. Principem: Throni namque Cherubin, & Seraphin, inquit, immediatè à Deo discunt, tanquam omnibus superiores, & Deo proximi. Hi verdè docent ordines inferiores, & ita deinceps semper superiora docent inferiora, infimi autem omnium ordinum sunt Angeli, qui hominum sunt Doctores. Cyrillus Alexand. c. 9. explicans illud, Quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Sic igitur etiam lucem, inquit, esse sanctos fatemur, & illud addimus, quod rationalis quidem creatura omnis illuminata illuminat, traditioneque à mente sua in mentem alterius doctrinam transfundit. Quam quidem illuminationem discendi vim potius, quàm reuelationem nominamus. Dei autem Verbum omnem hominem venientem in hunc mundum non docendo, vt homines, aut forsan Angeli (ponit forsan non dubitandi sed modestiæ causa) sed potius creando, vt Deus vnique semen sapientia, id est pietatis, atque intelligendi radices inserit. Damasc. lib. 2. fidei c. 3. Secundaria, inquit, spiritalia lumina sunt Angeli, ex primario illo ac sempiterno lumine splendorem haurientes, ne lingua atque auribus opus habentes, citra sermonis adminiculum cogitationes suas atque consilia inter se communicantes. Et quia hoc testimonium intelligi posset de manifestatione secretorum cordis tantum, quæ ad illuminationem propriè dictam non sufficit, vt infra subdit eod. c. Alij alios ob ordinis vel naturæ præstantiam illustrent, illud quidem perspicuum est, eos, qui præstantiores sublimioresque sunt, splendorem & cognitionem inferioribus impertiri. Gregorius lib. 28. moral. cap. 6. explicans illud Zach. 2. Et alius Angelus egrediebatur in occursum eius, &c. Non est, inquit, Deus Angelus, qui mittitur, cui verba ab Angelo quæ dicere debeat, iubentur, sed quia in conspectu conditiores Angelica ministeria ordinata graduum positione distincta sunt, vt & pro communi felicitate beatitudinis opificem suum simul videntes gaudeant, & tamen pro dispositione dignitatis alijs alijs subministrant, ad Prophetam Angelus Angelum mittit, & quem secum de Deo gaudere communiter conspicit, & docet, & dirigit, quia cum & per superiorem scientiam virtute cognitionis, & per præstantiorem gratiam culmine potestatis excedit. Ecce quomodo in sent. Gregorij, Angeli superiores inferiores mittunt, docent ac dirigunt. Glossa in illa 1. Cor. 13. Si linguis hominum loquatur & Angelorum: Lingua, inquit Angelorum sunt, quibus præpositi minoribus, quod de Dei voluntate primi sentiunt, significant. Secundo ex Scripturis Zach. 2. Et ecce Angelus, qui loquebatur in me, egredie-

7. Gregor. Nazianzen.

Nicæta.

5. Athanasius

6. Cyrillus Alexand.

7. Damascen.

8. S. Gregorius

9.

10. Eadem veritas ex Scriptura colligitur.

2. Prima sent. negans huiusmodi illuminationem. Ita Durandus probat.

3. Affirmatiua sententia communis Scholast. Patrum Dionysij.

egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum eius; & dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem, pro multitudine hominum & iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius. En quo pacto vnus Angelus reuelat alteri diuina consilia, futuramque latitiam Ierusalem, iubeatque vt ea Prophetæ manifestet. Vnde ex hoc loco *Areopagita lib. de cal. hierar. c. 8.* aperte colligit, illuminationem angeli inferioris à superiori. Et *Liranus* in hunc loc. *Egrediebatur ad habendam reuelationem nouam de futuris ab Angelo superiori: quia secundum ordinem hierarchicum superiores Angeli illuminant medios, & medij inferiores.* Idem sentit in eumd. loc. *Ribera: ex Hieronymo*, qui ex sent. Hebræorum docet, angelum, qui egrediebatur, fuisse Gabrielem; cui loquebatur, fuisse Michaëlem. Ex eodem testimonio elicit *Gregorius cit.* vnum angelum non solum doceri & instrui, sed etiam mitti à superiori. Item *Apocalyp. 7.* Angelus ascendens ab ortu solis voce magna: clamat quatuor Angelis, quibus datum erat nocere terra & mari, dicens: Nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Clamare autem idem est ac loqui; iuxta illud *Isaia 6.* & clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum. Quæ locutio si sit de rebus à Deo reuelatis, vti erat hæc, (erat enim de voluntate Dei, ne nocerent terræ & mari, quoad vsque completeretur numerus electorum) est illuminatio propriè dicta. Quod autem hi quatuor Angeli fuerint boni à Deo missi ad homines puniendos, docet *Cornelius à Lapide in hunc loc.* &c. Propter hæc & alia pro hac sent. afferri possent, opposita *Durandi* aliquâ remeritate non caret: ita *Zumel 1. p. quæst. 106. art. 1. qu. corol. 2.* cum repugnet communi *Scholast. Patrum* ex diuinis oraculis: his accedit ratio.

Prima dicitur ex consueto modo operandi diuinæ sapientiæ. Quæ quantum fieri potest omnia operatur mediis causis 2. subordinando infima mediis, & media supremis, vt sic magis eluceat ipsius bonitas, quæ non solum iuxta præscriptum sui beneplaciti communicat se creaturis, sed etiam plenam potentiam iis impartit, vt perfectiones à primo fonte hausitas, aliis communicare possint. Vt non immeritò à *Naxian.* Angeli dicti sint *riuuli primi luminis*: quia sicut riuulus aquam à primâ scaturigine accipiens in alia subiecta loca deriuat: ita supremæ intelligentiæ supernaturales influxus à primo fonte accipientes, in alias inferiores intelligentias corruant. Confir. hoc operandi modo vultur Deus in hierarchia Eccles. vt infimi per medios, & medij per supremum sacerdotem & vicarium Christi de mysteriis fidei, & veritatibus reuelatis instruuntur. Secunda ducitur ex naturali subordinatione creaturæ inferioris ad superiorem, & prælatione superioris ad inferiorem. Vnde in quâuis Rep. bene institutâ semper infimi subduntur mediis, medij supremis. At hæc subordinatio perfectius seruatur, si infimi à mediis, & medij à supremis instruuntur. Confir. finis huius subordinationis & prælationis est, exercere varias virtutes obedientiæ, & humilitatis inferiorum erga superiores; charitatis & liberalitatis superiorum erga inferiores. At hunc finem Deus maximè intendit, cum sit potissimus. Tertia: certum est, sæpè Deum illuminare homines per angelos ex *Cyrril. Athanas. cit. August. in Psal. 118 conc. 18. Gregor. lib. 28. moral. c. 6. & c. Veni*, inquit Angelus, vt docerem te, quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus; *Dan.*

10. Angelo loquente cum Zacharia; *Zach. 1.* & 2. Angelo annuntiante pastoribus Salvatore mundi; *Luca 2.* Angelo monente Iosephum in somnis, vt futuram Herodis persecutionem per fugam in Ægyptum declinaret; *Matth. 2.* Angelo docente Cornelium de rebus ad salutem pertinentibus; *Act. 10.* Ergo etiam Deus per superiores Angelos illuminat & instruit inferiores: vti non obstante quòd possit Deus per seipsum illuminare homines, vtitur tamen ministerio angelorum ad meliùs seruandam tum debitam subordinationem hominum erga Angelos, tum prælationem Angelorum erga homines. Ad fundam. *Duran. neg.* illuminationem angelorum fieri de iis, quæ ab vnoquoque beato virtute propriorum meritorum videntur in verbo: nam illa vnusquisque accipit vi propriæ visionis beatificæ immediatè à Deo: sed de iis tantum quæ à beatis videntur extra Verbum, nec sunt iure naturæ debita omnibus vti sunt quædam nouæ veritates, quas Deus successu temporis extra Verbum manifestat Beatis. Et licet possit superior manifestare inferiori aliqua, quæ ipse nouit in Verbo, quæ tamen non nouit alter; ea tamen manifestantur inferiori extra Verbum: ita potest quæ nouit Propheta euidenter in attestante, manifestare aliis, obscurâ tantum fide credenda; & Doctor quæ scientificè & per causas cognouit, manifestare discipulo per effectus & similitudines patebit ex *sect. 4.*

Quid sit illuminatio, & quo pacto à locutione discriminetur.

IN hac differentiâ assignandâ variant *Scholastici.* *Argentinas in 2. disp. 9. qu. 1. ar. 4. Mayo. qu. 2.* hoc assignant discrimen: quòd illuminatio semper est de veris & ignotis illuminato; locutio esse potest etiam de falsis, & notis audienti. Sed contrâ vt nunquam angelus inferior illuminat superiorem cum tamen inferior interdum loquatur superiori de rebus illis ignotis, velut de secretis sui cordis aut de rebus præteritis, quarum species habet inferior, quas tamen non habet superior, eo quòd earum obiecta, dum erant præsentia, actu non cognouit. Ergo illuminatio plus dicit, quàm manifestationem ignotæ veritatis, licet illam essentialiter supponat. *Scotus in 2. disp. 9. 2. §. Ad aliam quæst. Lyche ibid. Capreo. in 2. disp. 11. quæst. 2. art. 1. fine. Gabriel dist. 9. qu. 2. art. 4. concl. 4. Marsil. qu. 7. art. 4. Maior qu. 2. Palat. disp. 2. §. Iam verò, Zumel 1. p. q. 106. ar. 1. q. 1.* hanc assignant differentiam, quòd illuminatio sit tantum de veritatibus particularibus à Deo reuelatis. Fundam. illuminatio est quædam locutio de vero, perfectiua in esse secundo. Sed sola visio veri reuelati, aut cognitio singularis in proprio genere, perficit in esse secundo intellectum angeli: ergo sola manifestatio veritatis reuelatæ est illuminatio. Sed contrâ: superior illuminare potest inferiorem de rebus naturalibus illi ignotis: sicut de iisdem rebus potest homo illuminare hominem: aut certè assignanda est ratio, cur illuminatio vt sic, esse nequeat, nisi tantum de rebus à Deo reuelatis. *Ægidius in 2. dist. 9. qu. 1. resol. art. 5.* docet, illuminationem esse manifestationem nouæ veritatis in Verbo cognoscendæ: quatenus angelus superior manifestando aliquam veritatem, quam ipse in Verbo cognoscit, inducit angelum inferiorem ad eandem in Verbo cognoscendam, in quo antea non cognoscebat. Sicut

Fundam.

21. Improbatur.

22. aliquid distinctum ab illuminatione.

Fund. S. Tho.

23. Duplex illuminatio.

24. Illuminatio ut sic quid sit.

Fundamentum.

Sicut magister videns aliquem effectum in causa, quem non videt discipulus; proponendo illum discipulo inducit discipulum ad eundem effectum in causa videndum, quem antea non videbat. Unde per hunc auctorem angelus superior non potest inferiorem illuminare de veritatibus extra Verbum cognoscendis. Fundam. alioqui angelus inferior non videret, sed tantum crederet, quæ sibi à superiore proponerentur: quia cum non possit superior inferiorem illuminare productione luminis, aut speciei, quæ novam veritatem sibi à superiore manifestatam intelligeret. nisi illam intelligeret in Deo, quem omnes intuentur, non posset illam videre, sed tantum credere ex puro testimonio proponentis: hoc autem repugnat statui beatifico. Sed contra; falsum est illuminationem fieri de veritatibus ab illuminando in Deo tantum cognoscendis: tum quia angeli inferiores illuminari etiam possunt de veritatibus extra Deum cognoscendis, ut infra: vel angelus inferior cognoscit veritatem sibi à superiore manifestatam in Deo intuitivè, vel abstractivè. Non intuitivè, alioqui variaretur visio beata, quoties de novâ veritate angelus illuminaretur: quia non potest notius effectus in Deo videri, nisi Deo clarius viso: quia nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primum; cum secundarium non videatur, nisi ut connexum cum primario; & consequenter dum videtur novus effectus in Deo videri debet cum novâ connexionem, vel cum omnipotentia Dei, si sit effectus possibilis, vel cum voluntate eiusdem, si sit futurus. Falsum autem est, visionem beatam variari circa obiectum primum, ut prob. 10. 1. disp. 9. sect. 24. Nec abstractivè: cum per cognitionem abstractivam non videatur Deus in seipso, non poterit talis effectus in Deo videri. Unde ad fundam. *Agidij*, neg. sequela: Ratio infra. S. Thomas 1. p. qu. 107. artic. 2. & *Calet. ibid.* in eo locutionem ab illuminatione distinguunt, quod locutio sit manifestatio veritatis ut dependentis à voluntate loquentis; illuminatio verò sit manifestatio veritatis ut dependentis à voluntate Dei. Fundam. S. Tho. tunc propriè illuminatur intellectus, quando cognoscit aliquam veritatem per ordinem ad primam regulam veritatis prima autem regula veritatis non est voluntas creata, sed increata: ergo intellectus angeli inferioris non illuminatur per cognitionem veritatis dependentis à voluntate angeli superioris, sed per cognitionem veritatis dependentis à voluntate Dei. Pro univèrsali definitione, duplex est illuminatio, altera naturalis, supernaturalis altera: & alia disputatio est de illuminatione ut sic, ut distincta à locutione ut sic, alia de illuminatione, prout de illâ Patres & Scripturæ loquuntur.

Dico 1. Illuminatio univèrsaliter sumpta, ut distincta à locutione, univèrsaliter accepta, est de qualibet veritate ignota illuminato, proposita per modum explicatæ propositionis, accommodata capacitati intellectus illuminandi. Fundam. illuminatio univèrsaliter sumpta duo essentialiter importat, ex S. Tho. 1. p. qu. 106. art. 1. & manifestationem agnitæ veritatis, & lumen aliquod confortativum; nam per hæc duo sufficienter discriminetur à locutione, quæ vel esse potest de rebus falsis, vel de veris per simplicem dumtaxat obiecti propositionem. Illuminatio verò semper est de veris; cum illuminatio sit actus perfectivus, intellectus autem non perficitur, nisi notitiâ veri. Rursus illuminans adiuvat illuminandum ad propositam veritatem melius percipiendam: sicut lu-

men materiale adiuvat oculum ad propositum obiectum visibile melius videndum. Adiuvat autem illuminans intellectum illuminandum, non lumen aliquod in eo producendo, sed veritatem explicatè, iuxta ipsius captum proponendo. Non enim lumen tantum subiectivum intellectum illuminat, sed etiam obiectivum commensum intellectui intelligentis. Atque hæc est proptia & adæquata differentia illuminationis à simplici locutione; quæ licet esse possit de rebus veris, non quam tamen est confortativa intellectus audientis, iuvando illum per illustriorem propositæ veritatis ostensionem; iuxta ipsius captum. Confir. in Ecclesiasticâ hierar. non solum vnus homo illuminat alium de rebus supernat. ad salutem spectantibus, sed etiam de naturalibus. Ergo etiam in cælesti hierarchiâ poterit vnus angelus alium illuminare de rebus tantum naturalibus, quantum completas species non habet illuminandus, cuiusmodi sunt res præteritæ quas quia cognovit vnus, dum erant præsentis, de illis acquisiuit completas species, quas non acquisiuit alius, qui eas dum erant præsentis, non cognovit. Obiicies 1. Illuminatio non est nisi de veritatibus ignotis illuminato: sed quilibet Angelus euidenter cognoscit omnes veritates naturales: ergo nequit de iis inter angelos esse illuminatio. Resp. minor. est vera de veritatibus necessariis, non de contingentibus, nam potest aliquas veritates contingentes naturales cognoscere vnus, quas non cognoscit alius: si vnus advertit ad actionem naturalem contingentem, quando fiebat, ad quam non advertit alius: & consequenter qui advertit acquisiuit speciem completam illius actionis, quam cognoscere poterit, etiam dum præterit; quam speciem, quia non acquisiuit, qui ad talem actionem præsentem non advertit, non poterit illam iam præteritam cognoscere. Atque ad eò de talibus actionibus fieri potest illuminatio. Hoc modo etiam angeli inferiores illuminarent superiores: nam interdum inferiores acquirunt species completas rerum contingentium, quas non acquirunt superiores: at illuminatio non est, nisi superioris ad inferiorem: ergo Resp. neg. sequel. nam licet inferiores manifestare valeant aliquas veritates contingentes superioribus, quæ ipsi species completas non habent, non tamen valent illas manifestare per modum explicatæ propositionis, obiectivè confortando & illuminando intellectum angeli superioris, sicut potest facere angelus superior respectu inferioris. Et quia hoc essentialiter requiritur ad actum illuminationis, id eò nequit inferior superiore illuminare, esto possit illi novam veritatem manifestare, eique loqui. 3. sequeretur, etiam inter dæmones esse illuminationem; quod tamen negat S. Doctor 1. p. qu. 109. art. 3. Sequela prob. etiam dæmones superiores illuminare valent inferiores de rebus præteritis quarum completas species non acquisiuerunt inferiores, dum illæ præsentis fuerunt. Resp. neg. sequel. nam de essentiali illuminationis est, ut intellectum illuminati certum reddat de manifestatâ veritate: alioqui si de illâ dubitare posset, eius intellectus non perficeretur; quia intellectus non perficitur cognitione, cui potest subesse falsum, Unde *Arist.* 6. Eth. cap. 3. fides humanam, & opinionem à virtutibus intellectualibus excludit, eò quod illis falsum subesse possit. Cum igitur actus illuminativus, auctore *Diony.* 8. cap. de cal. hierar. sit purgativus & perfectivus, quia purgat ab ignorantia, & perficit manifestatione veritatis; illa tantum manifestatio novæ cognitionis erit illuminatio quæ intellectum illuminati certum reddit de

Lumen subiectivum obiectivum intellectum illuminat.

Conf.

Obiicies 1.

Respondeo.

26. Obiicies 2.

Resp.

27. Obiicies 3.

Resp. inter dæmones non datur illuminatio.

veritate rei cognita. Hæc autem certitudo in dæmonibus esse non potest; quia semper dubitare possunt, an qui rem sibi ignotam manifestavit, verum dixerit. Cum enim vnus dæmon alteri mentiri possit, numquam audiens certus esse poterit de veritate sibi manifestatâ. Contrâ verò, quia in Angelis sanctis mendacium esse non potest, semper qui nouam notitiam ab a. io accipit, est certus de veritate rei manifestatæ. Vnde in dæmonibus locutio esse potest, quæ etiâ est de rebus falsis; illuminatio autem esse non potest, vt cit. S. Tho. quia hæc semper est de rebus veris. 4. Intellectus non illuminatur veritate creditâ, sed agnitâ: ergo nequit angelus illuminari manifestatione veritatis tantum creditæ ex testimonio dicentis. Resp. neg. antec. nam quando testimonium dicentis est infallibile, idque vt tale notum est audienti, cuiusmodi est testimonium angei beati, certum reddit intellectum audientis de veritate manifestatâ; ac proinde illuminat illum in ordine ad nouam veritatem infallibili certitudine cognitam; vt patet de fide diuinâ, quæ intellectum creatum perfectius illuminat quâcumque notitiâ euidenti naturali. 5. Repugnat statui beatifico notitiâ obscura fidei, etiam ob infallibile testimonium dicentis certa: ergo repugnat talis illuminatio in Angelis beatis. Antec. patet: nam propterea in beatis cessat fides Angelica. Resp. neg. antec. Nec est eadem ratio de fide viatoris, quæ non solum est obscura respectu rei reuelatæ, sed etiam respectu reuelationis. Reuelatio autem, quæ fit ab angelis beatis, etsi sit obscura credenti respectu rei reuelatæ est tamen euidens respectu reuelationis. Nam euidens est angelo, credenti reuelatione fieri ab angelo qui ratione beatitudinis nec ipse falli, nec alios fallere potest. Vnde probabile, est multas reuelationes hoc modo fieri à Deo Angelis beatis. 6. Si sola veritatis naturalis manifestatio ad illuminationem sufficeret, Angelus manifestans sua secreta cordis alteri, illuminaret illum: consequens expressè negat S. Tho. 1. p. qu. 107. art. 2. Resp. neg. sequel. cuius rationem assignat ibid. S. Doctor nam non pertinet ad perfectionem intellectus vnus, quid alter velit, aut cogitet facere, quod est interna secreta alterius scire, sed quid veritas ipsa rei in se habeat.

28. Obiicies 4.
Resp.

29. Obiicies 5.
Resp.

30. Obiicies sexto.
Respondeo.

31. Illuminatio Angelica supernat. est saltem quoad modum, de quâ Patres Dionysius.

32. Prob. conclusio ratione.

nus alteri communicare, comparatâ cum tot, ac tam exquisitis scientiis, quibus voluiscuiusque intellectus est ornatus, vix meretur nomen scientiæ. Vnde meritò S. Tho. docet, solam illam veritatis manifestationem esse illuminationem, quæ ducit in Deum, vt in primam veritatem. Quod probat ex Dionysio 15. cap. de cal. hierar.

Dionysius.

An illuminatio Angelorum fiat de rebus supernaturalibus omnibus?

QVATVOR sunt genera supernaturalium obiectorum, quæ Angeli beati cognoscunt: Diuina essentia; creaturæ in eâ visæ; quidditates omnium accidentium supernat. quæ de facto à Deo producta sunt; res contingentes peculiari reuelatione à Deo manifestatæ. Certum est 1. illuminationes inter Angelos beatos non fieri de quidditatibus eorum accidentium supernat. quæ de facto à Deo producta sunt: nam probabile est, omnes eorum quidditates cognosci à singulis Angelis beatis per scientiam infusam: hæc enim scientia ad completum statum beatificum spectat, cum sit quædam naturalis proprietates scientiæ beatæ, vt patet in animâ Christi, in quâ præter scientiam beatam, quâ videntur res in Verbo, est etiam infusa, quâ eadem res visæ in Verbo videntur in proprio genere. Illuminationes autem non sunt nisi de rebus ignotis illuminato. 2. illuminationes inter Angelos beatos fieri de rebus contingentibus, peculiari reuelatione à Deo manifestatis, siue illæ sint naturales quoad essentiam, siue supernaturales: nam hæc habent omnia requisita ad veram & propriam illuminationem, quæ est de veritatibus purgantibus, & perficientibus intellectum illuminati in ordine ad Deum vt primum veritatis regulam. Controversia sola superest de 1. & 2. supernat. obiectorum genere. Pro quo nota, dupliciter posse Angelum superiorem illuminare inferiorem de his, que superior ipse videt visione beatâ. 1. modo, vt illum incipiat illuminatus cognoscere extra Verbum, vel abstractiue in verbo creato Angeli manifestantis, vel intuitiue in proprio genere per propriam speciem illius representatiuam.

Prima sent. affirmat, Angelos superiores illuminare inferiores de his, quæ ipsi vident in Verbo, efficiendo vt etiam ipsi manifestatas veritates viderent in Verbo: Scotus in 2. dist. qu. 9. 2. §. Ad aliam qu. Lyche. ibid. Fauens. disp. 39. cap. 2. Ægid. qu. 1. in Fundam. resol. §. ar. Argen. art. 3. Marsil. qu. 7. art. 4. concl. 2. Fundam. vt Scotus & Ægid. ratiocinantur, & licet Angelus superior non illuminet inferiorem de his, quæ ipse videt in Verbo, effectiue causando in illo visionem obiecti in Verbo, cum hæc causetur à Deo; tamen illuminat illum dispositiue, quatenus ostendendo illi rem à se in Deo visam in suo conceptu, vt in signo & verbo mentali, excitat illum, vt eandem rem perfectius videat in Verbo vt in perfectiori speculo, in quo antea non videbat. Sic autem dispositiue tantum angelus inferior illuminatur à superiore; effectiue verò, vel potius obiectiue à solo Deo. Putat enim Scotus, posse beatum in Verbo successiue videre noua obiecta creata, quæ antea non videbat, per nouam tantum aduertentiam nullâ factâ variatione in visione beatâ. vt constat in 3. dist. 14. qu. 2. §. Sed si ista. vbi docet, Animam Christi per visionem beatam habitualiter, & in actu 1. videre omnia possibilis; in actu 2. videre tantum ea, ad quæ anima conuerterit. Et licet hoc tantum concedat animæ

Dicitur genera supernaturalium obiectorum.

Certum.

34.

Certum 2.

Ratio

35.

Contrari.

in qua?

36.

Prima sent.

animæ Christi, non aliis beatissimis, quibus Verbum est speculum repræsentans determinata, ultra quæ non potest ordinatè alia videre; hoc tamen in eius sententia intelligitur, quando nulla sit beato noua obiecti manifestatio in Verbo, vti fit quando Angelus superior illuminat inferiorem de his, quæ superior ipse videt in Verbo.

37. *Secunda sententia*
 Secunda sententia docet, angelos superiores illuminare inferiores de his, quæ ipsi vident in Verbo cognoscentibus ea tantum inferioribus extra Verbum: *Rubio. in 2. dist. 9. qu. 2. §. Quantum ad 2. sine Heruzi q. 1. §. Quantum ad 2. Videtur. Capreo. in dist. 11. qu. 2. ar. 3. sine. Sarez. lib. 6. de Angel. c. 14. a. nu. 13. ex S. Tho. 1. part. qu. 106. art. 1. ad 1. vbi docet, Angelum superiorem illuminare inferiorem de his, quæ ipse videt in Deo, non tamen de Deo: nam Deum omnes vident. Cum autem in sent. S. Tho. ut constat ex 1. p. qu. 12. ar. 8. quod plures effectus in Deo videntur, eò perfectius Deus videatur, non posset inferior Angelus nouum effectum sibi à superiore manifestatum in Deo videre nisi perfectius Deum videndo: ac proinde per huiusmodi illuminationem variaretur visio Dei, contra S. Doctorem dogentem, inferiorem solum illuminari à superiore de his, quæ videntur in Deo, non de Deo. Vnde non potest S. Tho. intelligi, quod inferiores illuminentur à superioribus de his, quæ superiores vident in Verbo, per notitiam in Verbo, sed extra Verbum. Eodem modo loquitur Maior in 2. dist. 9. q. 2. & Alen. 2. p. q. 38. m. 2. Neque huic sententia contrarius est Vasquez disp. 2. 7. e. 2. vbi docet, illuminationem non posse variari circa ea, quæ angeli dicuntur in Verbo videre: nam ut ex eius ratione constat, loquitur non tantum de illuminatione actiua eorum obiectorum, quæ ab illuminante videntur in Verbo sed etiam de passiuâ, quâ illuminati eadem obiecta sibi à superiore manifestata videntur in Verbo.*

38. *Duplex cognitio in Angelo illuminato respectu eorum, quæ accipit ab illuminante; altera fidei, certa tamen & euidens in attestante; altera scientiæ, & euidens respectu rei attestatæ. Nam dupliciter potest Angelus illuminatus certus esse de veritate sibi manifestatâ; 1. modo abstractiuè tantum illam cognoscendo in verbo ipso creato Angeli illuminantis, ut in signo & voce mentali: 2. modo non solum abstractiuè in verbo mentali Angeli illuminantis, sed etiam intuitiuè in seipsâ, per propriam speciem ipsius. Dico 1. Improbabile omninò est Angelum inferiorem illuminari à superiore passiuâ illuminatione rerum in Verbo. Fundam. repugnat videre nouos effectus in Verbo ut effectus cum causâ connexos, non viso perfectius Verbo: absurdum autem est, visionem Verbi in beatis successiuè variari: igitur repugnat, Angelum illuminari de his, quæ videntur in Verbo per nouam notitiam rerum in Verbo. Minor est communis Scholasticorum, quapropter appellant illam participatam æternitatem, quia semper manet in eodem esse inuariata. Maior prob. quæ vi visionis Dei videntur in Verbo, videntur ex vi penetrationis omnipotentis dei: atque ad eò plures in eo videntur effectus, eò magis penetratur omnipotentia Dei; ac proinde perfectius videtur Deus, Hoc argu. non vrget eos, qui putant, posse visionem Dei variari circa obiectum secundarium, non variatâ circa primarium, contra quos 10. disp. 9. sect. 24. Nec satisfaciunt Scotus & Aegid. tum quia contra Scotum repugnat, visionem beatificam esse in subiecto apto, & actu illi non conferre totum suum effectum formalem, qui est actu representare*

omnia, quorum est actualis species expressa Confir. Confir. quibus intellectus beatus informatus visione beatâ, necessariò, & secundum vltimum posse ferri in omnia obiecta, ad quæ visio se extendit. Repugnat igitur, esse aliquod obiectum ab ipsa visione gloriosa repræsentatum, & ad illud intellectum beati actu non ferri. Tum quia eodem modo contra Aegid. repugnat, nouum obiectum videri in Deo non perfectius viso Deo; cum nec tale obiectum videri possit in Deo, nisi viso Deo; nec nouum obiectum videri in Deo, non altius penetratâ omnipotentia Dei. Confir. lumen gloriæ non liberè & dependenter à voluntate beati, sed necessariò & antecedenter ad omnem actum ipsius, atque ad eò secundum totum suum posse ducit intellectum beati ad Deum, & ad omnia visibilia in Deo. Vnde non posset nouum obiectum in eo videri, nisi vel lumen ipsum, vel saltem visio augetur: cum nec lumen, nec visio relinquunt aliquod obiectum in Deo videndum, quod à beato actu non videatur.

Dico 2. Probabile est, angelos inferiores non illuminari à superioribus de his, quæ videntur in Verbo: etiamsi quæ manifestantur à superioribus, cognoscantur ad inferioribus extra Verbum, per proprias & intuitiuas species eorum: etsi probabile sit, de iisdem illuminari per notitiam abstractiuam, euidens solum in attestante, obscuram verò respectu rei attestatæ. Fundam. prioris assert. duo genera obiectorum secundariorum vident beati in Verbo; alterum eorum, quæ habitu fidei in viâ crediderunt; alterum eorum, quæ videntur ex vi penetrationis diuinæ omnipotentis vt sunt res possibiles, quarum eò plures, paucioresve quis videt in Verbo, quò plus minùsve penetrat diuinam omnipotentiam. Priora obiecta omnes beati æqualiter vident quia omnes eundem habitum fidei habuerunt in viâ. Vnde ad quæcumque mysteria reuelata se extendit eorum habitus fidei in viâ, se extendit eorum lumen gloriæ in patriâ; eò quòd luminis fidei succedit lumen gloriæ: & consequenter non poterunt de his inferiores à superioribus illuminari: cum semper illuminatio fieri debeat de rebus illuminando ignotis. Posteriorum verò obiectorum propria ac distincta notitia, cum sit de rebus tantum possibilibus, nulli extra Verbum debetur propria ac distincta notitia, nisi vel eorum, quæ existunt, vel quæ aliquando extitura sunt, vel ad summum eorum possibilem, quæ vnusquisque propria visione beata nouit in Verbo. Igitur nequeunt de his inferiores illuminari à superioribus per notitiam propriam extra Verbum. nam propria notitia requirit propriam obiecti speciem: cum igitur nulli inferiori debeantur propriæ species rerum possibilem, nisi ad summum quarum ipse intuitiuam notitiam habet in Verbo, non poterunt inferiores de illis rebus possibilibus, quas superiores intuentur in Verbo, propria notitiâ illuminari extra Verbum; nisi earum propriæ species eis infundantur. Posterioris assert. fundam. Fundam. quilibet Angelus facultatem habet, suum conceptum alteri communicandi, cum hoc spectet ad perfectionem cuiuscumque naturæ intellectualis. Igitur poterit angelus superior inferiorem illuminare de his, quæ videt in Verbo illuminatione certâ, & euidenti tantum in attestante, non rei attestatæ, quia potest superior formare conceptum de re possibili distinctum à conceptu, quo eandem rem videt in Verbo, & illum ostendere inferiori. Igitur poterit inferior cognoscendo in tali conceptu superioris, vt in voce & signo mentali rem possi-

41. *Angeli non illuminantur de his quæ videntur in Verbo.*
 42.
 43. *Poster. assert. Fundam.*

40. *Scotus & Aegidius variatur.*
 41. *Angeli non illuminantur de his quæ videntur in Verbo.*
 42.
 43. *Poster. assert. Fundam.*

40. *Scotus & Aegidius variatur.*
 41. *Angeli non illuminantur de his quæ videntur in Verbo.*
 42.
 43. *Poster. assert. Fundam.*

habere certam, & evidentem notitiam in attestante. nam evidens est Angelo illuminato, non posse illuminentem in iis, quæ in Verbo cognoscit, falsi, nec alios mentiendo fallere: igitur ex tali manifestatione habet evidentem notitiam in attestante, quod res ipsa manifestata sit, sicut ab attestante dicitur. Quia verò propriam illius speciem non habet, non poterit de illâ proprium & intuitivum conceptum formare; igitur cum evidentiâ in attestante habebit obscuram notitiâ rei attestatæ. Nec talis notitia obscura rei attestatæ, & evidens in attestante repugnat statui beatifico. Nam talis notitia facit ad perfectam communicationem secretorum, qualis inter caelestes spiritus esse decet; & occurritur difficultati, quod Angelis non sint talis propriæ rerum species debitæ, quàm vel earum, quæ existunt, aut exituræ aliquando sunt, vel ad summum earum, quas ipsi in verbo cognoscunt.

44. Coroll. Etiam Deus in illuminationis obiectum eadem re potest.

45. Ad fund. 1.

Sect. 4.

Quo pacto fiant huiusmodi illuminationes in Angelis.

46. Prima sententia.

PRIMA sent. docet, fieri per realem productionem ab Angelo illuminanti in illuminato: Scoti in 2. dist. 9. q. 2. §. Ad aliam qu. & eorum, qui docent, locutionem angelorum fieri per realem productionem ab angelo loquente in audiente: nam est eadem ratio de illuminatione & locutione, nisi quod locutio fiat de rebus naturalibus, illuminatio de supernaturalibus. Vtraque tamen in modo manifestandi alteri obiectum convenit. In hac tamen productione non omnes concordant. nam alii dicunt esse productionem conceptus ipsius rei manifestatæ. Alii productionem speciei, ut sentire videtur Alen. 2 p. qu. 38. me. 3. & docet Suarez lib. 6. de angel. c. 13. & 14. Alii productionem luminis, intellectum illuminandi ad veritatem revelatam melius intelligendam confortantis. Huius postremæ sent. videntur esse S. Tho. 1. p. qu. 106. ar. 1. vbi docet, angelum superiorem illuminare inferiorem, & ex parte virtutis intellectivæ illum confortando, & ex parte similitudinis rei intellectæ, proponendo illi veritatem iuxta ipsius captum. Fundam. cum illuminatio fiat de veritatibus ignotis illuminando, debet illuminandus per illuminationem accipere modum cognoscendi veritatem sibi ab angelo superiore manifestatam: hic autem alius esse non potest, quam vel conceptus rei manifestatæ vel propria species illius, vel lumen aliquod simul potentiam confortans, & manifestatæ veritatis obiectum representans. Secunda affirmat, fieri per obiectivam dumtaxat propositionem rei manifestatæ, iuxta capacitatem angeli illuminandi, ad eum modum, quo magister dicitur illuminare discipulum, per solam obiecti explicati propositionem,

47. 2. sententia probabilior.

iuxta discipuli audientis capacitatem: Bonau. in 2. dist. 10. art. 2. qu. 2. licet ibi tantum loquatur de angelo illuminante hominem: Aegid. in 2. dist. 9. qu. 1. in resol. art. 5. Argent. art. 3. Bascho. quod lib. 2. qu. 12. art. 1. §. 2. Capreo. in 2. dist. 11. qu. 2. art. 1. concl. 2. & art. 3. ad 1. Duran. contra 1. par. 2. concl. in 2. modo; nam in 1. modo sentit cum 1. sent. Marfil. in 2. qu. 7. art. 4. concl. 2. Pala. in 2. dist. 9. disp. 1. Caiet 1. p. qu. 106. ar. 1. Zumel ibid. q. 2. Vasquez 1. p. disp. 216. c. 5. Grana. tract. 5. disp. 3. sect. 3. Quæ sent. probabilior est, sequiturque ex nostris principiis de locutione Angel. illuminatio. n. non solum fit ab angelo superiore illuminante inferiorem, sed etiam à Deo immediate illuminante angelos superiores: vtraque illuminatio, & quæ fit à Deo, & quæ fit ab angelis, explicanda est.

Dico 1. Deus illuminat angelum, producendo in illo conceptum veritatis ut a se attestatæ. Qui conceptus potest esse unus & idem, quo angelus intuitivè cognoscat rem revelatam per propriam speciem, quam supponitur habere, licet incompletam; completur autem per extrinsecum concursum Dei, & simul attestationem ipsam, quæ est ipsa angelici conceptus infusio, quatenus evidenter ostendit activam revelationem Dei, qua rem ita revelat angelo, sicut ipse cognoscit in se. Quæ evidentiâ activæ revelationis non est in angelo intuitiva, sed abstractiva, quia ex vi passivæ illuminationis non cognoscit angelus a Deo illuminatus intuitivè liberam actionem Dei, qua rem ut a se cognoscit attestatur. Consimili modo videtur Deus cum Prophetis, producendo in illis conceptum rei revelatæ, & simul evidentiâ revelationis, quod illa sit à Deo. Propheta ergo Dei, inquit Gregorius 28. Verba Dei moral. c. 2: quia eius verba videntur sunt autem verba Dei ipsi conceptus, quos Deus Prophetis infundit) potius in corde, quam audiunt, quasi legentes loquuntur. Verùm in Prophetis non semper conceptus rei revelatæ est intuitivus & proprius ipsius rei revelatæ sed abstractivus & per speciem alienam: In angelis beatis semper est intuitivus & proprius. 1. quia sæpe Prophetis revelantur mysteria de Deo, ut quod sit trinus & vnus; quod sit misericors, benignus, omnipotens, incarnatus, vel incarnandus, quæ sine visione beatâ, quam Deus viatoribus non facillè communicat, intuitivè cognosci non possunt: angelis autem huiusmodi revelationis de Deo non fiunt, cum illum omnes intuitivè videant, sed de aliis rebus à Deo distinctis. 2. Secunda. Deus illuminando creaturas, quoad fieri potest, accommodat se naturæ & statui earum: & quia natura, & status viatorum est, ut abstractivè cognoscant res supernat. contra verò beatorum proprium est, ut eas intuitivè cognoscant; ideo Deus illuminat Prophetas per abstractivos conceptus rerum revelatarum; Angelos per intuitivos conceptus earumdem. Hæc sent. non alio modo prob. quàm quod optimè saluat naturam illuminationis divinæ.

48.

Verba Dei moral. c. 2: quia eius verba videntur sunt autem verba Dei ipsi conceptus, quos Deus Prophetis infundit) potius in corde, quam audiunt, quasi legentes loquuntur. Discrimen inter Prophetas & Angelos.

1. ratio discriminis.

2. Secunda.

49. Colligitur ex S. Tho.

Dico 2. Angelus superior illuminat inferiorem per solam explicationem obiecti: accommodatam capiti inferioris: ex S. Tho. qu. 9. de verit. artic. 1. vbi docet, nihil aliud esse Angelum ab Angelo illuminari, quam intellectum Angeli inferiores confortari per aliquid inspectum in superiori ad alia cognoscenda. Ergo non per luminis receptionem, sed per mediij inspectionem seu ostensionem angelus inferior illuminatur à superiore. Quod contingit, quando inferior inspicit in conceptu superioris, ut in verbo & signo mentali, proponente & explicante veritatem manifestatam. Id ipsum confirmat in Resp. ad 2. Vnde per hoc

per hoc, inquit, quod superior Angelus suum cognitum alteri Angelo demonstrat, eius intellectus confortatur ad alia cognoscenda, quae prius non cognoscebat. Et sic non fit in Angelo illuminatio nouum lumen naturae, vel gratiae, sed lumen, quod prius inerat, confortatur per lumen contentum in cognito percepto à superiori Angelo. Hæc S. Tho. qui lumen appellat non aliquid à superiore in inferiore productum, sed medium à superiore ostensum inferiori, ducens illum in cognitionem nouæ veritatis. Nam à S. Tho. ex 1. p. q. 106. ar. 1. omnis veritatis manifestatio dicitur lumen, iuxta illud ad Ephes. 5. Omne quod manifestatur, lumen est. Et in Resp. ad 10. negat angelo illuminato infundi nouas species, sed per easdem, quas prius habebat, effici pluriūm cognoscituum. Prob. 1. hæc sent. ex Dionys. de cat. hierar. cap. 15. ante med. vbi modum quo superior illuminat inferiorem, ait esse per diuisionem, partitionemq; se intelligentiæ, quam ipse vniuersalem ab augustiore substantiâ accipit, in varios conceptus, in quos prouidâ virtute diuidit, proponitque inferiori, iuxta capacitatem ipsius. 2. ex Cyrillo lib. 1. in Ioan. cap. 9. colu. 1. vbi assignans discrimen, quo creatura creaturam, & quo Deus creaturam illuminat: Sic igitur, inquit, etiam lucem esse Sanctos faciemur. Et illud addimus, quod rationalis quidem creatura omnis illuminata illuminat, traditioneque à mente sua in mentem alterius doctrinam transfundit. Quam quidem illuminationem discendi vim potius, quam reuelationem nominamus: Dei autem Verbum dñnem hominem venientem in hunc mundum, non docendo ut homines, aut forsan Angeli (modestix causa adiscit forsan) sed potius creando ut Deus vnicuique semina sapientia id est pietatis, atque intelligendi radices inserit. Igitur hic illuminationem creaturæ in productione alicuius luminis, sicut illuminationem Dei, non collocat sed in solâ doctrinæ communicatione per propriam mentis ac intelligentiæ explicationem alteri factam, constituit. 3. Talis modus illuminandi concedendus est angelis, qui sine rerum multiplicatione saluet naturâ perfectæ illuminationis: talis est hic à nobis assignatus: nam idem modus perfectè saluat illuminationem hominis docentis; Doctor enim illuminat discipulum per solam obiecti propositionem, iuxta ipsius discipuli captum factam: ergo per eandem obiecti propositionem, iuxta captum angeli illuminandi superior illuminabit inferiorem. Suppon. in angelo beato esse species incompletas, etiam veritatum supernat. de quibus angeli illuminantur. Quando igitur vnus angelus illuminat alium, proponit illi suum conceptum supernat. quem de veritate supernat. manifestandâ format: tunc Deus vt auctor supernat. statim excitat illuminandum, vt percipiat conceptum illuminantis, in quo conceptu inferior tantum abstractiue, & solum euidenter in attestante, cognoscit veritatem reuelatam. Vnde Deus non solum tunc per extrinsecum concursum complet in audientem speciem incompletam de conceptu supernat. illuminantis, sed etiam speciem supernat. veritatis, per conceptum superioris manifestatum veritatis reuelatæ, sed veritatem ipsam proprio ac intuitiuo conceptu: quamuis hoc ad illuminationem non sit per se necessarium ex præced. sect. in quâ docui, posse inferiorem illuminari à superiore de iis, quæ superior videt in Verbo per cognitionem euidentem tantum in attestante, non rei attestatæ.

naturæ, sed artis iuuantis naturam; vt medicus cum infirmo ad sanitatem cauendam: Illuminans enim adiuuat illuminatum, proponendo illi obiectum illustratum per medium, & conceptum commensum illuminando. Illuminandus verò illuminatur, applicando intellectum ad formandum conceptum respondentem conceptui sibi à superiore ostenso. 2. Omnibus speciebus angelicis de rebus contingentibus debitus est concursus, saltem quando illæ actû existunt: ergo si Angeli beati habent species rerum contingentium supernat. debitus est illis concursus, quando actû existunt. ergo non est opus reuelatione, vt illas cognoscant, saltem quando actû existunt. Resp. neg. antec. vniuersaliter: nam licet illud sit verum de actionibus contingentibus externis, non de internis vt sunt operationes supernat. quas Deus operatur in bonum electorum omnes autem illuminationes fiunt, vel de effectibus futuris contingentibus, vel de operationibus præsentibus internis, in bonum prædestinatorum ordinatis.

Dubium primum circa illuminationes Angel. An sint duraturæ per totam æternitatem? Resp. duraturas tantum vsque in diem Iudicij: post quem cessabunt omnes prælationes tam hominum, quam angelorum, quantum ad officia illuminandi, præsidendi, gubernandi, promouendi, & auxiliandi non quantum ad distinctionem gradus & perfectiōnis hierarchicæ. Indicant Theodoretus Ansel. Lyranus & alij Patres in illum loc. 1. ad Corint. 15. Cum euacuauerit omnem Principatum & Potestatem, & Virtutem. Ratio omnes istæ illuminationes sunt de rebus spectantibus ad Eccles. hierarchiam præsertim de modo illam iuuandi ad suum finem consequendum: quæ ratio cessabit post diem Iudicij.

Secundum: An cum angelis fit reuelatio, fiat omnibus? Resp. negatiue: de mysterio incarnationis, vt certum supponit Bernard. illud tantum reuelatum fuisse Gabrieli, hom. super Missus est, his verbis: Ideo dictum à Deo, inquit, ne cui vel beatorum spirituum suum Deus antequam Virgini reuelasse putetur consilium excepto Archangelo Gabriele. Et constat ex Danielis 10. vbi Angelus Persarum ignorare videbatur, quæ de liberatione populi Israëlitiçi Angelus Danielis nuntiavit Prophetæ. Idem colligitur ex Apocal. 7. vbi dicitur vnus Angelus clamasse quatuor tantum Angelis, quibus datum erat nocere terræ & mari.

Tertium. An cunc illuminatio fiat immediatè à Deo, an à Christo? Resp. Probabile esse immediatè fieri à Christo: quippe cui data est omnis potestas in celo, & in terra, Matth. 28. Confir. Christus non solum est caput hominum, verum etiam Angel. ad Coloss. 2. spectat autem ad dignitatem capitis, immediatè in membra influere.

Quartum: An vnus tantum, vel plures Angeli immediatè illuminentur à Christo? Resp. ex Dionysio tantum habemus, quod in firmæ hierarchiæ Angeli illuminentur ab Angelis mediæ; mediæ ab Angelis supremæ Probabile autè est plerumq; omnes primi ordinis supremæ immediatè illuminari à Christo cū omnes isti immediatè assistint Deo. Dixi plerumque quia necesse nõ est, vt sepe illuminatio fiat ad õnes.

Quintum: An interdum superiores illuminentur ab inferioribus? Negant communiter Scholast. in 2. dist. 9. & 11. & Thomistæ cum Angelis in 1. p. q. 106. ar. 3. Ratio 1. licet inferior manifestare possit superiori aliquam veritatem, quam superior ignorat, haud tamen illum illuminare propriè potest: nam ad propriam illuminationem non sat est nouæ veritatis manifestatio, sed necessaria etiam est instructio per modum magistralis doctrinæ, quæ consistit

Lumen in ternu iuxta S. Thomam quid?

50. Prob. sent. ex S. Dionysio.

51. ex Cyrillo.

52. Tertio prob. ratione.

Pro intelligentiæ.

53. Recurrenda tradita disp. 11. a num. 54.

54. Obiectio 1.

Solutio ex Caietano.

55. Obiectio 2.

Solutio.

56. Dubium 1.

Illuminatio nes: Angelorum ad d. solum iudicij durabunt.

57. Dubium 2.

58. Dubium 3.

59. Dubium 4.

60. Dubium 5.

Ratio 1.

in propositione obiecti illustrati per explicationem docentis ad captum addiscentis. Quod inferior nequit naturaliter præstare superiori, quia semper inferior recipit diuinos influxus accommodatos propriae capacitati. Nec est eadem ratio de hominibus in quibus potest interdum inferior doctrinam illuminare superiorem: quia inter homines non semper, qui sunt dignitate & doctrinam superiores, sunt magis de rebus supernat. à Deo illuminati: ac proinde sæpe possunt doctrinam & dignitatem superiores illuminari ab inferioribus, quibus ob vitæ sanctitatem Deus magis se communicat. Inter Angelos verò semper illustrior illuminatio coniuncta est cum maiore dignitate; quia inter Angelos, qui sunt in donis naturalibus præstantiores, sunt etiam in supernaturalibus sublimiores. 2. ratio s. Tho. vt seruetur naturalis ordo, qui in quâlibet bene constituta Repub. qualis est cælestis, esse debet. Naturalis autem ordo poscit, vt semper inferiores doceantur & instruantur à superioribus: ergo hoc maxime seruetur in illa Repub. vbi summus est ordo.

Ratio secunda s. Thom.

DISPUTATIO XVII.

De voluntate Angelorum.

An & qualis voluntas sit in Angelis?

I.
In Angelis voluntatem esse eamque liberam fide diuina naturæ lumine notum.

E S S E in Angelis voluntatem, eamque liberam, non modò est de fide, quâ certò constat, & bonos gloriam, & malos pœnam promeruisse, cum nequeat esse meritum, nisi à principio libero; verùm etiam naturæ lumine notum, ad substantiam intellectualem vt sic consequi potentiam volitiuam: Sc. Ad omnem naturam necessariò consequitur aliquis appetitus; cum omnis natura inclinet ad propriam perfectionem: igitur ad naturam intellectualem consequi debet appetitus intellectualis; hic alius esse non potest, quàm voluntas. Nam omnis appetitus proportionari debet naturæ, ad quam consequitur: natura autem intellectualis non tantùm est suum esse, sed etiam alia, quæ intelligendo fieri potest, iuxta illud *Philos. Anima intelligens fit omnia*. Ergo appetitus consequens naturam intellectivam non solum inclinatur ad proprium esse, sed ad omnia illa, quæ natura ipsa intellectrix intelligendo fieri potest. Nam appetitus inclinare debet ad omnem perfectionem, quam ipsius natura, ad quam consequitur, apta est habere; alioqui non esset illi adæquatè commensus: voluntas autem essentialiter est appetitus inclinans ad bonum intellectualem apprehensum. Quod hic appetitus, saltem in aliquibus actibus, sit liber, prob. sæpe inter bona apprehensa vnum non præponderat alteri, sed vtrumque representatur æquè bonum voluntati: ergo saltem tunc liberum erit voluntati alterutrum sequi: quæ dicitur libertas quoad specificationem, seu contrarietatis. Rursus plerumque non apparet maior ratio boni in productione, quàm in cessatione proprii actus: ergo etiam tunc liberum erit voluntati elicere, vel non elicere, aut etiam suspendere proprium actum: quæ est libertas quoad exercitium, seu contradictionis. Atque hæc certa.

2.
Hanc appetitum liberum quandoque esse prob.

An Angelus necessariò seipsum diligit quoad exercitium.

D I X I quoad exercitium: nam quoad specificationem, nulli dubium est: cum nemo seipsum odio habere possit ex displicentiâ proprii esse: adeò vt ipsum odium vitæ, quo sæpe homines sibi mortem inferunt, non oriatur ex displicentiâ proprii esse, sed ex complacentiâ & amore, quo se ipsos per mortem à præsentis malo liberari cupiunt. Igitur sola controuersia est de necessariâ dilectione sui quoad exercitium, quæ necessitas includit necessitatem quoad specificationem, quia omnis necessitas actus includit necessariam propensionem ad obiectum: non contrà; cum possit voluntas necessitari quoad specificationem obiecti, non quoad exercitium actus.

Prima sent. negat, angelum necessariò seipsum diligere quoad exercitium. Ferrari. contra Gentes c. 109. §. Ad euiden. & §. Sed circa. Fundam. nullum obiectum angelus necessariò diligit quoad exercitium, nisi in quo apparet summa ratio boni: at in nullo obiecto, præter quàm in Deo clarè visò, apparet summa ratio boni: ergo nullum obiectum, præter Deum clarè visum, angelus necessariò diligit quoad exercitium. Maior prob. Angelus obiectum necessariò diligit quoad exercitium, quando in suspensione actus circa tale obiectum nulla apparere potest ratio boni: sed in illius tantùm actus suspensione nulla apparere potest ratio boni, in cuius oppositi actus exercitio elucet vniuersa ratio boni: sed talis est tantùm actus circa Deum clarè visum: ergo. Maior prob. repugnat, voluntatem operari absque proprio motiuo: sed motiuum fugæ, seu cessationis ab actu, est aliqua ratio mali seu impedimentum maioris boni, quod in exercitio actus apparet. Sicut motiuum prosecutionis, seu permanentiæ in actu, est aliqua ratio boni, quæ in prosecutione seu permanentia actus elucet. Secunda affirmat, angelum semper esse in aliquo actu non determinato, sed vago, quo seipsum necessariò diligit quoad exercitium: *Suares lib. 3. de Angel. c. 4. Vasquez i. sp. qu. 60. in comment. ar. 4. sine Gammach. ibid. Fundam. nulla apparere potest ratio boni in cessatione ab omni actu dilectionis sui; nec actum singularem & indiuiduum dilectionis erga se ita exercet angelus, vt ab illo liberè cessare non possit: quia nullus actus dilectionis erga seipsum est impedimentum ne alios erga alia obiecta exerceat. Et quiuis actus particularis est de obiecto finito: item amor; quo dæmones ante peccatum se naturaliter diligebant, erat naturaliter rectus & ordinatus; quo post peccatum se diligunt, est obliquus & inordinatus; nequit, igitur esse idem numero actus simul.*

Tertia docet angelum semper ac necessariò quoad exercitium seipsum diligere actu singulari & determinato: *Capreo. in 2. dist. 4. q. 1. ar. 3. ad argu. con. 4. concl. vbi distinguitur dilectio, vna naturalis ex sola inclinatione naturæ, altera supernat. 1. ex auxilio gratiæ: necessaria, 2. libera, à quâ dum Angelus est in viâ, cessare potest: Bannez 1. p. qu. 60. ar. 5. concl. 1. Zaimel ar. 3. dub. vn vbi et si opinionem Ferrar. existimet probabiliem, quam ar. 1. propof. 1. absolutè approbauerat, hanc tamen putat probabiliorem & communiorem: Valen. 10. 1. qu. 9. pu. 1. & qu. 11. pu. 2. Naz ar. 1. sp. qu. 60. or. 3. controu. vn dicto vlt. Tanne. qu. sua 4. dub. 1. assert. 8. Bocani*

3.

4. Prima sent. negans. Fund.

5.

Secunda affirmat. vago.

Fund.

6.

Probabilior affirmat. Angelus semper se amat & su.

Bocani

Beatus de angel. qu. 13. inclinatur ad Granad. tract. 18. sine.
ex S. Tho. 1. p. 1. qu. 60. ar. 4. ad 3. ubi docet, dile-
ctionem naturalem, quam ar. 1. omnibus angelis
concesserat non posse ab eo removeri. Nec recte ex-
plicatur de dilectione naturali quoad specificatio-
nem: nam qu. 16. de malo ar. 2. ad 6. docet, ope-
rationem voluntatis proportionari operationi in-
tellectus. Sed operatio intellectus, quam angelus
seipsum cognoscit, ex S. Tho. est necessaria quoad
exercitium; ergo etiam operatio voluntatis, quam
seipsum diligit. Hec sententia probabilior est. Duplex autem
in angelo amor, alter amicitiae per modum simplicis
complacentiae, quo sibi amat alia bona creata à
se distincta. Hic 2. amor est liber; cum nullum
bonum particulare creatum necessitet voluntatem
ad illud sibi amandum; à nullo .n. esse angeli es-
sentialiter pendet; & solum illud bonum necessa-
riò amat amore concupiscentiae, à quo suum esse
essentialiter pendet. Prior tantum dilectio est ne-
cessaria, quae simul est dilectio Dei ut principij
conseruantis esse.

8. Prob. Concl. Sent. sic explicatam probat Angelus appetitu naturali necessariò inclinatur ad proprium esse, uti res cunctae; implicat .n. dari ens; quod ad proprium esse naturaliter non inclinatur: cum omne ens immediate sit propter propriam perfectionem. Sed angelus actu elicitò continuò cognoscit suum esse, suamque perfectionem, ex disp. 14. sect. 1. ergo actu elicitò continuò diligit suum esse, suamque perfectionem. nam omnis appetitus necessariò inclinatur ad proprium bonum actu, dum praesens est, modo talis inclinatio non impedit maius bonum suppositi. Maior prob. actualis .n. inclinatio ad proprium bonum, est vltimum complementum perfectionis, ad quam essentialiter ordinatur omnis naturalis appetitus. At cum appetitus angeli sit intellectualis, sit ei proprium bonum praesens medià cognitione naturae, non impedit quemcumque alium actum electiuum circa alia obiecta. Confr. ex S. Tho. 1. p. 1. qu. 60. ar. 2. dilectio naturalis est principium dilectionis electivae. Igitur tantum abest, ut impediatur quemcumque alium actum electiuum, ut ad omnem electiuum necessariò praerequiratur. Antec. prob. amor electivus est amor mediorum: omnis autem amor mediorum supponit amorem finis. Igitur omnis amor electivus supponit naturalem.

9. Obiicies 1. Nullum bonum creatum & finitum necessitat voluntatem ad dilectionem sui: sed natura angeli est bonum creatum & finitum; ergo non necessitat voluntatem angeli ad sui dilectionem. *Resp.* nullum bonum creatum & finitum impeditiuum maioris boni necessitat voluntatem ad dilectionem sui, concedo nullum creatum & finitum, non impeditiuum maioris boni, qualis est naturalis dilectio sui; nego. 2. Homo non est in continuo actu dilectionis sui; ergo nec angelus. *Resp. neg. conseq.* 1. quia homo habet cognitionem sui abstractiuam tantum; & abstractiue cognitum non ita mouet appetitum ad amorem sui, sicut bonum intuitiue apprehensum: Angelus autem semper habet intuitiuam cognitionem sui. 2. homo in hac vita nullam potest habere naturalem cognitionem sui, nisi dependentem à phantasmatis; quae omnis defatigat hominem per spirituum consumptionem, & apprehendi potest sub ratione aliquà mali ardui ac difficilis; ac proinde naturaliter ab eà cessare potest. Angelus autem nullam in cognoscendo seipsum difficultatem experitur, sed magnam potius delectationem & iucunditatem. Ex his patet, eundem actum natura-

lis dilectionis sui esse in anima separata, quae sine vlla defatigatione seipsam intuitiue necessariò cognoscit; atque ad eò seipsam necessariò diligit.
 — Obiicies 3. Dilectio proprii esse impedit angelum, quò minus summo conatu possit Deum diligere: at dilectio Dei summo conatu elicitur est maius bonum angeli: ergo si hanc impedit, liberè poterit angelus ab illa cessare. Maior prob. maiori conatu ferretur angelus in Deum, si illum tantum diligeret, quam si simul cum illo seipsum etiam amaret. Nam amando simul cum Deo seipsum, non totum conatum impendit in dilectionem Dei.

Resp. Hoc argum. soluendum est ab auctoribus 2. sent. cum etiam dilectio sui vagè sumpta impedit angelum, quò minus possit toto conatu ferri in dilectionem Dei: *Suarez dicens, non posse angelum diligere Deum, aut quemcumque alium, quin eo ipso actu diligit exercitè seipsum suamque propriam perfectionem; eò quòd non potest diligere alium, quin diligit suam dilectionem, ut propriam perfectionem: Non satisfacit: nam quæstio non est de dilectione exercitè, quae diligit se diligere, dum alium à se diligit; sed de dilectione, quae seipsum diligit ut obiectum diligibile: à quae dilectione, dum concedit posse angelum liberè cessare, ut Deum feruentius diligit, consequenter conuenit cum 1. sent. posse sc. angelum ab omni actu dilectionis sui cessare. Nam auctores 1j non negant, quando diligit alium à se, exercitè etiam suam dilectionem diligere: quin huiusmodi dilectionem habet in quolibet actu suae voluntatis: nam quilibet actus suae voluntatis est sua propria perfectio, quam dum liberè exercet, necessariò diligit. Hoc pacto explicata sententia non differt à 1. quae etiam admittit, semper angelum esse in aliquo actu voluntatis vagè, ut cit. §. Sed circa, Ferrar.*

Ad argum. neg. maior eiusque prob. Nam dilectio angeli de Deo, vna supernat. naturalis altera: neutram autem impedit naturalis dilectio sui: non primam: quia dilectio supernat. non elicitur magis, aut minus intensa ex maiori, aut minori conatu potentiae, sed ex intensiori, aut minus intenso habitu, vel auxilio supernat. ut constat de visione gloriosà, cuius maior aut minor intensio, non oritur ex maiori aut minori conatu perfectione intellectus, sed intensione luminis gloriae, ut 1. 10, disp. 9. sect. 16. Vnde cum eodem lumine gloriae aequè intensam visionem produceret; intellectus naturaliter perfectus ut quatuor, ac ut octo. Eodem modo dicendum de reliquis actibus supernat. siue intellectus, siue voluntatis. Ex his constat, naturalem dilectionem sui non impedire angelum in ordine ad intensiorem dilectionem supernat. Dei, cum ea intensior non pendat ex maiori conatu potentiae, sed ex intensiori habitu, vel auxilio supernat. Non impedit secundam; vel quia dilectio Dei, quae diligitur distincto actu à dilectione naturali, quae simul tum propria essentia diligitur Deus ut principium propriae essentiae, est diuersae rationis à dilectione naturali nam illa est libera & electiva; dilectio autem propriae essentiae est naturalis & necessaria: at potest voluntas quae voluntas summo conatu ferri in Deum, & simul eadem, ut natura, summo conatu diligere seipsam; cum sint inclinationes diuersae rationis. Vel quia non potest viribus propriis efficaci voluntate velle alio modo diligere Deum, quam quo natura ex se propendet sc. summe tantum apprehensiue non intensiue.

Obiicies 4. Si angelus semper se ipsum naturaliter diligeret, semper etiam cum seipso naturaliter diligeret Deum; quia non potest diligere proprium

11. Obiicies 3

12. Resp.

Suarez refertur.

13. Duplex dilectio de Deo. Hanc in Angelo non impedit dilectio sui.

14. Quomodo stare possit amor naturalis liber erga Deum cum amore continuo necessario scilicet.

15. Obiicies 4

Colligitur 1. ex S. Tho.

7. Duplex amor in angelo.

8. Prob. Concl.

Confr.

9. Obiicies 1.

Resp.

10. Obiicies 2.

Resp.

Quomodo homo in hac vita non sit in continuo actu amoris erga se.

Respondeo.

primum esse, quin simul diligit principium conseruatum sui esse. at dæmones semper odio habent Deum, Resp. amor erga Deum, alter concupiscentiæ, quo diligitur vt principium conseruatum proprii esse; alter amicitia, quo diligitur propter seipsum suasque perfectiones: odium contra Deum; alterum, quo odio habeatur vt principium proprii esse; alterum, quo odio habeatur propter seipsum propriasque perfectiones quatenus apprehenditur vt contrarius propriæ voluntati. Dæmones amant Deum amore concupiscentiæ, vt principium proprii esse; & simul odio habent odio inimicitia, quo nollent illum esse omnipotentem, iustum & vindicem proprii sceleris. Vnde renanet in eis dilectio naturalis erga Deum, quæ ex se mala non est, non tamen bona moraliter cum non sit libera; sine libertate autem nullus actus potest esse moraliter bonus; sed est tantum bona & recta naturaliter; vnde non pugnat cum odio electiuo contra Deum, vt contra iudicem & vindicem sui.

Quali amore & odio dæmones in Deum seruantur.

16. Obicitur;

Resp.

5. Dæmones amant non esse, vt à pœnis liberentur: ergo non possunt seipsum & Deum vt principium sui esse diligere. Resp. neg. conseq. non enim sunt incompatibiles dilectio naturalis sui, & desiderium non essendi ad pœnas euitandas. Nam prior est actus absolutus, posterior conditionatus quo vellent non esse non simpliciter; sed vt pœnas vitarent: & posterior actus radicatur in priori, atque ad eò illum supponit; nam id eò vellent sub tormentis non esse, quia amant seipsum: ex amore enim sui vellent non esse, vt à pœnis, quas pariuntur liberarentur. Sicut, cum aliquis sibi mortem infert, vt à pœnis, quas patitur, liberetur, seipsum tunc maximè diligit: nam propter amorem, quem erga seipsum habet, applicat sibi mortem, vt medium præsentium, pœnarum iereptiuum.

17. Obicitur.

Responso non nullorū non placet.

omne malum circa Deum excludit. Possit stare beatitudo cum aliquo malo non circa Deum veritate patet in Christo.

6. Ex nostra sent. sequitur, dæmones esse naturaliter beatos: naturalis beatitudo pugnat cum summa miseria, in qua amisso Deo, perpetuò versantur. Sequela prob. beatitudo naturalis consistit in cognitione & dilectione inamissibili Dei; nam hoc est summum bonum naturale creaturæ rationalis: ergo si dæmones cognoscunt & diligunt Deum necessariò quoad exercitium, sunt naturaliter beati cum habeant omnia ad naturelem beatitudinem requisita. Aliqui concedunt sequel. quoad positiuam perfectionem naturalis beatitudinis. Sed neganda simpliciter: tum quia ad naturalem beatitudinem non solum requiritur cognitio & dilectio naturalis Dei, sed etiam exclusio omnis mali circa Deum. Dæmones autem cum naturali amore concupiscentiæ erga Deum, habent odium inimicitia contra eundem, quod est maximum malum. Notanter dixi, circa Deum: quia posset quispiam de beatit. naturali philosophari, sicut de supernat. quæ quoad essentiam stare potest cum quouis malo præterquam cum malo circa obiectum beatit. ita in animâ beata Christi cum summis cruciatibus manebat supernat. beatitudo quoad totam essentiam: & posset naturalis beatitudo cum summis cruciatibus manere quoad essentiam in dæmonibus: implicat tamen manere cum summo malo circa idem obiectum beatit. quod est odium inimicitia, quo dæmones Deum prosequuntur. Tum maximè quia naturalis beatitudo non consistit in cognitione, & amore dumtaxat concupiscentiæ, quo Deus diligitur propter se; ex analogiâ beatitudinis supernat. Porro amorem amicitia erga Deum Angelus non necessariò, vt amorem concupiscentiæ sed libere tantum exercet.

18.

Ad fund. primæ neg. maior. Non .n. illud tan-

tum obiectum diligitur necessariò quoad exercitium, in quo summa apparet ratio boni, sed etiam in cuius dilectionis exercitio nulla apparet ratio mali, aut impedimentum maioris boni; nec in eius cessatione elucet aliqua ratio boni: Cum nullo obiectum voluntas refutare valeat, nisi sub aliqua ratione mali, aut impedimenti maioris boni neque vllum amplecti nisi sub aliqua ratione boni. Ad prob. falsum est, in illius tantum actus suspensione nullam apperere rationem boni, in cuius exercitio continetur vniuersa ratio boni. Ad fund. secundæ, nego. posse angelum à quolibet actu in individuo liberè cessare. Ad 1. prob. non tantum obiectum infinitum clarè visum necessitat voluntatem, sed etiam in cuius dilectionis exercitio nulla apparet ratio mali, vel impedimentum maioris boni; aut in cuius cessatione nulla elucet ratio boni. Ad 2. prob. amor, quo dæmones ante & post peccatum seipsum naturaliter diligunt, perseuerat idem qui ab initio fuit: quia ex se nullam habet bonitatem, aut malitiam moralem; sicut nec amor, quo eodem actu dæmones diligunt Deum, vt principium sui esse; quia cum sit purè naturalis, nullam habet honestatem moralem, sed solam rectitudinem naturalem. Leg. 8. Tho. 1. p. q. 60. art. 5. ad 5.

Que obiecta necessaria quoad exercitium diligantur.

19. Ad fundam. 2. sem.

An Angelus naturaliter diligit Deum dilectione necessaria quoad exercitium?

D V P L E X dilectio naturalis erga Deum in Angelo, altera concupiscentiæ, quâ illum diligit vt principium sui esse; altera naturalis amicitia, qua illum diligit propter se, suasque perfectiones. Prima sent. negat de vtrâque esse eorū qui negant, angelū aliquo actu determinato diligere seipsum: etiam Granadi, qui quamuis concedat angelo aliquem amorem necessarium erga seipsum, negat tamen omnem amorem naturalem necessarium erga Deum. Nam totum fundam. cur angelus necessariò quoad exercitium naturaliter diligit Deum amore concupiscentiæ, est, quia necessario diligit seipsum determinato actu benevolentia, quoad exercitium: nam amor concupisc. fundatur in amore benevolentia, sicut amor mediorum in amore finis: ergo sublata necessitate amoris benevolentia erga se, aufertur necessitas amoris concupisc. erga Deum, quo diligitur vt principium proprii esse. Confir. dæmones amant non esse, vt eò tormentis liberentur: ergo non possunt diligere necessariò seipsum, ac proinde nec Deum vt principium sui esse. quia velle esse, & velle non esse sunt actus contradictorij. Secunda sent affirmat de vtrâque dilectione: Capreoli Praced. sect. cit. Ban. nex. 1. p. qu. 60. art. 5. concl. 2. Znmal ibid. qu. vn. §. Sed restat: quos de amore amicitia loqui ex discursu colligitur: sequitur Nazarius 1. p. qu. 60. art. 5. contron. vn. probabilem censet Valen. qu. 11. p. 2. asser. 3. multum fauet S. Doctor. in 2. dist. 3. qu. 3. art. vn. & 1. p. qu. 60. art. 5. vbi docet, angelum naturaliter diligere Deum vt finem plus quam seipsum. Neque explicati potest de dilectione necessaria solum quoad specificationem: tum quia ad argu. quod hic amor si esset necessarius, maneret in angelis malis; respondet manere, eumque non pugnare cum odio, quod iidem habent contra Deum: quia possunt odio habere Deum secundum aliquos effectus particulares, qui eorum voluntati contrariantur, & simul diligere illum, in quantum est bonum commune omnium, plus quam seipsum

20. De vtrâque controuersia est. 21. Prima sent. negans

Conf.

22. Secunda sent affirmans de vtrâque dilectione.

Fauet S. Tho.

ipſos. Tum quia *art. 4. ad 3.* docet, angelum malum non poſſe ceſſare ab amore, quo diligit bonos, in quantum cum eis in naturâ communicat. Fundam ex *S. Tho. cir.* nam angelus diligit ſeipſum amore amicitiaſ neceſſariò quoad exercitium; ergo etiam Deum. Nam diligit Deum plus quàm ſeipſum diligit neceſſariò amore amicitiaſ, à fortiori etiam Deum: alioqui ſi ſeipſum amore amicitiaſ, Deum amore tantum concupiſc. magis diligeret ſeipſum, quàm Deum; quia ſeipſum diligeret vt finem, Deum vt medium: plus autem diligitur finis, quàm medium; quia finis diligitur propter ſe, medium propter finem: Sc. amor naturalis procedit ex inclinatione naturæ; natura magis inclinatur ad amorem totius, quàm ad amorem partis vt patet tum de manu exponente ſe ſectui ad ſeruandum caput, à quo bonum totius ſuppoſiti penderet; tum de ciue exponente ſe morti ad ſeruandum bonum totius ciuitatis. Deus eſt bonum vniuerſale omnium: angelus particulare: ergo magis inclinatur ad diligendum Deum, quàm ſeipſum. Conſir. 1. cum inclinatio naturæ ſit à Deo, non poteſt eſſe peruerſa: eſſet autem peruerſa, ſi magis inclinaretur ad ſeipſam, quàm ad Deum; quia magis ac perfectiùs inclinaretur ad bonum partis, quàm ad bonum totius. 2. Si angelus dilectione naturali non plus diligeret Deum, quàm ſeipſum, ſequeretur. naturam per charitatem non perfici, ſed deſtuiti. nam charitas plus diligit Deum, quàm ſubiectum, in quo eſt; & inclinaretur naturam ad oppoſitum ſi inclinaretur ad ſeipſam.

Tertia affirmat de dilectione concupiſcentiaſ, negat de dilectione amicitiaſ: *Tanneri præced. ſect. cir. aſſert. 9.* Quæ ſent. eſt probabilior, & iuxta iacta principia.

Dico 1. Angelus amore concupiſcentiaſ neceſſariò diligit Deum, non ſolum quoad ſpecificationem, ſed etiam quoad exercitium. Fund. eadem neceſſitate diligitur finis, & id, ſine quo finis conſeruari non poteſt: nam in amore finis eſſentialiter includitur amor earum, quæ ad finem conſeruandum ſunt neceſſaria: Angelus autem ex *præced. ſect.* ſeipſum diligit neceſſariò quoad exercitium, tamquam finem ſub fine: ergo eadem neceſſitate diligit Deum vt principium ſui eſſe: nam eſſe angeli magis intimè & eſſentialiter pendet à Deo, quàm à quocumque principio proprio & inſeſco ipſius.

Dico 2. Angelus amore amicitiaſ liberè diligit Deum, tam libertate ſpecificationis, quàm libertate exercitij. Conſtat nam dæmones de facto proſequuntur Deum odio inimicitiaſ: ergo nequeunt illum neceſſariò diligere, neque quoad exercitium neque quoad ſpecificationem dilectione amicitiaſ. Nam dilectio amicitiaſ fertur in perſonam dilectâ propter ſe, volendo & deſiderando illi bonum: odium inimicitiaſ auerſatur à perſonâ, nolendo illi bonum, ſed potius malum: Dices. Poteſt Deus à dæmone diligi ſecundum aliquas perfectiones, & odio habere ſecundum alias, quæ ipſius voluntati contrariantur: poteſt diligi vt principium bonorum, & ſimul odio haberi vt vindex & ultor proprij ſcleris, Sed contra; amor amicitiaſ fertur in perſonam dilectam; ergo non poteſt illi velle malum ſed velle Deum non eſſe vindicem & ultorem proprij ſcleris, eſt velle Deum non eſſe iuſtum; Seu nolle illi perfectionem iuſtitiaſ quod eſt velle illi malum. Nec dici poteſt, dæmonem non abſolute velle Deum non eſſe vindicem ſui, quatenus ſcilicet hoc eſt malum Dei, ſed ſolum reſpectiue, quatenus hoc redundat in malum proprium. Nam

plus de facto indicat odium, quo dæmones Deum proſequuntur, dum illi debitum cultum & honorem non modo negant ipſi, verum etiam omnibus viis procurant, vt idem cultus & honor negetur ab omnibus. Nec ſolum ipſi varijs modis continuo Deum offendunt, ſed etiam ſummo conatu procurant, vt offendatur à alijs. Quod non facerent, ſi Deum diligerent amore amicitiaſ propter ſe, quatenus cauſa eſt bonorum omnium, ſolumque illum odio haberent, vt ultorem vindicemque ſui. Nec eſt eadem ratio de amore concupiſcentiaſ, qui cum non feratur ultimè in bonum Dei, ſed in bonum proprium, stare poteſt cum odio inimicitiaſ erga Deum, nam poteſt quis eandem rem amare vt bonam, & vtilem ſibi, & ſimul illam odio habere propter ſe.

Prob. 2. ex oppoſita ſent. ſequeretur 1. non poſſe angelum in purâ naturâ conditum, imò in ſtatu damnationis conſtitutum Deum grauiter offendere, quem neceſſariò diligit perfecto amore amicitiaſ: quia cum hic amor tendat in bonum perſonæ ex complacentiâ ipſius, non poteſt coherere cum graui offenſa eiſdem; nam hæc includit diſplacentiâ perſonæ, quæ opponitur complacentiâ eiſdem. At diſtinguerent *Thomiſtæ* de offenſa contra Deum, vel vt finem naturalem; vel vt finem ſupernat. Sed contra: 1. falſum eſt, vt infra non poſſe angelum contra legem naturalem, atque ad eò contra Deum auctorem naturæ delinquere 2. cum amor amicitiaſ tendat in bonum perſonæ ex complacentiâ perſonæ, repugnat admittere quamcumque grauem offenſam; & odium contra perſonam quin cadat in perſonam, quæ ſupponitur diligi perfectâ dilectione amicitiaſ. Sequeretur 2. angelum in purâ naturâ conſtitutum, imò in ſtatu damnationis, fore beatum perfectiſſimâ beatitudine naturali, ſaltem quoad poſitiuam & completam eſſentiam naturalis beatit. nam hæc ſaltem quoad poſitiuam eſſentiam, conſiſtit in naturali cognitione Dei, & perfectiſſimo amore eiſdem, cum inamiſſibilitate vtriuſque ſed angelus in purâ naturâ conſtitutus, imò in ſtatu damnationis neceſſariò cognoscit, & diligit Deum vt auctorem naturæ perfectiſſimo amore amicitiaſ; nec poteſt à tali cognitione & amore vniquam ceſſare: ergo.

Prob. 3. Illud tantum obiectum neceſſariò diligitur quoad ſpecificationem, quod ſub nullâ ratione apprehendi poteſt vt malum: illudque obiectum neceſſariò diligitur quoad exercitium, in cuius dilectionis ceſſatione nulla apparere poteſt ratio boni. At poteſt angelus extra claram viſionem Dei conſtitutus apprehendere Deum ſub aliquâ ratione mali, vt de facto illum apprehendunt dæmones ſub ratione vltoris vt ſibi malum ergo poſſunt illum odio habere, vt contrarium ſibi. Eadem ratione poteſt Dæmon apprehendere ceſſationem amoris amicitiaſ erga Deum vt bonam; quia poteſt apprehendere illam, vt contrarium voluntati diuinæ, atque ad eò vt medium aliquo modo ſe vindicandi de iuſtitia diuinâ. Dices. Eodem modo apprehendit dæmon proprium eſſe vt malum ſibi, quia apprehendit illud vt fundamentum omnium poenarum, quas patitur: ergo ſimiliter poterit illud odio habere, ab eiſque amore ceſſare. Reſp. neg. antec. nam proprium eſſe non poteſt apprehendere vt ſibi malum; quia malum poenæ, quod de facto patitur, non cauſatur à proprio eſſe, ſed à Deo vlcifcente: atque ad eò non proprium eſſe, ſed Deum apprehendit vt ſibi malum & contrarium. Licet apprehendat proprium eſſe vt occaſionem talis mali, quia ſi illud non haberet, poenas

23. Fundam. ſe. circa ſent. diliguntur ex S. Thomæ.

24. Conſir.

25. Conſir. 2.

26. Probabilior ſent.

27. Fundam. ſe.

28. Angelus amore amicitiaſ liberè diligit Deum vt principium ſui eſſe.

29.

Nolle Deo aliquam perfectionem eſſe velle Deo malum.

30. Prob. 2. aſſert. 110 ex abjur. ſent. oppoſita ſent.

31.

32. Improbabiliſſimum quid.

33. Prob. 3. aſſertio à præq. vi.

34. Obiectio.

Solutio.

quas patitur, non sentiret. Hoc autem non sufficit, ut illud simpliciter & absolute odio habeat, sed tantum conditionate, nolendo illud, sub talibus poenis. Vnde non repugnant hi duo affectus velle aliquid absolute, & nolle idem conditionate.

35.

Prima sententia
argum. soluta
in manent.

Ex dictis patet ad 2. sententiam cum illa, quantum ad amorem concupiscentiae nitatur illo fundam. angelum seipsum non necessario diligere quoad exercitium, eo refutato, refutata manet. Ad confirmandum amant daemones non esse absolute, nego; conditionate concedo. Ergo non possunt seipsum necessario diligere quoad exercitium, neg. conseq. quia velle absolute non pugnat cum nolle conditionate respectu eiusdem rei. Secunda qua. concedit

36.

Satisfit argum.
secunda sententia

in angelis actum dilectionis naturalis amicitiae erga Deum necessarium quoad exercitium, neganda est quod attinet ad S. Doctorem. multi illi interpretantur de necessitate quoad specificationem. Sed contra, neque hoc est verum, cum daemones de facto Deum odio habeant actu inimicitiae; & citatis locis semper agit de dilectione actuali; docetque illam manere in angelis malis simul cum odio contra

Verior explicatio
de sententia
su S. Tho.

Deum: Quare ingenuè fateor in eam inclinasse sententiam ut angelus amore etiam naturalis amicitiae diligat Deum necessario quoad exercitium: quo sensu illum sequuntur plerique Thomistae. Ad fundam.

37.

ipsum, neg. conseq. Ad prob. concedo angelum extra visionem beatificam constitutum magis necessario diligere seipsum dilectione amicitiae, quam Deum: quia seipsum non potest apprehendere ut sibi malum & contrarium, ut apprehendere potest Deum. Inde tamen non sequitur, naturam angeli simpliciter inclinare ad perfectius diligendum seipsum, quam Deum: quia licet ad seipsum inclinaretur necessario, ad Deum liberè, ad Deum tamen diligendum inclinaretur perfectius, quia appropriatiue, quamvis liberè. Hoc enim prouenit ex diuersa applicatione obiecti: quia vnum applicatur absque vlla indifferentia ad oppositum; alterum verò cum indifferentia ad oppositum, tam quoad specificationem, quam quoad exercitium.

38.

Pars se exponit
pro conseruatione
totius.

Exempla autem de manu naturaliter se exponente iectui capitis ad saluandum bonum totius suppositi; & de ciue] subeunte mortem ad tuendum bonum Reipub. solum probant de inclinatione naturae in actu 1. quae si naturaliter poneretur in actu 2. procul dubio poneretur cum praelatione boni increati supra quodcumque bonum creatum: quia tamen liberè ponitur, non semper ponitur, non semper ponitur cum tali praelatione. cum ex libertate voluntatis poni possit oppositum, ut de facto sponitur ab angelis malis. Quod confirmat exemplum de ciue; qui potest simpliciter vi propriae libertatis se morti non exponere, sed proprium bonum priuatum praefere communi bono ciuicum. Prior confirmatio solum probat de inclinatione naturae in actu quae sola pendet à Deo; non de actuali inclinatione, que pendet à voluntate creaturae, quae vi propriae libertatis inclinare potest ad oppositum, ad quod in actu inclinatur natura. Idem probat posterior confirmatio. nam charitas infusa perficit naturam, quia est conformis naturali inclinationi ipsius iuxta quam si vellet voluntas creata operari, deberet Deum super omnia diligere: quia tamen ratione suae libertatis non semper operatur iuxta naturalem inclinationem quam in actu 1. habet, non semper Deum actu elicitio super omnia diligit.

40.

Discrimen
inter habitum
charitatis
& voluntatem
propria

Nota ex habitu charitatis non potest angelus Deum non diligere super omnia, saltem quoad specificationem; potest tamen ex propria volunta-

De Nat. Angelor. Tom. II.

te Deum non diligere super omnia, etiam quoad specificationem: quia potest propria voluntate illum odio habere: nequit autem habitu charitatis Deum odio habere. quia habitus charitatis est determinatus tantum ad diligendum Deum: voluntas autem vi propriae libertatis est indifferens ad utrumlibet: vnde vtrumque actum, tam amoris, quam odij elicit virtute propria; licet actum amoris eliciat iuxta inclinationem naturae, actum odij ex sola perueritate voluntatis. Dices. Saltem amor, quo angelus Deum naturaliter ac necessario diligit, non debet esse contra inclinationem propriae naturae. Sed amor, quo per nos angelus naturaliter ac necessario Deum diligit, est contra inclinationem propriae naturae: nam eo actu angelus plus diligit bonum proprium creatum, quam bonum increatum; quia illud diligit ut finem, hoc ut medium finis conseruatiuum. Resp. neg. minor. Ad prob. dic. angelum amore amicitiae non plus diligere seipsum, quam Deum signatè & posituè; cum hanc comparisonem per talem amorem non faciat; sed tantum negatiue, non diligendo eo actu Deum supra seipsum, licet eodem actu illum diligit supra quodcumque aliud bonum creatum; quia illum diligit ut principium sui esse. Neque angelus amore benevolentiae diligit seipsum ut finem vltimum, sed solum ut proximum, & finem sub fine. Vnde non proprie eo actu diligit Deum ut medium sed ut principium sui esse: atque adeò implicite & exercite plus appropriatiue diligit Deum, quam seipsum; quia Deum diligit ut principium, seipsum ut effectum. Quod autem talis amor concupiscentiae erga Deum, non sit peruersus & inordinatus, sed rectus & ordinatus euidenter ostendit habitus spei Theologicae, qui per se inclinatur ad amandum Deum amore concupiscentiae: quem actum de facto exercent omnes beati in patria.

Ratio.

41.
Obiectio.

salutis.

An Angelus saltem viribus propriis liberè diligere possit Deum dilectione perfecta amicitiae?

DIXI, dilectione perfecta amicitiae, ut excluderem dilectionem imperfectam, & inefficacem, qualis concedi solet homini lapsò, sine speciali auxilio gratiae, cum sole concursu generalis Dei. Prima sententia negat. Gregor. Arim. in 2. dist. 29. art. 1. concl. 2. vbi negat, potuisse primum hominem in statu naturae integrae propriis viribus cum solo generali concursu Dei aliquod opus moraliter bonum efficere: est autem eadem ratio de angelo in pura natura condito: Bellarmi. lib. 6. de gratia & lib. arb. cap. 7. vbi vniuersaliter negat, posse dilectionem Dei, etiam ut auctoris naturae, absque speciali auxilio Dei, solius naturae viribus elici. Vasquez 1. p. qu. 60. in comment. art. 9. & disp. 226. cap. 2. disp. 2. sed fusius 2. 194. cap. 4. vbi omnem dilectionem amicitiae Dei, ait esse supernaturalem quoad substantiam; contra verò omnem amorem concupiscentiae circa Deum, etiam ut finem supernat. esse naturalem quoad substantiam, supernaturalem tantum quoad modum; quia ad illum eliciendum indigemus peculiari auxilio ordinis naturalis, sicut ad omnem actum moraliter tantum bonum.

Prob. 1. ex sacris litteris, quae dum de dilectione Dei loquuntur, nulla distinctione ac restrictione facta, dilectionem Dei absolute referunt in peculiare donum Dei, nobis per Spiritum colla-

142.

43.
Prima sententia
negat.44.
Pr. 1. sententia

rum ad Rom. 5. ad Galat. 5. ad Ephes. 6. prima Ioan. 3. & alibi.

2. Ex Conciliis & Patrib. eodem modo: Arausic. 2. can. 25. *Prorsus donum Dei est*, inquit, diligere Deum. Addendo *Prorsus*, omnem dilectionem Dei siue ut finis naturalis, siue ut finis supernat. agnoscit ut speciale donum Dei: vti habes lib. de gratia & lib. arb. cap. 17. & lib. 2. contra duas epist. Pelag. cap. 9. & lib. 4. con. Iulia. cap. 3. sine vbi, *Amor*, inquit *Dei*, quo peruenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Iesum Christum cum Spiritu sancto. Loquitur autem ibi de amore Dei ut Creatoris, atque adeo ut auctoris naturæ, Pr. 3. ratione 1. Dilectio Dei, etiam ut auctoris naturæ, est principium seruandi rotam legem naturalem. Nequit autem angelus viribus propriis, absq; speciali auxilio Dei, totam legem naturalem seruare ergo. Nequit Angelus viribus propriis absq; speciali auxilio gratiæ diligere Deum ut auctorem naturæ perfecto amore amicitiae. Maior prob. legis adimpletio in sacris litteris tribuitur dilectioni Dei. Ioan. 14. *Qui diligit me*, sermonem meum seruabit. Roma. 13. *Qui diligit proximum*, legem impleuit. Et ibid. *Plenitudo legis est dilectio*. Minor prob. si posset angelus viribus propriis, absque speciali auxilio Dei totam legem naturalem adimplere, viribus propriis posset beatitudinem supernat. promereri, quæ legem seruantibus promittitur. 2. Nullum opus pietatis & religionis fieri potest absque speciali auxilio Dei: sed actus dilectionis erga Deum, etiam ut naturæ auctorem, est opus pietatis & religionis: ergo nequit ab Angelo fieri absque speciali auxilio Dei. Maior est August. lib. de predest. Sanct. cap. 2. *Quod ergo*, inquit, *pertinet ad pietatem atque religionem, non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismet ipsis*. Minor prob. nam pietas dicitur qui cunq; actus elicitus erga Deum, potissimum autem actus dilectionis ex August. epist. 29. *Pietas est cultus Dei, qui precipue diligendo exhibetur*. 3. Si posset angelus viribus propriis perfecto amore amicitiae super omnia diligere Deum, potuisset viribus propriis absq; gratiâ de commisso peccato perfecte poenitere: nam qui potest diligere Deum perfecto amore amicitiae super omnia, potest peccatum detestari propter Deum summè dilectum. seu quodcumque malum Deo contrarium detestari: ex eadem .n. complacentiâ personæ dilectæ, & amamus illi bonum, & contrarium malum illi detestamur: posset etiam viribus propriis de commisso peccato, veniam à Deo obtinere, eique condignè satisfacere: nam perfecta contritio delet perfecte peccatum, vel ut forma impossibilis cum peccato, vel ut dispositio, cui ex promissione diuinâ infallibiliter debeatur remissio peccati. 4. Maioris efficacitæ & meriti apud Deum est dilectio ipsius, etiam ut finis naturalis, quàm timor ex poenis, aut peccati turpitudine, aut poenarum metu conceptus, teste Treden. sess. 14. cap. 4. *est donum Dei, & Spiritus sancti impulsus*. ergo multò magis dilectio Dei, etiam ut auctoris naturæ. Maior prob. quò magis obsequium fit intuitu eius cui exhibetur, eò est maioris efficacitæ & meriti apud illum, cui exhibetur: Dilectio Dei, etiam ut auctoris naturæ est tatis: ergo. 5. Vasquez. Nequit distingui duplex affectus specie diuersus respectu obiecti, in quo non est assignabilis duplex ratio formalis, in quam affectus tendat: affectus .n. distinguuntur penes diuersa motiua: Sed in Deo summe diligibili amore amicitiae, non est assignabilis duplex ratio, sub quâ à nobis diligatur: igitur nequit erga Deum distingui duplex amor amicitiae. Minor prob. amore amicitiae non diligitur Deus ut bonus nobis, sed ut bonus sibi: Deus autem eo-

dè modo est bonus sibi unico attributo bonitatis, siue considerata ut auctor naturæ siue ut largitor gratiæ & gloriæ. Hæc ratio ex Scoto in 3. dist. 27. §. Contra 1. viam. Quâ ibid. sic confirmat. Ratio auctoris naturæ & gratiæ in Deo est respectus rationis. Nullus autem respectus rationis potest specificare actum reale: ergo.

Secunda affirmat, posse angelum viribus propriis cum solo generali concursu Dei, sibi naturaliter debito, perfecto amore amicitiae naturalis diligere Deum super omnia: Alesf. 2. p. qu. 31. me. 3. Aristod. lib. 2. summa tract. 1. c. 4. Bonau. in 2. dist. 3. p. 2. art. 3. qu. 1. S. Tho. 1. p. qu. 60. art. 5. & alibi Scoti in 3. dist. 27. qu. vn. §. *Istis igitur rat. Agidy in 2. dist. 3. p. 2. qu. 3. art. 1. in resol. 2. dubij. Durand. in 1. dist. 17. qu. 2. ad argu. & in 2. dist. 4. qu. 1. Richar. in 2. dist. 3. art. 7. qu. 1. Rubio. disp. 4. qu. 3. & in 3. dist. 27. qu. 1. artic. 1. Ocham. in 3. qu. 8. art. concl. 3. Capreo in 2. dist. 4. qu. art. 3. ad argu. con. 4. concl. & in 3. dist. 27. qu. vn. art. 1. in prob. 3. concl. & artic. 3. ad argu. con. 3. concl. Marsil. in 2. qu. 4. art. 1. & qu. 18. art. 2. in prob. 2. concl. & in 3. qu. 15. art. 2. in 2. Not. 2. Gabr. in 2. dist. 27. qu. vn. art. 3. dub. 2. prop. 1. Maior. qu. 1. Almai. tract. 2. moral. cap. 9. & in 3. dist. 27. qu. 1. dub. 2. prop. 1. Caiet. 1. p. qu. 60. artic. 5. Soti. lib. 1. de natura & gra. cap. 22. §. *Igitur ad prop. Medina 1. 2. qu. 109. art. 3. §. Sed & alia, & 6. Sed ex dictis, Baunz. & Zumel, 1. prob. p. cit. Molina in con. ordia disp. 14. me. Suarez lib. 3. de angel. cap. 5. Valen. 10. 1. qu. 11. pu. 3. & omnium Thomist. Que sent. probabilior est auctoritate & ratione. Desumitur ex S. Tho. cit. In quâuis naturâ creatâ est naturalis propensio ad diligendum plus bonum totius; quam bonum partis. Sed Deus est bonum vniuersale omnium, angelus est bonum particulare: ergo naturale est Angelo, diligere Deum plus quam seipsum. Ergo si seipsum naturaliter diligit perfecto amore amicitiae, à fortiori poterit viribus propriis eodem perfecto amore amicitiae diligere Deum. Minor patet: nam à Deo pendet omnia, & quidem magis intimè & essentialiter, quàm quælibet natura creata pendeat à suis propriis principiis intrinsecis, Maior constat 1. aqua ad bonum vniuersi conseruandum, quod per vacuum destrueretur, contra propriâ grauitatem ascendit sursum ad vacuum impediendum: & manus ad seruandum caput, à quo bonum totius suppositi pendet, exponit seictui: & ciuis pro publico bono ciuitatis exponit se voluntariè morti. 2. propensio naturæ est proprietates naturaliter consequens naturam: & hæc est ab eodem auctore à quo est ipsa natura. eiusdem .n. est conferre formam, & naturaliter consequentia formam. Absurdum autem est dicere, Deum instituisse naturam cum naturali propensione ad diligendum plus bonum partis, quàm bonum totius; cum hoc sit contra rectum ordinem, quem natura benè instituta postulat. 3. recta ratio vnicuique naturaliter dicitur, diligendum esse Deum magis, quàm vllū bonū creatū: at nequit si recte dicitur, naturaliter dicitare oppositum eius ad quod natura inclinatur, cum sit regula data naturæ intellectuali ad suas operationes rectè peragendas; alioqui non esset recta regula ipsius; quæ conformatur propriæ inclinationi naturæ. Cum igitur in angelica naturâ sit talis inclinatio, poterit angelus, si extrinsecum aliquod impedimentum non obstabit, viribus solius naturæ, absque speciali auxilio Dei, illam executioni mandare. quia nulla est potentia à naturâ data, quæ si nullum obstat impedimentum, viribus propriis non possit in suum actum exire; cum omnis potentia detur in ordine ad suum actum exercendum. At nullum esset impedimentum extrinsecum in angelo in purâ natura codito,**

44. ad modo loquatur concilia & 2. ratio.
46. 2. 3. ratio.
47. Ratio 2.
48. Ratio 3.
49. Ratio 4.
50. Ratio 5. Vasquez

51. Secunda sent. affirmans probabilior.
52. Prob. ratione à priori ex S. Thoma.

Inducit. à priori.

conditio, quo minus posset talem inclinationem executioni mandare: non peccatum, virtualiter saltem auertens à Deo; nec formale odium Dei; nec aliqua propensio naturæ ad aliquod bonum creatum contrarium Deo: nam in angelo nulla est inclinatio ad bonum sensibile, cum non componatur ex corpore, sed tantum ad bonum spirituale antecellendi alios. Qui affectus non ita abripit voluntatem angeli, ut illam reddat moraliter impotentem ad actum dilectionis Dei. Nam & ex plenâ consideratione, quam de rebus habet, & ex perfectâ libertate, & dominio supra suos actus facile poterit talem affectum moderari. Non enim angelus est sicut homo, qui sæpe per cognitionem vnius obiecti fit moraliter impotens ad bonum exercendum, nisi speciali auxilio gratiæ iuuetur.

Obiicies 1. Hoc ipso quod angelus non necessariò, sed liberè talem actum elicit, eget congruâ cogitatione ad illum eliciendum: sed omnis congrua cogitatio ad bonum est speciale beneficium Dei à beneficio creationis distinctum; cum beneficium creationis æquè saluari possit cū congruâ & non congruâ cogitatione ad bonum. Resp. neg. minor. tum quia neque in homine, ut seq. 10. omnis congrua cogitatio ad actum moraliter bonum, ad quæ natura de se inclinatur, est peculiare beneficium à creatione distinctum: sæpe. n. talis cogitatio apta est excitari ex causis naturalibus: Nec rectè dici potest, ea naturalium causarum dispositio à Deo ordinata, ut peculiare beneficium à creatione distinctum: quia cū creatura intellectualis ex dono creationis sit libera, atque ad eò naturaliter indifferens tam ad bonum quam ad malum, ut eiusdem creationis est illi naturaliter debita aliqua cogitatio congrua ad bonum. 2. esto in homine talis cogitationis excitatio sit peculiare beneficium à creatione distinctum, certè angelus quia continuam habet cognitionem sui, & Dei, ex ea poterit sine nouo beneficio à creatione distincto seipsum excitare ad congruam cogitationem diligendi Deum, ut auctorem naturæ. Nam neque continua cognitio sui, & Dei, est in Angelo distinctum beneficium à creatione, cum sit cognitio necessaria, necessario consequens naturam. Nec congrua cogitatio diligendi Deum, ut auctorem naturæ, potest esse beneficium à creatione, condistinctum. Nam vel ad diligendum Deum ut auctorem naturæ, non est opus distinctâ cognitione ab ipsâ necessariâ, quâ angelus naturaliter seipsum ut effectum, & Deum ut causam cognoscit. Vel si est necessaria distincta quâ distinctius, perfectiusque cognoscit Deum ut auctorem naturæ, eam facile sibi poterit ex notitiâ necessariâ excitare.

Obiicies 2. sequeretur angelum non liberè, sed necessariò debere Deum diligere perfectò amore amicitiae: nam plus ac perfectius diligitur Deus, si necessariò, quam si liberè diligitur: ergo si angelus naturaliter inclinatur ad diligendum plus perfectiusque Deum, quàm seipsum, si seipsum necessariò diligit amore amicitiae, etiam Deum eodem amore amicitiae necessariò diliget. Resp. neg. sequel. Ad prob. dist. antec. Plus, ac perfectius diligitur quod necessariò, quam quod liberè diligitur hoc est ex maiori propensione naturæ, concedo; perfectiori amore, qui non in maiori propensione naturæ, aut intensiori actu, sed in maiori appetitione & æstimatione obiecti amati consistit, nego. Nam angelus etsi seipsum necessariò, Deum liberè diligit: adhuc perfectius secundum appetitionem diligit Deum, quàm seipsum: quia Deum diligit ut principium & vniuersale bonum omnium, seip-

sum ut effectum, & bonum particulare. Diligit autem seipsum angelus amore amicitiae necessario, Deum liberè; quia Deum apprehendere potest sub aliqua ratione mali, non seipsum.

Ad 1. & 2. argum. oppositæ sent. Resp. Esto Ecclesiastici Scriptores nullam expressam mentionem fecerint de duplici amore naturali & supernat. Dei; nego tamen eos implicitam saltem mentionem non fecisse. dum de eo amore loquuntur, qui ex fide procedit, sine qua, iudice Paulo ad Hebr. II, impossibile placere Deo, quæque ad Galat. c. per charitatem operatur. Amor autem, qui ex fide procedit, supernaturalis sit oportet, cum procedat ex obiecto supernat. quale est obiectum fide diuinâ cognitum. 2. dum dilectionem Dei, alteram ut oportet ad salutem consequendam; alteram non ut oportet ad salutem consequendam, indicant non vti Concilia, Araus. 2. can. 9. & 25. & Trident. sess. 6. can. 3. Ad dendo enim, ut oportet, significant, esse aliquam dilectionem, quæ non est, ut oportet ad salutem; hæc est dilectio Dei finis naturalis. 3. hanc distinctionem approbant cõtra Bæium Plus V. & Gregor. XIII. dum reprobant 34. propos. ipsius, quæ erat: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatorum est, vana est & commenticia, & ad illudendum sacris litteris, & plurimu veterum testimoniis excogitata.* Hanc ipsam duplicis diuini amoris partitionem tradit S. Doctor 1. p. q. 60. art. 5. ad 4. & cum eo reliqui ferè citati Scholast. Quod si interdum ab Ecclesiast. Scriptonibus afferuntur naturalia motiua ad hunc amorem excitandum, ut sunt dona & beneficia naturalia, non tam ab ipsis afferuntur, ut motiua, quibus iunguntur, quàm ut præuix dispositiones, quibus disponamur ad amorem supernat. formandum.

Ad 1. rationem, neg. minor. quin multi censent, angelum non posse contra legem naturalem delinquere: illud verum, posse viribus propriis non modò potentiâ physicâ, sed etiam morali legem naturalem ad longum tempus seruare, non tamen ad totam æternitatem, pro quâ necessaria fuissent specialia auxilia intra ordinem naturæ; cum moraliter sit impossibile, angelum in purâ naturâ constitutum, nullam vniquam in tota æternitate legem naturalem transgressurum. Ad prob. minoris, neg. sequela. Nam obseruantia legis, cui beatitudo supernat. promittitur, est obseruantia legis etiam supernaturalis: nec est obseruantia legis naturalis respectu cuiuscumque creaturæ rationalis in quolibet statu constitutæ, sed tantum respectu hominis in statu naturæ lapsæ, qui cum ad seruandam legem naturalem eget speciali auxilio per Christum, mereri potest per talem obseruantiam beatitudinem supernat. Secus esset de angelo in purâ naturâ condito: qui cum actibus merè naturalibus totam posset legem naturalem seruare, nullum præmium supernat. per talem obseruantiam promeretur. Nam ad præmium supernat. promerendum requiritur meritum, saltem quoad modum supernaturale.

Ad 2. maior tantum est vera de opere pietatis & religionis ad salutem conducente, qualis non esset dilectio Dei ut auctoris naturæ in angelo in purâ naturâ condito. Esto hic idem actus nequeat ab homine lapsò exerceri absque speciali auxilio Dei, ob debilitatem lauciatæ naturæ, & rebellionem partis inferioris contra superiorem. Vnde ferè Concilia & Patres intelliguntur de homine in hoc statu naturæ lapsæ, in quo non solum ad legem superuat, sed etiam ad naturalem pro quocumque tempore seruandam, eget peculiari auxilio Dei, ob naturæ imbecillitatem; non autem de creaturâ rationali in quouis

In Angelo
nulla est in-
clinatio in
bonum sen-
sibile.

53.
Obiicies 1.

Resp.

Ratio

Angeli ab
homine dif-
ferentia in
congruâ cogi-
tatione

54.
Obiicies 2.

55.
Ad rationes
sent. oppositæ
duces ex
Script. Con-
ciliis, Patribus

56.
Ad primam
rationem

57.
Ad secundam

quouis statu positâ. Ad 3. Thomiste negarent, sequel. eo quod putent, angelum non posse retractare actum, quem ex plenâ deliberatione circa obiectum naturale semel elegit. Cùm nulla ei possit noua ratio ad talem electionem retractandum occurrere. Sed falsum est, vt infra. Alij, concedunt sequel. ex Scoto in 4. dist. 14. qu. 2. §. De 2. princip. versu, Ad huius intellect. & dist. 15. q. 1. §. De 2. & §. Quantum ad istum. Nam in 1. loco dist. 15. docet, posse hominem ex naturalibus cum communi influentia considerare peccatum commissum, vt offensiuum Dei, auersiuum à Deo impeditiuum præmij, & inductiuum supplicij, atque vt sic detestari. In 2. loco prioris §. definiens satisfactionem, esse redditionem æquivalentem pro æquivalente, docet, per conuersionem ad Deum, hominem reddere æquivalentem Deo: quia quantū illi abstulit per peccatum, tantumdem illi restituit per contritionis actum. Atque adeo posset in sent. Scoti, angelus in purâ naturâ conditus per actum contritionis pro commisso peccato Deo satisfacere. Et licet cit. Scotus loquatur de conuersione per actum charitatis: eadem tamen est proportio charitatis: ad peccatum, à naturâ ad gratiam eleuatâ commissum, ac dilectionis naturalis ad peccatum à naturâ in puris naturalibus patratum. Sed contra: mortale, quâ contra Deum etiam finem naturalem, est in altiori ordine malitiæ, quàm sit quæcumque puræ creaturæ satisfactio, cùm peccatum in ratione offensæ grauitatē sumat ex personâ offensâ: satisfactio valorem accipiat ex personâ satisfaciente: quæ cùm infinite distet à Deo, nequit pro peccato illi condignè satisfacere. Respondent Thomiste, non posse peccatum ab angelo in purâ naturâ commissum, remitti nisi per gratiam: eo quod in quouis statu commissum reddit subiectum indignum gratiâ; ac proinde vt in eo statu commissum remittatur, indiget gratia. Sed contra; in eo statu angelus nullum habuisset debitum habendi, vel conseruandi gratiam: nulla forma est per se necessaria ad delendum peccatum nisi quæ fuit aliquo modo debita ante peccatum. Alioqui etiam ad delendum peccatum necessaria esset vnio hypost. quâ peccatum reddit subiectum indignum. Respondent alij peccatum in eo statu commissum non potuisse deleri, cum solæ vires naturales non sint sufficientes ad peccatū contra Deū delendum; Sed contrâ in quouis statu viæ debet esse aliquod remedium proportionatum ad peccatū contra Deum commissum delendum: alioqui non posset creatura rationalis consequi suum finem, qui est vel beatitudo naturalis in statu puræ naturæ, vel beatitudo supernat. in statu gratiæ.

Resp. iuxta principia seq. 10. peccatum ab angelo in purâ naturâ commissum, delendum non per condignam satisfactionem, vt nec de facto deletur in homine per gratiam, ob rationem supra; sed per formæ impossibilitatem: quæ fuisset perfecta contritio propter Deum finem naturalem super omnia dilectum, Nam eâ positâ non potuisset Deus non amare amore naturalis amicitie angelum de peccato propter Deum summè dilectum, contritum: repugnat autem, Deum amare angelum amore naturalis amicitie, & in angelo manere peccatum, quod ex diametro opponitur naturali amicitie Dei. At nunc peccatum essentialiter includit priuationem gratiæ, qui nisi restituatur, semper manet sub ratione maculæ per ordinē ad principium moraliter causatiuum, quod est voluntas peccatoris. Neque amor quo Deus de facto nunc diligit peccatorum contritum, est sufficiens ad illud delendum. Tum quia talis amor in hoc statu

non est perfectè conuersiuus Dei ad peccatorem, qui per peccatum se auerterat per priuationem gratiæ, quæ in hoc statu est terminus supernat. amicitie diuinæ: amor verò, quo Deus in purâ naturâ se conuerteret ad angelum peccatorem contritum, esset perfectè conuersiuus ipsius ad creaturam: quia tantum per illum se conuerteret ad angelum quantum ab eodem se per peccatum auerterat. Tum quia talis amor Dei nunc non est perfectè amicitie supernat. nam hæc vti pro obiecto habet gratiam, quatenus est singularis participatio naturæ diuinæ: ita eandem habet pro termino: amor verò, quo Deus in purâ naturâ dilexisset, angelum peccatorem contritum, fuisset perfectæ amicitie naturalis, quia in genere amicitie naturalis non est assignabilis perfectior. Vnde nunc contritio supernat. est tantum dispositio, cui ex diuinâ ordinatione adiuncta est promissio gratiæ, & peccati remissio: in statu verò puræ naturæ contritio naturalis fuisset ex parte peccatoris forma formaliter delens peccatum; quia essentialiter postulasset dilectionem naturalis amicitie Dei erga creaturam, quæ cum peccato in purâ naturâ stare non posset. Nunc autem ne quidem supernat. contritio essentialiter postulat amorem amicitie supernat. Dei erga creaturam: nam hic consistit in conuersione Dei ad creaturam per gratiam habitualem, vt seq. 10.

Ad 4. rationem; maior. n. de dilectione, & timore eiusdem ordinis, nempe naturalis vel supernat. concedo: nam semper dilectio Dei, ceteris paribus, est perfectior timore. Neganda de dilectione naturali, & timore supernat. de quo loquitur Trident. cum docet, illum esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsus. Ratio licet amor Dei finis naturalis sit in suo genere perfectissimus, quia in genere actuum naturalium moralium non datur perfectior: quia tamen non attingit ordinem supernat. non est tanti valoris & meriti apud Deum, quanti est actus imperfectior ordinis supernat. vt licet intra ordinem naturæ substantia spiritualis sit intra omnia entia creata naturalia perfectissima, adhuc tamen plus amatur à Deo gratia, quæ est accidens, quàm natura substantialis. quia quæ sunt ordinis supernat. sunt quædam singulares & augustæ participationes naturæ diuinæ, secundum proprium modum essendi, & operandi ipsius: ac proinde illa magis diligit vt proprietates suæ naturæ, quàm quæcumque alia ordinis naturalis. Instas. Deus diligit gratiam in ordine ad personam, cui illam confert ergo magis diligit personam, quàm gratiam. Confir. gratiam diligit amore concupiscentiæ, personam verò amore amicitie. Resp. diligit gratiam vltimatè in ordine ad personam, cui illam confert nego, in ordine ad se, cuius est singularis & augusta participatio, concedo: non plus diligit personam, quàm gratiam nam vtrumque vltimatè diligit in ordine ad seipsum, gratiam ut pecularem participationem propriæ naturæ personam vt participationem communem. Ad confir. diligit Deus amore amicitie supernat. personam, vt distinctam à gratiâ, nego; vt informatam gratia, concedo. Eadem quippe gratia simul est obiectum amoris concupiscentiæ, vt forma distincta à personâ; & amicitie vt forma informans & constituens vnum cum personâ, cui confertur. Ad 5. neg. minor. nam licet vna eademque sit bonitas, quâ Deus est sibi ipsi bonus, est tamen respectu nostri diuersa, quâ vt auctor est naturæ, & qua largitor est gratiæ: & quia bonitas diuina non specificat affectum nostrum prout est in se, sed prout cognoscitur à nobis, cùm obiectum voluntatis sit bonum vt cognitum; ideo

60. Resp. aliquæ Thomiste

Rebutum

60. Resp. aliquæ Thomiste

diffinitiu

61. Alia Resp.

vt arides.

62. Responso vna.

Qui contritio de facto non sufficit vt forma impossibilitatis causa peccati.

63. Ad quartam Rai.

Ratio.

Ratio

Instas

Conf.

Resp.

Ad conf.

64. Ad quintum

Deus specificat diuersos actus dilectionis vt finis naturalis, & vt finis supernat. Sicut vna est sanctitas & excellentia, qua Deus est sanctus & excelsus in se, hæc tamen cognita discursu naturali, per effectus naturales, fundat virtutem religionis moralis: cognita notitia fidei supernat, fundat virtutem religionis supernat. Quod idem necessario fatendum erit de reliquis virtutibus moralibus acquisitis. Ceterum hanc naturalitatem vel supernat. actum aliqui desumunt ex solo principio influente, vt ille actus sit naturalis qui ex principio naturali, ille supernat, qui proficiscitur ex principio supernat. non ex motiuo. Putant enim circa idem motiuum formale fidei, aut spei ex. gr. versari posse vtrumque actum tam naturalem, quam supernat. eosque tantum differre penes principium naturale & supernat. influens. Ita Molina in concordia disp. 14. me. 1. & disp. 32. quem sequitur Coninck de actibus supernat. disp. 5. dub. 3. Quæ opinio mihi non prob. tum quia tollit nobis viam dignoscendi actus supernat. ex motiuo supernat. tum quia hoc ipso, quod actus ex nobiliori lumine, & influxu tendit in obiectum, tendit sub diuersa ratione formali sub quâ. Ad confir. Scoti. Esto respectus Dei vt auctoris naturæ & gratiæ, vt sic formaliter sumpti, sint respectus rationis; nego tamen, eos vt sic esse formalia motiua actuum, sed fundametaliter tantum acceptos: quo pacto in Deo habent rationes virtualiter diuersas per aptitudinē ad diuersos terminos, in ordine ad quos concipi possunt. Ex his patet, nõ recte Vasq. omnem amorē amicitæ, quo Deum diligimus propter se, esse quoad substantiã supernat. omnem verò amorem concupiscentiæ, quo Deum vt bonum nostrum nobis amamus, esse quoad substantiam naturalem. Nam & amor amicitæ, quo Deum diligimus vt finem naturalem, est quoad substantiam naturalem: & amor concupiscentiæ, quo Deum vt bonum nostrum supernat. nobis amamus, est quoad substantiam supernaturalem, cum sit actus spei supernat. iustus. Sed de his seq. 10.

DISPUTATIO XVIII.

De perfectione Angelorum quoad esse supernaturale.

QUOD duplex est; alterum quod habuerunt in via alterum quod possident in termino. Et quia non omnes eundem terminum adepti sunt disputo de via & termino honorum & malorum; attingendo tantum hic quæ propria sunt angelorū.

SECTIO PRIMA.

An Angeli creati fuerint in beatitudine naturali?

BEATITUDO, altera naturalis, quæ in contemplatione Dei vt finis naturalis; alter supernaturalis, quæ in visione intuitiua & amore beatifico Dei vt finis supernat. consistit. De priori. Prima sent. affirmat, omnes angelos primo instanti suæ creationis conditos fuisse beatos beatitudine naturali: S. Tho. 1. p. qu. 62. ar. 1. & 2. dist. 4. qu. 1. Scoti in 2. dist. 3. qu. 9. §. Ad quæst. & dist. 4. Duran. in 2. dist. 4. qu. 1. Palav. disp. 1. concl. 4. Baum. 1. p. qu. 62. ar. 1. dub. 1. Molin. ibid. Suar. lib. 3. de an-

gel. cap. 11. Fundam. Angeli statim in principio suæ creationis habuerunt quidquid ad completam ipsorum naturalem perfectionem spectat: naturalis autem beatitudo creaturæ rationalis completur naturali cognitione & dilectione Dei finis naturalis; & hæc ipsa pertinet ad completam perfectionem naturalem angelorum: Sc. Angelus ad naturales perfectiones acquirendas non eget discursu & successu temporis vt homo, sed statim & in instanti acquirit illas non igitur indiguit tempore ad eas sibi comparandas, sed statim primo instanti suæ creationis illas acquisiuit: cum nullum fuerit eo instanti impedimentum, & alioqui Angelus natura suã sit propensus ad suas naturales perfectiones complete comparandas. Confir. inamissibilitas non est de ratione cuiuscumque beatitudinis, sed tantum finalis & termini vltimi, non viæ & inchoatæ. Secunda sent. negat, angelos creatos fuisse cum naturali beatitudine: Vasquez 1. p. disp. 226. c. 2. quia de essentiã beatitudinis cuiuscumque est, vt sit perfecta: sed angeli in eã perfectione naturalis cognitionis & dilectionis Dei finis naturalis, in quã primò conditi sunt, non omnes perstiterunt: ergo non potuit ea cognitio & naturalis dilectio, quam de Deo, vt sine naturali à principio omnes adepti sunt, habere veram rationem beatitudinis naturalis. August. lib. 11. de ciuit. cap. 11 lib. de correptione & gratia. cap. 10. vbi ad beatit. requirit securitatem eam nunquam amittendi. Tertia negat angelis in principio suæ creationis naturalem beatit. perfectam, ob rationem proximè assignatam; concedit imperfectam, quales esse potest in natura intellectionali creata viribus eiusdem naturæ comparata: Alber. in 2. dist. 4. ar. 2. Bonau. art. 1. qu. 1. Agid. q. 1. art. 1. Richard. art. 2. qu. 1. Agen. q. vii. ar. 1. & c. quia omnes in principio suæ creationis perfecte cognouerunt & dilexerunt Deum sine naturalem, fueruntque liberi ab omni miseria culpæ & pœnæ: ergo fuerunt naturaliter beati, beatitudine saltem imperfecta & secundum quid. Pro explicatione nota plerisque ex citatis conuenire, angelos statim in primo instanti suæ creationis Deum perfectè cognouisse cognitione naturali, cumq; dilexisse dilectione amicitæ naturalis. exceptis iis, qui negant angelis viribus propriis dilectionem amicitæ Dei finis naturalis. Concertatio duplex est.

Dico 1. non omnes angeli in eã dilectione naturalis amicitæ, quam à principio erga Deum finem naturalem elicuerunt, constanter perstiterunt, sed libere ab illa cessarunt. Constat in dæmonibus, qui dilectionem naturalis amicitæ erga Deum verterunt in odium. Est contra Thomistas disp. præced. sect. 3. infra. Ceterum non audent absolute naturalem beatit. dæmonibus concedere: eo quod hæc non tantum importat cognitionem & dilectionem Dei finis naturalis, sed etiam reuerentiam voluntatis & fruitionem eiusdem, vt summi boni naturaliter cogniti. quæ carent dæmones miseri. Sed contra: saltem negare non possunt, manere in dæmonibus totam essentiã naturalis beatitudinis, quæ tantum consistit in cognitione & dilectione naturalis amicitæ Dei finis naturalis cum inamissibilitate eiusdem. Cetera enim non tam integrant. quàm secuntur essentiã vt proprietates illius. vt ipsi fateantur; in beatitudine supernat. reuerentia voluntatis & fruitio non integrant, sed consequuntur beatitudinis essentiã.

Dico 2. Absolute & simpliciter dici non potest, angelos creatos fuisse naturaliter beatos, sed cum addito diminutive, imperfectè, & secundum quid. Est auctorum tertiæ sent. Nec aliud intendunt auctores men.

63. Supernaturalitas actus unde?

Coninck.

Ad confir. Scoti.

66. Contra Vasquez.

1. Esse supernaturale duplex.

2. Duplex beatitudo.

3. Prima sent. affirmans.

Fundam.

Confir.

4. 2. sent. negans. Fundam.

5. 3. sent. negans de beatit. perstente.

Fundam.

6. Nota.

Duplex concertatio.

7. Non omnes Angeli constanter perstiterunt in dilectione naturalis amicitæ erga Deum.

9. Angeli creati sunt naturaliter beati, imperfectè tamen.

tores secundæ, & multi etiam primæ. Fundam. vt ex August. constat, seq. 10. de essentiâ perfectæ beatitudinis est inamissibilitas sed primo instanti nullus angelus adeptus est naturalem cognitionem, & dilectionem Dei vt finis naturalis inamissibiliter; in principio suæ creationis fuit in bono confirmatus, sed omnes puri viatores poterant ab amore Dei, tam naturali quàm supernat. vi propriæ libertatis desistere sicut de facto destiterunt mali.

10. *Corollaria ex dictis. Fundam.*
Deducitur 1. nulla creatura intellectualis viribus propriis, absque speciali auxilio Dei, assequi posset perfectam felicitatem naturalem: quia cum vi propriæ libertatis sit veribilis de bono in malum, nulla viribus propriis, absque speciali auxilio Dei, confirmantis voluntatem creatam in bono, naturalem felicitatem, quæ huiusmodi confirmationem in bonum importat, assequi poterit.

11. *Coroll. 1.*
2. Neque primus homo in statu innocentie fuit perfectè beatus, beatitudine naturali; scilicet illum statum naturalium ac supernat. bonorum non accepit cum perpetuâ perseverantiâ & inamissibilitate, quæ ad perfectam beatitudinem etiam naturalem necessaria est; sed solum fuisse beatum secundum quid & imperfectè: & quidem imperfectius, quàm angelum Angelus .n. perfectius Deum cognoscebat diligebatque, & non interruptè, vt homo, sed eodem actu continuato illum cepit diligere dilectione amicitie naturalis vsque ad actum peccati. 3. nulla beatitudo viæ habet veram rationem beatitudinis, nisi fuerunt speciali dono gratiæ, voluntatem in bono confirmantis, stabilita: vt fuit beatitudo supernat. viæ Deiparæ, & Apostolorum: qui ita fuerunt in gratia reliquisque donis supernat. acceptis à Deo confirmati, vt ab illis non potuerint potestate consequente, etsi potuerint potestate antecedente, quæ securitate beatitudinis viæ simpliciter non tollit excidere. Ad fund. primæ, neg. minor. de beatit. naturali simpliciter: nam hæc non solum includit naturalem cognitionem, dilectionemque Dei summi boni naturalis sed etiam inamissibilitatem quam quia non habuerunt angeli in principio suæ creationis non potuerunt in eo esse naturaliter beati. Concedenda .n. de beatit. naturali imperfectâ & secundum quid. Ad conf. etiam beatitudo viæ & qualiscumque debet stabilire mentem in summo bono, cognitione & dilectione possessio; ab eaque anxietatem de possessa beatit. amittendâ tollere. Nam hoc ipso, quod est dubia, non potest esse beata. Quod si prima sent. per beatit. viæ idem intelligat, quod imperfectam, non nisi nomine à nostrâ sent. discrepat. Fundam. secundæ & 3. confirmat nostram sent.

12. *Coroll. 2.*
3. nulla beatitudo viæ habet veram rationem beatitudinis, nisi fuerunt speciali dono gratiæ, voluntatem in bono confirmantis, stabilita: vt fuit beatitudo supernat. viæ Deiparæ, & Apostolorum: qui ita fuerunt in gratia reliquisque donis supernat. acceptis à Deo confirmati, vt ab illis non potuerint potestate consequente, etsi potuerint potestate antecedente, quæ securitate beatitudinis viæ simpliciter non tollit excidere. Ad fund. primæ, neg. minor. de beatit. naturali simpliciter: nam hæc non solum includit naturalem cognitionem, dilectionemque Dei summi boni naturalis sed etiam inamissibilitatem quam quia non habuerunt angeli in principio suæ creationis non potuerunt in eo esse naturaliter beati. Concedenda .n. de beatit. naturali imperfectâ & secundum quid. Ad conf. etiam beatitudo viæ & qualiscumque debet stabilire mentem in summo bono, cognitione & dilectione possessio; ab eaque anxietatem de possessa beatit. amittendâ tollere. Nam hoc ipso, quod est dubia, non potest esse beata. Quod si prima sent. per beatit. viæ idem intelligat, quod imperfectam, non nisi nomine à nostrâ sent. discrepat. Fundam. secundæ & 3. confirmat nostram sent.

13. *Ad oppos. sent resp.*
Ad oppos. sent resp.

14. *Ad conf.*
Ad conf.

SECTIO II.

An Angeli fuerint creati in beatitudine supernaturali?

15. *Augustinus dubitandi deus occurrunt.*
RATIO dubitandi est auctoritas August. lib. 4. de Genesi ad litt. à c. 24. vbi concedit angelis notitiam rerum, matutinam in Verbo, vespertinam in proprio genere: docetque cap. 32. angelos prius cognouisse creaturas vt faciendas in Verbo, quam viderint factas in propriis naturis; Mens inquit, Angelica pura charitate inhaerens Verbo Dei, postquam illo ordine creata est, vt praeceperet cetera, prius ea vidit in Verbo Dei faciendâ, quam facta sunt: ac sic prius in eis fiebant cognitione, cum Deus dicebat, vt fierent, quam in sua propria natura: quæ itidem facta in eis ipsis etiam cognouit, minore vique notitia, quæ vespere dicta est. t cognitio rerum in Verbo sponit intuitiuam visionem Dei, in qua beatitudo supernat. De Nat. Angelor. Tom. II.

consistit. Igitur prius angeli fuerunt beati beatitudine supernat. quàm seipsos, reliquasque creaturas propriâ nouerint notitiâ.

Præterea ibid. docet, statim ac creati sunt angeli, adhæsisse creatori suo per clarâ eius visionem Sed continuo, inquit, post verbum Dei facta est lux (intelligit autem pro luce angelos, qui sub nomine lucis dicuntur creati) adhæsisque creati luci lux creata videns illam & se in illa. Et lib. 11. de Ciuit. c. 9, docet angelos bonos nunquam fuisse à Deo peregrinatos: nam peregrinari à Deo idem est, ac per fidem ambulare, iuxta illud 2. ad Corinth. 5. Dum summus in corpore peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Et læpe alibi docet Angelos creatos fuisse beatos. Confir. clara visio Dei initio creationis omnibus angelis communis: ca in primis commendat liberalitatem Dei erga malos, qui nunquam erant ipsum per totam æternitatem visuri. 2. commendat insignem diuinæ charitatis erga malos ostensionem, vt per hanc sui clarâ visionem euidenter illis ostenderet, ad quam sublimem gloriam, felicemque statum eos creauerat. 3. demum facit ad aliquod leuamen malorum, vt ex tali specie diuinæ visionis in eorum mentibus relicta, aliquam capere possent, si velent, de Deo delectationem, essetque illistalis species aliquis ad Deum non offendendum stimulus.

Constans tamen Scholast. sent nullum angelum initio suæ creationis fuisse patriæ beatitate donatum. Et quidem de malis res est certior, quam vt probatione indigeat. Nam visio clara Dei redit videntem intrinsecè impeccabilem, at de fide est, malos peccasse: ergo non potuerunt creati beati beatitudine patriæ, quæ in clarâ Dei visione consistit. Dices eos tantum in transitu Deum videri: ceterum Deum non offendisse, dum ipsum viderant, sed postquam subtracta ab eis fuit visio. sed contra: hoc privilegium videndi Deum in transitu nulli hæctenus mortali præscito concessum est, imò nec prædestinatis viatoribus, nisi paucissimis, iisque sanctissimis.

De bonis etiam prob. æqua fuit ab initio omnium conditio: nam omnes fuerunt viatores, propriis actibus ex diuinâ gratia proficiscentibus, vt condignis meritis ad propositum brauium tendentibus. Nam eadem lex, quæ decreta est hominibus de consequendâ salute per condigna opera, decreta est etiam angelis, vt communis Scholast. ac Patrum sent. docet & testatur Gelasius Papa in disp. contra Felag. Dein aut angeli sancti fuerunt statim patriæ beatitudine donati permanentes, aut transeuntes. Primum repugnat cum ipsorum merito, quo sibi gloriam meruerunt, vt infra. Secundum absque fundamento asseritur.

Ad auct. August. resp. 1. Scotus in 2. dist. 3. q. 9. §. Ad quest. versu, Tertio persuad. cognitio matutina creaturarum in Verbo præcedens vespertinam earumdem in proprio genere, fuit illa naturalis, quam angeli statim de Deo habuerunt per propriam speciem, distinctè & quid dicitur diuinam essentiam representantem non quidem intuitiue & in se, sed abstractiue & in suo proprio representatiuo. In eâ quippe specie distinctè & quid dicitur cognouerunt angeli essentiam Dei, & in eâ creaturas producendas, vt effectus in causâ, & ideata in suâ ideâ: Vespertina verò fuit cognitio earumdem in propriis naturis existentium. Sed contra: ex 10. disp. falsum est hoc Scoti fundam. dari in Angelis speciem naturalem, diuinam essentiam distinctè & quid dicitur representantem. Resp. 2. S. Tho 1. p. 2. q. 62. ar. 1. ad 3. cognitio matutina in angelis, vna natura

16.
17. *Confirm.*
18. *Negans sent. communior. De Angelis malis res est omnino certissima.*
19. *De bonis Angelis etiam probationem.*
20. *Ad August. responsiones variae 1. Scoti.*
21. *Responso 2. S. Thom.*

turalis, alia gloriosa naturalis, qua cognoscunt Deū per eius similitudinem in seipsis relucentem: gloriosa, quā cognoscunt eundem Deum per propriam essentiam. Vtraque notitia cognoscit angelus res in Verbo; sed naturalis, abstractiue & imperfecte; gloriosa intuitiue & perfecte. Primam matutinā rerum in Verbo habuerunt angeli in principio suæ creationis: & de hac *cit. August.* Secundam non habuerunt nisi soli boni post absolutam viam in ingressu supernat. beatitatis. Hæc doctrina vera est, vt *disp. 10. ad soluendum argu. Scoti. at August.* loquitur de cognitione rerum in Verbo clarè viso, vt *Scotus cit. fatetur: initio cap. 24. Quapropter, inquit, cum sancti Angeli, quibus post resurrectionem coaquabimur, si viam, qua nobis Christus factus est usque in finem tenuerimus, semper videant faciem Dei verboque eius vnigenito Filio, si: ut Patri equalis est, perfruemur, in quibus prima omnium creata est sapientia: proculdubio vniuersam creaturam, in qua ipsi sunt principaliter conditi, in ipso Verbo Dei prius nouerunt, in quo sunt omnium, etiam qua temporaliter facta sunt æterna rationes, tamquam in eo, per quod facta sunt omnia: ac deinde in ipsa creatura, quam sic nouerunt, tamquam infra desicientes, eamque referentes ad illius laudem, in cuius incummutabili veritate rationes, secundam quas facta est principaliter vident.* Hæc August. qui paulò post hanc scientiam rerum in Verbo, appellat matutinā igitur August. non loquitur de cognitione rerum in Verbo abstractiue ac naturaliter tantum cognitio alioqui nullum esset discrimen inter cognitionem matutinam, & vespertinam.

Quare dic, August. loqui de notitia rerum in Verbo clarè viso, eamque tantum appellare matutinam comparatione scientiæ earundem rerum extra Verbum, quam ibid, vocat vespertinam cum docet, matutinam in angelis præcessisse vespertinam, non loquitur de viatoribus, sed comprehensoribus; qui in ingressu beatit. prius intuiti sunt Deum, in eoq; seiplos, & reliquas creaturas producendas, quam res ipsas in propriis naturis existentes. Illud tamen huic resp. ob stare videtur, quod ibi August loquatur de creatione, non de beatificatione angelorum: docet enim eos creatos fuisse sub nomine lucis, quæ statim creata adhæsit creanti luci, videns illam, & se in illa. Verum propter breuissimam moram, quæ intercessit, pro eodem accipit eo loco beatificationem & creationem sanctorum Angel. idque vt occommodare posset angelicæ cognitioni sex illos dies, quibus dicitur ab initio conditus mundus. Cum enim putet vt *disp. 2. sect. 15,* mundum conditum fuisse in instanti, sex illos dies, quibus Scriptura narrat mundum conditum fuisse, applicat cognitioni angelorum, respectu aliorum, & aliorum obiectorum, quæ ab ipsis cognita fuere. Pro mane vero & vespere, quibus sex illi dies constare dicuntur, significari docet duplicem cognitionem Angelorum, alteram rerum in Verbo, quæ ob sui claritatem matutina dicitur; alteram vespertinam earundem rerum in proprio genere: quæ quia non ita clara est vespertina ac decoloratior nūcupatur. An autem hæc August. sent. congruat cum Scripturæ historiâ, & reliquis, Patrum testimoniis, alii iudicent leg. Molina tract. de opere sex dierum *disp. 1. & Suarez. ibid. lib. 1. cap. 11.*

Iuxta ea quæ dicta sunt, intellige August. vbi docet, lucem Angelicam statim à Deo formatam adhæsisse creanti luci per illius visionem. nam propter breuem moram inter creationem & beatificationem, illa duo non distinguit. Facilius est locus *lib. 11. de ciuit. cap. 9.* vbi Angeli boni numquam dicuntur fuisse à Deo peregrinati. nam pere-

grinari à Deo non accipit ibi eo sensu, quo Paulus pro ambulare in fide, sed pro separari seu apostatari à Deo per peccatum, iuxta illud *Lucæ 15.* quod de filio prodigo dicitur: *Et peregere profectus est in regionem longinquam:* quod de peregrinatione per peccatum intelligunt Patres. Ceterū ad explic. August. vbi docere videtur, angelos creatos fuisse beatos, distinguenda beatitudo, duplex altera viæ semiplena & imperfecta; altera patriæ plena & perfecta: ita de corrept. & gratiâ cap. 10. *Diabolus vero & angeli eius etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate steterent, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tamquam præmium ipsius permanstonis acciperent, id est, vt magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant, sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine ullo vitio fruebantur. Nam si suum casum futurum nossent, æternumque supplicium, beati utique esse non possent, quos huius tanti mali metus iam tunc miseros esse compelleret. Eod. modo loquitur ibid. & lib. 11. de ciuit. cap. 12. de primo homine, quem pariter docet fuisse ad initio beatum, quia sine ullo vitio, & absque sui futuri casus præscientiâ creatus est. Ex quibus duplex in sent. August. beatitudo, altera cū certâ sciētâ futuræ perénitatis altera absque scientiâ futuræ miseræ: Prior plena & perfecta, quam soli beati possident; posterior semiplena & imperfecta, quam omnes Angeli, & primi homines initio suæ creationis habuerunt: & quam etiam *cit. lib. 11. cap. 12.* habere docet homines, qui iuste & pie cum spe tantum futura immortalitatis hanc vitam ducunt sine crimine vastante conscientiâ. Sc. qui non habet certam scientiam futuræ perénitatis, hoc ipso dubius est de suâ futurâ felicitate cum hæc pendeat tum à diuinâ, tum à propriâ voluntate, quæ mutabilis est, nec poterit cum tali dubio esse plene & perfecte beatus.*

Ad confir. nego vllam rationem ex assignatis sufficientem esse vt dicamus, angelos malos Deum aliquando vidisse: non primam, nam liberalitas Dei fat erga rebelles se ostendit, in eorum naturis exornandis tot tantisque naturæ ac gratiæ donis, quibus illi malè vsi sunt; Non secundam; nam hunc insignem charitatis affectum sufficientissimè Deus illis declarauit, dum tot tantaque dona supra eorum merita impertiuit. Ceterum ad ostendendum illis, ad quam sublimem gloriam, felicemque statum eos erat euecturus, non opuserat clara sui visionem, sed fat fuit infallibilis fidei reuelatio proprio suo testimonio vt proprio sigillo ob signata, quam omnibus ab initio fecit. vt eadem infallibilis reuelatio de futurâ gloriâ conferendâ, sufficit hominibus. Non demum sufficit tertia ratio: tum quia memoria præteritæ visionis potius fuisset dæmonibus materia acerbioris pœnæ ac tristitiæ, dum recordarentur à tam sublimi gloriâ se deiectos: tum quia etiam si talis memoria fuisset eis causa alicuius solaminis, eo tamen digni non essent, qui tantâ pertinaciâ ausi sunt contra Deum rebellare.

Difficultas
saluat S.
August.

22.
Responsio
vera.

23.
Nova diffi-
cultati oc-
curritur.

Mane &
vespere in 1.
Gen. quid?

24.
Peregrinari
à domino
quid?

25.
Doctrina
August.

Duplex bea-
titudinis in
sententia
August.

26.
Resp. ad sun-
dam opposi-
ta sent.

SECTIO III.

An Angeli creati sint in gratia & iustitia habituali.

GRATIA, habitualis vna quæ sanctificans dicitur, & necessaria est ad opera æternæ vitæ condignè meritoria; actualis altera, quæ & auxiliatrix nuncupatur; & consistit in supernat. cogitatione intellectus, & piâ affectione voluntatis, quas, teste *August.* Deus infundit creaturæ, absque liberâ cooperatione ipsius, & in supernat. influxu Dei ad actus aliquo modo supernaturales. Potissima diffic. est de gratiâ habituali. Prima sent. negat, Angelos creatos fuisse in gratia habituali, sed in purâ tantum natura: *Hugo. Victorii in sm. tract. 2. c. 2. & lib. 1. de Sacra. p. c. 19. Alens. 2. p. q. 19. me. 2. Henri. quodlib. 8. qu. 10. §. Ad dubit. Magist. in 2. dist. 3. c. 6. & dist. 5. c. 2. 4. & 6. Bonau. in 2. dist. 4. art. 1. q. 2. Richard. art. 2. qu. 2. Aegid. q. 1. art. 4. Argem. art. 2. Rnbio. q. 3. Mayo. q. 1. Marfil. q. 4. art. 1. concl. 1. utramque sent. vt probabilem defendunt Scotus in 2. dist. 5. q. 1. §. Ad inquir. Gabriel dist. 4. vn. ar. 2. concl. vn. Palat. disp. 2. Omnes huius auctores conveniunt, angelos malos numquam habuisse gratiam habitualem, excepto *Scoto*, qui in vtraque sent. docet omnes habuisse vel in ipsa creatione iuxta aliam sent. vel paulò post iuxta hanc quam gratiam mali per peccatum amiserunt, & boni per actus meritorios conseruant & auxerunt. Fundam. si semel angeli habitualem iustitiam accepissent, numquam ab eâ recessissent: tum quia quod semel angelus deliberatè eligit, numquam deserit: si autem gratiam habitualem accepissent, procul dubio illam per aliquod meritum saltem de congruo accepissent: ergo deliberatè illam sibi elegerunt: igitur semel electam numquam per peccatum deseruissent. Tum quia si mali habuissent gratiam habitualem, illam perfectè cognouissent: nam angelo debita est comprehensio notitia omnium, quæ habet in se. at comprehendendo gratiam habitualem, comprehendisset illam vt singularem & augustinam participationem naturæ diuinæ; & vt principium exigens visionem & amorem beatificum, & reliquas operationes proprias Dei; ergo non potuisset illam sibi non amare; nec potuisset ab eâ per peccatum recedere. Conf. plus perfectiusq; angelus sibi diligit esse supernat. quâ naturale sed esse naturale necessariò sibi diligit: ergo etiam esse supernat. quod mediante gratia diuina participat: at non possumus ab illa perfectione voluntariè recedere, quam necessariò amamus. Probant 2. primus homo non fuit in gratia conditus: ergo nec Angelus. nam magis necessaria fuit gratia homini, propter maiorem naturæ imbecillitatem, & sensibilibus obiectorum incitamenta: Antec. colligitur ex *August. lib. centis. cap. 12. vbi docet, quantum ad spem futuræ vitæ, beatiores esse homines in natura lapsa, quam fuerit primus homo in paradiso; hoc autem verum esse non potest, nisi ratione gratiæ, quâ habet homo in natura lapsa, & non habuit in natura integra, idem confirmat lib. de corrept. & gratia cap. 10. Saluberrimè confitemur, Deum Dominumque rerum omnium, sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, vt in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, dein de quid posset gratiæ beneficium. Ergo non prius data est eis gratia, quam operata fuerit natura per liberum arbitrium. 3. Colligunt hanc**

sent. ex variis Patrum testimoniis, 1. ex *August.* qui lib. 1. de Genesi ad litter. cap. 3. & 17. & lib. 2. c. 8. & lib. 4. c. 21. & 22. & sæpe alibi, nomine celorum intelligit angelos, qui priusquam formarentur luce gratiæ creati sunt informes, vt cæli. Ita scribit *ci. lib. 4. cap. 22. Si lux ista, quæ primitus creata est non corporalis, sed spiritualis est, sicut post tenebras facta est, vbi intelligitur à sua quadam informitate ad Creatorem conuersa, atque formata, &c. 2. August. lib. 11. de Genesi ad litter. c. 19. sine docet, angelos malos ab ipso suæ conditionis exordio cecidisse, nec aliquando in veritate stetisse: id explicat c. 23. Quod ergo putatur numquam diabolus in veritate stetisse, numquam cum Angelis beatam duxisse vitam, sed ab ipsa suo conditionis initio cecidisse, non sic accipiendum est, vt non propria voluntate deprauatus, sed malus à bono Deo creatus putetur. Et paulò post ita subdit: Vnde beata, atque Angelica vitæ dulcedinem non gustauit, quam non utique acceptam fastidiuit, seu nolendo accipere deseruit & amisit. Quod magis explicat: Ille continuo impius, consequenter & mente cæcus, non ex eo quod acceperat, cecidit sed ex eo quod acciperet, si subd. voluisset Deo. Quod profecto quia noluit, & ab eo, quod accepturus erat cecidit. Vbi diaboli casum non explicat per amissionem boni, quod acceperat, sed quod accepturus erat, si rectè operatus fuisset. 3. ex *Gregorio 32. moral. c. 25. vbi explicans locum Ezech. 28. Et foramina tua in die, quæ conditus es, preparata sunt, ita scribit: Foramina idcirco in lapidibus fiunt, vt vinculari auro in ornamento compositione iungantur, & nequaquam à se disideant, quos intersusum aurum repletis foraminibus ligat. Huius ergo lapidis in die conditionis suæ foramina preparata sunt, quia videlicet capax charitatis est conditus, quæ si repleti voluisset, stantibus Angelis, tamquam positus in regis ornamento lapidibus potuisset inherere. Si enim charitatis auro sese penetrabilem præbisset, sancti Angelis sociatus, in ornamento, vt diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina, sed per superbiæ vitium charitatis auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant, idcirco iste cecidit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari contempsit. Ergo in sent. *Gregory* angeli mali solum creati sunt capaces ad charitatem habendam, quam quia superbiæ vitio contempserunt, à Deo non acceperunt.**

Secunda affirmat, omnes angelos tam bonos, quàm malos creatos fuisse in gratiâ & iustitiâ habituali: *S. Thom. 1. p. q. 62. art. 3. & 4. & in 2. dist. 4. q. 1. art. 3. & quodlib. 9. q. 4. art. 3. Albert. in 2. dist. 3. art. 12. Durand. dist. 4. q. 2. Arimin. q. vn. art. 3. concl. 1. Capreol. q. 1. art. 3. ad 1. Gregor. con. 5. concl. Maior. q. 1. creatos: Caiet. 1. p. q. 62. art. 3. & 4. Soti lib. 1. de natura & grat. cap. 5. post med. Bannez 1. p. q. 62. ar. 3. concl. 2. Zumel ibid. q. 1. concl. 4. Molinæ, Vasquez disp. 227. c. 2. Valent. ibid. q. 1. p. 13 pu. 1. Suar. lib. 5. de angel. c. 4. & c. Quæ sent. probabilior est, & Scripturis ac Patrum testimoniis magis consona; nec obscure colligitur ex illo. *Ezech. 28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiæ & perfectus decore: omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Tu Cherub perfectus in vis tuis à die conditio nis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Quem locum etsi non omnes Patres intelligunt de Lucifero, inter quos est *August. lib. 11. de Genesi ad litter. c. 25. qui illum intelligit de membris diaboli, qui sunt homines mali; communiter tamen illum interpretantur de Lucifero sub personâ Principis Tyrionum, vt Tertull. lib. 2. con. Marcio. Hieron. in hunc loc. Ambros. lib. de paradiso c. 2. August. 11. de Ciuit. c. 15. Gregor. lib. 32. moral. c. 1. 24 & 25. Tholoz. relatus à Glossa in Ezech. Beda lib. quest. 9. Isidor. de summo bono c. 12. & c. Ex quo sic arguo. Lucifer fuit perfectus à die conditionis***

27. Duplex gratia.
28. 1. Sin. neg.
Angeli non habuisse gratiam.
29. 2. Affirm.
30. Prob. 2.
à fortiori. ex Aug.
31. Prob. 3.

32. S. Gregor. Ezech. 28.
33. Probabilior sent. affirm. Angelos ornatos in gratia habituali.
34. Prob. 1. ex Ezech. 28.

tionis suæ, donec inuenta est iniquitas in eo: igitur aliquid per peccatum amisit, quod à die conditionis suæ acceperat, alioqui non fuisset à die conditionis suæ perfectus, donec inuenta esset iniquitas in eo. Hoc autem non potuit esse perfectio aliqua naturalis, quia nullam perfectionem naturalem amisit per peccatum; nam ut est commune Patrum & Theol. axiomata, omnia naturalia post peccatum manserunt integra in angelis. Ergo fuit aliqua perfectio supernat. Hæc autem fuit gratia habitualis sub nomine signaculi similitudinis Dei expressa; cum sit singularis participatio, & quasi character naturæ diuinæ. Vnde *Similitudinem Dei*

Gratia est
Dei similitu-
do &c.

illam appellat *Bernardus serm. 5. & 86. in cantica. Copiam diuinæ essentia Nyssenus super cantica hom. 4. Picturam Dei Ambrosius lib 6. Hexam. c. 8. Ipsam naturam diuinam participatam S. Thom. 1. 2. q. 1. o. ar. 3.*

35.
Prob. 2. ex
Patribus.
Basilius.

Eandem sent. docent Patres. 1. Basilins in Psal. 32. *Angelos namq; initio, ut essent, Verbum opifex omnium condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus. Non enim in infantili statura sunt creati, deinde paulatim exercitati atque perfecti, sic Spiritus susceptione dignis sumo habiti, sed in prima constitutione, & quasi quadam conspersione sua substantia simul infusam habuerunt sanctitatem. Quo quid pro hæc sent. clariùs?* 2. *Cyrillus lib. 6. in Ioann. cap. 6. vbi de diabolo. In veritate, inquit, non stetit, quia prolapsus est à veritate, nec voluit manere in suæ originis sanctitate. Factus enim fuerat ad imaginem & similitudinem Dei: sed superbiendo retinuit quidem imaginem, quia non perdidit naturam immortalitatis; amisit tamen veritatem similitudinis. Per veritatem autem similitudinis intelligit gratiam habitualement, quam, ut supra, nomine similitudinis Dei intelligunt Patres.* 3. *Damasceus lib. 2. de fide Orthod. c. 3. Per Verbum Dei creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, prog. suæ dignitatis, & ordinis ratione illuminationem, & gratiam participantes. Hæc Damasc. qui angelos pro suæ dignitatis ordine in ipsa creatione diuinæ gratiæ participes agnoscit.* 4. *Hieronym. in cap. 3. Oseez inii. Pristinam gratiam perdididerunt, sicut demones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antiquæ gratiæ possidentes, aridi sunt, & veteri siccitate marcescentes. Igitur in sent. Hieron. demones aliquando fuerunt in gratiâ. Quod illam habuerint ab initio creationis, colligitur ex eod. cit. Ezech. 28. 5. Ambrosius in Psal. 118. serm. 7. Superbi iniquè agebant, docet ipse diabolus per superbiam naturæ suæ amisit gratiam. Vbi nota rō naturæ suæ. non coniungi cum gratiâ, quasi amiserit gratiam suæ naturæ, sed cum superbiâ, vt sensus sit, per superbiam excellentiæ propriæ naturæ, amisit gratiam.* 6. *Augustinus lib. 11. de Ciuit. c. 9. docet, angelos statim creatos participes fuisse lucis æternæ. Nec intelligi potest tantum de bonis: nam cap. 13. *Æqualis, inquit, felicitatis omnes ab initio creati sunt: Nec de participatione sapientiæ & luminis naturalis: nam statim subiungit: Et ita fuerunt, donec isti, qui nunc mali sunt, ab illo bonitatis lumine sua voluntate cecidissent. Non ceciderunt autem à sapientiâ & lumine naturali, quæ post peccatum manserunt integra, sed à iustitiâ & lumine supernat. Et l. 12. cap. 9. docet, numquam bonos absque bonâ fuisse voluntate, in quâ & mali creati sunt.* 7. *Gregorius lib. 32. moral. cap. 24. sic de Lucifero scribit: Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginatiter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, Angelo tamen quasi manus aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei condidit, sed ipsum signaculum Dei similitudinem dicit, vt quo sublimior est in natura, eo in illo si-**

36.
Cyrillus.

37.
Damasceus.

38.
Eiusonym.

39.
Ambrosius.

40.
Augustinus.

41.
S. Gregor.

42.
Anselmus.

43.
Eadem sent.
rationis
prob.
Minor has.

44.
Ratio 2.

militudo Dei plenius credatur. Et cap. 25. explicans Luciferi perfectionem, quas à Deo acceperat; Qui in medio, inquit, ignitorum lapidum perfectus ambulauit: quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditoris exiit. Quem bene extensum, ac protegentem dicit: omne enim, quod extensi protegemus, obumbramus. Et quia comparatione claritatis suæ ceterorum claritatem obumbrasse creditur, ipse extensus & protegens fuisse perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operui, qui eorum magnitudinem excellentia maiore transcendit. Quod loquatur de excellentia supernat. oritâ à gratiâ, & virtutibus supernat. constat ex iis, quæ cap. 26. subiungit: De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amisit, insituat. Non amisit autem Lucifer excellentiam suæ naturæ, quæ integra manet, sed excellentiam gratiæ, & donorum supernat. 8. Anselm. de casu diaboli c. 6. sic de malis ratiocinatur: Illi verò Angeli, qui maluerunt illud plus, quod nondum Deum illis dare volebat, quàm stare in iustitia, in qua facti erant: eadem iustitia iudicante, & illud, propter quod illam contempserunt, nequaquam obtinuerunt; & quod tenebant bonum amiserunt. Amiserunt autem non bonum naturale, vt supra, sed bonum supernat. in quo creati fuerant.

Prob. ratione: Prima. Angeli creati sunt à Deo, vt per condigna merita supernaturalem beatitudinem consequerentur: ad hoc autem necessaria erat gratia habitualis sanctificans: ergo illam habuerunt à principio creationis. Nam à principio creationis Angeli erant capaces supernaturalem beatit. condignis actibus sibi promerendi. Maior constat à paritate hominum, à quâ lege non fuerunt exempti angeli, vt ex Patribus constat. Et confirm. hic modus consequendi beatitudinem per condigna merita altior est, & conformior tum diuinæ prouidentie, quæ quoad fieri potest res ad suos fines perducit mediante cooperatione earum: tum dignitati naturæ intellectricis. Nobilior quippe modus est vt pura creatura beatitudinem consequatur vt præmium per opera condignè meritoria, quàm vt purum donum & gratis. Dixi, pura creatura, vt exciperem Christum, qui beatitudinem animæ accepit altiori titulo naturalis filiationis Dei: quia si illam accepisset per propria merita, primus actus meritorius debuisset præcedere visionem beatam Dei; cum non potuisset per actum visionis, visionem sibi promereri: ita vt primus actus animæ Christi erga Deum, non fuisset intuitiuus Dei, sed abstractiuus, quod non decuit. Minor prob. tum quia ad condignum meritum requiritur persona positiuè digna & amica præmianti: Fit autem viatrix positiuè digna & amica Dei per solam gratiam habitualement, vt seq. tom. Tum quia ad condignum meritum requiritur æqualitas operis ad præmium, vt de merito. At nullum opus puræ creaturæ viatricis potest esse æqualis valoris cū beatitudine supernat. nisi sit dignificatū à gratiâ habituali. Quia etiâ auxilio supernat. elicited non est tate perfectionis & dignitatis, quæ est visio Dei, in quâ principaliter beatitudo supernat. consistit, nisi sit à gratiâ habituali dignificatū. Hæc enim, cum sit perfecta participatio naturæ diuinæ, & principium exigens omnes diuinas operationes creaturæ communicabiles, est forma perfectior saltem quoad entitatem visione beatificâ, quippe quæ exigit illam sicut principium exigit suam propriam operationem: ac proinde opus condignificatum ab ipsâ erit condignum meritum visionis beatæ.

2. Primus homo creatus est in gratia: ergo & angelus. Nam ided creatus est homo in gratiâ, vt per illam consequeretur supernat. beatit. at etiam Ange-

45.
Descriptio
gratiæ ha-
bitualis.

46.
Ratio 2.

47.
Angelo

48.

49.

50.

Angelus eam consequi debebat: Antecedens colligitur ex *Anacleto ex ep. 1. & docet Trident. sess. 5. in decre. de pecc. orig.* ubi definit, Adam per peccatum statim sanctitatem & iustitiam, in qua constitutus fuerat amisisse. Et quidem quoad infusionem gratiæ simpliciter, sent. hæc est aded certa de angelis, vt oppositam *Valent. cit.* appellet *temerariam*. Quoad infusionem verò in eodem instanti creationis, res est longè probabilior: tum à paritate primi parentis, qui ex *Concilio Araus. 2. can. 19.* gratiam accepit in ipso instanti creationis: *Natura humana etiam si in illa integritate, in qua est condita permaneret, &c.* Vbi *In quâ est condita*, idem sonat, ac in quâ est creata. Quod loquatur de integritate gratiæ, constat ex verbis, quæ subdit: *Vnde cum sine gratiâ Dei salutem non posset custodire, quam accepit.* Tum quia *Dei perfecta sunt opera*, & angeli ab exordio creationis erant capaces meriti de condigno respectu beatitudinis supernat. ergo dicendum, statim illis gratiam habitualem fuisse collatam, eum nullum fuerit in exordio creationis obstaculum.

Deducitur 1. omnes angelos initio creationis simul cum iustitiâ habituali accepisse omnes virtutes supernat. tres Theologales, fidem, spem, charitatem, & reliquas infusas morales angelicæ naturæ proportionatas. Indicat *August. 12. de ciuit. c. 9.* ubi non minùs de angelis, quàm de hominibus intelligit locum ad *Rom. 5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum.* Ex quo loco Theologi hanc infusionem virtutum supernat. in homine. Quia non minùs angeli, quàm homines indiguerunt habitibus supernat. ad connaturaliter elicendos actus æternæ vitæ condignè meritorios. At hæc est potissima ratio, cur huiusmodi habitus infundantur hominibus. Confirm. cum angeli fuerint aliquando viatores, debuerunt in viâ esse perfecte instructi in ordine ad actus supernat. quos vt propriæ naturæ consentaneos poterant in viâ exercere; sc. omnes actus virtutum Theologalium, & infusarum moralium angelicæ naturæ proportionatarum: igitur omnes illas debuerunt in viâ habere tam boni, qui propriis meritis eas sibi auxerunt, quàm mali, qui statim post peccatū eas amiserunt.

Dixi, *naturæ angelicæ proportionatæ*, nam multæ sunt virtutes infusæ morales, quæ non sunt angelicæ naturæ proportionatæ, quales sunt quæ ad appetitum sensitivum moderandum ordinantur; quem non habent angeli. Hæc tamen defunt, qui has etiam virtutes appetitus sensitivi moderatrices collocent in angelis. 1. Quia licet illæ non sint ad operandum necessariæ, possunt tamen eis esse ad ornamentum: Ita character in homine non est ad operandum, sed solùm ad ornamentum. 2. Possunt angeli ex affectu & motiuo talium virtutum eas hominibus desiderare & procurare. 3. Multi in Christo & B. Virgine ponunt habitum poenitentiae supernat. cuius tamen potissimus actus, qui est proprii peccati detestatio, esse non potuit.

At longè probabilius non esse huiusmodi virtutes, appetitus sensitivi moderatrices, angelis infusas. Quia vbi non potest habere locum primarius effectus & finis virtutis, sc. moderatio appetitus sensitivi, qui in angelis non est, virtus non est ponenda: nam vbi cessat primarius effectus & finis virtutis, cessat primarium motiuum Dei illam producendi: sc. principale motiuum Dei virtutem producendi, est ipse principalis finis virtutis. Cum enim Deus res producat, illas ad suos fines per intrinsecam inclinationem & propensionem dirigendo; hoc ipso, quòd res aliqua proficitur ex libera voluntate Dei cum intrinsecâ propensione ad

aliquem finem, talis finis est motiuum Dei producens ac ordinans rem ad talem finem: cum non possit Deus non intendere id, quod liberè producit. Et quamuis possit infundere propter fines secundarios; probabile tamen non est. primario fine cessante, eas à Deo infundi. Constat 1. in habitu supernat. fidei; hic quia eius primarius finis cessat in beatis, non fuit Animæ Christi intulus. 2. aliqui multos habitus beatorum proprios, ob huiusmodi secundarios fines, infunderet Deus viatoribus. Dices. Manent istæ virtutes appetitum moderantes in hominibus beatis, in quibus tamen non exercent suum primarium effectum, eum in patria cesset omnis necessitas appetitum moderandi. Resp. plus requiri ad rem primò producendam, quàm ad eam semel productam conseruandam. Nam quando res primò producitur, nullum habet ius ad esse, quod primò accipit: postquam verò producta est, acquirit naturale ius ad proprium esse, quo non priuatur, nisi sit profusus inutile, & nullius effectus capax. Quia igitur virtutes infusæ, appetitus sensitivi moderatrices, possunt in beatis habere aliquem effectum, saltem secundarium complacentiæ de actibus præteritis ex proprio motiuo earum, non corrumpuntur, sed perseverant in beatis.

Ad 1. oppositæ; patet: ornatus non est primarius finis virtutis. Ad confirm. nego characterem esse tantùm ad ornatum animæ, sed primario ad habitandam animam, vel ad Sacramenta suscipienda, vt Baptismatis; vel ad Christi militiam profitendam, vt Chrismatismatis; vel ad sacras functiones validè peragendas, vt character Ordinis: qui omnes manent in Patriâ ad ornatum, & distinctionem obsignatorum à non obsignatis. Ad 2. ille finis secundarius est, qui de potentia ordinatâ sufficiens non est ad virtutem primò producendam; & potest ex nobiliori & connaturaliori motiuo exerceri, scilicet ex motiuo charitatis, ex cuius motiuo & nobilitus, & connaturalius omnia bona proximo diligimus & procuramus. Ad 3. primarius effectus poenitentiae supernat. non est proprium peccatum detestari, sed supremo iuri, quod Deus habet in actiones morales creaturæ, se conformare, & contrarium tali iuri siue proprium, siue alienum detestari. Quos actus, cum imperfectionem non inuoluant, exercere potest virtus poenitentiae supernat. in animâ Christi, eiusque Matris, vt *rom. 8.*

Deducitur 2. Omnes virtutes Angelis infusas, esse eiusdem rationis specificæ cum virtutibus infusis hominibus. Constat 1. à paritate gratiæ habitualis, luminis gloriæ, & charitatis beatificæ, quæ ex communi sent. sunt eiusdem rationis in vtrisque. 2. tam hominum, quàm angelorum virtutes supernat. tendunt ad idem obiectum formale; suntque connaturales proprietates eiusdem gratiæ habitualis, à quâ & moraliter dimanant. 3. virtutes supernat. non specificantur à proprio modo operandi creaturæ, cui infunduntur, sed à proprio modo operandi Dei, cuius sunt naturales quasi proprietates. At hic modus proprius operandi Dei est idem, siue participetur ab angelo, siue ab homine. Maior prob. non sunt proprietates naturæ creatæ, cui infunduntur, sed increatæ, ad quam dicunt peculiarem ordinem. Dices. Fides non fuit eiusdem rationis in angelis viatoribus, ac in hominibus: nam in angelis fuit cum euidentiâ in attestante; in nobis est cum obscuritate diuinæ attestationis. Sed fides euidens in attestante specie differt à fide obscurâ in attestante: quia vna ten-

Valentia
conferua.

Corollarium.

Ratio de
monstrans.

Conf.

46. Non omnes
virtutes
moralis in-
fusa sunt
Angelis pro-
portionatæ.
Dices 1.

Conf.

2.

3.

47. Virtutes ap-
petitus sensi-
tivi mode-
ratrices non
sunt infuse
Angelis.

48.

Res producta
habet ius ad
esse.

49.

Resp. ad 1.
Ad conf.

Ad 2.

Ad 3.

50.

Virtutes in-
fusa Angelis
eiusdem ra-
tionis speci-
fica sunt cum
infusis ho-
minibus.

A priori.

51.

Obiectio.

dit ad obiectum materiale per eidentiam obiecti formalis; altera tendit ad obiectum materiale per obscuritatem obiecti formalis. Respond. 1. neg. antec. vniuersaliter de omnibus angelis: nam, vt constabit, non omnes, sed vnus tantum angelus habuit eidentiam mysteriorum reuelatorum in attestante in via: reliqui habuerunt actum obscurum fidei, quo eadem mysteria reuelata crediderunt ex testimonio Dei obscurè sibi applicato ab vno, qui in angelorum republica ex ordinatione Dei constitutus erat caput, & director omnium in rebus ad vitam aeternam pertinentibus. 2. etiam in pluribus hominibus viatoribus communicatum est lumen propheticum, quod ad mysteria reuelata tendit per assensum eidentem in attestante: ergo habitus supernat. fidei infusus angelis fuit eiusdem rationis cum lumine infuso Prophetis.

Ad fund. oppositæ nego sequel. ad 1. prob. nego maior. de qua infra: nec concedenda minor; de qua se mox. Ad 2. esto angelus viator naturam gratiæ habitualis perfectè comprehendat: eam tamen comprehensâ, adhuc non videt intuituè Deum, vt obiectum visionis, & amoris beatifici, quod solum posset angeli voluntatem confirmare in acceptâ gratiâ conferuandâ; sed tantum abstractiuè: quod non sufficit ad necessitandam voluntatem angeli in accepto bono persistendo. Ad confirm. neg. simpliciter maior in sensu intentò; 1. quia esse supernaturale gratiæ diligit amore concupiscentiæ, seu propter proprium esse naturæ: esse verò naturale propriæ naturæ diligit amore amicitiae seu beneuolentiæ, seu seipsum vt finem cui. 2. quia sine esse supernat. gratiæ potest angelus simpliciter esse, non sine esse naturali propriæ substantiæ. 3. quia esse supernaturale gratiæ angelus apprehendere potest sub aliquâ ratione mali, saltem ardui ac difficilis, cum ad illam seruandam, vel consequendam necessaria sit præceptorum obseruantia. Contrâ verò, esse naturale propriæ substantiæ sub nullâ ratione mali, ne ardui quidem ac difficilis apprehendi potest, cum non sit amissibile, vel acquisibile, ac proinde ad illud conferuandum, vel acquirendum non est opus angelo præceptorum obseruantia. Atque ex his constat, posse angelum recedere à conferuatione esse gratiæ supernat. non à conferuatione esse naturalis proprii suppositi. Ad 2. neg. antec. ex dictis. Ad prob. Augustinus eo loco non comparat iustum in naturâ lapsâ cum primo homine in paradiso constituto, quantum ad spem futuræ vitæ simpliciter; sed iustum in naturâ lapsâ habentem certam reuelationem de futurâ vitâ cum primo homine in paradiso constituto absque huiusmodi certitudine; Quantum itaque pertinet ad delectationem presentis boni, beator erat primus homo in paradiso, quam quilibet iustus in hac infirmitate mortali. Quantum autem ad spem futuræ boni, beator quilibet in quibuslibet cruciatibus corporis, cui non opinione, sed certa veritate manifestum est, sine fine se habiturum omnimolestia carentem societatem Angelorum in participatione summi Dei, quam erat ille homo sui casus incertus in magna illa felicitate paradisi. Ad aliud dico, ibi non loqui de libero arbitrio in puris naturalibus constituto; nam infra subiungit, Denique Angeli quidem per liberum arbitrium à Domino Deo refuge facti sunt: resurgentes tamen eius bonitatem, qua beati fuerunt, non potuerunt, eius effugere iudicium. Supponit ergo per peccatum eos amississe bonitatem, sc. sibi inhærentem, quâ beati facti fuerunt: sed loqui de libero arbitrio tam hominum, quàm angelorum in ordine ad perseuerantiam, vel non perseuerantiam in bono accepto per beneficium gratiæ congruæ, vel non

congruæ. Nam de hac quæstionem initio proponit: Sed illud magis querendum, operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt: Si in illa reuerentiæ, in qua sine vitio factus est, habuit perseuerantiam, procul dubio perseueravit in ea. Et si perseueravit, utique non peccauit, nec illam suam reuerentiam, Deumque deseruit. Eum autem peccasse, & desertorem boni fuisse, veritas clamat. Non ergo habuit in illo bono perseuerantiam, & si non habuit, non utique accepit. Ad hanc soluendam affert illa verba, nempe vt post collatam vtrique tam homini, quàm Angelo gratiam habitualement, nondum tamen ea beneficio gratiæ actualis congruæ cõfirmata, ostenderet Deus, quid eorum posset liberum arbitrium cum gratia dumtaxat habituali, & actuali tantum sufficienti; deinde quid beneficium ipsius gratiæ congruæ posset in ordine ad perseuerandum in bono accepto. Leg. S. Thom. 1. p. q. 5. ar. 1. ad 3. ex quo nostra hæc: resp. eruitur. Ad 3. primum intellige, vel de informitate substantiæ angelorum, naturâ tantum præcedente formitatem gratiæ: sicut & in eiusd. sent. informitas cælorum, quibus angelos comparat, naturâ tantum præcessit formitatem splendoremque lucis: siquidem in eius sent. omnia fuerunt in eodem instanti simul condita. Vel certè intelligitur de informitate in ordine ad vltimum complementum gloriæ per beatificam conuersionem ad Deum. Leg. S. Thom. 1. p. qu. 62. ar. 3. ad 1.

Secundum intellige iuxta ea, quæ sentor descripsit in lib. de corrup. & gra. vt diabolus non à principio temporis, quod inter ipsius creationem & peccatum intercessit, ceciderit. Nam quod sub dubio priori loco dixerat, Ab ipso vel temporè, vel sue conditionis initio; in poster. loco cap. 10. absolutè definit, angelos malos, antequam caderent, fuisse beatos: Diabolus & Angeli eius erant beati erant, antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate steterent, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tamquam premium ipsius permanenti acciperent. Quare cum 1. loco docet, angelos malos nunquam in veritate stitisse. neque ex eo bono cecidisse, quod acceperant, sed quod accepturi erant, explicandus erit de pleno & consummato bono beatitudinis, quod accepturi fuissent in termino viæ, si per liberum arbitrium cum oblatâ gratiâ perseuerassent. Eodem modo intellig. Gregor. nempe de charitate perfectâ & consummatâ patriæ. Alioqui, vt supra, ipse docet, Luciferum, antequam caderet, fuisse plenum omnibus bonis, quæ postea per peccatum amisit.

SECTIO IV.

An Angeli gratiam iustificantem acceperint ex propriis meritis, an omnino gratis?

Suppono nullum actum, solius naturæ viribus cum solo generali concursu Dei elicito, esse alicuius doni supernat. meritorium apud Deum: proinde cum de merito angelorum respectu gratiæ iustificantis quæstionem instituimus, non intelligimus de merito solius naturæ, sed simul etiam gratiæ viribus elicito. Quod duplex est, alterum congruum, ex auxilio tantum actualis gratiæ elicito; alterum condignum, ex habituali gratiâ profectum. De vtroque quæstio. Prima sent. aff. 1. Sent. aff. de merito actuali condigno.

Solutio 1.

Solutio 2.

52. Ad fund. pro 1. sent. resp.

53. Ad confirm.

56. Explicatur Augustinus.

Sic scribit.

55. Explicatur aliud Augustini testimonium.

55. Exponitur alia Augustini testimonia.

57. Exponitur testimonium.

Exponitur S. Gregor.

58.

Duplex meritum.

59.

1. Sent. aff. de merito actuali condigno.

tionis meruisse sibi gratiam iustificantem de condigno. Hanc admittere tenentur omnes ij, qui docent, angelos in primo instanti creationis promeruisse gratiam iustificantem per actum dilectionis Dei, effectiue procedentis ab habitu gratiæ, siue charitatis, vt docet Bannez. r.p. qu. 62. art. 3. dub. 2. nam in hac sent. actus charitatis procedens ab habitu gratiæ vel charitatis, est simul effectus gratiæ, & dispositio ad eandem: & vt effectus, est posterior gratiâ; vt dispositio veto, est prior gratiâ. Poterit igitur idem actus in eodem instanti durationis, vt procedens ab habitu gratiæ accipere condignitatem meriti ab illâ, & simul eam de condigno mereri: cum in hac sent. non repugnet, vt idem actus sit effectus, & dispositio ad gratiam, & vt dispositio supponatur condignificatus à gratiâ per physicum influxum, mediante habitu charitatis. Fundam. talis modus promerendi iustitiam non repugnat; nobilior est, & dignus naturæ angelicæ, quæ sicut perfectissimis actibus consequitur suum finem naturalem: ita debuit consimilibus actibus consequi finem supernat.

Secunda affirmat, omnes angelos primo instanti suæ creationis promeruisse sibi gratiam sanctificantem merito tantum de congruo, elicitio ex auxilio gratiæ actualis, naturâ præcedentis infusionem gratiæ habitualis. Huius auctores ij, qui absolute docent, angelos in primo instanti meruisse sibi gratiam sanctificantem: Caiet. 2. 2. qu. 24. ar. 3. in resp. ad 3. Ferrar. 3. con gen. c. 110. §. Circa prædicta, & seq. licet expressè tantum loquatur de actu meritorio beatit. sed hoc casu eadem est ratio respectu gratiæ sanctificantis. Expressè Zumel 1. p. qu. 62. ar. 2. q. vn. concl. 4. & ar. 3. q. 3. concl. 2. Vasquez disp. 228. c. 1. Valent. ibid. pu. 1. assert. 3. Arrub. disp. 175. Suarez lib. 5. de angel. c. 8. Granad. tract. II. disp. 4.

Probatur 1. auctor. S. Tho. 1. p. q. 62. ar. 2. vbi ita sibi obiicit in 3. argum. Conuersti ad Deum, est se ad gratiam præparare: sed nos non indigemus gratia ad hoc, quod nos ad gratiam præparemus, quia sic esset abire in infinitum. Ergo non indiguit gratia Angelus ad hoc, quod conuerteretur ad Deum. Ad quod distinguit conuersionem in Deum, vnam per dilectionem perfectam, quæ est creatura Deofruentis; & ad hanc requiritur, inquit, gratia consummata: aliam, quæ est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur gratia habitualis, quæ est merendi principium: tertiam, per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam; & ad hanc non exigitur gratia habitualis, sed operatio Dei ad se animam conuertentis: quam supponit habuisse angelum, vt ad gratiam habitualem se præpararet. 2. ead. qu. ar. 6. docet, quod angeli perfectiores fuerunt in naturalibus, eò intensiorem gratiam, gloriamque fuisse consecutos; quia, eò efficacius sese in Deum conuerterunt. Sed per efficaciorum conuersionem perfectiores in naturâ intensiorem consecuti sunt gloriam meritorie: ergo per eandem conuersionem meritorie consecuti sunt & gratiam. Tertio q. 63. ar. 5. ad 4. ait omnes etiam malos in primo instanti meruisse, ergo cum talis non solum potuerit esse meritorius gloriæ, sed etiam gratiæ, ita de facto dicendum est. 4. docet 2. q. 24. ar. 3. ad 3. angelos gratiam accepisse iuxta eorum dispositionem & conatum. Quinto 1. p. q. 95. ar. 1. expressè fatetur, primum hominem conditum fuisse in gratiâ, ad eamque se præparasse per proprium consensum, vt habet in solut. ad 5. ergo idem à fortiori de angelo, vt potè perfectioris naturæ, quàm de homine.

Prob 2. ratio. 1. Perfectior modus est habere gratiam per propriam dispositionem, quàm sine

illa: at vbi contrarium non obstat, semper præsumendum est, perfectiori modo à Deo creaturas ad suos destinatos fines consequendos promoueri. Maior est S. Thom. 3. p. q. 19. ar. 3. probatur: perfectius est tum ex parte recipientis, gratiam obtinere per modum præmij saltem de congruo, quàm omnino gratis; nam perfectius est, ad aliquam perfectionem acquirendam proprio actu cooperari, eamque sibi quodammodo debitam facere, quàm omnino passiuè se ad illam habere: tum ex parte gratiæ, quæ cum sit suprema forma inter omnes supernat. accidentales, connaturaliter requirit aliquam præuiam dispositionem eiusdem ordinis in subiecto, in quo recipienda est. Confirm. reliquæ omnes vltimæ formæ, tam naturales, quàm supernat. hanc præuiam dispositionem in subiecto exigunt, vt inductione constat. 2. Nulli homini adulto conferitur gratia habitualis, neque in neque extra Sacramenta, absque propria dispositione ipsius: qui in primo instanti suæ creationis comparatur homini adultæ ætatis. 3. Per gratiam habitualement creatura perfectam contrahit amicitiam cum Deo, nec non spirituale matrimonium, quo speciali vinculo sponsatur Deo: sed ad vtrumque requiritur consensus vtriusque: ergo præter infusionem gratiæ habitualis, per quam conuersus est Deus ad angelos, necessaria fuit aliqua libera dispositio, per quam angeli conuerterentur ad Deum.

4. Sicut in naturalibus ex imperfectioribus gradum peruenitur ad perfectiora; ita in supernat. quæ dantur ad perficienda naturalia. Tandem sicut collata est angelis gloria per merita: ita deicit, eidem conferri gratiam per propriam dispositionem.

Tertia opinatur, omnibus angelis post instans creationis parata fuisse auxilia gratiæ, vt se de congruo ad iustitiam præpararent: ad quam soli boni, qui tantum habitualement iustitiam acceperunt, se præpararunt; non mali, qui defectu dispositionis numquam habitualement iustitiam acceperunt: Henric. quolib. 8. q. 10. §. Ad dubit. videtur Magistri in 2. dist. 5. Fundam. congruentius est, gratiam habere ex meritis, quàm sine meritis: & nulla creatura intellectualis eodem instanti, quo producit, deliberatè, & ex electione, vt ad actum meritorium requiritur, operari potest.

Quarta docet, gratiam iustificantem collatam fuisse angelis, absque eorum propria dispositione, & merito: Capreol. in 2. dist. 4. q. 1. ar. 3. ad arg. con. 5. concl. Soti lib. 1. de nat. & gra. c. 5. fine, Molina 1. p. q. 62. ar. 3. circa solut. 1. arg. Inclinat Scotus in 2. dist. 5. q. 1. §. Ad inquir. fine; vbi vnâ viâ, quam probabilem putat, ponit meritum angelorum post gratiam: & licet loquatur de merito beatit. idem ramen colligitur de merito ad gratiam: nam idem, quod fuisset etiam meritum ad gratiam: ac proinde meritum beatit. non fuisset tantum post gratiam, sed etiam ante gratiam. Probabilem putat Rubio in 2. dist. 5. q. 2. fine. Citantur Victoria, & Arbareus lib. 1. sue Theosoph. c. 1. Eandem colligit Capreolus ex S. Thom. 1. ex qu. 16. de malo ar. 4. ad 14. vbi docet, angelum primo instanti suæ creationis motum fuisse in se ipsum, & in Deum vt auctorem naturæ, non vt auctorem gratiæ, quod ad meritum coram Deo necessario requiritur. 2. in ead. qu. ad 15. distinguens duplicem amorem erga Deum, alterum in quantum est obiectum supernat. beatit. & auctor gratiæ: alterum in quantum est naturale bonum omnis creaturæ: primum, qui tantum est meritorius, negat angelis primo instanti suæ creationis, concessio 2. qui meritorius non est. 3. ex illo principio;

Fundam. vltimæ.

60. a. Sens. affr. de merito; solum congruo.

61. Prob. 1. ex S. Thom.

2.

3.

4.

5.

62. Prob. 2. Ratione 1.

Confirm.

63. Ratio 2.

64. Ratio 3.

65. Ratio 4.

66. 3. Sens.

Fund. Henric.

67. 4. Sens. ab solutè neg.

68. Capreolus ex S. Thom. colligit.

pio;

pio, quod *S. Thom.* tradit *1. part. qu. 64. art. 2. & alibi*, voluntatem angeli immobiliter adhære-
re, cuiusque semel deliberatè adhæret. ergo non
potuerunt omnes angeli in exordio suæ crea-
tionis per actum meritorium sese ad gratiam
disponere: alioqui nunquam dæmones ab illo ac-
tu recessissent, Deoque vt auctori gratiæ sem-
per immobiliter adhæsisent. Ceterum falsò
aliqui hoc principium in sent. *S. Thom.* intelli-
gunt in ordine ad actus & obiecta naturalia,
non in ordine ad actus & obiecta supernaturalia.
Nam *cit. loco* hoc principium expressè intelli-
git de actibus & obiectis etiam supernat. Dum in-
quirat causam, cur Angeli sancti fuerint in bono,
cui liberè adhæserunt, confirmati; dæmones con-
trà in malo, cui liberè etiam adhæserunt, obstina-
ti; vtriusque causam assignat inflexibilitatem an-
gelici arbitrij: quod sicut ante electionem est ad
vtramque partem liberum; ita post electionem
non est amplius ad oppositam partem eius, quam
elegit, indifferens. Confirm. in ordine ad omnes
actus & obiecta tam naturalia quàm supernat. hoc
principium in sent. *S. Thom.* intelligit *Caiet. cit. loco*
S. Ad dubium: rationemque assignat, quia *Vnum*
quodque recipitur per modum recipientis, & gratia perficit
naturam modo conformi nature.

S. Thomas inflexibilitatem in Angelis ponit etiam in ordine ad actus & obiecta supernat.

Confirm.

69.

Affertio 1. Colligitur ex S. Thom.

Dico 1. Angeli non potuerunt sibi de condigno promereri gratiam iustificantem, quoad primam eius infusionem: ex *S. Thom. 3. p. q. 19. ar. 3.* vbi idè negat, animam Christi habuisse charitatem, reliquasque virtutes infusas proprio merito; quia alioqui, oporteret quòd *Christus aliquando istis caruisset.* Si autem putasset eundem actum, qui ad habitum disponit, ab eodem habitu produci posse, non negasset, animam Christi has virtutes propriis meritis obtinuisse; cum hic modus, vt *ibid.* docet, sit perfectior ac nobilior. Fundam. principium meriti condigni est ipsa gratia. *Implicat*, autem, principium meriti cadere sub merito: sc. implicat, vt causa quoad primam sui productionem pendeat à proprio effectu: penderet autem gratia, quoad primam sui productionem, à proprio effectu, si quoad primam sui infusionem caderet sub merito de condigno. Maior est evidens vel ipso naturæ lumine; alioqui posset idem, mediè saltem & virtualiter, seipsum producere. Nam gratia producendo actum meritorium, à quo rursus ipsa quoad primam sui productionem seu infusionem esset producenda, mediè & virtualiter seipsam produceret. Minor prob. meritum condignum est causa moralis impetratoria, quæ Deus ad actualem existentiam illius mouetur ad producendam primò gratiam: sed meritum, quatenus condignum, est effectus ipsius gratiæ, à quâ vt à principio moraliter effectiuo, siue vt alij volunt, formali condignificatur. Dixi, quoad primam sui productionem, nam quoad conseruationem nulla est repugnantia: quia vt sic meritum dignificatur à gratiâ, non esset causa gratiæ secundum id formaliter, quod præsupponit, & à quo in ratione condigni causatur à gratiâ; nam hoc est solum primum esse gratiæ, cuius meritum non esset causa, sed tantum conseruationis, quæ conficitur ad primum esse gratiæ. Dices: Non implicat, plures causas esse sibi inuicem causas in diuerso genere causæ: ergo nec implicabit, meritum condignum & gratiam esse sibi inuicem causas in diuerso genere vnam in genere causæ impetratoriæ, alteram in genere causæ formalis, tribuentis formalem condignitatem merito. Confirm. d. positio naturalis est causa formæ substantialis; & rursus forma substantialis est causa dispo-

70. *Fundam. vnicum & a priori. Communis Theolog. axiomata.*

71. *Obuatio.*

Confirm.

sitionis. Resp. citatum principium intelligi de causis, quæ sese mutuo supponunt quoad primum esse, exceptâ finali: quæ quia causat secundum esse intentionale, mouendo intentionaliter agens ad sui existentiam, non necessariò, vt causet, supponitur esse. Reliquæ vero causæ, quia vt causet, supponuntur esse, non possunt sese mutuo causare quoad primum esse simpliciter: quia cum hoc sit simpliciter ad causandum necessarium, debet ad causandum præsupponi; non posset autem ad causandum præsupponi, si hoc ipsum debet à suo effectu causari. Quare forma causat materiam, & rursus materia causat formam, non quoad primum esse simpliciter, quod vnaquæque in alterâ supponit efficienter causatum ab agente, sed quoad informationem, & sustentationem, quæ tantum sunt quædam essendi modificationes. Vnde si forma ita deberet causare materiam, vt suâ causalitate formalis deberet mouere agens ad producendam primò materiam, non posset iterum materia causare formam quoad primum eius esse: quia tunc idem virtualiter causeret seipsum. Quia igitur meritum condignum ita est causa gratiæ habitualis, vt suâ actuali existentia mouere debeat Deum ad producendam primò gratiam, à quâ rursus ipsum meritum accipit formalem condignitatem ad gratiam conseruandam, nequit meritum de condigno habitualem gratiam, quoad primam sui productionem infusionem nec mereri. Ad confirm. nego, dispositionem naturalem causari à formâ substantiali secundum primum esse simpliciter, sed solum quoad conseruationem.

Solutio. Quæ pars plures causas possunt esse sibi inuicem causa in diuerso genere causæ.

Ad confirm.

72. *Affertio 2.*

Hanc supponit S. Thom. & à nemine negari potest.

Confirm.

73. *Fundam. assertio.*

Dico 2. Omnino improbabile est, primum actum angelorum fuisse moralem dispositionem ad iustitiam habitualement recipiendam. Hanc supponit *S. Thom.* dum docet, primum actum angelorum fuisse naturalem conuersionem in seipsum, & in Deum vt auctorem naturæ: sequitur ex sent. eorum, qui docent, angelos habere actum benevolentiaæ necessarium erga seipsum, & Deum vt principium sui: qui cum sit naturalis & necessarius, naturâ saltem præcedit omnem actum supernat. & liberum. Neque illam negare possunt, qui nullum actum necessarium determinatum concedunt angelis erga seipsum, vel Deum; negari .n. non potest, quin prius angelus operatus sit aliquem actum liberum naturalem, quàm supernat. Quia sicut gratia supponit naturam: ita operatio gratiæ supponit de lege ordinariâ operationem naturæ. Confirm. sicut cognitio naturalis in angelis præcessit saltem naturâ cognitionem supernat. gratiæ; prius enim naturâ angeli cognouerunt seipsum, & Deum vt auctorem naturæ, quàm gratiæ: ita volitio naturalis in angelis præcessit volitionem supernat. Fundam. præciso modo extraordinario, quo potuisset Deus naturam angeli operatione supernat. præuenire, spectato solo naturali modo operandi creaturæ intellectualis, prius illa operatur naturaliter quàm supernat. Cum igitur nobis non constet, angelos in exordio suæ creationis extraordinario modo ac lege fuisse à Deo ad operandum supernaturaliter præuentos, non debemus temerè, relicto modo naturali, hunc modum extraordinarium illis concedere. Nam Deus semper quoad fieri potest relinquit causis 2. suum connaturalem modum operandi: ergo nisi auctoritate, vel efficaci ratione conuicti, non debemus talem ordinem operandi rebus naturaliter præscriptum inuertere. Antè prob. prius naturâ operatur circa id, ad quod est ab intrinseco determinata, quàm circa id, ad quod determinari debet ab extrinseco. Sed voluntas angeli

geli ad naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ est ab intrinseco determinata; ad supernat. dilectionem Dei, vt auctoris gratiæ, determinari debet ab extrinseco auxilio gratiæ: quippe cum ad illam completas habeat vires, propensionemque innatam; ad hanc minimè, sed debet ab extrinseco auxilio Dei compleri. Confirm. voluntas est simul natura & voluntas: sed vt natura prius operatur, quàm vt voluntas: quia vt natura operatur vt determinata ad vnum, vt voluntas operatur vt indifferens ad vtrumlibet. Sed voluntas angeli amore naturali fertur in seipsam vt natura; amore supernat. fertur in Deum vt voluntas, quia ad Deum fertur ex electione, & per indifferentiam ad vtrumlibet; ad seipsum absque electione & indifferentia: ergo prius saltem naturam angelus amore naturali fertur in seipsum, quàm amore supernat. in Deum. Neque dicas, posse angelum eodem actu diligere se amore naturali, & Deum amore supernat. nam repugnat, eundem actum simul esse naturalem & supernat. Nam quatenus idem actus eliceretur ex propensione naturæ, esset naturalis; quatenus produceretur ex auxilio gratiæ, esset supernaturalis.

Dico 3. Probabile est, omnes angelos in eodem instanti creationis simul cum dilectione naturali sui, & Dei auctoris naturæ, ex speciali auxilio gratiæ elicuisse actum dilectionis Dei, vt auctoris supernat. beatit. eoque actu de congruo se ad iustitiam habitualemente eodem instanti recipiendam præparasse. Probabilius tamen est, iustitiam habitualemente habuisse in principio suæ creationis omnino gratis, & absque vllâ dispositione, aut merito etiam de congruo. Prior pars est contra Henric. & omnes, qui putant, non potuisse angelos primo instanti suæ creationis deliberatè operari. Fundam. ad deliberatè operandum non eget angelus successu temporis: & primo instanti suæ creationis habere potest omnia ad liberè deliberatè agendum requisita. nam hæc sunt libera potestas, cum notitiâ perfectè indifferente ad vtrumlibet: neque actus naturalis repugnat simul esse cum libero & supernat. cum de facto angelus amorem naturalem sui retineat cum quolibet actu libero supernat. Igitur potuit primo instanti suæ creationis ex auxilio gratiæ præuenientis & cooperantis liberè se præparare ad iustitiam habitualemente pro eodem instanti recipiendam. Quod probabile sit, id de facto ita fuisse, sufficienter probant rationes 2. sent. Posterior pars est conformior, iudice Capreol. doctrinæ S. Thom. fundatæ in illo principio de inflexibilitate angelici arbitrij, quæ in oppositâ sent. saluari nequit. Prob. ex modo loquendi Patrum & Concil. qui dum docent, angelos primosque parentes fuisse in gratiâ creatos, vtuntur nominibus *creatio- nis, constitutionis, infusionis, consperisionis, largitionis, participationis*, quæ potius puram gratiæ productionem, liberalemque donationem, quàm meritum præparationemve vllam important. Simul in eu, inquit August. 12. de Ciuit. c. 9. & condens naturam, & largiens gratiam. Sed omnium clarissimè Basil. in Psal. 32. præced. sect. cit. de angelorum iustificatione disputans, Non, inquit, in infanti statura sunt creati, deinde paulatim excitari atque perfecti, sic Spiritus susceptione digni sunt habiti; sed prima constitutione & quasi quadam consperisione suæ substantiæ simul infusam habuerunt sanctitatem. Quid hæc significant, nisi eos non propriis actibus seu meritis, quibus excitari paulatim ad gratiæ habituales perfectionem peruenirent, sed merâ infusione ac donatione cum primâ naturæ constitutione accepisse? Non enim tan-

tum excludi successionem perfectionis angelorum, sed quamcumque dispositionem seu præparationem ad illam, verba illa indicant, *Paulatim excitati Spiritus susceptione digni sunt habiti*. Verè enim dici posset, per excitationem Spiritus susceptione angelos fuisse dignos habitos, si per propriam dispositionem ad illam se præparassent. Id ipsum confirmat hb. de Spiritu cap. 16. *Ad eum quidem modum in creando adest Spiritus sanctus iis, nempe Angelis, quæ non proficiendo perueniunt ad perfectionem, sed ab ipsa proxime creatione perfecta sunt, in hoc vt perficiatur consummeturque illorum substantia, simul conferens suam gratiam.*

Prob. 2. ratione. 1. ille modus operandi in ordine ad actus supernat. ponendus est in angelis, qui connaturalior est; sc. per principium intrinsecum. Si autem angeli ad gratiam iustificantem, eiusque habitus propriâ operatione se disposuissent, talis operatio non fuisset à principio intrinseco, quia non fuisset ab habitu intrinsecè inhærente; cum repugnet, dispositionem effectiuè produci à formâ, ad quam disponit; non à virtute Dei extrinsecè sup- plente vim habitus. Maior prob. tum quia vnica ratio, cur de facto huiusmodi habitus supernat. concedantur, est propter connaturaliorem modum operandi; alioqui omnes actus, quos elicimus per habitus infusos, elicere possemus per virtutem Dei extrinsecè suppletentem vim habitus. Tum quia ille modus operandi est connaturalior, qui profici- scitur ab ipsâ virtute operantis, supponitque perfe- ctum statum ipsius. Vnde factâ comparatione, perfectius esse operari per intrinsecam virtutem, quàm proprio merito illam comparare, prob. anima Christi, vt est communis sent. S. Thom. 3. p. 9. 19. art. 3. non habuit gratiam habitualemente, eiusque virtutes infusas propter propria merita, quia alio- qui debuisset habere aliquem actum, nempe illum, qui fuisset talium virtutum meritorius, præterna- turali modo elicitedum. Igitur perfectius est, operari ab intrinseco habitu, quàm actu præternaturali eundem habitum sibi promereri. Nec dici potest, idè animam Christi non habuisse has virtutes propriis meritis, quia illas habuit altiori titulo vnionis hypostaticæ. Nam hoc non impedit, quod minus easdem habere potuerit propriis meritis: ita, vt *ibid.* S. Thom. gloriam corporis, eaque omnia, quæ pertinent ad extrinsecam eius excellen- tiam, non solum habuit titulo vnionis hypost., sed etiam proprii meriti; eo quod ad illa promerenda non oportuit in Christo præcedere actum præter- nat. elicitedum à principio tantum extrinseco. 2. hoc ipsum prob. habere sanctitatem propriis meritis, est in illam propriis actibus tendere; operari autem per intrinsecum principium, supponit perfectum statum operantis, nam supponit illum quoad in- trinsecas potentias virtutesque operandi comple- tum. Perfectius autem est, esse in perfecto statu operandi, quàm in illum propriis actibus tendere, cum prior sit finis posterioris. Confirm. hunc mo- dum seruat Deus in naturalibus, vt prius quàm a- gentia naturalia ad operandum promoueat, intrin- secis perficit ac instruit potentis & instrumentis. Eundem seruat quoad fieri potest in ordine ad a- ctus supernat. vt prius naturam instruat virtutibus infusis, quàm ad operandum promoueat: vt con- stat in paruulis, qui prius per baptismum perficiuntur potentis infusis: cum tamen potuisset Deus, si comparare sibi virtutes propriis meritis esset per- fectius, quàm operari in statu perfecto, solam gra- tiam habitualemente per baptismum infundere paru- lis, eosque deinde in adultâ ætate promouere, vt propriis

Confirm. voluntas simul est natura & voluntas.

74. Occurrunt vltioni.

75. Affert 3.

Probabilis est, angelis gratiam habitualemente absque omnium eorum dispositione subiam.

76. Hæc assert. conformior est S. Thom. esse Ca. presol. Thom. in princip.

77.

Prob. 2. ratione tri- plici.

78.

Perfectius esse operari per intrinsecam virtutem, quàm proprio merito illam comparare, probatur.

Idem prob. à priori.

79.

Confirm.

propriis actibus sibi reliquas infusas virtutes compararent. Eundem modum putandum est Deum seruasse cum primis parentibus. Multo igitur probabilius est, eundem modum à Deo seruatum esse cum angelis, vt antequam in aliquam supernat. operationem erumperent, intrinsecis instruerentur potentiis ac virtutibus.

80. *Secunda ratio efficax.*
 Secunda: in iis, quæ à liberâ potestate creaturæ pendent, vt magis libertas operandi creaturæ eluceat, nunquam solet idem effectus in omnibus contingere. Si autem omnes angeli liberis actibus sese ad Sanctitatem disposuissent, idem prorsus effectus contigisset in omnibus: omnes .n. liberè gratiam consecuti fuissent, nullusque prorsus in tantâ multitudine fuisset, qui in oblatam sibi gratiam non consensisset. Quod spectato ordinario modo operandi liberæ creaturæ, quem Deus defacto cum illâ seruat, moraliter reputatur impossibile: vt inductione constat, tum in hominibus, qui in adultâ ætate iustificantur: tum in angelis in ordine ad gloriam consequendam, quam non omnes liberis actibus consecuti sunt. Confirm. iuxta probabiliorem sent. quam cum S. Thom. seq. sect. docebo, angeli quò superiores fuerunt naturâ, eò perfectiorem gratiam virtutesque acceperunt. Vnde iuxta oppositam sent. debuissent omnes, non solum liberè in oblatam sibi gratiam consentire, sed etiam superiores naturâ perfectius efficaciusque, inferiores remissius inefficaciusque in gratiam consentire. Quod licet respectu absolutæ potentie Dei nullam inuoluat difficultatem, moraliter tamen, & spectatâ ordinariâ lege & modo, quo Deus vtitur cum liberis creaturis, videtur improbable.

Obiectio.
 Dices. Eadem ratio probat, quòd neque angeli naturâ superiores perfectiorem gloriam propriis meritis sibi compararunt, cuius tamen oppositum cum S. Thom. infra docebo. Resp. neg. maior, nam in ordine ad gloriam promerendam angeli supponebantur instructi intrinsecis potentiis & virtutibus supernat. quæ datæ fuerunt illis iuxta proportionem donorum naturalium. Et quia connaturale est angelis, vt potè qui nullum habent impedimentum, operari secundum totum posse potentie & principij siue naturalis, siue supernat. consequens fuit, vt superiores in naturâ per perfectiora principia supernat. perfectiores elicuerint actus supernat. gloriæ meritorios. Contrâ verò, ante infusionem habituum supernat. angeli nullis supponebantur instructi principijs & potentiis intrinsecis, idè non poterant perfectiores in naturâ ab intrinseco principio ad perfectiores actus supernat. connaturaliter se determinare; cum non natura perfectior, sed habitus supernat. perfectior sit principium perfectioris intensiorisque actus supernat. Vnde maior illa intensio actus supernat. in angelo superiore ante infusionem gratiæ habitualis fuisset à principio extrinseco.

82. *Tertia ratio.*
 Tertia: Angeli apud Deum meruerunt per actus fidei, spei, & charitatis: sed ad hos actus eliciendos opus fuit aliquâ morâ: ergo non potuerunt, moraliter loquendo, primo instanti meritorie se ad iustitiam habitualem præparare. Maior est certa; nam idem promerendi modus apud Deum præfixus est hominibus, à quo non sunt eximendi angeli, cum is sit maximè proportionatus & consentaneus viatori ad supernat. beatit. tendenti. Minor prob. vt infra de peccato angel. non omnes angeli habuerunt fidem euidentem in attestante, præter vnum, qui ordinatione diuinâ constitutus caput omnium, mysteria sibi à Deo euidenter reuelata, proposuit reliquis ex auctoritate diuinâ, obscurè tan-

tum illis applicatâ, fide credenda: sed antequam illa fide diuinâ, vt à Deo attestata crederent, debuerunt examinare rationes & motiua de eorum credibilitate, vt prudenter constanterque ea possent, vt à Deo attestata credere. Cum enim non constaret euidenter angelis, quòd illa essent à Deo attestata; nec certi forent de veracitate angeli proponentis, qui nondum per statum beatificum in bono confirmatus, alios fallere poterat, necessarium fuit aliquod præuium examen, quo credituri certiores fierent, quòd talia obiecta, quæ eis credenda ex testimonio diuino proponebantur, essent à Deo reuelata. Ad hoc autem necessaria fuit aliqua mora: nam i. debuerunt apprehendere obiectum reuelatum cum motiuis credibilitatis, cum quibus illud vt à Deo attestatum, proponebatur: deinde examinare rationes & motiua ad practicum iudicium de credibilitate obiecti prudenter ferendum: tum velle credere; & ex eadem voluntate imperare intellectui speculatiuum assensum fidei supernat. eliciendum: tum demum actu assentire assensu supernat. obiecto ipsi reuelato ex solo testimonio diuino; & simul cum assensu fidei alios etiam actus spei, & charitatis exercere. Quæ omnia, moraliter loquendo, non potuerunt instanti indiuisibili durationis ab angelis peragi. Vnde iuxta sent. quòd angeli non habuerint fidem euidentem in attestante, sed obscuram in signis & motiuis credibilitatis, ab vno angelo, vt capite omnium constituto, propositis, nullo modo videtur prior pars tertie assert. probabilis; sed tantum censetur probabilis iuxta aliam sent. quæ ponit in omnibus angelis fidem euidentem in attestante: non .n. fuit opus morâ ad examinandas rationes & motiua credibilitatis obiecti reuelati, cum omnes euidenter nouerint, illud fuisse à Deo attestatum per modum internum, quò euidenter certiores reddebantur de reuelatione diuinâ, quòd esset à Deo.

84.
 85.
Ad fundam. Explicatur S. Thom.
 Ad fundam. primæ, patet ex 1. assert. Ad 1. secundæ; S. Thomas potius inclinât in nostram sent. vnde nego, in 1. loco illum definire angelos in 1. instanti suæ creationis per actum conuersionis in Deo ex speciali auxilio elicitem se ad gratiam præparatam; sed tantum docere, potuisse se præparare, ita vt non iretur in infinitum, sicut ad præparationem ad gratiam requiretetur gratia. Nam finis illius articuli non erat, an Angeli primo instanti suæ creationis determinatè se ad iustitiam habitualemente disposuerint, sed vniuersaliter, an ad conuersionem in Deum indigerint gratiâ vt ex titulo constat.

86.
 87.
Ad 2. l. cum.
 In 2. loco solum definit, angelos gratiam & gloriam accepisse iuxta quantitatem ac proportionem suorum naturalium: an autem vtramque ex meritis acceperint, non docet: quin potius in resp. ad 2. indicat, eis gratiam collatam fuisse absque meritis. Siquidem docet, congruentius fuisse, vt daretur angelis gratia secundum gradum naturæ, quæ est immediatè à Deo, quàm ex operibus, quæ procedunt à creaturâ. Vel explicari potest, ex Molinâ, quoad augmentum gratiæ, quod angeli post primam gratiam gratis acceptam propriis meritis sibi compararunt, non quoad primam infusionem gratiæ, quam omninò gratis habuerunt. Tertium explicat cit. Capreol. de merito in actu 1. seu potentiali, & interpretatiuo, ratione gratiæ habitualis, quam omnes primo instanti suæ creationis acceperunt; ratione cuius fuerunt omnes digni vitâ æternâ, sicut parvuli recens baptizati; non de merito actuali & elicito. In 4. solum docet, angelos superiores in naturâ, ex eo quòd maior fuerit in perfectioribus conatus ad bonum, sicut in cadentibus

Progressus actuum fidei diuina.

83.

84.

85.

Ad fundam. Explicatur S. Thom.

86.

Ad 2. l. cum.

87.

Ad 3. l. cum.

88.

Ad 4. l. cum.

ad

ad malum, factos esse, qui perseverarunt, meliores ac maiores in gloria; sicut, qui ceciderunt, peiores; ac maior pœnas iis respondit. In 5. loco non affirmat absolutè, primum hominem iustitiam habitualement primo instanti suæ creationis habuisse ex meritis, sed solum docet, id non repugnare: *Cum motus voluntatis non sit continuus, nihil prohibet etiam in primo instanti suæ creationis, primum hominem gratiæ consensisse.*

Ad 1. rationem, conced. anteced. ubi cetera sunt paria: at modus habendi gratiam habitualement ex propriis meritis præiudicat perfectioni maiori, quæ est operari modo connaturaliori ex intrinsicis principiis, supponentibus perfectum statum operantis. Ex his patet ad 1. prob. Ad 2. nego, gratiam habitualement per se requirere dispositionem in subiecto, ut patet in parvulis. Quia in ordine supernat. gratia habitualement est prima forma, in quâ ut à primâ radice & naturâ in ordine supernat. pendent ceteræ formæ supernat. accidentales. Nam ipsa est, quæ primò constituit subiectum in esse supernat. accidentali; actus supernat. non tam est dispositio gratiæ, (cùm non maneat permanentem cum gratiâ, quod est proprium dispositionis,) quàm operatio & effectus gratiæ. Vnde ad confirm. nego, gratiam habitualement esse ultimam formam, sed potius primam in ordine supernat. Ad 2. neg. conseq. Nam omnis adultus, præter primum parentem, supponitur antequam recipiat gratiam habitualement, in statu peccati, ad cuius deletionem de lege saltem ordinariâ requiritur propria peccatoris retractatio. Vnde angelus consideratus in 1. instanti suæ creationis comparatur homini adulto, solum quod expeditum usum rationis, non quoad statum peccati, à quo angelus fuit immunis. Ad 3. Ad contrahendam amicitiam & spirituale matrimonium cum Deo, requiritur consensus ex parte creaturæ præcedens consensum Dei, nego; requiritur consensus creaturæ subsequens consensum Dei, concedo. Collata igitur gratiâ in 1. instanti creationis omnibus angelis, aliqui paulò post consensum præbuerunt, convertendo se in Deum per actus fidei, spei, & charitatis: aliqui verò non consenserunt, atterendo se per peccatum à Deo. Vnde boni supernat. amicitiam & spirituale matrimonium à Deo inchoatum per liberum consensum consummarunt: mali per liberum dissensum respuerunt. Confir. cùm hoc spirituale matrimonium, & amicitia principaliter pendeat à Deo, ut à primo auctore, ab ipso potius inchoari debuit per infusionem suæ gratiæ, quàm à creaturâ per liberum consensum ipsius. Præterea, cùm ad præbendum huiusmodi consensum requiratur aliqua gratia ex parte creaturæ, ut ille perfectius connaturaliusque præberetur à creaturâ, præcedere debuit infusio gratiæ habitualement ex parte Dei. Huic resp. obstat illud Zach. 1. *Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Resp. consensum Dei debere tantum succedere consensui hominis ob peccatum, quod homo debet propria voluntate retractare, antequam Deus per infusionem suæ gratiæ ad hominem conuertatur; non consensui angeli, qui nullum ante habitualement gratiæ infusionem habebat peccatum.

Ad 4. naturalia producantur ab agente naturali, quoad producendum suum effectum principalem eget dispositione subiecti, quæ præcedere debet productionem effectus principalis. At supernaturalia immediatè producantur à Deo, qui in producendo à nullâ pender dispositione subiecti. Vnde retorq. argu. nam sicut naturalia, quæ tantum pendent à Deo, cuiusmodi sunt quæ creatione producantur,

non procedunt ex imperfectioribus ad perfectiora, sed statim in primâ sui productione habent quidquid ad sui perfectam constitutionem requiritur: ita supernaturalia, quia immediatè pendent à Deo, in primâ sui productione habent quidquid ad ipsorum perfectam constitutionem requiritur, ubi subiecti incapacitas non obstat. Ad ultim. gloria est ultimus in ordine supernat. quem connaturaliter præcedere debet forma tum productiva, tum dispositiva illius: Gratia habitualement est primum principium & forma primò constituens subiectum in esse supernaturali. Gloriam præcedit habitus supernat. infusus, quorum connaturalibus actibus potest creatura intellectualis gloriam sibi condignè mereri; gratiam non præcedunt: nam ad connaturaliter, & condignè promerendum prærequiritur ipsa ut principium connaturalitatis & condignitatis actuum meritoriorum: hæc autem repugnat, ut simul sit principium & terminus eiusdem actus meritorij.

SECTIO V.

An Angeli supernaturalia dona acceperint iuxta quantitatem perfectionum naturalium?

SENSUS est, an angeli quò superiores fuerunt in perfectionibus naturalibus, eò excellentiora dona gratiæ virtutumque supernat. ac beatitudinis à Deo acceperint. Non eo sensu, ut maiori perfectio naturalis unius fuerit aliquo modo Deo causa motiva ad maiora illi dona supernat. conferenda: nam sicut nullum donum merè naturale est Deo motivum ad suam gratiam creaturæ conferendam, alioqui gratia non esset gratia, sed merces & retributio, ita nec perfectius donum naturale est Deo motivum ad maiorem gratiam eidem naturæ conferendam: sed hoc alio sensu, ut Deus ex merâ suâ liberalitate & sapientiâ voluerit maioribus gratiæ donis ornare, quos perfectioribus talentis naturæ condiderat: ita ut perfectior superioris angelis natura fuerit tantum Deo occasio, non causa vlla maiorem gratiam illi conferendi. 1. Ratio dub. est auctoritas August. 11. de civit. cap. 13. ubi docet, omnes æqualis felicitatis ab initio creatos esse. 2. Hæc proportionem supernat. donorum cum naturalibus non servat Deus cum hominibus: ergo nec servavit cum angelis. 3. Ex hæc sent. sequeretur iuxta sent eorum, qui docent, de facto omnes angelos esse diversæ speciei, non dari duos homines æqualis gloriæ: consequens constat esse falsum in parvulis, qui ex hac viâ decedunt cum solâ gratiâ baptismali, quam Deus æqualiter infundit omnibus, cùm nulla ex parte suscipientium sit diversitatis ratio. Sequela prob. iuxta communem Patrum sent. quæ fundatur in Paulo ad Ephes. 1. Homines assumuntur ad beatitudinem ad restaurandas ruinas malorum angel. iuxta illud Psal. 6. *Implebit ruinas.* Sed illi omnes fuissent in gloriâ inæquales; ergo & homines, qui in eorum locum succedunt.

Communis sent. Scholast. nullo discrepante, est, quò Angeli excellentioris fuerunt natura, eò præstantiora accepisse dona gratiæ & gloriæ: Magist. in 2. dist. 3. c. 2. S. Tho. 1. p. q. 62. ar. 6. Caiet. ibid. Bonau. in 2. dist. 9. ar. vn. q. 3. Albert. dist. ar. 10. Duran. dist. 9. q. 2. n. 6. Egid. q. 2. ar. 1. in resol. 3. dub. Richar. dist. 5. ai. 2. q. 3. Argent. q. vn. ar. 1. sine. Gabrie. q. 1. ar. 2. concl. 3. Molin. Bannez. Zumel 1. p. cis. Valen. ibid. pun. 3. Vasquez disp. 228. c. 2. Suarez

99. Ad vlt. nego. parias.

Maximè

99. Sensus quas.

99. Prima ratio dubit. est August. au. Hor. Secunda. Tertia.

His non obstantib.

98. Sent. affirmans, confirmator, vltior.

99. Potiss. fundamentum lib. 5.

19. Ad vlt. nego. parias.
50. Ad primam.
Rat. 10.
Ad confirm.
91. Ad secundam.
92. Ad tertiam.
93. Confir.
Occurrunt obiectiones.
94. Ad quartam.
Nota.

lib. 5. de ange. cap. 10. & 6. Fund. in Patribus, Dionys. qui lib. de cal. hierar. à cap. 6. singulas hierarchias, ordinemque angelorum discriminat non modò per dona naturalia, verùm etiam per gratuita. Vnde ca. 10. docet, Deum intimius perfectiusque se communicare supremis Spiritibus, eò quòd illi sint diuini fulgoris captores. *Basilius lib. de Spiritu. S. cap. 16.* Neque enim calorum virtutes suapte natura sancta sunt; nam si id esset: nulla re differrent à Spiritu sancto: sed iuxta portionem, qua se inuicem superant, à Spiritu habent sanctificationis mensuram. *Damas. lib. 2. de fide orthodox. cap. 3.* Per Verbum Dei creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, proque sua dignitatis & ordinis ratione illuminationem, & gratiam participant, circumscripti sunt. Ratio assignari non potest: præter diuinam voluntatem, cui placuit hunc modum cum angelis seruare, quem non seruauit cum hominibus. Congruentia quoad beatitudinem facilius est: nam beatitudo datur iuxta quantitatem meritorum; & quia quò angeli erant natura superiores, eò intensiorem gratiam virtutisque infusas acceperunt; & cum naturale sit angelis operari secundum totum posse suæ potentiae, siue naturalis siue supernat. cum nullum habeant impedimentum; sequitur, vt superiores in natura, intensiores habentes habitus supernat. intensiores elicuerint actus meritorios; inferiores verò, minùs intensos habentes habitus, remissiores elicuerint actus beatitudinis meritorios: proinde singuli beatitudinem consecuti sunt, proximè quidem iuxta proportionem principiorum supernat. remotè iuxta naturalium. Eadem ratio probat etiam de peccatà assignata malis: nam sicut se habent boni ad bonum; ita mali ad malum: & sicut illi totà virtute supernat. conuersi sunt in bonum; ita isti tota potentia & conatu naturæ conuersi sunt in malum. Quoad primam gratiæ virtutumque supernat. distributionem, quam Deus gratis fecit in angelis initio creationis, congruentia est: vbi nullum ex parte subiecti obstat impedimentum, aut incapacitas, ordo sapientissimæ distributionis videtur poscere, vt maiora dona superioribus, minora conferantur inferioribus: ex eo quòd superiores apti sunt perfectiores operationes elicere; & gratia perficit naturam; idèd præstantiora dona supernat. data sunt superioribus, vt iuxta suam naturam perfectiores operationes supernatu. cum illis elicerent. Ratio *S. Thom.* cum Deus angelos finaliter creauerit in ordine ad supernat. beatitud. hoc ipso, quòd alios aliis perfectiores condidit in naturà, ad altiorem videretur beatitudinis gradum ordinasse: *Vt si edificator lapides polit ad construendam domum; ex hoc ipso, quòd aliquos pulchrius & decentius aptat, videtur eos ad honoratiorem partem domus ordinare.* Præsertim cum in angelis nullum sit impedimentum, quòd illos possit retardare, præter intrinsecam libertatem; in homine sit etiam intrinsecum impedimentum sentientis appetitus à bono retardantis.

Hinc deduco, animam Christi intra suam speciem fuisse, quoad dona naturalia, omnium animarum rationalium conditam perfectissimam, vt potè ad supremam Capitis ac redemptoris dignitatem eleuatam; cui proximè successit anima eius Genitricis: licet de facto Deus talem modum non seruet cum omnibus; vt quò ad superiorem dignitatem spiritualem euecti sunt, eo potioribus certiam naturalibus exornentur donis, quippe qui *Infirmi mundi elegit, vt confundat fortia.* nam sicut vnioni hypostaticæ collata sunt maiora dona supernatu.

quàm omnibus angelis simul; ita ratione eiusdem debita erant omnia dona & perfectiones naturales, quæ possunt cuicumque puro homini communicari. Ceterùm dona supernat. in Christo longo interuallo superauerunt dona naturalia eiusdem; cum longè excellentiora fuerunt supernaturalia, quibus euectus est supra omnes Angelos, quàm naturalia, quibus licet superet quemcumque purum hominem, inferior tamen est quocumque angelo.

Ad 1. rationem dubit. *Augustinum* intellige. de æqualitate felicitatis secundum proportionem geometricam, non arithmeticam: quo pacto *Scotus* in 2. dist. 5. q. 1. §. *Ad inquir.* ait, angelos creatos esse vniiformes, hoc est, ab initio vel omnes in gratiâ, vel omnes in puris naturalibus, non exclusa ab eis propriâ diuersitate in naturalibus, & supernatu. Ad 2. neg. consequ. ratio fuit voluntas diuina, cui non placuit eundem modum seruare cum hominibus, quem seruauit cum Angelis: Congruentia desumitur ex diuerso modo operandi hominum, & Angelorum. nam cum homini, ob intrinsecum impedimentum sentientis appetitus à bono retardantis, connaturale non sit operari secundum totum posse principij operatiui; sit autem connaturale angelo, nullum habenti intrinsecum impedimentum à bono retardatiuum, potior ratio fuit, vt Deus accommodando se modo operandi Angelico, eò maiora dona supernat. contulerit angelis, quò superiores erant in natura. Propter 3. rationem *Paludanus* in 4. dist. 4. q. 1. putat, omnes homines futuros esse inæquales in beatitud. vt possint æquari angelis malis, in quorum sedes succedunt: ab hac tamen lege excipit Christum, & eius Matrem, qui cum n. sint supra omnes Angelos, in nullius sedem successerunt: coherenter docet, paruulos, qui ante rationis usum moriuntur, inæqualem gratiam Baptismi accipere, vt valeant angelis, qui futuri fuissent inæquales in gloria, succedere. Sed esto homines angelis in gloria succedant, vt interdum Patres indicant; nego ad hoc necessarium esse, vt illis succedant quoad eundem omninò gradum gloriæ, cum quo illi futuri fuissent; sed fat est, si illis succedant quoad gloriam simpliciter. Vnde omninò improbabile est, & temerè dictum, paruulos ante usum rationis cum Baptismo morientes, inæqualem gratiam accipere, vt valeant angelis in gloria inæqualibus succedere.

SECTIO IV.

An & quo pacto Angeli supernaturalem beatitudinem sibi, promeruerint.

CERTUM est contra aliquos, quos tacito nomine citat *Magist.* in 2. dist. 5. cap. vlt. Angelos, qui in acceptâ iustitiâ & sanctitate steterunt, beatitudinem supernat. condignis meritis sibi promeruisse: *August.* lib. de correp. & grat. cap. 10. in hoc pares facit angelos hominibus: *Diabolus & angeli eius, etsi beatiuerant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc, quòd eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate steterent, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tamquam premium ipsius permansionis acciperent. non igitur gratis, sed vt præmium suæ perseuerantiæ*

Basilius.

Damas. lib. 2. de fide orthodox. cap. 3.

100.

Congruentia quo ad beatitudinem.

101.

Quoad 1. gratisam.

Confir. à S. Thom.

102.

Corollarium probabile.

1. Cor. 1.

103.
Ad rationem dubit. resp.

104.
Ad secundam.

105.
Reiectur. Salub. existens omnes homines futuros inæquales in beatitud.

106.
Certum est Angelos bonos meruisse gloriam.

Fundam. rantia beatitudinem, acceperunt. Fundam. si visio intuitiva Dei, eiusque beatificus amor, in quibus intellectualis creaturae beatificum primum consistit, propter merita conferuntur hominibus eadem a fortiori non nisi propter merita conferuntur & angelis, qui ad tale primum merendum & maiora habuerunt auxilia, & pauciora, aut nulla impedimenta, & breuiorem certaminis viam, & naturam ad bonum propensiolem ac promptiolem. Nec defuit illis principium condigne merendi supernat. beatit. quae est gratia habitualis, quam omnes ab initio suae creationis ad hunc finem a Deo acceperunt. Quare sola controuersia est de modo, quo illi sint promeriti.

PRIMA sent. affirmat, sibi promeruisse per opera beatitudinem subsequente, seu obsequia futura prauiis in hominum ministerium ex obedientia Dei ab angelis exhibenda. Nam licet soli Angeli vltimi ordinis tertiae hierarchiae in hominum custodiam & ministerium destinantur, omnes tamen, etiam superiorum, hominum saluti cooperantur, instruendo & illuminando inferiores de rebus ad hominum salutem spectantibus, iuxta illud Heb. 1. Omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. Hanc docent. Magist. cit. Alifod. lib. 3. tract. 1. cap. 7. citatur ab Argen. Praepositus: probabilem cenent Albertus in 3. dist. 18. art. 4. Bonau. in 2. dist. 5. art. 3. q. 2. Maior q. 1. Rubio q. 2. & in 3. d. 18. q. 1. art. 2. Prob. 1. Magnum primum, qualis est gloria angelorum, magna requirit merita: sed non potuerunt angeli in tam breui spatio viae habere merita tanto premio commensa. Non repugnat, vt opera subsequente gratiam, condigne mereantur ipsam: ergo nec opera subsequente beatitudinem, ipsam 3. potest primum duratione praecedere meritum, tum quia gratia collata antiquis Patribus fuit primum meritorum Christi, quae tamen multo tempore praecessit in Patribus. Tum quia potest dari militi equus in praemium futurae dexteritatis: igitur poterit dari angelis beatitudo in praemium obsequiorum futurorum. 4. de facto ea obsequia, in hominum ministerium impensa, sunt condigne meritoria alicuius praemij apud Deum: non alterius, quam supernat. beatit. ergo potuit illis beatitudo conferri propter talia obsequia futura prauiis. Maior prob, haec liberè exhibentur ab angelis; proceduntque a persona Deo maxime grata propter gratiam consummatam. Ergo nihil illis deest ad meritum de condigno. 5.

Aug. ex August. lib. 4. de Genesi. ad litt. cap. docente, angelos prius habuisse cogitationem matutinam in Verbo, quam vespertinam creaturarum in proprio genere, at matutina est visio Dei, in qua suprema creaturae intellectualis felicitas consistit: ergo prius angeli habuerunt visionem Dei, quam illam promeruerint nam si primus actus, quem sancti habuerunt, fuit visio matutina in Verbo, nullum ante illam habuerunt actum, quo eandem sibi visionem promerentur. Ex alia parte in sent. Augusti. cit. Angeli acceperunt beatitudinem ex meritis: Ergo beatitudinem sibi promeruerunt ex operibus prauiis beatitudinem subsequente.

SECUNDA docet angelos beatitudinem sibi promeruisse per actus naturam tantum praecedentes beatitudinem: S. Thom. quodlib. 9. q. 4. art. 3. & in 2. dist. 5. q. 2. art. 2. Bonau. art. 3. q. 2. vbi docet, hanc fuisse suo tempore communem: Aegid. q. 2. art. 2. Richard. art. 2. q. 1. Mayro. in dist. 17. q. 1. concl. 3. Rubio. in 2. dist. 5. q. 2. vbi sub disunctione docet, meritum tempore, vel naturam praecessisse primum: Marfil.

in 2. qu. 4. art. 2. corol. 2. eamque probabilem putat Argen. ibid. art. 4. Fundam. non repugnat, meritum naturam tantum & causalitate praecedere primum; ergo ita de facto in angelis: non enim egent tempore, aut pluralitate actuum ad suam naturalem perfectionem consequendam, sed vnico actu & instanti totam suam naturalem perfectionem assequi possunt: sed gratia perficit naturam iuxta conditionem ipsius naturae. Anteced. ostendo, 1. Christus primo instanti suae conceptionis habuit beatitudinem, eamque sibi vel promeruit, vel certe promereri potuit: cum non sit maior ratio, cur eo instanti pro aliis promereri potuerit, & non pro se. 2. in nobis simul est contritio vt dispositio ad gratiam, & gratia vt primum contritionis, simul est actus meritorius augmenti gratiae, & ipsum augmentum gratiae. Confirm. contritio eodem instanti, quo informatur gratia, de condigno mereretur gloriam. Quid igitur repugnat, vt eodem instanti simul conferatur gloria? & tunc esset meritum & primum simul. Prob. 2. a paritate demeriti. Nam sicut demeritum malorum Angelorum fuit simul duratione cum poena ipsa priuationis gloriae: ita meritum bonorum fuit simul cum premio beatitudinis. Tertia opinatur, meritum inchoatum & in fieri duratione praecessisse beatitudinis, primum in angelis: meritum vero consummatum & in facto esse simul duratione fuisse cum beatitudinis premio: Caiet. 1. p. q. 63. art. 6. §. Ad 1. vbi distinguit meritum in Angelis, in inchoatum seu viae, quod inceperunt in ipso 1. instanti creationis: & consummatum seu in termino, quod iidem 2. instanti consummarunt. Primum docet, duratione praecessisse primum; 2. simul duratione fuisse cum premio, naturam tantum illud antecedens. Quarta hoc tempore ferè communis asserit, Angelos beatitudinem meruisse actibus non tantum natura, verum etiam duratione beatitudinem praecedentibus. S. Tho. 1. p. q. 62. art. 4. Scot. in 2. dist. 5. q. 1. §. Ideo tenetur. Et §. Ad inquirendum, versu 2. propos. Duran. in 2. dist. 3. q. 3. Herua. q. 2. art. 2. Capreo. q. viii. art. 1. fine 2. concl. Maior q. 2. Gabriel q. vii. art. 2. Ferrar. 3. con. Gen. cap. 1. 10. §. Haec dicta sint, Banno. Zumel. Molina in cit. loc. Vasquez disp. 229 cap. 10. Arius. disp. 176. Granad. tract. 12. disp. 3. Suarez. lib. 6. de angel. cap. 1. & c.

DICO 1. Etsi impossibile non sit, improbabile tamen est, angelos supernaturalem beatitudinem a principio habuisse propter ipsorum futura opera in statu beatitudinis exercenda. Prior pars prob. vel 1. impossibilitas esset ex eo, quia beatitudo esset principium merendi respectu operum in statu beatitudinis exhibendorum: ac proinde eadem beatitudo esset simul principium meriti & effectus eiusdem: quod implicat. Vel 2. ex eo, quia omnia opera in statu beatitudinis facta, essent necessaria, vt potè ab amore beatifico necessario imperata. Vel 3. quia ad actum meritorium requiritur fides, quae cum visione beatifica pugnat. Non primum: nam principium merendi in tali statu non necessario foret beatitudo, quae in visione Dei & amore beatifico consistit, sed gratia habitualis, a qua opera, in eo statu facta, condignum apud Deum valorem fortirentur. Sicut opera a Christo exhibita non accipiebant condignitatem valoris ab ipsius beatifica visione & amore, sed a persona operante, quia non minus gratia habitualis in statu beatitudinis, quam in statu viae est perfectissima forma supernat. constituens subiectum amicum, & filium adoptiuum Dei; atque adeo principium sufficienter dignificatiuum omnium supernat. operationum. Non 2.

Fundam. sent.

Pr. ant. 2.

Confirm.

Prob. 2. a paritate demeriti.

110. Tertius modus.

111. Quartus communis.

112. Probabile est Angelos supernaturalem beat. a principio habuisse ob merita futura in statu gloriae, quauis non sit impossibile.

rum quia alioqui nulla opera Christi fuissent meritoria, cum omnia facta sint in statu beatitudinis, tum quia, ut opera sint meritoria, satis est, ut sint libera tantum quoad circumstantias, esto sint necessaria quoad substantiam: obsequia angelorum ex obedientia Dei in hominum salutem & utilitatem in statu beati. exhibita possunt esse libera quoad aliquam circumstantiam finis, aut motui à Deo non præceptam; sicut potuerunt opera Christi præcepta, pro nobis meritoria apud Patrem. Vnde licet hæc obsequia quoad substantiam necessariò impendantur ab amore beatifico, quoad aliquas tamen circumstantias & motiva non præcepta, de factolibere exhibentur, nec ad meritum necessaria est libertas peccandi, ut patet in Christo. Nec 3. nam ad actum meritorum non necessariò requiritur fides, ut etiam patet in Christo.

144. *Fund. unic.* Improbabilitas poster. partis demonstratur: temerè contra communem Patrum auctoritatem inducitur nouus modus merendi gloriam in angelis diuersus ab eo, quem Deus seruat cum hominibus, qui est per actus fidei, spei, & charitatis, duratione præcedentes præmium beatitudinis. Qui modus maximè fundatur in naturâ meriti & premij: nam de ratione merentis est, esse in viâ ad præmium, ad quod propriis actibus tendat: de ratione premij, esse vitimum terminum & fructum præcedentium laborum. *Confirm. 1.* meritum connaturaliter postulat exerceri à personâ iuxta conditionem personæ: sed persona angelica est suâ naturâ peccabilis: ergo connaturaliter postulat ab eâ exerceri cum libertate ad peccandum, quâ libertate caret angelus in statu beatitudinis. *2.* ita se habuerunt angeli ad merendum sibi, sicut se habuit Christus ad merendum aliis: sed Christus in statu immortalitatis & gloriæ corporis, qui responderet statui gloriæ angelorum, non amplius meruit aliis: ergo nec angeli in statu gloriæ meruerunt sibi. Nonnulli improbabilitatem arguunt ex eo, quod sequeretur, Deum non æquam legem seruasse cum bonis, ac cum malis angelis in gloriæ distributione: siquidem non minùs eam meruissent mali per bona opera subsequentia, si ipsis ante merita collata fuisset, quàm boni. Sed contra: idèd in sent. *Magi.* ut ex *cit. dist.* constat, non est ante merita collata gloria malis, quia mali apposuerunt peccatum; quod si non apposuissent, non minùs quàm boni gloriam ante merita accepissent.

116. *Non implicat simpliciter Angelos promeruisse supernaturalem beatitudinem prius natura solâ implicat tamen connaturaliter.* Dico 2. Non implicat simpliciter, angelos condignis meritis, naturâ tantum præcedentibus, supernaturalem beatitudinem sibi promeruisse; implicat iuxta legem à Deo statutam; iuxta quam necessarius est actus fidei infusæ, quo cognoscatur Deus ut auctor bonorum, supernat. iuxta illud *Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est & inquirentibus se remunerator sit.* Implicat autem eum visione intuitiuâ Dei simul eodem instanti durationis stare posse actum fidei de eodem Deo, ut *4. to. cum S. Thom. 2. 2. quest. 1. art. 4. & 5.* at si debuit eodem instanti durationis simul esse meritum & præmium supernaturalis beatitudinis. debuerunt eodem instanti simul esse actus fidei Dei auctoris supernat. ut initium meriti, & visio intuitiuâ eiusdem. Dices. Potuisset actus fidei instanti visionis Dei in angelo cessare, & tantum perseverare actus spei, & dilectionis Dei ex notitiâ fidei originatus. Sed contra: implicat, actum voluntatis perseverare, non perseverante notitiâ, à quâ talis actus originatur: cum nõ minùs in conservari, quàm in fieri, actus voluntatis pendeat ab actu intelle-

ctus, à quo originatur: cum nequeat actus voluntatis conservari, nisi præsentè obiecto, cuius est actualis volitio, aut nolitio. Nequit autem obiectum conservari actu præsentè voluntati, nisi per actum intellectus, cuius tantum est obiectum voluntati præsentare.

Prioris fundam. potuerunt angeli habituali instituta iam sanctificati, per actum dilectionis Dei auctoris supernat. originatum notitiâ supernat. Dei, non quidem obscurâ fidei, sed evidenti abstractiuâ, prius naturâ elicitum, condignè mereri supernaturalem beatitudinem eodem instanti durationis sibi conferendam. Vel certè potuerunt per actum fidei obiecti supernat. cuius intuitiuam notitiâ in Verbo non accepissent cum visione Dei, nam tunc non sequeretur, simul fore actum fidei & visionis in Verbo de eodem obiecto. Dices. Visio intuitiuâ Dei, & amor beatificus eodem instanti durationis existens, necessariò impelleret voluntatem ad actum meritorium: ergo non esset talis actus liber; & consequenter meritorius. Resp. neg. antec. nam ut visio & amor beatificus impellant voluntatem ad actum meritorium, debent ut causâ natura præcedere actum meritorium: cum igitur illi non præcederent per modum causæ, sed potiùs ut effectus subsequerentur posterius natura actum meritorium, non possent ad illum voluntatem impellere. Ex dictis manifestè apparet improbabilitas secundæ sentent. quæ meritum angelorum respectu supernaturalis beatitudinis non explicat iuxta legem de promerendâ gloriâ creaturæ rationali latam, per actus à fide supernat. originatos: siquidem cum talibus actibus implicat visio beata, in qua beatitudo supernat. principaliter consistit. Hoc argum. maximè urget *Thomistas*, qui cum *S. Thom. 2. 2. quest. 1. art. 4. & 5.* vniuersaliter docent, nullum actum fidei stare posse cum actu scientiæ de eodem obiecto. Vnde meritò *S. Doctor* hanc sententiam in *2. sent. docuerat*, retractat in *summa*: cum nequeat cum ipsis *cit.* doctrinâ coherere.

Dico 3. Implicat, meritum consummatum Angelorum naturâ tantum præcessisse supernaturalis beatitudinis præmium, contra 3. sentent. *Caiet.* Fundam. idem ac 2. partis præced. assert. Nam si meritum in 1. instanti inchoatum consummari debet in 2. necessariò debet in eo perseverare, ut ipsa libera perseverantia consummetur. Igitur si in eo instanti simul infundatur visio beatifica, simul erunt actus fidei diuinæ, à quo pendent angelorum meritum, & visio intuitiuâ eiusdem Dei contra *Caiet.* qui *2. 2. loc. cit. & 1. 2. qu. 67. art. 5.* negat, fidem stare posse cum quacumque scientiâ.

Dico 4. Angeli condignis actibus non casualitate tantum, sed duratione etiam præcedentibus, supernaturalem beatitudinem sibi promeruerunt. Fundam. hic modus est omnium connaturalissimus; nam vltimum præmium est quies & terminus, in quo sistit operatio merentis, & in quo fruitor præcedentium laborum fructu: Vnde hoc modo, ut omnium connaturalissimo utitur Deus cum hominibus. *Confirm.* de ratione merentis ut sic, est ut sit in viâ & actuali tendentiâ ad præmium: ergo non debet præposterè illud ante, vel cum merito accipere.

Ad 1. primæ, neg. maior; nam quod homo acquiritur multitudine actuum, angelus consequitur intensiōne actus. Potuit igitur angelus vnicō actu intensissimo plus gloriæ promereri, quàm multis remissis possit homo: præsertim cum probabile sit, maiorem gratiam habitualem, & consequenter actual-

118. *Fund. prior. offer.*119. *Obiecto.*120. *Solutio.*120. *Quid de 3. sent.*121. *Implicat meritum consummatum Angelorum natura tantum præcessisse beatitudinem.*122. *Hæc sent. omnium probabiliissima sequitur ex refulentis reliquiis.*123. *Ad primam sententiam argum. resp.*

lem habituali proportionatam, accepisse, angelos in principio suæ creationis, quàm non modo accipiunt paruuli in baptismo, sed quàm multi sancti viri post diuturna merita sibi compararunt. Et quia angeli operantur secundùm totum posse gratiæ, potuit vnus actus angeli plus gratiæ, & gloriæ mereri, quàm multi hominis actus. Ad 2. primò nego anteced. cum. n. gratia sit principium meriti, repugnat simul esse effectum eiusdem 2. neg. consequ. quia gratia non est vltimum præmium. Solùm autem de ratione vltimi præmij est, non posse esse simul duratione cum merito. Nam de ratione vltimi præmij est, extrahere merentem à statu viæ, quæ de lege ordinata ad merendum requiritur.

Ad 3. Dist. antec. de præmio vltimo, nego; de non vltimo, concedo: beatitudo autem est vltimum præmium intellectualis creaturæ. Ad 1. prob. disparitas 1. meritum est in vno sc. Christo; præmium in alio sc. in antiquis Patribus: at cõtrouersia est de eodem supposito, in quo præmium duratione præcedat meritum: nam præcipua diffc. est, quòd prius quis præmium accipiat, quàm meritum exhibeat. 2. præmium, quod duratione antecessit in Patribus, non fuit vltimum gloriæ, quod dilatum fuit vsque ad meritum Christi actu exhibitum, propriaque morte consummatum, sed inchoatum gratiæ. quamuis etiam vltimum præmium gloriæ antecedere potuerit merita Christi; vt de præmio angel. suo loco. 3. meritum Christi, vt potest infiniti valoris, suà naturà dignum fuit, vt acceptaretur pro omnibus hominibus quouis tempore, & loco existentibus. Ad 4. neg. consequ. nam equus datus militi in præmium futuræ dexteritatis, non est vltimum, qualis est beatitudo. Ad 4. minor de præmio accidentali, concedenda; neganda de essentiali. Ad prob. maioris; huiusmodi obsequiis angelorum, ad præmium essentiali beatitudinis promerendum, deest status viæ, quæ est conditio ex voluntate præmiantis ad merendum necessariò requisita. Confirm. 1. alioqui angeli per huiusmodi obsequia, tot annis hominibus impensa, ingentem gloriæ cumulum sibi comparassent, quem vix B. Virgo suis meritis superasset: de reliquis hominibus nulla foret dubitatio, quin omnes essent inferiores angelis: cum tamen ex multorum Patrum senten. multi homines excedant multos angelos in gloriæ magnitudine. 2. dæmones operibus malis continud patratris non augent sibi poenam essentiali, sed tantum accidentalem: ergo nec angeli operibus bonis augent sibi præmium essentiali. Ratio vtriusque: deest conditio viæ ad merendum, & demerendum præmium, vel poenam essentiali requiritur. Ad 5. argum. vt supra; cum Augustin. docet, angelos prius vidisse res in Verbo, quàm in proprio genere, rò Prius, non intelligi de prioritate simpliciter; alioqui omnes tam boni, quàm mali creati fuissent cum visione beatâ creaturarum in Verbo; nam, vt eod. constat, in principio omnes creati sunt æqualis lælicitatis: sed intelligi de prioritate in ingressu beatitudinis.

Ad fundam. secundæ, neg. consequent. nam licet non repugnet simpliciter, meritum & præmium beatitudinis esse simul; repugnat tamen iuxta legem de facto à Deo sancitam de beatitudine promerendâ per actus à fide originatos. Nec est par ratio de perfectione naturali & supernat. naturalis. n. cum sit à determinato principio, est finita & determinata, quam potest angelus determinato actu in instanti consequi; quia potest determinato actu in instanti operari secundùm totum posse suæ potentie naturalis, atque ad eò actu attingere

vtimam perfectionem suæ naturæ proportionatam. At perfectio & beatitudo supernat. cum sit à principio infinito, non habet certum limitem, sed semper potest perfectior à creaturâ mereri, iuxta maiorem dispositionem ad illam: quæ dispositio semper potest esse perfectior ex perfectioribus principijs supernatur. à quibus illa principaliter producit. 2. potest actio, & tendentia principij naturalis ad propriam perfectionem naturalem esse simul cum termino vltimo suæ perfectionis: non potest actio & tendentia principij supernat. ad perfectionem supernat. esse simul cum vltimo termino perfectionis supernat. nam tendentia ad perfectionem supernat. sunt actus virtutum dependentes à fide supernat. quæ nequit esse cum vltimo termino perfectionis supernat. quæ est visio, & amor beatificus. Ad 1. probat. anteced. nego de facto Christum essentiali beatit. animæ sibi promeruisse; vt expressè docet S. Th. 3. p. qu. 19. art. 3. Nec eadem ratio de alijs: nam ex eo quòd Christus primo instanti suæ conceptionis meruerit alijs gloriâ, non sequitur, quòd in eodem supposito sit gloria & meritum simul, quæ est potissima ratio, cur angeli non meruerint sibi gloriâ per actus, naturâ tantum & causalitate præcedentes: sed tantum sequitur, quòd in vno sit gloria, in alio meritum. Ad 2. prob. non cum quolibet præmio pugnat meritum, sed cum præmio dumtaxat vltimæ beatit. quæ extrahit creaturam à statu viæ ad merendum requisitæ; nec non pugnat cum merito fidei infusæ. Ad confirm. actus fidei, quem requirit contritio, non pugnat cum merito, & iure ad gloriâ, pugnat cum possessione gloriæ. Ad 2. argum. neg. consequ. nam nihil habet demeritum, quod naturâ suâ pugnet cum poenâ: Est .n. demeritum peccatum, quod non solum non pugnat cum poenâ priuationis gloriæ, sed nequit stare cum iure, nedum cum gloriâ. Contrâ verò meritum gloriæ suâ naturâ pugnat cum gloriâ; quia meritum includit notitiâ obscuram fidei Dei auctoris supernat. gloria intuitiuam visionem eiusdem.

SECTIO VII.

De numero & serie instantium Angelicorum, aliisque difficultatibus ex iis.

EX præced. sect. colligitur, totum negotium bonorum angelorum tribus fuisse instantibus peractum: Primo creationis naturæ, & gratiæ: 2. meriti: 3. glorificationis. Primum fuit formaliter & virtualiter indiuisibile, in quod angeli nihil meruerunt, sed tantum acceperunt merendi principia, quæ fuerunt habitus supernat. infusi, quibus constituti sunt apti ad merendum: solumque elicuerunt naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ, quam tam boni, quàm mali semper retinuerunt; cum sit actus necessarius, & rectus rectitudine tantum naturali. Atque hoc instans dici potest instans perfectæ constitutionis naturæ angelicæ: nam in hoc fuerunt omnes perfectè constituti ad operandum, tam naturaliter per principia debita naturæ, quàm supernaturaliter per dona debita naturæ. Quod instans cum Scoto in 2. dist. 5. qu. 1. §. Ad inquir. dici etiam potest instans uniformitatis quia in hoc omnes creati sunt geometricè vniformes, tam quoad dona naturalia, quàm gratuita & supernat. Secundum fuit meriti. Quod rursus in duo

114. Ratio discrimini.

115. Ad 1. Multiplex disparitas.

126. Ad 4.

Conf. 1.

127. Ad 5. Explicatur Augustinus.

128. Ad fundam. secundæ.

Disparitas duplex.

Disparitas. 2.

127. Ad 1. pr. ant.

130. Ad secundam patet disparitas.

131. Ad 2. ratio discriminis.

132. Totum negotium bonorum Angelorum tribus instantibus peractum. Primum indiuisibile etiam virtualiter.

diuiditur instantia, 1. inchoationis 2. consummationis meriti. Et quidem prius instans inchoationis meriti, si sumatur secundum omnes conditiones, quas ad meritum requisitas includebat, fuit virtualiter diuisibile. Nam hoc instans continebat mysteria fidei, proposita ab vno angelo, supra omnes diuinam ordinatione constituto, reliquis omnibus ex Dei auctoritate credenda: item examen rationum & motiuorum, cum quibus illa proponebantur, vt à Deo attestata: demum productionem multorum actuum supernat. fidei, spei, charitatis, reliquarumque virtutum, quos, fidei mysterijs acceptatis, angeli elicuerunt. Quæ omnia moraliter non potuerunt vnico instanti formaliter, & virtualiter indiuisibili perfici. Ad minimum. n. in vno debuerunt rationes & motiua credibilitatis examinare, vt prudenter constanterque illa crederent, vt à Deo reuelata: in alio elicere actum imperij volendi credere assensum credendi, reliquosque actus virtutum supernat. Qui omnes actus licet potuerint eodem instanti durationis ab angelo elici, diuersa tamen postulabant instantia naturæ, prout vnus causalitate præsupponebatur ad alium. Instans verò continuationis, seu consummationis meriti, fuit virtualiter diuisibile, quia durauit toto tempore viæ; vt ex prælio, quod inter bonos & malos intercessit, colligitur; nec nõ ex merito angelorũ, quod tanto præmio responderet, debuit continuatione alicuius diuisibilis, & determinatæ moræ augeri. Quanta fuerit hæc mora, sciri non potest: Certum est, illam tempore primi parentis in terrestri paradiso existentis fuisse completam, vt constat ex tentatione malorum angel. Ceterum nonnulli putant, hanc moram viæ angel. fuisse vnus diei artificialis: quod indicat *Hugo de S. Victore lib. 1. c. 10. ex Aug. lib. 11. de Ciuit. c. 9.* vbi non solum docet, primam die creatam esse lucem, nomine cuius intelligit angelos, sed eadem die lucem diuisam esse à tenebris, hoc est angelos bonos, per lucem significatos, à malis, qui nomine tenebrarum exprimitur.

Tertium fuit instans glorificationis, in quo sancti suam beatitudinem inchoarunt per visionem Dei, & amorem beatificum. Hoc autem non tam est instans, quam quædam participata æternitas, quæ beatitudo supernat. mensuratur; eadem quippe indiuisibili mensurâ, quæ cœpit, duratura est per totam æternitatem. Et quia duratio proportionatur esse supernaturalis beatit. est quædam participatio diuinæ ita & eius duratio est quædam participatio æternitatis diuinæ, quæ ipsius increata beatitudo durat. Hic numerus & series instantium prob. ex dictis præced. sect. 50. Angelos iuxta statutam legem, moraliter non potuisse, primo instanti creationis naturæ & gratiæ, per actus fidei, spei, & charitatis meritum beatit. inchoare: hoc posito, secundum instans meriti, necessariò diuidendum est in instans, inchoationis, & continuationis seu consummationis, ita quotquot negant, angelos in 1. instanti meruisse: at qui docent, angelos in 1. instanti meritum inchoasse: vel non addunt, nisi secundum instans consummationis meriti & glorificationis simul, vt *Calet.* vel glorificationis tantum, vt *Ferrari.* qui docet, omnes in 1. instanti meruisse, & potuisse non mereri, non positivè apponendo peccatum, sed negativè non ponendo meritum: in 2. bonos fuisse glorificatos, malos damnatos. In quo instanti omnes demereri, & peccare poterant: Quia non repugnat, inquit, quod Angelus in termino viæ per peccatum gratia priuetur, & simul in malo confirmetur. Non autem poterant mereri, quia repugnat, meritum & premium in eodem instanti simul. Vel si addunt 2. instans meriti distinctum ab instanti glorificationis, vt reliqui, il-

lud non est duplex, inchoationis sc. & continuationis seu consummationis; sed vnicum tantum continuationis. Ceterum hæc *Ferrari.* sent. refutata est ex dictis: eò quod pura creatura debet in eadem duratione, in qua meretur, posse peccare, non in sensu composito, sed diuiso. In sent. autem *Ferrari.* eo instanti, quo angelus potuit mereri, non potuit ne quidem in sensu diuiso peccare: & è contrâ, id quo potuit peccare, non potuit mereri. Tandem qui affirmant, angelos beatitudinem habuisse vel ante merita, vel cum meritis, duo tantum assignant instantia, vnum creationis, alterum glorificationis. *Leg. Scotus in 2. dist. 5. qu. 1. §. Ad inquir.*

Paulò aliter est de instantibus, in quibus completa est via malorum angel. Nam 2. instans demeriti malorum, non diuiditur in duo instantia inchoationis, & continuationis demeriti, sed est vnum & idem, in quo & angelus peccauit, & simul in peccato obfirmatus est: quia in hoc instanti postquam peccauit, non habuit amplius potestatem resurgendi: & consequenter non potest illud diuidi in duo, in quo incepit demeritum, & aliud, in quo liberè illud continuauit, cum potestate non continuandi, ab illo. Boni autem post inceptum meritum, habuerunt libertatem illud non continuandi, vsque ad instans glorificationis exclusiue. sc. potestas à peccato resurgendi in statu naturæ ad gloriam eleuatæ pendet ab auxilio diuinæ gratiæ, quod statim fuit illi post peccatum denegatum: Potestas non continuandi meritum in bonis, pendebat à solo libero arbitrio: sicut & potestas illud continuandi ab auxilio gratiæ: neutrum autem fuit à sanctis Angelis post inceptum meritum sublatum, sed potius confirmatum. Præterea secundum instans peccati malorum fuit simul cum instanti pœnæ priuationis gloriæ, licet non fuerit cum instanti pœnæ ignis & localis detractionis ad inferos, quam pœnam pati ceperunt post consummatam viam. Contrâ verò instans consummationis meriti in bonis non fuit simul cum instanti præmij, quia repugnat meritum cum vltimo præmio simul: non repugnat autem demeritum cum pœnâ etiam vltimâ. Dices. Hoc modo non assignatur æqualis via bonis, ac malis: quia boni post inceptum meritum adhuc poterant demereri vsque ad instans glorificationis: mali autem post inceptum demeritum non amplius poterant mereri. Non inficior eandem viam diuerso modo fuisse præscriptam bonis in ordine ad meritum, quæ durauit vsque ad beatificationem, & malis in ordine ad demeritum, quæ statim fuit absoluta. Ratio 1. meritum non potuit simul esse cum præmio: debuit igitur duratione aliquâ illud præcedere: demeritum esse potuit cum pœnâ. 3. vt boni occasionem haberent augendi meritum, gloriæque maiorem sibi comparandi. Propter quam causam mali simul manserunt cum bonis vsque ad terminum viæ ad exercitium virtutis. 3. hic modus est conformis naturæ angelicæ, quæ quia quod semel eligit; non facile dimittit, debuit post semel commissum peccatum, non amplius habere potestatem ab illo resurgendi. At eadem, inquit, est ratio de bonis: ergo etiam boni statim post meritum, debuerunt non habere potestatem amplius demerendi: nam etiam boni non facile dimittunt, quod deliberatè eligunt. Verum concedo in hoc esse eandem rationem: ac potestas peccandi simpliciter non aufertur, nisi vel per beatitudinem ipsam, vel per subtractionem concursus ad malum. Prima non potuit statim simul esse cum merito. 2. est contra libertatem debitam creaturæ. Potestas verò merendi statim post inchoatum peccatum auferri potuit per subtractionem auxilij super-

instans, meriti, diuiditur in duo inchoationis & consummationis: hoc diuisibile virtualiter.

Quamdiu durauerit alterum instans Angelicum.

134. Tertium instans glorificationis.

135. Prob. hic numerus.

Eadem series admittitur ab his.

116. De instantibus malorum Angelorum aliter interpretandum.

137. Obiectio.

Solutio.

In angelis malis illa via statim fuit consummata post peccatum.

137. Dices.

Resp.

supernat. indebiti. Ex his deducitur, angelos malos numquam beatitudine meruisse, ut nec bonos demeruisse: nam nec mali facile a malo, quod deliberatè semel eligunt, se auerunt: nec boni facile bonum, in quod liberè se conuertunt, dimittunt. Atque hinc magis apparet probabilitas opin. scilicet. 4. Angelos non accepisse ab initio suæ creationis gratiam habitualem per propriam conuersionem in Deum, ut per proprium meritum de congruo: alioquin difficile ab eâ se auerterent, cum tamen omnes mali per aduers. ab eâ se auerterunt. Confirmat. per eod. dem, idèò angeli, qui post primum instans vel suum meritum confirmantur, vel demeritum primò inceptum, numquam ab illo cessant, quia difficile dimittunt, quod semel deliberatè eligunt. At non minùs deliberatè omnes per aduers. in instanti elegerunt conuersione in Deum, quâ in 2. vel confirmationem eiusdem, vel primam productione peccati ex dictis variè emergunt difficultates.

PRIMA. Quot actibus & boni præmium, & mali pœnam meruerint? Thomistæ cum Doctore S. 1. 2a qu. 62. art. 5. affirmant vnicò actu & bonos præmium, & malos pœnam sibi meruisse quia, gratia accommodatur naturæ: sed angelus per vnicum actum acquirit suam perfectionem naturalem, quia acquirit illam sine discursu; ergo etiam supernaturalem. Eadem ratio proportionaliter probat de angelis malis, quod debuerint vno actu consequi pœnam. Scotistæ cum Scoto in 2. dist. 5. qua. 2. art. 3. docent, multis actibus tam bonos præmium, quàm malos pœnam meruisse. Quæ sent. probabilior est, nam & boni occasione malorum, ad inobedientiam & separationem capitis incitantium, multos exercuerunt actus bonos: & mali extimulati à sociis, ad rebellionem prouocantibus, multos elicerunt actus malos. Ad S. Tho. nega. conseq. nam finis supernat. non tantum acquiritur obseruantia legis naturalis, sed etiam supernat. cum plenâ & perfectâ victoriâ omnium tentationum, quæ contra vtramque legem occurrere possunt. Ad quam perfectam obseruantiam vtriusque legis nõ sufficit vnus tantum actus.

SECUNDA. Quales fuerint actus, quibus boni præmium meruerunt? Respo. fuisse 1. actus fidei, quibus crediderunt in Deum vnum essentia, & Trinum in personis; nec non vt Auctorem, largitoremque omnium bonorum tam naturalium, quàm supernatur. Remuneratorem quoque supernaturalis beatit. Nam illud Hebr. 11. Sine fide impossibile est placere Deo. & Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit; comprehendit etiam angelos, cum fundetur in iure naturali, quo vnusquisque suum Auctorem benefactoremque cognoscere debet, vt ei & gratias pro acceptis beneficiis agere, & debita obsequia pro viribus præstare valeat. Item in Christum futurum vt hominum & angelorum caput, dependenter à quo omnia bona supernat. angeli acceperunt. 2. spei, supernaturalem beatit. cum auxilio Dei expectantes: 3. charitatis, religionis, & obedientiæ erga Deum, illum diligendo vt finem vltimum; adorando vt principium primum omnium naturalium &, supernat. bonorum; eique obediendo vt supremo legislatori: 4. charitatis, misericordiæ, & obedientiæ erga alios angelos. illos à rebellibus tutando, ab imminente periculo liberando, supremo angelo obediendo, malis compatiendo: nec non actus temperantiæ erga seipso eliciendo, temperando naturalem appetitum propriæ excellentiæ. Dices. Si angeli in exordio suæ creationis de Verbo incarnando fidem acceperunt, numquam demones de Verbo incarnato dubitassent, quia retinuisent species de proposito mysterij

manifestatione ipsis ab initio promulgati Resp. neg. sequel. nam licet initio suæ creationis de Verbo incarnando fidem acceperint, eam tamen non acceperunt cum omnibus circumstantiis, cum quibus executioni mandata est, nec solum mali, sed etiam boni multas circumstantias post executionem de incarnatione didicerunt, quas antea ignorabant, vt ex illo Ephes. 3. Vt innotescat Principibus & Potestatibus in caelestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum præuisionem seculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro; colligunt Hierony. & alij Patres. Et secundum hoc, inquit Ansel. in cognitione huius sapientia etiam Angelici spiritus per Ecclesiam profecerunt quia dum eam Christus vel per se, vel per Apostolos instrueret, plurima secreta didicerunt Angeli, que ignorabant: qui supra docuerat, incarnatam sapientiam, quoad substantiam, notâ fuisse angelis ab initio creationis.

TERTIA. An aliquod maius donum gratiæ habuerint Angeli boni in via, quod non habuerunt mali? Resp. affir. nam boni habuerunt donum gratiæ efficacis, quod non habuerunt mali. Quod donum etsi physicè non differat ab auxilio gratiæ sufficientis, moraliter tamen & in ratione doni multum differt; cum vnus habeat infallibiliter effectum, quem non habet aliud. Præterea boni habuerunt auxilia supern. per modum actualis conuersionis in actus, quoad substantiam supernaturales; quæ defectu propriæ dispositionis, ac cooperationis non habuerunt mali. Quarta difficu. de angelis bonis fieri posset, quænam in ingressu beatitud. nouerint in Verbo, & num in eâ cognitione profecerint. Sed hæc communis est omnibus beatis, de qua to. 1. disp. 9. sect. 23.

QUARTA. An omnes angeli mali statim post primum instans simul peccarint? Respon. neg. nam cum multi, ex ipsis peccarint ab aliis persuasi & seducti, supponebant suadentes prius peccasse, at qui ab aliis stimulati peccarunt, non potuerunt statim post 1. instans peccare, sed aliqua debuit intercedere mora, in quâ aliqui prius peccarent, quàm alios ad peccandum incitarent. In quâ morâ, qui ab aliis persuasi deliquerunt, fuerunt in quodam interstitio delibitationis inter bonum & malum, donec omnibus perpensis deliberatâ voluntate ad malum se conuerterunt, alij diutius, alij breuius, iuxta quod magis, aut minùs stimulati fuerunt.

QUINTA: An angeli mali post commissum peccatum habuerint paratum auxilium pœnitendi? Affirmant. Scotus in 2. dist. 6. q. 2. qu. vn. art. 2. con. 1. Mayro dist 4 qu. 1. Suarez lib. 8. de ange. cap. 1. & Salmeron apud ipsum. funda. quamdiu angelus, vel homo est in via, habere debet potestatem perueniendi ad terminum beatit. sed angelus malus toto illo tempore, quod inter inchoatum peccatum, & detrusione ad inferos intercessit, fuit in viâ; igitur habere debuit potestatem perueniendi ad terminum beatit. quam habere non potuisset, nisi paratum sibi ad pœnitendum auxilium habuisset. Maior prob. alioquin toto intermedio tempore angeli mali fuissent extra viâ. Consi. ad ipsum auct. Cyrilli Hiero. Catech. 2. vbi docet multa fuisse angelis à Deo condonata ac indulta. Negant. Bonau. in 2. d. 11. art. 1. qu. 2. ad 2. Egid. in 2. dist 4. qu. 1. art. 1. ad 2. Molina 1. p. qu. 63 art. 6. Zambel ibid bu. 2 prop. 1. siue. Quæ sent. probabilior est, eamque docent Damasc. lib. 2. fidei c. 4. Quod, inquit. hominibus mors est, angelus lapsus existit: post lapsum praelusa iam est illi omnis respiciendi facultas: de quibus præced. ca. dixerat, eos non esse pœnitentiæ capaces. Idè affirmant Nysenus lib. 1. philos. cap. 3. & Fulgent. de fide ad Petrum c. 3: ante med. cuius sunt hæc: Et de Angelis quidè hoc disposuit & impleuit, nempe Deus vt si quis eorum bonitatem voluerit

139. Sicut angeli mali beatitudinem non meruerunt, ita non mala meriti sunt.

Consi.

Difficultas 1. 140.

141. Scitissa probabilior.

142. neg.

Difficultas 2. 141. Actus fidei.

Actus spei, charitatis, virtutum moralium erga Deum: misericordie & obedientie erga alios.

144.

Difficultas 3. 145. Respondetur affirmatiue.

Difficultas 4. 146. Resp. neg.

Difficultas 5. 147. Affirmatiue.

Consi. 148. Negant verum.

luntatis perderet, numquam eā diuino munere recuperaret. Et ne videtur solum negare factum, nō potentiam pœnitendi, sic infra: *Noque diabolus, nec aliquis angelus eius bonam potuit, aut poterit resumere voluntatem.* Idem passim Patres, qui peccatum angelorum appellant, lapsum irremediabilem: *Bernar. in cant. serm. 22.* Fundamen. si angeli rebelles habuissent auxilium ad resurgendum paratum, fuisset Christus verus eorum Redemptor: at fuit tantum glorificator, vt communis *Patrum & Scholast.* sent. docet; non igitur habuerunt auxilium ad resurgendum paratum. Sequela probat. tale auxilium fuisset illis paratum ex meritis Christi futuris in pretium redemptionis ipsorum à captiuitate peccati. Ad hoc autem, vt quis sit verus Redemptor alicuius, non est necessarium, vt captiuus actu vtatur pretio redemptionis sibi oblato, sed sufficit, si tantum ei offeratur, & per Redemptorem non stet, quò minus eo ad seipsum redimendum captiuus vti possit; alioquin non posset Christus dici Redemptor hominum damnatorum, qui pretio redemptionis, Christi meritis sibi oblato, vti noluerunt. Ceterum supponit hæc ratio, Christum meruisse angelis omnia dona supernat. gratiæ & gloriæ, quod *in 10.* probat. 2. positā naturā angelorum, quæ difficilè dimittit quod semel deliberatè elegit, hic modus conformior fuit ipsorum naturæ: at Deus quoad fieri potest rerum naturis se accommodat: ergo.

Vnde ad fundam. oppositæ, disting. duplex via in Angelis malis, vna termini vltimati, altera non vltimati. 1. via est ad positiuam & vltimatam pœnam ignis, & detrusionis ad inferos: & in hac viâ fuerunt omnes rebelles vsque ad consummatum terminum omnibus præfixum. 2. est ad pœnam priuationis gratiæ, & gloriæ, ceterorumque donorum supernat. & in hac viâ non fuerunt amplius post commissum peccatum. Dices. Cur non eodem modo boni statim post meritum fuerunt extra viam termini non vltimati? Respond. boni non poterant fieri extra viam termini non vltimati, nisi sublata illis libertate, vel per visionem beatificam, vel per subtractionem concursus ad malum. 1. non solum extrahit creaturam à viâ ad terminum non vltimatum, sed etiam ad terminum vltimatum, cum sit ipse terminus vltimus beatitud. 2. est contra naturalem exigentiam creaturæ, quæ naturaliter postulat concursum 1. causæ ad omnes suos actus naturales, at mali potuerunt extrahi à viâ ad terminum non vltimatum priuationis gratiæ & gloriæ, absque eo, quòd extraherentur à viâ ad terminum vltimatum pœnæ ignis & deiectionis è cælo, per subtractionem dumtaxat auxiliij supernat. indebiti. Vnde post commissum peccatum non potuerunt amplius angeli peccatores amissum Regnum recuperare; poterant tamen minorem pœnam ignis, & cruciatus mereri, si pauciora intra illum terminum viæ peccata commisissent. Auctoritas *Cyriillus* plus probat, quàm intendit: probat enim non solum malos à peccato resurgere, & pœnitere potuisse, sed etiam de facto multis peccantibus condonatum, & indultum fuisse: quod omnes tam Patres, quàm *Scholast.* constanter negant. Explicandus igitur est de condonatione & indulgentiâ à peccato, non iam actu commisso, sed committendo, nisi peculiari auxilio gratiæ à Deo præuenti, & præseruati fuisset.

Sexta. An continuatio primi peccati, aliaque post primum commissa vsque ad detrusionem ad inferos, fuerint in angelis malis meritoria essentialis pœnæ positiuæ ignis & cruciatus? Ratio dubit. negato omni auxilio etiam sufficienti gratiæ, non amplius erat in libera potestate angeli, à peccato cessa-

re: alioquin potuissent peccatores absque speciali auxilio gratiæ, viribus solum naturæ à peccato cessare, & alia denuò non committere. His non obstantibus. Resp. affirm. quia licet defectu specialis auxiliij non potuerint à peccato cessare per positiuum actum condignæ pœnitentiæ, & abstersionem maculæ ex peccato contractæ, poterant tamen absque speciali auxilio gratiæ cessare à peccato negatiuè; per puram suspensionem actus, vel per conuersionem ad obiectum disparatum. Vnde sicut actualis illa continuatio peccati fuit libera, quia poterant per conuersionem ad aliud obiectum illam impedire: ita fuit illis demeritoria acerbioris pœnæ ignis & tormentorum, 2. quia poterant absque speciali auxilio gratiæ quædam peccata non committere, quæ de facto commiserunt, iisque maiorem sibi pœnam ignis auxerunt. Dices. Nulla creatura absque speciali auxilio Dei aliquam victoriam de grauius tentationibus reportare valet, vt *seq. 10.* ergo mali, peculiari auxilio Dei destituti, non poterant de vrgentibus tentationibus, quibus à Lucifero & alijs incitabantur, victoriâ reportare; & consequenter nec peccata, graues tentationes superando, vitare. Concedo, nullam creaturam absque speciali auxilio Dei superare posse vllam grauem tentationem pro toto aliquo tempore collectiuè, quo illa mentè pulsatur; nego tamen, non posse pro singulis momentis distributiue, sumptis: in quibus paucissimæ tentationes cœsentur graues, & supra vires naturales creaturæ. Vnde si quas tales tentationes habuerunt angeli rebelles post peccatum, eas non superando, nō peccarunt tunc, quando viribus gratiæ destituti succubuerunt, sed antea, quando præuidentes, se propriâ culpa in talem statum redigendos, nihilominus peccando statum illū virtualiter elegerunt. Adde, quòd tentatio, quæ respectu hominis, propter naturæ imbecillitatem, est grauis, non est grauis angelo. Ex his constat ad rationem dub. licet angeli peccatores absque speciali auxilio gratiæ non potuerint ab incepto peccato positiuè cessare, per actum condignæ pœnitentiæ, vel alterius supernat. virtutis; poterant tamen, vel per suspensionem actus peccaminosi, vel per suspensionem actus peccaminosi, vel per conuersionem ad obiectum disparatum. Eodem modo vitare poterant multa peccata, quorum vitatio non excedebat naturales vires potentiæ angelicæ.

SEPTIMA. An angeli mali quò excellentioris fuerunt naturæ, eò maiorem sibi pœnā meruerint? Resp. affirmatiuè. Et quidè de pœnâ priuatiuâ bonorū supernat. posito quòd omnes ab initio acceperunt ea iuxta proportionē naturalium, res est manifesta. Nā tāta est pœna priuatiua, quanta est perfectio ipsa & bonū, quo priuat. cum igitur dona supernat. collata fuerint angelis iuxta proportionē naturalium, etiā eorū priuatio, quæ consecuta est ipsorū peccatum, fuit iuxta proportionē naturalium perfectionū. De pœnâ verò positiuâ tormentorū prob. hæc sequitur quantitate culpæ: quæ grauior est culpa, eò maior illi pœna debetur, at quo nobiliores fuerunt angeli in naturā, eò grauius peccarunt, nā cum angelus toto conatu feratur in obiectum, in quod se conuertit, quò præstantioris fuerunt naturæ, eò maiori conatu sese in malū cōuerterunt, atque adeò grauius peccarunt.

OCTAUA. An tantūde pœnæ promeriti sint mali, quantum præmij boni? Pro affirmante parte ratio 1. omnes gratiam acceperunt iuxta quantitatem suorum naturalium: ergo tantam pœnam damni, quæ in priuatione gratiæ & gloriæ consistit, consecuti sunt mali, quantum præmium gloriæ adepti sunt boni eiusdem speciei & naturæ cum malis. Connaturale est angelo in obiectum ferri secundum

Fundamen.

149.
Ad fundam.
opposita resp.150.
Obiectio.
Solutio.151.
Ad auctori-
tatem Cyrilli.Difficultas.
6.152.
Ratio dubi-
tandi.153.
Resp. affirm.
versor.154.
Obiectio.

Respondet.

155.
Ad rationē
dub. resp.Difficultas.
7.156.
Respondet
affirmatiuè.Difficultas.
8.157.
Pro affirmante
parte
ratio.

cundum totum posse suae virtutis : ergo eodem conatu & intentione operati sunt mali malum, ac boni bonum. Ergo tantam poenam positivam tormentorum demeriti sunt mali, quantum praemium gloriae promeriti sunt boni eiusdem speciei & naturae cum malis. Pro parte negante ratio 1. poena damni malorum, non solum fuit privatio gratiae & gloriae, quam in 1. instanti creationis acceperunt; sed etiam verò bonorum fuit solum augmentum gratiae & gloriae, quod propriis meritis adepti fuissent. Praemium verò bonorum fuit solum augmentum gratiae & gloriae, quod propriis meritis post primam gratiam & gloriam gratis acceptam, sibi compararunt. 2. conatus demeriti malorum fuit iuxta quantitatem virtutis naturalis, à qua tantum proficisceretur: conatus verò meriti bonorum fuit iuxta quantitatem virtutis supernat. à qua eliciebatur. Sed maior fuit virtus supernat. in bonis, quam virtus naturalis in malis; quia virtus supernat. constat ex virtute naturali, & supernat. simul. Ergo maior conatus meritorius fuit in bonis, quam demeritorius in malis: ergo maius quoque praemium, maiorem consequens conatum meritorium est in bonis, quam poena consequens minorem conatum demeritorium in malis.

Dico 1. Non est certum, num tanta fuerit poena actualis damni malorum angel. quantum fuerit praemium bonorum. Fundamen. non constat, an augmentum gratiae & gloriae, quod condignis suis meritis adepti sunt boni, fuerit tantae perfectionis, quantum fuit prima gratia & gloria, quam per peccatum amiserunt mali. Sed praemium bonorum consistit in solo augmento gratiae & gloriae, quod propriis meritis acquisierunt: poena verò actualis damni malorum consistit in privatione gratiae & gloriae, quam ab initio suae creationis acceperunt. Dixi, *damni actualis*: nam si in poenam malorum computetur etiam privatio illius augmenti gratiae & gloriae, quod propriis actibus, cum parato sibi auxilio proventuri fuissent, maior est poena malorum, quam praemium bonorum: quia poena malorum, non solum includit privationem gratiae & gloriae à principio gratis acceptae, sed etiam augmenti gratiae & gloriae, quod ex condignis meritis accepturi fuissent; praemium verò bonorum includit solum augmentum gratiae & gloriae, quod propriis actibus meritoriis consecuti sunt. Dixi, *praemium bonorum consistit in solo augmento gratiae & gloriae, quod propriis meritis acquisierunt*: nam licet etiam primae gratiae gratis acceptae sua respondeat gloria, non tamen per modum praemij, sed per modum hereditatis, & doni, ut respondet in parvulis baptizatis. Dices. Si omnes ab initio gratiam acceperunt iuxta quantitatem suarum perfectionum naturalium, & deinde omnes boni operati sunt secundum totum posse gratiae; igitur tantum fuit augmentum gratiae & gloriae, proprio merito acquisitum in bonis, quanta fuit gratia & gloria gratis à principio singulis collata. Igitur certum est, praemium bonorum fuisse aequale poenae actualis damni malorum. Respo. neg. utramque consequens non enim est certum, augmentum gratiae & gloriae condignis operibus bonorum Angelorum comparatum, aequalis fuisse perfectionis & intensiois cum primae gratia & gloriae gratis acceptae, etiam si boni operati sint secundum totum posse gratiae acceptae: nam actus boni iustorum non solum merentur augmentum gratiae & gloriae in primae sui productione, sed etiam in tota continuatione: & quia continuatio actus boni potest esse longior aut brevior, ipsum quoque augmentum gratiae maius

aut minus esse potest. Cum igitur ignoremus, quamdiu duraverit continuatio actus boni in Angelis sanctis, ignoramus etiam, an huiusmodi augmentum, actus continuatione acquisitum, fuerit aequale quoad intensioem primae gratiae & gloriae gratis acceptae.

Dico 2. Neque est certum, positivam poenam ignis, & cruciatus malorum fuisse eiusdem quantitatatis seu intensiois cum praemio bonorum, esto, tam mali summo conatu virtutis naturalis, quam boni summo conatu virtutis supernat. operati sint. Fundamen. cum dicuntur angeli accepisse gratiam iuxta quantitatem suorum naturalium, sensus non est, accepisse illam arithmetice commensam propriae virtuti naturali, sed solum geometricè, ut quod erant superiores in naturam, eò maiorem gratiam acceperint, etiam si quantitas gratiae fuerit maior quantitate virtutis naturalis, aut contra: sed conatus bonorum commensatur virtuti supernat. conatus malorum virtuti naturali: ergo non est certum, an conatus malorum fuerit eiusdem intensiois cum conatu bonorum. nam conatus malorum pender à quantitate virtutis naturalis; conatus bonorum à quantitate virtutis supernat. ergo si non est certum, an eiusdem quantitatatis & intensiois fuerit virtus naturalis malorum, & virtus supernat. bonorum, neque erit certum, an conatus malorum in malum fuerit eiusdem intensiois, ac conatus bonorum in bonum.

Ad 1. rationem pro parte affirm. constat; si poena damni malorum sumatur pro sola privatione gratiae & gloriae gratis acceptae, non potest sciri, an illa sit maior vel minor, quam sit praemium bonorum, quod in solo augmento gratiae & gloriae propriis meritis comparato, consistit: Si verò poena damni malorum sumatur etiam pro privatione gratiae & gloriae propriis meritis cum parato auxilio acquirendae, maior fuit poena damni malorum, quam praemium bonorum. Ad 2. licet utriusque tam boni, quam mali conati sint secundum totum posse suae virtutis; quia tamen conatus actus meritorij desumitur ex intensioe virtutis supernat. conatus actus demeritorij ex intensioe virtutis naturalis, certumque non sit, an eiusdem intensiois fuerit virtus supernat. in angelis bonis, ac virtus naturalis in malis; certum quoque non erit an eiusdem quantitatatis & intensiois fuerit poena malorum, ac praemium bonorum. Nec magis negantem partem certò probant posteriores rationes. Non 1. quia licet poena malorum fuerit privatio gratiae & gloriae gratis acceptae, praemium bonorum solum augmentum gratiae & gloriae condignis actibus comparatum; adhuc tamen ignoratur, an prima gratia & gloriae gratis collata fuerit maior, vel minor augmento gratiae & gloriae propriis operibus à bonis comparato. Non 2. cum non sit certum, utrum virtus naturalis, à qua intendebatur demeritum malorum, an potius virtus supernat. à qua intendebatur meritum bonorum, fuerit maior. Ad prob. concedo virtutem supernatur. merendi componi ex virtute naturali & super. quia ut sit idonea ad merendum, debet esse libera, libertas autè in virtute naturali consistit: nego tamen, meritum quoad condignitatem conatus pendere è virtute naturali, quam solum requirit ut conditionem; sed tantum pendere à virtute supernat. quam requirit ut formam adaequatè tribuentem condignitatem operibus ad praemium beatificum promerendum. Ex dictis sequitur, positis his duobus principiis, nempe quod Angeli nobilioris natura

158.
De parte 9
negate ratio
1.

159.
Non esse omni
bus certum.

160.
Obiectio.

Solutio.

161.
Assertio.

162.
Ad rationes
pro parte af-
firmante
resp.

164.
Nec partem
negantem
omnino pro-
bati ratio 1.

Nec secunda.

165.
Corollar.

tura prastantiora dona gratia acceperint; & quod omnibus naturale sit, operari secundum totum posse sue virtutis, certum esse, quod angeli mali superiores in natura excedant inferiores quoad vtramque pœnam, tam priuatiam gratiæ & gloriæ, quàm positiuam ignis & cruciatus: non esse certum, quod mali superiores in natura habeant pœnam priuatiam gratiæ & gloriæ, aut positiuam ignis & cruciatus, vel æqualem cum præmio bonorum eiusdem speciei & naturæ, vel maiorem cum præmio bonorum inferioris naturæ.

DISPUTATIO XIX.

De custodia & tutela Angelorum.

1.
De fide certum est homines ab Angelis custodiri.

CERTA fide constat, homines à sanctis angelis in hac vitâ custodiri ac defendi. Gen. 18. Cogebant eum, nempe Loth, Angeli dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. Eduxeruntq; eum, & posuerunt extra ciuitatem. Et cap. 48. Angelus, inquit Iacob, qui eruit me de cunctis malis. Iudith 13. Custodiuit me Angelus eius & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem. Psalm. 13. Immitter Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Et Psalm. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Act. 12. Nunc scio verè, ait Petrus, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Hebræor. 1. Nonne omnes sunt administratorij Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis. Quam veritatem ratione confirmat S. Thom. 1. part. quest. 113. artic. 1. dicitur à ex diuinâ prouidentia, quæ solet inferiora per superiora gubernare: vt patet in corporibus sublunarijs corruptilibus, quæ reguntur & gubernantur per corpora caelestia superiora & incorruptibilia. Cùm igitur homines sint inferiores angelis, & in multis à bono defectibiles, debuerunt Angelorum tutela tradi, vt ad bonum promoverentur, ac stabiliri possent.

Ratione confirmat.
S. Thomas.

Controuersia
1.

SECTIO PRIMA.

An singuli homines singulos habeant Angelos ad suam tutelam destinatos?

2.
Negat. Calvinus.

CALVINUS lib. 1. instit. cap. 14. num. 7. putat, esse vulgi opinionem, vnicuique homini suum esse destinatum Angelum, sed omnes vno consensu, inquit, vigilare pro salute nostra. Probat Luca 15. de omnibus dicitur, quod plus gaudeant super vno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis. 2. de pluribus narratur, Luca 16. quod Lazari animam in sinum Abraham detulerint: Concludit, magnam sibi & omnibus Ecclesiæ membris iniuriam facere, qui curam, quam Deus de vnoquoque nostrum habet, ad vnum restringunt Angelum.

3.
Oppositum affirmant.
Fundam. duplex.

Hugo de S. Victore in sum. tract. 2. cap. ult. & Magist. in 2. distinct. 11. cap. 3. in oppositam inclinant sententiam, vnum Angelum pluribus destinatum esse hominibus. Fundam. 1. sicut vni homini assignatur cura multorum, vt vni Regi cura totius regni: ita vni Angelo cura multorum hominum. 2. multo

plures sunt homines, quàm Angeli boni: nequeunt igitur singulis singuli assignari. Quoniam verò hoc argument. ad summum probat de omnibus hominibus, qui ab exordio mundi fuerunt, eruntque vsque in diem iudicij; nam hi tantum superant Angelos bonos infimi ordinis, non autem omnes qui in quâuis ætate & tempore simul existunt; ideo *ibid.* docent, non singulis saltem hominibus, qui ab initio mundi vsque in diem iudicij futuri sunt, assignatos esse singulos tutelares Angelos; sed qui fuit tutelaris vnus, eo defuncto fieri tutelarem alterius.

Constans tamen omnium Scholast. sent. in 2. distinct. 11. & S. Tho. 1. p. quest. 113. art. 2. est, singulos homines suum habere Angelum, propriæ custodiæ ac tutelæ deputatum. An autem idem, qui fuit custos vnus, eo defuncto, fiat custos alterius, incertum est. Nam si Angeli infimæ classis vltimæ hierarchiæ, ex qua communiter ad hominum custodiam destinantur, vt *infra* superantur ab omnibus hominibus, qui à principio mundi vsque in diem iudicij futuri sunt; necessariò dicendum erit, custodes præcedentium successiuè fieri custodes subsequentium hominum. Si verò non superantur, probabilius est, singulos homines singulos habere Angelos propriæ custodiæ deputatos, nec custodes præcedentium fieri custodes subsequentium: hoc enim diuinam munificentiam magis commendat. Ex quo à fortiori constat, eundem Angelum non esse pluribus hominibus simul existentibus deputatum. Hoc enim improbable est: tum quia non est conforme diuinæ munificentia: Tum maximè, quia sæpè non posset vnus & idem Angelus gerens curam duorum, vtrique simul in periculo versanti occurrere; vni in extremâ parte Europæ, alteri in extremâ Asiæ; cùm nec vtrumque intra suam contineat sphaeram, nec in locum distantem operari valeat, vt *diff. 5. num. 88.* Longè ergo probabilius est, vnicuique suum deputatum esse Angelum, qui illum in quâuis occasione expedite ab omnibus insidijs defendere, tutarique valeat.

Hoc certum sit oportet, à quo sine seueritate notâ, in quâ censurâ ferè omnes recent. conueniunt, recedere non licet, nempe singulos homines aliquem in suam custodiam deputatum habere Angelum, siue is deputatus sit etiam alteri, siue non. Quæ veritas prob. 1. hæc censetur antiquissima traditio ab initio mundi, ad hæc vsque tempora constanter perseverans. Vnde illam occultam traditionem appellat Nyssenus in libr. de vitâ Moysis: & Maldona in 18. cap. Matth. docet, hanc esse etiam Hebræorum traditionem: quod probat ex R. Moyse. Probat. 2. ex Genes. 48. Angelus, qui eruit me de cunctis malis, planè Patriarcha loqui videtur de certo Angelo propriæ custodiæ deputato: ex cit. testimonio. Iudith, vbi mentio fit de Angelo, qui euntem, commorantem, & redeuntem custodiuit: ex Ecclesiast. 5. Neque dicas coram Angelo: Non est prouidentia: vbi Glossa, qui astat, inquit, vnicuique, & omnia Deo nuntiat: ex Matth. 18. vbi Christus ex eo probat, non esse paruulos contemnendos, Quia Angeli eorum semper vident faciem Patris; planè significans, esse determinatos Angelos, qui eorum curam gerant: ex quo ferè omnes Patres deducunt, vnicuique suum delegatum esse Angelum. Clarissimè, Caluino non abauente, hæc veritas colligitur ex illo Act. 12. vbi cùm Petrus è carcere ab Angelo liberatus diuersisset in domum Mariæ matris Ioannis, non credebant ipsum esse, qui ostium pulsaret, quippe quem sciebant esse in carce-

4.
Sent. vniuersalis Scholast. vltis singulos homines singulos habere custodes Angelos.

5.
Prob. ex S. Scriptura.

carcere; sed dicebant, Angelum eius esse; a-
 deò hæc veritas de Angelo vnicuique viatori de
 legato, erat in omnium fidelium animis insita; nec
 obscure colligitur ex Danie. 10. vbi, accedente Pa-
 trum interpretatione, mentio fit de Angelo, qui
 præsidebat Persarum, regno: sc. Non minorem cu-
 ram Deus habet de singulis hominibus, quàm de
 regnis, & communitatibus: ergo si propter curam,
 quam de singulis, regnis, prouinciis & communita-
 tibus Deus habet, singulis singulos delegat Ange-
 los; propter eandem curam, quam de singulis ho-
 minibus habet, singulis etiam singulos destina-
 tutelares Angelos.

3 Eandem veritatem vnanimi consensu docent
 Patres. Origenes tract. 5. in Matth. fine, & lib. 3. Pe-
 riarth. ca. 2. Athanas. de communitate sententiæ: Postremi om-
 nium sunt Angeli, qui & hominum pedagogi censendi sunt.
 Clemens Alex. lib. 6. Siro ante finem: Per gentes & ciui-
 tates sunt distributa Angelorum prefectura: fori esse autem
 etiam ex his sunt deputati singuli. vbi, ex iu. senius est,
 fortasse eiusdem ordinis Angeli præficiuntur gen-
 tibus & ciuitatibus, ac singularibus hominibus. Ba-
 silius in Ps. 33. & 48. & l. 3. cont. Euno. in princ. Nyssenus
 in lib. de vitâ Moys. Nazianz. ora. coram I. 50. Episc. sine:
 Chrysost. ho. 6. in Matt. vbi ex illis, Angeli eorum semper
 vident faciem Patris: Hic manifestum, inquit, est, quia om-
 nes sancti Angelos habeant. Iulianus I. qu. & resp. ad Orithod.
 qu. 30. Theod. cit. à Glossâ in 10. c. Dan. Ex his, inquit,
 & multis huiusmodi aliis docemur, singulis Angelis vni-
 cuiusque nostrum creditam esse curam, vt custodiant, tuean-
 tur, & à prauis demonibus nos liberent in aditu: Archangelum
 vero illud munus impositum, vt gentium sint Praefecti. Cle-
 mens Rom. lib. 7. constit. cap. 39. vbi Deo gratias ag-
 git de Angelis nobis in custodiam datis. Hilarius in
 Psal. 134. in illa verba. Qui producit ventos de thesauris
 suis: Hi igitur, inquit, spiritus ad salutem humani generis
 emissi sunt. Neque infirmitas nostra, nisi datis ad custodiam
 Angelis, tot tantisque spiritalium celestium nequitiis ob-
 sisteret. Et paulò post: Hos igitur de thesauris suis ven-
 tos producit, tribuens in his auxilium humana infirmitati:
 vt hac nos diuina præsidia aduersus mundi potentes harum
 tenebrarum in hereditanda nobis salute tueantur. Hiero-
 nym. in 18. cap. Matth. Magna dignitas animarum, vt
 vnaqueque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui An-
 gelum delegatum. Ambrosius in Psalm. 38. Augustin.
 serm. 3. de temp. & serm. 68. ad Fra. in Eremo, & serm. 3.
 de Natali Dom. med. & lib. Soliloq. c. 27. vbi etiam va-
 rios recenset effectus, & beneficia, quæ circa nos
 Angeli exercent, de quibus infra. Gregor. libro. 4.
 moral. cap. 27. alias 31. Cassianus colla. 8. cap. 16. Beda
 in Act. à Apost. cap. 12. Quod vnusquisque nostrum habeat
 Angelum, & in lib. Pastoris, & in multis S. Scriptura locis
 inuenitur. Isidorus lib. 1. de sum. bono cap. 10. Omnes ho-
 mines Angelos habere probantur, loquente Domino in Euan-
 gelio: Amen dico vobis, quia Angeli eorum semper vident
 faciem Patris mei. Anselmus in 18. Matth. & in c. 11. 1.
 ad Corinth. & in Elucid. post med. Vnaqueque anima, dum
 in corpus mittitur, Angelo committitur, qui eam semper ad
 bonum incitent, & omnia opera eius Deo, & Angelis in celo
 referat. Bernardus in Psal. Qui habitat. serm. 12. Ange-
 los Pedagogos, tutores, baulos, actores, ductoresque no-
 stros appellat, nobisque semper adesse vt protegant,
 profint, defendant. Laur. Iustin. lib. de casto connubio
 Verbi cap. 8. sine: Ab humana custodiam natura ministe-
 ria instituit Angelorum. Singulis hominibus propriam de-
 putauit Angelum: quatenus ipsorum adiutorio valeant
 presentis vite transire discrimina. Lyranus in 18.
 Matth. & omnes recen. expositores in eum. eandem
 sentent. vt in Scripturâ contentam vnanimi consen-
 su docent vel hinc magis appareat Caluini impu-

dentia, qui solus ausus est tot tantisque Ecclesiæ
 Doctoribus contraire. Eandem veritatem cogno-
 uerunt antiqui Philosop. Plato in Apol. pro Socrate ad
 Athen. ante med. & in Phædo. ante fin. Ita autem circum-
 fertur, vnumquemque mortuorum ab eo demone, qui vi-
 uentem sortitus fuerat, in quemdam locum de industria
 duci, vbi oporteat omnes Manes congregatos ex rati consti-
 tutique iudicij formula ad inferos profusci cum duce illo,
 cui mandatum est, eos qui ad illa loca sunt, traducere. Ex-
 istimabat autem Plato, huiusmodi custodes de-
 putatos esse hominibus, non vt eorum tantum cu-
 ram in vita haberent, sed vt testes etiam ipsorum
 operum, & cogitationum omnium post mortem
 apud deos esse possent, vt testatur Apuleius in l. quem
 inscripsit de Deo Socratis. Idem Plato in Theage in per-
 sona Socratis sic loquitur: Est quoddam, quod me diui-
 no Numine ab ineuntis etiam ætatis primordio comitatur.
 Illud autem vox quædam est, quæ cum existit, mihi semper
 significat eius rei, quam sim facturus, de hortationem. Non
 vero ad quidquam suscipiendum me impellit. Quod si quis
 amicorum mihi aliquid communicat, & illa vox extite-
 rit, illud idem ne fiat, dehortatur; nec id vt susci-
 cipiam, permittit. Plutarchus integrum lib. habet de
 Genio Socratis to. 2. Item in lib. de Iside, & Osiride, vbi
 cum honorum, & malorum Geniorum mentionem
 fecisset, de bonis sic loquitur: Hæstodius bonos & con-
 modos Genios vocat.

Castos, rustodes hominum rerumque datores
 Lautarum, quod sint Regal & honoris adepti.

Et Plato, hoc genus inter homines ad deos interpretum,
 administratorumque fungi muneribus ait, quia ab homi-
 nibus vota precessique ad deos perferant. De Socrate nar-
 rat cita. Apuleius, quod etiam confirmat. Tertullian.
 lib. de ant. cap. 1. quod ille in sui custodiam à puer-
 ritia habuerit dæmonem. Quem bonum Angelum
 interpretantur Egidius in 2. dist. 11. q. art. 2. Argent.
 art. 3 ad 1. & alij iuxta modum loquendi Platani,
 cuius doctrina imbutus erat Apuleius: Plato enim
 angelos bonos dæmones appellat, malos cacodæmo-
 nes. Et constat ex his, quæ tali Socratis custodi tri-
 buit. cit. Apuleius: vocat enim illum custodem sin-
 gularum præfectum domesticum, speculatorem proprium,
 curatorem intimum, cognitorem assiduum, obseruatorem
 indiuindum, arcturum atque sestem inseparabilem, malo-
 rum improbatorem, bonorum approbatorem: quæ om-
 nia, præsertim vltima, non possunt, nisi bono An-
 gelo continere.

Denum huic veritati maximum auctoritatis ro-
 bur addidit decretum Pauli V. quo propriam Mis-
 sam, propriamque officium de Angelo Custode
 vnicuique nostrum delegato; instituit: illudque
 primâ die non impeditâ post festum S. Michaelis
 29. Septembris omnibus celebrandum proposuit.
 Post quod decretum plus quam temeraria, censenda
 est opposita sent. quæ tantæ auctoritati opponitur.
 Nam licet Pontifex in hoc suo decreto veritatem
 hanc expressè non definiat, ita tamen illam appro-
 bat ac confirmat, vt nullum amplius relinquat no-
 bis dubitandi locum. Quin ante hoc Pontificis de-
 cretam veritatem illam vt de fide certam existimauit.
 Palatinus in 2. dist. 11. disp. 1. oppositamque sen. Hæresim.
 Ratio 1. omnes homines ex peculiari prouidentia
 Dei ordinati sunt ad consequendam vitam æternâ:
 à quâ consequendâ cum multa possint hominē vel
 impedire, vel retardare, quæ plerūque nequeunt ab
 homine prævideri, nedum præcaueri; rationale
 fuit, vt singuli homines aliquem ad sui custodiam
 haberent Angelum, qui quasi sapiens ac fidus pæ-
 dagogus eos ab insidiis & periculis liberaret ac pro-
 tegeret; nec non ad bonum instrueret atque excita-
 ret.

Daniel 10.
 Ex Daniel.
 Sic ar-
 gon.
 Prob. ex SS.
 Patribus.
 Tom Grazi
 Quam lati-
 bus.
 Prob. auctor.
 an. 14. l. bi-
 les. Plato.

Apuleius.
 Plutarchus.
 10. Prob. ex de-
 creto Pauli
 11. Palatinus ep.
 positam sen-
 tentiam hæ-
 resim appel-
 lat.
 Vltimò prob.
 ratione.

ret. nam licet hæc omnia possit Deus immediate per seipsum præstare; ad suauem tamen eius prouidentiam spectat, vt quod commodè per causas 2. fieri potest, id per seipsum immediate non exequatur: vt constat in ceteris operibus tam naturalibus, quàm supernat. Nam & corpora sublunaria immediate regit per cælestia, & cælos per intellectuales substantias; & homines per alios homines ad æternam salutem dirigit ac promouet: cur non etiam per Angelos? qui sunt omnium aptissimi cum ad occultas dæmonum insidias arcendas; tum ad humana pericula & impedimenta remouenda: tum ad homines in bonum salutis per salutaria consilia, & internas inspirationes, promouendos. Confir. hoc pacto melius saluatur perfectus ordo Vniuersi, qui in eo consistit, vt pars inferior subordinetur superiori per connexionem & dependentiam ab illa. Cùm igitur Angeli sint suprema pars huius Vniuersi, congruum est vt homo, qui est pars inferior, subordinetur Angelo per dependentiam ab illo. Vnde Caluino resp. ex eo quòd Catholici unicuique homini suum assignant Angelum tutelarem, non propterea negant, reliquos Angelos nostræ salutis aduigilare; nobisque, oblatâ occasione, prodesse: siquidem omnes sunt administratorij Spiritus, missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Sed solum docent, peculiarem curam singulorum hominum demandatâ esse singulis Angelis. Velut cùm singuli pædagogij deputantur singulis filiis vnus domini; singuli quidem specialia curam habent de singulis pueris, sibi peculiariter deputatis, omnes tamen de omnibus vniuersalem curam & protectionem gerunt. Atqui hoc tantum probant auctoritates à Caluino adductæ.

Ad fundam. Hugo & Mag. responderet S. Tho. 1. p. quæst. 113 art. 2. ad 1. dupliciter vnum hominem deputati in custodiam aliorum: vno modo ad promouenda propria bona personalia hominis: quo pacto singulis hominibus singuli deputantur homines. Alio modo ad promouendum publicum bonum communitatis: quo pacto vnus homo præficitur multis. Et quia Angeli non solum deputantur ad publicum bonum communitatis, sed etiam ad proprium & intrinsecum singulorum hominum, idè singuli Angeli singulis deputantur hominibus. Resp. 2. idè tantum vnum hominem præfici pluribus, vt seruetur ordo politici regiminis, qui est per subordinationem multorum ad vnum. Quæ ratio non militat in Angelis respectu hominum: quia homines non reguntur ab Angelis in formâ politici, sed spiritualis & interni regiminis, per consilia & inspirationes, genio & naturæ vniuscuiusque accommodatas.

Quæri potest 1. an personæ publicæ duos habeant Angelos sibi deputatos, alterum quâ priuata, alterum quâ publica persona est. Affirmat Testatus in c. 18. Matth. qu. 57. & quidem Angelum delegatum personæ, quâ publica est, ait esse ex ordine Archangelorum. Vnde præter Angelum, quem B Virgo vt priuata persona ab ortu suæ Natiuitatis habuit, aliū illi ibid. qu. 60 assignat, quem vt publica persona, à qua bonum nostræ redemptionis pendebat, habere cepit initio conceptionis Christi, cùm nostræ cepit redemptioni cooperari, vsque ad mortem eiusdem Christi, in quâ consummata fuit humani generis redemptio. Quæ sunt nobis sequenda, cum S. Th. in 2. dist. 11. part. 1. q. 1. art. 5. ad 4. vt est valde consentanea diuinæ prouidentie, quæ res per idoneas causas & media ad distictos fines perducit. Cùm igitur alios consiliarios in ordine ab publicum bonum potestulet persona, alios in ordine ad priuatū; alios Deus

assignat Angelos personis publicis, alios priuatis. Sic alios consiliarios habet Princeps in ordine ad publicum, alios in ordine ad domesticum bonum gubernandum, promouendum vè. ita Angelus, qui assignatur personæ vt priuata est, additus est personæ, cui assignatur: angelus verò, qui assignatur personæ vt publica est, non est additus personæ, quam dirigit, sed regno, vel communitati, cui præest. Idem quippe Angelus, vt infra, qui præest regno, vel communitati, dirigit Regem, vel superiorem communitatis ad regni, communitatis vè bonū promouendum. Quo fit, vt variato Rege, aut superiore communitatis, non varietur Angelus curâ Regni, communitatisque gerens. Hinc deducitur Angelum assignatum Imperatori vt priuata personæ, non esse superfluum, esto vt Imperator habeat alium Angelum superiorem, qui illum dirigit in ordine ad commune bonum Romani Imperij, ab eo tempore, quo eligitur Imperator; cùm tamè idem ab ortu suo habeat, debeat proprium Angelum, qui illum in ordine ad priuatum bonum dirigat. Eadem ratio est de personâ, quæ functo publico officio, dirigi debet vt priuata tantum persona est. Ex his infero, nō solum Pontifices, Episcopos, & Prælatos Ecclesiæ, qui publicum bonum animarum procurant, sed etiam Religionum Fundatores, præter Angelum propriæ tutelæ deputatum, habere Archangelum, qui illos instruat in ordine ad commune bonum totius Religionis: quem habuisse legitur S. N. Patriarcha Ignatius, vt in compendio quod Gloria S. Ignatii inscribitur. 15. cap. refertur. Confir. vt docent Dionys. de cal. hiera. cap. 9 Basilius con. Enno. circa imit. & reliqui Patres, quos sequitur S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 2. & colligitur ex Daniele. 10. & infra. ciuitatibus & Regnis Deus præfecit Archangelos: ergo eisdem delegauit & publicis personis, vt eas ad publicum bonum promouendum dirigerent.

Quærit potest 2. an Sacerdos peculiarem habeat Angelum, qui ei celebranti assistat, vt illum in tanto mysterio peragendo iuuet ac dirigat, eiusque preces & hostias omnipotenti Deo offerat. Affirmant aliqui, quod cum S. Tho. 3. p. qu. 83. art. 4. ad 9. deducunt ex illis Missæ: *Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus S. Angeli tui in sublime altare tuum, &c. sc.* Sacerdoti rem diuinam facienti semper peculiarem Angelum ex diuinâ prouidentia assistere: quem aliqui putant esse altaris custodem; censent enim unicuique altari suum præesse Angelum, qui illius peculiarem curam gerat. Colligunt autem hoc, tum ex 13. c. iudic. vbi Manue sacrificante: *Cum ascenderet, flamma altaris in calum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit: tum ex Luca 1. vbi Zachariæ incensum adolenti apparuit Angelus Domini stans à dextris altaris: tum exemplo, quod in Prato spirituali narratur de quodam Angelo, qui apparens Leontino Abbati Dominicâ die, dum irer ad templum ad diuina mysteria peragenda, dixit illi hæc verba: *Ex quo sanctificatum est altare hoc, ego iugiter illi ad stare iussus sum.* Alij verò existimant, hunc Angelum qui sacrificanti assistit, esse templi custodem. Hæc sent. in eò quòd asserit, cuiuslibet Sacerdoti rem diuinam facienti, semper aliquem assistere Angelum, qui illum iuuet & dirigat ad tantum mysterium ritè peragendum, mihi est omnino vera. Nam si, nascente Christo in stabulo, subito facta est cum Angelo multitudo militia celestis laudantium Deum, Luca 2. cur non etiam nascente Christo quotidie sacramentaliter in altari quod etiam docuit Chrysost. orat. de non contemnenda Eccl. & alij Patres, Ex quo à fortiori sequitur, aliquem Angelum tanto mysterio peculiariter assistere, vt Sacerdotem*

12.
Ad Calu.
num respon.
detur.

13.
Ad Hugonē
& Magistrū
responderet.
S. Thomas.

14.
An persona
publica duos
habeant
Angelos.
Affirmat
Testatus.

15.
Hæc senten.
ta probabi.
lis est, quam
docet S. Tho.
mas.

Angelus
Regni ac
communitatis
preses.

16.
Pontifices,
Episcopi,
Fundatores
Relig. An
Angelos ha.
bent.

17.
An Sacerdos
habeat
Angelum
&c.

18.
Sent. a. i. a.

Sacerdotem iunct ad illud attentè peragendum. In eo verò quòd negat, hunc esse proprium Angelum tutelarem Sacerdotis, mihi non prob. cum enim Angelus unicuique mortali detur, ut illum instruat & dirigat in iis, quæ ad Deum conducunt, ipsius cura erit, Sacerdotem suæ tutelæ commissum dirigere ad Missæ sacrificium ritè & attentè peragendum. Nec probabile est, unicuique altari suum præesse Angelum, sed sufficere vnum, qui curam habet totius templi: neque hic sæpè idem Angelus assistere posset pluribus Sacerdotibus simul in eodem templo sacrificantibus. Ad illas autem auctoritates, quæ probare videntur singulis altaribus suum deputatum esse Angelum; Resp. vel illas explicandas esse de custode totius templi, qui simul curam habet omnium altarium eiudem templi: vel de altari separato à templo, qualia erant altaria veteris Testamenti ante ædificationem templi.

SECTIO II.

A quo tempore, & quousque tutelares Angeli nostri curam gerant?

19. **Q**UO AD I. Prima sent. affirmat, Angelos nostri curam suscipere ab instanti conceptionis, quando anima infunditur corpori: *Alens. 2. p. q. 41. in 4. art. 3. S. Thom. in 2. dist. 11. p. 1. q. 1. art. 3. ad 3. Albert. art. 3. Bonau. in exposit. Richar. in eadem exposit. sine, dist. 11. Egid. q. 1. art. 2. sine. Gabrie. ar. 2. corol. 1. Maior. q. 2. Suar. lib. 6. de angel. c. 18. nu. 18. Ansel. in Elucid. cit. illis verbis: Vnaquaque anima dum in corpus mittitur, Angelo committitur.* Fundam. tunc homo incipit esse viator, originalis peccati particeps, & saltem per gratiam etiam meriti capax, ut constat de sanctificatione in vtero matris. Confirm. in ipso vtero matris expositi sunt variis dæmonum insidiis, qui multis modis illis nocere possunt: ergo etiam in vtero existentes habere debent custodem, qui illos à dæmonum insidiis defendat. Secunda affirmat, Angelum nostri tutelam suscipere à tempore Baptismi. Hanc ut probabilem refert *Origenes in cit. Matth. tract. 5.* Fundam. indignum est, Deum peculiarem curam eorum habere, qui originali infecti, sunt extra Ecclesiam. 2. per peccatum orig. non solum amisimus gratiam intrinsicè iustificantem, sed extrinsecè protegentem, & ad bonum promouentem: at prima ianua recuperandi omnes gratias, & beneficia originali amissa, est Baptismus: cum ergo Angelorum tutela pertineat ad gratiam extrinsecè protegentem, & ad bonum salutis promouentem, ante Baptismum illa nobis non restituitur.

20. **T**ertia docet, Angelum nostri curam suscipere ab ortu natiuitatis, & non ante: *Mag. in 2. dist. 11. c. 1. S. Tho. 1. p. q. 113. art. 5. vbi priorem sent. quam iunior docuit, retractauit: Durand. in 2. dist. 11. q. 1. Molin. 1. p. q. 113. Zumel ibid. art. 5. cub. vn. Vasquez. diff. ult. cap. 1. Valent. 1. p. diff. 8. qu. 6. pu. 3.* Probabilior, quam docuit *Hieronymus in 18. Math. cit. Magna dignitas animarum, ut vnaquaque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Nec rectè *Gabriel* explicat; vel de natiuitate in vtero, vel de natiuitate ex vtero: quia homo non dicitur propriè nasci, quando ei anima infunditur, sed quando ab vtero matris decernitur. Vnde aliud festum celebrat Ecclesia de Conceptione, aliud de Natiuitate Virginis.

21. **F**undam. quamdiu fœtus non est à matre separatus, per quamdam colligantiam, est pars matris; & ut *S. Thom. cit. ad 3.* docet, est quasi fructus nondum ab arbore separatus, qui censetur esse aliquid

22. *De Nat. Angelor. Tom. II.*

arboris; eiusque cura & dominium pertinere ad eundem, ad quem pertinet cura & dominium ipsius arboris. Quare idem Angelus, qui curam habet matris, curam etiam habebit pueri, nondum à matre separati. Ad auct. fateor *Anselmum* in eam inclinasse sent. in re tamen dubiâ, & vtrunque probabili, sufficit nobis auctoritas *Hieronymi*; Ad rationem resp. ad ea omnia sufficere eundem Angelum, qui curam habet matris: cum nullus dari possit casus, in quo non valeat idem Angelus vtrique periclitanti simul adesse. Contrà verò postquam separatus est à matre, eget peculiari Angelo, - ut sibi periclitanti possit semper adesse. Dices. Ergo vnus erit Angelus custos duorum, qui ita ex vtero matris nascitur, ut ambo inseparabiliter colligati maneant, ut sunt quædam monstra humana. Resp. neg. consequ. tum quia illud est per accidens: tum quia cum vterque adolescit, vterque suo peculiari indiget direttore, ut illos per internas inspirationes dirigat in ordine ad salutem. Numquam verò citra miraculum in vtero existens sit internæ directionis capax.

Ad fundam. secundæ: si Deo indignum non est, curam habere peccatoris, personali peccato infecti: multò minùs Deo indignum, curam habere pueri, originali tantùm maculati. Ad 2. concedo nos in primo parente amisisse omnem gratiam, tam internæ inspirationis, quàm externæ protectionis, atque adeò gratiam ipsam Angelicæ custodiæ, quæ ad externam protectionem spectat: Illa tamen nobis restituta est per secundum parentem: nec baptismus est ianua ad omnem gratiam, sed ad eum dumtaxat, quæ per Sacramenta nobis confertur, cuius nos capaces reddit character baptismalis. Alioquin illum auxiliùm gratiæ Deus de facto concederet homini ante baptismum. Quod est contra fidem: tum quia omnes homines, etiam gentiles, habent parata auxilia, ad salutem necessaria, quibus vti possunt, si volunt, etiam ante baptismum. Tum quia adulti ante baptismum, teste *Trid. sess. 6. c. 5. & 6.* præueniri debent speciali motione & auxilio per Christum, ut dignè valeant baptismum suscipere: ergo etiam ante baptismum habent auxilia gratiæ. Confirm. multi cum *Lyrano* putant, Angelum illum, qui *Act. 10.* Cornelium instruxit & direxit in ordine ad baptismum, fuisse ipsius custodem.

Quoad 2. dubium, 1. sent. affirmat, numquam Angelum hominis, sibi semel commissi tutelam relinquere, sed semper illius curam habere non solum in hac, sed etiam in futurâ vitâ: ita *Iustinus Martyr q. 30. ad Orthod.* vbi de Angelis tutelariis, *Aut enim, inquit, vtrumque simul, animam inquam & corpus; aut animam post diuortium eius à corpore, sequuntur vsque ad restituendû, siue renouandû mundi tempus.* Contrà: post mortem vel homo beatur; & ratione beatitudinis statim confirmatur in bono: vel damnatur, & perpetuò obstinatur in malo. vbi autem nullum est vel periculum à bono deficienti, vel spes ad bonum redeundi, Angelorum custodia necessaria non est, quæ nos vel à malo auocet, vel ad bonum prouocet. Aliqua difficultas esse posset de animabus purgantibus. Sed neque illæ indigent propriè Angelorum custodia; cum nec ampliùs possint vel in bono proficere, vel à bono deficere: sed solum ad sui consolationem, egent Angelorum præsentia: tam ut ab illis confortentur ad cruciatus doloresque pro commissis peccatis patienter tolerandos: tum, si verum est, animas ibi detentas frequenti dæmonum aspectu terreri, ad eos fugandos arcendosque. Atque hoc modo aliquem erga illas custodiæ effectum exercere, concedo; vti & illas post exitum è corpore in purgatorium comitari.

23. Anselmo auctoritat Hieronymi opponunt.

24.

25. Ad secundam rationem.

Ad 2.

Confi.

26. Prima sent. affirmat.

27. Anima purgentes indigent Angelorum custodia.

nam longè probabilius est, animas à corpore ex-
cutes à bonis, quàm à malis spiritibus in purgato-
rium duci; cum illæ sint extra potestatem demonū.

28.
Obicies.

Dices: Angelus malus non solum hominem ten-
tat & vexat in hac vitâ, sed etiam in aliâ, si dam-
natur: ergo angelus bonus non solum hominem
sibi commissum custodit in hac vitâ, sed etiam in
aliâ. Resp. neg. conseq. Nam homo damnatus pun-
nitur in aliâ vitâ à dæmone, vt ab instrumento di-
uinæ iustitiæ: congruum autem est, vt ab eo pecu-
liariter puniatur, qui fuit eius scelerum testis: ho-
mo autem non beatur mediante angelo, sed imme-
diatè à Deo, per visionem beatificam: proinde
non indiget angelo beatificante, sicut damnatus
diabolo puniente.

Resp.
Ratio descri-
mitus.

29.

Angelū tam-
diu custodi-
subire offi-
cium quam-
diu in malo
non obstina-
tur.

Secunda docet, Angelum sui clientis curam ge-
rere, quamdiu in malo non obstinatur, obstinatum
verò statim relinquere: appar. ns fundam. habet,
Isaia 5. vbi Deus comminatur, se ablaturum sepem
à vineâ suâ, eò quòd cum expectaret, vt faceret
vuas, fecit labruscas: vbi Glossa interlin. *sepem* inter-
pretatur auxilium Angelorum, quod aufert Deus
ab homine propter ipsius peccata. Et Ierem. 51. vbi,
in personâ Angelorum proferuntur illa: *Curavi-
mus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam.*
Sunt, inquit Glossa, *medici sub magno medico Angeli
Dei, volentes animas nostras à vitiis curare: quos ipsi re-
pellimus dum consiliis eorum non acquiescimus: qui viden-
tes se perdere operam, ad iniuicem duunt, relinquamus eam.*
Tradita est nobis medicina à Deo, vt animam curemus
humanam: adiutoria & medicamenta adhibuimus, con-
sumax est, non vult obseruare quod dicimus; studium no-
strum non sequitur effectus: abeamus vnusquisque in ter-
ram suam. Et infra hoc confirmat exemplo medi-
ci, qui dum videt infirmum salute desperatum, re-
linquit illum. Ita Angelus custos & medicus spiri-
tualis animæ, dum eam videt morbi magnitudine,
& propriæ voluntatis obstinatione desperatam, re-
linquit illam. Idem docet Basilus in psal. 33. verba,
Immitti Angelus Domini in circuitu timentium eum, &c.
Omni namque, inquit, *in Christum credenti Angelus as-
stitit, nisi illum à nobis per improbas actiones prostigauerim.*
Confirm. si Deus aufert Angelos custodes à
ciuitatibus propter ciuium scelera; à forriori etiam
aufert custodes à singulis hominibus propter ipso-
rum peccata. Antec. patet ex cit. Isaia & Ierem. ex
historiâ Eccles. in qua legitur ante destructionem
Vrbis Hierosolym. auditas fuisse has voces Ange-
lorum in templo clamantium: *Relinquamus has sedes.*

30.

Hac senten-
tia probabi-
li non est.

Sed neque hæc sent. probabilis est. nam sicut
Deus numquam hominem in hac vitâ destituit au-
xilio ad salutem necessario: ita nec Angeli, diuinæ
providentiæ executores, alumnos suos ob quæ-
cumque peccata relinquunt, sed eorum curam fi-
deliter exercent vsque ad vltimum terminum vi-
tæ. Ceterum nonnulli docent, etsi numquam An-
geli alumnos suæ tutelæ commissos, penitus relin-
quant, actu tamen eos non protegere & iuuare, sed
potentiâ tantum & habitu, quatenus prompti sunt
eos iuuare, si illos viderint ad bonam frugem redi-
re. Sed etiam hic modus improbabilis est: nam
hoc esset, eos simpliciter deserere. Nam tunc An-
gelus censetur suum alumnum deserere, quando
eum iuuare potest, & non iuuat: sed quantum-
cumque illum in malo obstinatum, semper potest
Angelus in ordine ad aliquem effectum iuuare;
vel occasiones peccatorum remouendo, vel à ca-
codæmonis insidiis defendendo, vel à quocumque
malo liberando. Lege Bonau. in 2. dist. 11. art. 2. q. 1.

31.

Ad auct. cit.
resp. S. Tho. art. 6. cas intelligi non de derelictione totali, &

Ad auct. citatas respondet S. Thom. 1. p. qu. 113.

cessatione ab omni effectu custodiæ, sed de sola
permissione, quatenus Angeli Babylonis custodes
permiserunt, illam in tribulationem ac in pecca-
tum labi. Quo pacto dicitur Deus homines obca-
care & indurare, eosque in reprobum sensum tra-
dere, sc. permissiue; interim sufficiens auxilium
gratiæ ab eis non auferendo. Eodem modo Angeli
custodes dicuntur suos alumnos deserere, permit-
tendo, vt in peccatum labantur; interim ab eis
suam custodiam non auferendo. Eodem modo
explicatur Glossa. Auctoritas cit. historiæ Eccles.
intelligenda est de Angelis Hierosolym. templi tu-
telaribus, qui templo destructo abiere.

Tertia & vera sent. Angelos hominum curam
exercere toto tempore, quo viatores sunt vsque
ad vltimum terminum vitæ: Est communis, &
consentanea diuinæ providentiæ, quam Deus ha-
bet de hominibus. Sunt quippe Angeli instrumen-
ta Dei in salute hominum procurandâ: sed Deus
toto tempore, quo sumus viatores, peculiarem cu-
ram nostri gerit: ergo eandem curam gerunt An-
geli de hominibus suæ tutelæ commissis. Maior
constat ex Hebræor. 1. Nonne omnes sunt administrato-
rij Spiritus, in ministerium missi propter eos qui heredita-
tem capiunt salutis? Minor est certa; nam quamdiu
homo est viator, habere debet omnia præsidia, quæ
ad salutem consequendam necessaria sunt; allo-
qui non tam esset viator, quam in termino consti-
tutus: ac proinde Deus peculiarem curam illius
habet, providendo ei de omnibus præsidis ad sa-
lutem necessariis, de qua veritate fultus tomo 8.
Conseq. prob. instrumentum conformatur causæ
principali: ergo si Deus principalis causa nostræ
salutis numquam hominem viatorem deserit, li-
cet sæpè permittat, illum in peccatum labi, obdu-
rari, & obstinari: ita nec Angelus alumnus suæ
curæ commissum, quamdiu est in hac vitâ, dese-
rit; licet iuxta beneplacitum diuinæ voluntatis
permittat, illum sæpè in peccatum labi, & in ma-
lo obstinari. Confirm. de facto Angelorum custo-
dia numeratur inter ordinaria auxilia gratiæ; nam,
vt infra, illa conceditur omnibus viatoribus: sed
Deus numquam aufert à viatoribus ordinaria auxi-
lia gratiæ; ergo neque ab illis aufert ordinariam
Angelorum custodiam.

32.
Tertia &
vera sent.

Confirm.

SECTIO III.

An Angeli in custodiam hominum deputa-
ti, sint ex infimo ordine vltimæ hie-
rarchiæ?

EXCLUDO 1. eos, qui propter aliquod extraor-
dinarium negotium mittuntur, vt Raphaël ad
Tobiam, Tobia 4. Gabriel ad B. Virginem, Luca 2.
Angelus ad confortandum Christum in agoniâ pas-
sionis, Luca 22. quorum postremos duos de supre-
mis Angelis fuisse, probabile cenlet Durand. in 2. dist.
10. q. 1. Scorus ibid. saltem Gabrielem ad Virginem
missum, putat fuisse ex primis. Magister dist. 10. c. 2.
vniuersaliter docet, non videri indignum, interdum
aliquem de supremis Angelis ad nos mitti: sicut
non fuit indignum, ad nos mitti Vnigenitum Pa-
tris: contra aliquos ab ipso ibid. c. 1. relatos, qui vo-
lebant, numquam aliquem de supremis Angelis ad
nos mitti; eò quòd illorum officium tantum sit, di-
uinæ maiestati continuò assistere. 2. excludo eos,
qui Regnis, Prouinciis, Urbibusque præficiuntur,
de quibus infra. Controuersia restringitur ad eos,
qui

33.
Dicit, in cu-
stodiam
&c.

qui in custodiam singulorum hominum delegantur; & considerari possunt, vel ut curam gerunt priuatorum hominum, vel ut in publico officio constitutorum. 2. modo probabile duxi cum *S. Thom.* & aliis, eos esse ex ordine Archangelorum, qui est medius ultimæ hierarchiæ: superest disputare de Angelis, ut custodes sunt priuatorum hominum, in ordine ad proprium bonum. Prima sent. docet, quod etsi ordinariè Angeli, in custodiam priuatorum hominum deputati, sint ex infimâ classe & ordine postremæ hierarchiæ; quibusdam tamen viris in sanctitate & gloriâ insignibus destinari Angelos ex supremâ hierarchiâ. Hanc ut quorundam recent. refert *Vasquez. 1. p. diff. ult. c. 1. sine*: quam docere videtur *Maldorat. in 18. Matth. Angeli eorum*, &c. Deduci potest 1. ex illo Hebræor. 1. *Omnes sunt administratores spiritus, nisi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* 2. ex *Chrylost. hom. 60. in Matth.* vbi dum illa *Matth. 18. Angeli eorum vident faciem Patris*, interpretatur de Angelis, qui destinati erant in custodiam paruulorum, subdit, hoc non de quibuscumque Angelis, sed de excellentioribus & supremis esse intelligendum. 3. ex *Gregor. hom. 34. in Euang.* vbi singula Angelorum munia persequens docet, Virtutum officium esse, signa & miracula operari; Potestatum verò, dæmones coercere, ne hominibus noceant. At sæpè debent Angeli in custodiam hominum deputari alumnos suos, vel à dæmonum potestate tueri; vel ab aliquo imminente periculo per miraculosas operationes liberare. Ergo etiam virtutes, qui sunt supremi ordinis eiusdem hierarchiæ, nec non Potestates, qui sunt ultimæ classis secundæ hierarchiæ, in hominum custodiam deputantur. 4. ex *Gregorio*, quem sequitur *S. Thom. 1. p. qu. 63. art. 9. ad 3. & qu. 108. art. 8. & alibi*, homines assumuntur ad restaurandas sedes Angelorum, qui ceciderunt: sed ex quolibet ordine & hierarchiâ aliqui ceciderunt: ergo ad quemlibet ordinem & hierarchiam assumendi sunt homines. At qui congruum est, ut ex illo ordine, & hierarchiâ eorum hominum custodes deputentur, qui ad eorum ruinas restaurandas assumendi sunt.

Secunda affirmat, omnes Angelos, deputatos in custodiam priuatorum hominum, esse ex infimo ordine postremæ hierarchiæ: est communis Scholast. in 2. dist. 10. & 11. *omnium Thomist. cum S. Doct. 1. p. qu. 113. art. 3.* illam indicat *psal. 90. Angelis suis mandauit, ut custodiant te.* Angeli, ut cit. docet *Gregorius*, sunt qui minima nuntiant. At inter omnia officia, quæ illi Spiritus erga homines exercent, minimum est, curam gerere priuatorum personarum. Ratio: cum ad hoc officium exercendum sufficiant Angeli, non debent superiores deputari: præsertim cum reliqui superiores sua habeant distincta munia. Confirm. ut *S. Thom. 1. p. qu. 112. art. 2.* numquam ordo naturalis prætermittitur, nisi vel propter fidei confirmationem, vel propter gratiæ manifestationem: sed ordo naturalis poscit, ut infima per media, & media per suprema gubernentur, & ad suos destinatos fines perducantur: cum igitur homines inter creaturas intellectuales sint infimi, Angeli verò medij inter homines, & superiores Spiritus, naturalis ordo poscit, ut homines per Angelos, & Angeli per superiores Spiritus dirigantur, suisque fines consequantur.

Sed quæri potest 1. An saltem ex Angelis infimi ordinis postremæ hierarchiæ, qui nobiliori præstant naturâ, deputentur electis: & inter electos, qui excellentiorem beatitudinis gradum sunt adepturi, præstantiorum Angelorum custodia deputentur. Affirmant *S. Thom. 1. p. qu. 113. art. 3. ad 1. De Nat. Angel. Tom. II.*

stat. in 18. *Matth. 9. 57. Chrysof. cit.* non enim intellexit de supremis primæ hierarchiæ, sed iuxta hanc sent. de supremis & excellentioribus infimi ordinis tertie hierarchiæ. Ratio: sicut præstantiora & excellentiora auxilia gratiæ Deus confert electis: ita nobilioris naturæ Angelos eisdem delegat, ut eos ad bonum salutis perfectius promouere valeant: nam Angelorum custodia spectat ad ordinem auxiliorum gratiæ, quam Deus confert hominibus, ut valeant salutem consequi. Igitur quibus præstantiora confert auxilia gratiæ, præstantiores etiam delegat Angelos æternæ prædestinationis executores.

Quæri potest 2. An hoc officium homines custodiendi habeant Angeli à naturâ. Resp. habere à diuinâ ordinatione: non .n. naturâ suâ sunt hominibus subiecti; nec naturali iure tenentur illis famulari, quo pacto tenentur subditi seruire Regi, & milites belli tempore suos protegere Duces: nec ab illis dependemus in esse, ut iure connaturalitatis teneantur nos in accepto esse conseruare; quo iure Deus suas creaturas in esse semel communicato conseruat: igitur hoc officium homines custodiendi, non competit illis à naturâ, licet remotum aliquod fundamentum habeant à naturâ, ratione superioritatis, quâ homines antecellunt.

Ad 1. argum. primæ, resp. Omnes Angelos esse administratores Spiritus, quia omnes etiam supremi mitti possunt, ut ministri Dei, esto non omnes de facto mittantur. Quod ad propositum *Pauli* sufficit, qui eo loco solum probare contendit excellentiam Christi supra omnes Angelos, qui præ Christo omnes sunt ministri: solus Christus est æqualis Patri, & naturalis Filius, ac heres paternæ gloriæ. Ad 2. *Chrysof.* constat, illum comparationem non facere inter Angelos infimi ordinis & supremæ hierarchiæ, sed solum inter ipsos infimi ordinis postremæ hierarchiæ. Ita illum explicat *S. Th. 1. p. qu. 113. art. 3. ad 1.* Ad 3. ex *Gregor.* neg. conseq. nam licet recensita munia de iure ordinario, & imperatiuè sint commissa solis Virtutibus, & Potestatibus; ex delegatione tamen, & executiuè committuntur etiam Angelis, ad quos spectat exequi iussa Dei per superiores Potestates & Virtutes sibi intimata: ex *S. Tho. paulò antè cit. ad 3.* Ad 4. aliunde naturaliter repugnat, ne ex quâuis sede & ordine ad priuatorum hominum custodiam Angeli mittantur, ne videlicet prætermittatur naturalis ordo, qui in omni rectâ gubernatione seruandus est, ut semper infimi immediatè dirigantur per medios, & medij per supremos.

SECTIO IV.

An quilibet homo præter Angelum bonum, habeat etiam malum sibi peculiariter deputatam?

NVLLE dubium est, omnes homines cuiuscumque conditionis, ætatis, & sexus, dum in hac vitâ degunt, variis artibus, & modis à dæmone impugnari: ut non immeritò dixerit *Iob c. 5. Militia est vita hominis super terram*: vnde *Apost. ad Ephes. ult.* nos hortatur, ut induamus armaturam Dei, ut possimus stare aduersus insidias diaboli, aduersus quem nobis est colluctatio: *Petrus in 1. Canon. c. ult.* ut sobrii & vigiles simus, quoniam aduersarius noster diabolus tamquam leo rugiens circuit, querens quem deuoret. Et enim si primis nostris parentibus, Deo charissimis, ac sanctissimis, omnique genere virtutum prædi-

Dupliciter considerari.
34.
1. Sent.
Prob. 1.
2.
3.
4.
35.
Virtut. sum.
Rati.
Conf.
36.
Quæritur.
Affirmat.

37.
Quæritur.
Resp. habere
ex sola Dei
ordinatione
officium.
38.
Ad argu. 1.
sent. ab auct.
Pauli.
39.
Ad 2.
40.
Ad 3.
41.
Ad 4.
42.
Dogma de-
rati.

tis ac munitis diabolus non pepercit, quin de illis, tantâ nostrâ ruinâ triumphauit: quantò minùs parsurus erit nobis? & si in personam sanctissimi Job tam crudeliter inuectus est; quàm crudeliter putandum est inuehi contra nos? Est igitur fide certum, nos, quamdiu hanc mortalem vitam viuimus, continuò oppugnari à satanâ, eiusque satellitibus. A quâ oppugnatione ne ipse quidem Christus Angelorum Dominus immunis esse uoluit. Hâc igitur ueritate positâ, controuersia est, an uulgiusque mortaliū suum habeat angelum malum assistentem, sicut habet Angelum bonum custodientem.

43. *Prima sent. negat. Prob. 1.* Prima sent. negat, quam tamen apud neminem legi. Prob. 1. non uidetur diuinæ bonitati consentaneum; homini infirmo, & alioqui de se ad omne malum prono, peculiarem dæmonem deputare, qui illum assiduè ad malum incitet: nec humanæ imbecillitati consultum; cum non sit æqua certantium conditio: nam diabolus non solum propter vires validiores, tot illustrium virorum triumphis auctas, ac decursu tot sæculorum confirmatas; uerùm etiam propter oppugnandi modum occultum & insidiosum, longè superior est homine. 2. si deberent dæmones hominibus deputari, illi esse deberent ex numero eorum, qui in hoc aère vsque in diem Iudicij captiui detinentur: at hi non sufficiunt, ut singuli singulis deputentur hominibus, cum longè plures sint homines, qui actu simul in toto orbe existunt, quàm dæmones in hoc aère detenti. Maior prob. qui ad inferos detrusi sunt, ex eundi facultatem non habent.

44. *Secunda sent. affirmat probabilius.* Secunda affirmat, unicuique mortalium, ab ortu suo deputatum etiam angelum malum: Hugo Victor. in sum. tract. 2. c. ult. Mag. in 2. dist. 11. c. 1. Albert. art. 2. ad penult. & art. 3. Egid. q. 2. art. 5. in 3. dub. litt. Richard. art. 1. q. 1. Rubio q. 1. Maior q. 2. Gabriel q. vn. art. 2. Palat. disp. 1. Zumel 1. p. q. 113. art. 4. q. 3. Vasqu. 1. p. disp. ult. c. 2. Granad. tract. 16. disp. 9. Suar. lib. ult. de angel. c. ult. Reliqui autem vel illam supponunt, vel ei non contradicunt. Quæ sent. procul dubio probabilior est.

45. *Prob. ex Patribus.* Prob. 1. Origenes lib. 3. Perlarth. c. 2. illam etiam probat ex antiquo libro dicto, Pastoris, cuius hæc: *Bini Angeli singulos quosq; hominum comitantur, bonus uidelicet & malus*: confirmat ex Epist. S. Barnaba, quam olim inter Christianos in magnâ fuisse auctoritate testatur Maldonat. in 18. Matth. ubi duæ distinguebantur viæ, quibus præfunt Angeli; viæ lucis Angelus Dei, viæ tenebrarum angelus satanæ. Chrysostomus homil. 3. ad Coloss. post med. Si ergo, inquit, habemus Angelos, modestè nos geramus, tamquam nobis adsint quidam pedagogi: nam adest etiam dæmon. Auctor operis imperf. in Matth. homil. 5. sine: Duo, ait, sunt Angeli permanentes cum hominibus, scilicet bonus, & malus: & quamdiu circa nos est Angelus bonus, numquam nos in tentationem potest impellere Angelus malus. Cassianus collat. 8. cap. 17. id confirmat, tum ex cit. lib. Pastoris; tum exemplo dæmonis, qui insidiatus est Job, & putat fuisse angelum malum ipsius personæ deputatum. Hanc sent. Maldonatus cit. deriuari censet ex antiquissima traditione etiam Hebræorum, teste Rabbi Moyses. Eadem fundam. habet in Eccles. 10. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Hunc spiritum Glossa interlin. & Lyran. interpretantur angelum malum. Et Ioan. 13. Et cenâ factâ, cum diabolus iam misisset in cor, ut traderet eum Iudæ: Cassianus interpretatur de angelo malo, qui Iudæ assistebat. 2. ad Corin. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet: expositio vna est, de angelo malo deputato perso-

næ Pauli ex imperio satanæ; Lege Ambros. in psalm. 118. serm. 3. Colligitur ex illo Luca 4. Diabolus recessit ab illo vsque ad tempus. ergo etiam Christus permittit, ut haberet angelum malum, qui illum tentaret, & tentatione consummatâ, ad tempus recederet, iterum ad illum reuersurus. Vnde cit. Maior putat, hunc angelum comitatum fuisse Christum vsque ad mortem. Pro quâ re citat Glossam Ioan. ultim. Ergo si Christus illum habuit, mirum non est, si reliqui etiam puri homines illum habeant ad exercitium virtutis. Prob. 3. Certum est, Luciferum omnibus artibus & modis homines ad suum imperium trahere, efficacissimè per deputatos satellites sibi subiectos: nam de facto in omnibus rebus Deum æmulatur, ipsius diuinitatem omnibus artibus affectando: ergo etiam in hac re diuinæ potestatis, ut inquit S. Thom. 1. p. q. 114. art. 1. similitudinem usurpat, deputando sibi ministros determinatos ad hominum impugnationem; sicut Deus deputat Angelos, ut suos ministros ad hominum salutem. Ex his deducitur, etiam nostros primos parentes, præter Angelum bonum à Deo deputatum, habuisse malum à satanâ assignatum, quem probabile est, fuisse illum, qui eos seduxit.

48. *Discrimina inter bonum & malum Angelum.* Sunt autem notanda nonnulla discrimina inter Angelum bonum & malum. 1. quod bonus deputetur à Deo; malus à Lucifero. 2. quod bonus deputetur à Deo, ut homines à malo remoueat, & ad bonum promoueat; malus contra à principe tenebrarum, ut homines à bono auertat, & ad malum impellat. 3. quod in deputatione malorum Deus se habet tantum permittit: deputationem bonorum Deus per se intendit, & ordinat ad salutem hominum. 4. quod Deus limitat dæmonis potestatem, ne tantum noccat, quantum potest, aut quantum uult; sed quantum Deus ipse permittit, ne homo tentetur supra id, quod potest. 5. quod diuersum finem habet Deus in deputatione angeli mali, ac habet ipse malus. Nam finis Dei est, ut homo tentatione dæmonis sit magis cautus, & virtute magis proficiat. Finis dæmonis est, ut homo tentatione victus succumbat, & amicitiam Dei amittat. 6. quod cum probabile sit, infimi ordinis Angelos bonos non superari ab hominibus simul in quâuis duratione existentibus; probabile quoque erit, unicuique suum ab aliis distinctum delegari Angelum bonum. Contra uero cum longè probabilis sit, malos in hoc aère detentos, ex quorum numero hominibus destinantur, pauciores esse hominibus quouis tempore simul existentibus; longè quoque probabilis erit, vnum malum pluribus simul destinari hominibus. 7. quod malus post diem iudicij peculiarem curam habebit puniendi in inferno eos, quos in vitâ tentandi officium à principe tenebrarum suscepit. Angelus uero bonus nullam peculiarem habebit curam beandi eos, quorum in vitâ tutelam exercuit; cum omnes beati immediatè beentur à Deo. Indicat S. Thom. 1. p. qu. 113. art. 4. in corp. Atque ex his patet ad rationes primæ sent. nam nec est contra Dei bonitatem, imò est secundum peculiarem ipsius prouidentiam, ad exercitium & profectum virtutis, huiusmodi malorum angelorum deputationem ad homines tentandos permittere. Nec est contra imbecillitatem humanæ infirmitatis, cui ad resistendum datur gratia, iuxta illud 2. Corin. 12. Sufficit tibi gratia mea: & aduersarij potestas limitatur, ne tentare valeat supra id quod possumus. Tandem contra angelum malum deputat nobis Deus bonum, qui contra malum nos defendat.

Quæritur autem potest, an angelus malus victus recedat

47. Prob. 3. 7a. tione.

48. Discrimina inter bonum & malum Angelum.

49. Satis est rationibus probata sent.

50.

recedat ab homine. Respondet S. Thom. 1. p. qu. 114. art. 5. recedere ad tempus, iuxta illud Luca 4. consummata est omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus. Post quod iterum reuertitur, iuxta illud Matth. 12. Reuertar in domum meam, unde exiui. Cuius rei assignat cit. S. Thom. rationem; tum ex parte diuinæ clementiæ, vt succurratur humanæ infirmitati: nam vt docet Auctor operis imperf. in Matth. hom. 2. Non tamdiu homines diabolus tentat, quamdiu vult, sed quamdiu Deus permittit. Quia etsi permittat paulisper tentare, tamen repellit propter infirmam naturam. Tum ex astutiâ diaboli, ne frequentiores ex tentatione victorias homo reportet: nam, vt docet Ambros. in 4. cap. Luca in illa, Et consummata est omni tentatione, &c. Etsi, inquit, inuidere non desinat, tamen instare formidas, quia frequentius refugit triumphari.

SECTIO V.

An quilibet homo in quocumque statu constitutus suum habeat peculiarem Angelum custodem?

Dixi, quilibet homo, vt excluderem Angelos: qui non modò nunc in termino existentes, aut beatitudinis, vt boni; aut damnationis, vt mali; sed nec dum fuerunt in viâ, Angelum tutelarem habuerunt. Fundam. de facto hoc munus custodiendi alios in ordine ad beatitudinem consequendam, pertinet ad eos, qui beatitudinem sunt consecuti. At nullus angelus in viâ beatitudinem consecutus est: ergo nullus viator potuit hoc munus alios custodiendi in ordine ad beatitudinem consequendam exercere, prout de facto ex Dei ordinatione exercetur. Prob. 2. licet munus custodiendi alios, absolutè committi potuerit angelis viatoribus, de facto tamen id factum fuisse, nullum suadet argum. quin oppositum indicant. 1. breuitas viæ, in quâ fuerunt; 2. conditio angelicæ naturæ, quæ cum perfectissima sit, ad sui custodiam & tutelam non eget alio, vt pedagogo; longè. n. perfectior est quilibet angelus quocumque sapientissimo viro, quo tamen indignum esset, & præter ordinem naturalem, ab alio viro dirigi: 3. conditio custodientis; nam qui alios custodit, non debet ipse custodiâ egere: quin enim alios dirigit, non debet ipse eadem directione egere; alioqui non posset esse recta regula alterius. At omnes angeli viatores fuerunt in hac directione parës: nam omnes à supernaturali beatit. in ordine ad quam angelorum custodia dirigitur, cadere, vel stare poterant.

Ergo controuersia tantùm est de hominibus: & certum, existentes in termino, Angelorum custodia non egere; nam hæc primariò ordinatur ad beatitudinem consequendam: ergo nec qui eam consecuti sunt, nec qui ab illâ finaliter ceciderunt; cum nec in illis sit periculum illam amittendi; nec in his spes recuperandi. Nonnulla diffic. de Henoch & Eliâ, qui secundum probabiliorem sent. non sunt amplius in viâ & statu merendi. Verùm dicendum est, etiam eos adhuc esse sub curâ & tutela Angelorum: nam licet eâ non egeant ad rectè operandum meritoriè, egent tamen ad rectè operandum simpliciter: quia etsi illi operibus bonis, quæ exercent, non mereantur; adhuc tamen, vt ea opera exercent, egent peculiari auxilio gratiæ, quam Deus executioni mandat ministerio Angel. Præterea indigent eâ custodiâ in ordine ad alios effectus, præcipuè ad martyrium tempore Antichristi-

sti pro fide subeundum. Probabile etiam est, Deum illos in tanto temporis spatio visibili Angelorum præsentia interdum recreare.

Ceterum, vt de quolibet homine viatorè vniuersaliter discipletur, distinguendus est triplex status, naturæ lapsæ, integræ, & purorum naturalium; & in statu naturæ lapsæ genus hominū. 2. alterum eorum, qui ob insignem sanctitatem non videntur eâ custodiâ egere; alterum eorum, qui ob enormia peccata non videntur eâ digni. Et licet Christus sit quoad hoc extra omnem hominum classem, cum nec solus homo, nec purus sit viator, ab illo libuit præsentem disp. inchoare.

An Christus habuit Angelum custodem? Non defuerunt Theologi, quos suppresso nomine citat Maldonat. in 18. Matth. verba, Angeli eorum, &c. qui opinati sunt, Christum habuisse Angelum custodem. A quâ opi. falsam quoad tempus pueritiæ, non videtur omninò alienus Tostat. in dictum cap. Matth. qu. 61. Sed hoc paradoxum est, vt cit. aduertit Maldonat. & indignum Christo, cuius humanitas altiori custodiæ Verbi diuini, cui hypostaticè vnita erat, omni tempore arctiori vinculo deputata fuit. Non enim decebat, Angelorum caput & Dominum regi & custodiri ab Angelis, quia potius omnes ad nutum suæ voluntatis habuit vt famulos & ministros, vt Matth. 4. Et ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei. Matth. 26. An putas, quia non possem rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modoplu quam duodecim legiones Angelorum. Hebræor. 1. Et adorant eum omnes Angeli Dei. Erant igitur Angeli adoratores, non custodes Christi. Falsum quoque est, quod aliqui docent, vnum tantùm Angelum, vt peculiarem ministrum & famulum, fuisse Christo assignatum. Nam ex citatis oraculū constat, omnes erant ad Christi famulatum promptissimi. Ad quod exprimentum Scriptura, cum de Angelis Christo famulantibus mentionem facit, semper vi-tur numero multitudinis, vt in eius Natiuitate, Tentatione, Passione, Resurrectione, Ascensione. Nam etsi Matth. & Marc. ult. vnus dicitur in sepulchro apparuisse Angelus; Luca tamen ult. & Ioan. penult. duo fuisse dicuntur. Solus Angelus, qui illum in agone confortauit, legitur fuisse vnus. Quod non caret mysterio, ne scilicet interna videretur eguisse Angeli confortatione: cum potius ex communi sent. ille tantùm missus fuerit ad externam dumtaxat obiecti propositionem. Sunt tamen contrà nonnullæ diffic. soluendæ. 1. Verba psal. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te, de persona Christi explicant communiter Patres, ex Matt. 4. ergo etiam Christus habuit Angelos in sui custodia deputatos. Resp. illa verificari de personâ mysticâ Christi, ratione membrorum, cum quibus est, moraliter coniuncta; quo sensu & illa psal. 21. Longè à salute mea verba delictorum meorum. Lege August. in psal. 90. conc. 2. in fine.

Secunda est auctoritas Dionys. lib. de cal. hierar. c. 4. sine, asserentis Christum per Angelos paternis legibus fuisse subiectum. Resp. cum Tostato in 18. Matth. qu. 61. Christum paternis legibus per Angelos fuisse subiectum indirectè tantùm, quatenus Angelorum ministerio instruebantur Ioseph & Maria de iis, quæ circa puertim Iesum diuinâ ordinatione agenda erant, vt in Ægyptum fugere, inde in Iudæam reuertî, vt habetur Matth. 2. Quæ resp. colligitur ex ipso Dionysio. Tetra; Christus habuit angelum malum, vt ex tentatione in deserto colligitur; ergo etiam bonum. Resp. neg. conseq. nam bonus deputatur à Deo subueniendum infirmitati humanæ, sic homo in tentatione succumbat; malus

ff. Triplex status hominis viatoris.

ff. i. Dub. Fuerunt qui dicerent Christum custodem Angelum habuisse.

Soluitur difficultates. 57. Prima.

58. Secunda.

59. Tertia difficultas.

S. Tho. recedere ad tempus.

51. Angelus non habens alios Angelos in viâ.

52.

Probabilis coniectura.

53. Quæstio de hominibus.

54. Henoch & Eliâ adhuc sub tutela Angelorum sunt.

malus autem à dæmone ad hominis virtutem impugnandam. Vnde bonus supponit in homine defectum; malus contra virtutem: atque ad eò bonus derogat virtuti Christi, malus autem potius Christi virtutem commendat.

60. An Deipara habuerit Angelum in sui custodiam? Negant aliqui, quos tacito nomine refert *Tostatus in cit. c. 18. Matth. q. 60.* Fund. Deipara erat sub singulari custodia Dei: non ergo indigebat peculiari custodia Angeli, qui illius curam haberet.

Confirm. in Dominâ nulla fuit necessitas angelicæ custodiæ: quia vel hæc est ad remouendum alumnus à malo, vel ad promouendum illum ad bonum: sed Virgo nec poterat in malum labi, cum à principio fuerit in bono confirmata, vt ne venialiter quidem peccare posset; nec ad bonum ab Angelo promoueri; quippe quæ immediatè promouebatur à Spiritu sancto, cuius internâ directione regebatur. Constans tamen, & vera omnium Scholast.

61. *Opposita sent. verior ex Scriptura* sent. est, *Virginem suam habuisse Angelum custodem.* 1. colligitur ex iis Scripturæ, & Patrum testimoniis, quæ vniuersaliter docent, omnibus hominibus suum deputari Angelum: cum nulla sit necessitas, aut vrgens ratio ab hac communi lege excipere B. Virginem. 2. ex iis particularibus oraculis, in quibus dicuntur Angeli monuisse Iosephum & Mariam de iis, quæ circa puerum Iesum agenda erant, *Matth. 2.* nam si in iis, quæ circa puerum Iesum agenda erant, indiguit B. Virgo Angelorum monitione ac tutelâ, à fortiori eadem indiguit circa ea, quæ ad propriam personam attinebant. 3. Maioris necessitatis est dependere à custodia hominis, quam Angeli: at S. Domina deputata est à Christo moriente in custodiam Ioannis, *Ioann. 19.* ergo à fortiori in custodiam Angeli, qui illam ab ortu ad mortem vsque custodiret. 4. Non defuit in Virgine causa & necessitas angelicæ custodiæ: tum ad remouenda pericula & occasiones peccandi: nam inter alia media, quibus decreuit Deus, ne vquam Virgo peccaret, fuit custodia Angelorum, omnes occasiones peccandi ab eâ remouentium. Tum ad remouenda pericula corporis, in quæ astutiâ & inuidiâ dæmonis incurrere poterat. Tum ad instruendam Virginem de rebus occultis, vti de facto in multis ab Angelis edocta fuit: vt de conceptione Ioannis Baptistæ, *Luca 1.* de intentione Herodis ad perdendum puerum, *Matth. 2.* de morte eiusdem, *ibid.* Nam licet hæc omnia immediatè præstare potuerit Deus, maluit tamen per angelos, vt per immediatos ministros & executores suæ providentiæ ea executioni mandare, vt ex *citatis* oraculis colligitur. Ex dictis sequitur, B. Virginem habuisse etiam angelum malum à Lucifero deputatum. Ad fundam. oppositæ, neg. conseq. nam singularis custodia Dei, sub quâ Domina erat, non tollebat ab ea Angelorum tutelam, per quos vt per immediatos ministros singularem illam custodiam erga suam sponsam exercebat Deus. Nec est eadem ratio de naturâ humanâ Christi, quæ quia erat sub immediatâ custodia Verbi sibi personaliter vniti, non egebat extrinsecâ custodia Angel.

Alitudo.

62. Ad confirm. nego, in Virgine non fuisse necessitatem angelicæ custodiæ; illam. n. Virginis impeccabilitatem decreuerat Deus, non solum per internas, & crebras mentis illustrationes, sed etiam per externam Angelorum custodiam, extrinseca impedimenta remouentium, executioni mandare.

63. *Ad opposita sent. fund. resp.* Ex his à fortiori sequitur, reliquos omnes Sanctos, etiam in utero matris sanctificatos, habuisse Angelorum custodiam.

Ad conf.

64. *Ex his patet.* An omnes homines, etiam infideles, præsciti, &

65. *3. Dub.*

peccatores, proprium habeant Angelum tutelare? Negat *Origenes tract. 5. in Matth. sine,* tutelarem Angelum infidelibus: indicat *Basil. in psal. 33. in illa: Immittet Angelus in circuitu timentium eum, vbi: Omni, inquit, in Christum credenti Angelus assistit.* Negant alij tutelarem præscitis, vt *Origenes cit. videtur Hilar. in Canon. 18. Matth. super illa, Videte ne contemnatis vnum de pusillis istis: Saluandorum,* inquit, per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt. Fundam. ex *Hebraor. 1. Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* Ergo propter eos tantum mittuntur, qui saluandi sunt: alioqui frustraretur finis angelicæ custodiæ, & Deus ipse, qui Angelos in custodiam hominum deputat, vt eos ad salutem perducatur. Alij negant, Angelos assistere peccatoribus, sed tantum iustis, vt *Didymus, & Eugr. apud Damasc. lib. 1. parall. c. 7. quorum ille: Probi ac sancti viri, inquit, lucidos Angelos custodes habent; mali autem tenebrosos.* Hic verò: *Impius, ait, ac flagitiosus etiam ab Angelo, qui ipsi à pueritia datus est, distungitur.* Id indicant *Basil. cit. Chrysostr. hom. 60 in Matth. & alij: Altisiod. apud Suar. lib. 6. de Angel. c. 17. Angelum tutelarem saltem negat Antichristo, qui vt scribit August. siue quicumque auctor tractatus de Antichristo, qui inter opera August. tom. 9. Totus possidebitur à diabolo; cuius potestatis plenitudo, & totius mali ingenij corporaliter habitabit in illo: in quo erunt omnes thesauri malitiæ & iniquitatis absconditi. ergo nihil boni in illo operari poterit Angelus Dei. Vera tamen & communis Scholast. sent. est, non solum fideles, prædestinatos, & iustos, sed etiam infideles, præscitos & peccatores omnes, ipsum etiam Antichristum, peculiarem Angelum diuinâ ordinatione, vel ab ipso ortu in sui custodiam deputatum habere: Deducitur ex Scripturæ & Patrum testimoniis, quæ sine vllâ restrictione, docent, omnibus & singulis hominibus deputatos esse Angelos: & si qui sunt, qui oppositum docere videantur, facile explicari possunt, vt infra.*

Fundam. Angelorum custodia de facto spectat ad ordinem gratiæ, quem Deus executioni mandare decreuit per Angelos, vt per immediatos suæ providentiæ executores. Sed Deus nullum infidelem, præscitum, aut peccatorem, ne ipsum quidem Antichristum priuat gratiâ ad salutem necessariâ; ergo nec Angelorum custodiâ. Confirm. reprobis non solum custodiuntur ab Angelis propter priuatum bonum ipsorum, ne saltem in maiora ruant peccata, atrociorisque sibi pœnam demereantur, sed etiam propter publicum bonum aliorum, præsertim electorum, ne instigatione cacodæmonis, à quo impelluntur, plus æquo sæuiant in electos. ergo saltem ad diabolicam potestatem coercendam, ne plus iusto Antichristus, eiusque sequaces in electos sæuiant, deputari debuit tutelaris Angelus.

Ad auct. *Bassij, & Hilarij* pro 1. & 2. sent. resp. neuter ab Angelorum custodia expressè excludit ceteros homines, sed solum mentio fit de fidelibus & electis. Quod argum. ab auctoritate, vt aiunt, negatiuâ, nihil concludit. Quod attinet ad *Origen. fatet illum in vtrâque sent. dubium fuisse, postquam multa pro vtrâque parte argumenta problematicè attulit.* Ad fundam. secundæ, ex *Apost. resp. ex eo tantum colligi, potissimum finem Dei deputandi Angelos in custodiam nostri, fuisse salutem animarum; & quidem principalem propter eos, qui hereditatem capiunt salutis; minus verò principalem, sufficientem tamen, fuisse etiam propter eos, qui defectu cooperationis propriæ frustrant salute. Ceterum non dicitur frustrari Deum in deputandâ angelicâ custodia iis, qui propriâ*

cadunt

Negat

66.

Alitudo. Negat Angelum Antichristi.

67. *Verior sent. sustinet habere esse.*

68. *Fundam. efficiat.*

69. *Ad opposita sent. auct. resp.*

70. *Satis: fundam. secunda sent. Finis principalis custodia Angelorum est nostram esse salutem.*

cadunt salute: nam hanc custodiam deputat præ-
scitis Deus, dependenter ab ipsorum liberâ coope-
ratione, ut si velint ei ministerio ac tutelæ coopera-
ri, possint eorum auxilio adiuti saluari. *Didymus*
fortasse per *lucidos & tenebrosos angelos* explicari pos-
set effectivè, nempe ratione effectuum, quos in bo-
nis & malis hominibus, ratione diversarum dispo-
sitionum subiecti, Angeli custodes causare solent.
Et quidem in bonis lucidos effectus causant, per se
illos procurando & intendendo; tenebrosos autem
solum permissivè, eos iuxta divinæ voluntatis be-
neplacitum non impediendo, cum possent. *Euagrius*
& c. citati explicantur de separatione Angeli custo-
dis ab homine ad tempus, ut *scilicet. preced.* Ultimum
testim. solum probat, Antichristum futurum om-
nium mortalium pessimum, & ex diametro opposi-
tum Christo, ut nomen ostendit; non autem quòd
nullum sit in sui custodiam Angelum habiturus,
qui illum à multis retrahat malis, quæ saltem pos-
set aliis inferre.

An Adamus, & reliqui homines in statu inno-
centiæ habuissent Angelum custodem? Ratio dub.
Angelorum custodia deputatur ad remouenda pe-
ricula tam animi, quam corporis: sed homo in sta-
tu innocentie nullis fuisset periculis subiectus; non
animi, nam dono originalis iustitiæ, quo erat homo
in eò statu præditus, tam pars inferior perfectissimè
subiiciebatur superiori, quam pars superior Deo; ita
ut ne leuissimum quidem haberet in eo statu ad
peccandum stimulum: non corporis, nam hoc,
quamdiu in eo statu mansisset, fuisset mortis, cete-
rorumque periculorum, ac molestiarum expers:
ex *August. lib. 21. sent. sent. 10. Antequam peccasset*
Adam, anima erat rationalis, perfecta, & immorta: (intel-
lige beatitudine supernat. viæ per subiectionem
sensus ad rationem, & rationis ad Deum) *corpus ha-*
bens, non quale nunc habemus, fragile atque mortale, sed
quale congruebat tali anima, que nondum in se Dei simi-
litudinem prava voluntate corruperat. Quale nos quoque
post resurrectionem habituri sumus. Non ergo homo in
eo statu Angelorum custodiâ eguisset. Vera tamen
sent. est, *Alex. 2. p. q. 41. me. 4. art. 1. S. Tho. 1. p. q. 113.*
art. 4. ad 2. & reliq. Schol. in 2. dist. 11. hominem in
statu innocentie indiguisset Angelorum custodiâ.
Et quidem, supposito Angelorum casu, res est cer-
tior: nam sicut in eo statu homo habuit angelum
malum, satanæ imperio designatum, qui illum ad
malum instigare, ut rei probavit eventus: ita habere
debeuit Angelum bonum à Deo deputatum, qui il-
lum ab astutiâ & potestate dæmonis defenderet.
Ceterum si omnes beatitudinem adepti fuissent,
non videtur fuisse Angelorum custodia necessaria
ad fugandos, coercendosque dæmones; nec homo
eo statu vilis fuisset animi, corporisque periculis
subiectus. Nihilominus dico, adhuc eâ supposi-
tione factâ, hominem eo statu indiguisset Angeli
custodiâ: 1. ut ab eo ad bonum frequentius exci-
taretur: nam etsi nullum habuisset in eo statu sti-
mulum ad malum, pro suâ tamen libertate potuis-
set vel à bono omnino deficere, vel non ita feruent-
er, ac frequenter ad bonum inclinare: 2. ad exter-
nas occasiones & pericula peccandi remouenda; eò
quòd homo non fuisset in eo statu impeccabilis, sed
potuisset, etiam non suggerente diabolo, pro suâ in-
natâ libertate peccare: 3. ad conseruandum illum
in eodem statu tranquillitatis & felicitatis animi &
corporis, quo fruebatur. Nam probabile mihi est,
eundem tranquillitatis statum à Deo immediatè
perpetuandum fuisse ministerio Angelorum, cum
non minus tunc, quam nunc, Angeli fuissent im-
mediati ministri & executores divinæ prouiden-

tiz, quam tunc Deus de hominibus habuisset. Ar-
que ex his patet ad rationem dub.

An homo in purâ natura constitutus habiturus
fuisset Angelum custodem? Hanc controu. apud
neminem insinuatam reperi: digna tamen est dis-
cussione. Prima sent. negans, probari potest 1. de
facto Angelorum custodia est à Deo decreta ut me-
dium ad beatitudinem supernat. consequendam; ergo,
cessante in eo statu hoc sine, cessasset hoc medium.
Antec. constat ex *Paulo ad Hebra. 1. Nonne omnes mis-*
si sunt propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? 2. Vel
in hac hypothesi supponimus, etiam Angelos fuisse
constitutos in purâ naturâ; vel euectos ad supernat.
beatit. in neutrà autem hypothesi Angeli fuissent
hominum custodes. Non in primâ: tum quia in ea
non minus Angeli, quam homines aliorum custo-
diâ indiguissent; cum utriusque fuissent peccabiles,
multisque periculis tam internis, quam externis sub-
iecti. Tum quia, cum in eo statu non fuissent An-
geli per supernat. beatit. cum Deo coniuncti, non
potuissent hanc tutelam erga homines lubenter, ac
fideliter exercere. quippe qui vel dedignati fuif-
sent inferiori creaturæ se subicere: vel sæpè tædio
affecti, propter inobedientiam suorum alumnorum,
eorum curam & tutelam deseruissent. Tum quia
vel ea custodia, quam Angelus in eo statu de homi-
ne habuisset, fuisset perpetua, vel ad tempus. Si per-
petua: maius fuisset onus, ac proinde difficilius An-
gelus in eo statu illam sustinuisset. Si ad tempus;
contrâ: in homine in purâ naturâ constituto, eadem
semper militasset necessitas extrinsecæ tutelæ An-
gel. ergo si illa pro toto tempore æternitatis nega-
ta fuisset homini, negari etiam debuisset pro quo-
uis tempore determinato, cum sit eadem utriusque
ratio. Non in secundâ; cum in eâ nulla fuisset inter
Angelos & homines affinitas, quia Angeli euecti
fuissent ad ordinem supernat. inter quem, & ordi-
nem naturalem, in quo fuissent homines in purâ
naturâ conditi, nulla est affinitas: Secunda affir-
mans probabilior videtur.

Dico 1. Ex vi præsentis decreti diuini, non fuif-
set futura custodia Angel. erga homines in purâ na-
turâ conditòs, cum eo ordine & circumstantiis,
cum quibus nunc est decreta. Fundam. ex vi præ-
sentis decreti diuini Angel. custodia erga homines
decreta est, ut medium specialis prouidentie diui-
næ in ordine ad supernat. beatit. Confir. 1. de fa-
cto Angel. custodia decreta est hominibus depen-
denter à meritis Christi; cum illa numeretur inter
auxilia diuina ad hominum salutem conducentia:
at tunc Christus incarnatus non fuisset, vel si incar-
natus fuisset, non meruisset homini in purâ naturâ
condito Angel. custodiam; quia tunc talis custo-
diâ spectasset ad ordinem naturæ: Christus autem
non meruit nobis, nisi quæ sunt ordinis gratiæ, &
ad vitam ducunt æternam; ex *August. Epist. 90. &*
105. Confir. 2. de facto Angel. custodia erga om-
nes est à Deo instituta, non solum ut immediatum
instrumentum executiuum prouidentie vniuersa-
lis, in ordine ad opera naturalia, sed potissimum ut
immediatum instrumentum prouidentie specialis
in ordine ad opera supernat.

Dico 2. Probabile est, saltem ex vi alterius de-
creti diuini, futuram fuisse Angel. custodiam erga
homines in purâ naturâ constitutos, in ordine ad
opera, & beatit. naturalem, siue Angeli euecti fuif-
sent ad ordinem supernat. gratiæ & gloriæ, siue
non. Hanc colligo 1. ex iis, qui docent, primos ho-
mines non statim creatos fuisse in gratiâ, sed in pu-
ris naturalibus, quos refert *Suarez lib. 3. de opere sex-*
terterum cap. 17. cum tamen hi non negent, eis statim

Ad rationem
discutiendam.

1. dub.
75.
76.
Prima sent.
negans.
1. r.

P. 2.

71.
Didymus à
Damascono
vitiis ex-
plicatur.

Euag. & c.

4. dub.
72.
Ratio dubi-
tandi.

Augustinus.

73.
Vario sent.
affirmatiua.

74.
Etiã non
suppositio con-
su Ang.

77.
2. sent. affir-
mans proba-
bilior.

78.
Ex vi præ-
sentis de-
creti non
fuisse cu-
stodiâ Ange-
lorum in es-
tatis.

Conf. 2.

79.
Probabile est
ex vi alte-
rius futuram
fuisse in sta-
tu purâ na-
tura Ange-
lorum custodi-
diam.

ab initio creationis deputatos fuisse Angelos custodes; unde etiam si non fuissent accepturi gratiam, per eamque ad ordinem supernat. euecti, adhuc habituri fuissent in sui custodiam Angelos. 2. colligo ex iis, qui affirmant, munus custodiendi homines conuenire angelis naturaliter: etenim cum in purâ naturâ conditi habuissent eandem naturam, eandem quoque homines custodiendi naturalem habuissent exigentiam, & inclinationem. fund. in quocumque statu conditi fuissent homo & angelus, conditi fuissent vt partes huius Vniuersi. De ratione autem partium integrantium vnum compositum, siue physicum, siue morale aut politicum, est, vt pars inferior pendeat, & dirigatur à superiore: cum ergo angelus in quocumque statu conditus, sit pars superior respectu hominis, homo pars inferior respectu angeli, in ordine ad hoc Vniuersum constituendum, in quocumque statu conditus homo, naturaliter postulasset dirigi ab Angelo. Maior constat; nam hoc pertinet ad naturalem perfectionem Vniuersi, vt in quocumque statu creetur, creetur cum perfectâ colligatione suarum partium. Minor prob. vt vna pars integret vnum cum aliâ, aliâ quâ ratione debet cum eâ copulari: copulatur autem vna pars Vniuersi cum aliâ per aliquam dependentiam ab illâ: nequit autem angelus dependere ab homine, sed potius homo ab angelo: ergo vt homo integret vnum cum angelo, ad hoc Vniuersum perfectè constituendum, debet cum illo connecti per dependentiam alicuius directionis ab illo. Nam si Deus condidisset hoc Vniuersum cum ordine tantum ad finem naturalem, condidisset illud cum mutuâ colligatione partium: ergo cum dependentiâ inferiorum à superioribus; & præsentiam superiorum erga inferiora: & consequenter cum passiuâ directione hominum ab Angelis. Antec. prob. hæc mutua partium colligatio conuenit Vniuerso independentem ab ordine ad finem supernat. cum sit naturalis debita perfectio illius, quæ supponitur ad ordinem supernat. Confir. etiam in purâ naturâ corpora sublunaria dependissent à cælestibus, & cæli ab Intelligentiis, & Angeli vniuersalem præsentiam habuissent supra totam naturam corpoream; ergo etiam homines dependissent ab angelis, & angeli præsedissent hominibus, eos ad naturalem finem dirigendo.

An autem Angelorum custodia in purâ natura futura fuisset ex vi decreti etiam præsentis, pendet ex motiuo, quo motus est Deus ad hoc Vniuersum producendum, quod nobis certò constare non potest. Etenim si vnicum & adæquatum motiuum Vniuersum condendi, fuit solus ordo gratiæ & beatit. supernat. nulla ex vi præsentis decreti futura fuisset angel. custodia erga homines, in purâ naturâ conditos: nam tunc cessasset omne motiuum condendi Vniuersum. Sin autem adæquatum motiuum condendi Vniuersum, fuit ipse etiam ordo naturæ & beatit. naturalis, ita vt hic etiam absque illo mouisset Deum ad hoc Vniuersum cum solâ perfectione naturali condendum; tunc adhuc ex vi præsentis decreti, non quidem adæquatè, sed inadæquatè sumpti, futura fuisset angel. custodia erga homines, in purâ naturâ constitutos, licet non cum eodem ordine & circumstantiis, cum quibus decreta nunc est.

Quod autem futura fuisset Angel. custodia erga homines in purâ naturâ constitutos, siue angeli euecti fuissent ad ordinem supernat. beatit. siue non, prob. semper conditi fuissent vt partes politicæ huius Vniuersi: ergo in quocumque statu conditi fuissent, semper conditi fuissent cum mutuâ

colligatione partium huius Vniuersi, ex quâ deduxi angel. custodiam erga homines in purâ naturâ constitutos. Confir. siue angeli euecti fuissent ad ordinem supernat. siue non, semper conditi fuissent cum Vniuersali dominio & præsentiam ad totam naturam corpoream: ergo etiam cum præsentiam, & tutelâ erga homines. Ceterum executio huius custodiæ erga homines in purâ natura constitutos, facilius saluatur per angelos ad supernat. beatit. euectos, quàm in purâ tantum natura conditos, propter secundum argu. 1. sent. Adhuc tamen non defuisset modus talem custodiam saluandi, etiam per angelos in purâ tantum natura conditos; in primis in sent. eorum, qui docent, angelos circa legem naturalem esse impeccabiles, sc. cum sit iuxta legem naturalem, vt superiores cuiuscumque Vniuersitatis curam gerant inferiorum eiusdem; hoc ipso, quo illis hoc præceptum de suscipiendâ tutelâ hominum à Deo, naturali legislatore intimatum fuisset, non potuissent illud non accipere, & exequi: aliâ executio huius præcepti saluari potuisset in statu puræ naturæ per impositionem alicuius præmij, aut pœnæ, angelicæ naturæ in eo stato proportionatæ. Neque necessarium simpliciter est, sed tantum connaturalius, vt qui alium dirigit, ipse directione non egeat, etsi in eo, in quo angelus hominem dirigeret, ipse directione non egeret, quia dirigeret illum in ordine ad ea, quæ ipse certò cognosceret. Neque hæc custodia fuisset in naturâ perpetua, sed ad tempus. Probabile .n. est, post aliquod tempus viæ, tam homines, quàm angelos constituendos fuisse in naturali beatit. illi statui proportionatâ; in eâque per aliquod donum naturale, naturæ tamen indebitum, perpetuò confirmatos.

Obiicies 1. vt in purâ naturâ homo politicè connecteretur cum angelo, vt pars inferior cum superiore, sat foret, si cum illo connecteretur mediâ gubernatione causarum superiorum: ex eo .n. quod homo dependeret à superioribus causis astrorum, & hæc ab angelo, homo mediatè penderet ab angelo. Fateor hanc mediatam dependentiam per causas superiores, ab angelis immediatè directas in beneficium hominum, sufficere ad aliquam Vniuersi partium colligantiam, non tamen ad perfectam, qualem nunc à Deo intendi videmus. Ternerè igitur hæc maiore perfectione priuaremus Vniuersum, quod non minus in eo statu, quàm in hoc, huiusmodi perfectionem naturaliter exegisset. Ob. 2. sequeretur, angelos non ex extrinsecâ ordinatione Dei, sed ex intrinsecâ natura ordinari ad hominum custodiam; ordinantur .n. ad custodiam hominum, vt naturalis pars Vniuersi: sed esse naturalem partem Vniuersi, naturaliter competit angelo: ergo naturaliter competit eidem, ordinari ad hominum custodiam. Resp. Ordinatur angelus ad custodiam hominum, vt pars physica Vniuersi, nego; vt pars politica, concedo. Vnde nego, esse partem politicam Vniuersi competere angelo ex intrinsecâ natura, sed tantum ex extrinsecâ lege, & ordinatione Dei, intendentis hoc Vniuersum per modum vnius politici regni. etsi negari non potest, angelos ex intrinsecâ natura, non quidem completè & formaliter, sed inchoatiuè & fundamentaliter, hanc politicam perfectionem postulare: eo modo quo homo postulat esse pars politica communicatis. Ob. 3. Ad perfectam compositionem, siue physicam, siue politicam requiritur, vt vtraque pars in composito aliqua ratione perficiatur: sed Angeli, cum sint natura spirituales, independentes à tota natura corporea, non possunt perfici in hoc Vniuerso:

80.
Fundamentum vniuersi cum est.

81.
Explicatur amplius hoc fund.

Conf.

82.
Necius de creatis?

83.
Angeli partes politica vniuersi.

Conf.

84.

85.

Hæc Angelorum custodia non fuisset perpetua in purâ natura.

86.

87.
Obiicies 1.

Respondet.

88.
Obiicies 3.

uicso:

ribus sunt prelati, cum subiectorum mores aduersus se vicissim prapositorum Spirituum opem merentur, ipsi qui prae sunt Spiritus contra se venire referuntur. Prophetes igitur preces Angelus exaudit, sed Persarum Princeps resistit: quia & si iam vita iusti deprecantis ereptionem populi exigit, eiusdem tamen populi adhuc vita contradicit, ut quia necdum hi, qui in captiuitate fuerant ducti, plene purgati sunt, iure eis adhuc Persa dominantur. Magis verò scholasticè S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 8. Resistere sibi inimicem dicuntur Angeli, dum de diuersis populorum meritis inter se pugnantibus diuinam consulunt voluntatem, quæ sibi non potest, nisi reuelatione innotescere. Dum igitur vnus Angelus ob preces Danielis à Deo petit liberationem populi Israelitici à captiuitate Babylonicâ, alius contra detentionem & moram eiusdem apud Babylonem, sibi inuicem quodammodo resistere videntur. Vlt. prob. non minus Deo curæ sunt integræ regna, prouinciæ, ac communitates, quàm singuli homines: sed singulis hominibus ad eorum custodiam singulos deputat angelos: ergo eodem modo singulis regnis, prouinciis, ac communitatibus singulos deputat Archangelos. Confir. aliam directionem, & custodiam requirit bonum publicum, quàm priuatum: ergo alios angelos requirunt regna, prouinciæ, ac communitates, quàm priuatæ personæ.

Quoad aliam partem controu. ex quo ordine sint Angeli regnorum præfides, omnes conueniunt, eos esse ex altiori ordine, quàm sint qui priuatis tantum personis deputantur, ut docet Basil. lib. 3. con. Euno. initi. & reliqui fere Patres. quod colligitur ex cit. Danie. 10. vbi Princeps Iudæorum dicitur fuisse Michaël, quem Theod. in cit. lo. S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 3. docent esse ex ordine Archangelorum. Discrepant tamen auctores, an sint ex supremo, vel ex medio ordine vltimæ hierarchiæ. S. Thomas cit. sub dubio ait, esse ex ordine Principatum, qui est supremus vltimæ hierarchiæ; vel fortè Archangelorum, qui est medius eiusdem hierarchiæ. Theod. & alij absolutè pronuntiant, esse Archangelos. Vtraque sent. probabilis est; modò constet, non esse ex infimo ordine Angel. nam hi tantum priuatis hominibus deputantur. Rationem verò assignat ibid. S. Tho. quia quò agens est vniuersalius, eò est superioris virtutis: sed qui curam habet totius regni est vniuersalius agens: ergo habere debet angelum superioris virtutis, qui illum in ordine ad vniuersalius bonum dirigat.

An Angelus regno, aut communitati Præses, sit distinctus ab angelo, qui deputatus est in custodiam Regis, aut superioris illius communitatis? sect. 1. docui, vnicuique superiori, præter Angelum, quem habet vt priuata persona, deputatum esse alium, vt publicæ personæ, ex ordine Archang. qui illum dirigat in ordine ad publicum bonum. nunc an idem Archangelus, qui tutelam regni & communitatis gerit, simul etiam tutelam Regis aut superioris communitatis habeat? Negatiua pars prob. eò quòd aliam directionem requirat communitas, aliam superior communitatis: nam superior directionem requirit per modum imperantis, & legem ferentis; subditi verò communitatis per modum obedientis, & leges exequentis. Verum probabilius est, eundem Archangelum, qui Regno vel communitati præest, sufficere ad Regem ipsum, vel superiorem communitatis dirigendam. Fundam. Angeli regna & communitates non dirigunt per seipos immediatè, sed mediante Principe, aut superiore, illum dirigendo in ordine ad bonum regni, aut communitatis. ergo idem Archangelus, qui curam gerit communitatis, simul etiam curam habeat superioris communi-

tatis. Ad fundam. oppositæ, concedo aliam directionem requirere communitatem, aliam superioris communitatis: ceterum ad hanc diuersam directionem, præter Angelos infimi ordinis deputatos singulis hominibus communitatis, sufficere Archangelum deputatum superiori, vt curam gerenti totius communitatis. Nam sufficienter diriguntur subditi in ordine ad superiorem per Angelos sibi deputatos, quatenus priuatæ personæ sunt: cum ipsi communitatis curam gerere non debeant, sed tantum superioris iussa exequi: ad hoc autem sufficit directio, qua ab Angelis diriguntur vt priuatæ personæ.

Vltimò, an etiam brutis, & reliquis rebus deputentur Angeli, qui earum curam gerant? Negat acriter Hierony. in 1. cap. Habac. Mundi sunt oculi tui, Ceterum absurdum est, inquit, ad hoc Dei deducere Maiestatem, vt sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotue moriantur; que cimicum ac pulicum, & muscarum sit in terra multitudo; quanti pisces in aqua natent, & qui de minoribus præde cedere debeant. Non sitimus tam fatui adulatorum Dei, vt dum potentiam eius etiam ad ima detrahimus, in nosipos iniuriosi simus, eandem rationabilium, quam irrationabilium prouidentiam esse dicentes. Ex quo liber ille Apocryphus stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est, quemdam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus: & in hanc similitudinem pisibus quoque & arboribus, & bestiu vniuersis proprios in custodiam Angelos assignatos. Affirmant Origenes hom. 23. in Iosue; Ego quantum ad opinionem meam spectat, puto audacter dicendum, etiam de his virtutibus, que mundi huius ministeria susceperunt, quòd non fortuito vel casu illa virtus terra, vel arborum germinationibus præst, illa fontium ac fluminum sufficere, ac sufficienter exhibeat; alia imbrum, alia ventorum, alia verinis, alia autem terrestribus animalibus, vel singulis quibusque è terra gignentibus præst. Et ho. 8. in Ierem. Neque enim, inquit, aliter possum lugentem terram exponere, seu letantem; nisi vt intelligamus, omnibus rebus Angelos præsidere, tam terra, & aque; quàm aeri, & igni, & hoc ordine peruenire ad omnia animalia, ad omne germen, ad ipsa quoque astra caelestia. Damascenus lib. 2. de fide orthod. cap. 4. August. lib. 83. quæst. 9. 79. Vnaqueque, res visibilis in hoc mundo habet potestatem, Angelicam sibi prapositam, sicut aliquot locis diuina Scriptura testatur. Eandem vt Platonis sent. refert Apuleius in l. de Deo Socra. ante med. Quam sent. vt probabilem censet S. Tho. 1. p. qu. 110. art. 1. ad 2. & 3. & qu. 113. art. 2. vt sequuntur Molina 1. p. qu. 110. Zúmelq. 113. art. 2. Vasq. disp. vlt. cap. 1. Grana. tract. 16. disp. 5. sect. 5. Suar. lib. 6. de Angelis c. 17. &c.

Quæ sent. probabilior; ex Scripturâ, vt aduertit August. sc. Apocal. 7. dicuntur Angeli stare super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ. & cap. 14. dicitur Angelus habere potestatem supra ignem. Fund. tota natura corporea immediatè regitur & gubernatur ab Angelis vt à ministris diuinæ prouidentiae, propterea, qui hereditatem capiunt salutis: igitur probabile est, diuersis rerum speciebus diuersos deputatos esse Angelos ad rectam earum gubernationem, & conseruationem. Antec. constat: Angelica natura est suprema pars huius Vniuersi: de ratione aurem partis est, vt cum ceteris in toto connectatur: connectitur autem natura Angelica cum reliquis mundi partibus per præfidentiam & gubernationem earum. Conseq. prob. vt singuli cæli singulas habent intelligentias, à quibus in commune bonum hominum gubernantur: ita singula rerum species singulos habent Angelos, à quibus in communem vtilitatem hominum dirigantur & conseruentur. Aliam rationem afferet

99. Prob. ratio-
ne hac sent.

Conf.

100. Angeli Re-
gnorum Præ-
fides ex al-
tiori ordine
sunt.

Michaël ex
ordine Ar-
changelorum
esse.

101. Nova diffi-
cultas.

Pars affir-
mativa pro-
babilior.

102. Ad fun.

103. Nam &
br via &
relique

beant An-
gelum?
Negat acri-
ter Hierony.
mū.

104. Affirmant.

Eandem re-
fers vt Fla-
noni Apule-
ius.

105. Affirmo pro
parte affir-
matie.
Fundamen-
tum.

Rationem
S. Tho.
mas.

S. Tho. providentia Dei principaliter est de iis, quæ sunt perpetua: at singulæ rerum species sunt perpetuæ, licet earum individua sint corruptibilia: ergo singulæ rerum species habere debent angelum, qui earum curam habeat: sicut quia singuli homines sunt, quoad animam, incorruptibiles, singuli proprium habent Angelum, qui eos custodiat. S. Hieronymus piè explicandus est, cum ipse citata auctoritas aliqua contineat, quæ divinæ providentiæ repugnent. Ex his patet ad rationem dub.

S. Hiero-
nymus. exp-
licit.

SECTIO VII.

Quæ officia præstet tutelarum Angelus erga suum clientem?

106.

Ex sententiâ
Ilatonis ab
Apuleio An-
gelorum tu-
telarum of-
ficia recen-
sentur.

MULTA recensentur officia nobis ab Angelo tutelari præstita, non solum ab Ecclesiasticis, sed etiam à prophanis Scriptoribus. Ex sent. Platonicæ hæc recenset Apuleius in lib. de Deo Socra ante med. Per quos desideria nostra & merita ad Deum commeant: inter mortales, celicolasq; vectores, hinc precum, inde donorum: qui vitro citroq; portant, hinc petitiones, inde suppetias, seu quidam utrimque interpretes, & salutigeri. Et post med. Nemini conspicui, semper nobis adsunt, omnium non modo arctorum testes, verum etiam cogitatorum. At ubi vita edita remeandum est, suum alumnum ad iudicium ducunt, atque illi in causa dicenda assistunt: si qua committatur, redarguunt: si qua vera dicat, asseverant. Illorum testimonio fertur sententia. Omnia nostra curiosè participata visunt, omnia intelligunt, in nostris penitissimis mentibus vi conscientia diuersantur. Est nostri custos, singularis prefectus, domesticus speculator, individuus arbiter, inseparabilis testis, malorum improbator, bonorum probator, si ritè animaduertatur, sedulo cognoscatur, religiose colatur: in rebus incertis prospectator, dubiis præmonitor, periculosis vitator, egenis optulator. Qui tibi queat tum somniis, tum signis, tum etiam fortasse coram, cum usus postulat, mala auerruncare, bona prosperare, humilia sublimare, nutantia fulcire, obscura clarare, sidera aduersa corrigere. Quibus concordant quæ de angelicâ custodia recenset August. lib. soliloq. cap. 17. Adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, horrantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudenibus, compatiuntur patientibus. Grandis est eis cura de nobis: magnus est affectus dilectionis eorum erga nos. Diligunt, quem tu diligis, custodiunt quos tu custodis, deserunt quos tu deseris. Nec diligunt operantes iniquitatem. Et serm. 68. ad fra. in Ete. Omnia opera nostra siue bona, siue mala in conspectu Dei ab ipsis nuntiantur; hortantur nos consilio, à dextris nostris sunt. Et lib. metit. cap. 3. Angeli orationes & vota nostra Deo offerunt, non quia Deum doceant, qui omnia, antequam sint, sicut & postquam facta sunt, nouit, sed quia eius voluntatem super his consulunt, & quod Deo iubente completum est, cognouerint, hoc nobis euidenter vel latenter reportant. Hæc profectur, B. Laurent. Iustini. lib. de casto connub. Verbi & animæ cap. 9. Ipsi etenim sancti Angeli aereas coercent potestates, ne ad libitum nos tentent, eorum detegunt fraudes, ipsorum argumentis obuiant. Si cadimus, nos erigunt; si ignoramus, instruunt; si frigesimus, accendunt. Vbi que tamquam fidi comites nos tuentur dormientes, stantes, de ambulantes, quiescentes, operantes: illuminant quoque intellectum nostrum excitando, disponendo, & lumen in nos diuinum transformando. Purgant nos phantasmata amouendo. Cum elemosynas damus, cum oramus, nostras perferunt ad celum orationes & oblationes, & Deo offerunt, nobisq; deserunt gratiam ac spiritualia dona. Nostris gratulantur profectibus, nostris virtutibus delectantur. O quanto exultant tripudio, cum

107.
Platoni con-
cordans Au-
gustinus.

108.

Veritas hæc
eadem profe-
quitur Lau-
rent. Iustini.

aspiciunt, crebris nos celum pulsare gemitibus, & assiduis orationibus diuinum flagitare suffragium. O quam suauiter lætatur, si viderint nos sapienter psallere, deuotè canere, legere frequenter, iugiter meditari, sine intermissione orare, vigiliis celebrare, diuinis interesset laudibus, diuina frequentate mysteria, lacrymas fundere, & sedulum Deo exhibere obsequium. Maximum spes de salute nostra capiunt solatium, si super cordis nostri nondormitemus custodiam; si mentis dispersionem aggregemus in unum; si cogitationis subtiliter discernamus; si intentiones dirigamus; si prius quam proferantur verba, pensemus singula; si singulis in moribus, in omni opere matura circumspeditione viuamus. Nos diligunt, nostram zelant salutem, tamquam ciuium suorum, & æterni ægni coheredum. Similia habet Bernard. in salm. Qui habitat. serm. 12.

Bernardus

Hæc omnia angelicæ custodiæ beneficia ad 12. ex communi sent. reducit Gabriel in 2. dist. 11. qu. 12. vn art. 2. quæ ex variis Scripturæ locis colliguntur. 1. peccata increpat: Iudic. 2. Ascendit Angelus Domini de Calgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Agypto, &c. & nolulistis audire vocem meam: cur hoc fecistis? 2. disponit nos ad absolutionem à vinculis peccatorum; vt significatur in Angelo soluente Petrum à catenis, Act. 12. Et ceciderunt catena de manibus eius. 3. tollit occasiones impediens nos à bono: quod figuratum est Exo. 12. in Angelo, qui percussit primogenia Aegyptiorum. 4. arceat dæmones; Tobia 12. Daemonium ab uxore meâ compe-scuit; solâ si â præsentia, vt testatur Auctor operis in- perf. in Matth. hom. 5. vnde docent aliqui, per solam inuocationem Angeli cuttodis fugari dæmonem. 5. docet & illuminat; Danie. 9. Nunc egressus sum, inquit Angelus Danieli, vt docerem te, & intel- ligeres. 6. secretâ reuelat; Genes. 18. Num celare pote- ro Abraham, quæ gesturus sum, dixit ei Angelus. 7. afflicto solatur; Tobia 5. Forti animo esto, in proximo est, vt à Deo cureris, dixit Angelus Tobia. 8. in viâ Dei nos confortat: 3. Reg. 19. dixit Angelus ad Eliam: Surge, comede; grandis tibi restat via. 9. in viâ ducit, & conducit Tobia 5. Ego ducam, & reducam eum ad te. 10. hostes profligat; Isia 37. Egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum cen- tum quinquaginta millia. 11. tentationes mitigat: quod figuratum est in Angelo, qui luctatus est cum Iacob, Genes. 32. cuius femoris neruum tetigit, & emarcuit. 12. orationes nostras & vota Deo offert; Tobia 12. Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mor- tuos. Ad hæc addi possunt duo, 1. quo nos ab eminentibus periculis eripit; Genes. 19. Cocebant Angeli Loth. dicentes, Surge, tolle uxorem tuam, & daus filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. 2. quo animam è corpore exeuntem in purgatorium, vel in cælum conducit; Luc. 16. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Quod est omnium beneficiorum completium: cuius meminit Apuleius ex sent. Plato, docuitque Chrysost. to. 2. in cir. Luca 16. Maldon- nar. &c.

109.

Hæc officia

Primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

Nonum.

Decimum.

Undecimum.

Duodeci-
mum.

110.

Duo alia be-
neficia.

111.

Difficultas.

Ratio dubit.

112.

Scotti opinio

Sed displicet

rei quidditatem repræsentet. Sed contra : ex p. 12. sect. 1. & disp. 15. constat, nihil potest intellectu angeli in intellectu alterius producere. S. Thomas 1. p. qu. 111. art. 1. ait hominem illuminari ab angelo, per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis sub velamine alicuius similitudinis sensibilis. quia sicut angelus illuminatur ab angelo per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis ad captum intelligentis, absque velamine similitudinis sensibilis: ita homo illuminatur ab angelo per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis sub velamine similitudinis sensibilis, cum hoc statu non sit intellectus humanus capax veritatis intelligibilis, nisi sub velamine alicuius similitudinis sensibilis.

Fundament.

Non sufficit.

14. Hæc illuminatio est re motio impedim. & positiva immutatio sensuum.

Explicatur exemplo dicta.

115. Hic modus ordinarius.

Connaturalis.

Patres indicant.

Sed in hæc sent. restat explicandum, quo pacto valeat intellectus humanus ab angelo confortari, cum nihil in eo angelus producere possit. Quare ex iactis principiis hanc illuminationem explico. 1. per remotionem impedimentorum, tam externorum obiectorum, quæ externos hominis sensus immutando, illum possunt à bono abducere, vel ad malum inducere, quàm internarum passionum affectu aliquo concitata, tam, eas sedando, & ad pristinum statum reducendo. 2. per positivam immutationem sensuum tum externorum, eis convenientia obiecta proponendo, quibus immutati immutent interiores sensus, atque hi phantasmata, quæ vna cum intellectu agente producant speciem intelligibilem illius rei, quam angelus intendit homini suadere, vel dissuadere. Tum per immutationem, & dispositionem sensuum interiorum, mouendo, & disponendo immediatè illos simul cum phantasmatibus, quæ sic disposita moueant intellectum hominis ad eliciendam notitiã eius rei, quam angelus vult illi suadere, aut dissuadere. ex gr. Intendit angelus suadere homini confessionem suorum peccatorum: mouet illi phantasma de peccatis, & pœnis promeritis: Phantasma motum & excitatû ab angelo, mouet intellectum agentem hominis ad producendam speciem intelligibilem de eisdem peccatis, & pœnis promeritis: per quam speciem intellectus possibilis elicit simplicem apprehensionem eorundem peccatorum ac pœnarum: quã vt præuiã dispositione positã, Deus immediatè notitiã supernat. & affectu illuminat hominis intellectum, & inflammat voluntatem ad eadem peccata ex motiuo supernat. derestanda. Itaque quod angelus illuminet hominem, docet Dionys. de cal. hierar. cap. 4. quem sequitur S. Tho. 1. p. qu. 111. art. 1. & reliqui. Quodd hic modus illuminandi fit ordinarius, constat: nam licet possit in assumpto corpore, vel per externa signa hominem illuminare, vti interdum facit: hic tamen illuminandi modus non est ita frequens & ordinarius. Quodd sit connaturalis tam ex parte angeli, quàm ex parte hominis, prob. connaturalis modus intelligendi hominis in hæc vitã, est per sensibilia deuenire ad intelligibilia: & Angelus mediante motu locali potestatem habet in totam naturam corpoream; atque aded in organa corporea hominis, ea per motum localem alterando, immutando, ac disponendo: quæ immutata & alterata propter connexionem cum intellectu, immutabunt & alterabunt intellectum, eoquæ mediante voluntatem, saluã semper eius libertate, & tantum dispositiuè. Vnde probabile censo, quoties Deus hominem internè illuminat, id facere mediante Angelo custode, disponente suum alumnum per internos sensus, & phantasmata ad intelligibiles veritates capiendas. Quodd indicant Patres, dum faten-

tor. omnia recta consilia, & cælestes inspirationes, quas in nobis subinde sentimus, referendas esse ad Angelos custodes ad ministros Dei. Quæ de Angelo bono dicta sunt in ordine ad illuminandum, eadem proportionaliter intelligenda sunt de angelo malo in ordine ad obtenebrandum intellectum humanum.

Quæritur 1. An Angeli custodes conscij sint eorum omnium, quæ ad suos clientes spectant? Resp. negatiuè: ex Danielis 10. vbi Angelus regni Persarum non erat conscius eorum, quæ ad Persas spectabant, vtrûm apud eos ampliùs morari debuissent Iudæi, qui ibi captiui detinebantur, Alioqui ille non restitisset Angelo Danielis, qui ad preces Prophetæ, à Deo populi liberationem flagitabat.

Dices. Etiam si hoc ignorasset Angelus Persarum, non rectè tamen inde arguitur ignorasse ea, quæ spectabant ad Persas ipsos, quorum curam gerebat. nam scientia de liberatione Iudaici populi non pertinebat ad Angelum regni Persarum, sed ad Angelum Iudæorum: nec est necessarium, vt vnus sciat ea, quæ spectant ad alumnum alterius Angeli, sed solùm quæ spectant ad proprium. Sed contra, sicut hoc scire debuisset Angelus Iudæorum: qui si sciuisset, procul dubio illud dixisset Angelo Persarum, atque aded hic non potuisset ampliùs resistere Angelo Danielis, quippe cui nota fuisset voluntas Dei per Angelum Iudæorum. Ex his colligo, non esse Angelo notam sui alumni prædestinationem, vel reprobationem: tum quia si quæ minoris sunt momenti, non omnia nota sunt Angelo, quæ ad sui alumni salutem pertinent, à fortiori nec nota erunt, quæ maioris sunt momenti circa eiusdem alumni salutem. Tum quia horum scientia nihil conducit ad custodiam, quam Angelus erga suum alumnum exercet; & ex aliã parte Deus hominum salutem per Angelos procurat modo connaturali; qui est, vt nesciat Angelus sui alumni prædestinationem, aut reprobationem: alioqui vel non ita afficeretur erga reprobum, vel non ita de prædestinati salute sollicitus esset. Non inficior, aliquorum hominum vel prædestinationem, vel reprobationem certam esse propriis Angelis tutelariibus: vt de Virginis prædestinatione, & Antichristi reprobatione certum suppono.

Quæritur 2. An omnia cordis secreta tutelari Angelo pateant? Resp. negatiuè, nisi nos ipsi velimus, vt omnia nostri cordis secreta illi pateant. Primum constat; nam hæc postulat perfectum ius, quod omnis creatura intellectualis habet in sua cordis secreta, vt nulli absque proprio voluntatis nutu pateant. Secundum prob. non minùs ad perfectum dominium spectat, posse nostra secreta alteri manifestare, quando lubet, atque illa occultare, quando placet. Confir. Angeli habent species omnium secretorum cordis, non modò angelorum, verùm etiam hominum, cum eã conditione à Deo infusas. vt accedente angeli, vel hominis voluntate, statim possint illa cognoscere: alioqui non possent cû animabus separatis mutuò loqui; quod est secreta cordis mutuò sibi manifestare; & hæc supponit species infusas eorundem secretorum cordis in audiente, cum non possit vel anima separata in intellectum angeli, vel angelus in intellectum animæ speciem sui cordis secreti producere, vt constat ex disp. 12. sect. 1. & ex disp. 15.

Quæritur 3. An Angeli, vel tristentur de malis, vel lætentur de bonis suorum alumnorum? Resp. negatiuè quoad 1. partem quæstio: affirmatiuè quoad poster. Ratio vtriusque sicut merito beatitudinis Angeli sunt omnis doloris ac tristitiæ incapaces, ita ratione

116. Quæritur 1. Resp. negatiuè. gatiuè celli. Dan. 19.

117. Obiectio.

Solutio.

118. Angelo non est nota alumni sui prædestinatio, vel reprobatio.

119. An omnia secreta cordis tutelari Angelo pateant? Resp. negatiuè.

Conf.

120. An Angeli vel tristentur de malis, vel lætentur de bonis suorum.

actione charitatis, sunt noui gaudij accidentalis de bono aliorum capaces: igitur sicut nequeunt de aliorum malis triftari, ita de bonis aliorum, ac præfertim fuorum alumnorum lætantur. Vnde si quæ sunt auctoritates, quæ probare videntur, Angelos de hominum malis triftari, explicandæ sunt metaphoricè; quo pacto explicantur, quæ Deo dolorem, aut pœnitentiam tribuunt. Superest, vt tanto patrocinio nos dignos reddamus, *Cauete*, vt Bernardus *serm. 12. in psal. Qui habitat*, monet, *ambulant es; vt videlicet quibus, inquit, adsunt Angeli, sicut eis mandatum est, vt in omnibus viis nostris custodiant nos: quorum præsentia reuerentiam, beneuolentia deuotionem, custodia fiduciam nobis conferre debet; & quod vidente homine non audeamus, præsentem Angelo non audeamus: quippe quem etsi nequeant nostra mala contriftare, possunt tamen nostra bona gaudio afficere.*

DISPUTATIO XX.

De peccato Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An condi potuerit creatura sua natura im-peccabilis?

Dixi, *sub natura*: nam per gratiam & donum naturæ additum, nulli dubium est: de facto enim & beati, ratione visionis gloriosæ, & natura humana Christi, ratione vnionis hypost. sunt impeccabiles. Porro tripliciter potest suppositum aliquod esse naturaliter impeccabile. 1. quia ipsum est sibi ipsi regula, nec aliam superiorem regulam agnoscit. 2. quia nec ipsum sibi regula est, nec superioris regulæ capax est. 3. quia etsi sibi regula non est, superioris tamen regulæ capax est, & ab eâ propter rectitudinem naturæ deflectere non potest. 1. modo impeccabilis est Deus: 2. modo natura brutalis; capax est. 3. modo impeccabilis esset angelus, aut quæuis alia intellectualis creatura, si condi posset cum naturali indefectibilitate à regulâ rationis: de qua tantum impeccabilitate præsens controu. instituta est.

Prima sent. affirmat: *Magist. in 1. dist. 44. cap. 2. Ocham ibid. qu. vn. Bacho. in 2. dist. 38. art. 2. Maior. dist. 23. 2. Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 2. Probat 1. Magister ex August. lib. 11: de Genesi ad lit. cap. 7. Talem potuit Deus hominem fecisse, qui nec peccare posset, nec vellet: igitur ex August. potuit Deus condere creaturam impeccabilem. 2. Bacho: Quod Deus facere potest per formam superadditam naturæ, facere potest per ipsam naturam. At potest Deus creaturam impeccabilem efficere per visionem beatam, naturæ additam; ergo id efficere poterit per naturam. Probat 3. alii; Potest Deus condere naturam intellectualem determinatam tantum ad bonum honestum: ergo potest Deus condere creaturam suâ naturâ impeccabilem. nam omne peccatum est aliqua deuiatio à bono honesto: ergo si detur natura determinata tantum ad bonum honestum, à quo deflectere non possit, talis natura erit ab intrinseco impeccabilis. Antec. prob. sicut potuit Deus producere appetitum sen-*

titium determinatum tantum ad bonum delectabile, naturæ sensitiuæ consentaneum; ita rationalem determinatum tantum ad honestum, rationali consentaneum. Secunda affirmat, fieri posse creaturam impeccabilem circa legem, aut finem naturalem, non supernaturalem: *Duran. in 2. dist. 23. qu. 1. Capreo. dist. 22. quest. vn. art. 3. ad argu. Duran. Caiet. 1. p. qu. 63. art. 1. §. Circa consequ. Bannez ibid. concl. 2. Zumel quest. 1. concl. 2. Addunt Bannez & Zumel, talem creaturam fore impeccabilem solum circa legem naturaliter inditam, non circa legem positiuam de seruando aliquo præcepto circa virtutes morales, à quo talis creatura naturaliter deuiare posset. Fund. Duran. impossibile est, esse peccatum in voluntate, quin aliquis error, aut inconsiderantia præcedat in intellectu: at Deus facere potest creaturam, quæ sine errore semper actu consideret omnia speculabilia, & agibilia naturalia, secundum omnes circumstantias; aut saltem, dum occurrit aliquid eligendum, actu & sine defectu consideret omnes circumstantias, secundum quas illud est eligibile vel non eligibile. Quod autem nequeat produci creatura impeccabilis circa legem supernat. probat idem: circa illam præcedere potest defectus erroris, vel inconsiderantiæ in intellectu angeli, aut cuiuscumque alterius creaturæ; eò quod hæc non considerat lumine proprio, & ex principiis naturæ, sed lumine reuelato, & ex altioribus principiis fidei, circa quæ errare potest. Confir. ita se habet angelus ad conclusiones naturales, sicut se habet homo ad prima principia naturalia: sed homo non potest circa prima principia naturalia errare: ergo nec angelos circa conclusiones naturales deficere, nec peccare; cum omne peccatum aliquem errorem in intellectu supponat. Ceterum discrepant citati: *Durandus & Capreo.* probabile putant, de facto angelos peccare non posse contra legem naturalem: ceteri solum docent, creatos in puris naturalibus, sine ordine ad finem supernat. & absque lege positiuâ, fuisse impeccabiles circa legem naturalem: de facto eos peccare posse contra legem etiam naturalem, per accidens & indirectè: cum impossibile sit, deuiare à lege supernat. quin etiam deuiare à naturali; nam hæc est dispositio & medium per se requisitum ad rectitudinem illius.*

Tertia absolutè negat, produci posse creaturam suâ naturâ impeccabilem: *Alex. 2. p. qu. 91. me. 1. art. 2. §. 3. S. Thom. 1. p. qu. 63. art. 1. & qu. 24. de verit. art. 7. & in 2. dist. 23. qu. 1. art. 1. Bonaue. art. 1. qu. 1. Scoti qu. vn. §. Dico, Richar. art. 1. qu. 1. Egid. qu. 1. Rubio. qu. 1. art. 2. Aureo. Argen. art. 4. Heruzi dist. 5. qu. 1. art. 1. & dist. 7. qu. 1. Palud. in 4. dist. 50. qu. vn. art. 2. sine, Vasquez 1. p. disp. 231. cap. 2. Valen. q. sua 14. pu. 1. Suar. lib. 7. de ange. cap. 3. Turria. 2. 2. disp. 67. dub. 2. Arrub. 1. p. disp. 177: Quæ sent. vera est, eamque vnanimi consensu docent, Hierony. epist. 146. ad Damas. prope fin. Solus Deus est, in quem peccatum non cadit: cetera cum sine liberi arbitrij, iuxta quod & homo ad imaginem & similitudinem Dei factus est, in vtramque partem possunt suam flexere voluntatem. Ambros. lib. 3. de fide ad Gracia. capit. 2. Omnis rationalis creatura accidentia recipit, & subiecta iudicio est. In accidentibus autem & pœna iudicij, & corruptela est, & profectus. Ergo corruptela, & mortis, etiam si non moriatur, aut peccet, capax tamen omnis est creatura. Nec ex immortalitate natura habet, sed ex disciplina vel gratia, si se in aliquibus ad vitia non mutat. Alia ergo immortalitas que*

4.
Secunda
sent. affir-
mas. sed
mutat.

Fund. Dur.

Conf.

5.
Discrimen
inter aucto-
res cit.

6.
Vera sent.
absolutè ne-
gat.

7.
Eam vnani-
miter docent
Patres.
Hieronymus;
Ambrosius.

2.
Duranus.

3.
Tripliciter
potest suppo-
situm esse
quod esse
naturaliter
impeccabile.

2.
Prima sent.
affirmat.
Probat.

3.
Principalis.
sent.

Q.

que

que donatur, alia que sine capacitate mutabilitatis est semper. qui mortalitatem accipit pro peccato: quo supernaturali vitæ morimur. August. ad Maxim. c. 12. prope fin. Et creaturarum natura celestium mori potuit, quia peccare potuit: nam & Angeli peccauerunt, & demones facti sunt: & qui non peccauerunt, peccare potuerunt; & cuiuscumque ei eatura rationali præstatur, ut peccare non possit, non est hoc natura propria, sed Dei gratie. Cuius rationem assignat 12. lib. de ciuit. cap. 1. & 6. sc. creatura non de Deo, sed de nihilo facta est. Gregorius lib. 5. moral. cap. 27. Natura Angelica etsi contemplationi auctoris inhaerendo in statu suo immobiliter permanet, eo ipso tamen, quo creatura est, in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet. Fulgen. de fide ad Petr. cap. 3. & 23. Damasc. lib. 2. de fide cap. 3. Intellectualis, inquit, natura, ut rationalis, potestate, libera est: ut creata vero, vertibilis potestatem habens manendi, & proficiendi in bono, & in deterius prolabendi. Ansel. lib. cur Deus homo cap. 10. assignans rationem, cur angeli impeccabiles creati non sint: Quoniam, inquit, non potuit, nec debuit fieri, ut vnusquisque eorum esset idem ipse qui Deus, sicut de homine isto, nempe Christo, dicimus. Igitur solâ vnione hypost. cum personâ diuinâ putat Ansel. angelos impeccabiles fieri potuisse. Et quia personæ diuinæ non sunt plures, quàm tres: ideò dixit, non potuit vnusquisque eorum, &c. putans fortasse, non posse vnâ personam diuinam plures assumere naturas creatas.

8. Difficultas in assignanda ratione solida.

Capitula 4. implicantiæ.

Scotus, & Valen. solâ auctoritate Patrum illam profitentur; at ex quadruplici cap. huius rei implicantiæ est 1. ex eo quòd implicat creatura intellectualis determinata tantum ad bonum honestum ut sic: 2. ex eo quòd repugnat creatura intellectualis, quæ sit sibi ipsa in operando regula. 3. quòd implicat. ut saltem naturâ suâ coniuncta sit immutabiliter cum primâ regula. 4. ex eo quòd nullum obiectum in materiâ virtutis, siue naturalis, siue supernat. extra Deum clarè visum, necessitare possit voluntatem angeli. Omnis quippe impeccabilitas vno ex his 4. cap. proueniat oportet; ipsa. n. fundatur in eo, quòd non possit voluntas operantis, nisi in bonum honestum ferri: at potest voluntas ad bonum honestum determinari ab intrinsecâ naturâ, vel quia ipsa est sibi regula, & finis vltimus in agendo; vel quia ab intrinsecò est determinata ad regulam honestatis sequendam: aut ab extrinsecò obiecto, quia dari potest aliquod obiectum in materiâ virtutis, quod voluntatem creaturæ necessitet; vel quia creatura naturaliter petat coniungi cum Deo vltimo fine; ratione cuius coniunctionis necessitetur ad sequendam in omni suo actu rectitudinem moralis honestatis. Quartum caput implicantiæ est contra 2. sent. reliqua verò tria militant contra primam.

9. Prob. quòd 1. quòd nullâ creatura sit determinata ad bonum honestum ut sic.

Probo primum caput. Implicat natura intellectualis, cuius rationalis appetitus non inclinatur ad omne bonum: ergo implicat creatura intellectualis determinata tantum ad bonum honestum. Antec. quod est 8. Tho. qu. 24. de verit. ar. 7. sic ostendo. Omnis potentia appetitiua adæquatè sequitur apprehensiuam sibi proportionatam, est. n. ipsa vitalis inclinatio in bonum apprehensum ut sic, tantumque se extendit in appetendo, quantum apprehensiuam apprehendendo: at appetitus rationalis adæquatè sequitur potentiam apprehensiuam intellectualem: implicat autem potentia apprehensiuam intellectualem, quæ non feratur ad omne ens: igitur implicat appetitus rationalis, qui non feratur ad omne bonum: nam ens & bonum conuertuntur Subsumpt. prob. 1. quia potentia intellectualis est adæquata proprietatis naturæ intellectricis: hæc autem non so-

lùm respicit bonum honestum, sed etiam delectabile; ab utroque enim perficitur suppositum rationale: quidquid autem est suppositi perfectiuum, respici & appeti potest ab appetitu rationali, qui est vniuersalis potentia respiciens omne bonum suppositi. 2. est essentialiter reflexiua; cognoscit enim se cognoscere, atq; ad eò supra seipsam, suumque intelligere reflectitur; quod facere non posset, nisi tenderet ad ens ut ens; alioqui limitaretur ad solam honestatem obiecti; nec posset delectabilitatem sui a seipso percipere: 3. est regula omnium actionum naturæ intellectricis; sed hæc non solum est operatiua actionum honestarum, sed etiam delectabilium; quæ regulari non possunt, nisi cognoscantur: igitur potentia intellectualis non solum est cognitiua actionum honestarum, sed etiam delectabilium. 4. illa facultas, quæ potens est cognoscere honestatem obiecti, potens etiam est cognoscere delectabilitatè eiusdem: cognoscit autem honestatem obiecti, cognoscendo proportionem ipsius obiecti cum naturâ rationali ut sic: at cognitio naturæ rationalis ut rationalis, necessariò supponit cognitionem naturæ ut naturæ.

Secundum caput implicantiæ est manifestum; Nam esse vltimum finem & primâ regulam importat omnimodâ independentiam in ipsa regulatione actionis. Omnis enim actio, ut recta sit, regulanda est cum vltimo fine, ac primâ regulâ: si autem creatura esset sibi vltimus finis, ac prius regula, hoc ipso quòd eius actio esset sibi conformis, recta esset. Vnde sequeretur, quòd posset eius actio esse difformis Deo vltimo fini, ac primæ regulæ, & tamen recta: quia posset talis actio esse conformis ipsi operanti, & non Deo. Confir. perfectio vltimi finis trahit secum essentialiter perfectionem primi principij: ex eo enim quòd Deus tribuit esse omnibus, est exemplar, à quo regulanda; & finis, ad quem referenda sunt omnia. Implicat autem, creaturam esse primû principium rerum; ergo & vltimum finem earumdem. Ostendo nunc 3. cap. Potest creatura immutabiliter coniungi cum vltimo fine; 1. vnione hypost. cum personâ diuinâ: 2. visione beatificâ: neutro autem modo potest creatura naturaliter coniungi cum Deo vltimo fine: igitur implicat, creaturam naturaliter coniungi immutabiliter cum Deo vltimo fine. Minor patet: nam implicat id, quod est proprium Dei, fieri proprium creaturæ: nihil autem est magis proprium Dei, quàm sua ipsius personalitas, & visio suæ essentialitæ per modum actus puri: igitur neutrum fieri potest proprium creaturæ. Prob. quartum caput; quòd directè est contra 2. sent. Nullum est obiectum virtutis siue naturalis, siue supernat. præter Deum clarè visum, quod apprehendi non possit sub aliquâ ratione mali, saltem ardui ac difficilis, vel ut impeditiuum alicuius boni delectabilis: ergo nullum est obiectum virtutis siue naturalis, siue supernat. quod voluntatem angeli, aut alterius creaturæ necessitare possit, vel quoad exercitium, vel quoad specificatiuem. Antec. ostendo; nullum est obiectum virtutis, præter Deum, quod contineat vniuersam rationem boni; ergo nullum in quo apprehendi non possit aliqua ratio mali, vel impedimentum alicuius boni, quod in ipso non continetur.

Dices. Angelus necessitatur ad amorem sui, & Dei, quatenus principium est sui esse; ergo datur aliquod obiectum creatum, quod angeli voluntatem ad sui prosecutionem necessitet. Resp. dist. conseq. datur obiectum creatum angeli voluntatem necessitans, in quo & summa sit delectatio naturalis, & nulla ratio impeditiua alterius boni, concedo; in quo apprehendi possit aliqua ratio impeditiua alterius

10. Implicat creaturam quæ sibi ipsi sit regula in operando.

11. Implicat ut natura suâ immutabiliter coniuncta sit cum primâ regula.

12. Nullum obiectum extra Deum clarè visum voluntatem necessitare possit.

13. Obiectum.

Resp.

Ratio discri-

14. Coroll.

15. Coroll. 2.

16. Obiicit.

Respondet 1.

17. Respondet 2.

18. Coroll. 3.

Ratio.

Dispar ratio

alterius boni, nego. Cum igitur in amore proprii esse, & Dei ut principij eiusdem esse, summa sit delectatio naturalis, & nulla ratio impeditiva alterius boni; nam cum eo stare potest quicumque actus electivus alterius obiecti, poterit angeli voluntas ab eo necessitari. Contra vero cum nullus sit actus virtutis, in quo apprehendi non possit impedimentum alicuius boni delectabilis, nullus virtutis actus angeli voluntatem necessitabit: sc. amor proprii esse, est indifferens, & stare potest cum quolibet alio actu tam bono, quam malo: actus virtutis indifferens non est, nec stare potest cum quolibet actu, quia saltem stare non potest cum actu oppositi vicij.

Inferitur 1. nulla fieri potest creatura ratione prædita, absque libertate, ac proinde determinata ad bonum dumtaxat honestum, Ratio; nulla potest produci virtus intellectiva, quæ suâ naturâ non rendat ad quodlibet ens. 2. nec de possibili produci potest creatura, quæ sit impeccabilis, saltem circa legem & finem naturæ, quia neque circa legem & finem naturæ limitari potest ad bonum tantum honestum. Dices. Angelus necessariò diligit Deum ut finem naturalem, ex disp. 17. sect. 3. ergo circa finem naturæ non potest angelus peccare. quia peccatum pugnat cum dilectione Dei finis naturalis: ergo si non potest Deum non diligere ut finem naturalem, non poterit contra Deum finem naturalem peccare: quia non potest cum peccato conferuare dilectionem Dei finis naturalis. Resp. 1. hoc argu. probaretur, neque posse angelum peccare contra Deum finem supernat. quia etiam peccatum personale contra finem supernat. pugnat cum dilectione Dei finis naturalis. Dixi personale; nam de originali examinabo to. seq.

Resp. 2. dist. antec. Angelus necessariò diligit Deum amore concupiscentiæ, cum quo non pugnat peccatum, concedo; amore amicitia, cum quo tantum pugnat peccatum, nego. Angelus .n. necessariò diligit Deum solum ut principium sui esse, quod est diligere illū amore concupiscentiæ, non amicitia.

Inferitur 3. neque per gratiam fieri posse creaturam impeccabilem, nisi vel per visionem beatam, vel per vnionem hypost. contra Aureo. afferentem, fieri posse creaturam impeccabilem per habitum impossibilitantem voluntatem ad peccandum. Ratio: hæc duæ tantum formæ adimunt antecedente potentiam ad peccandum; prima manifestando Deum in seipso; ex cuius manifestatione sequitur, ut voluntas creata eadem necessitate impellatur ad vitandum peccatum, quâ impellitur ad conferuandam visionem Dei, & familiaritatem eiusdem; cum clara visio Dei pugnet cum quolibet peccato: at voluntas creata necessitatur ad Dei visionem, familiaritatemque cum eodem Deo conferuandam; cum in eâ eluceat omnis ratio boni: ergo etiam necessitatur ad vitandum quodcumque peccatum. Secunda verò vnionem hypostatice creaturam cum Deo: ex quâ vnione sequitur, ut persona diuina assumens, eadem necessitate teneatur impedire peccatum in assumptâ naturâ, quâ tenetur ipsa non peccare; quia cum ex naturâ assumptâ, & personâ assumente fiat vnus per se, si peccare posset natura assumpta, peccare posset persona assumens: eò quòd persona assumens tenetur regere naturam assumptam arctiori vinculo, quàm teneatur appetitus superior regere inferiorem. Reliqui verò habitus nec immutant immediatè voluntatem: nec ratione illorum debentur necessariò voluntati creatæ auxilia infallibilia ad operandum i cum semper illa conferantur dependenter à libertate subiecti. Nec physica prædeterminatio sufficit: quia cum illa sit tantum actualis, quam

in sent. Thomist. Deus præbet ad singulos actus creaturæ, non potest reddere illâ habitualiter & in actu 1. impeccabilem. Nec videtur possibilis habitus, qui in puro viatore huiusmodi physicam motionem exigat in ordine ad omnes actus honestos, & negationem concursus ad omnes actus peccaminosos.

Ad rationem Mag. ab auct. Augusti. nego eiusmodi verba e loco haberi; sed tantum hæc: Concedant & ipsi (loquitur contra hæreticos) non esse malam naturam, quæ sic facta est, ut posset non peccare, si vellet. Possit autem non peccare, non dicit negationem potentia ad peccandum, sed tantum potentiam ad non peccandum, quæ simul stare potest cum potentia ad peccandum. Sicut quilibet iustus cum potentia ad non peccandum habet simul potentiam peccandi. Ad 2. neg. maior: nam visio Dei est forma altioris ordinis indebita naturæ, ac propria Dei: quæ autem sunt propria Dei, nequeunt fieri propria & naturalia creaturæ: cum nullum proprium vnus naturæ fieri valeat proprium alterius naturæ, nisi natura vnus transferatur in naturam alterius, quod implicat. Est enim proprium, quod ab intrinsecis naturæ principijs emanat. Non igitur quidquid potest Deus per formam supernat. additam naturæ, præstare poterit per naturam. Ad 3. argu. aliorum, nego antec. ad prob. nego paritatem; nam appetitus sensitivus sequitur sensum, qui limitatus est ad representandum tantum bonum delectabile, conueniens naturæ sentienti: appetitus rationalis sequitur intellectum, qui limitari non potest ad bonum tantum honestum. Ad fund. secundæ neg. maior. nam ut seq. 10. ad peccatum non est necessarium, ut præcedat, vel aliquis error, vel inconsideratio de obiecto, vel de actu eligendo: cum possit voluntas, etiam omnibus consideratis, ex merâ suâ libertate à bono deuiare: licet aliquis error imprudentiæ peccatum præcedere debeat. Qui error non consistit in difformitate cognitionis cum obiecto, sed cognitionis cum appetitu recto de non eligendo obiecto rationi dissentaneo; quia error non repugnat angelo, etiam circa legem naturalem. 2. nego minor. nam hoc ipso quòd cognitio accidentalis est creaturæ, & de obiecto creato à seipsa distincto, liberè potest ab ea cessare, & non considerare omnes circumstantias quæ in quouis eligibili considerari possunt. Et esto illas necessariò consideret, adhuc pro sua libertate poterit ad alterutrum se determinare. Ad confir. patet.

SECTIO II.

An Angelus peccare potuerit venialiter?

PRIMA sent. negat. Alen. 2. p. q. 89. me. 4. art. 3. S. Tho 1. 2. qu. 89. ar. 4. & qu. 7. de malo, ar. 9. Caiet. Contra. & Medina in cit. lo. 1. 2. Fundam. S. Doct. Nihil appetere potest angelus, nisi in ordine ad vltimum finem debitum, vel indebitum: ergo nequit in angelo esse peccatum veniale: quia veniale est tantum defectus circa media: ergo si nequit angelus deficere à medijs, quin simul deficiat à fine, nequit in eo esse veniale: nam quicumq; defectus circa finem est peccatum mortale. Primum antec. prob. Angelus omnia resoluit vsque ad primâ principia: primâ autem principia in agibilibus est vltimus finis. Conf. 1. de facto angeli boni omnia appetunt propter vltimū finem debitum, qui est Deus; & mali omnia operantur propter vltimum finem indebitum, qui est superbia: propter quod omnia

Satisfit op-
positum sen-
tentiæ
argumenti.

20. Ad 2.

21. Ad 3. 1.

22. Ad fund. secundæ Resp. 1.

23. Resp. 2.

24. Prima sententiæ negans;

Conf. 12.

25.
Conf. 2.

eorum peccata sunt mortalia. 2. Maior fuit perfectio angeli in statu viæ, quam hominis in statu innocentie: sed homo in statu innocentie non potuisset peccare venialiter, alioqui potuisset ille status admittere malum culpæ; contra *August. lib. 14. de civit. cap. 26.* qui docet, in eo statu summam fuisse & in carne sanitatem; & in animâ tranquillitatem. Nec est eadem ratio de mortali; nam hoc non manet cum statu innocentie, sicut veniale, sed statim illum dissolvit. 3. Nullus angelus de facto peccavit venialiter; alioqui debuissent de illo agere pœnitentiam, cum tamen de nullo legitur, quod pœnitentiam egerit. at si potuissent peccare venialiter, in tanto numero aliquis de facto venialiter peccasset.

26.
Conf. 3.
Medina.

Secunda affirmat: *Valent. 2. disp. 6. qu. 19. pu. 1. Vasq. 1. 2. disp. 6. quest. 89. in comment. artic. 4. Grana. 1. p. tract. 13. disp. 1. Suar. lib. 3. de angel. cap. 8.* Quæ sententia probabilior est; distinguendus tamen status Angel. 1. beatitudinis; 2. damnationis; 3. viæ; 4. puræ naturæ, in quo numquam fuerunt, potuerunt tamen esse. De 1. certum est, non posse angelum venialiter peccare, ratione beatitudinis, quæ ita voluntatem Deum videntis confirmat in bonum, ut nullo pacto sinat illam, ne venialiter quidem à ratione deflectere, alioqui posset cum summâ felicitate, qualis est superna, beatitudo, esse malum culpæ: nam si hoc non poterat esse in statu innocentie; à fortiori esse non poterit in statu beatit.

27.
Vera sent.
affirmat.

De 2. statu, probabile est, posse quidem, de facto tamen numquam angelum peccare venialiter, sed semper mortaliter, ratione circumstantiæ finis, in quem omnes suos actus refert, qui est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ cum contemptu Dei, in que semper manet obstinatus. An autem possit dæmon ab hac circumstantiâ finis abstinere potentiâ physicâ, an morali, *infra.* Controversia superest de 3. & 4. statu. Pro quo impotentia, altera antecedens, quæ tollit potentiam simpliciter, atque adeo libertatem ad peccandum: Consequens altera, quæ potentiam non tollit, atque adeo neque libertatem ad peccandum, sed illam potius supponit, & tantum per illam dicitur voluntas impotens ex suppositione consequente.

28.
Quadruplex status
Angel.29.
In secundo,
mortaliter
semper peccat.30.
Controversia
de statu viæ,
& puræ naturæ.

Dico 1. Angelus de facto in via constitutus peccare non potuit venialiter, non quidem ex naturâ suâ, sed ex speciali providentiâ Dei, & impotentia tantum morali consequente. Nam quod in tantâ multitudine nullus de facto venialiter peccaverit, aliquam arguit in eis impotentiam, at *vi infra*, ex naturâ sua peccare potest venialiter; nec potentia hæc fuit angelo viatori sublata; cum hæc non possit à creaturâ tolli, nisi aut clarâ visione Dei, aut vitione hypost. ergo ex speciali providentiâ Dei. Quod illa fuerit impotentia tantum moralis & consequens, sic ostendo. Nam si fuisset physica & antecedens, non potuisset esse, nisi per aliquem habitum, aut formam, quæ physicè, & antecederet prædeterminasset voluntatem angeli ad non peccandum venialiter: at nullus possibilis est habitus, aut forma, quæ liberam voluntatē creaturæ prædeterminet ad non peccandum venialiter, & simul illam expeditam relinquat ad peccandum mortaliter: quia non potest habitus tollere potentiam ad peccandum venialiter, nisi tollendo libertatem ad peccandum simpliciter: nam circa eandem materiam angelus peccare potest venialiter & mortaliter. Confir. assertio quoad omnes suas partes exemplo primi hominis, qui in statu innocentie peccare non potuit venialiter, ut *ex August. Scholastici*: idque ex speciali providentiâ Dei; impotentia morali & consequente, quæ consistebat in subordinatione appetitus sensitivi ad ratio-

31.
Angelus de
facto in via
peccare non
potuit venialiter.32.
Conf. Adam
in statu innocentie
peccare non potuit
venialiter.

nem per aliquod donum intrinsicum: tum in congruâ proportione auxiliorum, & speciali protectione Dei extrinseca impedimenta, & occasiones ad venialia incitantes, auferentis. Etenim si cum tantâ perfectione condidit Deus hominem, ut antequam ipse se à Deo per mortale auertisset, numquam permissus fuisset venialiter peccare; quanto maiori cum fundamento putandum est, cum eadem, aut certe maiori cum perfectione condidisset Angelum, ut quamdiu ipse à Deo per mortale non se auertisset, numquam permissus fuisset venialiter labi?

Dico 2. Angelus in purâ naturâ conditus, non solum potuisset, sed etiam de facto interdum venialiter peccasset. Fundam. quicumque est capax mortalis est etiam suâ naturâ capax venialis. Nam eadem potestia, quæ potens est ad peccandum mortaliter in materiâ graui, potens est ad peccandum venialiter in materiâ leui. Ratio sumitur ex modo operandi potentie liberæ, quæ radicalem libertatem habet ex cognitione obiectiue indifferente, tum circa malum notabiliter difforme, tum circa malum leuiter rationi difforme. Igitur quicumque liberè ferri potest in obiectum notabiliter difforme, ferri etiam poterit in obiectum leuiter rationi difforme. Potent igitur Angelus in purâ naturâ constitutus liberè ferri in obiectum leuiter difforme rationi; atque adeo venialiter peccare. Neque cogitur angelus semper velle medium, cum ordine ad extrinsecum finem, rationi notabiliter difformem: potest enim velle mendacium, non ordinando illud ad vltiorem finem malum, sed solum ad occultandum alteri suum conceptum, vel ad decipiendum illum in materiâ leui. Quod autem non possit considerare in media, nisi in ordine ad finem, non arguit, angelum non posse peccare venialiter: quia non semper finis, propter quem mouetur angelus ad peccandum, est notabiliter difformis rationi: cuiusmodi esset in exemplo allato, mentiri vel ad occultandum proprium conceptum alteri, vel ad decipiendum alium in materiâ leui. Quod autem in purâ naturâ constitutus Angelus etiam de facto interdum venialiter peccasset, patet: nam in eo statu non habuisset ea auxilia specialis providentiæ diuinæ, quæ de facto habuit in statu viæ ad superna, felicitatē eleuatus; & multæ in eo statu occurrissent occasiones venialiter peccandi.

Controversia est, an sit capax peccati venialis ex surreptione, seu ex indeliberatione actus. Negant *Vasq. & Suar. citati.* Probant 1. omnis surreptio in nobis originem ducit à sensibus, quia mediâ phantasiâ intellectum mouent ad cogitandum aliquod obiectum, quod voluntatem alliciat, antequam ipsa valeat rationem applicare ad perfectè cogitandum de tali obiecto. At in angelo nullus est sensus; ergo nullum peccatum ex surreptione. 2. Omnis surreptio in voluntate causatur ex indeliberatâ cognitione intellectus, liberum imperium voluntatis præueniente. At nulla est in angel. præter cognitionem sui, quæ non mouet, nisi ad naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ, nam nulla cognitio, præter primam, excitatur in angelo, nisi ex libero imperio ipsius: intellectus n. angeli non immutatur immediatè ab obiectis extrinsecis, sed immediatè applicatur ad hoc, vel illud obiectum cogitandum à libero imperio voluntatis, mediâ cognitione necessariâ sui, ex quâ mouetur voluntas ad hoc, vel illud intellectui imperandum. 3. Motus indeliberatus in nobis est, quando perfecta aduertentia non est in nostrâ potestate: hæc autè impotentia non est in angelo, qui ex perpetuâ & necessariâ cognitione sui seipso potest perfectam notitiam cuiuscumque obiecti

33.
Angelus in
purâ naturâ
conditus de
facto etiam
venialiter
peccasset.34.
An Angelus
sit capax
venialis ex
surreptione.
Probant.

36
Affirmant
Granadus
& alij quo-
rum senten-
tia scribitur
in Probati-
one.

sibi excitare. Affirmant *Grana. cit. & alij, probabiliter*; sic probo. Totum fundam. contrariæ sent. est; quia nulla potest esse in angelo indeliberata cognitio, liberum ipsius imperium præueniens, quæ surreptitios motus in eius voluntate causare possit: at dabilis est in Angelo indeliberata aliqua cognitio, liberum ipsius imperium præueniens: ergo dabilis est aliquis surreptitios motus ex tali cognitione causatus; atque aded veniale ex surrptione & indiliberatione actus causabile. Minor ostend. 1. Angelus capax est extrinsecæ excitationis, vel per locutionem alterius angeli, vel per illuminationem Dei: sed tam locutio facta ab angelo loquente, quam illuminatio facta à Deo illuminante, est cognitio indeliberata, præueniens liberum imperium audientis, & illuminati: ergo 2. potest intellectus angeli ante vllum imperium voluntatis excitari ab aliquâ specie ex iis, quas continet: nam licet non possit excitari ab obiectis extrinsecis, à quibus immediatè non immutatur, poterit tamen excitari à speciebus, quæ non minùs, quàm obiecta, aptæ sunt mouere intellectum ad notitiam sui, ante vllum liberum imperium voluntatis: vt constat in homine, cuius non solum intellectus, sed etiam sensus interni sæpè excitantur à speciebus, quas continent ante vllum liberum imperium voluntatis, vt patet de nocturnis imaginationibus. ergo etiam ab intrinseco potest in angelo excitari cognitio indeliberata, ante imperium voluntatis.

37.

Dubitan-
potest cog-
nitio non ha-
bere plenam
aduer-
tentiam obiecti.

Quoniam verò non sat est ad motus surreptitios & indeliberatos, vt cognitio, ex quâ tales motus originantur, præueniat liberum imperium voluntatis; sed prætereà requiritur, vt talis cognitio non adferet plenam aduertentiam obiecti, & omnium circumstantiarum eius; hoc ipsum in angelo ostendo: potest cognitio non habere plenam aduertentiam obiecti, & omnium circumstantiarum eius; vno modo ex naturâ cognitionis, quæ quia non repræsentat obiectum per propriam speciem, & vt est in se, sed abstractiuè, & in solâ auctoritate dicentis, potest defectu alicuius circumstantiæ in obiecto non repræsentatæ, à plenâ aduertentiâ deficere: 2. modo defectu attentionis, ad plenam aduertentiam requisitæ; quod accidit quando angelus ex vehementi occupatione ad aliud obiectum, nequit perfectè attendere ad nonum obiectum indeliberatâ cognitione excitatum. Prioris generis est notitia fidei naturalis, quam vnus in purâ naturâ constitutus excitare posset in alio. Nam cum talis notitia non repræsentet obiectum in se, sed in conceptu angeli loquentis, qui non ex naturâ suâ, & ex intrinsecâ connexionione, sed ex extrinseco testimonio dicentis ducit intellectum audientis in obiecti veritatem, ex naturâ suâ non affert plenam aduertentiam, & claram repræsentationem obiecti, vt est in se. Vnde poterit talis notitia præueniens liberum imperium audientis, excitare in illo aliquem motum indeliberatum, nam antequam angelus formet certum iudicium de veracitate loquentis, præcedit simplex apprehensio obiecti credendi ex testimonio dicentis: sed talis apprehensio, apta est causare aliquem motum indeliberatum in angelo audiente, vt *seq. to.* ergo ante liberum iudicium oriri potest aliquis motus indeliberatus in audiente, nam ante liberum iudicium non præcedit in angelo, nisi simplex apprehensio obiecti credendi, necessariò excitata in intellectu audientis. Maior prob. Angelus loquens non excitat in audiente iudiciū de suâ ipsius veracitate, sed tantum simplicem apprehensionem obiecti credendi, & ad summum apprehensionem signorum, quibus obiectum propositum fiat audienti euiden-

38.
Ex utroque
capite potest
in angelo
esse cognitio
absque plenâ
aduer-
tentia.
Prob. quomodo
primi.

Hoc sic pro-

ter credibile. Igitur ante liberum iudicium de veracitate loquentis, præcedit in audiente simplex apprehensio obiecti credendi: quæ cum sit indeliberata respectu audientis, & absque plenâ aduertentia, & clarâ repræsentatione obiecti, apta erit excitare aliquem motum indeliberatum in audiente, antequam, anterioritate saltem naturæ, formetur liberum iudicium de veracitate loquentis. Confir. potest eo tempore angelus esse totus occupatus in consideratione alterius obiecti. ergo etiam hac parte minui potest attentio ad nouum obiectum propositum, nec non retardari liberum iudicium de veracitate loquentis: & interim excitari poterit aliquis indeliberatus motus in audiente.

Confir.

Posterioris generis notitiâ sine plenâ aduertentiâ obiecti, est defectu attentionis ipsius audientis: quod accidit, quando in angelo occupato in aliquâ consideratione rei gratiæ, excitatur noua notitia de obiecto malo, vehemèter allectiuo voluntatis. Nam tunc ob nimiam occupationem in obiecto disparato, non poterit sufficienter attendere ad omnes circumstantias obiecti recenter propositi, cum non possit ob similitudinem virtutis perfectè attendere ad vtrumque obiectum simul, at verò noua cognitio excitata, ratione obiecti maximè consentanei naturæ angelicæ, poterit in eodem instanti, quo excitatur, voluntatem ad se allicere, atque aded aliquem indeliberatū motum in illâ causare. cum, vt *suprà* ad mouendam voluntatem simpliciter non sit necessarium iudicium, sed sufficiat quæuis notitia obiecti apprehensi, vt conuenientis, vel disconuenientis proprio supposito. Ergo cum eo instanti, quo talis cognitio excitatur, sit indeliberata, & anteuertens liberū imperium, & sufficiens mouere voluntatem, actu poterit illam mouere. Confir. motus naturalis præuenit liberum; ergo antequam noua cognitio excitata causet liberum motum in voluntate audientis, poterit causare in eodem motum naturalem ante liberum imperium eiusdem audientis: vt accidit in nobis, etiam in obiectis supernat. quæ antequam ex libero imperio nostræ voluntatis causent in nobis liberos motus, causant necessarios, qui dicuntur motus primo primi in genere gratiæ, & reducuntur ad gratiam præuenientem & excitantem. Ceterum quo pacto motus illè indeliberatus voluntatis, originatus à cognitione anteuertente liberum imperium eiusdem, possit habere rationem peccati, cum omne peccatum funderetur in ratione liberi, *seq. to.* cum commune sit cum peccato ex surreptione hominū. Tantum enim contendo posse esse in angelo motum indeliberatum: qui an possit habere rationem peccati pendet ex 3. to. certum quippè est requiri imperfectum iudicium, sine quo nullus actus potest esse liber, nec peccaminosus. Dices, disparem esse rationem; Angeli non egent tempore ad perfectū iudicium formandum de quocumq; obiecto proposito sed statim eodem instanti, in quo illis excitatur cognitio, simul formant perfectum iudicium de re propositâ: nos quia ad perfectum iudicium formandū vimur discursu, qui tempus requirit, non possumus eodem instanti, quo nobis infunditur cognitio supernat. perfectum iudicium de re propositâ formare: ac proinde mirum non est, si in nobis, antequam excitentur motus liberi, excitantur motus naturales defecti iudicij, quod non accidit in angelis. Sed contrè: 1. esto eodem instanti simul angelus formet iudicium de re propositâ, ob nimiam tamen & vehementem attentionem ad aliud obiectum disparatum, ad quod necessariò eodem instanti attendit (alioqui noua cognitio in eo excitata non inueniret illum erga aliud obiectum occupatum) non poterit

39.
Prob. quomodo
posterioris.

140.
Confirmat.

141.
Obiectis.

Respi.

terit tale iudicium perfectum. 2. prius saltem natura, quam formetur iudicium, præcedit simplex apprehensio obiecti propofiti de se apta mouere voluntatem. Quod etiam Aduersarij negant, dum negant posse esse motum subreptitium in angelo.

42. *Ad argum. mentis opposita resp.*
Vnde ad 1. argum. oppositæ, nego conseq. nam esto in nobis omnis motus surreptitius originem ducat à sensibus, cum non sit alius modus connaturalis cognoscendi homini in hac vitâ, quam per sensus: adhuc tamen nego, hanc esse adæquatam causam, sed tantum sufficientem. Adæquata n. causa est notitia absque plenâ aduertentiâ rationis, liberum voluntatis imperium anteuertens, quæ in Angelo esse potest. Ad 2. nego. minor, vt patet. Ad 3. de maiore, seq. to. disting. minor: non est hæc impotentia in angelo absolute, & semper, concedo; non est pro aliquo saltem instanti, nempe quando nouâ cognitione Angelus vehementer occupatur, nego. Siquidem tunc nequit defectu virtutis cognitionis perfectæ ad vtrumque obiectum simul attendere.

44. *Ad rationes prima sent. simpliciter negatis resp. S. Thomæ mens exponitur.*
Ad rationes primæ, quantum attinet ad S. Thom. non desunt qui illum explicent de angelo condito in statu gratiæ, in quo neque iuxta nostram sent. peccare potest venialiter. Hanc mentem colligunt ex titulo art. qui est, *Verum Angelus bonus, vel malus peccare possit venialiter*, quo videtur præsentem controuersiam limitare tantum ad angelos beatos, & damnatos, qui ratione beatit. & damnationis non possunt venialiter peccare; sed isti semper mortaliter, illi nullo modo. Ad fundam. ipsius respondent, illud afferri à S. Thom. non tam ad probandum, hoc simpliciter & in quouis statu implicare, quam ad suadendum, hoc congruentius iuxta leges diuinæ prouidentia in hoc statu gratiæ factum esse. Sed quidquid sit de mente S. Doct. certè propofita argum. nullam concludunt implicantiam. Vnde ad fundam. 1. neg. antec. quia non cogitur angelus omnia intendere propter vltimum finem siue debitum, siue indebitum; alioqui & omnes actus boni, quos in pura natura eliceret, essent charitatis naturalis; & omnes mali, superbiæ. 2. esto omnia operetur propter vltimum finem, nego omnia peccata, quæ in pura naturâ committeret, includere notabilem de formitatem erga vltimum finem, vt esset leue mendacium, quod committere posset propter inordinatum appetitum propriæ excellentiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsius. Ad 1. confirm. 1. negari potest antec. alioqui & omnes actus in angelis beatis essent charitatis erga Deum vltimum finem debitum; & omnes actus in damnatis essent superbiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsorum: cum tamen multò verosimilius sit, nec omnes actus bonos in beatis esse charitatis; nec omnes actus malos in damnatis esse superbiæ. 2. neg. conseq. etenim diuersa est ratio beatorum, & damnatorum, ac viatorum, vel in pura tantum naturâ conditorum: nam & illi ratione beatit. & isti ratione damnationis moraliter determinantur ad sic semper operandum. Quæ moralis determinatio non esset in viatoribus, neque in pura naturâ conditis. 2. & 3. confirm. solum probant primam assert.

45. *Ad fundam. S. Thom.*
Ad fundam. 1. neg. antec. quia non cogitur angelus omnia intendere propter vltimum finem siue debitum, siue indebitum; alioqui & omnes actus boni, quos in pura natura eliceret, essent charitatis naturalis; & omnes mali, superbiæ. 2. esto omnia operetur propter vltimum finem, nego omnia peccata, quæ in pura naturâ committeret, includere notabilem de formitatem erga vltimum finem, vt esset leue mendacium, quod committere posset propter inordinatum appetitum propriæ excellentiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsius. Ad 1. confirm. 1. negari potest antec. alioqui & omnes actus in angelis beatis essent charitatis erga Deum vltimum finem debitum; & omnes actus in damnatis essent superbiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsorum: cum tamen multò verosimilius sit, nec omnes actus bonos in beatis esse charitatis; nec omnes actus malos in damnatis esse superbiæ. 2. neg. conseq. etenim diuersa est ratio beatorum, & damnatorum, ac viatorum, vel in pura tantum naturâ conditorum: nam & illi ratione beatit. & isti ratione damnationis moraliter determinantur ad sic semper operandum. Quæ moralis determinatio non esset in viatoribus, neque in pura naturâ conditis. 2. & 3. confirm. solum probant primam assert.

SECTIO III.

An Angelus peccare potuerit in primo instanti sua creationis.

47. *1. Sent. affirm. de facto.*
PRIMA sent. affirmat, angelum de facto in primo instanti suæ creationis peccasse: *Rubio. in 2. dist. 5. q. 1. art. 1. §. Quicumque & ult. præmittendum est,*

quod sicut primus actus bonorum angelorum fuit bonus & meritorius; ita & primus aliorum fuit malus & demeritorius: Eamd. docet Eugub. lib. 8. de perenni philos. c. 38. vt probabilem defendit Alens. 2. p. q. 98. me. vit. Approbare videtur August. lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 23. Quod ergo putatur numquam diabolus in veritate stetit, numquam cum Angelis beatam duxisse vitam, sed ab ipso sua conditionis initio cecidisse, non sic accipiendum est, vt non propria voluntate deprauatus, sed malus à bono Deo creatus putetur. Et paulò post: Ille continuò impius, consequenter & mente cæcus, non ex eo quod acceperat, cecidit; sed ex eo quod acciperet, si subdi voluisset Deo. Eamd. vt probabilem refert lib. 11. de ciuit. cap. 13. Fundam. si angeli mali ante peccatum aliquem habuissent actum bonum, per illum & gratiam promeruissent, & à casu præseruati fuissent, sicut boni, Confirm. quod semel angelus deliberatè eligit, numquam omittit; ergo si semel bonum actum habuisset, numquam illum omisisset. Apparens ali-quod fundamentum habet hæc sent. in Ioan. 8. Ille, inquit Christus de diabolo, homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Et 1. Ioan. 3. Ab initio diabolus peccat. Sed hæc sent. ab omnib. Scholast. cum Mag. in 2. dist. 3. 4. & 5 vt Scripturis, & Patribus minus con-solona exploditur: vt erroneam, & à Paris. damnatum referunt S. Tho. 1. p. q. 63. art. 5. Bonau. in 2. dist. 3. p. 2. art. 1. q. 2. Argen. dist. 6. art. 2. & alij. Ad minimum illam vt temerariam, & notâ aliquâ dignam censent Suarez lib. 7. de angel. c. 19. & Vasqu. 1. p. dist. 236. c. 1. contra quam accedit auctoritas Concilij Bracar. 1. sub Ioan. III. anno 563. damnantis can. 7. qui dixerit, diabolus non fuisse prius angelum bonum à Deo factum. Potissimum argum. contra hanc sent. si angelus statim initio suæ creationis peccasset, non fuisset in gratiâ conditus: cum nequeant de potentiâ saltem ordinatâ simul esse peccatum mortale & gratia: con-lèquens repugnat Scripturis, & Patribus, vt dist. 18. sect. 3.

Ad auct. August. resp. in 1. loco non tam suam, quam aliorum sent. explicasse: vt constat ex illis, Quod ergo putatur. Vbi tantum probare contendit, ex eo quod angelus fuerit ab initio malus, non Dei creatione, sed propriâ voluntate fuisse malum. In 2. loco eo tantum sine illam refert, vt ostendat, non sentire cum Manicheis, qui dicunt, angelum ab initio peccasse. Ceterum eod. lib. 11. de ciuit. cap. 15. Augustinus suam sent. declarat: Et illud, quod ab initio diabolus peccat, non ab initio, ex quo creatus est, peccare putandum est. sed ab initio peccati, quod ab ipso superbia cæperit esse peccatum: confirmat ex Isata 14. Quomodo cecidisti, Lucifer, qui mane oriebaris? & ex Ezech. 28. In deliciis Paradisi Dei fuisti, omni lapide pretioso ornatus. Vbi intelligitur, inquit, fuisse aliquando sine peccato: nam expressius ei paulò post dicitur: Ambulasti in diebus tuis sine vitio. Scripturam explicat de initio peccati, non de initio creationis. Ad fundam. 1. nego, ex eo quod angelus per actum bonum gratiam sibi promeruisset, debuisset à peccato infallibiliter præseruari: nam adhuc in gratiâ constitutus, in potestate ipsius erat, peccare, & non peccare; quippe gratia non auferebat illi peccandi potestatem. Quod autem boni gratiam promerendo, à peccato præseruati sint, solum probat, potuisse etiam malos per gratiam promeritam à peccato præseruari, non infallibiliter. 2. esto mali nullum elicerint actum bonum, gratiæ aut gloriæ meritorium, quod probabile est, vt docuit Palat. in 2. dist. 5. dist. 1. §. At vero. & nos dist. 18. sect. ult. nego tamen inde sequi, primum eorum actum fuisse peccatum: nam potuit in eis, & de facto iam præcessit actus naturalis dilectionis sui, & Dei auctoris naturæ, non tantum naturâ, sed etiam duratione:

duratione: cum repugnet, eodem instanti indiuisibili creationis fuisse gratiam & peccatum simul. Atque hanc 2. resp. probat confirmatio.

Secunda negat, de potentia etiam absolutâ, potuisse angelum in primo instanti suæ creationis peccare: Hugo. *Victori. in sum. tract. 2. cap. 2. Alenf. 2. p. q. 29. me. 1. art. 7. Henri. quodlib. 8. q. 10. §. Ad dubit. S. Thom. 1. p. q. 63. art. 5. & q. 16. de malo art. 4. Albert. in 2. dist. 3. art. 14. Bonavent. in 2. dist. 3. p. 2. art. 1. q. 2. Richard. art. 8. q. 2. Egid. dist. 3. p. 1. q. 1. art. 2. Duran. dist. 5. q. 2. Argent. dist. 6. q. 1. art. 2. Capreol. dist. 4. q. 1. art. 1. concl. 4. & art. 3. ad argum. Ferrar. 3. con. gen. cap. 109. §. Sed circa prædicta, Caiet. 1. p. q. 63. art. 5. Bannez, Zumel, Nazari. *ibid.* Granad. tract. 13. dist. 4. Arrub. dist. 179. & reliqui. Thomist. Solus *Herue. in 2. dist. 5. q. 2. art. 2.* dubius est. Variæ implicantiæ. Prima *Alenf.* Implicat, rem in instanti, quo producitur, operari: ergo & angelum primo instanti suæ creationis peccare. Sed contrâ: res in instanti, quo producitur, habere potest omnia ad operandum requisita, vt soli ad illuminandum, ignis ad comburendum, nam vt causa operari possit, sufficit, si tantum natura præcedat suum effectum. Confirm. si hoc implicaret, implicaret etiam in diuinis productionibus: nec posset Verbum in instanti æternitatis genitum, statim vnâ cum æterno Patre producere Spiritum S.*

Secunda *Henric. Richard. Capreol. Caiet. &c.* Motus naturalis præcedit liberum: peccatum est motus liber: ergo ante illud præcessit motus naturalis. at in motu naturali nulla est malitia: non igitur primo instanti angelus peccare potuit. Maior prob. motus naturalis procedit à principio necessario & determinato ad vnum: liber verò à principio contingente & indifferente ad plura: sed principium necessarium & determinatum ad vnum præcedit in operando principium contingens, & ad plura indifferens. Sed contrâ: hoc ad summum probat, peccatum non potuisse esse prius naturâ respectu operationis naturalis, non quod non potuerit esse simul duratione, & eodem instanti cum illâ. Nec verum est, quod *Richard.* docet, peccatum non posse esse simul duratione cum operatione naturali: er tantum rectâ: nam hæc de se indifferens est, & coniungi potest tam cum actu moraliter bono, quam cum actu moraliter malo, vt de facto in angelis beatis coniungitur cum actibus bonis, in damnatis cum actibus malis; nam etiam mali diligunt se dilectione naturali, quæ est naturaliter recta, vt *dist. 17. sect. 2. & 3.* Præterea hoc tantum probat de lege ordinatâ, non de potentia absolutâ, quâ potuit actus liber præcedere naturalem. Huc reducitur ratio *Egidij*; Ad primam intellectionem, & volitionem non potuit angelus seipsum mouere. Ad rationem autem peccati requiritur, vt ad illud voluntas seipsam moueat, alioqui non foret liberum. Maior prob. ad primam intellectionem, vt potè naturalem, & secundum totum conatum naturæ productam, necessariò sequitur complacentia. Sed hæc refutatur eodem modo, ac præcedens ratio: cum tantum probet de 1. actu, non de 1. instanti; de potentia ordinatâ, non de absolutâ.

Tertia ratio est eorum, qui dicunt, ad liberam actionem requiri, vt voluntas tempore præcedat actum: vel quia ad deliberandum voluntas eget tempore: vel quia implicat, actum esse liberum eodem instanti, quo producitur: nam tunc inuoluit necessitatem suppositionis, quâ omne quod est, necessariò est. Sed contrâ; vt actus sit liber, sufficit vt procedat à voluntate cum plenâ aduertentiâ rationis de obiecto indifferente ad vtrumlibet. At potest voluntas in instanti, quo producitur, habere

plenam aduertentiam de obiecto indifferente ad vtrumlibet: ergo potest in instanti, quo producitur, liberè operari. Vnde ad 1. prob. nego ad deliberandum vt sic requiri tempus, alioqui non potuisset Deus instanti æternitatis seipsum determinare ad creandum mundum: sed ad summum illud requiri respectu voluntatis operantis ex præuio discursu: qualis non est voluntas angeli, quæ ad operandum non eget multiplici notitiâ obiecti, discursu comparatâ, sed vnâ indiuisibili cognitione perfectissimè repræsentante obiectum secundum omnes circumstantias, in instanti productâ per propriam obiecti speciem. Confirm. ideò homo ad deliberandum eget tempore, quia debet discursu sibi comparare perfectam ac plenam notitiam obiecti, & circumstantiarum eius: sed angelus vno indiuisibili actu in momento producto, absque discursu, plenè ac perfectè cognoscit obiectum, & omnes circumstantias eius: non igitur ad deliberandum eget tempore. Falsa quoque est 2. prob. vt constat in actu libero Dei, qui eodem instanti æternitatis, quo terminabatur ad creaturas, liberè terminabatur; & in quolibet actu libero creaturæ, qui eo instanti, quo producitur, liberè producitur. Ratio: exercitium libertatis, est dum actus ipse liber producitur cum respectu ad potentiam, à quâ potuit eodem instanti in sensu diuiso non produci. Sicut exercitium libertatis ex parte potentia, est in instanti dum potentia operatur, cum antecedenti potestate non operandi pro eodem instanti in sensu diuiso. Eadem quippe potentia dicitur libera per ordinem ad idem instans temporis, quatenus in eo, omnibus antecedenter requisitis inuariatis, exercere valet duo contradictoria, non quidem coniunctim & in sensu composito, sed disiunctim & in sensu diuiso.

Quarta *Argent.* ideò non potuisse angelum in 1. instanti suæ creationis peccare, quia non potuit eo instanti primum actum voluntatis à seipso actiue habere: at ex *Anselm. lib. de casu diaboli cap. 12. Quidquid se mouet ad volendum, prius se vult ita mouere. Quod ergo nihil vult, nullo modo potest se mouere ad volendum.* Maior prob. 1. sicut primum motum non habet res genita à se, sed à generante: ita primum motum non habet voluntas creata à se, sed à create. Implicat autem, vt actus, quo voluntas creata moueatur ad peccandum, sit à Deo; alioqui Deus esset causa actus mali: 2. si angelus mouisset se ad 1. actum voluntatis, ante 1. actum fuisset in actu volendi, quia volendo mouisset se. In hoc discursu minor est falsa. Nam vt voluntas à seipsa actiue velit, non est necesse, vt præcedat actus, quo velit se velle, sed sufficit, vt præcedat potentia cum sufficiente notitiâ obiecti. Cum .n. voluntas sit potentia essentialiter actiua, non requirit ad suum actum producendum, nisi sufficientem propositionem obiecti: quâ positâ est sufficienter constituta in actu 1. proximo ad volendum, ac proinde à seipsa velle potest; cum à seipsa habeat natiuam vim volendi. positâ sufficiente propositione obiecti.

Confirm. iste actus non prærequiritur ad volendum simpliciter; alioqui etiam ad 1. actum prærequireretur alius actus, & sic in infinitum; nam etiam 1. actus est voluntarius voluntati: nec ad volendum liberè; nam ad hoc sufficit, vt præcedat notitia obiecti indifferens ad vtrumlibet. Quia ab eo tantum pendet voluntas in liberè operando, à quo constituitur in actu 1. proximo indifferenter operatiua, sc. per solam notitiam obiecti indifferente ad vtrumlibet. Nam à notitiâ habet indifferente obiectiuam, à seipsa indifferente actiuam; à præ-

56. Ad ras.

Conf.

Ratio.

57. Distinguitur.

58. Ratio est falsa.

59. Conf.

Ratio à priori.

Duplex in-differens sufficit ad liberè operandum.

51. Sens. neg. actum de potentia absoluta.

52. Implicantiæ. Prima Alenf. Displians.

Conf.

53. Sententia.

Sed reficitur.

54. Ratio est falsa.

Reficitur.

55. Tertiaratio.

Sed reficitur.

à prauo actu nullam, nec obiectiuam, cum voluntatis non sit, sed cognitionis, obiectum proponere; nec formalem actiuam, cum totam actiuitatem habeat voluntas à seipsa. Falsa est etiam maior: nam vt possit voluntas primum actum à seipsa non solum actiue, sed etiam liberè habere, nil aliud requiritur, quàm vt ante illum præcedat indifferens notitia obiecti: hæc enim posita, potest voluntas ex natiuâ suâ libertate, non solum actiue, sed etiam liberè ad vtramlibet obiecti partem se mouere. Nam ad liberè operandum sufficit obiectiua indifferencia ex parte obiecti, & subiectiua ex parte potentie, quam voluntas habet ex se, quatenus libera est.

60.
Falsa &
maior.

61.
Anselmus in
hâc opin.
fuit.

Anselmum fateor in eâ fuisse sent. etsi aliqui illum explicent, vt *roprius velit*, non designet actum, sed potentiam: ac si dixisset, vt angelus moueat se ad volendum, debet habere potentiam volendi. At sermo ibi est, non de voluntate potentia sed de voluntate actu, vtrum illa sit necessaria ad volendum à se: *Restat igitur*, inquit, *vt ille Angelus, qui iam aptus factus est ad habendam voluntatem, sed tamen nihil vult, non possit habere primam voluntatem à se.* Probabilius explicari posset de 1. actu voluntatis radicali, qui est prima notitia, à qua pendet actus formalis voluntatis. Ad 1. prob. maior. nego primum actum voluntatis necessariò debere esse à Deo, vt ex infra dicendis constabit. Ad 2. nego sequel. nam vt angelus liberè moueat se ad volendum, non est necesse, vt per distinctum actum velit se mouere, sed per eundem, quo vult obiectum, simul mouet se ad volendum suum actum. Vnde concedo, quòd ad 1. actum voluntas volendo se moueat; negotamen ad illum se mouere per distinctum actum, sed per eundem, quo se mouet ad obiectum. Nam idem actus est formalis volitio obiecti, & virtualis volitio sui.

62.
Ad opposita
argumenta
respondet.

63.
Quinta ratio.

Quinta *Durand.* Idèò non potuit angelus in 1. instanti suæ creationis peccare, quia in eo instanti nullam potuit habere inconsiderationem: sine aliqua autem inconsideratione implicat committi peccatum. Quia omnis defectus in voluntate supponere debet aliquem defectum in intellectu, à quo originetur. Maior prob. vel angelus habuisset in 1. instanti cognitionem naturalem: at hæc nullam potest in angelo habere inconsiderantiam, qui intuendo naturas rerum, penetrat omnes circumstantias cuiuscumque agibilis, vel appetibilis: Vel supernaturalem: at impossibile est, vt eo instanti, quo Angelus accipit cognitionem supernat. habeat defectum considerationis supernat. alioqui eodem instanti haberet considerantiam, & inconsiderantiam eiusdem rei; cum non possit accipere cognitionem præcepti supernat. nisi per considerationem ipsius præcepti supernat. Igitur implicat, vt eodem instanti simul habeat inconsiderantiam eiusdem. Eadem ratione probari posset, non potuisse angelum peccare omissione actus præcepti: quia vel facta fuisset angelo in 1. instanti promulgatio præcepti; & sic non potuisset circa talem promulgationem eo instanti errare, vel aliquam inconsiderantiam habere: Vel promulgatio facta non fuisset in 1. instanti; & sic non potuisset eo instanti ad præceptum seruandum obligari. Sed totius hic *Durandi* discursus fundatur in eo, quòd nequeat angelus peccare, nisi aliqua præcedat in intellectu ipsius inconsiderantia: hoc autem falsum est; nam adhuc omnibus consideratis, potest quæuis intellectualis creatura peccare, vel non peccare. Quia cum neutra obiecti pars creatam voluntatem necessitet, adhuc vtrâque obiecti parte attentâ & consideratâ, poterit voluntas pro innatâ libertate alter-

64.
Durandi
discursus
malo nititur
fundam.

utram amplecti, vel non amplecti; atque adèò peccare, vel non peccare. Probatio autem minoris solum probat defectum moralis imprudentiæ, qui semper voluntatis defectum præcedit, etiam si nullus sit physicus error, vel inconsideratio intellectus.

Sexta *Arrubal.* Nulla voluntas peccare potest, nisi ex efficaci cogitatione boni apparentis, & minus efficaci consideratione boni veri & honesti; sed angeli non potuerunt in 1. instanti suæ creationis efficaciorē habere cogitationem boni apparentis inhonesti, quàm veri & honesti: igitur non potuerunt in eo instanti peccare. Maior est *S. Thom.* 1. p. q. 63. ar. 1. ad 4. & 1. 2. q. 77. ar. 2. Minor prob. potest huiusmodi considerationis defectus circa bonum verum & honestum contingere, vno modo liberè ex libero imperio voluntatis, intellectum applicantis ad efficacius considerandum bonum apprensens & inhonestum, quàm bonum verum & honestum. 2. modo naturaliter, ex natura talis cognitionis, quæ naturaliter excitari postulet efficacior circa bonum apprensens, quàm circa bonum verum. Neutro modo potuit talis cogitatio in 1. instanti creationis in angelo excitari. Non 1. quia non potuit prima cogitatio in angelo esse libera ex libero imperio ipsius producta, vt per se patet. Neque 2. modo: nam cognitio, quæ naturaliter excitatur, efficacior excitari postulat circa ea, quorum efficaciores species existunt in intellectu cognoscentis. Hæc autem non potuerunt in Angelo esse bona apparentia, sed vera & honesta: fuerunt enim hæc propria substantia angeli, obligatio ipsius erga Deum, ob intrinsecam ab illo dependentiam, & alia ad bonum honestum pertinentia, quæ plus congruebant naturæ angelicæ, quàm alia bona apparentia. Igitur hæc bona debuerunt efficacius representari 1. instanti creationis, quàm alia, naturæ minimè congruentia. Igitur non potuit in primâ cogitatione angeli esse defectus considerationis circa bonum verum & honestum, sine quo nequit committi peccatum. Atque ad hanc rationem reducit rationem *S. Thom.* quâ probat, idèò non potuisse 1. instanti creationis peccare, quia alioqui tale peccatum tribueretur Deo; quia cum nequeat absque defectu considerationis circa bonum honestum committi peccatum; & nequeat 1. instanti creationis talis cogitatio excitari in angelo, aut naturaliter, exigente natura angeli; aut liberè, ex imperio ipsius, si illam habuisset ab exordio suæ creationis, non potuisset illam habere à seipso, sed à Deo vt à causa particulari: atque adèò Deus fuisset causa peccati, quod ad talem cogitationem secutum fuisset. Sed contrâ 1. ad peccandum simpliciter, non est talis inconsideratio veri atque honesti boni necessaria. *S. Thom.* explicatur vel de inconsiderantiâ vt plurimum, vel certè de morali. 2. ratio ad summum probat, non potuisse 1. instanti naturæ excitari in angelo efficaciorē cogitationem circa bonum apprensens, non in 2. instanti naturæ, quod simul esse potuisset cum eodem instanti durationis. Nam eodem instanti durationis potuisset angelus liberè sibi excitare efficaciorē aliquam cogitationem circa bonum apprensens: atque adèò in eodem instanti durationis peccare. An autem possit prima cogitatio efficacior circa bonum apprensens immitti à Deo, absque eò quòd sit auctor peccati, infra.

65.
Sexta ratio.

66.
Ad hanc
reducit ratio-
nem S. Tho.

67.
Sed contra
hanc ratio-
nem.
Obiectio 1.
Obiectio 2.

68.
Septima ratio.

Septima *S. Thom. cit. de malo.* Angelus prius fertur in naturalia quàm in supernat. quia naturalia præsupponuntur ad supernat. sed circa naturalia non potest peccare: ergo non potuit 1. instanti suæ creationis peccare: nam 1. instans creationis fuit

fuit instans operationis naturalis, ex quo transit ad 2. instans operationis supernat. Verum falsa minor, ex 1. sect. & maior de prioritate durationis.

Octava eiusd. 1. p. q. 63. art. 5. Si posset angelus 1. instanti suæ creationis peccare, talis actio tribueretur Deo vt primo auctori: nam prima operatio rei productæ tribuitur producenti: vt si prima operatio animalis sit clauda, talis claudicatio tribuitur generanti: ergo si prima operatio angeli fuisset praua, talis prauitas tribueretur Deo creanti. Confirm. idem Deo tribuitur actus bonus, quia est auctor primæ cogitationis, ex quâ talis actus bonus sequitur. Sed contra: si hæc ratio concluderet, concluderet de quacumque primâ cogitatione, ex quâ liberè sequeretur peccatum. Nam aut omnis prima cogitatio, indifferens ad bonum & malum, quæ in quouis negotio humano, vel angelico, præcedere debet intentionem finis, de facto semper producitur à Deo, vt multi opinantur; aut saltem absque absurdo à Deo produci posset, & interdum de facto producitur: sed ratio non concludit de omni primâ cogitatione; alioqui actio peccaminosa ex eâ secuta tribueretur Deo: quod nullus hæcenus dixit, cum multi tamen dixerint, omnem primam cogitationem, etiam ad bonum & malum indifferenter immitti à Deo. Quod si vis fiat in primâ cogitatione simpliciter, non in primâ in quouis negotio, afferenda erit disparitas. Confirm. 1. in sent. Thomist. homo in 1. instanti vsus rationis præcepto naturali tenetur, se in Deum vltimum finem conuertere. Hoc autem præceptum naturale intimatur nobis à Deo medio lumine & dictamine naturali, cuius ipse est auctor, cum tamen ipse non sit auctor omissionis peccaminosæ, quæ ex huiusmodi præcepti insinuatione liberè sequitur à voluntate humanâ. ergo neque ex eo, quod Deus esset auctor primæ cogitationis ad bonum & malum indifferenter, esset auctor peccati, quod ex eâ liberè sequeretur ex voluntate angeli. 2. In doctrinâ Thomist. ante actum peccati necessaria est physica prædeterminatio, quæ producitur à solo Deo. At illâ positrâ, implicat non sequi actum peccati in voluntate creatâ; cum tamen positâ, indifferente notitiâ possit non sequi, & de facto interdum non sequitur actio peccaminosa in voluntate creatâ. Responderi posset, physicam prædeterminationem exigi à creaturâ, quippe quæ sine illâ operari non posset: primam cogitationem ad bonum vel malum indifferenter non exigi à creaturâ, sed potius cogitationem naturalem determinatam ad bonum. Sed contra: neque creatura ex se magis exigit physicè prædeterminari ad actum malum, quàm ad bonum, cum antequam prædeterminetur sit indifferens ad vtrumque; non minùs quàm eadem creatura, antequam præueniatur cogitatione indifferente ad bonum & malum, ex se est indifferens ad vtramque. Vnde ad rationem, neg. sequela; ad prob. esto prima operatio naturalis rei productæ tribuatur primo producenti; nego eidem tribui primam operationem liberam. Nam prima operatio naturalis necessariò fluit à re productâ, quæ quia immediatè est à producente, etiam illa. Operatio verò libera, quia non necessariò fluit à re productâ, sed potest ex vi ipsius naturæ libertatis non produci, non tribuitur primo producenti, sed ipsi rei productæ: nam ei proximè tribuitur actio, à cuius virtute illa immediatè producitur.

Ad confirm. nego, ex eo præcisè Deo tribui actum bonum, quia est auctor primæ cogitationis, ex quâ talis actus bonus sequitur: sed tum quia eo sine & intentione illam producit, vt ex eâ bonus

actus sequatur: tum quia plerumque tales cogitationes sunt indebitæ, & supra exigentiam naturæ, saltem quoad modum, quo illæ producuntur. At verò cogitatio ad bonum & malum indifferens, non est indebita, & supra exigentiam, sed debita & connaturalis naturæ intellectuali, quatenus libera est, & indifferenter operatiua pro quolibet instanti durationis.

Tertia affirmat, potuisse simpliciter angelum in 1. instanti suæ creationis peccare: Scoti in 2. dist. 5. Probabilis q. 2. §. Teneo igitur, Gregor. q. 1. art. 2. Mayro. q. 3. Maior. q. 2. Aureol. dist. 4. art. 2. & 3. Rubio. dist. 3. q. vlt. & à fortiori sequitur ex eo quod docet dist. 5. q. 1. ar. 1. omnes angelos malos de facto in 1. instanti peccasse; quamquam hoc ipsum hoc loco putat ineptum. Eamd. sequitur Ocham. quodlib. 2. q. 6. Bacho in 2. dist. 23. art. 3. Marsil. q. 3. art. 2. concl. 1. & concl. resp. Gabriel dist. 4. q. vn. art. 3. init. Palat. dist. 5. disp. 1. sine, §. Quare sit, Molin. 1. p. q. 63. art. 5. Valent. pu. 4. Vasqu. disp. 236. c. 3. Suarez lib. 7. de angel. c. 20. Becanus de angel. s. 4. q. 10. Pro cuius explicatione. Distinguenda est duplex controu. altera absoluta, nullâ factâ suppositione, altera hypothetica aliquâ suppositione factâ: Rursus duplex sensus quæst. vnus de 1. instanti durationis, in quo plura potuerunt esse instantia naturæ, siue angelicæ operationes: alter est de 1. instanti naturæ siue angelicæ operationis, an scilicet prima operatio angeli potuerit esse peccaminosa.

Dico 1. Absolutè, nullâ factâ suppositione, potuit angelus non solum in 1. instanti durationis, sed etiam in 1. instanti naturæ peccare: Supponit August. cit. Fundam. potuit angelus in 1. instanti tam durationis, quàm naturæ, habere omnia ad peccandum requisita: at omnis causa in quouis instanti operari potest, in quo habet omnia ad operandum requisita: est .n. contradictio, causam habere omnia ad operandum requisita, & nihilominus operari non posse. nam si operari non potest, non nisi defectu alicuius requisiti operari non potest. Maior prob. ad peccandum nil aliud requiritur, quàm voluntas cum plenâ aduertentiâ vtriusque partis obiecti: sed potuit angelus in 1. instanti suæ creationis habere noticiam cum plenâ aduertentiâ vtriusque partis obiecti, absque eo quod peccatum ex eâ futurum tribueretur Deo: nam illa aduertentiâ non determinaret voluntatem angeli ad vnum, sed relinqueret eam perfectè liberam ad vtramque partem contradictionis. Actio autem praua non tribuitur, nisi principio, à quo proximè liberè proficiscitur, vt constat exemplis adductis.

Confirm. vel actio praua inde secuta tribueretur Deo, quia Deus esset auctor primæ cogitationis indifferenter ad bonum & malum. Et non: nam sæpè Deus est auctor primæ cogitationis indifferenter ad bonum & malum, cui tamen non tribuitur actio praua inde secuta: Vel quia est auctor talis cogitationis in 1. instanti creationis. Et neque hoc dici potest: nam etiam Deus est auctor primæ cogitationis hominis peruenientis ad vsus rationis, quæ cogitatio æquiualeat primæ cogitationi angelicæ productæ in 1. instanti creationis; cum tamen secundum Thomistas ommissio præcepti naturalis de diligendo Deo inde secuta, non tribuatur Deo, sed homini: Vel quia talis cogitatio non est connaturalis Angelo in 1. instanti creato, sed potius illi connaturalis est cogitatio necessaria determinata ad vnum: Et contra est: 1. idem dici posset de homine ad primum rationis vsus perueniente: 2. sicut naturale est angelo, habere in 1. instanti suæ creationis

Claudicat minor. 69. Octava ratio S. Doct. Conf. 70. Sed dist. ar. 71. Conf. 1. 72. Conf. 2. Responso Thomist. Sui reiciitur. 73. Ad rationem S. Tho. resp. Ratio discriminis. 74. Ad conf.

75. Probabilis sent. 76. Duplex sensus. 77. Hanc supponit August. Et prob. 78. Actio praua non tribuatur Deo. Nec secuta ex cogitatione innaturali.

creationis potentiam perfectè liberam, non minùs quàm in quolibet instanti sequenti; vt patet ex merito, quod *Thomista* ponunt in 1. instanti, quod sine perfectà libertate esse non potest; ita connaturale est illi quidquid ad hanc libertatem prærequiritur: Vel demum, quia angelus priùs saltem naturà postulat habere naturalem cognitionem, ex quâ apta est sequi naturalis dilectio sui & Dei, quàm cognitionem ad bonum & malum indifferentem, ex quâ nata est sequi praua dilectio sui & Dei. Sed contrà 1. ex hoc tantùm sequitur, non potuisse angelum peccare in 1. instanti naturæ, quod mensurat primam operationem angeli; non autem in 1. instanti durationis, in quo simul cum notitiâ naturali determinata ad vnum, coniungi potuit notitiâ indifferens ad vtrumlibet. 2. neque sufficienter probat de 1. instanti naturæ: nam esto connaturalius sit angelo priùs naturà moueri ad naturalem dilectionem sui & Dei ex necessariâ cognitione propriæ substantiæ; non est contra naturam ipsius, determinari in 1. instanti naturæ cognitione radicalitèr liberâ, & indifferente ad vtrumlibet; atque adèò in 1. instanti etiam naturæ potuisse peccare; nam etiam in 1. instanti naturæ habet potentiam perfectè liberam. Quòd connaturalius petat habere notitiâ determinatam ad vnum, quàm indifferentem ad plura, non facit, vt hæc sit contra ipsius naturam, sed tantùm vt sit minùs naturalis. Deus autem non tenetur operari iuxta maiorem connaturalitatem creaturæ, cum possit vt supremus Dominus naturæ, ob aliquem honestam finem, talem ordinem inuertere.

Confirm. non magis ex primâ cogitatione indifferente sequi potest peccatum in angelo, quàm ex quâuis occasione vel dispositione; sed potuit Deus constituere angelum in 1. instanti suæ creationis sub aliquâ dispositione vel occasione, ex quâ præuisum erat futurum peccatum, absque eo quòd peccatum ex tali dispositione futurum tribueretur Deo: ergo pariter potuit Deus creare Angelum cum tali cogitatione, ex quâ præuisum erat futurum peccatum, absque eo quòd tale peccatum tribueretur Deo. Minor prob. probabile est, de facto multos præuisos fuisse non peccaturos, si sub aliis, vel aliis circumstantiis conditi fuissent. Eadem doctrina applicari potest primis parentibus, qui si sub aliis circumstantiis conditi fuissent, non peccassent, cum tamen illorum peccatum nullo pacto tribuatur Deo.

Responderi possit, peccatum ex tali, vel tali dispositione secutum fuisse post, non in instanti creationis: solum autem peccatum in ipso instanti creationis secutum tribui Deo: èò quòd sola actio, quæ in instanti productionis sequitur rem productam, tribuitur producenti; quia tunc tantùm res est quasi in manu producentis, vt instrumentum in manu artificis, cuius defectus tribuitur artifici vt principali causæ. Sed contrà: siue peccatum sequatur in instanti creationis, siue post, semper verum est, illud sequi ex tali dispositione vel circumstantiâ, ex quâ angelus occasionem sumpsit peccandi. Eadem ratione, siue angelus ex cogitatione indifferente peccandi occasionem sumat eodem instanti, siue post, semper verum foret, peccatum fuisse ex tali cogitatione secutum. At ratio, cur Deo peccatum tribueretur in hæc sent. est, quia Deus cum tali cogitatione, ex qua natum est sequi peccatum, angelum produceret. Siue igitur peccatum sequeretur in eodem, siue in alio instanti, modò ex tali cogitatione sequeretur, semper in hæc sent. diceretur Deus auctor illius. Sicut qui dat malum consiliùm, semper erit auctor mali

secuti, siue illud statim sequatur, siue post.

Prob. 2. Angelus in 1. instanti suæ creationis potuit mereri; ex *S. Thom.* 1. p. q. 63. art. 5. ad 3. At ad meritum vt minimum requiritur libertas quoad exercitium, quæ est facultas eliciendi, vel non eliciendi actum eodem instanti durationis disiunctim, & in sensu diuiso; & contradictionis dicitur, quia vim habet eliciendi duo contradictoria in eodem instanti, non coniunctim in sensu composito, ergo saltem habuit angelus in 1. instanti creationis potentiam eliciendi, vel non eliciendi actum bonum: ergo accedente aliquo præcepto de eliciendo actu bono, potuisset in 1. instanti peccare: at potuit in 1. instanti habere præceptum de actu bono eliciendo: ergo potuit in 1. instanti peccare. Minor hæc probanda: 1. vt fert communior opinio. Christus in 1. instanti suæ conceptionis habuit à Patre præceptum de morte pro nobis subeundâ: in cuius præcepti meritoria acceptatione nos omnes, ad *Hebr.* 10. *sanctificati sumus*: ergo à fortiori simile præceptum habere potuit angelus in 1. instanti suæ creationis. Cum nulla in hoc sit repugnantia, alioqui nec Christus illud habere potuisset. 2. certum est, de facto angelos, non minùs quàm homines, præceptum habuisse credendî mysteria fidei, sperandi, diligendi Deum, quibus actibus boni gloriam sibi promeruerunt. Quæ igitur assignari potest repugnantia, cur hoc ipsum præceptum habere non potuerint in 1. instanti suæ creationis? Quòd si eo instanti præceptum habere potuerunt, procul dubio in eo peccare potuerunt. Nam angeli in 1. instanti erant puri viatores, in quo si præceptum habuissent, potuissent illud re ipsa non seruare, per libertatem saltem contradictionis non eliciendi actum præceptum eo instanti, quo debuissent. 3. In sent. *Thomist.* homo sub præcepto naturali tenetur in 1. instanti vsùs rationis seipsum, & sua in Deum vltimum finem referre: ergo à fortiori ad id tenebatur angelus in 1. instanti suæ creationis. Quia magis dispositus erat angelus ad talem actum in 1. instanti vsùs rationis: & ad hoc præceptum tenetur homo propter beneficia à Deo accepta, & propter charitatem erga seipsum: at hæc rationes fortius militabant in angelo in 1. instanti suæ creationis. Dices, hoc præceptum fuisse ab angelis in 1. instanti suæ creationis seruatum, per dilectionem naturalem sui, & Dei auctoris naturæ. Sed contrà: cum ille actus non fuerit liber, sed merè naturalis, elicitus à potentiâ determinatâ ad vnum, non potuit esse præcepti adimpletius, quia præceptum non adimpletur actu naturali, sed libero, vt constat in nobis.

Dico 2. de facto ex suppositione, quòd angeli conditi sint in 1. instanti creationis cum iustitiâ & sanctitate habituali, implicat, eos in 1. instanti creationis peccare potuisse, tam potentiâ physicâ peccato commissionis, quàm potentiâ morali, peccato omissionis. De physicâ prob. Gratia sanctificans pro eo instanti, pro quo informat subiectum, supponit in subiecto physicam impotentiam ad peccatum commissionis ex *seq. tom.* Implicat. n. Deum habere positium decretum concurrenti cum voluntate angeli ad peccatum commissionis, pro eo instanti, pro quo angelus recipit gratiam sanctificantem. At physica potentia eliciendi actum positium, non solum constat ex intrinsecâ facultate naturæ, sed etiam ex extrinsecò concursu Dei: ergo angelus cogens extrinsecò concursu Dei ad committendum peccatum pro eo instanti, pro quo recipit gratiam sanctificantem, non potest esse physice potens ad peccandum peccato commissionis. Scilicet

Cognitio radicalitèr libera & obiectiue indifferens in 1. instanti natura, non aut contra naturam angeli.

79.
Conf.

80.
Responso nonnullorum.

Sed refellitur.

81.
Prob. 2. ad 3. At fert contra Thomistam.

82.
Cetera etc.

83.
Prob. 3.

Dico.

Resp.

84.
Angelos peccare in instanti creationis implicat potentiam physicâ.

Implicat.

Conf.

85.
Implicat po-
tentia mo-
rali omisso-
ni.

Implicat, Deum habere positivum decretum concurrenti cum voluntate creatâ ad aliquod impossibile, seu chymericum; quale est peccare eo instanti, quo gratia recipitur: cum tale decretum sit essentialiter frustrancum, ac proinde contra rectum iudicium prudentiæ. Confirm. decretum de concurrente cum voluntate creatâ supponit concursum voluntatis possibilem: ergo si concursus non est possibilis, nec erit possibile decretum de tali concursu. Quod pro eodem instanti angelus habuerit tantum moralem impotentiam ad peccatum omissionis, sic ostendo. Ad peccatum omissionis non requiritur physicus concursus Dei, sed sufficit pura suspensio actus debiti cum perfectâ advertentiâ rationis; ad quam puram suspensionem actus debiti sufficit intrinseca facultas voluntatis cum suis intrinsecis viribus, absque extrinseco concursu Dei sibi decreto ac præparato, ex seq. tom. Igitur cum gratiâ sanctificante manere potest in eodem instanti integra potentia physica ad peccatum omissionis. Nam ad salvandam impossibilitatem gratiæ sanctificantis cum peccato omissionis, non tenetur Deus physicè prædeterminare voluntatem angeli ad actum præceptum, sed solum conferre illi talia auxilia, cum quibus infallibiliter sit actum præceptum servaturus: nec est necesse, tollere physicam potentiam omittendi; nam cum tali potentia non pugnat gratia: sed sufficit, tollere solam actualem coniunctionem peccati omissionis cum gratiâ; nam cum hoc tantum pugnat gratia. Ad hoc autem non est necesse, Deum physicè prædeterminare voluntatem ad actum præceptum, sed sufficit, talia auxilia illi conferre, cum quibus non sit eodem instanti actum præceptum omittitura, ac proinde eodem instanti coniunctura omissionem peccati cum gratiâ sanctificante. At physica potentia peccandi non tollitur, nisi vel per negationem physici concursus ad actum peccati, vel per physicam prædeterminationem ad actum præceptum: nam physica potentia proxima peccandi tollitur per sublationem proximæ facultatis ad utrumlibet: est enim physica potentia proxima peccandi libera facultas proximè potens ad utrumlibet: ergo sublatâ proximâ facultate ad utrumlibet, manente tantum proximâ potentia ad unam dumtaxat partem obiecti, tollitur proxima potentia physica peccandi. Tollitur autem proxima facultas libera ad utrumlibet, vel per negationem physici concursus ad actum peccaminosum, per quam voluntas amittit proximam libertatem ad peccandum, cum nequeat absque physico concursu positivum actum peccati elicere: vel per physicam prædeterminationem ad actum præceptum; per quam amittit proximam facultatem liberè omittendi actum præceptum, ac proinde proximam facultatem peccandi peccato omissionis.

86.
Obiecto 1.

Solutio.
Ratio diffini-
tiva.

Obiecto 1. Potest cum gratiâ sanctificante stare integra potentia physica omittendi actum præceptum: ergo poterit cum eadem stare integra potentia physica committendi actum prohibitum: ergo angelus habuit potentiam physicam ad peccandum etiam per commissionem pro eo instanti, pro quo gratiam accepit. Resp. neg. conseq. nam potentia physica omittendi actum præceptum complete consistit in solâ facultate intrinsecâ naturæ, absque vilo extrinseco concursu Dei: cum culpabiliter omitti possit actus præcepti, absque vilo actu physico voluntatis, per puram suspensionem actus præcepti cum debita advertentiâ rationis ad puram omissionem. Physica verò potentia committendi actum prohibitum, præter intrinsecam facultatem naturæ, essentialiter includit extrinse-

cum concursum Dei, quem Deus necessariò negat voluntati creatæ pro eo instanti, pro quo illa recipit gratiam sanctificantem. Quod decretum cum non sit necessarium ad peccatum omissionis, sit autem necessarium ad peccatum commissionis, potest cum gratiâ simul esse physica potentia omittendi actum præceptum, non potest cum eâ simul esse physica potentia committendi actum prohibitum.

Obiecto 2. Subsistentia increata ut exigens infallibilia auxilia ad actum præceptum, reddit humanitatem Christi physicè impotentem ad omissionem actus præcepti: ergo gratia habitualis ut exigens infallibilia auxilia ad eundem actum præceptum pro instanti, pro quo eadem gratia infunditur, reddit angelum physicè impotentem ad omittendum pro eodem instanti actum præceptum. Nego, ex eo formaliter; quin potius ex hoc illa est tantum moraliter imponens ad peccatum omissionis; sed ex eo formaliter, quod subsistentia increata complendo unum principium substantiale in essendo cum humanitate Christi, denominat illam physicè impotentem ad omne peccatum, in ordine ad quod ipsa est physicè impotens. Gratia verò habitualis, cum non compleat unum principium substantiale in essendo cum subiecto, in quo est, cum sit accidens ipsius, adeoque extra substantialem constitutionem eius, non potest illud denominare physicè impotens, nisi in ordine ad eos actus, quorum concursus negationem exigit. Nam sicut gratia non intrat ut substantiale complementum principium operativum, ita nec denominat illud physicè impotens, nisi in ordine ad eos actus, in ordine ad quos principium ut distinctum à gratiâ, per negationem physici concursus constituitur physicè impotens. At verò quia subsistentia increata intrat ut substantiale complementum principium operativum humanitatis Christi, denominat illud physicè impotens, etiam in ordine ad eos actus, ad quos per auxilia est tantum moraliter impotens. Ratio: tunc principium sumitur ut includens subsistentiam, quia sumitur ut physicè completum in suo esse substantiali; completur autem physicè in suo esse substantiali per subsistentiam. Igitur si subsistentia physicè est impeccabilis quocumque peccato, etiam principium physicè completum per talem subsistentiam denominabitur physicè impeccabile quocumque peccato. Solutio ratio eorum, qui ex eo quod nullus angelus de facto in 1. instanti peccavit, colligunt, eos peccare non potuisse. Nam ex eo quod omnes creati sunt in 1. instanti cum iustitiâ habituali, nullus de facto in eo instanti peccare potuit.

87.
Obiecto 2.

Solutio.
Discrimen
increata
subsist. &
gratia.

Ratio.

Dico 3. Spectatâ intrinsecâ naturâ angeli, connaturalius est, illum non posse in 1. instanti naturæ peccare. Fundam. intrinseca natura angeli connaturalius postulat, in 1. instanti naturæ primò determinari à cognitione propriæ substantiæ, quæ radix est cæterarum, & cuius obiectum est ipsius intellectui maxime commensum: sed ex eâ cognitione non potest peccare: ergo spectata intrinseca natura Angeli, connaturalius est, illum in 1. instanti naturæ peccare non posse. Minor prob. ad cognitionem propriæ substantiæ, necessariò sequitur actus dilectionis sui, & Dei ut auctoris naturæ, ut supra: ergo nequit ex eâ cognitione angelus peccare. Nam ista cognitio est per modum naturæ determinata ad unum: ad peccandum autem necessaria est cognitio indifferens ad utrumlibet.

88.
Assertio 3.
Fundam.

Cognitio
propria sub-
stantia ma-
xime com-
mensa an-
gelo.

Dixi, in primo instanti naturæ, non in 1. instanti durationis: nam stante naturali cognitione propriæ substantiæ, adhuc posset angelus connaturaliter

89.

lites

liter habere aliam cognitionem indifferentem ex qua posset in 2. instanti naturæ, in eodem instanti durationis peccare, nisi aliud obstaret. Nam de facto cum cognitione propriæ substantiæ, à qua numquam cessat, semper habet alias obiectiue indifferentes; & cum naturali dilectione sui & Dei auctoris naturæ, non repugnat peccatum; ut patet in dæmone, qui cum peccato retinet naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ, ut *suprà*: at quotiescumque sunt duo actus, naturalis, & liber in eodem instanti temporis eliciendi, semper naturalis naturâ præcedit liberum. Quia voluntas prius operatur ut natura, quàm ut voluntas: nam ut natura operatur ut ab intrinseco determinata ad vnum; ut voluntas operatur ut ab intrinseco indeterminata & indifferens ad plura: prius autem producit quod procedit à principio determinato ad vnum, quàm quod procedit à principio indifferente ad plura; eò quòd pauciora requirantur ad productionem illius, quàm ad productionem huius.

Ratio.

90. *Obiicies 1.* Libertas essentialiter consistit in potestate operandi & non operandi: sed angelus eandem potestatem habet in primo, ac in 2. instanti naturæ: ergo æquè connaturaliter peccare potest in 1. ac in 2. instanti naturæ. Concedo minorem de potestate remotâ, nego de proximâ. Cum enim proxima libertas consistat tam in potentiâ operatiuâ voluntatis, quàm in iudicio indifferente intellectûs; & in 1. instanti naturæ nequeat eadem connaturalitate habere iudicium indifferens ex parte intellectûs; consequenter nequit eadem connaturalitate eo instanti naturæ esse proxima libertas ad operandum; non defectu intrinsecæ virtutis in voluntate, quæ est eadem in 1. ac in 2. instanti naturæ; sed defectu iudicij indifferentis, ad proximam libertatem essentialiter requisiti. *Obiic. 2.* Si non potest connaturaliter angelus per primum actum peccare; ergo nec de potentiâ absolutâ id poterit. Nam eatenus absolutâ posset, quatenus Deus produceret in angelo primam cogitationem indifferentem ad bonum & malum: sed hæc est contra naturæ angelicæ exigentiam, quæ primam cogitationem postulat determinatam tantum ad bonum. Vnde Deus esset auctor talis peccati. *Resp. neg. conseq.* Ad prob. nego minor. nam licet voluntas angeli non postulet primam cogitationem indifferentem ad bonum & malum, ut natura est; illam tamen postulat, ut libera est: atque ad eò non esset ea cogitatio contra omnem exigentiam naturæ angeli: nec Deus, ut *suprà*, tenetur operari iuxta omnem connaturalitatem & exigentiam naturæ.

Resp.

91. *Obiicies 2.* *Resp.* *neg. conseq.* Ad prob. nego minor. nam licet voluntas angeli non postulet primam cogitationem indifferentem ad bonum & malum, ut natura est; illam tamen postulat, ut libera est: atque ad eò non esset ea cogitatio contra omnem exigentiam naturæ angeli: nec Deus, ut *suprà*, tenetur operari iuxta omnem connaturalitatem & exigentiam naturæ.

93.

SECTIO IV.

Quòdnam fuerit primum peccatum Angelorum?

92. *Plura peccata Angelis in via commississe ferè certum.* **D**IXI, primum: nam alia etiam specie peccata post primum in viâ commississe, ferè certum est ex Patribus: qui præter superbiam, multa alia peccata illis tribuunt; ut inuidiam, *August. de natura & grat. c. 29. Superbia diabolus deiecit, & subsequente inuidencia hominem stantem, vnde ipse cecidit, inde subuertit: Quam idem lib. 11. de Genesi ad litt. cap. 14. definit, esse odium felicitatis alienæ; sicut superbiam inordinatum amorem excellentiæ propriæ: Item ambitionem, vanam gloriam, apostasiam, impietatem, blasphemiam, &c. Sola igitur controu. est de primo peccato, quod angeli in viâ commiserunt. De quo Prima sent. affirmat, fuisse peccatum spiritualis*

luxuriæ: *Scoti in 2. dist. 6. q. 2. §. In istâ qu. Mayo. dist. 5. q. 4. Rubio. q. 1. art. 1. Gabrie. dist. 6. q. vn art. 2. concl. 4. Fauent. disp. 33. sine, Zumel 1. p. q. 63. art. 3. q. 2. concl. 3. Fundam. Scoti, Primum peccatum angeli non potuit esse, nisi inordinatus amor amicitiae erga seipsum: sc. primus actus deordinatus voluntatis angeli non potuit esse nolitio; nam omnis nolitio supponit volitionem; idè enim nolo obiectum disconueniens, quia prius volo conueniens, virtute cuius fugio disconueniens: vnde si nolitio & fuga est mala, prius mala est volitio & prosecutio. Rursus volitio alia est amicitiae, alia concupiscentiae: concupiscentiae verò supponit volitionem amicitiae; nam idè concupisco mihi bonum, quia amo me: ergo primus actus deordinatus voluntatis angelicæ non potuit esse aliqua nolitio, aut amor concupiscentiae, sed amicitiae; non erga Deum, quia hic nequit esse inordinatus; neque contra proximum, nam primus amor est ad obiectum magis amabile: angelus autem est sibi magis amabilis, quàm quodlibet aliud distinctum à se: tum quia ad seipsum magis inclinatur: tum quia seipsum melius cognoscit. Igitur actus 1. deordinatus in angelo fuit amor amicitiae erga seipsum, qui fuit radix contemptus Dei, iuxta illud *August. 14. de ciuit. c. vlt. Amores duo fecerunt sibi ciuitates duas, terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei; caelestem verò amor Dei usque ad contemptum sui. At amor, quo se primum angelus immoderatè dilexit, non fuit inordinatus appetitus propriæ perfectionis, quatenus excellentis formaliter: tum quia prius est bonum sui, ut absolutè amabile, quàm ut respectiue amabile in ordine ad alios: tum quia eiusdem rationis est amor, quo se quisque immoderatè amat, & quo inordinatè amat proximum: sed amor, quo quis inordinatè amat proximum, pertinet ad luxuriam; ergo & amor, quo quis seipsum immoderatè diligit. Confirm. peccatum, quo quis inordinatè delectatur de speculatione geometricæ conclusionis, reducitur ad luxuriam.**

Secunda affirmat, primum peccatum angelorum fuisse superbiam: ita Theologi cum *S. Thom. 1. p. q. 63. art. 2. & Mag. in 2. dist. 5. & 6. Quæ sent. ferè certa est auctoritate Scripturæ, & Patrum, apud quos peccatum angel. semper appellatur superbia. Eccles. 10. Initium omnis peccati superbia, de peccato angel. intelligunt August. lib. de natura & grat. c. 29. Sed idè, inquit, verissimè dictum est, Initium omnis peccati superbia: quoniam diabolus, à quo exitus origo peccati, ipsa deiecit. Et lib. 11. de Genesi ad litt. c. 15. Gregorius lib. 34. moral. c. 17. &c. Cui concordat Tob. 4. A superbia initium sumpsit omnis perditio. Indicant verba Isaia 14. litteraliter de Rege Babylonia, spiritualiter de Luciferò à Patribus intellecta: In calum conscendam: supra astra Dei exaltabo solium meum: ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo.*

Athanas. qu. 10. ad Antioch. Constat diabolus cecidisse propter superbiam suam. Basil. in 16. cap. Isaia in illa, Audiuimus iniuriam, siue ut alij legunt, superbiam Moab: Aduersus Principem mundi huius, inquit, dicta sunt hæc, qui primus apostasiam designauit, motusq; est, contumaciq; superbia elatus seum contempsit Creatorem. Auctor operis imperf. in 6. cap. Matth. hom. 18. Sicut diabolus superbia animi elatus, qui cum esset minister Dei in celo, quasi Deus super celos extendere se usurpauit contra Deum. Hilari. in psal. 108. verba, Non calumniemur me superbi. Hieron. in 18. cap. Iob, diabolus appellatur Patrem superbia: & in cap. 26. explicans illa, Ecce Gigantes gemunt sub aquis: Diabolus, inquit, & sui per superbiam translato nomine Gigantes nuncupantur. Ambros. lib. 10. epist. epist. 84. ante med. Hæc, ait, superbia à diabolo sumpsit

Prima sent. fuisse peccatum spirituales luxuria. Fund Scoti.

Reduci ad luxuriam prob.

94. Certior 2. sent. affirm. fuisse superbiam. Auctoritate Scripturæ & Patrum.

95.

sumpsit exordia. Et serm. 3. in psal. 118. verba, In crepassi superbo: Quid vitij, inquit, habeat superbia, hinc estimare possumus, cuius auctor diabolus est. Et serm. 7. in illo versu: Superbi inique agebant: Ipse, ait, diabolus per superbiam naturæ suæ amisit gratiam. August. lib. 11. de civ. cap. 15. Ab ipsius, inquit, superbiæ cepit peccatum. Idem lib. 14. cap. 11. & alibi. Gregor. cit. Ipse, inquit, Rex super universos filios superbiæ. Solase superbia perculit. Neque .n. per tot illos vitorum ramos aresceret, nisi per hanc prius in radice putruisset. Per hanc ipse succubuit, per hanc se sequentem hominem stravit. Eo etenim celo salutem nostræ immortalitatis impetivit, quo vitam suæ beatitudinis extinxit. Beda tom. 8. lib. quæst. q. 9. Mox, ait, ut factus est, in superbiam erupit, & precipitatus de celo est: uno superbia lapsu, dum Deo per tumorem se conferunt, & homo cecidit, & diabolus. Eadem Idorus lib. 1. de summo. bono cap. 10. Anselm. in ea Matth. 4. Si cadens adoraveris me: Ecce, inquit, superbia diaboli antiqua: sicut enim in principio voluit se Deo similem facere; ita nunc volebat divinum cultum sibi usurpare. Rupert. lib. 1. in Genes. cap. 16. Initium, inquit, peccati eius superbia fuit, quæ tumens magnus nimis visus est. Idem Bernard. serm. de Advent. & serm. 54. in Cant. & reliqui ferè Patres. Accedit auctoritas Gelasij 1. in epist. aduersus Pelag. Hæres. tom. 2. Concil. part. 1. pag. 492. in qua, colu. 4. fine, in superbiam inuehens: Hac, inquit, est, quæ non tantum animal rationale in terris positum constare non sinit, sed Angelicam quoque deiecit infesta naturam.

Fundam. deducitur ex s. Thom. Primum peccatum angel. fuit commissionis, vt ex Scripturâ, & Patribus constat: id non nisi superbiæ in angelis esse potuit non enim potest in angelis esse peccatum formaliter, nisi per inordinatum affectum ad bona spiritualia; sed hic est superbia. Maior patet: quia nemo afficitur, nisi ad ea, quæ sunt conuenientia propriæ naturæ: sola autem bona spiritualia sunt conuenientia naturæ angelicæ. Notanter dixi, formaliter; nam materialiter & secundum reatum, omnia peccata incurrunt dæmones: quia dum ad omnia peccata homines inducunt, omnium peccatorum reatum incurrunt, ex s. Thom. 1. p. q. 63. art. 2. Minor prob. Primus affectus inordinatus quem elicit angelus erga spiritualia, non potest esse nolitionis, sed volitionis; quia ille est ad bonum sub ratione boni; hoc .n. est, quod primò voluntatem mouet: vnde non potest primus affectus esse odium, vel inuidia, quia hæc sunt per modum nolitionis, & ad obiectum tendunt sub ratione mali; ac proinde supponant, vt August. docet lib. 11. de Gen. ad lit. cap. 14. tamquam radicem appetitum propriæ excellentiæ, ex quo mouetur ad odio habendum, & inuidendum bonum proximo, vt contrarium proprio. At volitio boni spiritualis non potest esse inordinata & mala, nisi quatenus est contra mensuram regulæ superioris: quod est vitium superbiæ, ex s. Thom. 2. 2. q. 162. art. 5. & 6. vbi formale motiuum superbiæ assignat propriam excellentiam, vt contemptiuam diuinæ legis. Minor prob. omnis volitio est mala ex obiecto, aut ex modo: nequit volitio boni spiritualis esse mala ex obiecto, cum obiectum ex se malum non sit: ergo ex modo: modus autem aut est ex parte actûs, aut ex parte obiecti. Ex parte actûs assignari non potest, nisi aut nimia intensio, aut nimia celeritas actûs: neuter modus reddit actum malum per se. Dixi, per se; per accidens .n. ratione mali adiuncti, quod in proposito nullum assignatur, potest nimia intensio actûs, vel celeritas reddere actum malum. Ex parte verò obiecti adhuc potest esse duplex; per modum excelsus, plus intendendo, quàm lex diui-

na præscribit; aut per modum defectus, minus operando, quàm eadem lex diuina præcipit. Prior modus constituit obiectum superbiæ; posterior verò pusillanimitatis, quæ opponitur magnanimitati; non potuerunt autem angeli; moraliter loquendo, peccare ex affectu pusillanimitatis: tum quia nobilissimam naturam, qualis est angelica, fortius mouet bonum excellens, quàm bonum deficient: quia illud est magis proportionatum excellenti virtuti angelicæ.

Obiicies 1. Quodlibet peccatum est contra regulam diuinam: non igitur hoc est speciale motiuum superbiæ. Resp. transgressionem diuinæ legis posse ad peccatum concurrere, 1. modo concomitantem, & ratione alterius per se voliti: 2. formaliter, & per se primò, vt modum obiecti voliti. 1. modo est circumstantia concomitans omne peccatum: qui enim fornicatur, per se tantum intendit delectationem, quam comitatur transgressio legis diuinæ. 2. modo integrat formale motiuum superbiæ, vt modus per se volitus cum obiecto primariè intento, quod est propria excellentia: superbus .n. per se & primariò intendit non subiici alteri, quod non intendunt reliqua peccata, nisi tantum consequenter & secundariò. Leg. Caiet. 2. 2. q. 162. art. 6. Obiic. 2. Superbus non solum contemnit regulam diuinam, sed etiam vult aliis præesse: ergo formale motiuum superbiæ non est excellentia, vt contemptiuam Dei, sed etiam aliorum. Pro solutione nota, superbiam esse genus habens sub se plures species, quas quatuor ex Gregorio numerat s. Doctor 2. 2. q. cit. art. 4. Igitur de ratione superbiæ, vt est genus ad omnes species, est contemptus diuinæ legis, vt modus obiecti: velle autem præesse aliis, differentia est solius quartæ speciei, vt ibid.

Ad fundam. Scoti, 1. nego maior. non enim potest præcisus amor amicitie erga seipsum esse malus; nam quando obiectum non est ex se malum, nequit præcisus complacentia illius esse mala, quantumcumque sit intensa sed ad summum poterit esse occasio actûs mali. Actus igitur, quo Angelus seipsum inordinatè dilexit, eatenus malus fuit, quatenus includebat modum indebitum ex parte obiecti, amando sibi talem modum indebitum: à quo modo amor ille sumebat malitiam formaliter. Quare nego, amorem illum fuisse tantum amicitie, & non etiam concupiscentiæ, quo sibi indebitum modum amavit, ratione cuius amor ille fuit formaliter malus. 2. nego, amorem, quo angelus seipsum inordinatè dilexit, reduci ad peccatum luxuriæ: nam hoc non est quæuis inordinata delectatio, sed solius tactus. Sicut inordinata delectatio cibi, dicitur gula; laudis, inanis gloria; propriæ excellentiæ, superbia. Nec vilius ante Scot. peccatum luxuriæ assignauit in delectatione rei spiritualis. Ad prob. 1. nego, appetitum angeli fuisse ad proprium bonum secundum se, non relatiuè ad alios; cum secundum se consideratum non sit obiectum malum. 2. esto fuerit ad bonum secundum se, adhuc nego, fuisse peccatum luxuriæ, quia peccatum luxuriæ, est inordinatus appetitus rei venereæ. Falsum etiam est, omnem amorem, quo inordinatè amamus proximum, pertinere ad luxuriam; sed illum tantum, quo proximum amamus in ordine ad venerem. Ad confirm. nego antec. nam talis amor reducit ad peccatum curiositatis contra virtutem studiositatis, quæ modum præscribit in studendo.

Ergo primò pecc. Angel. fuit superb.

98.

Obiicies 1. Resp.

99.

Obiectio 2.

Disting. dist. 4. species sunt perbiæ.

100.

Ad fundam. Scoti resp.

Non omnis inordinata delectatio est luxuria.

101.

Ad prob.

96. Fundam. s. Thom. in philosophia.

97. Primus affectus inordinatus Angel. erga spiritualia est superbia.

SECTIO V.

An motiuum superbia Angelorum fuerit aequalitas suprema natura?

QUINQUE motiua solent in controu. venire; aequalitas diuinæ naturæ, vno hypost. cum Deo, beatitudo supernat. beatitudo naturalis appetibilis vt vltimus finis, prælatio supra alios. 1. de motiuo aequalitatis diuinæ naturæ, ratio dub. est; implicat, appetitum præsertim angeli, qui res cognoscit vti sunt, ferri in rem impossibilem. At impossibile est, & hoc probè norat angelus, creaturam transmutari posse in Deum: implicat igitur, angelum superbo appetitu ferri in Deum, appetendo aequalitatem diuinæ naturæ: hoc enim pacto appeteret destructionem sui, quæ per se consequitur ad esse Dei. In contrarium est *Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum, quasi cor Dei, dicens, Deus ego sum.* Pro explanatione nota, omnes Scholast. in duobus conuenire: 1. potuisse angelum voluntate saltem inefficaci simplicis complacentiæ appetere esse Dei, excepto *Caiet. 1. p. q. 63. art. 3.* qui nullum affectum concedit circa impossibile per se. 2. non potuisse angelum efficaci voluntate appetere esse Dei, vnum excipe *Aureol. in 2. dist. 6. art. 2.* Vtramque veritatem docet *Arist. 3. Ethic. cap. 2.* definiens electionem esse tantum possibilem, voluntatem etiam impossibilem. Est autem voluntas, simplex complacentia de obiecto; electio verò, efficax voluntas electiua mediocorum. Ratio: vbi non est possibilitas obiecti cogniti, non potest esse voluntas efficax consequendi illud: nam voluntas efficax tendit in obiectum, vt in bonum perfectiuum sui: obiectum autem nequit appetentē perficere, nisi ei per existentiam coniungi possit. In tribus aliis superest concertatio. 1. an possit angelus ferri in impossibile, quatenus impossibile. 2. an ferri possit in aequalitatem diuinæ naturæ affectu sufficiente ad meritum, & demeritum, 3. an de facto angelus peccauerit ex hoc motiuo.

Dico 1. Implicat, angelum affectu complacentiæ ferri in impossibile, sub ratione impossibilis, atque aded in aequalitatem diuinæ naturæ, apprehensam sub ratione impossibilis; sed solum sub aliquâ ratione possibili: contra *Scotum in 2. dist. 6. q. 1. §. Ad argum. Rubio. dist. 5. q. 1. ar. 3. Vasqu. 1. p. dist. 234. c. 2. & 1. 2. dist. 42. c. 4.* quorum fundam. vt possit voluntas simplici affectu ferri in impossibile, sufficit vt illud tantum apprehendatur simplici notitiâ ad instar rei possibilis, esto per aliam notitiam iudicatiuam idem affirmetur vt impossibile; nam iudicium de re impossibili non tollit simplicem affectum circa rem apprehensam ad instar rei possibilis. Nostra assertio prob. opposito fund. Vt possit voluntas, etiam simplici affectu appetere rem vt sibi conuenientem, non sufficit absoluta apprehensio bonitatis rei secundum se, sed requiritur comparatiua notitia de bonitate & conuenientia eiusdem in ordine ad appetentem: implicat autem, vt angelus comparatiuâ notitiâ apprehendat, fieri Deum per essentiam vt bonum & conueniens sibi: nam talis notitia includit euidentissimum errorem contra prima principia, qui in intellectum angeli, qui res cognoscit vti sunt, cadere non potest: includit enim quoddam esse Deum per essentiam, non destruat ipsum esse creaturæ, sed cum illo stare possit, illudque perficere: at hoc ipso, quod angelus fieret Deus per essentiam, desineret esse angelus; ac proinde nequit hoc apprehendere vt bonum sibi, atque aded illud appetere, quia nequit ap-

petere destructiuum sui. Maior prob. non potest voluntas appetere vt bonum sibi, nisi prius certa sit de conuenientiâ rei in ordine ad proprium suppositum: cum nec possit voluntas ferri in incertum, nec amare aliquid vt bonum sibi, nisi præcognoscat illud vt perfectiuum sui: hoc autem haberi non potest per absolutam dumtaxat notitiam rei, per quam licet apprehendatur res vt possibilis, & bona in se, non tamen cognoscitur vt bona, & conueniens proprio supposito, nisi per notitiam comparatiuam.

Quod autem possit voluntas ferri in impossibile, apprehensum sub aliquâ ratione, & hypothesi possibile, est communis sent. & prob. conditio apposita suspendit impossibilitatem terminorum, & facit illos sub tali hypothesi subsistere: vt in hac hypothesi, Si esse hominis manere posset cum esse angeli, vellem esse angelus: apposita .n. conditio Si, suspendit impossibilitatem, quæ est inter esse angeli, & esse hominis, & facit vtrumque sub tali hypothesi apprehensum subsistere, atque aded aptum ad terminandum simplicem affectum voluntatis. Atque hoc modo saluatur, quo pacto valeat angelus simplici affectu appetere impossibile, nullo præcedente errore in ipsius intellectu; neque appetendo destructionem proprii esse: nam conditio apposita suspendit destructionem proprii esse; ac proinde ad illud non fertur sub ratione destructiui sui Nec iudicium de tali conditione potest esse falsum, cum nihil ponat in esse.

Obiicies 1. Si conditio nihil ponit in esse de præsententi: ergo nequit voluntas præsententi affectu ferri in obiectum, in quo nulla apparet præsens bonitas; cum nullus actus præsens carere possit formali motiuo præsententi, à quo essentialiter pendet. Resp. dist. antec. nihil ponit in esse subiectiuè, & in re, concedo; obiectiuè & intentionaliter, nego. Hoc autem fat est, vt voluntas simplici affectu de præsententi ferri possit in tale obiectum: quia non fertur in illud efficaciter & executiuè, sed inefficaciter & per simplicem dumtaxat complacentiam bonitatis sub tali hypothesi apprehensæ. Obiic. 2. de facto demones vellent Deum non esse, etiamsi ad non esse Dei per se sequatur non esse ipsorum: ergo velle possunt aequalitatem Dei, etiamsi ad esse Dei per se sequatur non esse ipsorum. Resp. neg. consequ. nam, vt *S. Tho. q. 16 de malo art. 3. ad 5. argum.* aliter philosophandum est de fuga mali, & de prosecutione boni. Etenim cum quis vult remouere à se malum, habet seipsum vt terminum à quo, & quia terminus à quo non necessariò debet in motu remanere, ideo potest secundariò & per accidens appetere se non esse: quia hoc ipsum appetit sub ratione boni, nempe sub ratione remotionis mali. Cum verò quis appetit sibi bonum, habet seipsum vt terminum ad quem; & quia terminus ad quem debet in motu remanere, non potest sibi appetere bonum, quod cognoscit vt destructiuum sui. Ratio: cum quis appetit sibi diuinitatem, appetit illam amore concupiscentiæ, qui essentialiter includit & bonum amatum, & subiectum, cui amatur: implicat autem, vt quis amore concupiscentiæ appetat bonum destructiuum subiecti, cui tale bonum amatur: quia in tali appetitu non saluatur essentialis terminus amoris, qui est subiectum, cui bonum amatur. At verò odium, quo quis sibi malum detestatur, non includit vt terminum essentialem, nisi malum, quod immediatè detestatur, non subiectum, cui malum detestatur, nisi indirectè, & ex consequenti. Vnde poterit quis directè & per se detestari malum, indirectè & per accidens, siue ex consequenti subiectum, non sub ratione mali, sed remotionis mali.

102. Quinque motiua circa hanc materiam in controu. veniunt. Dubitandi ratio,

103. Notand.

Ratio.

104. Triplex distinctio.

105. Resolutio.

106. Prob. assert.

Angelus appetendo esse Dei, appetere destructiuum sui.

107.

Conditio apposita suspendit impossibilitatem terminorum.

108. Obiic. 1.

Resp.

109. Obiic. 2.

Resp. Aliter de fuga mali, aliter de prosecutione boni philosophandum.

à priori.

Obiic.

110.
Obiectis 3.
Resp.

Obiic. 3. de facto peccator vellet non peccasse, esto peccatum non fuisse, sit impossibile: ergo potuit angelus appetere esse Dei, esto hoc sit impossibile. Resp. dist. antec. vellet peccator non peccasse antecedenter, & in sensu diuiso, quod est velle, peccatum non fuisse, concedo: sic enim est velle impossibile, non quia impossibile, sed quia fuit possibile. Vellet consequenter, & in sensu composito, componendo cum peccato iam præterito, nego: nam hoc est velle impossibile, vt impossibile, quod implicat.

111.
Obiectis 4.
Resp.

Obiic. 4. Potest intellectus præscindere bonitatem, quæ est in æqualitate Dei, à malitiâ, quæ est in destructione proprii esse: ergo potest voluntas appetere æqualitatem Dei, non appetendo destructionem proprii esse. Resp. neg. antec. quia sicut non potest intellectus præscindere à notitiâ æqualitatis Dei cum relatione ad proprium suppositum; ita præscindere non potest à destructione proprii esse, quæ in primâ terminorum comparatione includitur. Ob. 5. Si impossibile tantum velle possumus sub ratione possibilis, non modò illud velle possumus simplici affectu, sed etiam efficaci voluntate: nam ad impossibile, cognitum vt possibile, ferri possumus voluntate efficaci & electiuâ. Resp. neg. sequel. Ad prob. dico, id verum esse de possibili, cognito vt possibili absolutè & secundum se, non autem ex hypothese: quia per electionem non tendimus, nisi ad ea, quæ cognoscimus possibilis secundum se.

112.
Obiectis 5.
Resp.

Dico 2. Potest angelus, ex suppositione quòd esset possibile, quòd esse angeli maneret cum esse Dei, id appetere affectu sufficiente ad peccatum. Est Scoti, Aureo. Rubio. Vasqu. cit. Bacho. in 4. dist. 1. q. 5. ar. 4. sine. Gabrie. in 2. dist. 6. q. vn. ar. 3. dub. 2. Molin. 1. p. q. 63. ar. 3. dist. vn. me. 3. Suar. lib. 7. de angel. c. 12. contra Thomistas fundatos in auct. S. Tho. q. 16. de malo. Quorum funda. meritum & demeritum requirunt voluntatem electiuam; nam hæc tantum est voluntas deliberata, qualis ad peccatum requiritur: sed circa impossibile non potest esse electio, sed tantum simplex complacentia, teste Philof. 3. Eth. c. 2. Nostra assertio prob. ad meritum & demeritum sufficit voluntas libera: sed circa rem impossibilem potest esse voluntas libera. Nam etiam circa impossibile potest esse simplex affectus liber complacentiæ, aut displicentiæ, ex plena aduertentiâ rationis elicitus: ergo etiam circa impossibile potest esse meritum, si talis complacentia sit de obiecto honesto; vel demeritum, si sit de obiecto turpi. In casu autem nostro potuit angelus ex superbo affectu resistendi Deo, simplici complacentiâ appetere esse Dei: talis autem complacentia fuisset de obiecto malo, cum plenâ aduertentiâ rationis; atque ad eò peccaminosa & demeritoria. Ad fundam. Thomist. dist. maior: nam aut voluntas electiuâ importat voluntatem liberam, & hæc saluari potest etiam in simplici affectu circa rem impossibilem; aut efficacem & consecutiuam rei, & hæc ad meritum & demeritum necessaria non est. Iuxta hanc dist. interpretandus Philof.

113.
2. Resolutio.

114.
Pub. asserti.

115.
Ad oppositâ fund. Thomist. resp.

116.
3. Resolutio Fundam.

Dico 3. de facto primum peccatum angelorum non fuit ex motiuo æqualitatis diuinæ naturæ. Est communis contra Maior. in 2. dist. 6. q. 1. concl. 2. Fundam. vt ex Scripturâ & Patribus colligitur, peccatum angelorum non fuit per simplicem affectum conditionatum, sed per voluntatem efficacem & absolutam, ac electiuam mediorum, vt constat ex illis Isaia 14. In celum conscendam; super astra Dei exaltabo solium meum. Quæ verba non conditionatè, sed absolutè significant id, quod Lucifer consequi desiderabat: at circa impossibile nequit esse voluntas efficax & electiuâ. Confirm. 1. incredibile est, tan-

tam angel. multitudinem tantam felicitatem in æternum perdere voluisse, ob simplicem dumtaxat affectum rei, quam nec consequi poterant, nec efficaciter velle. 2. hoc motiuum vt sit malum, supponit vel odium in Deum, vel amorem inordinatum propriæ excellentiæ: ergo saltem non potuit esse primum peccatum angel. Ex dictis patet ad 1. rationem dub. Ad 2. dico, ea verba intelligi de appetitu æqualitatis naturæ diuinæ, non per æquiparantiam cum illâ, sed per participationem alicuius perfectionis, quam poterat, non tamen debebat habere;

SECTIO VI.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit vnio cum personâ Verbi?

PRIMA sent. affirmat. Ita Alen. 3. p. q. 2. me. vlt. Vigner. de institut. Theol. c. 3. §. 2. ver. 15. Cathar. o. pus. de gloria Ang. Suar. lib. 7. de Angel. c. 13. Grana tract. 13. dist. 2. sect. 4. Probabilem censet Molin. 1. p. q. 63. ar. 3. dist. vn. me. 5. concl. 7. Zumel ibid. q. 3. sine prop. 5. Becan. de pecc. angel. q. 6. Prob. 1. hoc, indicat verba Ezech. 28. Deus ego sum: in cathedrâ Dei sedi. Vt hæc cum omni veritate de seipso à Christo dici possunt; ita de Lucifero, Christi diuinitatem affectante, apertissimè explicantur. 2. ex Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere: ille homicida erat ab initio. Fuit autem diabolus ab initio homicida, inuidendo Christo diuinitatem, eamque sibi appetendo. Quod confirmant illa: Et vos desideria patris vestri vultis perficere: quid. n. aliud, quàm Christi mortem Iudæi desiderauerunt perficere? 3. Confir. Hebr. 1. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes Angeli eius. Tò iterum, supponit, aliâ vice Christum fuisse ab angelis adoratum; cum initio creationis per fidem illis reuelatus fuit, vt caput hominum & Angel. repugnantibus malis. 4. hoc ipsum innuunt Bernard. ser. 1. de Aduent. & 17. in Cant. Rupert. lib. 8. in Ioan. alique Patres affirmantes, Luciferum peccasse inuidiâ vnionis naturæ humanæ cum Verbo. Porro inuidiâ hæc supponit superbiâ: igitur si Lucifer peccauit inuidiâ hæc, prius peccauit superbo appetitu eiusdem vnionis. 5. multi Patres docent, Luciferum peccasse inuidendo homini imaginem supernat. Dei, quam per gratiam, & beatit. à Deo acceperat: ergo à fortiori, peccauit inuidendo illi substantialem imaginem Dei, quam per vnionem cum Verbo diuino à Deo accepturus erat.

Secunda negat, etiam de possibili, potuisse angelum peccare superbo appetitu vnionis hypost. 1. quia non posset angelus, appetere sibi vnionem hypost. nisi simul appeteret destructionem proprii suppositi, ex 6. tom. nequit autem angelus appetere destructionem proprii suppositi: ergo nec vnionem cum alienâ personâ. 2. de facto mysterium incarnationis, ex probabiliori sent. S. Tho. prædestinatum est dependenter à peccato Adæ, atque ad eò ordine causalitatis posterius, quàm præuisum fuerit peccatum angel. quod occasio fuit ipsius peccati Adæ.

Tertia docet, potuisse quidem de facto angelum superbo appetitu vnionis hypost. cum personâ Verbi peccare, de facto tamen tali appetitu non peccasse. Quæ sent. communior est. Prior pars prob. potuit Lucifer ex motiuo propriæ excellentiæ, vt esset caput omnium creaturarum, superbo fastu vnionem hypost. cum personâ Verbi sibi appetere.

Nec obstat prima ratio: nam quæuis creatura intellectualis libenter commutaret proprium suppositum

117.
Ad rationem dub.

118.
1. Sent. asserti.

Prob. 1.

119.
Prob. 2.

120.
Prob. 3.

121.
Prob. 4.

122.
Prob. 5.

123.
2. Sent. neg. etiam de possibili. Prob.

124.
Vterior sent. potuisse de facto, tamen nequaquam. Prior pars prob.

125.
Soluitur prima ratio.

tum cum diuino, in quo felicius & perfectius subsisteret, quam in proprio. Sicut quævis creatura intellectualis libenter commutaret proprium intellectum naturalem cum supernat. si possibilis esset, nam quidquid habet per proprium suppositum, haberet perfectius per diuinum. Nec obstat secunda: nam esto de facto incarnatio Verbi prædestinata sit dependenter à peccato Adæ in genere causæ occasionalis, seu materialis, & peccatum Adæ de facto occasionatum sit ex peccato angel. adhuc tamen potuit peccatum angel. occasionari ex mysterio incarn. angelis proposito diuinâ fide credendo, & adorando in principio creationis. Ratio: to. 6. d. p. 7. sect. 2. incarnatio non fuit prædestinata dependenter à peccato Adæ præuiso scientiâ visionis, sed conditionatâ. Potuit igitur Deus prius ratione per scientiâ conditionatam præuidere peccatum Adæ occasionatum ex peccato angel. & hoc ex mysterio incarnationis sub conditione angelis proposito vt credendo & adorando: tum per decretum absolutum velle Christum vt Redemptorem peccati, quem aliâs, peccato non præuiso, nolisset. Hoc enim pacto saluatur & prioritas incarn. respectu peccati præuisi scientiâ conditionatâ; quia nisi illud præuisum fuisset, nullo modo Christus incarn. fuisset; & simul prioritas incarn. respectu peccati angel. præuisi scientiâ visionis: quia nisi incarnatio fuisset angelis proposta vt adoranda, non fuisset peccatum angel. & forsân nec peccatum Adæ. Fuit igitur prius præuisum peccatum angel. & Adæ sub conditione futurum, quàm prædestinata Incarnatio; non quidem sub conditione, sed absolute futura: prius tamen scientiâ visionis præuisa tuit Incarnatio, vt proposta angelis adoranda, quàm peccatum angel. vt absolute futurum.

Posterior sent. pars prob. motiuum, quo angelus de facto peccauit, erat in potestate angeli, vt constat ex verbis ipsius. *Conscendam, Exaltabo, Sedebam, &c.* At vnio hypost. cum persona diuinâ non erat in potestate angeli, sed Dei: igitur motiuum, quo de facto motus est primò angelus ad peccandum, non fuit vnio hypost.

128. Ad 1. primæ, retorqueo argum. sicut illa, *Deus ego sum, In cathedra Dei sedi*, sunt absolute, non conditionatè dicta; ita significant motiuum absolute positum, non sub conditione ponendum: non igitur possunt de vnione hypost. vt de motiuo superbiæ Luciferi de facto explicari.

129. Ad 2. verba *Ioan. 8.* intelligi communiter solent à Patribus & interpretibus de homicidio & morte, quæ per peccatum homines inuasit, iuxta illud *Genes. 2. In quocumque die comederis, morte morieris.* Ad 3. *to Iterum*, non se tenere ex parte rei citatæ; sed ex parte auctoris citantis, vt idem sit quod *Rursus*, vt multi exponunt. Verùm esto se teneat ex parte rei citatæ, significando iteratam Christi introductionem per realem & executiuam Incarnationem in mundo; adhuc ex citato aliud non cogimur asserere, quàm quòd aliâ vice fuerit hoc mysterium per reuelationem in mentibus angel. introductum. An autem ipsi ex superbo appetitu illius peccauerint, Scriptura non significat.

130. Quomodo iterum capiendum. Ad 4. & 5. resp. cit. Patres non loqui de 1. peccato angel. de quo nunc disp. nam omnes conveniunt, vt supra, illud fuisse peccatum superbiæ, non inuidiæ. Quamuis cit. Patres, præsertim *Bernardus*, non apertè loquantur.

SECTIO VII.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit inordinatus appetitus beatitudinis supernaturalis?

PRIMA sent. affirmat. *Alifiod. lib. 2. tract. 2. c. 2. Alenf. 2. p. q. 98. me. 3. Alber. in 2. dist. 5. ar. 3. S. Tho. 1. p. q. 63. ar. 3. cum Caiet. in fine art. & Ferrar. 3. con. gen. cap. 109. §. Circa id, Scoti in 2. dist. 6. q. 2. art. 1. Aureol. art. 2. Argent. ar. 1. Gabriel. ar. 2. concl. 2. Richard. dist. 5. ar. 1. q. 2. Durand. q. 1. Hervæ. q. 1. ar. 3. Egidij q. 1. ar. 2. Mayo. q. 4. sine. Rubio. q. 1. §. Sed tunc, Capreol. dist. q. art. 1. concl. 2. Maior. dist. 6. qu. 2. init. Arrub. 1. p. dist. 178. cap. 3. Prob. 1. ex Ansel. de casu diab. cap. 6. vbi docet, idèd peccasse diabolus, quia appetit aliquid, ad quod peruenisset, si stetit: hoc autem aliud esse non potuit, quàm supernat. beatitudo. 2. ex Scoto. Primus affectus inordinatus angeli non potuit esse, nisi circa summum concupiscibile: hoc autem est supernat. beatitudo. Nam beatitudo supernat. est summum perfectiū naturæ intellectualis. Maior prob. primus affectus naturæ est ad illud bonum, ad quod magis inclinatur. Sed natura ex se maximè inclinatur ad supernat. beatit. vt ad summum sui perfectiū: ergo ad illam fuit primus angel. affectus, vel ordinatus, vt in bonis, vel inordinatus, vt in malis. Quia verò beatitudo per se mala non est concertatio est, in quo tandem esse potuerit hæc affectus inordinatio. Scotus illam ponit in indebitâ intentione actûs; alij cum eod. in indebitâ circumstantiâ temporis, citiùs, quàm debuerunt, illam concupiscendo; Thomistæ in indebitâ circumstantiâ modi, illam desiderando sine meritis ex gratiâ & auxilio diuino. Et hoc, vel expressè illam appetendo, vt debitam propriæ naturæ; vel tantum interpretatiuè, non considerando auxilium diuinum, virtute cuius illam sperare debuerunt. Alij demum in excessu beatit. singularem gradum illius supra ceteros affectando.*

Secunda negat, angelos de facto peccasse inordinato appetitu supernat. beatit. *Molina 1. p. q. 63. ar. 3. dist. vn. me. 5. concl. 4. Valent. cit. pu. 3. Inclinat. Suar. lib. 7. de angel. c. 1. qui quamuis hoc cum Vasqu. dist. 235. c. 3. defendat de possibili, de facto tamen putat, angelos peccasse superbo appetitu vnionis cum personâ Verbi. Hæc sent. probabilior est: ex cit. Isaie, Conscendam, Exaltabo, Sedebam, &c. quæ voluntatem efficacem & executiuam consequendi id, quod inordinatè desiderabat, importat. Non potuit autem angelus habere voluntatem efficacem & executiuam consequendi supernat. beatit. propriis viribus, cum hoc supponat euidenter errorem, posse sc. naturam creatam propriâ virtute, absque Dei adiutorio elicere visionem Dei. Præter à discurrendo per singulos modos; non potuit angelus peccare 1. modo, intensius beatitudinem appetendo; quia intensio non potest conferre primam speciem malitiæ: vnde nisi aliunde actus supponatur malus, nequit fieri malus ex solâ intensione, nisi ex præcepto prohibente certam intensiōem actûs, quod in proposito nullum fuit. 2. modo, etsi angelus peccare potuerit, citiùs contra voluntatem Dei eam beatitudinem appetendo, verosimile tamen non est, tantam angel. multitudinem à felicissimo illo statu in æternum se precipitare voluisse, ob simplicem dumtaxat affectum nolendi, iuxta diuinam voluntatem, expectare post breuissimam mortalem tam ingens bonum supernat. beatitudinis.*

3. modus euidenter supponit errorem in intellectu.

126. Soluatur ratio.

Ratio.

127. Posterior sent. pars prob.

128. Ad opposita argumenta resp.

130. Quomodo iterum capiendum.

131. Ad 4. & 5.

132. 1. Sent. aff.

Prob. 1. ex Anselmo.

2. ex Scoto.

133. Quomodo in appetenda beatit. angeli peccauerint.

134. 2. Sent. neg. variat.

135. Prob. 1.

136. Prob. 2. sciendo modos.

Primum.

137. Secundum.

138. 3. Tu Trinitas.

Instantia.
Solutio.
 139. *Quintum.*
 140. *Quintum.*
 141. *Ad fundam. Scoti.*
 Actus angeli, eò quòd iudicasset supernat. beatit. aut debitam esse naturæ creatæ, aut propriis viribus illam consequi posse. At instat *Egidius*; potuit angelus circa res supernat. errare, siquidem has non intelligit per proprias species. Sed contrà: licet non habuerit proprias species de beatit. supernat. habebat tamen certam experientiam, ex quâ euidenter deducebat, se non posse viribus naturæ eam consequi: experiebatur enim, se nullo conatu naturæ posse intuiuiam Dei visionem, ac amorem beatificum elicere. 4. modus reducit tam impium angel. peccatum in solam incogitantiam, quâ angelus non cogitauit, cum debuit, de consequendâ supernat. beatit. ex auxilio & gratiâ diuinâ. Quod non tam est peccatum commissionis, & superbiz, quale, ut *suprà* à Patribus describitur, quàm omissionis contra virtutem spei. 5. modus esset ceteris probabilior, nisi obstitent *cit.* verba *Isaia*, quæ significant id, quod angelus affectauit, in ipsius fuisse potestate illud consequendi: at singularem gradum supernat. beatit. consequi, non erat in potestate angeli: igitur non potuit primum illius peccatum in huiusmodi inordinato affectu consistere. Ad auct. *Anselm.* patebit in nostrâ sent. Ad fundam. *Scoti* nego, primum affectum circa summum concupiscibile debuisse in angelo esse inordinatum, ob rationes assignatas.

SECTIO VIII.

An motuum superbia Angelorum fuerit inordinatum desiderium beatitudinis naturalis, vel prælationis supra alios?

142. *1. sent.*
 143. *Sed hac sent. eorum quo superior telus arguatur.*
 144.
 145. *Ad fund.*
 PRIMA sent. docet, fuisse inordinatum desiderium beatitudinis naturalis, in quâ ut in ultimo sine quiescens angelus, supernaturalem indignabundus contempsit. Ita *Palat. in 2. dist. 5. disp. 1. post 6. concl.* & in eam magis propendet *S. Thom. 1. p. q. 63. ar. 3. & Thomista, Caiet. Ferrar. Bannez cit. q. 3. dub. 3. concl. 5. Zumel q. 2. concl. 6. & alij.* Explicant hunc contemptum supernat. beatit. 1. modo negatiuè, per solam incogitantiam, actu non referendo naturalem ad supernat. eamque non sperando, ut tenebatur. 2. positiuè, illam positiuo actu contemnendo, ut consequendam per humilem præceptorum obseruantiam, ac debita in Deum obsequia, suâ donata naturali beatit. contento. Fundam. superbus sua magis amat, quàm aliena: ergo efficacius motuum ad eliciendum superbum appetitum in angelo fuit excellentia & beatitudo propriæ naturæ, præ cuius inordinato amore cetera contempsit, quàm supernaturalis & aliena. Hæc sent. non minùs quàm præcedens confutatur ex verbis *Isaia*, *Conscendam, Exaltabo, Sedebo, Similiu ero Altissimo.* Hæc. n. appetitum & desiderium important rei nondum consecutæ, sed consequendæ: at naturalem beatit. angelus iam habebat, eamque perfectè possidebat: non igitur potuit peccare ex inordinato appetitu illius. 2. Impugnatur quoad utrumque modum; prior non constituit peccatum commissionis contra virtutem humilitatis, sed omissionis contra virtutem spei, omittendo id, quod angelus virtute spei seruare tenebatur: posterior est creditu difficilis, tantam angel. multitudinem in æternum periisse, ob solum affectum nolendi expectare post tam breuissimum tempus tam immensum bonum quo tantoperè propria natura, & beatitudo ipsa natua perficiebatur, quod angelus probè norat. Vnde ad fund. oppositæ, neg. conseq. nam in facto contingenti, quod no-

bis solâ auctoritate constat, non tam videndum est, quid esse potuerit, attentâ rerum naturâ, quàm quid de facto fuerit, attentis verbis reuelâtis sc. Scripturæ. Secunda docet, fuisse inordinatum appetitum prælationis supra alios, & exemptionis ab imperio Dei in ministeriis sibi iniunctis, nolendo in his subtile Deo: *Atensf. 2. p. q. 109. me. 3. Bonau. in 2. dist. 5. art. 1. q. 2. Lyras. in Isai. 14. & Valent. supra.* Hæc sent. intelligi potest: 1. quòd angelus appetierit non subesse Deo immediatè, & aliis præesse quoad munus, quod per vires naturæ consequi non poterat. 2. quòd solum appetierit non subesse Deo mediatè, & aliis præesse quoad munus propriis viribus consequibile. 1. modo probabilis non est: quia non adèd difficile erat angelo, obedire Deo in ministeriis, in quibus aliis angelis non subdebatur, ut potius maluerit à tantâ gloriâ cadere, quàm Deo immediatè obedire: & verba *Isaia* ostendunt, id angelus inordinatè appetiit, fuisse in potestate ipsius id consequi. Pro explicatione igitur modi 2. qui magis probatur, Dico 1. primum peccatum Luciferi fuit superbus appetitus prærogatiuæ dominandi & imperandi ceteris, spretâ humili subiectione ad primum angelum, qui, ut suppono, in republicâ angelicâ ex ordinatione diuinâ constitutus fuerat caput cum prærogatiuâ alios docendi & illuminandi de rebus supernat. in ordine ad salutem, quas ceteri tenebantur acceptare, ut ab ipso, Dei nomine & auctoritate propolitas. Hoc suppositum, prob. ex *Apocalyp. 12.* vbi perstringitur bellum spirituale, quod inter bonos & malos angelos initio gestum fuit: *Mic. prob. chael & Angeli illius præliabantur cum dracone: & draco pugnabat & Angeli eius.* Quibus indicatur, in eo bello Michael fuisse Dux & Princeps bonorum; contrà verò Lucifer dux & princeps malorum: hoc enim indicat *ro, & Angeli eius*, ut hic *sect. 18.* notat *Blasius Viegas; ex Anselm.* Quia, inquit de Michaële, omnes ei subditi sunt. Ex quo colligunt, Doctores, Michaëlem esse Principem omnium Angelorum, ut aduertit *Cornel. à Lapide.* Confirm. ferè nullus est, qui dubitet, Michaëlem esse Ducem totius cælestis exercitus: quod canit Ecclesia in hymn. *Sed præcipue primatem cælestis exercitus Michaëlem.* Indicat *Dionys. lib. de diuin. nom. cap. 2 p. 1. fine*, vbi de Christi apparitione in carne, *Omni*, inquit, *ignota intelligentia, ipsi quoque antiquissimorum Angelorum Primati non cognita.* *Laur. Iustin. in festo S. Micha.* Omnes, ait, *esli milites maximo cum honore debemus excolere, præcipue tamen gloriosissimum Michaëlem cælestis exercitus Primatem ac Ducem.* Ex Danielis 12. vbi Michael appellatur *Princeps magnus.* Si igitur de facto Michael est Dux & Princeps omnium Angel. etiam fuit Dux & Princeps ab initio suæ creationis. nam vel hanc prærogatiuam habet Michael ex se, eò quòd sit omnium Angel. naturâ, & consequenter gratiâ, nobilissimus: vel, ut magis puto, à Deo propter rectam subordinationem inferiorum Angel. ad vnum supremum caput homogeneum & eiusdem naturæ: si quidem illam habet ex se, certum est, illam habuisse à principio; cum à principio fuerit naturâ & gratiâ omnium nobilissimus: Si à Deo, cum eadem & maior fuerit ratio à principio, quando nondum angeli erant in bono vel in malo confirmati, quàm sit nunc, quando iam omnes sancti sunt in bono confirmati, maior quoque est ratio, ut hanc prærogatiuam alios dirigendi & illuminandi habuerit à principio. Confirm. hoc modo gubernandi & regendi creaturas intellectuales, per vnum caput homogeneum, vtitur Deus in Ecclesiâ militante: ergo in trium-

146.
2 sent.

147.
Hæc sent. dupliciter intellig.

148.
Conclusio vnum asserti aliud supponit.

149.
Suppositum

150.
Conf.

Non obscure deducitur.

Verò non modo probabili.

151.
Confirm. amplius

phante: tum quia vna est Ecclesia ab vno eodemque supremo Monarcha Deo instituta: ac proinde multò verisimilius est, iisdem legibus ac institutis, modoque regendi esse vtramque conditam: tum quia hic modus gubernandi est conformior diuinæ prouidentiae, quæ semper inferiora regit & gubernat per superiora.

Hoc iactò fund.

152.
Prob. pr. in-
cip. assertio.
Explic. 1. saia
Astra

153.
Prob. 2. ex
Patribus.

Prob. 1. huic modo magis consonant verba Isaie: *Ad calum*, hoc est ad fastigium principatus, *conscendam*, *Super astra Dei*, hoc est super reliquos Angelos, qui nomine astrorum, teste Hieron. significantur, *exaltabo solum meum*, nempe potentiam & dominium. *Et similia ero Altissimo*, ratione principatus supra ceteras creaturas. 2. huic modo quadrant omnes auctorit. Patrum docentium, peccatum Luciferi fuisse, quia voluit aliis præesse, & nulli subesse. August. 14. de ciuit. Dei cap. 11. *Posteaquam superbus ille Angelus per eandem superbiam à Deo ad semetipsum conuersus, & quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis, quàm esse subditus eligens, de spiritali paradiso cecidit*. Gregor. lib. 34. moral. cap. 14. *Leuiathan iste eiu celsitudinis culmen aspiciens, ius peruersa libertatis appetiit, ut & præesset ceteris, & nulli subesset*. Laur. Iustin. cit. de Lucifero, ita scribit: *Vniuersorum Angelorum Primatum sibi vendicare desiderans maximam in calis diuisionem effecit*. S. Thomas 3. con. gen. cap. 109. *Velle alios regulare, & vulturæ em suam à superiore non regulari, est velle præesse, & quodammodo non subuci: quod est peccatum superbia*. Quo peccato ibid. docet, peccasse Luciferum: concordant reliqui, qui peccatum Luciferi explicant per velle præesse, & nolle subesse. 3. hoc ipsum indicat in superbiam motuum, quo primos parentes tentando inuasit; *Eratis sicut dii, scientes bonum & malum*. *Eo etenim telo*, inquit Gregor. cit. lib. moral. cap. 17. *salutem nostræ immortalitatis impetiit, quo vitam suam beatitudinis extinxit*. 4. Id ipsum confirmat tyrannicum imperium, quod etiam nunc exercet in suos: quapropter *Princeps huius mundi à Christo*, *Princeps & rector tenebrarum harum* ab Apostolo nuncupatur. Declarat etiam id ipsum superbus ille appetitus, quo semper affectauit & continuò affectat hominibus dominari: euidens signum primæui illius desiderij, quod semel in paradiso conceptum, ob naturæ propriæ inflexibilitatem, & obstinationem, numquã dimisit. 5. Hæc sent. saluat omnia, quæ non ita facile saluantur in aliis. 1. Quo pacto primum peccatum Luciferi fuerit superbia, non solum ratione termini, ad quem conuersus est, nempe prælationis supra ceteros, sed etiam ratione termini, à quo auersus est, nempe debitæ subiectionis à primo angelo, eoque mediante à Deo: idque sine speculatio errore angeli superbientis; quia non renuit immediatè subici Deo, vel quoad esse, vel quoad regi, sed alteri angelo consimili, qui ex diuino imperio constitutus erat ipsius, & aliorum caput.

156.
Prob. 5.
Hæc sent.
Saluat 1.

157.
Saluat 2.

158.
Saluat 3.

2. Quâ ratione Lucifer facile potuerit hoc peccatum committere, illudque aliis persuadere: nam contra naturalem inclinationem est, subiici alteri personæ eiusdem naturæ & perfectionis, qualis erat Michaël constitutus caput Luciferi, & aliorum, qui, ex seq. sect. solo numero discriminabatur à Michaële. Potuit etiam illud facile persuadere aliis, promittendo illis sub suo imperio principatum in homines. Quâ spe allecti facile potuerunt multi, relicta humili subiectione ad Michaëlem, adhærere Luciferi. 3. Quo pacto potuerit Lucifer ad hanc suam peruersam voluntatem exequendam adhibere media efficacia: nam cum hæc prælatio consistat in dominio supra ceteros angelos & homines, prælati subiectione ad primum, fuit in Luciferi talis prælationis sufficiens fundamentum, quæ erat præ-

stantissima natura, & natiua perfectio supra ceteros in ipso relucens; adeoque facile poterat huiusmodi prælationem apud alios inferiores angelos consequi, & de facto illam magnâ ex parte consecutus est; nam per rebellionem à primo angelo, factus est dux & caput malorum.

Dico 2. Primum peccatum reliquorum angel. fuit rebellio à primo Angelo, & adhæsiō ad Luciferum, ex motiuo superbiam dominandi in homines. Ex cit. Apocal. vbi reliqui mali inducuntur vt affeclæ Luciferi, quem non ex diuinâ ordinatione, sed ex propriâ voluntate sibi elegerunt, ex motiuo dominandi in homines, sub quo duce sperarunt se id assequi posse. Confirmat hoc ipsum tentatio, quâ statim à regno exclusi protoparentes inuasent, cum spe eos, eorum que posteros sibi subiiciendi, indicat id ardens desiderium, quod dæmones omnes ostendunt, vt ab hominibus colantur & adorentur: quod est euidens signum primi illius appetitus, quo à 1. Angelo rebellantes Luciferi adhæserunt: quem adhuc nunc, & in æternum obstinati retinebunt. Leg. Bernard. ser. 17. in Cant. vbi superbum hunc angelorum appetitum in homines dominandi non minus eleganter, quàm copiosè describit.

159.
Primum
pecc. relig.
Angel fuit
rebelliō à 1.
& adhæsiō
ad Lucife-
rum.
Prob.

SECTIO IX.

An Lucifer fuerit omnium Angelorum supremus?

QVÆSTIO non solum intelligitur de eminentiâ supra ceteros quoad dona naturæ, sed etiam quoad perfectiones supernat. Quæ collatæ sunt angelis iuxta quantitatem & proportionem donorum naturalium. Vnde quicumque alios excellebat in perfectionibus naturalibus, eadem proportione excellebat in supernat. quas angeli gratis à Deo in viâ receperunt.

Prima sent. affirmat: *Albert. in 2. dist. 6. ar. 1. q. 1. ad ult. S. Tho. 1. p. q. 63. ar. 7. 3. con. gen. c. 109. & in 2. dist. 6. q. 1. ar. 1. qui contra iam etiam probabilem censet, imò quodlib. 5. ar. 7. vtramque æquè probabilem*: *Richar. in 2. dist. 6. ar. 1. q. 1. Egid. q. 1. ar. 1. Duran. q. 1. Mayo. q. 1. Herua. q. vn. Ferrar. 3. con. gen. cit. §. Circa 2. concl. Car. 1. p. cit. Zumel, Bannez, Molina, Vasquez ibid. Valent. q. sua 14. pun. 5. Prob. 1. ex Iob 40. vbi Lucifer dicitur Principium viarum Dei: id est, creaturarum Dei, vt Gregor. & alij Patres interpretantur, ratione dignitatis, & naturalis perfectionis, quâ ceteras creaturas antecessit. Ex Ezech. 28. vbi appellantur *Signaculum similitudinum Dei*. Vbi Gregor. hom. 34. in Euang. *Non ad similitudinem, inquit, Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur, vt quo in eo subtilior est natura, eo in illa imago Dei similius insinuetur expressa*. Mox subditur (pergit idem) *Omnis lapis pretiosus operimentum eius, nouem autem ibi Prophetæ lapides numerat: Quia nouem sunt ordines Angelorum. Quibus ordinibus ille primus Angelus ideò ornatus & opertus extitit, quia dum cunctis agminibus Angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit*. Prob. 2. ex Patrib. Tertull. lib. 2. aduers. Marcion. ante med. Luciferum appellat omnium sapientissimum. Hieron. in 40. c. Iob. *Hic inter ceteras, inquit, creaturas primus à Deo conditus est: & inde dictum est, Ipse principium est viarum Domini. Nam in Ezechiele Prophetæ in capite lapidum ignitorum refertur, quod primus fuerit omnium Angelorum, & corona in manu Domini*. August. seu quis alius auctor sit, 1. lib. de mirabil. Script. cap. 2. Luciferum appellat primum creaturarum Dei Angelum, docetque illum in summo honoris sui ordine constitutum, de sublimissimo ordinis statu prouisse, Gregor. lib. 32. moral.*

160.

vt dist. 11.
scilicet.

161.
1. Sent. affir.

162.
Prob. 1. ex
Script.

163.
Prob. ex
Tertullian.
Hieronym.

August.

Gregor.

DISPUTATIO XXI.

De pœna dæmonum.

SECTIO PRIMA.

Quas pœnas incurrerunt Angeli?

Pœna, altera sensûs, damni altera: illa consistit in positio cruciatus; hæc in priuatione perfectionis debita. utraque ex diuinâ lege mortali notata est. utramque igitur mortaliter peccando contraxerunt angeli; & quidem posteriorem statim, priore vero post absolutum terminum viæ. Difficultas est, quibus bonis fuerint angeli ob pœnam damni priuati.

Dico 1. Per se nulla fuerunt dæmones in pœnam damni naturali perfectione priuati: ita S. Tho. 1. p. qu. 64. art. 1. & Scholast. in 2. dist. 7. ex Diony. de la perfectione naturali per se spoliati sunt. Dionysius. Quare integræ in illis manserunt vires naturales intellectiue, & appetitiue ad maiorem ipsorum cruciatum & pœnam acerbiorē, ut viuacius atrociusque suam ipsorum sentirent miseriam & infelicitatem: Integræ omnes scientiæ naturales, & species ab initio ipsis infusæ: Integræ naturales vires motrices, & dominium in totam naturam corpoream. Dixi, per se: per accidens .n. & consequentur ex subtractione. Honorum supernat. sunt etiam naturales vires aliquo modo imminutæ, quatenus donis illis roboratæ perfectius operabantur.

Dico 2. In pœnam peccati non modo priuati sunt dæmones sempiternâ visione Dei, quam, si perseuerassent, consecuti fuissent, sed etiam gratiâ sanctificante, & omni dono supernat. quod gratis acceperant. Assertio quoad visionem beatam, & gratiam sanctificantem, est de fide: sc. eos è cælo deiectos, & ut perpetuos hostes Dei æternis cruciatibus addictos fuisse: cum quo statu pugnat visio, & gratia Dei, quæ teste Trident. Sess. 6. cap. 7. subiectū ex iniusto & inimico reddit iustum & amicum. Quoad reliquos verò habitus infusos, & auxilia supernat. res est certa aucto. Patrum & Scholast. quia hæc omniaper se ordinantur ad actus supernat. ut constat, tam de habitibus infusis, qui sunt quasi potentia actuum supernat. quàm de auxiliis supernat. quæ aut sunt complementa habituum, aut concursus ipsi actuum supernat. at omnis actus supernat. elicitus à subiecto carente visione beatâ, per se ordinatur ad consecutionem talis visionis, vel ut meritum; vel ut dispositio ad illam. Dæmones autem ex certâ lege Dei sunt extra viam & statum consequendi beatitudinem supernat. igitur. Confir. habitus infusi corrumpuntur per oppositos actus: nullus autem est habitus infusus, cuius oppositum actum dæmones non exercent, ut contra charitatem odium, contra spem desperationem, contra obedientiam inobedientiam, & sic de ceteris.

Nonnulla difficultas est de habitu, & actu fidei infusæ, an remaneant in dæmonibus. Affirmant Magister in 3. dist. 23. cap. 4. Alen. 3. p. q. 64. me. 7. Duran. in 3. dist. 23. q. 9. n. 10. & ad argu. Cathari. Salmeron in 2. cap. Iacobi. Fauet S. Tho. 2. 2. qu. 18. art. 3. ad 2. Probant. Prob. 1. ex illo Iacobi 2. Dæmones credunt & contremiscunt. 2. ex August. tract. 6. in Ioan. sine, & in Enchir. cap. 8. vbi docet, dæmones habere fidem informem, qualem habent peccatores viatores. 3. probat

mdral. c. 24. Principium, ait, viarum Dei Behemoth dicitur: quia nimirum cum cuncta creans ageret hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit. Et paulò post: Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? de sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eadem essentialiter habetur; & ceteras perfectiones Luciferi ibid. prosequitur. 3. Peccatum primi angeli originem traxit ex inordinato appetitu propriæ excellentiæ, quo seipsum ceteris prætulit: sed quò maior ac præstantior fuit excellentia in primo angelo, eò maior efficaciorque fuit occasio seipsum ceteris præferendi: ergo probabile est, primum angelum fuisse omnium supremum; sic .n. facilius saluatur, peccatum primi fuisse superbium appetitum aliis dominandi, originatum ex propriâ excellentiâ naturæ supra ceteros.

Secunda docet, Luciferum fuisse supremum angelum tertiæ hierarchiæ, cui commissæ erat cura terrestris ordinis. Hanc docet Damasc. lib. 2. fidei cap. 4. camque refert. August. lib. 3. de Gen. ad lit. cap. 10. & lib. 11. cap. 17. 19. & 26. licet eam cit. cap. 26. improbare videatur. Probabilem illam censent S. Tho. quod lib. 5. cit. Durand. & Ferrar. cit. Palat. in 2. dist. 6. disp. vn. Fundam. sicut Deus non permisit, ut primus homo periret, ita nec ut primus angelus peccaret: idem .n. est in angelo peccatum, ac mors æterna in homine.

Tertia affirmat, Luciferum fuisse omnium primum negatiue, quia nullum habuit superiorem se: non primum positiuè, quia habuit æqualem & eisdem naturæ & perfectionis, qui creditur fuisse S. Michael à Deo constitutus caput & Princeps totius cælestis militiæ. ita Rubio in 2. dist. 6. q. 2. sine, & Suarez lib. 7. de angel. cap. 16. & sequitur ex doctrinâ Scoti docentis, nullam speciem angel. integram periisse. Hæc sent. probabilior est. Fundam. si Lucifer fuisset omnium angel. primus positiuè, cum ipso periisset integra species angelica, quæ in vnico ipsius indiuiduo conseruabatur. Hoc disp. 3. sect. 7. cum Scoto reputauit absurdum. Supponit hæc sent. in quâlibet specie angelicâ plura fuisse indiuidua, ne de quolibet ordine integra species perierit. Iuxta hanc explicat. Scripturas, Patres, rationem pro 1. sent. allatam: sc. de primatu negatiuo, quatenus nullus naturæ dignitate, & gratiæ perfectione illum superabat; non de primatu positiuo, quasi nullum haberet æqualem. Dices. ex hac sent. sequeretur, Michaelē non fuisse suâ naturâ omnium Angel. nobilissimum, atque ad eò caput & Principem ceterorum, contra præced. sect. Resp. fuisse suâ naturâ omnium nobilissimum negatiue, quatenus nullus naturæ nobilitate, aut gratiæ dignitate illum præcedebat. An autem suâ naturâ fuerit etiam caput & Princeps omnium, oppositum ut probabilius cit. loco visum, cum hæc prærogatiua pendeat à Deo, licet soleat Deus aliquod fundamentum supponere: hoc autem in Michaelē fuit præstantiss. na ipsius natura, perfectissimâ gratiâ ornata; quæ licet specie non discriminaretur à naturâ Luciferi, eadem gratiæ perfectione initio creationis decorata, potuit tamen vna potius, quàm alia à Deo cum hac prærogatiuâ alios illuminandi ac instruendi constitui. Quòd si mauis cum aliis defendere, hanc prærogatiuam habuisse Michaelē ex se, dicito cum Suarez cit. aliquam perfectionem indiuidualiter diuersam fuisse in Michaelē, quæ non fuit in Luciferi, ratione cuius ille potius, quàm hic suâ naturâ habuerit primatum supra ceteros.

166. Fuisse omnium primum negatiue, probabili sent. 3.

167. Fund. potius.

168. Dices.

Michaelē potius suæ præmum Angelorum omnium fuisse. Sca. 112.

Duplex est pœna.

Difficultas.

2.

Angeli nulli de la perfectione naturali per se spoliati sunt. Dionysius.

Imminutæ vires naturales.

3.

Incurrerunt pœnam priuationis visionis beatæ, sic, gratiæ, &c.

Conf.

4.

Difficultas est de fide, Affirmant Probant.

bat Duran. hâc ratione. Non potuit fides à principio angelis infusa per peccatum amitti ratione status; quia solus ille status tollit fidem, qui ponit visionem seu status beatitudinis: nec ratione actus, quia peccatum dæmonum non fuit contra fidem. Confir. Manet in animabus damnatis character, quæ est qualitas infusa & in essentiâ supernaturalis: item species supernat. reliquæ ab actibus supernat. quos illæ in viâ eliquerunt: ergo & habitus fidei. Negant reliqui Scholasti. in 3. dist. 23. & Thomista cum S. Tho. 2. 2. q. 5. art. 2. Cuius oppositam. Bannez cit. dub. 1. appellat periculosam, & errori proximam; Turrianus ibid. dubit. 3. improbabilem, & contra communem Scholasti. sensum; Suarez lib. 8. de ange. cap. 6. nu. 6. sine valde temerariam. Ego à censura abstinco, cum nulla sit Ecclesiæ auctoritas, cui dicta sent. opponatur: & multi graues auctores absque vllâ temeritatis notâ illam defendant. solum censeo, hanc negatiuam sent. probabiliorem. Fundam. fides est habitus per se ordinatus ad disponendum viatorem ad consequendam beatit. per actus meritorios: vnde Trident. sess. 6. cap. 8. fidem appellat salutis iniciam, fundamentum, & radicem omnis iustificationis. Cum igitur dæmones, & reliqui damnati sint salutis, & iustificationis incapaces, erunt etiam fidei incapaces. Nec cogunt cit. verba Iacobi, quæ explicari possunt de fide naturali coactâ, vel per euidentiâ signorum, qualia fuerunt miracula, quibus Christus testabatur se esse filium Dei, vt illa explicat S. Tho. 2. 2. q. 5. art. 2. ad 1. vel per reuelationem bonorum Angel. Neque August. aliam fidem agnoscit in dæmonibus, quàm naturalem per temporalia diuina virtutis effecta, & occultissima signa presentia, quæ Angelicis sensibus etiam malignorum spirituum, potius quàm infirmis hominum possent esse conspicua; vt ipse lib. 9. de ciuit. cap. 21. Ad auct. S. Tho. respondet cit. Caiet. Doctorem non asserere absolutè, fidem esse in dæmonibus, cum oppositum supra. qu. 5. art. 2. docuisset, sed respectu ad habitum spei. Nam comparando fidem cum spe, ait minùs repugnare in dæmonibus fidem, quàm spem, eò quòd spes, inquit, non est nisi rerum bonarum futurarum ad se pertinentium: fides autem est & maliarum rerum & bonarum, & preteritarum & presentium & futurarum, & suarum & alienarum: & quia dona diuina non sunt eis futura possibilis: ideo magis potest esse in damnatis fides informis, quam spes. Ad rationem Duran. resp. repugnare fidem infusam in damnatis ratione status, qui sicut incapax est actualis tendentiæ ad beatit. ita & habitualis ad illam inclinantis ac dispositis. Ad confir. neg. conseq. nam character non est habitus per se ordinatus ad operandum, vel disponendum subiectum ad beatit. consequendam, sed ad consignandam personam. Vnde manere potest in damnato in pœnam & ignominiam, sicut in beato in præmium & honorem. Item manent species actuum supernat. in animabus damnatis, quia non sunt supernaturales infusæ, sed acquisitæ, qualis est habitus Theologicus iuxta probabiliorem sent. quidquid autem est physicè acquisitum per proprios actus, manet in damnatis, à quibus eos tantum habitus supernat. Deus subtrahit, qui immediatè pendent ab ipso, vt à causâ particulari: species verò actuum supernat. non producantur immediatè à Deo, sed ab actibus ipsis, vt à causâ particulari; à Deo solum vt à causâ vniuersali. Quamquam ad nullum actum supernat. huiusmodi species supernat. concurrere possunt: cum nequeant species ad actum concurrere, cuius potentiam in subiecto non supponit: at potentia actuum supernat. sunt habitus infusi, qui in dæmonibus non sunt. Dixi, quidquid est physicè acquisitum, vt exclude-

rem habitus supernat. moraliter comparatos per actus supernat. meritorios: nam hi physicè pendent à Deo, vt à causâ particulari.

Dico 3. dæmones propter peccatum contraxerunt pœnam perpetuæ obstinationis: obstinatio, altera in malum commissum, altera in committendum; prior est perpetua impœnitentia peccati commissi; posterior est continua voluntas idem vel noua peccata committendi. Assertio quoad 1. obstinationem, est de fide, quâ constat, dæmones esse in perpetuum damnatos: durante autem damnatione, durat causa ipsius damnationis, quæ est peccatum commissum, & nunquam retractatum. ita Fulgen. de fide ad Petrum cap. 3. Omnes illi prauaricatores Angeli nec mala possunt vniquam voluntate carere, nec pœna, sed permanente in eis iniuste auersionis malo, permanet etiam iusta retributionis aterna damnatio. Ceterum probabile est, primum peccatum non tantum habitu sed etiam actu continuè perseuerare in dæmonibus; ex S. Tho. 1. p. q. 64. art. 2. ad 3. Richar. in 2. dist. 7. art. 2. q. 2. & alij. ex psal. 73. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. quoniam primum peccatum angel. fuit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ: probabile autem est, ex hoc motiuo omnia dæmones operari: tum quia hoc semper & necessariò ab angelo cognoscitur, quippe quod includitur in cognitione propriæ naturæ, à quâ nunquam cessat; estque per se aptissimum ad mouendam voluntatem. Tum propter obstinationem, & nouam propriæ voluntatis inflexibilitatem, quæ ob naturæ præstantiam, & plenam cognitionem, ex quâ operatur, difficilè dimittit, quod semel deliberate elegit.

Maiores diffic. est de 2. obstinatione, an ita sint dæmones in malum obstinati, vt nullum actum moraliter bonum elicere valeant. Dixi, moraliter bonum: nam nullum supernat. possunt elicere, de facto principij supernat. quo carent. Negant Scotus in 2. dist. 7. §. Quantum ergo. Duran. qu. 2. nu. 12. & care ex ob. alij. Vnde Scotus in Repor. in 2. dist. 7. q. 3. §. Ad aliud dico, docet, posse dæmonem elicere attritionem informem de peccato commissio, qualem eliciunt viatores peccatores. Fundam. per obstinationem non est ab eis sublatum liberum arbitrium: ergo possunt aliquem actum moraliter bonum, ad quem non requiritur gratia, elicere. Affirmant S. Tho. 1. q. 64. art. 2. Bonau. in 2. dist. 7. p. 1. art. 1. qu. 2. Richar. art. 2. qu. 2. Gabriel qu. vn. in 2. p. 1. art. concl. 1. & reliqui ferè Schol. in 2. dist. 7. & recent. Thomista cum S. Tho. cit. fundam. est auctoritas Patrum. August. lib. 14. de ciuit. Dei cap. 27. Ita, inquit, damnato, atque obdurato Angelo malo, vt iam bonam voluntatem ulterius non haberet. Fulgen. de fide ad Petrum cap. 3. Præuaricantes Angeli nec mala possunt vniquam voluntate carere. Gregor. lib. 18. moral. cap. 1. sine: Omnis voluntas diaboli iniusta est. Bernar. lib. 5. de considera. post med. Quid tam damnatum, quam voluntas additæ huic necessitati volendi nolendi que, vt ad vtrumlibet iam sicut non nisi peruersè, ita non nisi miserè moueatur. Confir. sicut non possunt beati peruersè agere, ita nec damnati rectè operari. Pro quorum concordia.

Dico 4. Dæmones potentia physicâ & antecedente possunt actum aliquem moraliter bonum operari; potentia morali, quæ aliquando reducenda sit in actum, non possunt. Fundam. prioris. Peccatum non abstulit à dæmonibus liberum arbitrium; ergo nec physicam & antecedentem potentiam operandi actus moraliter bonos, nam ad tales actus physicè producendos non requiritur auxilium gratiæ, sed sufficiunt vires naturales, quæ per peccatum non sunt à dæmonibus sublata. Fundam. posteriori. est prauum motiuum propriæ excellentiæ; quod

Confir.

5. Negant reliqui qui Censuram opposita sententiæ.

Sententia probabilior sine censura opposita. Fundam.

6.

7. Similiter ad S. Thomam.

8. Ad rationem Duran. di resp. Ad confir.

9.

Dicitur ob. finitio.

10.

Primum peccatum actum per se uerare in dæmonibus. Ratio huius.

11.

Vtrum dæmones non possunt actum moraliter bonum elicere ex ob. finitio.

12.

Affirmant. Fundam. auctoritas Patrum.

Concordia sent.

13.

Fund. prioris patris.

14.

Fund. posteriori assert.

eum continuò obuerfetur intellectui dæmonis, fir-
 que per se ad eius voluntatem permouendam effi-
 caciffimum; & voluntas fit omni auxilio gratiæ de-
 fituta; moraliter determinat illam ad semper ex
 tali motiuo operandum: unde etiam actus ex pro-
 prio obiecto boni redduntur ex circumstantiâ talis
 finis mali. Confir. Homo in graui tentatione con-
 stitutus, si speciali auxilio Dei destituatur, est mor-
 taliter impotens ad eam superandam: ergo etiam
 dæmon in tali circumstantiâ constitutus, cum mo-
 riuo propriæ excellentiæ, continuò eius mentem
 pulsante, & cum priuatione omnis specialis auxilij,
 est moraliter impotens ad honestè rectèque ope-
 randum. Cum enim hæc impotentia non consistat
 in priuatione physici facultatis, sed in solâ difficul-
 tate moraliter determinante voluntatem ad vnum,
 optimè reperiri potest in dæmonibus cum physici
 potentiâ ad vtrumlibet. Nam ex vi huius anteceden-
 tis difficultatis numquam voluntas rectè opera-
 bitur, etiam si physici possit: vt patet de hominè in
 graui tentatione constituto, cuius voluntas speciali
 auxilio destituta numquam tentationem superabit,
 etiam si physici possit. Sed de hæc diffic. infra. De
 hæc impotentia morali intelliguntur Patres, quando
 absolutè affirmant, non posse dæmones honestè ope-
 rari. Nam quod propter aliquam antecedentem
 difficultatem numquam fit, etiam si absolutè fieri
 possit, apud Patres, imò & Arist. vt seq. to, dicitur
 simpliciter impossibile. Cum tentationibus consentimus,
 inquit Ansel. de lib. arb. cap. 6. non est ex impossibilitate,
 sed ex difficultate. Frequenti namque usu discimus, nos
 non posse aliquid, non quia nobis est impossibile, sed quia si-
 ne difficultate non possumus. Iuxta hanc assert. concilia-
 nantur auctores. nam primi loquuntur de potentiâ
 physici, vt constat ex Scoto. sine r. cit. Mirum enim
 videtur, inquit negare potentiam naturalem in natura il-
 la excellenti, ubi non apparet aliquid, propter quod sit ne-
 ganda. Probabile est tamen, quod secundum hanc poten-
 tiam non exeant in actum propter vehementem malitiam,
 secundum quam magis probabile est quod agant, quam se-
 cundum potestatem naturalem, secundum quam possent in
 actum aliquo modo oppositos. Hæc Scotus, qui loquitur
 de potentiâ physici, non de morali reducendâ in
 actum, cum docet, dæmones honestè operari posse.
 Nec est eadem ratio de beatis non potentibus
 operari malum, & de damnatis non valentibus ope-
 rari bonum. Nam beatitudine visionis beatificæ
 sunt impotentes physici ad malum, non per subla-
 tionem physici facultatis, sed per visionem bea-
 tam physici prædeterminantem voluntatem ad bo-
 num obiectiuè. Damnati non physici, sed morali-
 ter tantum sunt ad malum determinati.

Sed hinc oritur diffic. non videntur peccare dæ-
 mones, cum malè operantur; nam ad peccandum
 non sufficit physica, sed requiritur etiam moralis
 potentia: non enim peccaret homo graui tentati-
 oni succumbens, si speciali auxilio destitueretur.
 Contra verò omnes Patres & Schol. affirmant, pec-
 care dæmones, cum malè operantur: quin addit
 cit Ricchar. semper illis nouam accrescere pœnam,
 ob noua peccata quæ committunt vsque ad diem
 iudicij, post quem ait, ipse actus malus erit diabolo
 & culpa & punitio. Ad quam diffic. resp. neg. se-
 quel. Etenim duplici ex capite dicuntur dæmones
 peccare, quando malè operantur, esto non habeant
 moralem potentiam ad ea peccata vitanda. 1. in
 causa: nam hoc ipso, quòd præuiderunt, per pri-
 mum peccatum in huiusmodi impotentiam se redi-
 gendos, omnia subsequenti peccata fuerunt illis
 voluntaria in causa. vt omnia peccata in ebrietate
 facta imputantur ebrio, vt in causa præuifa & vo-

lita. 2. probabile est, peccare dæmones per actum
 reflexum perfectè liberum, quo eadem peccata,
 quæ moraliter determinati committunt, adhuc vel-
 lent committere, etiam si ad ea non essent moraliter
 determinati, sed perfectè liberi. Ceterum, an pec-
 cata, quæ actu committunt, impugnentur illis ad no-
 uam pœnam, & an moralis impotentia ad bonum
 tollat libertatem sufficientem ad peccandum, infra.

S E C T I O II.

Quenam sit causa huius obstinationis in
 dæmonibus?

S I C V T duplex est obstinatio dæmonum, al-
 tera respectu peccati commissi, altera respec-
 tu committendi: ita duplex hic quæritur cau-
 sa obstinationis, altera respectu mali commissi;
 altera respectu committendi: licet aliquid præ-
 ced. sent. sit tactum. Prima sent. causam vtriusque
 obstinationis assignat odium Dei, productum &
 conseruatum à solo Deo in voluntate dæmonis:
 quo stante nullus actus moraliter bonus à dæmone
 elici potest; omnis quippe elicitur vitiatus ex malâ
 circumstantiâ finis vltimi, quem odit: Ocham in 2.
 qu. 19. quem sequitur Gabriel dist. 7. qu. vn. art. 1.
 Fundam. huiusmodi odium in dæmone est necessa-
 rium: nam in eo principaliter consistit eius pœna,
 à quâ non potest se liberare: non esset autem neces-
 sarium, si ab ipso actuè penderet; nam quidquid
 ab ipso actuè pendet, liberè pendet. igitur illud
 pendet à solo Deo, totaliter producente & conser-
 uante. Nec repugnat, illud à Deo produci, quia
 non producitur vt culpa, sed vt pœna; quia illud
 non est liberum ipsi voluntati dæmonis: sine libera-
 tate autem culpa esse non potest. Nec refert, quòd
 sit liberum Deo, quia Deus non tenetur illud non
 producere. Confir. non minus concurrat Deus ad
 odium sui vt causa partialis, quando illud liberè
 producitur à creaturâ, quàm vt causa totalis: sed
 non repugnat, vt ad illud concurrat vt causa partia-
 lis: ergo nec vt causa totalis. Secunda vtriusque
 obstinationis causam docet, esse habitum à solo
 Deo productum, immobilitantem voluntatem an-
 geli circa odium Dei: Aurea. in 2. dist. 7. ar. 5.
 Fundam. sicut beati immobilitantur per habitum
 confirmantem voluntatem ipsorum in amore Dei,
 à quo cessare non possunt: ita damnati immobili-
 tantur per habitum obsfirmantem voluntatem ipso-
 rum in odio Dei, à quo proficere nequeunt.

Sed vtraque sent. est improbabilis: etenim repu-
 gnat, Deum esse particularem causam odij sui, vel
 habitum inclinantis ad odium sui: quia licet talis
 actus, vel habitus non esset liber creaturæ, esset ta-
 men liber Deo: unde licet ille non esset peccami-
 nosus creaturæ, esset tamen peccaminosus Deo, cui
 ex innatâ lege repugnat quidquid est intrinsecè ma-
 lum, vel ad malum intrinsecè inclinans, quale est
 odium Dei: propter hoc enim repugnat Deo men-
 dacium. Confir. licet non peccet insanus blasphemando,
 peccat tamen sanus insanum ad blasphemiam incitando.
 quia quando actus (eademque ratio est de habitu)
 intrinsecè ordinatur ad malum, non potest ab intellectu-
 ali agente produci sine tali ordine; quia cum hic ordo sit essentialis, non potest
 ab actu separari: unde non potest Deus velle odium
 sui absque ordine, quem odium essentialiter dicit
 ad obiectum rationi dissonum. Quo fit, vt
 nullo bono sine possit talis actus honestari; quia
 ad quemcumque finem ordinetur, semper retinet
 essentialiter

Confir.

15.

De hac im-
potentia mo-
rali intelli-
guntur Pa-
tres.Scotus idem
nobiscum
sentit.

16.

Num dæmo-
nes peccare
videntur.17.
Resp. dicitur
in capite
sicut peccare.

18.

19.

1. Sent.

Fundam.

20.

2. Sent.

Fundam.

21.

Vtraque sen-
tentia falsa
est.

Conf.

Ratiq.

essentialem deformitatem, quam habet ad suum obiectum. Nec est eadem ratio, quando Deus concurret ad odium creaturæ vt causa vniuersalis: quia ad illud concurret vt determinatus à creaturâ, non vt determinans ipse creaturam: nam idè concurret, quia determinatur à creaturâ; non contrâ. Teneatur etiam Deus illud vitare, non ex lege extrinsecâ, sed ex intrinseco dictamine proprii intellectûs, à quo omnis natura intellectualis, etiam increata regularatur. Demum contra naturam actûs vitalis est, totaliter produci à principio extrinseco, vt seq. 10.

22. 3. *Sens.*
Tertia causam vtriusque obstinationis ait esse, quia Deus iusto suo iudicio negat illis omnem congruam cogitationem ad bonum, sine quâ impossibile est, impossibilitate consequente bonum aliquod operari. quia sicut cogitatio est simpliciter necessaria, vt voluntas operari valeat, ita congrua necessaria est, vt de facto operetur. Est autem congrua cogitatio, quæ de facto habitura est effectum. Ceterum negat illis Deus congruam, non autem sufficientem cogitationem: alioqui non essent dæmones liberi ad malum perpetrandum: quia sine sufficienti cogitatione oppositi boni nullo modo possent liberè malum operari; quia libertas voluntatis radicatur in ipsa indifferentia iudicij. Est *Vasqu. 1. p. disp. 241. cap. 4.* Sed contrâ: 1. hæc sent. supponit, omnem congruam cogitationem ad bonum, etiam morale, esse speciale donum Dei distinctum à beneficio creationis, quod Deus denegat dæmonibus, illæso in eis seruatō beneficio creationis: quod falsum est, vt seq. 10. 2. vt cogitatio circa bonum morale sit congrua, vel non congrua, pendet à consensu ipso libero voluntatis creatæ: nam illa dicitur congrua, cum quâ liberè voluntas creata consentit; illa non congrua, cum quâ non consentit. Igitur prius est, voluntatem liberè consentire, aut non consentire, quàm cogitationem esse congruam, aut non congruam: ergo antecedenter ad hanc assignanda est causa obstinationis in dæmonibus: nam idè in ipsis nulla cogitatio est congrua, quia cum nullâ consentire volunt. Ergo prius est, dæmonem nolle rectè operari, quàm ipsius cogitationem non esse congruam: quia licet cogitatio præcedat volitionem, aut nolitionem, vt tamen congrua, vel non congrua, non præcedit, sed subsequitur volitionem, aut nolitionem: nam congrua, aut non congrua dicitur relatè ad consensum datum, vel negatum. Nec refert, quòd eadem cognitio, vt præuisa à Deo per scientiam conditionatam, præcedat absolutum consensum voluntatis creatæ: nam licet præcedat consensum absolutum, subsequitur tamen conditionatum, in ordine ad quem dicitur congrua, vel non congrua saltem inchoatiuè & fundamentaliter.

24. *Quarta sent.*
Quarta vtriusque obstinationis causam in dæmonibus refert ad negationem concursus generalis, quem Deus in pœnam primi peccati negat illis ad omnem actum bonum: sine quo concursu sunt physice & antecedenter impotentes ad bonum, & solum potentes, & obdurati ad malum. *Palud. in 4. dist. 50. qu. vi Mayo. qu. 2. Molina 1. p. q. 64. ar. 2. disp. 2. probabilem cenet Suarez lib. 8. de ange. cap. 9.* Sed contrâ; vt *sect. præced.* cum communi Theolog. ex *Diony* probaui, omnes vires naturales integræ manserunt in dæmonibus: sed concursus generalis causæ 1. integrat vires naturales, sine quo illæ non sunt physice completæ: ergo.

26. *Quinta sent.*
Quinta totam causam obstinationis in angelis refert in intrinsecam naturam ipsorum, quæ immobiliter adhæret, cuiuscumque adhæret: *S. Tho. 1. p. q. 64. art. 2. de malo qu. 16. art. 5. de veritate qu. 24.*

artic. 10. 4. con. *Gen. c. 95.* Eamdem docent Thomistæ tam veteres, quàm recen. *Alen. 3. p. qu. 1. me. 2. & alibi.* Quæ sent. probari potest 1. auct. Patrum. *Eulgen. lib. de fide ad Petr. cap. 3.* docet, angelos nunquam bonam voluntatem semel amissam recuperare posse: Eod. *ibid. Ansel. de lib. arb. & casu diaboli. Lau. Iustinia. in festo S. Micha. Post electionem* (loquitur de natura angeli) *sive in bono, sive in malo, immutabilem habet firmitatem: ad quod enim se vertit, inflexibilis est.* 2. probat *S. Tho.* ratione. Vis appetitiua proportionatur apprehensiuæ, sicut mobile moto. 27. *Prob. ratio ne à S. Tho.*
ri: sed vis apprehensiuæ angeli apprehendit suum obiectum immobiliter: ergo etiam vis appetitiua eiusdem obiectum appetit immobiliter. Maior patet; quia sicut in nobis appetitus sensitiuus sequitur apprehensionem singularem sensus; rationalis vniuersalem intellectûs: ita in angelis appetitus sequitur apprehensionem immobilem eiusdem. Minor prob. intellectus angeli apprehendit obiectum sine discursu; sicut humanus prima principia. Ex quo inferit, liberum arbitrium angeli ante electionem esse flexibile, & ad vtrumque indifferens, non post; humanum verò & ante & post electionem. *Confir. 28.*
1. Voluntas angeli proximè accedit ad diuinam: *Conf. 1.* sed diuina, ob suam perfectionem, est immutabilis circa obiectum, quod semel elegit: ergo etiam angelica. 2. hæc fuit vnica causa, cur angeli peccantes non habuerunt locum pœnitentiæ; habuerunt autem primi nostri parentes: nam illi sunt naturâ inflexibiles, vt nequeant ab eo, quod semel elegerunt, auerti; isti verò flexibiles: cum tamen vtrique peccauerint ex malitiâ, & non ex ignorantia, vel ex passione.

Verum hæc sent. à reliquis *Schol. in 2. dist. 7.* 29. *Sententia Thomist. à reliquis Schol. communiter reicitur.*
communiter reicitur; & *merito.* Nam vel illa intelligitur de inflexibilitate physica, vel morali: non de physica; nam post electionem nihil acquirit, vel amittit angelus, quo fiat physice inflexibilis in oppositam partem: solum .n. acquirit practicum iudicium, quo iudicat obiectum esse eligendum, & actum liberæ electionis: neutrum autem vel tollit à potentia aliquid, defectu cuius fiat physice impotens ad oppositam partem; vel ponit aliquid, quod physice determinet illam ad solum obiectum iam electum. Minor de actu liberæ electionis prob. nullus actus potest physice mutare potentiam, à quâ proficiscitur, in ordine ad alios actus, quorum potentia est productiua: quia nullus actus minuit, vel auget, aut villo modo intrinsece immutat vim productiuam potentia, à quâ proficiscitur. Prob. de iudicio practico: hoc non est diuersum post, & ante liberam electionem; sed ante liberam electionem non mutat physice angeli voluntatem, eam ad vnum determinando: alioqui electio tale iudicium sequens non esset libera formaliter: nam electio est libera formaliter ex eo, quòd procedit à voluntate indifferente ad vtrumlibet. Est enim libertas in actu, denominatio à potentia producente cum indifferentia ad vtrumlibet.

Vel intelligitur de morali inflexibilitate: quæ duplex est, vna tollit libertatem, altera tantum difficultat voluntatem ad oppositum actum. De secunda Thomistæ intelligi non possunt, dum absolute negant, angelum post electionem esse liberum ad oppositum actum: ergo necessariò intelligi debent de prima. Et contrâ est; vel hæc moralis inflexibilitas est ab electione liberæ voluntatis, vel à practico iudicio, vel à virtute constantia, cuius defectus repugnat perfectioni angeli. Non ab ipsa liberæ electione voluntatis: nam hæc cum sit effectus voluntatis, vti nequit physice, ita neque moraliter *immutare*

Probat
auctoritas
Patrum.

27.
Prob. ratio
ne à S. Tho.

28.
Conf. 1.

29.

Sententia
Thomist.
à reliquis
Schol. com-
muniter re-
icitur.

30.
Inflexibili-
tas morali
duplex.

immutare

immutare illam in ordine ad oppositum actum: hæc. n. relinquit potentiam, ut illam à principio inuenit. Non enim determinat illam effectiue, cum nullus actus voluntatis concurrat cum eadem voluntate ad alium actum comproduendum: Nec formaliter subiectiue; nam sicut actus liberè producitur à voluntate, ita liberè conseruatur ab eadem: Nec formaliter obiectiue: nam obiectum electionis est idem post, quod erat ante: ergo si ante non determinabat moraliter voluntatem, nec determinabit post. Non à pratico iudicio, propter eandem rationem: nam sicut illud non determinabat moraliter voluntatem ante electionem, alioqui electio non fuisset libera; ita nec post. Non demum ratione moralis constantiæ: siquidem angelus non est tantæ perfectionis, cui repugnet vitium in constantiæ: nam, ut infra, interdum mutauit electionem semel factam. Confir. ex eo quod angelus determinat se ad aliquid, ad quod poterat se antea non determinare, non aufert sibi intrinsicam ac innatam libertatem ad oppositum, ad quod antea poterat se liberè determinare: nec repugnat angelo inconstantia vitium, sicut nec defectus scientiæ, vel considerationis.

31. Prob. 2. de facto omnes angeli, iuxta Thomist. sent. in 1. instanti creationis adhæserunt Deo, per liberam conuerfionem ad illum, à quo tamen postea auerfi sunt: non igitur immobiliter adhærent, cuiusque semel adhærent. Respondet; primum actum non fuisse ex plenâ libertate: angelus autem immobiliter adhæret, cuiusque adhæret, quando ex plena libertate adhæret. Sed contra: talis actus ex sent. S. Tho. fuit meritorius; ergo ex plenâ libertate, quæ ad meritum necessaria est. Præterea dæmones, antequam certò cognoscerent, Christum esse Deum, deliberatè procurarunt ipsius mortem. Ioan. 13. à quâ tamen voluntate postea, Christi diuinitate cognitâ ex miraculis in attestacionem illius patris, destiterunt, ut colligitur ex Matth. 27. non igitur angelus immobiliter adhæret, cuiusque deliberatè adhæret. Respondet Caiet. 1. p. qu. 64. art. 2. §. Ad dub. vers. Ad ult. dæmones non ex pleno & perfecto iudicio, sed ex dubiâ suspicione Christi mortem intendisse: vnde mirum non est, si postea, adueniente perfectiore notitiâ sententiam mutarunt. Sed contra; sicut potuerunt dæmones, ex defectu perfectæ considerationis, Christi mortem apperere, nec non ab eadem postea desistere, pleniore notitiâ adueniente: ita potuerunt ab initio, ex defectu perfectæ considerationis ultimi finis, peccare; nec non ab eodem peccato, adueniente pleniore notitiâ eiusdem ultimi finis, cessare. 3. non solum dæmones, sed etiam homines damnati obstinati sunt in malo: sed homines non sunt obstinati in malo propter voluntatis inflexibilitatem: ergo adæquata causa obstinationis non est voluntatis inflexibilitas. Respondet S. Tho. 4. con. Gen. cap. 95. etiam homines esse inflexibilis naturæ, non ante, sed post mortem, post quam immobiliter adhærent, cuiusque adhærent. Sed contra; idèò angeli in sent. Thomist. sunt inflexibiles, quia intelligunt in instanti sine discursu: sed homines damnati in assumptis corporibus intelligunt cum tempore & discursu: igitur non possunt ex hoc capite esse in malo obstinati. Confir. statim anima peccatrix à corpore separata obstinatur in malo, non ex vi alicuius actus immobiliter eliciti, sed ex vi præteriti peccati mobiliter commissi, & non retractati. Igitur adæquata causa obstinationis in damnatis, non est immobilis electio obiecti mali. Negat Caiet. antec. cir. §. Ad obiect. vbi docet, animam in malo obstinari per

primum actum, quem elicit in instanti separationis, per quem actum demeretur, non ut in viâ, sed ut in termino. Sed contra 1. cum instans separationis animæ à corpore sit extrinsecum homini, est enim primum non esse hominis, non potest in eo anima demereri, alioqui posset etiam in eo promereri: ac proinde posset in instanti separationis per actum contritionis suorum peccatorum veniam consequi, contra Apost. 2. ad Corinth. 5. vbi docet, vnumquemque iudicandum esse secundum ea quæ gessit in corpore. Sequela prob. non est maior ratio cur possit in eo instanti anima demereri, & non etiam mereri. Contra 2. etiam si nullum actum eliceret anima à corpore separata, adhuc ex vi præcedentis actus peccaminosi maneret in perpetuum in malo obstinata. nam posset illum actum à corpore separata non elicere, cum illum liberè eliciat: & tamen, eo non elicto, adhuc maneret anima in æternum obstinata: ergo obstinatio animæ non pendet ad huiusmodi actum in instanti separationis elicto. 4. ut rectè Duran. in 2. dist. 7. qu. 2. nu. 11. sequeretur, quod etiam angeli beati essent in bono confirmati, propter inflexibilem ipsorum in bonum electionem, ac sunt in bono confirmati per visionem beatificam, per quam facti sunt impeccabiles; non per liberam eorum electionem; nam adhuc in viâ existentes cum tali electione peccare poterant, ut de facto peccarunt mali post liberam electionem in bonum. Confir. alioqui confirmatio in bonum reduceretur in conditionem naturæ, non in gratiam Dei, contra Damasc. 2. fidei, c. 3. vbi de Angelis beatis: Nunc autem, inquit, immobiles sunt non natura, sed gratia. 5. Nullum obiectum, in quo non apparet omnis ratio boni, potest immobilitare voluntatem creatam erga illud: nullum autem obiectum creatum est huiusmodi: igitur nulli obiecto creato potest angelica voluntas immobiliter adhærere. Maior prob. illud tantum obiectum immobilitat voluntatem ad bonum, quod totaliter explet capacitatem ipsius; nam quamdiu expleta non est, semper manet potentia & appetitus ad vltius, maiusque bonum. vnde quamdiu non possidet obiectum, in quo apparet vniuersa ratio boni, semper potest, eo relicto, ad aliud tendere. Cum igitur nullum obiectum creatum possit totaliter explet capacitatem angelicæ voluntatis, nullum poterit ipsam immobilitare, cum immobilitatio supponat voluntatis capacitatem circa bonum expletam. Excipio ab hac ratione propriam angeli naturam, in quam etiam si finita sit voluntas, necessariò fertur ob peculiarem rationem supra.

Vnde ad argu. oppositæ, resp. Fulgentium, & Ansel. loqui de impotentiâ, oriâ ex defectu auxilij diuini: quo iustè negato, dæmones sunt impotentes ad pristinam voluntatem recuperandam. Sic enim ibid. Fulgen. Si quis sponte eam, nempe bonam voluntatem, perderet, suo eam deinceps arbitrio resumere non valeret: ut illius esset sanctæ cogitationis iniuria gratuita dono bonitatis denuo reuocandi, quibus vellet insundere, cuius fuit in ipso creationis exordio, nullis præcedentibus meritis, spiritus, & corpora, locis atque affectionibus, prout ipse sapiens voluit, congruè & mirabiliter ordinare. Et paulò post. Et de Angelis hoc disposuit, & impleuit, ut si quis eorum bonitatem voluntati perderet, numquam eam diuino munere repararet. Vbi impossibilitatem reparandi bonam voluntatem semel omissam in angelis, non refert ad ipsorum naturam, sed ad diuinam dispositionem. Quin spectatâ angeli naturâ, docet, facilius potuisse angelum quàm hominem pristinam voluntatem resumere, his verbis: Quod si possibile esset, ut humana natura, postquam à Deo auersa, boni

Confir.

31. Probatur 2. contra Thomist.

32. Responso exploditur.

33. Responso Caietani.

34. Rebutitur.

35. Prob. 3. contra eosdem.

36. Responso S. Thomæ.

37. Sed dissipatur.

38. Confir.

39. Responso Caietani.

Sed dissipatur.

38. Prob. 4. contra Thomist.

Confir.

36. Prob. 5. à priori.

37. Ad argu. resp.

Fulgentius citatus pro oppositio stat.

bonitatem perdidit voluntatis, ex seipsa rursus eam habere potuisset, multo possibilis hoc natura haberet Angelica, quæ quanto minus gravatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset prædita facultate. Eodem modo loquitur Ansel. Laur. Iustitia, explicatur de inflexibilitate non physicâ, aut morali impossibilitate, sed de morali difficultate tantum potentie ad oppositum actum. De quâ etiam S. Tho. Fundatur autem hæc moralis inflexibilitas in eo, quod intellectus angeli de obiecto, quod eligit, omnia à principio perfecte cognoscit sine discursu. Quod fit, ut non possit postea per nouam aliquam rationem, quam à principio non præuiderit, facile sententiam mutare. Quod non accidit homini, qui non omnia de obiecto, quod eligit, perfecte cognoscit à principio. Vnde aliqua ratio occurrit postea, quæ non occurrerat à principio, propter quam eligit mutare sententiam. Atque ex hoc discrimine rectè probat S. Tho. cur potior ratio fuerit, ut angelus, & non homo statim post peccatum positus sit in termino. Ad rationem S. Tho. nego appetitum debere quoad omnia proportionari intellectui: alioqui cum intellectus sit potentia necessaria, etiam appetitus deberet esse potentia necessaria. Cum igitur immobilitas iudicij immediatè sequatur ad intellectum, ut potentia necessaria est, non potest in hoc, in quo ab illo discriminatur, ei proportionari. Ad 1. Confir. neg. conseq. nam hoc est proprium diuinæ voluntatis, in quam sicut nulla cadit mutabilitas, ita nullum inconstantie vitium. ita Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. his verbis: *Est natura Angeli rationalis & intellectualis, & libera, potestate arbitrii, & fulsa, uertibilis secundum propositum. Nam omne creatum, uertibile: solum autem increatum, inuertibile.*

Ad 2. Confir. neg. antec. non .n. adæquata causa, cur angeli peccatores pœnitentiam non egerunt, egerunt autem homines, fuit, quia illi sunt inflexibilis naturæ, hi uero non: sed quia illis statim peccantibus negatum fuit auxilium ad pœnitendum, quod negatum non fuit primis hominibus. Cuius discriminis congruentia fuit, quia angelus, antequam peccet, omnia præuider, aut præuiderè potest; non homo, qui in tempore, & per discursum cognoscit.

Pro explic. huius difficillimæ controu. nota. obstinatio per se formaliter importat firmam ac immobilem adhæsiōnem voluntatis ad malum, & quod ex hac immobili adhæsiōne sequitur, impotentiam ad bonum. Bonum duplex cum sit, morale, & supernaturale; duplex erit voluntatis immobilitas ad malum, & impotentia ad bonum. Voluntas fieri potest immobilis à malo, & impotens ad bonum, physice, & moraliter: vel per sublationem alicuius voluntas nequit simpliciter operari; vel per conditionem difficultantem tantum voluntatem ad bonum. Dico 1. Voluntas dæmonum, reliquorumque damnatorum est physice impotens ad omne bonum supernat. atque ad eò physice obstinata in malo contradictoriè illi opposito: idque ex negatione auxiliorum supernat. Fundam. hæc auxilia sunt per se physice requisita ad bonum supernat. sed hæc omnia iuste sunt in pœnam peccati negata dæmonibus; igitur hæc negatio auxiliorum est adæquata causa eorum impotentie ad bonum, & obstinationis in malo contradictoriè illi opposito. Maior prob. hæc auxilia sunt simpliciter necessaria ad operationes supernaturales, ut Concilia & Patres contra Pelag. definiunt Ratio; natura de se est physice impotens, & improporionata ad actiones supernat. Dixi, contradictoriè: nam ex negatione auxiliorum supernat. necessariò tantum sequitur negatio, omnis actus supernat. non positio alicuius actus contrariè illi oppositi. Etenim negatio auxilij supernat. ad

actum dilectionis supernat. non necessario sequitur odium contrariè oppositum actui dilectionis supernat. sed tantum negatio actus dilectionis supernat. Vnde hæc non tam dicenda est positua, quàm negatiua obstinatio in malo, cum non consistat in actu posituè contrario, sed tantum contradictoriè opposito actui supernat.

Dico. 2. Voluntas dæmonum non est physice, aut moraliter impotens, impotentia morali simpliciter, sed secundum quid, difficultante tantum illam ad operandum quodcumque opus moraliter bonum; ratione cuius de facto illa numquam est bonum aliquod operatura: cuius impotentie causa est uehemens, & continua apprehensio omnium pœnarum, quas in uindictam peccati iuste patiuntur, præsertim amissionis sempiternæ felicitatis, cum nullâ spe eam amplius recuperandi. 1. patet: nihil .n. per peccatum aut subtractum, aut additum voluntari est, ratione cuius reddita sit physice impotens ad id, quod antea propriis viribus poterat. 2. prob. impotentia moralis operandi simpliciter, tollit proximam libertatem ad operandum: est .n. illa quando voluntas nec habet, nec in ipsius potestate est, habere sufficientem aduertentiam oppositæ partis obiecti, ad quod fertur, sc. cum libertas voluntatis radicaliter pendeat ab indifferentiâ iudicij proponentis obiectum secundum utramque partem, non poterit voluntas esse proximè ad operandum libera, quæ uel non habet tale iudicium obiectiuè indifferens, uel in ipsius saltem potestate non est, illud habere. At dæmonis voluntas non caret huiusmodi iudicio, cum malè operatur: ergo non caret proximâ libertate operandi oppositum actum, aut saltem suspendendi actum malum simpliciter. Minor ostenditur: dæmon optimè cognoscit, id quod operatur esse malum, oppositum uero bonum: igitur non caret iudicio indifferente ad utrumlibet. Confir. cum hoc iudicium sit naturale, non est denegandum dæmoni, in quo omnia naturalia manent integra.

Dices. Proxima libertas non solum tollitur defectu cognitionis indifferentis ad utrumque, sed etiam ex quacumque antecedente difficultate, naturales vires arbitrij superante. Ut patet in homine, cuius proxima libertas in operando, non solum impeditur ex defectu cognitionis obiectiuè indifferentis, sed etiam ex quacumque graui tentatione naturales vires humanæ voluntatis superante. Ergo proxima libertas rectè operandi dæmonis, non solum impeditur defectu cognitionis indifferentis ad utrumlibet, sed etiam ex uehementi & continua apprehensione omnium pœnarum, & odio perpetuo contra Deum. Confir. 1. libertas voluntatis creatæ non solum consistit, ut habet obiectum sufficienter sibi applicatum, secundum utramque partem contrarietatis, uel contradictionis, sed etiam ut valeat illi quoad utramque partem obiecti propositam resistere: sed quando vna pars obiecti propositi excedit naturales vires voluntatis creatæ, non valet illi voluntas quoad utramque partem obiecti propositam resistere: ergo non liberè tunc citca tale obiectum operatur, cum operetur determinata ad vnum, nempe ad id, cuius vis obiectiua excedit vires resistiuas voluntatis creatæ. 2. Idèò voluntas beati non est libera in suspendendo actu amoris erga Deum, quia non valet viribus propriis resistere bonitati increatæ, illam ad sui amorem allicienti. 3. positâ quacumque cognitione indifferente ex parte obiecti, adhuc Deus suâ virtute necessitare potest voluntatem creatam ad vnam tantum partem obiecti propositi: ergo moralis impotentia operandi simpliciter non oritur ex solo defe-

38.
Laurent Iustinian. explicatur.

39.
Resp. ad rationes.

40.
Ad 1. Conf.

41.
Cur Angeli pœnitentiam non egerint.

42.
Nota
Obstinatio quid sit?

Duplex immobilitas.

His præstat.

43.

Fundam.

Ratio demonstrat.

Notandum.

44.

Causa huius impotentia.

Conf.

45.
Obiectiu.

Confir.

Conf. 2.

46. *Resp. Quæ antea dicitur im- pedire proximam libertatem operantis.* Cui cognitionis indifferentis. Nego, vllam difficultatem antecedentem totaliter ac simpliciter impedire proximam libertatem operantis, nisi vel ob- tuat iudicium rationis, vel proponat obiectum sub omni ratione boni, aut sub omni ratione mali, vel physice præueniat voluntatem in operando. 1. modo tollit in homine proximam libertatem vehe- mens tentatio inopinata, rationem præueniens, eamque impotentem reddens, vt nequeat pro eo instanti sufficienter ad malum aduertere: 2. modo libertatem tollit clara visio Dei, obiectum propo- nens sub omni ratione boni; nec non omisio eius- dem, quam nequit beatus liberè velle. 3. virtus diuina physice præueniens voluntatem creatam in operando. Nullo autem ex his modis tollitur pro- xima libertas in dæmonibus, quò minus liberè pec- cent, dum malè operantur. Non 1. modo: nam si quid posset dæmonis intellectum impedire, quò minus sufficienter posset ad malum, quod operatur, aduertere, esset vehemens apprehensio pœnarum, & amissionis felicitatis æternæ, cum nulla spe am- pliùs illam recuperandi; à quâ apprehensione dæ- mon cessare non potest. At hæc non impedit, quò minus sufficienter valeat ad malum, quod opera- tur, aduertere. nam hæc apprehensio non occupat totam vim intellectricem dæmonis: quod patet à fortiori de visione beatâ, quæ fortius efficaciusque mouet intellectum beati ad attentionem obiecti beatifici, quàm moueat apprehensio ipsa pœnarum intellectum dæmonis ad considerationem obiecti doloriferi: & tamen, eâ non obstante, potest intel- lectus beati ad alia obiecta creata extra Verbum liberè attendere. Non 2. modo: nam ex appre- hensione amissionis felicitatis æternæ solùm sequi- tur, voluntatem dæmonis necessitari ad non dili- gendam, sed potiùs odio habendam hanc æternæ felicitatis priuationem, vt summum malum creatu- ræ rationalis, quod per se malum non est; non au- tem ad odio habendum Deum, talis pœnæ inflicto- rem, quod tantùm per se malum est. Nec 3. modo: nam Deus non præuenit, sed solùm comitatur vt causa vniuersalis prima voluntatem dæmonis ad physicam entitatem peccati producendam. Nec aliquid in voluntate dæmonis antecedeatè produ- cit, ex quo necessariò sequatur vel odium sui, vel quodcumque aliud peccatum. Ex his patet ad 2. & 3. confir. Ad 1. nego, vllum obiectum creatum, præter Deum clarè visum, superare physicas vires resistitivas voluntatis creatæ, nam obiectum mouet voluntatem, vel alliciendo per suam bonitatem, vel auertendoper suam malitiam: nullum autem obie- ctum potest necessitare voluntatem, vel ad prosecu- tionem sui per amorem, vel ad auersionem per o- dium, nisi vel in quo nulla ratio mali, vel in quo nulla possit ratio boni saltem apparentis apprehen- di. Nullum autem est obiectum, præter Deum cla- rè visum, eiusque priuationem, in quo non possit vel aliqua ratio mali, vel aliqua ratio boni non ap- prehendi. Igitur nullum est obiectum, præter Deum clarè visum, eiusque priuationem, quod possit ad sui amorem, vel odium creatam voluntatem necessita- re. Semper excipio naturalem amorem sui, ortum ex intuitiua cognitione sui ipsius: qui licet non sit erga obiectum infinitè bonum, est tamen circa obie- ctum maximè proportionatū naturæ intellectuæ, & nullius alterius boni impeditiuum vt disp. 17. sect. 2. At quodcumque aliud obiectum, præter Deum cla- rè visum, potest esse alterius boni saltem apparentis impeditiuum. Poterit igitur voluntas creata cui- cumque obiecto creato, vel per apparentem bonita- tem alliciendi, vel per apparentem malitiam auerten-

ti resistere: quia cum ipsa sit capax maioris boni, quocumque apparente bono proposito, semper po- terit illud respicere, ei que resistere appetitu & desi- derio maioris boni.

Ceterum etsi nec physice, nec moraliter voluntas dæmonis ad semper malè operandum necessietur, positâ tamen vehementissimâ apprehensione pœna- rum, ac naturali modo operandi ipsius, numquam defacto illa benè, sed semper malè operatura est. Nam & continua apprehensio pœnarum, quas actu patitur, facit, vt numquam Deum conside- ret vt benefactorem; sed vt vindicem suorum peccatorum; atque adeò vt numquam illum con- sideret vt obiectum diligibile sed vt obiectum o- dij. Quò fit, vt continuò in odium ipsius, eiusque creaturatum, vt effectus sunt Dei, prorumpat. Ex quo odio ceteræ ipsius actiones regulantur. Nec im- becillitas naturæ, omni auxilio indebito destitutæ, & connaturalis modus operandi eiusdem, quæ sem- per ad operandum mouetur propter aliquod emo- lumentum vel utilitatis, aut delectationis, vel euita- tionis alicuius pœnæ, aut consecutionis alicuius præmij vel honoris, quem ex tali operatione conse- qui sperat, permittit vt aliquando operatura sit op- positum bonum: siquidem nullum emolumentum potest ex eo bono opere dæmon sperare, cum iam sit in termino, in quo nec bona opera ad præmium; nec mala ad nouam pœnam essentialem imputan- tur. Ex alia verò parte continuò extimulatur ex acri apprehensione atrocissimorum tormentorum, & Dei perpetui vltoris suorum malorum. Hæc tantùm impotentia ad bonum, & obstinatio in malo suffi- cit in dæmonibus; sc. quæ ex Scripturâ, & Patribus colligitur: sed ex neutra maior, quàm quæ suprà ex- plicata est colligitur, vt quæ simul stat cum dæmo- nis libertate ad peccandum. Ceterum licet dæmoni- que dæmonis libertas ad peccandum saluari possit in causa, & in actibus reflexis, vt scilicet præced. negari tamen non potest, quin & meliùs, & magis ad men- tem Patrum saluetur per liberam potestatem ope- randi malum non solùm in causâ, sed etiam in effe- ctu ipso; nec solùm per actus reflexos, sed etiam per directos. Ex dictis sequitur, posse interdum dæmo- nes, reliquosque damnatos aliquos actus ex genere tantùm bonos, vitiatos tamen ex circumstantiâ ma- lâ, elicere, vt Sapient. 5. inducuntur damnati de præ- teritis peccatis pœnitentiam agentes: & Luca 16. di- ues epulo ex affectu compassionis & misericordiæ videbatur suorum fratrum salutem procurare.

SECTIO III.

De nonnullis difficultatibus circa demo- num obstinationem & tristitiam.

PRIMA diffic. An tristitia, quæ de amissâ beati- tudine cruciat dæmones, spectet ad pœnam sensus, an ad pœnam damni. Sumitur hic pœna sensus, non quæ tantùm sensum corporeum lædit, sed quæ cuiusque appetitui, etiam intellectuali, contrariatur, & à S. Tho. 1. p. qu. 64. art. 3. corp. dicitur *Sensus voluntatis ad id, quod est, vel non est.* Duran. in 4. dist. 22. qu. 1. nu. 8. Rubio in 4. dist. 50. q. 2. Sotus dist. 16. qu. 1. art. 1 §. Sed rognis, & dist. 50. artic. 4. concl. 1. Molina 1. p. q. 64. art. 3. Vasquez ibid. dist. 242. cap. 2. affirmant, pertine- re ad pœnam sensus. Fundamentum pœna dam- ni sufficienter & adæquatè discriminatur à pœ- nâ sensus, per solam priuationem boni debiti, in pœnam

47. *Modus 1. non tollit proximam libertatem.*
48. *Nec iocun- dus.*
49. *Nec iocun- dus.*
50. *Ad caus. 1m.*

51. *Apprehensio pœnarum & natura- lis modus operandi.*

52. *Impotentiam ad bonum cum cau- sant.*

53. *Cor. 11.*

54. *Difficultas Ad appell.*

55. *Affirmant Fund.*

pœnam peccati infligam: patet in paruulis decedentibus cum solo peccato originali, in quibus est integra & tota pœna damni, quæ consistit in priuatione beatitudinis debitæ sine vllâ tristitiâ de amissâ: si autem dolor de beatit. amissâ pertineret ad pœnam damni, non esset in illis integra pœna damni: siquidem illos non cruciat dolor de amissâ beatit. Contrâ verò Scotus in 4. dist. 50. q. 6. §. Ad 1. qu. Bannez 1. p. cit. dub. 1. Suarez lib. 8. de angel. cap. 5. & c. affirmant, dolorem consequentem damnum amissæ beatit. pertinere ad pœnam damni. Dico 1. Integra pœna damni essentialiter saluatur in solâ priuatione beatit. amissæ. Hoc probat fund. prioris sent. & exemplum de paruulis, in quibus est integra pœna damni essentialiter: neque enim ad essentiam talis pœnæ necessarium est, vt illa sit positiuè nolita, seu inuoluntaria, vt Scotus contendit; sed fat est, vt re ipsa inferat damnum ob culpam commissam, etiam si tale damnum à reo ignoretur: vt patet in paruulis, in quibus etiam si ipsi ignorent, verè tamen & propriè priuatio supernat. beatit. habet rationem pœnæ damni. Sicut igitur de essentiâ pœnæ, vel præmij non est, vt cognoscatur; ita nec vt de eâ quis doleat, aut lætetur; quia per solam priuationem debitæ beatit. sufficienter distinguitur ab opposito præmio essentiali beatit.

Dico 2. dolor, qui ex apprehensione amissæ beatit. consequitur, pertinet ad eandem pœnam damni, vt proprietatis ad illam consequens. Fundam. talis dolor est consequens, & accessorius ad pœnam principalem, quæ est priuatio debitæ beatit. nec à puniente primariò intenditur: ergo non potest per se pertinere ad pœnam sensûs; nam hæc primariò intenditur ab affligente: nec sequitur vt quid accessorium ad aliam pœnam. Confir. Ita se habet tristitia in pœnâ, sicut gaudium in præmio: sed gaudium per se consequens præmium beatit. pertinet ad beatit. vt ipsius proprietatis: ergo etiam tristitia per se consequens pœnam damni, pertinebit ad pœnam damni, vt ipsius proprietatis.

Secunda diffic. An pœna damni sit inæqualis in dæmonibus. Negat Rubio in 4. dist. 50. q. 2. art. 2. concl. 2. Fundam. non potest hæc pœna esse in damnatis inæqualis, nisi ipsi fuerint ad inæquales gradus beatit. ordinati: at angeli mali ad nullum beatit. gradum, sed potiùs ad pœnam fuerunt ab æterno à Deo ordinati Confir. si controuersia est de beatit. conferendâ; hæc neque æqualis est, neque inæqualis quia nulla beatitudo conferenda erat angelis malis: Si de beatit. possibili; omnium damnatorum beatitudines possibile sunt æquales; quia omnes creaturæ intellectuales sunt æqualiter beatificabiles. Affirmant Scotus in 4. dist. 50. qu. 6. §. Ad 2. qu. Supplem. Gabrie. in 4. dist. 44. qu. 3. art. 1. not. 2. coral. 2. Fundam. omnes angeli siue boni, siue mali, ad inæquales beatit. gradus fuerunt à Deo ordinati: ergo sicut qui steterunt inæquales consecuti sunt beatit. gradus; ita qui ceciderunt inæquales damni pœnas contraxerunt: nam priuati sunt iis gloriæ gradibus, quos acceperunt, si steterunt: at illi inæquales fuissent in omnibus: ergo & eorum priuatio, in quâ damni pœna formaliter consistit, inæqualis est in omnibus.

Dico; pœna damni est inæqualis in dæmonibus specie differentibus; æqualis in tantum numero discretis Fund. ex dis. 18. sect. 5. Angeli acceperunt dona gratuita iuxta quantitatem & proportionem donorum naturalium: ergo qui specie differunt, inæqualia; qui tantum numero, æqualia dona gratuita acceperunt: ac proinde illi ad inæquales, hi ad æqua-

les beatit. gradus ordinati fuerunt. Igitur in dæmonibus specie distinctis pœna damni est inæqualis; cum sit priuatio inæqualium beatit. graduum, quos per inæqualia me. ita ab inæquali gratiâ & auxilio profecta acceperunt, si steterunt. Contrâ verò in dæmonibus solo numero discretis pœna damni est æqualis; cum sit priuatio æqualium gloriæ graduum, quos per æqualia merita ab æquali gratiâ & auxilio profecta acceperunt, si steterunt. Ex hac æquali vel inæquali pœnâ damni, sequitur æqualis vel inæqualis tristitia in singulis de bono amisso. Vnde probabile est, ad acerbiorum damnatorum pœnam, vnumquemque damnatum necessariò apprehendere amissam beatit. secundum illum intentionis gradum, secundum quem illi contigisset, si diuinæ gratiæ cooperatus fuisset. Ad funda. Rubio. dist. minor: non fuerunt angeli mali ad beatit. ordinati, absolutè, concedo; sub conditione, nego, nam hoc ipso, quòd acceperunt gratiam, per eam fuerunt ad gloriâ ordinati, si cum acceptâ gratiâ cooperati fuissent. Et quia inæquales in naturâ cum inæquali gratiâ, per inæqualia merita ad inæquales beatit. gradus; in naturâ verò æquales cum æquali gratiâ, per æqualia merita ad æquales beatit. gradus ex diuinâ ordinatione peruenissent: idè damnati inæqualis naturæ, inæquale beatit. damnium; æqualis verò naturæ, æquale sunt damnium consecuti. Ad confirm. controuersia est de beatit. conferendâ, non absolutè, sed sub conditione, si cooperati fuissent cum gratiâ, quam acceperunt.

Tertia diffic. An cum summâ tristitiâ, quam dæmones patiuntur, aliquam delectationem interdum admittant. Affirmant S. Tho. 1. p. q. 64. ar. 3. ad 1. & in 4. dist. 45. q. 2. ar. 2. qu. 1. ad 4. Alens. 2. p. q. 100. me. 4. ar. 1. & 2. Gregor. in 1. dist. 1. q. 2. ar. 2. ad 5. con. 2. concl. Suar. lib. 8. de angel. c. 15. Prob. 1. ex August. 10. 1. lib. 2. Prob. ex de Gen. con. Manich. cap. 17. vbi loquens de potestate, quam in sui pœnam dæmon habet supra eos, qui diuina præcepta contemnunt, addit: *Es inde maior est, quia de hac tam infelici potestate lætatur.* 2. delectatio per se consequitur ad rei optatę consecutionem: sed dæmones vehementer optant, homines iustos tentatione vincere: ergo de consecutâ viatoriâ delectantur, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero.* Negant vero, & probabilius, Gabriel in 2. dist. 7. q. vn. ar. 3. ad 1. Bannez 1. p. cit. dub. 2. Molina ibid. disp. 3. Vaq. disp. 242. c. 3. Fundam. summus dolor, quem de amissâ beatit. & igne, eos perpetuò cruciante patiuntur, non permittit eos, veram delectationem de re vllâ capere: nam sicut beati nullam possunt cum beatit. tristitiam; ita damnati nullam cum miseria voluptatem admittere: cum non minùs summus dolor veram lætitiâ, quàm summa voluptas verum dolorem à subiecto naturaliter repellat: vnde miraculum fuit in Christo, quòd cum summâ fruitione diuinæ essentiæ verum admiserit dolorem. Maior igitur oppositi fund. intelligenda est, quando subiectum est capax delectationis, cuiusmodi non est appetitus dæmonis, propter summum dolorem & tristitiâ, quâ perpetuò cruciatur. Ceterum S. Tho. & August. explicandi sunt causaliter, non formaliter: quia dæmones iustos vincendo consequuntur id, quod illis aptum foret delectationem parere, si aliunde capaces essent. Sicut idem Doctor S. docet, Angelos beatos compati nostris malis, non formaliter, cum non sint compassionis capaces, sed causaliter.

Quarta, An dæmones cessare possint à pœnis, quas patiuntur. Affirmare videtur Scotus in 2. dist. 7. q. vn. §. Restat nunc, & in repot. q. 3. oppositum tamen docet in 4. dist. 44. q. 2. §. De 2. ad 2. Quæ sent. cõmunis procul dubio

55.

56. Affectio 1.

Ratio.

57. Affectio 2. Dolor consequens apprehensionem propriam.

58. Difficultas Negat.

Confir.

59. Affirmant Fund. oppositum sententiam negant.

60. Affectio Fundam.

61.

Ad fund. neg.

Ad conf.

62.

3. Diffic.

Affirm.

Prob. ex August.

Rationi.

63.

Negant probabilium.

Fundam.

S. Tho. Aug.

explicanti.

64.

4. Diffic.

dubio verâ est, ex iis Scriptur. quæ testantur, pœnam damnatorum esse perpetuam, & nunquam extinguendam, *Matth. 25. Marci 9. Isaia 66. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Fundam. alioqui possent damnari contra diuinum decretum ab omni pœnâ afflictivâ se liberare. nam apprehensio, & tristitia de beatit. amisâ, in quibus eorum pœna principaliter consistit, non pender à liberâ voluntate ipsorum, sed à Deo, medio igne tartareo, quo ut instrumento obedientiali Deus physicè prævenit eorum intellectus & voluntates ad huiusmodi pœnarum apprehensionem, & tristitiam efficiendam.

Quinta, An peccata, quæ in statu damnationis dæmones committunt, imputentur illis ad pœnam. Affirmat *Richar. in 2. dist. 7. art. 2. qu. 2.* ubi docet, omnia peccata, quæ dæmones committunt vique ad diem iudicii imputari illis ad pœnam, secus post diem iudicii, post quem nullus actus malus à dæmone commissus punietur novâ pœnâ, sed ipse actus erit dæmoni pœna. Verum contraria sent. est commun. Fundam. sunt in termino, in quo ex diuinâ lege nulla debetur illis novâ pœna essentialis, sicut nec beatis novum præmium essentialis, sed tantum pœna, aut præmium accidentale. Est autem hæc pœna accid. ipsa tristitia, quam secum adfert peccatum, quatenus suâ naturâ est dissonum naturæ rationali. Sicut præmium accidentale, quod ex liberis actibus honestis percipiunt beati, est delectatio & incunditas, quam secum adfert actio studiosa, quatenus naturæ rationali consona est.

Sexta, An dæmones sint certi de æternitate suæ damnationis? Resp. affirmativè: tum quia dæmones & reliqui damnati certi sunt, se esse auxiliio supernat. privatos, sine quo certò sciunt; se veram pœnitentiam agere non posse, nec sine verâ pœnitentia peccatum remitti; perseverante peccato perseverare cum ipso pœnæ reatum: ergo à primo ad ultimum certi sunt damnati de æternitate suæ damnationis: tum quia hæc pœnarum æternitas fuit angelis malis intimata cum ipsâ damnationis sent. quando fuerunt è cælo expulsi; ex illis *Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* iisdem quippe verbis & intimatur sententia æternæ damnationis hominibus, & insinuat æterna pœna dæmonum, cum eodem tartareo igni vtriq; declarentur æternùm cruciandi. Quam damnationis æternitatem probabile est, dæmones reliquosque damnatos actu semper ac necessariò considerare, cum talis consideratio pendeat ab igne tartareo, ut instrumento Dei cum ipsorum intellectu actuè concurrente.

Septima, An dæmones sint capaces præcepti de non malè operando. Resp. affirmativè: ratio, præceptum dari potest de actibus liberis: cum autem probatum sit, dæmones liberè suos actus malos operari, possunt habere præceptum, ne malè operentur. Dices. Non est homo capax præcepti de vitandis omnibus venialibus: ergo nec dæmon de vitandis omnibus mortalibus. nam maiorem difficultatem habet dæmon ad vitanda omnia mortalia, quàm homo viator cum ordinario auxilio gratiæ ad vitanda omnia venialia: sed propter maximam difficultatem, quam habet homo ad vitanda omnia venialia, non est capax præcepti. ergo nec dæmon ad vitanda omnia mortalia. Resp. dist. antec. non est homo capax præcepti vitandi omnia venialia ex genere, nego; non est capax præcepti vitandi omnia venialia ex surreptione, concedo. Quare neg. conseq. nam mortalia dæmonis comparantur venialibus, quæ ab homine committuntur

De Nat. Angelor. Tom. I I.

ex genere, non ex surreptione. nam dæmon semper habet, vel saltem habere potest perfectam advertentiam ad malum, quod operatur; quam non semper habet, vel habere potest homo, cuius iudicium; ad perfectam libertatem requisitum, sæpè obruitur à sensu rationem præveniente. Quod si aliqua peccata ex surreptione committit dæmon, de illis vitandis non posset habere præceptum. Vnde nego, hominem esse incapacem præcepti vitandi venialia propter difficultatem, sed propter imperfectionem advertentiæ, quæ non semper est in ipsius liberâ potestate. At dæmon esto magnam habeat difficultatem vitandi peccata, semper tamen habet, vel habere potest perfectam advertentiam de illorum malitiâ.

Octava, An in dæmones cadat obliuio. Affirmant *Bonan. in 2. dist. 7. p. 2. art. 1. qu. 2.* *Richar. art. 8. Distinct. 3. qu. 1.* de obliuione actuali, negant de habituali. Fundam. obliuio habitualis consistit in corruptione speciei actûs præteriti; actualis in inconsideratione obiecti debiti: sed dæmones nullas species, quas semel habuerunt, amittunt; cum tamen sæpè cessent considerare, quæ deberent, cuiusmodi sunt beneficia à Deo accepta: ergo non habent obliuionem habitualem, habent tamen actuaalem.

Dico: nulla obliuio, nec habitualis, nec actualis propriè dicta cadit in dæmones. Fundam. obliuio non est voluntaria, sed inuoluntaria obiecti incogitantia. non enim obliuisci dicimur, cum voluntariè nolumus, quæ tamen possemus, aut etiam deberemus, cogitare: sed cum volumus, & defectu memoriæ non valemus cogitare. Dæmones autem etsi multa voluntariè non considerant, quæ possent & deberent, nunquam tamen defectu memoriæ semel habitæ impediuntur à consideratione rei, quam ipsi nolunt considerare. quia cum ipsi sint in continuâ consideratione propriæ naturæ, in quâ considerantur omnes species actuum præteritorum, sine vllâ difficultate possent, si velent, intellectum applicare ad quamcumque speciem præteriti actûs cogitandam, eaque mediantè ad actum vel obiectum, aliàs cogitatum, recogitandum.

SECTIO IV.

Quo pacto dæmones torqueantur ab igne corporeo?

CERTVM est, dæmones torqueri ab igne corporeo: ex *Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum, paratum diabolo, & Angelis eius;* nempe ad cruciandum, iuxta illud *Luca 16. Crucior in hac flammâ.* Quam veritatem *Mayro. in 4. dist. 49. qu. 2.* putat esse de fide. Accedit auctoritas Patrum & Scholast. id de vero igne interpretantium. *Origines hom. 9. in Diversos sine: Gehenne ignis cum sit corporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurit. Nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextinguibilis; & succensione non indiget, & ardore non caret.* *Basiliius orat. 23. de futuro iud. initio: Mente agita ignem illum, qui in tenebris non lucet: vrendi quidem facultate præditus est, at luce caret.* *Ang. lib. 21. de ciuit. c. 10. infra Gregorius l. 4. c. 29. Terent spiritum per ignem dicimus, ut in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt: & quia cremari se aspicit, crematur.*

S a

Sig.

Negativa
sent. varior
& commun.
mor.

65.
Difficultas
sent. Affir-
mas.

66.
Opposita
sent. con-
muniõr.
Fund.

67.
Difficultas
respondetur
affirmativè.

68.
Difficultas
Resp. af-
firmas.

69.
Respondet.

Ad præd.
conseq.

70.
Difficultas.

71.
Verius nulla
lam habere
obliuionem.

Ratio.

72.

Mayronus
putat esse de
fide.
Origines.

Basiliius
Augustinus
Gregorius.

Sicq̄ fit ut res corporea incorpoream excurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur: ut per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporea flamma crucietur. Et ne docere videretur, solâ apprehensione ignem infernalem rebelles spiritus cruciare, addit: Quamvis colligere ex dictis Evangelicis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur. Confirmat exemplo epulonis, qui in inferno existens fatebatur, se infernali flammâ cruciari.

Laur. Iustini de casto connub. cap. 16. post vit. Ignis est ibi corporeus, inextinguibilis, carens necessitate fomenti materialis, divina tamen virtute corpora concremans, spiritus autem non calefaciens, sed crucians. Lucet quidem ad pœnam, minime tamen ad consolationem. Non desunt tamen Patres, qui ignem inferni metaphoricè interpretantur pro dolore & tristitiâ spirituali, quâ dæmones anguntur ex amissione æternæ felicitatis. Ita Ambros. in 14. cap. Lucæ sine. Hierony. in 65. cap. Isaiæ Isti fumus erunt, &c. inclinat Damasc. lib. 4. fidei cap. ult. dum negat, ignem inferni esse materialem: ut probabile refert August. l. 21. de civit. cap. 9. Verùm hæc sent. à Schol. & reliquis Patrib. non admittitur, nisi à Duran. in 4. dist. 44. qu. 11. num. 9. qui solum per quamdam similitudinem, & adaptationem docet, spiritus torqueri ab igne, quatenus eorum tristitia, quam ex amissione beatit. concipiunt, explicatur per ignem, qui est omnium elementorum maxime actiuus, ac sensus afflictivus.

73. Aliquis ignem metaphoricè explicans.

An ignis gehennalis sit eiusdem speciei & naturæ cum nostrate? Affirmativa pars communiter docetur: quia verba Scripturæ sunt propriè explicanda, ubi nullum sequitur absurdum. Vnde si interdum Patres id videntur negare, aut dubitare, ut cit. Damasc. &c. explicandi sunt, aut de effectu, quem ignis ille causat in substantias spirituales; aut vocant illum immaterialem, ex eo quod duraturus sit æterno tempore, absque pabulo, ad instar rei spiritualis. Ratio autem, cur Deus voluerit ignem potius, quam quodlibet aliud elementum ad torquendos spiritus assumere, ea est; quia posito quod Deus assumere voluerit ignem, ut magis aptum instrumentum ad concremanda corpora hominum damnatorum, eodem etiam decrevit cruciari spiritus.

74. Disputatur à Patrib.

Explicatur Patres.

Cur ignis assumptus.

Quare sola Schol. concertatio superest de modo, quo possit ignis corporeus spiritus torquere. Ratio dub. ignis torquet sensum, mediâ qualitate doloriferâ corrumpente proprium temperamentum sensus, cuius capax non est spiritus: cum nec capax sit qualitatis corporeæ, qualem immittere potest ignis; nec per eam priuari possit aliquâ qualitate perfectivâ proprij esse. Propter hanc difficult. multi censent, nullam huius rei reddi posse rationem, auct. August. contenti 21. de civit. cap. 10. ubi docet Miris, veris tamen modis posse incorporeos spiritus pœna corporalis ignis affligi, accipientes ex ignibus pœnam; non dantes ignibus vitam. Ceteri in varias abiêre sent.

75. Difficultas Ratio dubit.

Prima sit Henrici quodlib. 8. qu. 34. sine, affirmantis, Deum imprimere spiritui qualitatem, quâ capax fiat ignei ardoris formaliter cruciantis. Sed contrâ: Si incorporea est hæc qualitas, adhuc eâ positâ, manet spiritus incapax alterationis corporeæ ab igne provenientis. Si corporea; eadem ratio est de ipsâ, ac de qualitate ab igne causandâ. 2. esto per qualitatem additam fieret spiritus capax calefactionis corporeæ, non tamen propter hoc capax fieret doloris & sensationis corporeæ: nam hæc essentialiter supponunt temperamentum corporeum, cuius destructiva est qualitas dolorifera, ab obiecto noxiuo immissa. Esto igitur in dæmone reciperetur calefactio, quia tamen illa nulli temperamento, aut qualitati conservatiuæ propriæ substantiæ dæmonis

76. 1. Sent. Sed displicet.

adversaretur, non posset esse doloris obiectum; quia hoc est qualitas dolorifera sensu percepta. Secunda Bado. in 4. disp. 46. art. 2. docentis, ignem inferni realiter torquere spiritus per calorem spiritualem in ipso existentem; nam sicut anima rationalis integratur ex gradu spirituali & corporeo; ita forma accidentalis caloris ex virtute materiali, & spirituali; aut certè potest Deus imprimere igni huiusmodi potentiam spiritualem, quæ spiritualiter agat in spiritum. Sed contrâ: falsum est, calorem constare ex gradu materiali & spirituali: sicut nec anima rationalis, quæ virtualiter tantum, non formaliter continet gradum corporeum. 2. esto Deus imprimat igni vim actiuam spiritualem; adhuc non apparet, quo pacto possit ignis per huiusmodi virtutem spiritum torquere; cum per illam non possit, nisi qualitatem aliquam spiritualem in spiritu causare, quæ ut possit illi esse tristitiæ obiectum, deberet esse corruptiva alicuius qualitatis perfectivæ, quod hætenus ab ipso probatum non est.

Tertia asserit, dæmones torqueri ab igne, quatenus illum apprehendunt ut sibi noxiuum. Tribuitur Auic. 9. Met. cap. ult. Et prob. 1. ex Gregorio cit. qui docet, spiritum torqueri ab igne videndo tantum & aspiciendo. 2. Potest dæmon simplici complacentiâ gaudere de re impossibili, apprehensâ ut possibili: ergo simplici displicentiâ tritari poterit de re impossibili, apprehensâ ut possibili: ergo poterit tritari de igne, apprehenso ut noxiuo, etiamsi reipsâ sibi noxius non sit. Sed contrâ: dæmon non posset tritari de igne ut sibi noxiuo, nisi apprehenderet illum ut disconuenientem propriæ naturæ; non absolutè, quia talis error nequit cadere in intellectum angeli, qui per peccatum non amisit naturalem scientiam de rebus naturalibus? Nec noxius ex hypothesi; nam non est satis ad explicandam acerbissimam pœnam ignis, quæ ut à Scripturâ & Patribus describitur, plus aliquid significat, quam simplicem dumtaxat displicentiam de igne apprehenso ut noxiuo tantum ex hypothesi. Confir. ut rectè ex August. arguit Mayro. in 4. dist. 49. qu. 2. non potest aliquis esse fictè ac falsò miser, sicut nec fictè ac falsò beatus: esset autem dæmon fictè ac falsò miser, si tantum falsâ apprehensione torqueretur.

Ad auct. Gregorij resp. cum se satis explicuisse, dum ibid. subdidit, Incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur. Ad 2. patet. Quarta Soti in 4. dist. 50. qu. vn. art. 2. quam sequitur Valen. 1. p. qu. suâ 15. pu. 3. Alberinus corol. 4. ex principio 2. philos. opinantis, ignem torquere spiritus, quia efficit in illis tristitiam, quam effecturus est in animabus corporibus coniunctis. Quod non aliunde probat, nisi quia hoc habet ignis ille tartareus ut instrumentum Dei, ut talem possit tristitiam efficere tam in dæmones, quam in animas, qualem effecturus est in animas corporibus coniunctas. Sed contrâ: 1. implicat, eandem tristitiam ignem causare in animâ separatâ, quam causat in coniunctâ, medio dolore sensibili. nam tristitia, quæ est in coniunctâ, habet pro obiecto noxiuum præsens, sensatione perceptum; tristitia, quæ est in separatâ, habet pro obiecto noxiuum absens, futurâ sensatione percipiendum. Quare differt sicut dolor, qui versatur circa malum præsens, & timor, qui versatur circa malum absens. 2. esto possit anima separatâ elicere actum tristitiæ de combustione futurâ, quem elicitura est de combustione præsentis; adhuc nequit eum elicere dæmon, quia nequit dæmon apprehendere combustionem ignis ut sibi noxiam, cum non sit combustionis capax. Dæmon autem nequit tritari, nisi de obiecto apprehenso ut sibi noxiuo;

77. Sent.

78. Sent.

Sed refertur.

Conf.

79.

80.

4. Sent. Soti, Valen. tiam, Alberti.

Sed refertur.

Noxio: nequit autem apprehendere obiectum ut sibi noxium, quod seipsa noxium non est, cum nequeat in rebus naturalibus euidenter errare. Dicere autem, quod talem apprehensionem imprimat Deus, repugnat summæ eius veracitati.

Quinta docet, ignem torquere spiritus obedientialiter, producendo in illis qualitatem spiritualem, scilicet eorum substantias: ex qua deturpatione demones maximam concipiunt tristitiam, apprehendentes illam ut disconuenientem propriæ naturæ. Hanc sequitur Suarez lib. 8. de angel. cap. 14. probabilem putat Zúmel 1. p. q. 64. ar. 4. q. 3. concl. 1. refert & impugnat Duran. in 4. dist. 44. q. 11. & Banhez 1. p. cit. dub. 3. Fundam. hæc optimè explicat, quo pacto spiritus verè & realiter, & non tantum fidè & per apprehensionem torqueatur ab igne corporeo. Nam ut anima coniuncta corpori patitur ab igne, quatenus ignis vrendo corpus causat qualitatem doloriferam in sensu, proprii temperamentum corruptiuam, quæ sensatione percepta est obiectum doloris existens in appetitu sensitiuo: ita ignis tartareus, ut instrumentum Dei torquet demones, causando in illis qualitatem spiritualem, eorum naturæ disconuenientem, quæ ut impressa propriæ substantiæ, est obiectum tristitiæ, & doloris spiritualis existens in appetitu intellectualem ipsorum: diciturque potest qualitas dolorifera, quia est obiectum doloris spiritualis non minus, quam qualitas corporea recepta in organo tactus, est obiectum doloris sensitui existens in appetitu animalis. Sed contrà; ut optimè cit. Durand. ut qualitas aliqua sit afflictiva, debet esse abiectionis seu destructiua formæ conuenientis subiecto: at non apparet, quam formam conuenientem substantiæ angelicæ destruat hæc qualitas. Nam hæc per aduers. immediate recipitur in substantia angelicæ: hæc autem non potest minui in se, cum sit indiuisibilis; nec ratione alicuius habitus, vel actus; nam hi immediate recipiuntur in potentiis. Maior prob. nulla qualitas est formaliter disconueniens ratione receptionis præcisè, sed ratione expulsiõis formæ subiecto conuenientis; scilicet nisi quæ illam à proprio & connaturali statu ac dispositione deturbat. Respondet Suarez 1. neg. minor. nam posset dici, quod hæc qualitas opponatur gratiæ, saltem moraliter, & secundum congruentem rerum ordinem. 2. neg. maior. nam licet in alteratione materiali qualitas dolorifera non fiat sine abiectione seu expulsiõne qualitatis oppositæ, tamen dolor non solum est de priuatione formæ conuenientis subiecto, sed etiam de qualitate dolorifera positiuè inherente, & præternaturaliter afficiente corpus: ergo etiam in alteratione spirituali nulla abiiciatur forma conueniens subiecto, adhuc positiua qualitas præternaturaliter inherens, & afficiens substantiam, potest esse sufficiens obiectum tristitiæ.

Sed contra 1. nihil opponi potest gratiæ, nisi quod opponitur amicitia Dei: nulla autem qualitas à Deo producta opponi potest amicitia erga ipsum. Maior prob. gratia ex Trident. sess. 6. cap. 7. est amicitia creaturæ erga Deum: ergo nihil potest illi formaliter opponi, nisi quod disponit ad inimicitiam cum Deo. Confirm. gratia est quædam participatio diuinæ naturæ: ergo qualitas, quæ opponitur gratiæ, aliquo modo opponitur naturæ diuinæ: repugnat autem, Deum producere qualitatem suæ naturæ oppositam. Quia solum peccatum opponitur naturæ diuinæ, eiusque amicitia, cum omne aliud ens sit aliqua participatio naturæ diuinæ: implicat autem, Deum producere peccatum: ergo. Contra 2. in sent. Suarez, quamdiu qualitas non apprehenditur ut priuatiua propriæ dispositionis, non apprehen-

ditur ut disconueniens propriæ naturæ: nam non apprehenditur ut deiectionis naturæ à suo connaturali statu; non enim natura à suo connaturali statu deicitur per formæ receptionem, sed per priuationem propriæ perfectionis. Confirm. Repugnat, dari qualitatem naturalem, quæ non sit alicui subiecto connaturalis. At non potest hæc qualitas alteri subiecto, quam spirituali esse connaturalis; cum nequeat accidens spirituale esse connaturale subiecto corporeo. Ergo falsum est, huiusmodi qualitatem esse præternaturalem substantiæ angelicæ. Maior est Suarez 1. 2. de malicia pecc. disp. 7. sect. 3. n. 9. & in metaph. disp. 11. sect. 1. n. 11. & 12. ubi ait, non posse dari qualitatem, quæ alicui subiecto, connaturalis non sit; nec aliquam formam, quæ solum ratione suæ entitatis positiua sit mala alteri: sed in tantum docet, esse malam alteri, in quantum priuat illud aliqua bonitate, aut perfectione debita.

Sexta docet, ignem corporeum torquere spiritus, vel per modum carceris detinentis illos in certo loco, ne pro ipsorum libito ubique vagari possint; vel per modum obiecti determinantis illos ad continuam considerationem sui, ne expedite valeant ad alia obiecta cogitanda conuerti: s. Thom. 1. p. q. 64. ar. 4. precipue in argum. Sed contra, & ad 3. & 4. con. gen. c. 90. Scoti in 4. dist. 44. q. 2. §. De 2. & communis Scholast. in 4. dist. 44. Hæc ratio est vera, sed insufficientis: addendum censeo, ignem inferni torquere spiritus, iugiter concurrente ut instrumentum diuinæ iustitiæ ad actum tristitiæ, quam demones conceperunt de amissa beatitudine, illum intendendo ultra gradum, quem ipsi naturaliter intenderent. Prima pars prob. ignis apprehensus ut carcer in poenam peccati criminis à supremo iudice constitutus, non potest non vehementer cruciare demones, qui ob nimiam excellentiam naturæ, & innatum libertatis amorem, maxime tristantur, quod in poenam suorum delictorum, tam vilem in locum, ac abiectionis elementum, velut in carcerem perpetuo detrudantur, ut non eam, quæ possent, valeant libertate frui. Indicat hoc desiderium petitio illa, quæ Luca 8. demones Christum rogabant, ne illis imperaret, ut in abyssum irent, ne ibi carceris poenam punirentur, ut multi SS. Patres colligunt ex Mat. 8. Quid nobis, & tibi, Iesv fili Dei: venisti huc ante tempus torquere nos? hoc est ante vltimi iudicij diem, in quo omnes demones, qui nunc permittuntur ad exercitium electorum in hoc aere vagari, in infernum detrudentur, ut in perpetuum carcerem, iuxta illud Iuda: Angelos, qui non seruauerunt suum principatum, in iudicium magni dei vinculis æternis sub caligine reseruauit. Magna item poena est, non posse demones, propter necessariam apprehensionem ignis diuinæ iustitiæ vindicis, ad alia obiecta expedite conuerti. Dixi, expedite: nam simpliciter possunt ad alia obiecta conuerti, non tamen cum ea intentione, quæ possent, si à necessaria apprehensione ignis non detinerentur, à qua nequeunt se demones liberare, cum necessariò adstringantur ab igne, effectiuè concurrente ad necessariam apprehensionem ipsorum. Quæ poena tanto, inquit Scotus, est molestior priorè, quanto est potentia nobilioris, qualis est intellectus, et ardatur. Dices. Hoc genus poenæ non saluat 1. cur potius igne, quam alio elemento utatur Deus in vindictam angelicæ superbiæ. 2. non saluat inæqualitatem poenæ pro vniuersi cuiusque delicti grauitate; nam eadem poenâ carceris puniuntur omnes. Resp. posito quod ignis sit futurum instrumentum ad cremanda corpora hominum damnatorum, congruentius fuit, ut ad hoc etiam munus assumeretur. 2. adhuc posita eadem materiali poenâ car-

Nulla dicitur qualitas naturalis, quæ non sit alicui subiecto connaturalis.

86

Addendum quid?

87

Prob. 1. par.

88

Obiectis?

Resp. saluari primum.

Secundum?

81. Sent.

82. Optimè à Durando tristitiam.

83. Responso Suarez.

84. Sed resellitur primum.

85. Contra secundum.

nâ carceris; potest pœna esse inæqualis per respectum ad nobiliores, vel ignobiliores personas, quæ patiuntur. Probabile .n. est, quòd angeli fuerunt natura præstantiores, eò grauius peccasse: quia peccauerunt ex maiore notitia obiecti; & intensius: sed quòd per se sunt digniores, eò magis sentiunt eandem pœnam carceris, vt patet in hominibus.

Quòd hæc ratio sit insufficiens, prob. plus aliquid indicant Scripturæ & Patres, quàm solam localem, aut intentionalem detentionem in igne infernali, *Luce 16. Crucior in hac flamma;* quòd proculdubio plus aliquid innuit, quàm solam detentionem. Præterea Patres pœnas ignis purgatorij præferunt quibuscumque pœnis huius vitæ. Si autem tantum consistere in locali, vel intentionali detentione animarum, non excederent dolorem, quem Martyres ex incendio ignis in hac vita perpeffi sunt; eum longè maior sit dolor, quem ex combustione corporis anima patitur, quàm ex alligatione ignis localiter detinentis. Vnde vltèrius sequeretur, acrius torquendas esse animas post diem iudicij, quàm dæmones: nam animæ non solum cruciabuatur igne, localiter ac intentionaliter detinente, sed etiam realiter corpora damnatorum hominum comburente.

Tertia pars prob. posito quòd ignis acrius debeat, quàm per modum carceris, spiritus torquere, non apparet alius verosimilior modus, quàm obedientialiter concurrente ad eorum tristitiam, quâ de amissâ beatit. perpetuò cruciantur. Nam hæc est maxima pœna, quam damnati patiuntur, præ cuius acerbitate, vel ipsam gehennam nihil esse ducit *Chrysof. hom. 13. ad Philipp. sc. quanto bonû, quo hæc pœna damnatû priuar, est maius, tantò acerbior est tristitia, quæ ex ea priuatione hauritur.* Ergo ignis augendo hanc pœnam, vt vindex est diuinæ offensæ, mirum in modum rebelles spiritus cruciat. Cruciat autem illos intendendo ac augendo apprehensionem ac tristitiam felicitatis amissæ, vltra gradum, quem quisque naturaliter eliceret: & hoc iuxta delicti grauitatem, quòd quisque commisit. Quòd sit vt eadem tristitia, quatenus connaturaliter sequitur ad bonum amissum, spectet ad pœnam damni; quatenus verò eadem obedientialiter intèditur ab igne tartareo, spectet ad pœnam sensûs, ad quam per se, & ex primaria intentione diuina talis, tristitiæ augmentum ordinatur; vt *Gregorius cir. dixit: Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flammâ crucietur.* Cõfir. hic modus saluat necessitatem, quâ damnati coguntur de amissâ felicitate semper cogitare; nec non proportionem seruat cum præmio supernat. beatit. Quia non est in potestate damnati impedire actione ignis obedientialiter concurrentis ad apprehensionem, tristitiamve de amissâ felicitate æterna: & sicut Deus ad præmiandos beatos vtitur lumine gloriæ vt instrumento cõnaturali, & intellectu ac voluntate eorundem, vt instrumento obedientiali ad præmium æternandum; ita è conuerso, ad puniendos damnatos; vtitur igne tartareo vt instrumento obedientiali, & intellectu ac voluntate eorundem vt instrumento connaturali ad eorum miseriam perpetuandam. Et sicut non est in potestate beati, ab actu beatifico cessare: ita nec est in potestate damnati, vel ad puniendum temporis ab actu pœnali se liberare.

Obiicies 1. Apprehensio & tristitia sunt actus vitales: actus autem vitales nequeunt ab extrinseco principio fieri: igitur nequeunt apprehensio & tristitia in damnatis ab extrinseco igne tartareo produci. Resp. dist. minor. nequeunt actus vitales fieri

ab extrinseco principio totaliter, concedo; partialiter, nego: constat in actibus vitalibus intellectus & voluntatis, ad quos præter principia vitalia intellectus & voluntatis, effectiue ad eorum actus concurrunt species & habitus. Non .n. contra ratione actus vitalis est, vt ad illum effectiue concurrat principium extrinsecum, sed vt ad illum non concurrat principium intrinsecum vitæ: cum .n. de ratione actus vitalis cognitiui ac appetitiui sit, vt per eum principium vitæ actiue tendat in suum obiectum, repugnat, illum totaliter produci à principio extrinseco.

Obiic. 2. Repugnat, Deu vt causam particularem producere id, ex quo infallibiliter sequitur odiu sui: sed ex apprehensione pœnarum inferni, earumque tristitiâ infallibiliter sequitur in danatis odiu Dei: igitur. Resp. dist. maior. repugnat, Deum vt causam particularem producere id, ex quo infallibilitate antecedente, & ex natura sua sequitur odiu Dei, concedo; ex quo infallibilitate tantum consequenti, & ex libera determinatione voluntatis creatæ, nego; ex apprehensione autem & tristitiâ pœnarum infernalium non sequitur odium Dei infallibilitate antecedente; nam, adhuc eâ positâ, posset vi libertatis creatæ non sequi odium Dei, sed tantum infallibilitate consequenti ex libera determinatione voluntatis creatæ.

Superfunt aliquæ diffic. Prima. In quo essentialiter consistat dæmonum, reliquorumque damnatorum infelicitas. Respondent Thomistæ in apprehensione pœnarum: contra Scotistæ, in tristitia, seu nollitione pœnarum, qui est actus voluntatis. Fundam. vtriusque sent. contrariorum eadem est ratio. At in sent. Thomist. beatitudo consistit in apprehensione obiecti beatifici; in sent. Scotist. in actu voluntatis: ergo eadem erit ratio de opposita infelicitate. In sent. mea, sicut beatitudo essentialiter consistit in vtroque actu visionis & amoris Dei, vt seq. to. ita & opposita infelicitas in vtroque actu apprehensionis & tristitiæ de obiecto beatifico amisso.

Secunda. An infelicitas diuinitus esse queat cum visione & amore beatifico. Affirmat Mayo. in 4. dist. 49. q. 2. sine. Verum opposita sent. verior est. Fundam. in felicitas damnatorum essentialiter includit apprehensionem amissionis felicitatis æternæ: repugnat igitur, vt quis actu fruatur Deo, & simul apprehensionem habeat amissionis felicitatis æternæ. Nisi quis dicat, posse quempiam frui Deo ad tempus, & simul habere apprehensionem futuræ amissionis felicitatis æternæ. Tunc enim iste simpliciter esset infelix ex apprehensione futuræ amissionis felicitatis æternæ, & simul actu frueretur Deo, vi presentis visionis & amoris beatifici. Quo pacto non inficior, ista duo diuinitus simul habere posse. Cæterum an hic dicendus esset infelix, non arbitror: nam suprema infelicitas, qualis est damnatorum, excludit actualem possessionem summi boni: nec tamen dicendus foret beatus, quia beatitudo requirit æternitatem eiusdem beatit. vt seq. to.

Hæc habui, ô Beatissimi Spiritus, quæ de vobis, vestrisque iam natiuis, quàm infusis donis, dotibusque diuturnâ lucubratione præmeditata, assiduâ Patrum & Scholast. lectione obseruata, publicis priuatique doctissimorum virorum disputationibus discussa, ederem. Vos, si quid verè recteque dictum in his agnoscitis, Deo, & vobis, quorum patrocinio hic labor à me susceptus est, adscribite. Si quid verò falsum, si quid minus cautè recteque prolaturum est, meæ ignorantia ac imbecillitati imputatote. Vnû à vobis pro hoc qualicumque in vos impenso labore efflagito, vestrum apud Cæleste Numen patrocinium,

89. Secunda pars prob.

90. Quid ad dendum?

Tristitia in dæmonibus spectat ad pœnam damni, & sensus.

91. Confirm.

Saluatur dno.

92. Obiic. 1.

Resp.

93. Obiic. 2.

Resp.

94. Prima diff. conclus.

95. Fundam. verius.

96. Apostropha ad Angelos beatorum.

I N D E X

DISPUTATIONVM ET SECTIONVM

HVIVS TOMI SECVNDI.

DISPUTATIO I. De Angelorum existentia.
Quam certum sit dari Angelos?
DISP. 2. De principio productiuo Angelorum.
Sectio. An omnes Angeli sint à Deo immediatè producti.
An virtus principalis creandi communicari possit creaturae? 13
An saltem communicari possit creaturae virtus instrumentalis connaturalis creandi? 48
An creatio communicari possit creaturae obedientialiter? 61
An creatio alliuua sit in Deo? 70
An creatio re ipsa distinguatur à termino creato? 92
Quid sit creatio? 117
An creationi repugnet quavis dependentia ab alio vti à causa intrinseca? 134
An quodlibet ens possit esse terminus creationis. 160
An quod est naturaliter creabile sit diuinitus generabile. 174
An creatio fieri possit in tempore. 192
An creatio re ipsa distinguatur à conseruatione. 208
Quid sit annihilatio. 230
An possit creatura eleuari ad annihilandum. 259
An Angeli fuerint ante hunc mundum corporei. 270
In quo loco creati fuerint Angeli. 299

DISPUT. 3. De substantia Angelorum.
Sect. An Angeli sint incorporei. 1
An sit possibilis natura intellectualis essentialiter ordinata ad componendum unum cum corpore sub ratione motoris & mobilis. 15
An possibilis sit in Angelo compositio purè spiritualis ex materia spirituali. 25
An Angeli realiter componantur ex essentia & existentia. 45
An Angeli sint natura suà incorruptibiles. 100
An Angeli possint solo numero multiplicari. 119
An de facto omnes Angeli differant specie. 161

DISPUT. 4. De assumptione corporum.
Sect. An Angeli assumant corpora, & ex qua materia, & qua virtute, & per quam unionem illis uniantur. à nu. 1
An possit Angelus proprià virtute formare corpus humanum, vel alterius perfecti animantis. 14
An Deus possit, & de facto aliquando corpus assumpsit. 21
An anima separata valeat corpora assumere. 34
An Angelus in corpore assumpto opera vitæ exercere valeat. 54

DISPUT. 5. De loco Angelorum.
Sect. An Angeli necessario sint in aliquo determinato loco secundum propriam substantiam. 1
Per quid Angeli sint in loco formaliter. 30
An hac Angeli locabilitas sit formaliter diuisibilis. 69
An Angelus naturaliter possit esse in pluribus locis simul. 84
An Angelus possit proprià voluntate esse in loco minore maximo. 95
An sphaera Angeli sit determinata quoad minimum locum diuisibilem. 109
An Angelus esse possit in loco punctuali. 118
An possint plures Angeli esse in eodem loco simul. 131

DISPUT. 6. De motu locali Angelorum.
Sect. An Angeli verè moueantur localiter. à nu. 1
An motus localis Angelicus sit aliquid intrinsece inherens Angelo. 9
An si Angelus esset physicè vnitus corpori, moueri possit sine intrinseca mutatione sui ad motum solius corporis. 24
An possit Angelus motu discreto de extremo ad extremum sine medio moueri. 46
Qualis & quotuplex sit motus Angelicus. 73
An Angelus in puncto constitutus possit localiter moueri. 80

DISPUT. 7. De potentia motiua Angelorum.
Sect. Quanta sit potentia motiua Angelorum? 1
An & quomodo potentia motiua distinguatur à substantia & reliquis potentijs Angeli. 15

DISPUT. 8. De actu intelligendi, & potentia intellectiua Angeli.
Sect. An actus intelligendi distinguatur à substantia Angeli. à nu. 1
An proximum principium intelligendi re ipsa distinguatur à substantia Angeli. 13
An in Angelis sit intellectus agens & possibilis. 43
Quodnam sit adequatū obiectū intellectus Angelici. 60
An intellectus & voluntas Angeli specie differant ab intellectu & voluntate anime rationalis. 70

DISPUT. 9. De medio cognitionis Angelicæ.
Sect. An nudus intellectus Angelicus absque intrinseca determinatione ex parte obiecti sufficiens sit ad cognoscendum quodcumque obiectum. 1
An intellectus Angelicus cognoscat seipsum & reliquas proprietates natura, absque obiecti concursu eorum. 27
An possit intellectus Angelicus propriam essentiam non solùm per seipsum immediatè, sed etiam per speciem à se distinctam naturaliter intelligere. 46
Per quid intellectus Angelicus determinetur ad intelligenda obiecta extra se. 55
An Angelus proprià virtute speciem sibi comparet? 93

An species intelligibiles habeat Angelus à natura ipsa congenitas, an à Deo immediatè infusus. 94
Quo pacto species determinent intellectum Angelicum ad notitiam obiecti. 119
An species possit esse plurius rerum distinctè representatiua? 119
An sit producibilis species representatiua infinitorum obiectorum. 141
An quo superior est Angelus, eò per vniuersaliores species intelligat? 182
Quo pacto Angeli superiores intelligant per species vniuersaliores? 192

DISPUT. 10. De cognitione Angelorum respectu immaterialium.
An Angelus naturaliter cognoscere possit Deum quidditatiuè per propriam speciem distinctè eius essentiam representatiuam. à nu. 2

DISPUT. 11. De cognitione Angelorum respectu rerum materialium.
Sect. An Angeli cognoscant futura contingentia ex causis naturalibus. 1

INDEX DISPUTATIONVM ET SECTIONVM

An & cur futura libera naturaliter ignorentur ab Angelo. 15
Cur Angelus futura contingentia, quorum species habet, cerio præcognoscere non possit. 41
 DISPUT. 12. De cognitione secretorum cordium.
 Sect. *An Angelus propriâ virtute certo & intuitivè cognoscat nostra aut alterius libera cordis secreta?* 1
Quanam sint secreta cordis, quæ Angelus naturaliter cognoscere non potest. 36
 DISPUT. 13. *An Angeli propriâ virtute cognoscere valeant objecta supernaturalia.*
 DISPUT. 14. De modo & proprietatibus cognitionis Angelicæ.
 Sect. *Qualis sit cognitio Angelica?* 1
An ex frequentatis actibus naturalibus intellectus & voluntatis gignatur in Angelis habitus acquisiti? 14
 DISPUT. 15. De locutione Angelorum.
An & quâ ratione Angeli se inuicem alloquantur.
 DISPUT. 16. De illuminatione Angelorum.
 Sect. *An Angeli inferiores illuminentur à superioribus.* 1
Quid sit illuminatio, & quo pacto à locutione discriminetur? 17
An illuminatio Angelorum fiat de omnibus rebus supernaturalibus. 33
Quo pacto fiat huiusmodi illuminationes in Angelis. 46
Nonnulla dubia circa illuminationes Angelorum. 56
 DISPUT. 17. De voluntate Angelorum.
 Sect. *An & qualis voluntas sit in Angelis.* 1
An Angelus necessario seipsû diligat quoad exercitiû. 3
An Angelus naturaliter diligat Deum dilectione necessariâ quoad exercitiû. 20
An Angelus (altem viribus proprijs liberè diligere possit Deum dilectione perfecta amicitia. 42
 DISPUT. 18. De perfectione Angelorum quoad esse supernaturale.
 Sect. *An Angeli creati fuerint in beatitudine naturali.* 2
An Angeli creati fuerint in beatitudine supernaturali. 15
An Angeli creati sint in gratia & iustitia habituali. 27
An Angeli gratiam iustificantem acceperint ex proprijs meritis, an omnino gratis? 38
An Angeli supernaturalia dona acceperint iuxta quantitatem perfectionum naturalium. 96
An & quo pacto Angeli supernaturalem beatitudinem sibi promeruerint. 106
De numero & serie instantium Angelicorum alijsq; differentiatibus ex ijs emergentibus. 132
Quot actibus & boni præmium, & mali pœnam meruerunt. 140
Quales fuerint actus quibus boni præmiû meruerunt. 143
An aliquod maius donum gratia habuerint Angeli boni in via, quod non habuerunt mali. 145
An omnes Angeli mali statim post primum instans simul peccarint? 146
An Angeli mali post commissum peccatum habuerint paratum auxilium penitendi. 147
An cõtinuatio primi peccati aliaque post primum com-

missa, usque ad detrusionem ad inferos, fuerint in Angelis malis meritoria essentialis pœna positiva ignis & cruciatus. 152
An Angeli mali quò excellentioris fuerunt natura, eò maiorem sibi pœnam meruerint. 156
An tantundem pœna promerui sint mali quantum præmij boni. 157
 DISPUT. 19. De custodia & tutela Angelorum.
 Sect. *An singuli homines singulos habeant Angelos ad suam tutelam destinatos.* 2
A quo tempore, & quousque tutelares Angeli nostri curam gerant. 19
An Angeli in custodiam hominum deputati sint ex infimo ordine ultima hierarchia. 33
An quilibet homo præter Angelum bonum, habeat etiam malum sibi peculiariter deputatum. 42
An quilibet homo in quocumque statu constitutus suum habeat peculiarem Angelum custodem. 51
An Christus habuit Angelum custodem. 56
An Deipara habuerit Angelum in sui custodiam. 60
An omnes homines, etiam infideles, præciti, & peccatores, proprium habeant Angelum tutelarem. 65
An Adamus & reliqui homines in statu innocentie habuissent Angelum custodem. 72
An homo in pura natura constitutus habiturus fuisset Angelum custodem. 75
An singulis Regnis & communitatibus sint tutelares Angeli deputati, & ex quo ordine. 92
Qua officia præstet tutelaris Angelus erga suum clientem. 106
 DISPUT. 20. De peccato Angelorum.
 Sect. *An condi potuerit creatura suapte natura impeccabilis.* 1
An Angelus peccare potuerit venialiter. 24
An Angelus peccare potuerit in primo instanti suæ creationis. 47
Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum? 92
An motiuum superbia Angelorum fuerit æqualitas diuinæ nature. 102
An motiuum superbia Angelorum fuerit unio hypostatica cum persona Verbi. 118
An motiuum superbia Angelorum fuerit inordinatus appetitus beatitudinis supernaturalis. 132
An motiuum superbia Angelorum fuerit inordinatum desiderium beatitudinis naturalis, vel prælationis supra alios. 142
An Lucifer fuerit omnium Angelorum supremus. 169
 DISPUT. 21. De pœna dæmonum.
 Sect. *Quas pœnas propter peccatum incurrerunt Angeli.* 1
Quanam sit causa huius obstinationis in dæmonibus. 18
De nonnullis difficultatibus circa dæmonum obstinationem & tristitiam. 54
Quo pacto dæmones torquantur ab igne corporeo? 72

ERRATA TOMI II.			
Disp.	num.	versu.	lege
1.	4.	9.	gradus
	31.	16.	infirma
2.	250.	antepenult.	non se habet vt pars subiectiua
9.	41.	penult.	prime modo monet
	114.	2.	tam veterum
	189.	2.	in quo Leo.

A P P R O B A T I O.

Tomus iste secundus CURSUS THEOLOGICI R. P. FRANCISCI AMICI Societatis IESV Magni Theologi, vt multigena eruditione plenus vtiliter recudetur. Actum Duaci 4. Aug. an. 1640.

FRANCISCVS SYLVIVS S. Theol. D. & eiusd. Regni ac ordin. Professor.

A P P R O B A T I O.

Doctissimi ac Reuerendi Patris FRANCISCI AMICI Societatis IESV Theologi Cõmentaria, De Naturâ Angelorum eorumque proprietatibus, docta sunt & curiosa, varijsque conceptibus subtilibus dotata; cedent ad honorem eorum, quorum ministerio hæreditatem spectamus salutis, si lucem videant. Actum Antuerpiæ 24. Febr. 1637.

Gaspar Estrix Canonicus & Plebanus ac librorum Censor. Antwerp.

INDEX LOCUPLETISSIMVS OMNIUM, QUÆ IN HOC TOMO II. CONTINENTVR.

Prior numerus Disputationem; posterior, vel qui solus est, eiusdem Disputationis numeros, designat.

- A**ctio, Actus, Actiuitas, &c. Agens.
ACTVS liber consideratur: in se, & in causa; ut in causa non potest per speciem intuitiuam representari, potest ut in se. d. 12. n. 13. Ordo actus ad obiectum est intrinsecus actui, obiectum vero extrinsecum. n. 18.
 Assensus, dissensus, persecutio, fuga, sunt intrinseca perfectiones actus. d. 12. n. 19.
 Actus liber productus, non quia talis, sed ut ens mouet necessario ad cognitionem sui. d. 12. n. 24. Actus liberi producti absque concursu alterius possunt sui speciem producere, non item potentia motiua & species intelligibilis sine actuali concursu substantia. n. 25. Actus intell. naturaliter non cognoscuntur ab Angelo. n. 38.
 Idem actus inuariatus quoad intrinseca accedente rationis aduertentia sit formaliter liber. 44. Non potest cognosci ut effectus, & ignorari ut causa. 48.
 Actus quomodo speciem sui producat. 5. 18. 19.
 Ad actum moraliter bonum sufficienti vires naturales. 21. 13.
 Actus ex proprio obiecto boni, redduntur mali ex mala circumstantia finis. 14. Actus intrinsece ordinatus ad malum, non potest sine tali ordine produci. 21. Nullus actus minuit vel auget, aut ullo modo intrinsece immutat vim ipsam productionis potentia, à quâ proficiscitur. 29. Quâ ratione actus vitalis fieri possit à principio extrinseco. 92.
 Angelum non potest in assumpto corpore opera vite exercere. 4. 55.
 Actus intellectus & voluntatis praequiritur in artifice ut formale principium dirigendi & applicandi potentiam executiuam ad hoc vel illud opus exercend. 2. 17. Nullum agens intellectuale operatur immanenter per substantiam à se distinctam. Agens increatum operatur per suammet substantiam, creatum vero per qualitatem. Agens habens actionem immanentem identificatam cum propria substantia, est actus purus. Nulla actio transiens potest esse quoad independentiam à subiecto perfectior actione immanente eiusdem agentis. 43. Agens per actionem immanentem perficit seipsum; per transeuntem aliud à se. Non potest perficere aliud à se perfectius, quam seipsum. Nullum agens nisi actus purus potest producere extra se actionem transeuntem independentem à subiecto. 44.
 Agens creatum non potest habere aliam actionem transeuntem substantialem, quam productionem formae materialis. Potest habere actionem transeuntem perfectiorem immanente quoad entitatem, non quoad independentiam à subiecto. 2. 47.
 Vnde dicatur actio immanens, vel transiens. Actio est actus potentiae actiuae, ut actiuae. Formaliter importat egressum à potentia. 2. 76.
 Quidquid Arist. docet de actione transeunte in communi, verificandum est de qualibet in particulari. 2. 75. Non omnis actio subiectiue est in agente. 81.
 Sola immanens est in agente. Actiua non est in Deo subiectiue. 82.
 Contra rationem actus vitalis est totaliter produci à principio extrinseco. 21. 21.
 Actus non potest esse naturalis & supernaturalis. 18. 74. Actus naturalis non repugnat simul esse cum libero: aut cum supernaturali. 75.
 Actus per se primò ex modo tendendi diuersi, nequeunt subordinari eidem potentia. 7. 19.
 Agens corporum potest agere in spiritum indirecte. 6. 42.
 Actus perfecte reflexus immediate originatur à directo. 9. 35.
 Actio transmutat formaliter; potentia effectiue. 42.
 Quomodo distinguatur actio à termino. 2. 106.
 Actio quâ Deus simul cum causa produxit effectum, est essentialis dependentia à Deo & à causa 2. 109.
 Deus non potest producere actus vitales sine essentiali respectu ad causam secundam. 120.
 Actio in animâ rationali, altera quâ producitur in se, altera quâ vniur materia organizata. 163.
 Distinctio inter conseruatiuam & productiuam. 216.
 Inuariat à actione quâ res primò producitur, res producta sufficienter conseruatur in suo esse per illam. 219. Actio dupliciter distinguitur à conseruatione. 222.
 Idem formaliter respectu eiusdem non potest esse agens & patiens. 3. 42.
 Vide Eductio, Creatio, Operatio.
 Accidens, Adami, Amor.
 Quomodo accidentia existant. 3. 80.
 Accidentia recipiuntur in subiecto tamquam in proprio centro & receptaculo: non postulant subiectum ut ab eo recipiant esse simpliciter. 9. 162.
 Possunt in eodem subiecto in infinitum auferri, non aucta virtute sustentatiua eiusdem. 160.
 Plura in eodem subiecto non requirunt plures concursus sustentatiuos. 170.
 Non repugnat ut accidens substantia spiritualis sit formaliter diuisibile. 5. 78. Repugnat naturaliter extensum subiecti in subiecto inextenso. 5. 127. & 6. 86.
 Qualis inherencia sit de essentia accidentis habentis absolutam entitatem. 2. 166. Accidens ubicumque existit debet inherere existere. 14. 22.
 Repugnat accidens esse connaturale ac principale principium creandi. 2. 45. Duplex perfectio in accidente distinguitur. 2. 47.
 Accidens spirituale non potest esse connaturale subiecto corporeo. 11. 85.
 Accidentia materialia quam causalitatem exerceant in materiam at in formam. 2. 159. Quae accidentia creari possint. 166.
 Adam habuit Angelum custodem. 19. 73.
 In statu innocentiae peccare non potuit venialiter. 20. 32. Nec fuit perfecte beatus beatitudine naturali. 18. 11.
 Amicitia supereminens quanam? 3. 165.
 Amor praeclusus amicitiae erga se non potest esse malus. 20. 100.
 Ad contrahendum spirituale matrimonium & amicitiam cum Deo non necessario requiritur consensus creaturae antecedens sed subsequens. Ad contrahendum tamen hanc amicitiam in peccatore necessarius est consensus antecedens. 18. 92. 93.
 Visio & amor beatificus non impelleret necessarium voluntatem ad meritum naturae praecedens beatitudinem. 119.
 Vide Dilectio.
 Angelus.
 Fide certum est dari angelos naturâ intellectuales & hominibus superiores. 1. 1. Non potest naturaliter demonstrari dari has substantias. Nec ex motu calorum. 3. Nec ex perfectione Vniuersi. 6. Nec ex arreptitiis & magicis incantationibus. 7. Nec ex velocissima translatione corporum per aërem ad malum finem factâ. 1. 9.
 Angelus numquam cessat à cognitione propriae naturae. Quare difficile dimittat quod semel deliberatè elegit. 21. 10.
 Implicat essentia Angeli actu representatiua omnium intelligibilium: 9. 69. est eiusdem ordinis naturalis cum obiectis quae potest naturaliter cognoscere. 70.
 Fide certum non fuisse ab aeterno creatos. 2. 270.
 11

I N D E X

In triplici tempore potuerunt angeli creati. 271. Fuerunt conditi in mundi exordio cum reliquis creaturis corporeis. 275. Ratio Casiani de productione angel. ante creationem mundi impugnatur. Quare Moyses mentionem angel. non fecerit. 280. Sent. de creatione angel. ante reliquas creaturas fuit communior inter Patres Conc. Later. 283. Conditi fuere eo durationis puncto, quocalum & terra. 293. Qua ratione angelus dicitur principium operum Dei. 297. Angeli creati sunt in empyreo. 304. Non peccaturi deputati fuerunt ad orbem vertendos. 305. Omnes natura incorporei & immortales. 34. Angelus non omnem perfectionem hominis habet in se, nisi qua proportionatur natura angelica. 9. 92. Quo est superior natura eo perfectiorem habet intellectum. 185. Mouendo corpus cur non fatigetur. 452. Nulla datur in angelo potentia nisi volitiva, intellectiva, & locomotiva. 550. Maior perfectio angeli arguitur ex hoc quod possit pro libitu presentiam in ordine ad locum variare. 105. Angelus est limitata perfectionis, perfectioris tamen natura, quam cetera viuientia. Non eget motu locali ad perfectionem sibi comparandam. Nequit operari naturaliter nisi sit presentis. 6. 4. Mouetur a seipso. 5. Angelus natura sua incorruptibilis. 3. 102. Ab intrinseco inannihilabilis; annihilabilis ab extrinseco. 106. Qualiter Angeli propius accedant ad diuinam actualitatem. 157. Nihil in se materiale admittunt. 3158. Angeli boni Platoni dicuntur demones, mali catodemones. 19. 9. Discrimina inter bonum & malum angelum. 48. Quomodo vnus angelus alteri resistere dicatur. 98. Quadruplex angelorum status distinguitur. 20. 27. Angelus non cogitur omnia intendere propter vltimum finem. d. 20. n. 45. Non omne naturale statim exigitur ab angelo. 12. 35. Differentia inter bonos & malos angelos circa coniecturas. 14. 5. Angelus in sent. S. Tho. & Caiet. est inflexibilis. 18. 68. In 1. instanti creationis se ad gratiam iustificantiem preparasse probabile est, probabilius oppositum. Ad operandum non eget successu temporis. 75. In 1. instanti creationis gratis accepit gratiam habitualement. 76. Angeli meruerunt sibi gloriam per actus fidei, spei, & charitatu. Ad merendum gloriam eguerunt mora temporis. 18. 82. Non omnes habuerunt fidem euidentem in attestante; sed angelorum caput solum: antequam fidei mysteria acceptarent debuerunt rationes credibilitatis examinare: viatores non statim poterant esse certi de veracitate angeli proponentis. 83. In 1. instanti sue creationis comparantur homini adulto quoad expeditum vsum rationis. 91. Dona supernat. acceperunt iuxta quantitatem naturalium nullo discrepante. 18. 98. & 20. 160. Angeli in sent. August. creati sunt equalis felicitatis geometrice, non arithmetice. 18. 103. Supernaturalem beatit. condignis meritis sibi meruerunt. Augustinus angelos equiparat hominibus, in gloria promerenda. 106. Meritum angel. ex Caiet. duplex; inchoatum seu via, consummatum seu in termino. 18. 110. Angeli potuerunt sibi promereri beatit. per opera subsequenti beatit. de facto id accidisse negandum. 112. Meritum angel. iuxta legem statutam non potuit natura precedere beatitudinis premium, potuit absolute. 116. Potuit angelus vno actu plus mereri, quam multo homo. Maiorem gratiam habuerunt angeli initio creationis, quam multi viri sancti post diuturna merita. 123. Angeli per obsequia hominibus in beatitudine praestita merentur sibi gloriam accidentalem, non essentialem. 18. 126. August. intellige, cum dixit angelos prius res vidisse in Verbo, quam in proprio genere: ex August. omnes initio creati sunt equalis felicitatis. 127. Perfectio naturalis angel. est certo terminolimitata, non autem supernaturalis: naturalem potest angelus in instanti acquirere, non supernaturalem. 128. Angeli boni aliquod maius domum habuerunt, quod non habue-

runt mali: 18. 145. non statim post meritum fuerunt extraviam termini non vltimati. 150. Quod in hominibus est mortis, in angelis est peccatum. 148. Plures simul ingrediuntur corpus energumeni. 3. 7. Angelos esse incorporeos non est de fide; oppositum dicere temerarium est. 10. Patres afferentes angelos corporeos esse explicantur. 13. Quare Concilium angelos depingendos affirmari. Quare affirmari possit angelos esse corporeos. 14. In angelo non requiritur materia spiritalis ut receptaculum specierum intelligibilium. 38. Qua ratione omnes concedant angelos esse natura sua incorruptibiles. 102. Sent. affirmans angelos esse ab intrinseco inannihilabiles est communis apud Patres. 107. Nequit formare assensum falsum de re cognita ut vera. 15. 16. Angeli mali nunquam beatitudinem meruerunt, sicut nec boni demeruerunt. 18. 139. Non omnes simul peccarunt. Nec statim post iustans creationis peccarunt. 146. Post peccatum non habuerunt paratum auxilium paenitendi. 148. Nec poterant amissum regnum recuperare; poterant minorem paenam sensus mereri: 150. a peccato cessare, vel per suspensionem actus, aut per conuersionem ad obiectum disparatum, non per condignam paenitentiam. 155. Quod excellentioris fuerunt natura; eo maiorem paenam sibi promeruerunt. 18. 56. Angelus malus omnis generis homines impugnat. 19. 42. Singuli homines praeter angelum bonum etiam malum habent deputatum. 44. Tantum tentant, quantum Deus permittit. Deputantur a Lucifero, ut homines ad malum impellant: permittuntur a Deo in finem bonum: Vnus malus angelus pluribus simul destinatur hominibus, Peculiarem curam habebit post diem iudicii eos puniendi, quos in vita tentauit. 48. Vltus recedit ab homine ad tempus tantum. 50. Quomodo obtenebret intellectum humanum. 19. 115. Angelos multiplicari posse solo numero. 3. 130. 133. De facta specie tantum differre nonnulli censent. 162. Quamuis speciem numero multiplicatam esse verisimilius est. 164. Quid obstat quod minus angeli sola specie differant. Angel. multitudo in tres diuiditur hierarchias. Hierarchia in tres choros. Munia angel. diuersa: arguunt diuersas naturas. 167. Angelos excedere calororum numerum in sent. Arist. probabilis: 169. An hominibus numero pauciores, an aequales; an omnes materiales substantias excedant, coniectura potius quam probabilis ratione assequi valemus: maximam esse multitudinem fides docet. 3. 173. **Anima.** Anima separata intelligit seipsam absque obiectiuo concursu substantia, non coniuncta corpori. 9. 14. Anima notitia per propriam essentiam & per distinctam speciem est naturaliter debita. 52. Anima rationalis virtualiter tantum continet gradum corporeum: 21. 77. naturaliter & proprie creatur: Quare ratione pendeat a materia. Quomodo possit sine materia naturaliter existere? 2. 161. Anima cur nequeat aridum membrum mouere. 4. 45. Nullum nisi humanum corpus organicè mouere potest, idq; media informatione. 46. Separata quomodo corpora moueat: & in corpore glorioso dotem agilitatis exerceat. 52. Anima rationalis praeter vnionem informatiuam habet virtutem extensionem ad corpus. 5. 46. Ad variationem spatij non variat suam localem extensionem. 46. Licet sit indiuisibilis, diuisibilem tamen habet presentiam ad corpus. Anima non desinit informare totum corpus quoties informat nouam partem materia vel amittit antiquam. 73. Cur anime materiales maiorem habent sphaeram locabilitatis quam spirituales. 5. 97. Anima rationalis non est praesens corpori immediate per suam substantiam. 104. **Annihilatio, Antichristus.** Angelus an sit annihilabilis. Annihilabilitas duplex. 3. 114. Res non potest annihilari eo, quo producit in instanti. 2. 42. Angelus p. test & annihilari; & creati in tempore. 200. Res creati

RERVM MEMORABILIVM.

creata in tempore, à Deo annihilari non potest nisi per determinatum tempus. 2.203. Ad annihilationem quid requiratur. 239. Ad veram annihilationem requiritur destructio termini creati. 246.

Destructio accidentis quando annihilatio. 249.

Potestas annihilandi supponit liberam potentiam cessandi à conservatione creaturae. 2.264.

Antichristus habebit Angelum custodem. 19.67.

In omnibus apparitionibus diuini Angelus in persona Dei, personam assumebat. 4.27.

Apparere & assumere quomodo distinguantur. 28.

Assimilatio obiecti aliunde prouenire nequit, quam ab obiecto, vel ab aliquo gerente vicem obiecti. 9.6.

Assumptio corporum.

Angelos corpora assumpsisse certum est. 4.2. Corpora hæc sibi efficiunt ex aëre condensato. Colores non necessario veri. 4.

Angeli virtus innata sufficit ad assumenda corpora. Efficiunt corpora per virtutem motricem. 4.

Assumpto corpori vniri hypostaticè, erroneum. 8. Corporibus assumptum non vniri probabilius est. Assumptio corporum saluatur per presentiam localem. 9. Ad assumptionem propriam non necessarium ut corpus formetur ab assumente. 12.

Quidnam sit corpus assumere? 4.13. & 27.

Nam Angelus possit formare corpora animantium iam perfectiorum quam imperfectorum. 17. Angelum imperfecti animantis corpus posse producere indubitatum: Quo pacto. 14.

Immediata productio corporis perfecti animanti angelo non competit. 17. Potest tamen id efficere per applicationem propriarum causarum. 18. In corpore humano necdum animato nequit prohibere apparere. 20.

Non implicat Deum corpus assumere. 25. Numquam Deus assumpsit corpora localiter. 27.

Quomodo ad assumptionem formaliter requiratur suiipsius representatio. 29.

Cur Deus non assumat corpora, quæ mouet? 31.

Anima separata num queat assumere corpora. 4.31. & 41.

Corpus collocari posse in spatio indiuisibiliter. 5.20.

Angelus non potest opera vitæ exercere in assumpto corpore: Quo pacto audiat, videat, loquatur, &c. 456.

Angelus an generare possit. Vide Dæmon.

Cur angelus in assumpto corpore non baptizet valide. 4.62. Nequit operari opera supra naturam. 65.

Corpora ab Angelis assumpta cur gladio sindi nequeant. 4.4. Corpora assumpta à veris internoscantur. 5.

Vide Operatio.

Audiens angelus non fertur immediatè ad conceptum ipsum directum Angeli loquentis. Actus directus loquentis quomodo cognoscatur? 15.35.

Auditio angeli in quo sita: est perfectior humanâ. Auditio est actus perceptiuus signi & signati. Auditio & visio quo pacto distinguantur. 39.

Auditio angeli physicè à Deo, moraliter à loquente inchoatur. 15.40.

Auditio Dei non excitatur physicè à creatura. Quomodo ad auditionem angeli Deus physicè excitet. 41.

Audire est proprius actus eius qui per auditionem percipit audibile. 47.

Vide Locutio Angelorum.

Auxilia infallibilia ad operandum nulli habitui debentur. 20.

18. Ex negatione auxiliorum supernat. necessario tantum sequitur negatio omnis actus supernat. non positio actus peccaminosi. 21.43.

Baptismus, Beatitudo.

Baptismus non est inania ad omnem gratiam, sed sacramentalem dumtaxat. 19. 25. Ab angelo in corpore assumpto collatus validus non est contra Scotum. 4.62.

Beatitudo naturalis eatenus sita est in cognitione & dilectione Dei, quatenus omne malum circa Deum excludit: stare potest cum aliquo malo non tamen circa Deum versante. 17.17.

Angeli creati naturaliter beati, imperfecte. 18.9.

Creatura intellectus sine speciali auxilio Dei non potest assequi

perfectam felicitatem naturalem. 10. Beatitudo nulli vultu habet veram rationem beatitudinis absque speciali dono gratiæ. 18.12.

In cognitione intuitiua sui & abstractiua Dei partialiter consistit naturalis beatitudo angeli. 14.2.

Angelos malos sine supernat. beatis. creatos fuisse, est certum. Idem de bonis sentiendum. 18.18.

Beatitudo non in solâ potentia immediate, sed etiam in substantiâ angeli & anima recipitur. 7.10.

Quomodo beati cognoscant Deum per modum actus puri? 8.73.

Vide Meritum. Visio Dei.

Cælum, Calor, Causa.

Utrum calum non dicatur assumptum ab angelo. 4.12.

Calor non constat ex gradu materiali & spiritali, quod demones vruntur. 21.77.

Motus operandi diuina sapientia est mediis causis secundis. 16.

13. Nulla causa creata continet suos effectus quoad esse indiuiduale. 11.38.

Causa animata, & inanimata dupliciter ad agendum determinari potest. 11.8.

Causa non continet effectum in esse intentionali. 9.45.

Causa quoad primam sui productionem nequit pendere à suo effectu: Causa non possunt esse sibi inuicem causa quoad primum suum esse: Causa quoad sui conservationem potest à suo effectu pendere. 18.70.

Causa 2. attingunt ens ut ens per se secundo. 2.32. Materialis & formalis non possunt seipsis nullo intercedente medio distinkto causare suum effectum. 114.

Causalitas forma respectu materia, distinguitur à causalitate creationis eiusdem materia. 152.

Eadem actione quâ primo causa producit effectum, potest eundem conservare. 228.

Character, Charitas, Christus.

Veram character absque prauâ dispositione sit instrumentum ad Christi corpus consiciendum. 2.53.

Charitatis habitus est instrumentum connaturale ad amorem beatificum: nullam habet prauam actionem distinktam ab ea qua cum voluntate ad productionem illius concurrat. 2.53.

Christus non habuit charitatem reliquasque virtutes infusus proprio merito. 18.69.

Christi anima quoad dona naturalia fuit omnium perfectissima: Ipsi ratione vnionis hypost. collata sunt maiora dona supernat. quam omnibus Angelis simul: hæc longo interuallo superarunt dona naturalia eiusdem. Quoad dona naturalia superiora quolibet homine, inferior quocumque Angelo. 102.

Meritum Christi dignum fuit, ut acceptaretur pro omnibus hominibus, quouis loco & tempore existentibus. 125. Christus non meruit sibi essentialem beatitudinem anima: 129. non fuit Angelorum redemptor, sed glorificator. 148.

Notitiâ internarum cogitationum hominis Christus suam diuinitatem probabat. 126.

Christus in primo instanti conceptionis habuit preceptum à Patre de morte subeunda. 20.82. Posuit gloriam anima habere titulo meriti, & vnionis hypost. 18.78.

Christus non habuit Angelum custodem, Christo omnes angeli fuerunt peculiare ministri. 19.56. Habuit malum angelum assistentem. 59. Quomodo verum sit Christum per Angelos paternis legibus fuisse subiectum. 19.58.

Humanitas Christi existit existentia creatâ. 3.79.

Cogitatio, Cognitio.

Cogitatio ad bonum & malum indifferens est debita & connaturalis natura intellectuali. 20.74.

Quâ ratione cogitatio circa bonum morale fiat congrua, vel non congrua. Cogitatio precedit volitionem, aut nolitionem. 21.23.

Obiecta qua potest Angelus cognoscere naturaliter sunt infinita. 9.69.

Cognitio angeli est perfectior cognitione hominis. 78. Est adæquatus effectus intellectus & speciei simul. 114. Est similitudo formalis obiecti: 115. Est tota v. talis, sed non totaliter: Ut cognitio

I N D E X

- cognitio sit vitalis non est necesse ut tota producatur à principio vitali.* 9. 118.
- Cognitio intuitiva non necessariò precedere debet abstractiuam.* 10. 10.
- Cognitio beata representat Deum infinitum ut pura tendentia.* 15. *Quid sit cognitio intuitiva, quid abstractiva.* 19. *Duplicem cognitionem habent angeli in Verbo.* 23.
- Angelus cognoscit quodcumque singulare ordinis naturalis existit.* 11. 1. *Dupliciter possunt futura contingentia ab angelo cognosci.* 3. *Possunt omnes effectus à quacumque causà naturali dependentes antequam sint in eorum causis præcognosci.* d. 11. n. 6. & 7.
- Possunt angeli naturaliter pestem & hominum egrotudines præcognoscere:* 9. *& cuiuscumque bruti vita periodum, non hominis.* 10.
- Dupliciter potest cognitio non habere plenam aduertentiam obiecti.* 20. 37. *Quomodo angelus reddatur certus, id quod actu cognoscit, esse præsens, præteritum, vel futurum.* 11. 65.
- Aliud est cognitionem mouere ad speciem sui in intellectu imprimendam, aliud ad sui reflexam intellectiõnem elicendam.* 12. 27. *Angelus cognoscit actus necessarios alterius angeli, quibus se cognoscit & diligit. Cognoscit sensaciones tam externas, quam internas hominis quoad physicam entitatem, in causa, in seipsis.* 36.
- Quomodo cognoscat abstractiuè affectiõnes alterius.* 40. *Si cognosceret actus intellectus alterius, cognosceret peccata illa ut peccata formaliter, qua consummantur in intellectu.* 41. *Qui cognoscit actum practicos intellectus alterius, facile cognoscat electionem.* 42.
- Non potest idem actus cognosci ut effectus, & ignorari ut causa: Cognitio imperata potest esse principium alterius actus liberi.* n. 48.
- Angelus naturaliter cognoscit quidquid in sua entitate est naturale:* 13. 1. *Absentiam substantiæ creatæ in humanitate Christi, non modum quo humanitas subsistit:* 10. *Unionem, quã anima Christi in resurrectione fuit reunita corpori:* 11. *Defensionem panis & vini in Eucharistia: Non modum existendi corporis Christi.* 12.
- Angelus non potest naturaliter cessare à cognitione propria essentiæ: hac est angelo fundamentum ceterarum:* 14. 1. *lunat non impedit cognitionem reliquorum obiectorum: Angelus nunquam cessat à naturali cognitione abstractiua Dei.* 2.
- Cognitio angelica circa que sit discursiua.* 3.
- Angelus cognitione propria essentiæ sufficienter excitatur ad reliqua obiecta cognoscenda.* 15. 28. *Cognitio duplicem habet respectum: Sub quo respectu sit locutio.* 33.
- Potest aliquas veritates naturales cognoscere angelus vnus, quas non cognoscit alius.* 16. 25.
- Cognitio naturalis in angelo præcessit cognitionem supernaturalem.* 18. 21.
- De fide est cognitionem beatam angeli distingui ab eius substantiã.* 8. 5. *Obiectum quod potest angelus cognoscere est omne intelligibile. Cognitio obiecti infiniti, qua se habet ut ratio in qua, necessario est infinita.* 8. 6.
- Angelus seipsum cognoscit specie expressa qua. Quando requiritur species expressa in qua.* 9. 54. *Angelus & anima separata respectu propriæ essentiæ non producit verbum.* 55.
- Cum cognitione propriæ substantiæ potest esse in angelo cognitio indifferens in eodem instanti durationis: Angelus habens naturalem cognitionem sui, & liberam alterius obiecti, non potest in primo, sed 2. instanti nature peccare.* 20. 89.
- Non omnia congrua cognitio ad bonum etiam morale est speciale donum Dei distinctum à beneficio creationis.* 21. 23.
- Cognitio intellectus indirecta respectu sui est solùm abstractiua.* 9. 42. *Vide Intellectio.*
- Colores plures cur non possunt esse simul in eadem superficie.* 5. 151.
- Compositio, Conatus, Concursum.**
- Duplex compositio ex Caiet. subiectiua conceptuum, obiectiua rerum, quid utraque.* 14. 11.
- Ad perfectam compositionem non requiritur ut extremum verum que perficiatur.* 19. 88.
- Composita post primam rerum productionem generantur.* 2. 165.
- Compositio ex humanitate, & Verbo non est naturalis. Habet vnum tantum extremum perfectibile.* 39.
- Non est possibilis natura intellectualis essentialiter ordinata ad componendam vnum cum corpore sub ratione motoris & mobilis.* 16. *Quare anima rationalis aut alia forma essentialiter ordinatur ad componendum vnum cum materia.* 19.
- In angelo non est possibilis compositio purè spiritalis ex materia spiritali. Quid tenat compositio ex materia & forma.* 31.
- Conatus malorum angel. pendet à quantitate virtutis naturalis. Conatus bonorum pendet à quantitate virtutis supernaturalis.* 18. 161. 163.
- Concursum generalis Dei non requiritur ad complendam causam secundam in actu primo.* 11. 50.
- Discrimen inter concursum subiectiuum, & effectiuum.* 9. 17.
- Quomodo causa naturalis possit concurrere ad creationem?* 1. 159.
- Concursum creatiuum essentialiter est independens à subiecto.* 190. *Quando Deus concursum vnus generis possit supplere per concursum alterius.* 191. *Deus efficienter concurrat cum quolibet causa.* 2. 154.
- Conditio nihil ponit in esse subiectiue, bene tamen obiectiue.* 20. 108.
- Connaturalior modus operandi ponendus est in angelis: & est per principium intrinsecum.* 18. 77. *Connaturale est angelo operari secundum totum posse principij operatiui.* 31. 100. & 104.
- Conseruatio libera actus indeliberati post aduertentiam rationis est extrinseca actui.* 12. 45. *Conseruatio supponit esse præexistens.* 2. 205.
- Res per conseruationem non continuò accipit primum esse cum nouitate essendi, bene tamen accipit continuò primum esse.* 225.
- Consiliu malum quidam est auctor mali secuti.* 20. 80.
- Contingenti in facto videndum est non quid potuerit esse, sed quid fuerit.* 20. 145.
- Continuum non habet partes actus distinctas.* 9. 180.
- Conuerfionem inter & creationem discrimen.* 2. 157.
- Corpus non potest perfici ab angelo.* 3. 22. & 23. *Quò corpus est, essentialiter petit esse quantum.* 7. *Plura corpora cur pugnent in eodem loco.* 5. 21.
- Corruptibile simpliciter & proprie non dicitur per solam non repugnantiã.* 3. 107. & seqq.
- Creatio, Creatura,**
- Creatio ut sic, est tantum productio rei ex nihilo.* 2. 156. *Naturalis vna, altera supernaturalis.* 160. *Quod est naturaliter creabile, non est diuinitus generabile: & cur?* 177. *Falsum est solam substantiam spiritualem esse naturaliter creabilem.* 180. *Quidquid est naturaliter creabile, est ens per se existens.* 185. *Potest res diuisibilis creati successiue in tempore non per instantia interpolata.* 195.
- Creatio rei indiuisibilis potest fieri in tempore.* 199. *In creatione æternã potuit saluari distinctio inter creationem & conseruationem.* 207. *Creatio non distinguitur re ipsã à conseruatione.* 216. *Quomodo sit ac dicatur productio totius esse rei.* 233.
- Angeli omnes initio temporis ex nihilo à Deo conditi sunt cum reliquis mundi partibus.* 2. 3. *Non solùm prima intelligentia, sed reliqua omnes sunt immediatè producta à Deo: Potentia creandi communicari non potest creatura.* 5.
- Creatio est actio transiens propria Dei, qua creatura communicabilis non est: Ex modo tendendi independenter à subiecto est omnium perfectissima.* 2. 15. *Est potentialis constans ex essentiã & existentiã, & componitur cum termino ut cum immo diato subiecto.* 18.
- Creare solius cause prima est, qua sola per se primo in omni effectu attingit ens ut ens.* 32. *Quò creatio sit ex nihilo, tantum probat virtutem creatiuam non posse limitari ex parte subiecti, non ex parte termini produci bilis.* 33.
- Formalis terminus creationis est ens ut ens.* 31.
- Potest dari virtus creatiua altioris ordinis finita excedens quamlibet virtutem eductiuam etiam infinitam ordinis inferioris.* 28.
- Ex 10

RERVM MEMORABILIVM.

Ex eo quod creatio sit ex nihilo subiecti habet pro termino à quo non ens simpliciter, & pro termino ad quem ens simpliciter. 2. 37
 Creatio Angeli an differat à creatione materia. 38. Est actio transiens independens à subiecto inhesionis: necessario supponit in creatio perfectionem actus puri; in agente, à quo dimanat, actionem immanentem independenter à subiecto inhesionis: Creatio non est accidentalis actio immanens. 43
 Ad instrumentum creandi non requiritur virtus infinita. d. 2. n. 51. Vna eademque indivisibilis actio specificat virtutem instrumentalem & principalem in creatione. 57
 Creatio est actio simplicissima & indivisibilis. 59. Activa una, passiva altera: qua passio non est in Deo. 70. Activa est in termino creato; 74
 Habet suum terminum extra creatorem, 76 Qua ratione creatio sit immediata actio intellectus, & voluntatis divina: non consistit in volitione & imperio diuino. 78 Si esset diuinum velle, ab aeterno Deus fuisset Creator. 83 Activa qua ratione distinguatur à passiva: dicit transcendentalem respectum ad principium creans: simul cum termino emanat à principio creante. Passiva dicit transcendentalem respectum ad terminum creatum: est formalis & immediata communicatio termini creati. 2. 84
 Ratio creatioe solam non repugnantiam ad existendum supponit. d. 2. n. 34
 Creatio est extrinsecum complementum virtutis creaturae: 85 Ex natura rei distinguitur à re creata. 99 Non fit per aliam creationem. 108 Quomodo se ad terminum habeat. 111 Subiectatur in termino, & qua ratione id fiat. 115 Non est aggregatum ex Deo & creatura: 117 Non est relatio predicamentalis: 124 Quà ratione dicatur mutatio esse eaque conueniat: 125 Est respectus transcendentis, nec potest fundare relationem predicamentalem. Repugnat creationi quocumque dependentia à subiecto inhesionis. 140 Non à causa formali intrinseca. 143
 Quare dicantur creari virtutes supernat. 2. 142
 Creatura dupliciter considerari potest. d. 3. n. 117. Creaturarum tres ordines in hoc Vniuerso. 162 Creatura naturaliter exigens presentiam maiorem & maiorem in infinitum, implicat: 5. 23 Sua natura impeccabilis condici non potest. 20. 7
 Implicat creatura intellectualis, cuius appetitus rationalis non inclinatur ad omne bonum. 9 Qua sibi ipsi sit finis ultimus, & prima regula in operando. 10 Naturaliter petens coniungi cum ultimo sine immutabiliter; Dupliciter potest coniungi. 20. 11
 Implicat creatura ab obiecto extra Deum necessitat a vel vel quoad exercitium, vel quoad specificationem: 12 Rationalis absque libertate. 14 Impeccabilis circa legem, & finem naturalem. 15 Eo instanti quo produciatur operari potest. 20. 52
 Distantia inter Deum & creaturam desinitur penes excessum perfectionis quo Deus excedit creaturam. Quodlibet ens creatum finitè distat à non ente. 2. 21 Non minus implicat communicari creatura virtutè infinitam, quam supremum ordinem virtutis iuxta gradum totius entis creati. 2. 36
 Creatura non requirit virtutem infinitam, ut per potentiam obediens. attingat effectum creationis: Qua ratione creatura per virtutem obediens. attingere debeat effectum creationis. 2. 63 Vt per potentiam obediens. attingat creationem non est necesse ut habeat proportionem cum ipsa independentia actionis à subiecto. 2. 68
 Potest creatura grauem tentationem sine gratia superare in singulis instantibus distributivè, non in omnibus collectivè. 18. 154
 Creatura ut creatura dicit perfectam subiectionem ad De Nat. Angelor. Tom II.

Deum Creatorem; qua non potest annihilari in aliquo tempore, neque in aeternitate poterit: 2. 204
 Per conseruationem est in continuo fieri: 227. Non potest obedientialiter immediatè eleuari ad annihilandum. 261 Potest Deus immediatè vii creatura ad annihilandum absque eo quod utatur illa ad creandum. d. 2. n. 269.
 Custodia, Custodes Angeli.
 Angeli custodes sunt hominum. d. 19. n. 1.
 Singuli homines singulos habent custodes. An custodes precedentium fiant custodes sequentium, n. 4. Singuli habent certum custodem. n. 5. Ab Angelis custodiri homines asserunt antiqui Philof. Eius descriptio ex Apuleio. 9 Persona publica duos habent sibi deputatos. n. 14. 15. Religionum fundatores duos habent. n. 16. Sacerdoti rem diuinam facienti assistit angelus, non alius à proprio tutelari. Quomodo singulis altaribus suis deputatus sit Angelus. 18 Angeli ab ortu natiuitatis, non ante, hominum curam suscipiunt. n. 21
 Duo monströse inseparabiliter colligati distinctos habent custodes. 19. 24
 Non habent curam hominum in altera vita. 26 Erga existentes in purgatorio aliquem custodia effectum exercent. 27 Exercent hominum curam usque ad terminum vite. 30. 32 Dicuntur suos alumnos deserere permittenda peccata, non auferendo custodiam. n. 31. Angeli deputati in custodiam priuatorum hominum sunt ex infimo ordine postrema hierarchie. d. 19. n. 35. Electi praestantiores habent eiusdem ordinis tutelares, & inter electos ij, qui excellentiores in gloria futuri sunt. 36 Angeli officium homines custodiendi non à natura, sed diuina ordinatione habent. n. 37. Omnes mitti possent in custodiam hominum, licet non omnes de facto mittantur. 38
 Angeli non habent alios Angelos tutelares. n. 51 Henoch & Elias adhuc sub tutela angel. sunt. 54
 Sancti viatores habent Angelos custodes. 64 Omnes homines habent Angelum custodem etiam infideles, praefecti, peccatores, Antichristus. 19. 67
 Angel. custodia in pura natura non fuisset perpetua. 85 Angelus ordinatur ad custodiam hominum ut pars est politica non physica Vniuersi. n. 87
 Singula Regna & communitates suam habent Angelum 93 Angeli Regnorum praesides ex altiori sunt ordine 100.
 Idem Archangelus praest Regno aut communicati qui Regi aut Superiori ut publica est persona. 101
 Singulis rerum speciebus suus est Angelus deputatus. 105
 Qua officia tutelaris praestet erga suum clientem. 19. 106
 Quomodo intellectam illuminet dupliciter explicatur. 114
 Angeli non sunt consciij omnium, qua ad clientes suos spectant. 116 Angelo non est nota alumni sui praedestinatio vel reprobatio: Aliquorum tamen nota est. 118
 Secreta cordis nostri non patet tutelari, nisi nos ipsi velimus. 119 Angeli letantur de bonis suorum alumnorum, nequaquam tristantur de eorumdem malis. 120
 Qui alios custodit, non debet ipse custodia egere. n. 52 Custodia quam de hominibus habent Angeli ad beatitudinatur. 53 Angeli omnes nostra saluti aduigilant. 19. n. 12
 Dæmones, Dammati.
 Dæmon omnis generis homines impugnat. 19. 42
 Possunt pestem & hominum egritudines predicere. 11. 9
 Bruti vite periodum praecognoscere, non hominibus. 11. 10
 Dæmones incubi, & succubi per se nec generare, nec prolem in seipsis possunt concipere. 4. 57. Potest tamen illorum opera fieri generatio transportato aliunde semine. d. 4. n. 59
 Dæmones superiores non possunt illuminare inferiores: 16. 27 Habent ardens desiderium in homines dominandi.

- 20.159. Consecuti sunt poenam iuxta proportionem donorum naturalium: 18. 100. Operibus malis non augent sibi poenam essentialem, sed tantum accidentalem. 18. n. 126.
- Quali amore demones Deum ferantur. 17. 15. Ex amore sui desiderant non esse, sub conditione ad vitandas poenas: 17. 16. Per se non sunt privati ullâ naturali perfectione in poenam damni: Imminuta sunt vires naturales in demonibus aliquo modo. 21. 2.
- Damones in poenam peccati privati sunt sempiterna visione Dei & omnibus donis supernatur. Non possunt elicere ullum actum supernat. Ex certa lege Dei sunt extra viam & statum consequendi beatitudinem supernaturalem. 21. 3.
- Probabilius est habitum sine actum fidei infusa non remanere in demonibus: 21. 5. Credunt & contremiscunt. quomodo? Quam fidem Augustinus agnoscat in demonibus. 21. 6. Qua ratione S. Thomas: 7. Propter peccata contraxerunt poenam perpetua obstinationis. 21. 9.
- Damones potentia physica & antecedente possunt actum aliquem moraliter bonum operari, nequeunt moraliter. 21. 13.
- Voluntas demonis est omni auxilio gratia destituta.
- Moraliter impotens ad honestè rectèq; operandum 14.
- Qua ratione Patres absolue affirmant non posse demones honestè operari: Quomodo Scotus velit demones honestè operari posse: 21. 15.
- Duplici ex capite dicuntur peccare. 21. 17. Potuerunt ab initio ex defectu perfectæ considerationis ultimi finis peccare: Potuerunt ab eodem peccato adueniente pleniore notitiâ ultimi finis cessare. 32.
- Damnati possunt interdum actus ex genere tantum bonos, vitiatos tamen ex aliqua circumstantia mala elicere. 53. Demones sunt capaces precepti de non malè operando. 68.
- Demon potest semper habere perfectam aduertentiam ad malum quod operatur. 21. 69. Torquetur ab igne corporeo: 72.
- Quâ ratione possit tristari: non est combustionis capax: 80. Propter necessariam apprehensionem ignis diuina iustitie vindicis ad alia obiecta expedite conuerti non possunt. 21. 86.
- Vide Pœna, Damnati, Ignis infernalis.
- Damones quomodo cognoscant supernaturalia. 13. 8.
- Habent naturalem dilectionem sui & Dei auctoris naturalis. 20. 89. cognitiâ Christi diuinitate destiterunt à voluntate, quâ ipsius mortem antea determinatè procurabant. 21. 32.
- In Damnatis quare fides infusa repugnet. d. 21. n. 8.
- Cur manere possit character in damnatis, non habitus infusus fidei: Quidquid est naturaliter acquisitum per proprios actus manet in danatis: Manent species actuum supernaturalium: Non manent habitus supernaturales, moraliter comparati per actus supernaturales. 21. 8.
- Homines damnati obstinati sunt in malo. 21. 33. Per quid saluetur necessitas qua damnati coguntur de amissa felicitate semper cogitare. 91.
- Damnatus non potest vel ad punctum temporis ab actu poenali se liberare: 91. Moraliter tantum ad malum determinatur. 15.
- Homines damnati in assumptis corporibus non intelligunt in instanti nec sine discursu. d. 21. n. 33.
- Delectatio quâ ratione per se consequatur ad rei optata consecutionem. Demone causaliter tantum admittere possunt interdum aliquam delectationem. 21. 63.
- Vide Beatitudo, Gaudium.
- Demereri non potest anima in instanti separationis eiusdem à corpore. d. 21. n. 34.
- Demeritum potest simul esse cum poena ultima, non autem meritum cum premio ultimo. 18. 131. Instans demeriti malorum Angelorum non est duplex, inceptionis & continuationis, sed vnum. 136.
- Demeriti continuatio in angelis malis fuit demeritoria poena essentialis vsque ad terminum via. 18. 153.
- Dependentia, Deus.
- Dependentia sola à subiecto tollit rationem creationis. d. 2 n. 147. Ex dependentiâ creationis à causa formali intrinsecâ non sequitur actionem creatiuam materia toties variari, quoties variatur forma substantialis materia: Subiectiua dependentia forma materialis à materia tollit creationem. 2. 252.
- Independentia à subiecto immediatè fundatur in entitate rei. d. 3. n. 35. Dependentia à causa efficiente est mediâ actione, qua essentialiter terminatur ad rem existentem vt existentem. 3. 63.
- Deus, Diuina essentia, Creator.
- Deus nequit distinctè & quidditatiuè representari per speciem: 10. 8. Scotus docet possibilem esse speciem diuina essentia qua ipsam distinctè representet. n. 3.
- Deus dicitur esse in loco dupliciter: 5. 60. Est in loco suam essentiam: n. 108.
- Deus conaturalitatis iure tenetur suas creaturas in esse semel communicato conseruare. 19. 37.
- Qua sunt Dei propria nequeunt fieri propria & naturalia creatura. d. 20. n. 20. Essentia diuina non est intelligibile proportionatum nisi à proprio intellectu. d. 12. n. 26
- Deus vt actus purus specificat visionem beatam vt rationem quâ. d. 13. n. 6.
- Cur Deo tribuatur actus bonus. 20. n. 74. Deus non est auctor peccati etiamsi primam cogitationem ad bonum & malum indifferentem immiserit. 71. Est auctor primæ cogitationis hominis peruenientis ad usum rationis: Nō tenetur operari iuxta conaturalitatem maiorem creatura: 20. 78. Intelligit seipsum specie expressa quâ, & in quâ. 9. 51.
- Deus omnis passionis expers est: 2. 70. Immediatè per suum velle & imperium producit res ad extra. 78. Cuius immediatè per suum velle & intelligere practicum: Se solo conseruat effectum quem simul cum causa secunda produxit. 79. Vt actus diuinus dicatur se aliter habere debet terminus ipse mutari. 2. n. 80.
- Creator secundum Patres ex tempore dicitur. Per diuinum velle cum respectu ad creaturam in tempore producendâ dicitur Deus ab aeterno voluisse creaturas. 83. Quando Deus se solo conseruat effectum quem simul cum causa 2. produxit, conseruat illum distinctâ actione à priori, quâ illum simul cum causa 2. produxerat. 2. 109.
- Imperfectionem creatura Deus superare potest virtute suâ per aliquid illi supernaturaliter additum. 189. Quâ ratione dicatur die septimo ab opere quiescisse. 2. 223.
- Differentia.
- Differentia debet proportionari generi. d. 1. n. 172. Non desumitur ex formâ. 3. n. 41.
- Dilectio Angeli, Discursus.
- Angelus semper & necessario seipsum diligit actu singulari & determinato. d. 17. n. 6. Duplex amor in Angelo. n. 7. Bonum creatum non impeditiuum maioris boni necessitat ad dilectionem sui. n. 9. Cur homo in hac vita non sit in continuo actu dilectionis erga se; bene in alterâ. d. 17. n. 10. In angelo dilectio sui naturalis, nec naturalem, nec supernat. dilectionem Dei impedit. d. 17. n. 13
- Quæ obiecta necessario quoad exercitium diligantur. 18
- Angelus Deum amat amore concupiscentia necessario tum quoad specificationem, tum quoad exercitium: amore amicitia liberè secundum utramque rationem: 17. 27.
- Amore amicitia non diligit plus seipsum, quàm Deum signatè & positiuè, bene negatiuè: 41. Potest viribus proprijs cum solo generali cōcursu Dei sibi naturaliter debito perfecto amore amicitia naturalis diligere Deum super omnia. 17. 51. Cogitatio congrua diligendi Deum vt auctorem natura in angelo non est beneficiū à creatione distinctum. 7. 53.
- Licet

RERVM MEMORABILIVM.

Et licet seipsum necessario diligat, Deum liberè. amor erga Deum est perfectior appetitine amore sui ipsius. 54.
Amorem Dei naturalem & supernat. dari variè prob. 55.
Cur amor naturalis non sit tanti valoris quanti est timor supernaturalis. 63.
Deus ut finis naturalis, & ut supernaturalis diuersos actus dilectionis specificat. d. 17. n. 64.
Angeli non omnes constantes perstiterunt in dilectione naturalis amicitia erga Deum. 18. 7. Angelus magis necessario sibi diligit esse naturale propria natura, quàm esse supernaturale gratia. 18. 53.
Ad cognitionem propriæ substantiæ necessario sequitur actus dilectionis sui, & Dei auctoris natura. 20. 88.
Actus angeli quo se dilexit quatenus malus fuerit: nõ reducitur ad peccatum luxuria. 100. Connaturalis est Angelo prius naturæ moueri ad naturalem dilectionem sui & Dei. 20. 78. Vide Amor.
Discutere necessario includit duos actus: Necessitas discursus unde oriatur. 14. 3. Causalis transitus & successus quid? 6. Discurrere non est tantum intelligere plura ut connexa. d. 14. n. 7.
Distantia, Desitio.
In quacumque distantia angeli tam superiores quàm inferiores inter se loquuntur. 15. n. 49.
Ens tantum distat a non ente quanta est ipsa perfectio entis: Distantia inter ens & non ens desumi debet ex formali excessu perfectionis, quo unum extremum excedit alterum: Distantia inter Deum & creaturam desumitur penes excessum perfectionis, quo Deus excedit creaturam. 2. 21.
Contradictoria non sunt omnia equè distantia: Magis distat Deus & angelus, quàm angelus & non angelus: Angelus & Deus per infinitum, angelus & non angelus per finitum excessum distat. Maior est distantia inter Deum & non Deum, quàm inter angelum & non angelum. 2. 23.
Inter vim creatiuam & eductiuam arguitur infinita distantia. 2. 25. 27.
Definere non potest res in instanti, in quo est. 2. 201.
Dispositio naturalis non causatur à forma substantiali quoad primam sui productionem, sed quoad conseruationem. d. 18. n. 71. Nulla materialis dispositio produci potest à phantasmate in intellectu agente. d. 2. n. 53.
Distinctionis numerica ratio an sit necessario materia: d. 3. n. 139. Modus triplex assignatur. 141.
Euidens signum distinctionis inter duo ex natura rei. 2. 99. Omnis distinctio ex natura rei est realis, aut modalis: Euidenter colligitur creationem modaliter distinguere à termino. 107.
Quæ distinguantur realiter. 2. 226.
Ad distinctionem realem quid requiratur necessario. 3. 74.
Vnde oriatur distinctio rationis, essentia ab existentia in creatura. d. 3. n. 76
Dolor versatur circa malum presens: d. 21. n. 80. Consequens apprehensionem amissa beatitudinis pertinet ad pœnam damnati tamquam proprietas. 57.
Christus miraculosè verum admisit dolorem. 21. 63.
Dona naturalia non sunt Deo motiuum ad conferenda dona supernaturalia. 18. 99.
Angeli dona supernat. acceperunt iuxta quantitatem naturalium. 18. 98. & 21. 60. Christi anima ratione unionis hypost. collata sunt maiora dona supernat. quàm omnibus angelis simul. 18. 102. Angeli boni aliquod maius donum habuerunt quàm mali. 18. 145
Durate quo modo res potest per unum punctum temporis, potest per totum tempus. 2. 218.
Duratio sola connotatione temporis distinguitur à re durante. d. 2. n. 224.

Ecclesia, Educatio, Effectus.

Ecclesia Auctoritas indicat de vero sensu Scripture. 2. 285. Quale fundam. habuerit definiendi productionem De Nat. Angelor. Tom II.

angelorum cum reliquis creaturis. d. 2. n. 288.
Eductio vis ad educendum effectus infinitum requiritur in suo ordine infinita. d. 2. n. 30
Non omnis potentia eductiu a ex modo tendendi de necessitate est ad omne educibile. n. 39.
Vide Actio Operatio.
Illud per se primo fit quod per se ad actionem non presupponitur. 2. n. 31. Potissima ratio in effectu educibili non est dependentia à subiecto: Sed est entitas actus educibilis. 58.
Effectus futuri naturales & contingentes quomodo possint cognosci in causis presentibus. 11. 40. Effectus non est purus actus, sed immersus potentialitati: 2. 19. Numquam solet contingere idem in multis causis liberè agentibus. 18. 80.
Effectus per eandem productionem potest accipere primum esse, & in eodem conseruari. 2. 217.
Eductio, altera in actu secundo, altera in actu primo. 2. n. 268.
Elias adhuc sub tutela Angeli est. 19. 54.
Esse, Existentia, Eucharistia.
Inter ens & non ens nulla est proportio. d. 2. n. 22.
In ratione non entis simpliciter, ita est non ens non homo, quàm non Angelus. 2. n. 34
Ens quoad essentiam supernaturale, cognosci debet lumine supernaturali. 13. 3.
Ens ut ens independenter à quocumque habet ut sit intelligibile. 15. 19
Quæ ratione res per se existat? 2. 185
Quæ ratione implicet rem per se existentem naturaliter fieri existentem in alio obedientialiter. 2. 186.
Quæ ratione existentia creata ex naturâ rei distinguatur ab essentia in sent. Scoti. 3. 59. Quæ ratione essentia possibilis re ipsa non distinguatur ab essentia actuali: Quodcumque esse, debet habere primam originem à Deo. 61.
Existentia hominis non minus quàm eius essentia possibilis fuit ab eterno. 67. Essentia rerum ante existentiam nullo modo multiplicatur. 68. Quare dicantur essentiae rerum obiectiue & potentia logica realiter esse. 3. n. 73.
Quæ ratione existentia creata distinguatur ab actuali essentia. 74. Verbum, Est, quomodo supponat pro actuali existere. 87.
Existentia non est de conceptu quidditatiuo essentia creata. d. 3. 91. Existentia quid. 97. Essentia creata ab eterno non habuerunt reale esse essentia. d. 3. n. 62.
In Eucharistia non manet sola grauitas & leuitas accidentium. 8. n. 25. Cur Christi corpus in Eucharistia ueniatur accidentibus. 4. 11.
Corpus Christi in Euthax. non est definitiue. 5. 23. Cur possit esse sub speciebus minoribus in infinitum. 5. 23.
Angelus naturaliter cognoscit destinationem panis & vini in Eucharist. Non cognoscit modum existendi Corporis & Sanguinis Christi. 13. 12
Quæ ratione panis & vinum concurrant ad productionem Corporis & Sanguinis Christi: Respectu productionis Christi sunt termini à quo positiui connotati. 2. 65.
Quæ ratione verba sacramentalia attingant substantiam Corporis & Sanguinis Domini. 2. 64
Productio nouæ substantiæ sub speciebus Eucharistiae desinente sub illis Corpore Christi est vera creatio. 147.
Quæ ratione saluetur naturalis incorruptibilitas quantitatis Euchar. deficiente Corpore Christi cum illa. 183.
Quare substantia panis & vini non annihilatur in Sacramento. d. 2. n. 251
Excessus formalis unius extremi supra aliud unde desumatur. d. 2. n. 24.
Vide Distantia.

Excitatio mentalis est vitalis motus intellectus aut voluntatis. d. 15. n. 25. Excitatio audientis est complementum locutionis extrinsecum. d. 15. n. 47.

Extremum non potest ad aliud ordinari, nisi perficiatur in se. d. 3. n. 17.

Falsitas, Fides.

Falsitas est difformitas cognitionis cum re in se ipsa existente. d. 14. 10. Intellectui angeli non potest in esse falsitas circa res naturales. num. 9. Potest tamen esse falsitas circa ea quae probabiliter tantum cognoscit. n. 10. Falsitas & veritas reperitur etiam in compositione & divisione virtuali. d. 14. n. 11.

Fidem angeli non omnes habuerunt eundem in attestate. Sed angelorum caput solum: antequam fidei mysteria acceptarent, debuerunt rationes credibilitatis examinare. 18. 82.

Fides implicat etiam cum visione intuitiva Dei de eodem obiecto. d. 18. n. 116. Actus fidei non pugnat cum merito & iure ad gloriam; pugnat cum possessione ad gloriam. 130. Vide Virtutes infusae, Habitus.

Fides viatoris & Angeli inferioris credenti superiori quomodo differant. d. 16. n. 29. Obiecta credita habitu fidei in via omnes beati aequaliter vident. 41. Habitus fidei per se est ordinatus ad disponendum viatorem ad consequendam beatitudinem per actus meritorios. d. 21. n. 5. An in demonibus sit fides infusa. Vide Dæmones.

Filij Dei qui dicantur in Scriptura. 3. n. 14.

Finis ultimi perfectio essentialiter importat perfectionem primi principij. 20. 10. Vide Voluntas.

Formae plures cur non possunt esse in eadem materia. 5. 151.

Forma distinguitur ab unione, quae materia unitur, item à generatione quae producitur. 2. 173.

Futura contingentia.

Species representatiua futurorum contingentium nequit esse connaturalis angelo. d. 11. n. 37. Species futurorum connaturalium non sunt connaturales angelo. 40. Cur Angelus futura contingentia quorum habet species, certo praecognoscere non possit. 42. Species futurorum contingentium in angelo complentur per extrinsecum concursum Dei. n. 53.

Cur futurum secundum suum de articulatam esse, non praeteritum naturaliter possit cognosci. n. 57. & 59.

Cur angelus etiam longo experimento nequeat futura praedicere. d. 11. n. 63.

Quomodo possit futura & interna coniectare. 14. 4.

Duplex futurum contingens: dupliciter ab Angelo cognosci potest. 11. 3. Habet obiectiuam veritatem. 18.

Potest Angelus omnes effectus à quacumque causa naturali dependentes antequam sint in eorum causis praecognoscere. 11. 6. & 7. Futura cognoscere habitu, & variabiliter non arguit infinitatem & immutabilitatem cognitionis: 22. contingentia non cognoscuntur à Deo ex sola eminentia sui increati luminis: 18. quae pendent ex libero arbitrio non possunt à angelo nativa virtute certo cognosci. 11. 15.

Non potest res futura fieri praeterita, quae numquam fuit praesens: Potest res praeterita iterum fieri futura, priusquam fiat praesens. 6. 56.

Gaudium, Generatio, Genus.

Gaudium per se consequens premium beatit. pertinet ad ipsam ut proprietatem. 21. 57.

Angelus in assumpto corpore per se generare nequit. 4. 57. Potest tamen effectum generationis causare, asportato aliunde semine. 4. 19.

In quo sensu Arist. docuerit quod genitum est, non esse aeternum: 2. 10. Quae ratione in sent. Arist. ponantur generationes ab aeterno. 2. 10.

Vt aliquid generetur seu educatur de potentia materia debet posse dependere à materia. 2. 184. Vide Dæmones.

Genus non desumitur ex materia. d. 3. n. 43.

Gloria, Gratia.

Gloriam cur possumus condigne mereri, non autem gratiam. d. 18. n. 95.

Vide Beatitudo, Visio beatifica.

Gratiam cur condigne mereri non possumus. 18. 95. Gratia habitualis non minus beatum quam creaturam constituit amicum, & filium ad optimum Dei. 18. 112.

Gratia habitualis quid sit: perfectior est entitati visio, ne beatifica: 18. 43. Est obiectum amoris concupiscentiae & amicitiae Dei erga nos. 17. 63.

Nihil opponitur gratiae nisi quod opponitur amicitiae Dei: gratia est amicitia erga Deum. 21. 84.

Implicat gratia habitualis, & peccatum mortale in eodem instanti simul. d. 20. n. 84. Gratia non tollit à voluntate creatura antecedentem potestatem peccandi. Quomodo intrinsece inhaereat subiecto: 20. 85. Est forma physice impossibilis cum peccato, non ratione decreti diuini. 20. 86. Vide Operatio gratiae.

Angeli omnes in gratia habituali creati fuerunt: 18. 34. per se non requirit dispositionem in subiecto, & cum: 90.

Maiorem gratiam habuerunt Angeli initio creationis quam multi S. Viri post diuturna merita. d. 18. n. 123. Habitus, Homo.

Implicat habitus naturalis virtute continens omnia obiecta quae Angelus potest naturaliter cognoscere. d. 9. n. 74.

Duplex est habitus acquisitus, intellectualis & moralis: Intellectualis etiam duplex, speculatiuus & practicus. 14. 18. Angeli circa quae habeant habitum speculatiuum. 19. Dantur in Angelis habitus intellectuales acquisiti opinionis & fidei naturalis: n. 13. Et practici acquisiti circa res naturales agibiles. 24.

Dantur in bonis habitus virtutum acquisitarum, sicut & in malis vitiorum ex frequentatis actibus geniti: 25. acquisiti non sunt ad operandum simpliciter, sed facile. 26. Angeli non sunt capaces habitus in ordine ad quae habent perfectas species. 14. 28.

Habitus infusi quid sint, & quomodo corrumpantur. 21. 3. Potest habitus supernaturalis mouere potentiam ad actum directum & reflexum. 9. 36.

Nullus habitus immutat immediate voluntatem, nec vltus exigit auxilia infallibilia ad operandum. 20. 18.

Nullus habitus possibilis est qui liberam voluntatem creatura praedeterminet ad non peccandum venialiter, & simul possit peccare mortaliter. d. 20. n. 31.

Henoch adhuc sub tutela Angeli est. d. 9. n. 54.

Homines succedunt angelis malis quoad gloriam, non est tamen necessarium, ut illis etiam succedant quoad eundem gloria gradum: in sent. Palud. succedunt quoad eisdem gloria gradus. 18. 105. Multi homines excedunt multos angelos in gloriae magnitudine. 12. 6.

Homines nulla ratione sunt inflexibilis naturae. 21. 33. Omnes in statu natura lapsae Angelum habent custodiam. 19. 67.

Homo in statu innocentiae egisset angel. custodia, etiam non supposito casu aliorum angel. 19. 73. In statu pure naturae ex vi praesentis decreti non habuisset custodem: 78. Ex vi alterius decreti fuisset ea custodia in ordine ad opera, & beatit. naturalem. 79. Hac tamen custodia erga homines in pura natura non fuisset perpetua. 85. Dupliciter vnus homo deputatur in custodiam aliorum angel. d. 19. n. 13.

Vide Custodia Angelorum.

Homo ex perfectiore modo cognoscendi arguitur perfectior bruto. d. 2. n. 47. Quare homo fuit creatus post omnes substantias corporeas. 2. 196.

Ignis infernalis, Illuminatio.

Ignis infernalis non solà apprehensione spiritus rebellis cruciat. d. 21. n. 7. 278.

Explicatio metaphorica de igne inferni non admittitur à Scholasticis. 73.

Ignis gehennalis est eiusdem speciei ac natura cum nostrate. Quare Patres aliquendo ignem gehennalem vocent immaterialem. Cur ignis praeter ceteris elementis ad torquendos spiritus sit assumptus à Deo. 74.

Deus non imprimi spiritui qualitatem qua capax fiat ignei ardoris formaliter cruciantis. 21. 76.

Ignis

RERVM MEMORABILIVM.

Ignis inferni non torquet realiter spiritus per calorem spiritualem in ipso existentem. 77.

Quaratione spiritus terqueri dicantur ab igne videndo tantum & aspiciendo: n. 79. Ignis non torquet spiritus causando in illis tristitiam: 80. nec obedientialiter producendo in illis qualitatem spiritualem illorum substantiam foedantem. 81. Ignis torquet spiritus per modum carceris vel per modum obiecti: concurrendo ut instrumentum diuina iustitia ad actum tristitia quam alias haberent. 86. 87.

Qua ratione saluetur cur potius igne Deus, quam alio elemento utatur in vindictam Angelica superbia. ibid.

Qua ratione eadem pena carceris saluetur inaequalitas pena pro vniuscuiusque delicti grauitate. 88. Ignis acrius debet quam per modum carceris spiritus torquere, & id quomodo contingat. 90. Vide Poena, Damnati.

Illuminatio est quaedam species locutionis. 16.1.

Angeli inferiores illuminantur a superioribus. 3.

Deus saepe illuminat homines per angelos: 15.

Intellectum nostrum illuminant dupliciter. 19. 114.

Illuminatio de quibus esse possit: Potest superior aliqua a se visa in verbo manifestare inferiori, sed extra Verbum. 16. 16. Illuminatio plus dicit quam manifestationem ignota veritatis. 18. Angelus superior illuminare potest inferiorem de rebus naturalibus illi ignotis. n. 19. Duplex illuminatio, naturalis & superna. 16. 23.

Illuminatio vniuersaliter sumpta quid? importat manifestationem veritatis & lumen confortatiuum. Illuminatio & locutio quomodo differant. 16. 24.

Quo pacto inferiores manifestent aliqua superioribus sine illuminationes. Ad actum illuminationis necessario requiritur confortatio intellectus. 26. Demones superiores non possunt illuminare inferiores. 16. 27.

Illuminatio qua fit inter Angelos beatos, est supernaturalis quo ad modum: d. 16. n. 31. De rebus pure naturalibus non est proprie illuminatio: Hac respectu intellectus rudioris, non potest dici illuminatio respectu intellectus sapientissimi: 32. De quibus rebus fiant. n. 33. Quae requirantur ad veram & propriam illuminationem. 34.

Dupliciter superior de iis qua videt visione beata illuminat inferiorem: 16. n. 35. illuminatus dupliciter potest esse certus de veritate sibi manifestata. 16. 38.

Deus illuminat Angelum producendo in illo conceptum veritatis, ut a se testata. n. 48. Superior Angelus illuminans concurrat effectiue cum inferiore ad illuminationem eius per modum artis iuuantis naturam. 54.

Illuminationes angel. ad diem solui iudicij durabunt. 56.

Illuminatio non eo ipso quod fiat vni, fit omnibus angelis. 57. Probabilius nunc fit a Christo immediate. 58.

Probabile est plerumque omnes Angelos primi ordinis supra hierarchia immediate illuminari a Christo. d. 16. n. 59. Vide Locutio.

Imago non est eiusdem perfectionis entitatis cum imaginato. d. 10. n. 17. Duplex esse distinguitur in omni imagine siue naturali siue artificiali. 9. n. 44.

Immobilitas, Impeccabilitas.

Voluntas diuina est immobilis circa obiectum quod semel eligit. d. 21. n. 28.

Quale obiectum possit immobiliter voluntatem creatam erga se ipsum: Voluntas angeli non potest immobiliter adherere vlli obiecto creato. 36.

Quomodo immobilitas appetitus non debet proportionari intellectui. 39. Duplex est voluntatis immobilitas ad malum & impotentia ad bonum. Voluntas dupliciter potest fieri moraliter immobilis a malo. 42. Angeli ex Damasco immobiles sunt non natura, sed gratia. d. 21. n. 35.

Impeccabiles facti sunt Angeli boni per intuitiuam visionem Dei: Confirmatio in bono reducit in gratiam Dei. 21. 35.

Impeccabilitas ex quadruplici capite oriri potest: 20. 8 per gratiam fieri non potest nisi per unionem hypost. vel per

visionem beatam. d. 20. n. 18.

Impetus localis potest communicari subiecto absq; successu sua connotatione spatij. d. 6. n. 44.

Impotentia, Impossibile, &c.

Impotentia ad peccandum duplex. d. 20. n. 30.

Moralis impotentia ad agendum quid? Voluntas a monum est solum secundum quid impotens ad operandum opus moraliter bonum. Vnde hac impotentia? d. 21. n. 44.

Qua impotentia ad bonum & obstinatio in malo sufficiat in demonibus. 52. Subiectum quomodo dicatur physice impotens ad actum. d. 20. n. 85.

Angelus non potest affectu complacentia ferri in impossibile sub ratione impossibile. 20. n. 105.

Voluntas potest ferri in impossibile apprehensura sub hypothese possibile. 107. Potest angelus ex suppositione quod sit possibile esse angelum manere cum esse Dei, id appetere affectu ad peccatum sufficiente. 113. Etiam circa impossibile potest esse meritum vel demeritum. 114. Quid apud P.P. & Arist. dicatur simpliciter impossibile. 21. 15.

Ex Incarnatione potuit peccatum angel. occasionari. d. 20. 126. de facto tamen id nequaquam accidit. n. 127.

Incarnatio fuit praedestinata dependenter a peccato Adae praesupposito scientia conditionata. 20. 126.

Vide Vnio hypostatica.

Angelis non fuit a principio reuelatum mysterium Incarnationis cum omnibus circumstantijs, quibus fuit perfecta, quas primum post eius executionem cognouerunt. d. 18. n. 144.

Impossibilitas sumitur penes mutuam exclusionem formalem vnius ab alio: indiuisibilis est. 2. 24.

Inconstantiae vitium non cadit in diuinam voluntatem: Omne creatum veribile & inconstans est. 21. 40.

Incorruptibilitas duplex. d. 3. n. 101.

Vide Angelus.

Indiuiduatio vnde desumatur in angelis. d. 3. n. 158. Indiuidualis gradus quomodo sit proprietatis gradus specfici. 3. 160.

Indiuisibile commensurari diuisibili per extrinsecam, non per intrinsecam subiectionem. d. 6. n. 92.

Potest indiuisibile dum est in motu partim esse in termino a quo, partim in termino ad quem. 84. & 94.

Qua ratione res indiuisibilis fiat diuisibilis. d. 2. n. 199.

Infantes qui sine Baptismo decedunt non sunt habituri post diem Iudicij angelos custodes. 19. 89.

Infelicitas damnatorum consistit in viroque actu apprehensionis & tristitia de obiecto beatifico amisso. d. 21. n. 94. Infelicitas diuinitus non potest esse cum visione & amore beatifico. n. 95.

Vide Damnati.

Inflexibilitas, Instans.

Moralis inflexibilitas duplex est: una tollit libertatem, altera tantum difficultat voluntatem ad oppositum actum: d. 21. n. 30. Vnde sit. 21. n. 43.

Qua ratione Laurentius Iustinianus doceat angelum esse inflexibilem. 21. 38.

Instantibus tribus absoluitur totum negotium bonorum angel. Primum fuit formaliter & virtualiter indiuisibile: in quo nihil meruerunt, sed tantum acceperunt merendi principia: Secundum diuiditur in duo instantia inceptionis & consummationis meriti: utrumque fuit virtualiter diuisibile: Tertium glorificationis mensuratur aeternitate participata. d. 18. n. 132.

In eo instanti in quo pura creatura meretur, debet posse peccare in sensu diuiso. 135.

In instanti meriti, boni habuerunt potentiam meriti non continuandi; mali non habuerunt potentiam a demerito resurgendi. 18. 136.

Duplicia instantia durationis & natura. 20. 76.

Potuit in viroque primo instanti peccare nulla facta suppositione: 77.

Naturale est Angelo habere in primo instanti creationis

INDEX

tientis potentiam perfectè liberam: n. 78. Connaturalius petit habere in 1. instanti notitiam determinatam ad unum: n. 88. In 1. instanti creationis potuit mereri: 81. Et habere preceptum de actu bono eliciendo: Erant puri viatores: 82. De facto in 1. instanti creationis non potuerunt peccare: cur? 20. n. 84.
Instantaneus motus. Vide Motus.
Instrumentum.
Instrumentum non debet in virtute propria continere effectum. 2. 51. Ad instrument. creandi non requiritur virtus infinita: Actio instrumenti obedient. eadem est cum agente principali, sicut & alterius cuiusque instrumenti. Vtrum maior virtus instrum. requiratur ad producendos plures effectus quam pauciores. Instrumentum requirit proportionem cum principali agente & cum effectu. 2. 51.
Connaturaliter nõ requiritur preuiam actionem distinctam ab actione agentis principalis. 2. 53.
Lumen gloria est connaturale instrum. ad producendum visionem gloriosam: Habitus charitatis est instrum. connat. ad amorem beatif. Vtrum character absque preuia dispositione sit instrumentum ad Christi corpus conficiendum. Primarius instrumenti finis qualis. Essentialis ratio instrumenti consistit in fine primario; Qui cessare non debet ex cessatione finis secundarij. 2. 53.
Virtutem instrum. connatura. creandi communicari non posse creatura dupliciter prob. Instrumentum princip. esse in eodem ordine cum causa principali. 2. 54.
Virtus instrum. educitua distinguitur à principali per minorem tantum proportionem cum entitate effectus educibilis. d. 2. n. 58. Instrumentum naturale in operando non excedit seipsum in essendo quoad independentiam à subiecto. 60. Obedientiale est voluntaria potentia agentis intellectualis. 67. Quid sit instrumentum obedientiale in sententia S. Thoma. d. 2. n. 69.
Intellectus, Intellectio, Intentionale.
Intellectus increatus omnem rationem cognoscendi habet à se. 11. 37.
Quomodo angelus reddatur certus, id, quod actu cognoscit esse presens, prateritum, vel futurum. 65.
Essentia diuina non est intelligibile proportionatum nisi à proprio intellectu. 12. n. 26. Intellectio non causatur ex productione speciei, sed ex libero usu speciei cum potentia. 27. Creatura intellectualis habet physicum & morale dominium supra suos actus. 12. 32.
Intelligibilitas fundatur in entitate. 13. 4.
Intelligere componendo vel diuidendo, quid? 7. Ratio cur intellectus noster in affirmando aut negando egeat compositione plurium conceptuum formalium. 8. In intellectu angeli nõ potest esse falsitas circa res naturales: 9. Potest esse falsitas circa ea quæ probabiliter tantum cognoscit. 14. n. 10.
Angelos esse intellectuales prob. 8. n. 1. 2. 3. Angelus intelligit se, & alia à se intellectione distincta. Obiectum quod potest cognoscere est omne intelligibile. n. 6.
Intellectus distinguitur realiter à substantia angeli, sicut & omnes potentie rationales à natura intellectuali creata: 8. n. 23. 31. 41. Agens, & possibilis quid sit: n. 43. 53.
Agentis munia: Possibilis officia. 43. Necessitas ponendi intellectum agentem in anima rationali: Agens & possibilis non distinguuntur. n. 44. 58.
In angelis intellectus agens & possibilis non datur: d. 8. n. 52. Agens illuminat intellectum possibilem. n. 55.
Agens ex Arist. Lux est. 56.
Etsi Deus infudisset anima species rerum adhuc in ea esset intellectus agens, non sic in angelo. 8. 58.
Intellectus & voluntas unius angeli specie differt ab alterius specie diuersi. 8. 89. Intellectus & voluntas Angeli & animi rationalis habent idem obiectum genericum, non specificum. d. 8. n. 90.
Nequit nudus intellectus Angeli absque intrinseca deter-

minatione ex parte obiecti ullam eiusdem à se distinctam notitiam sibi parere. d. 9. n. 5. 26. Intellectus est indifferens ad hoc vel illud obiectum percipiendum. n. 6. Angelus non eget obiectiuo concursu substantia ad intelligendam propriam substantiam. Intellectus angeli à propria substantia habet ultimam rationem specificam & indiuidualem. n. 8.
Intellectiuum & intelligibile possunt coalescere in unam, continentem perfectionem utriusque. 9. 19. Intellectus naturalis non solum est incompletus in ratione specifica & proxima, sed etiam generica & remota respectu obiecti supernat. n. 20. Intellectus angeli est virtualis speciei suae propriae substantia: 23. Ad cognoscendas intuitiue naturales proprietates sua natura eget obiectiuo concursu earum: n. 31. Ad se implicite & indirecte cognoscendum, non eget obiectiuo concursu sui. 9. 33.
Intellectio Angeli est virtualiter reflexiua sui. n. 34. Angelus nõ potest propriam essentiam naturaliter per speciem distinctam intelligere. 47.
Deus intelligit se specie expressa qua & in qua. 51.
Angeli intellectus non omnia intelligit actu quorum speciem habet: d. 9. n. 112. Non potest determinari à propria essentia ad omnia obiecta intelligenda. 9. 68. Eius obiectum est omne verum naturale: 69. Non debet continere totam perfectionem obiecti intelligibilis: 71. Quo perfectior est intellectus eo per vniuersaliores speciem intelligit, eo etiam clarius & plura actu simul intelligit. 9. 184. Intellectus angeli superioris specie differt ab intellectu inferioris. 187. Nullus angelus res omnes materiales intelligit unica specie. 9. n. 197.
Intellectualitas est supremus gradus entis: Non reperitur in homine in gradu perfecto & consummato. 1. 4.
Nequit intellectio totaliter produci à principio extrinseco. 15. 15.
In quo sensu Aristot. concesserit Intelligentias colorum, motrices æternas & immobiles. 2. 9. Intellectiones sunt organicae in homine, & independentes à materia subiectiue: Pendunt à speciebus intelligibilibus. 2. 161.
Intellectualitas solam immaterialitatem sequitur. d. 3. num. 8.
Vide Actio, Operatio, Cognitio.
Intentionaliter substantialiter continere aliquid, est eminenter continere. d. 9. n. 72. Esse intentionale ad aquasitè continere debet totum esse naturale obiecti. 149.
Quantum crescit obiectum in esse reali, tantum crescit virtus representatiua in esse intentionali. 176. Intentio non confert primam speciem malitia. 20. 136. Esse intentionale proprium speciei est diuersum ab esse intentionali obiecti. 9. 40.
Iudicium non habetur formaliter ex vi representationis speciei. d. 11. n. 46.
Angelus habet difficultatem ferendi iudicium de rebus probabilibus, non de probabilitate. 14. 26. Iudicium practicum non est diuersum post & ante liberam electionem. d. 21. n. 293.

Lex, Libertas.

Angelus poterat sine speciali auxilio non modo potentia physica, sed etiam morali, legem naturalem seruare ad longum tempus, non in æternum: Per obseruantiam legis naturalis non meretur præmium supernaturale. 17. 56.
Quidquid per se proxime requiritur ad actum liberum latere debet angelum. 12. n. 42.
Liberum in actu 2. componitur ex actu intellectus radicaliter, formaliter ex actu voluntatis. 12. 43.
Naturale est angelo habere in proximo instanti creationis potentiam perfectè liberam. d. 20. 78. Quare prima operatio naturalis rei productæ tribuatur producenti, non libera. n. 73.
Libertas quoad exercitium quid? 20. n. 81.
Preceptum non impletur actu naturali, sed libero. 83.
Liber-

RE RVM MEMORABILIVM.

Libertas radicalis est ex cognitione indifferente. 20. 33. & 44. *Quid antecedenter impediatur aut tollatur libertatem operantis.* 21. 46. *Qua ratione vehemens tentatio inopinata tollat in homine presentem libertatem: Clara visio Dei tollat libertatem, item virtus diuina.* 21. 46.

Locabilitas, Locus.

Discrimen inter ubi & locabilitatem. d. 5. n. 44. *Presentia localis superaddit locabilitati puram connotationem corporis indistantis.* 66.

Locabilitas Angeli formaliter est diuisibilis. 73

Effellus primarius formalis locabilitatis Angelica non est subiectum extendere, sed locare. 77

Qualibet pars locabilitatis locat totum angelum in spatio: Vbi est una pars locabilitatis non sunt alia in ordine ad spatium, secus in ordine ad subiectum. 79

Singuli certam habent locabilitatis sphaera: quod perfectior, eo requirit maiorem sphaeram. 95. *Nullus est qui defacto totum vniuersum naturali sua locabilitatis sphaera sibi vindicet.* 96. *Nullum est absurdum, de facto dari aliquem, cuius sphaera locabilitatis sit semidiameter totius concavi luna.* 99. *Duplex locabilitas Angeli assignatur.* n. 107. *Non est determinata extensionis.* d. 5. num. 115.

Vide Praesentia.

Locus alius actualis realis, alius imaginarius: 5. 28.

Quid requiratur ut quis dicatur in loco. 5. n. 27. & 12.

Esse in loco sumi potest dupliciter. 9.

Angelus necessarius est in aliquo loco determinato secundum propriam substantiam: 5. n. 10. *Non est realiter praesens ubicunque potest operari, & cur:* n. 13.

Non est in loco circumscriptiue. d. 5. n. 18. *Quid sit esse definitiue in loco.* 21.

Cum corpus possit respondere loco modo indiuisibili, Angelus nequeat esse praesens modo diuisibili. 20.

Ad formalem rationem loci duo requiruntur. 41. *Angeli non sunt in loco per nudam substantiam aut ubi, sed per locabilitatem: liberè variant locum:* 42.

Dici possunt esse in loco per solam operationem transeuntem in locum. d. 5. n. 49.

Angelus incomplete est in loco per praesentiam, complete per operationem transeuntem: n. 53. *Ut sit in loco per contactum physicum requiritur aliquid proportionale tactui corporis ad locum.* 57.

Deus dicitur esse in loco dupliciter. d. 5. n. 60.

Non potest angelus naturaliter esse in pluribus locis inadequateis & inter se distantibus. 5. n. 82. 87. *Cur non possit esse in extremis nisi simul sit in medio, cum operari possit in extremis & non in medio.* 93. *Potest propria voluntate esse in loco minore maximo.* n. 103. *Sphaera angeli non est determinata quoad minimum locum diuisibilem.* 112.

Non repugnat Angelum esse in puncto. n. 113. *Eadem virtus qua in angelo sufficit ad locandum se in spatio adequato sufficit ad locandum se in spatio minore in infinitum.* 117.

Angelus naturaliter potest esse in loco punctuali, quoad solam essentiam intrinsecam & incomplete, non autem quoad operationem extrinsecam & complete. 5. 124.

Quid sit locus adequatus intensiue. 5. n. 131. *Possumt plures angeli etiam potentia naturali esse simul in eodem loco.* 5. 142.

Angelus non pendet à conditionibus loci circumscriptis, sed definitis. 6. 67. *Locus & tempus non concurrunt ad intrinsecam indiuiduationem actionis, & cur?* 2. 219.

Locutio.

Quo pacto angelus in assumpto corpore loquatur. d. 4. n. 9. & 56. *Locutio a fine Baal qualis.* n. 63.

Locutio est propria cognitionis manifestatio. 15. 1. *Angelos se mutuo alloqui certum est ex Scriptura & Patribus.* n. 2. *Modus per signa sensibilia ad placitum, vel*

scriptura virtute loquentis impressa, vel vocis formata in aere exploditur. n. 3. *Per signa intellectualia reijcitur:* n. 4. *Per immediatam productionem conceptus loquentis in audiente refellitur:* 10. *Per impressionem speciei representatiuae proprii conceptus reijcitur:* 11. *Nec placet per obiectiuum concursum conceptus loquentis cum intellectu audientis ad eundem conceptum intra audientem exprimendum:* n. 12. *per liberam productionem speciei loquentis ad intellectum audientis medio radio spiritali, imaginarius est:* 22. *Per ordinationem conceptus vnus ad alium absque productione speciei in audiente non sufficit.* 15. n. 23.

Locutio Angelica in quo constat. 15. 32.

Si Angeli loquerentur per signa intellectualia naturalia, nullus loqui posset quin ab omnibus audiretur. n. 6.

Medium non est capax locutionis spiritalis. n. 14. *Loqui quid? Proprium est intellectus.* 24.

Locutio absoluta intellectus in quo consistat: 15. 32. *Est perfectio respectiua:* 33. *quomodo sit libera.* 34.

Dupliciter est actus directus in loquente. n. 36.

Locutio angeli non est excitatiua physice sed connotatiua excitationis alterius: Angelus loquitur etiam Deo: 37.

Locutio angeli in quo complete saluetur. 15. 43.

Quomodo creatura & Deus inuicem loquantur. 48.

In quacumque distantia Angeli tam superiores quam inferiores inter se loquuntur: n. 49.

Anima separata loquuntur inter se & cum angelis, secus corpori coniuncta: Angeli naturaliter non loquuntur ad animas corpori coniunctas. 50. *Locutio Angelica primario est de conceptibus secundario de rebus: de quibus?* d. 15. n. 51.

Vide Illuminatio.

Lucifer Deum emulatur in deputando sibi ministros ad impugnationem hominum. d. 19. n. 47. *Primum peccatum Luciferi cuius rei fuerit appetitus:* d. 20. n. 148. 152. *Solo numero differebat à Methaele:* n. 157. *Fuit primus inter angelos negatiue solum.* d. 20. n. 166.

Lumen gloriae necessario ducit intellectum beati ad Deum & ad omnia visibilia in Deo. 16. 40.

Beati virtute finita luminis gloriae attingunt Deum actum purum. d. 2. n. 28.

Quodcumque lumen naturale inferioris est ordinis comparatum cum supernaturali. d. 2. n. 30. *Lumen gloriae est connaturale instrumentum ad producendum visionem gloriosam: Nullam prauam actionem distinctam habet ab actione qua cum intellectu beati visionem Dei producit:* 53.

Proprie non attingit Deum obiectiue: efficit tantum, non percipit: 55. *inhesiue pendet à subiecto.* d. 2. n. 60.

Vide Visio beata.

Luxuriae peccatum quid? eo angeli peccare nec potuerunt. d. 20. n. 10.

Maria Virgo, Materia, Meritum.

Dei para suum habuit Angelum custodem. 19. 61. *Mariae anima fuit omnium post animam Christi quoad dona naturalia perfectissima.* 18. 102.

Materia duplex. 3. 154. *An angeli ex ea compositi.* 158.

Materiale non potest esse naturaliter productiuum rei spiritalis. d. 9. n. 88. *Naturaliter creatur materia prima.* d. 2. n. 164. *Habet propriam existentiam, & quare?* d. 3. n. 78.

Mentiri quid? d. 15. n. 16. Quomodo in Angelis sint mendacia. n. 36.

Meritum quoad dignitatem conatus à supernaturali, non à naturali virtute pendet. 18. 164.

Angeli non potuerunt de condigno primam gratiam iustificantiem quoad primam eius infusionem mereri. 18. 69.

Meriti principium non cadit sub meritum. Meritum condignum est causa moralis impetratoria. 70. *Primus actus angel. non fuit meritorius gratia iustif.* 72. *Angelus in 1. instanti creationis potuit mereri.* 20. 81. *Repugnat*

INDEX

pugnat meritum sine libertate quoad exercitium. 81.
 Angeli meruerunt sibi gloriam per actus Fidei, Spei, & Charitatis: ad merendam gloriam eguerunt mora temporis. 18.82.
 Mereri gratiam habitualement praedicitur perfectioni maiori. 90. Gloriam cur possimus condignè mereri, non autem gratiam. 95. Angeli supernaturalem beatitudinem condignè meruerunt. 106.
 Principium merendi in operibus beatitudinem subsequentibus non foret beatitudo, sed gratia. Potuerunt sibi beatitudinem promereri per opera eam subsequentia; de facto id non accidit. 112.
 Meritum Angelorum ex Caietano duplex; inchoatum seu via, consummatum seu termini. 18.110.
 Meritum Christi non accipiebat condignitatem ualoris à uisione beatà, sed à persona Verbi. 18.118.
 Opera meritoria sufficit ut sint libera quoad circumstantias: Ad meritum necessaria non est libertas peccandi: Neo necessarium requiritur fides 113.
 De ratione merentis est esse in via ad premium. Meritum Angel. fuit eiusdem rationis cum merito hominis: conaturaliter postulat exerceri iuxta conditionem persona merentis: ita se habuit ad mercedem sibi, sicut meritum Christi ad mercedem alijs conferendam. 18.114.
 Meritum Angel. iuxta legem statutam non potuit natura procedere beatitudinis premium, potuit absolute: necessarius fuit actus fidei infusa. 18.116.
 Implicat meritum consummatum Angelorum natura tantum praecessisse beatitudinis premium. 121.
 Meritum angel. non solum causalitate, sed etiam duratione praecessit beatitudinis premium: De ratione merentis ut sic est ut sit in actuali tendentia ad premium. 18.122.
 Meritum angel. intensiue aequiualeat, aut superat, etsi meritum hominum multitudine actuum maius sit. 18.123.
 Meritum Christi dignum fuit ut acceptaretur pro omnibus hominibus quouis loco & tempore. 125.
 Angeli per obsequia hominibus in beatitudine praestita merentur sibi gloriam accidentalem. 126.
 Meritum & premium non repugnant simul. 128.
 Angeli mali numquam beatitudinem meruerunt, sicut nec boni demeruerunt n.139. Boni pluribus actibus gloriam sibi meruerunt: 141. Per obseruantiam tam legis naturalis quam supernat. 142. Quibus actibus in uniuersum. d.18. n.143.
 Michael est dux & Princeps caelestis exercitus: is fuit ab initio suae creationis. 20.150. Sua natura omnium angel. nobilissimus fuit negatiue: Imò etiam positiue nobilissimum fuisse defendi potest per perfectionem indiuidualiter diuersam illi collatam, quae non fuerit in Luciferò. 20.168.

Modus, Motus.

 Modus est imperfectissimum omnium entium: Non potest habere vim sustentandi formam entitatiuam: 5.126. Ex se nullam habet realitatem. d.2.n.115.
 Qui modi creari non possint: 2.167.
 Quae ratione actu subiectiue pendent a materia. 173.
 Modi habent propriam existentiam. d.3.n.81.
 Motus terminus intrinsecus est impetus impressus, quae est qualitas actu mouens. 5.64.
 In motu semper subiectum occupat spatium maius se. ibid.
 Motus angelorum habet partes extensiuas in ordine ad spatium. d.5.n.75.
 Effectus formalis primarius motus localis est transferre mobile de uno loco ad alium. n.77.
 Motus localis non est pura actio. 126. Est forma sua natura diuisibilis omni dimensione. Non potest naturaliter recipi in subiecto in quo non possit secundum omnes suas partes subiectari: nec potest recipi in linea & superficie. 5.128.
 Angeli uerè mouentur localiter; d.6.n.3. Non egent mo-

tu locali ad perfectionem sibi comparandam. 6.4. Mouetur à seipso. 6.5.
 Motus localis est perfectio connaturalis angelo. 6.4.
 Quomodo idem possit esse motum & mouens simul. 6.6.
 Definitio motus quomodo intelligenda. 6.8.
 Dupliciter potest angelus per locum moueri. 6.15. Nequit localiter moueri absque intrinseca mutatione. Nequit mobile fieri praesens loco per solam operationem receptam in loco: Quid sit subiectum localiter moueri. 6.16.
 Moto corpore non necessario mouetur angelus cum illo. n.17. Ut moueatur per successiuum contactum locorum praeter motum intrinsecum, necessario est operatio extrinseca in locis ipsis successiue producta. 6.18.
 Potest Angelus moueri motu intrinseco absque operatione extrinseca; Non potest successiue operari in diuersis locis extra sphaeram sine motu intrinseco. 6.19. Contactus locorum est solum complementum motus localis angeli. n.20.
 Per motum localem nihil intrinsecum reale accrescit mobili quod post motum maneat. n.21. Etiam si angelus esset physice unitus corpori, non posset moueri motu corporis absque motu sibi intrinsece inherente. 6.33.
 Discrimen inter denominationem motus, & alias. 36
 Quid sit moueri per se, & moueri per accidens. 38. Punctum non potest moueri localiter. n.26.39
 Duo effectus formales in motu nequeunt se parari à motu locali. 6.n.30. & 43. Potest impetus localis communicari subiecto, absque successiua connotatione spatij. 44.
 Non potest naturaliter Angelus quouis modo se mouere de extremo ad extremum sine medio, potest tamen motu discreto & instantaneo. 6.55. & 61. Transire de extremo ad extremum sine medio est contra limitatum modum operandi substantia finita: 6.58. Varia motus angelici differentia: 6.63.71. Instantaneus non potest locare mobile sub maiori spatio, quam mobile ipsum naturaliter occupare possit in quiete: Motu instantaneo angelus simul occupat spatium à quo mouetur & spatium ad quod mouetur, illud extrinsece, hoc intrinsece. 64. Nisi angelus sit substantialiter praesens in tota sphaera non potest naturaliter agere in extremis non agendo in medio: praesens in tota sphaera potest agere in extremis non agendo in medio. 65. Ad continuitatem motus sufficit continuitas spatij. 6.74.
 Motus continuus Angeli constat ex partibus diuisibilibus, discretus ex mutationibus indiuisibilibus. Ad motum discretum duae saltem mutationes necessariae sunt. 6.75.
 Ante motum successiuum angelus necessario quiescere debet. 77.
 Dupliciter potest incipere mutatio instantanea angeli post quietem intrinsece & extrinsece. Potest angelus in tempore breuiori & breuiori in infinitum per plures mutationes instantaneas moueri de caelo ad terram. 6.78.
 Motus discretus unius angeli differt à motu discreto alterius in uelocitate. 6.n.79.
 Non potest angelus in puncto constitutus localiter moueri motu instantaneo. 81.
 Motus localis essentialiter requirit distantiam inter terminum à quo & ad quem. n.82.
 Inter sphaeram palmarem praecedentem, & aliam immediatè subsequentem datur distantia requisita ad motum. 82.
 Motus localis essentialiter dicit destinationem termini à quo. 83.
 Nequit motus localis in puncto receptus esse indiuisibilis subiectiue, diuisibilis terminatiue. 6.86. Probabilis est angelum constitutum in puncto moueri posse motu successiue. 6.93. Mobile dum mouetur semper est in spatio maiore se. 94.
 Quantitas potentia motrix desumitur ex obiecto ad quod se extendit, & ex uelocitate quae mouet. 7.1.
 Corpus subditur potentia motiua angeli naturaliter. 7.2.
 Potest unus angelus ab alio fortiori moueri. Motus localis est

RERVM MEMORABILIVM.

est solum imperatiue liber. n. 7. 8.
Motus successiuus angeli habet terminum velocitatis,
non sic motus discretus. n. 10.
Mutatio instantanea perfectionem sumit ex spatio quod
traicit. 7. 12.
Tarditas in motu non semper oritur ex resistantia. 13.
Potentia motiua distinguitur tam a substantia, quam ab
intellectu & voluntate angeli. 7. n. 18.
Motus naturalis praeuenit liberum. d. 20. n. 40.
Motus surreptiuus ducit in nobis originem a sensibus: E-
ius causa adaequata est notitia absque plena aduertentia
rationis. 20. 42.
Motus ne in vacuo quidem potest esse infinite velox: Im-
plicitat motus in instanti: Ex infinita velocitate motus
non arguitur virtus infinita in mouente: Potest dari
virtus motiua altioris ordinis finita, qua excedat in in-
fnitum quacumque vim motiuam ordinis inferioris. 2.
 29.

Natura Negatio, Notitia.

Natura prius operatur circa id ad quod est ab intrin-
 secō determinata, quam ad quod est ab extrinsecō.
 8. 73.
 Naturalia qua pendent a causis creatis, procedunt ex im-
 perfectioribus ad perfectiora, non supernaturalia vel
 naturalia, qua immediate pendent a Deo. 18. 94.
 Nequit natura supplere indiuidualem perfectionem sua-
 rum proprietatum. 9. 31. Res naturales prius complen-
 tur intrinsecō, quam operentur extrinsecō. 18. 79.
 Negatio non plus negat, quam affirmet affirmatio. 2. 21.
 Qua ratione negationes cum suis terminis negatis pra-
 supponantur ad omnipotentiam Dei. 3. 93.
 Notitia quae solum tenditur ad obiectū in propria natura
 existens. 8. 6. Quid sit notitia intuitiua. 9. 50.

Vide Cognitio, Intellectio.

Obiectum, Obstinatio, Operatio.

Duplex obiectum potentia adaequatum, aliud intensi-
 uē & naturaliter, aliud extensiuē & supernat. 8. 64
 Adaequatum intensiuē & naturaliter, & specificatiuum in-
 tellectus angeli est omne ens intra ordinem natura: 65.
 Etiam Deus ut auctor natura est obiectum naturale in-
 tellectus angeli. 67. Obiecta intellectus angeli infinita,
 non specificant infinite. n. 69.
 Naturale obiectum intellectus angeli & cuiuscumque al-
 terius natura creabilis est ens intelligibile per modum
 potentialis: 71. Duplex obiectum in quavis notitia. 74
 Obiectum extensiuum intellectus angeli, est quodcumque
 obiectum etiam ordinis supernaturalis & actus puri.
 d. 8. n. 75.
 Obiectum debet cognosci lumine specificato ab ipso obiecto
 cognoscibili. 13. 3.
 Duplex munus obiecti respectu intellectus. 9. 117. 150.
 Obiectum dupliciter existit in potentia cognitiua quoad
 esse intentionale. 150. Quantum crescit obiectum in esse
 reali, tantum crescit virtus speciei representatiua in
 esse intentionali. 9. 69. 176.
 Oblitio quid sit? non cadit in demones. 21. 71.
 Obstinatio in demonibus; 1 in malum commissum; 2. in
 committendum; & qua causa utriusque. 21. 9. & 18.
 Statim ac anima peccatrix a corpore separatur, obstina-
 tur in malo; 2. 34. Non quia est immobilis intellectio
 obiecti mali: nec voluntas inflexibilis: 33.
 Nec obstinatio pendet ab actu eiusdem in instanti sepa-
 rationis elicitio: 34. nec debet referri in intrinsecam na-
 turam angel. 29. Nec est negatio concursus generalis:
 25. Nec potest Deus esse particularis causa odij sui:
 n. 21. & 93.
 Obstinatio quid sit? 42. Negatiua in malo obstinatio quid?
 Voluntas damnatorum est physice obstinata in malo
 contradictorie opposito omni bono supernat. d. 21. n. 43.
 Vide Poena, Damnati.

Operatio gratia de lege ordinaria supponit operationem

natura. 18. 72. Operatio naturalis de lege ordinaria
 praecedit operationem supern. n. 73. Operari ab intrin-
 secō principio supponit perfectum statum in operante
 num. 78.

Quare prima operatio naturalis rei producta tribuatur
 producenti, non libera. 20. 73.

Nullam operationem potest angelus in corpora exercere
 nisi localem. 5. 50. Operatio transiens non est angelo
 ratio tangendi locum nisi ut includens substantialem
 praesentiam ipsius. 55. Cur operari possit in extremis, &
 non in medio, nec esse possit in extremis nisi simul sit in
 medio. 5. 93.

Vide Motus, Locus.

Operatio rei alicuius eo instanti esse potest, quo res pro-
 ducitur. 20. 52. Operatio naturaliter recta potest esse
 simul cum actu moraliter bono vel malo. 17. 15. Duplex
 est operatio angeli, intellectiua una, altera motus loca-
 lis. d. 3. n. 36.

Peccatum locum non inficit. d. 1. n. 303.

Peccatum angeli in pura natura potuit auferri per for-
 mam impossibilem, nempe contritionem perfectam
 naturalem. 17. 62. Angeli mali non omnes simul pec-
 carunt: nec statim post instans creationis peccarunt: 8.
 146. Post peccatum non habuerunt paratum auxilium
 poenitendi. Quod in hominibus est mors, in angelis est
 peccatum: 148. Post commissum peccatum non poterant
 amissum regnum recuperare, poterant minorem poenam
 sensus mereri: 150. Poterant a peccato cessare vel per
 suspensionem actus, aut per conuersionem ad obiectum
 disparatum, non per condignam poenitentiam. 18. 155.

Peccatum pugnat cum amore amicitiae, non concupiscen-
 tia. 20. 17. Error non necessariō praecedit peccatum pra-
 ter errorem imprudentia. n. 22. Qui mortaliter peccare
 potest, potest venialiter. n. 33.

Posita cogitatione indifferente adhuc liberē sequitur pec-
 catum. 72. Potuit angelus in 1. instanti peccare nulla
 facta suppositione: Quid requiratur ad peccandum. 77

Non magis ex 1. cogitatione indifferente sequi potest pec-
 catum in angelo, quam ex quavis alia occasione. 79.

Angeli de facto in primo instanti creationis non potue-
 runt peccare impotentia consequente: 84.

Et hoc quidem connaturalis. 88. Ex cognitione propria
 substantia non potest peccare. 88.

Plura peccata commississe angelos in via ferē certum est ex
 Patribus. 20. 92. Primum peccatum angel. fuit super-
 bia. 94. Non potuit peccare angelus nisi per inordina-
 tum affectum ad bona spiritualia. 96. Non ex affectu
 pusillanimitatis. 20. 77.

Transgressio diuina legis dupliciter potest ad peccatum
 concurrere. 98.

Quinque motiua circa peccatum primum angel. 20. 102.
 Quomodo peccator vellet non peccasse. 110.

Primum peccatum angel. non fuit ex motiua equalitatis
 diuina natura: 116.

Motiuum quo de facto angelus peccauit, erat in pote-
 state angeli. 127. Angeli peccarunt inordinato appe-
 titu supernaturalis beatitudinis. 134.

Primum peccatum Luciferi cuius rei fuerit appetitus. 148
 Peccatum reliquorum angel. quale fuerit. 159.

Probabile est primum peccatum etiam actu continuo per-
 seuerare in demonibus. d. 21. n. 10. Peccata qua in statu
 damnationis committunt demones non imputantur illis
 ad poenam. 21. 66.

Primum peccatum angel. fuit inordinatus appetitus pro-
 pria excellentia. 10. Peccatum non abstulit a demoni-
 bus liberum arbitrium. 11.

Angelus potuit peccare venialiter. n. 27.

In statu beatitudinis venialiter non potest. n. 28.

Sicut vice versa demon numquam peccat venialiter, sed
 semper mortaliter. 29. Nullus angelus in via de facto
 peccare potuit venialiter, & unde id factum? 31. In
 statu

- Statu pure natura de facto venialiter peccassent.* 20.3.
 Perfectio, phantasma, Pœna.
- Perfectio speciei alia formalis, alia materialis.* 3.155. *Cū qua perfectione res produci possit?* 3.160.
- Perfectio univērsi cur numericam multiplicationem requirat.* 3.164. *Alia physica, alia politica.* 166.
- Maior perfectio est operari ab intrinseco principio, quàm idem principium actū præternat. mereri.* 18.78.
- Perfectio non potest esse perfecta ratio intrinsecè ordinabilitatis unius rei ad aliam.* 3.20.
- Perfectio unde desumatur.* d.3 n.32.
- Phantasma non actiue, sed exemplariter concurrat ad productionem speciei intelligibilis:* 8.89
- Vt eleuatum solum producit cum intellectu agente speciem intelligibilem: A duplici materialitate eleuari potest.* 90.
- Phantasma expressum est connaturale instrumentum intellectus agentis ad speciem intelligibilem producendam: Nullam præuiam actionem habet in intellectu agente: Nec habilitat intellectum ad speciem intelligibilem recipiendam.* 2.52
- Pœna angeli mali eò fuit maior, quò excellentioris fuit natura.* 18.156.
- An pœna actualis angel. malorum aequalis fuerit præmio bonorum non est certum.* 159. *Pœna tam actualis quàm potentialis malorum est maior præmio bonorum.* 162.
- Pœna tam priuatiua quàm positiua maior angelorum superiorum quàm inferiorum.* 18.165.
- Dæmones in pœnam peccati pœnam tum sensus tum damni incurrerunt.* 21.1. *Integra pœna damni essentialiter saluatur in solâ priuatione beatitudinis amissæ: qua habet vera & propria rationem pœna dâni in paruulis.* 56. *Pœna damni est inæqualis in dæmonibus specie differentibus; aequalis in dæmonibus numero tantum discretis.* 60.
- Dæmones cessare non possunt à pœnis quas patiuntur: In quo principaliter pœna dæmonum consistat.* 64.
- Quam pœnam ob peccata in statu damnationis commissa dæmones contrahunt.* 66.
- Pœna purgatorij non consistunt solum in locali vel intentionali detentione animarum. Præferuntur pœnis quibuscumque huius vitæ.* 89. *Qua sit maxima pœna quam damnati patiuntur.* 21.90. *Vide Ignis.*
- Potentia, Præceptum.
- Potentia obedientialis est vera & realis causa subiectiua accidentium supernaturalium.* 2.141.
- Qua ratione implicet rem per se existentem naturaliter, fieri existentem in alio supernaturaliter, & obedientialiter: Eleuatio obedientialis non mutat intrinsecam rei entitatem.* 2.186
- In nulla re creata est positiua potentia ad sui nō esse.* 3.107
- Tantum se extendit potentia, quantum se extendit eius formale obiectum.* 2.31.
- Potentia intellectiua continet obiecta intelligibilia solum intentionaliter, & secundum rationem genericam.* 36.
- De ratione potentia actiua ut sic non est transmutare se ipsam: sed aliud à se.* 2.81
- Omnes potentie rationales à natura intellectuâ creatâ distinguuntur.* 8.23.41.
- Similiter potentia substantiarum materialium.* 8.25.31.
- Distinguuntur item realiter potentia sensitua ab anima.* 8.28. *Potentia producuntur ab ipsâ substantiâ.* 35.
- Inter angelum & animam non est disparitas quoad potentiarum distinctionem.* 42. *Cuilibet potentia passiua naturali respondet in rerum natura potentia actiua naturalis.* 59.
- Omnis potentia nature intellectuâ creabilis essentialiter est immersa potentialitati.* 71. *Vna potentia non potest eleuari ad percipiendum obiectum alterius potentie.* 76.
- Potentie intellectuales angeli differunt specie à potentijs intellectuales hominis: sunt adæquatæ proprietates natura intellectuâ:* 86.
- Etiâ potentia motiua angeli differt specie à potentia motiua rationalis.* 94
- Potentia sunt sensitua non sunt proprietates adæquatæ natura, sicut potentie intellectuales.* 8.91.
- Potentia sustentatiua infinitorum accidentium non necessariè est infinita.* 9.156. *Discrimen inter potentiam obedientialem sustentatiuam & actiuam.* 9.58.
- Potentia motiua angeli distinguitur à substantiâ & reliquis potentijs eiusdem.* 7.17.
- In quo differat potentia sustentatiua naturalis à sustentatiua obedientiali.* 9.159. *Qualibet potentia creata continet infinitos effectus reales remotè & inchoatè.* 9.179
- Potentia formalis & actus virtualis, & contrâ non implicat.* 6.6. *Potentia motrix deseruit angelis ad assumenda corpora.* 4.6. *Potentia motiua non mouet formaliter, sed efficienter, & cur?* 4.42. *Potentie in Angelo quæ?* 5.50.
- Potentia obedient. subiectiue naturalis est, supernaturalis terminatiue: quomodo eam cognoscat angelus.* 13.9.
- Potentia externa in operando pendent ab actuali influxu anima.* 15.19.
- Proxima operandi potentia in quo consistat?* 20.90.
- Potentia appetitiua quid? Intellectiua bonum etiam delectabile respicit; tendit ad ens ut ens.* 20.9.
- Vide Instrumentum.*
- Præcepti de non malè operâdo dæmones sunt capaces.* 21.68
- Quâ ratione homo sit capax præcepti vitandi omnia venialia.* 69. *Angeli non minùs quàm homines præceptum habuerunt credendi mysteria fidei.* 20.82.
- Prædeterminatio, Prædicatio, Præmium, &c.
- Magis infallibile est sequi peccatum ad physicam prædeterminationem, quàm ad notitiâ indifferentem: Creatura ex se non magis exigit prædeterminari physicè ad bonum, quàm ad malum.* 20.72.
- De duobus qua sunt idem realiter qua ratione oppositum unius non possit de altero prædicari. Qua ratione possit prædicari negatio singularitatis de natura humana Petri.* 3.90.
- Præmium est ultimus terminus & fructus laborum.* 18.114
- Solum ultimum præmium non potest esse simul duratiue cum merito.* 124. & 130. *Aliquod præmium ultimum gloriæ antecessit merita Christi, ut fuit præmiū angel.* 125. *Præmium bonorum angel. consistit in augmento gratiæ & gloriæ proprijs meritis acquisito.* 18.162.
- De ratione præmij aut damni non est de eâ cogitare, vel dolere aut letari.* 21.56. *Quale præmium accidentale percipiant beati ex liberis actibus honestis.* 66.
- Præsentia localis superaddit localitati puram connotationem corporis indistantis: non est negatio.* 5.66
- Maior perfectio angeli arguitur ut pro libito possit modo maiorem, modo minorem præsentiam intra suam spheram producere.* 5.105.
- Præterita angelus qua cognoscat? Res præterita quomodo sint determinatè præsentis?* 11.57. *Quorum præteritorum species debeantur angelo quem nunc Deus crearet?* 11.59. *Vide Futura.*
- Principia semper existentium qua sint per Arist. In quolibet genere vnum semper assignandum principij, quod sit causa ceterorum sub eo genere contentorum.* 2.8.
- Ab vno principio possunt plura immediatè causari, quando est eminenter plura, uti est Deus.* 2.12
- Productio que est ex nihilo reducitur ad genus creatio nis.* 2.144.
- Productio substantia non præcedit productionem accidentium.* 241.
- Implicat productiuum ut quod pendere à producto.* 2.116.
- Proprium est quod ita conuenit uni, ut non conueniat alteri: Importat negationem non tantum actus, sed etiam aptitudinis.* 12.16. *Naturalis proprietas ac potentia est eiusdem ordinis cum sua causa principali.* 2.5.4.
- Quali-

RERVM MEMORABILIVM.

Qualitas, Quantitas.

Qua ratione angelus in corpore assumpto diuersas qualitates exprimat. 4.4.

Per quid aliqua qualitas constituatur afflictiva: Quae sit disconueniens naturae. 21.

Qualitas à Deo producta non potest opponi amicitia erga ipsum. 84. Qualitas quando apprehendatur ut disconueniens naturae: Nulla est qualitas naturalis, quae non sit alicui subiecto connaturalis. 21.85.

Quantitas eadem inuariata intrinsecâ entitate potest esse in minori spatio per condensationem. 5.108.

Immediatum subiectum omnium accidentium est quantitas: non est immediatum subiectum suis. 2.61.

Vide Corpus & Continuum.

Relatio, Repraesentans.

Respectus nouus non potest consurgere ubi nulla supponitur mutatio. d.2.80. Relatio filiationis ad Patrem gignentem fundatur in vnione. n.221.

Repraesentans rem ut praesentem modus distinctus est à modo representandi rem ut praeteritam. 11.51.

Implicat representatiuum actu infinitum. Discrimen inter representatiuum, & intellectiuum. 71.

Continentia eminentialis per se non sufficit ad representandum distinctè obiectum. d.11.n.28.30.

Scientia, Scriptura, Secreta cordis.

Scientia infusa est naturalis proprietates scientia beata. 16.33.

Scripturae unus & idem locus potest plures sensus habere omnes à Spiritu S. intentos. 2.285.

Secreta cordis libera alterius homo potest cognoscere ab abstractiue. d.12.n.1. Cognitio secretorum cordium est propria Dei. 2.6.

Possunt cordium secreta representari per proprias species naturales: n.10. Non sunt altioris ordinis: nec libera intrinsecè, sed extrinsecè: Modus essendi ipsorum non excedit modum essendi speciei ea representantis. 12.14.

Cur secreta cordium non possint ab angelo cognosci variis rationibus. 12.15. Ratio proxima vera ob quam nequeat angelus aliorum secreta naturaliter cognoscere. 12.29.31.

Ratio remota & radicalis. 32. Dupliciter sunt indebita angelis completae species secretorum cordium. 33. Cognitio interna cur occulta. 12.47.

Secreta cordis nostri non patent tutelari, nisi nos ipsi velimus. 19.119. Circa secreta cordium eadem est ratio in angelis quae in hominibus. 14.27.

Significatio naturalis fundatur in ratione naturalis imaginis cum imaginato, vel in connexionem causa cum effectu. d.15.n.6.

Species.

Species representatiua futurorum contingentium nequit esse connaturalis angelo: Species angelis infundit Deus iuxta naturalem exigentiam obiectorum: Res praesentes non possunt alias species de futuris producere quam abstractiuas & indeterminatas. 11.37.

Species rerum non possunt connaturaliter competere angelo à se independentem à rebus quarum sunt species. 38.

Species non pendet ab obiecto actu existente. 43. Iudicium non habetur formaliter ex vi representationis speciei. 46.

Quorum obiectorum species completas & incompletas creauit Deus Angelis ab initio? 11.54.

Eas species Deus indidit angelis quales res ipsa producerent si possent. 55.

Cur Angelo habenti speciem incompletam futuri contingentis cum primum extiterit debeatur concursus ad intuitiuam cognitionem illius. 56. Angelus habet species incompletas omnium praeteritorum, quae sunt intra sphaeram naturalis obiecti: Species semel infusa angelo numquam corrumpuntur. 57.

Triplex genus specierum in angelis: Haec omnes sunt finita. 64.

Datur species expressa de facto naturaliter representans voluntatem liberam angeli. n.12. Species per se representat intrinsecam entitatem actus. 45.

Species & habitus ab illis producti in potentia cogitantis & volentis latent Angelum. 12.46.

Angelus intelligit sine compositione & diuisione ea quae per unam speciem intelligit. 14.7.

Species intelligibiles in angelis quid faciant? n.22. Species per se non inclinant ad iudicandum. 14.29. Angeli non abstrahunt species à rebus, sed eas accipiunt concretas. d.8.n.53.

Quae species debeantur angelo naturaliter. 8.69.

Species impressa est virtualis imago sui quae & indirecta non quae & directa. 9.43.

Quo superior est angelus eò per vniuersaliores species intelligit. 184. Nullus est angelus qui res omnes materiales intelligat vnicâ specie: 197. Angelus non habet species de omnibus obiectis, quae potest naturaliter intelligere. 72. Species concurrunt ad intellectionem effectiue, non formaliter. 75.

Species non sibi è rebus comparant angeli. 86.

Non possunt species à rebus abstrahi nisi rebus ipsis ad productionem earum actiue concurrentibus: 88.

In angelis sunt immediate à Deo concreta. 96.

Sunt connaturales angelo passiuè, non actiue. 101.

Species est similitudo virtualis obiecti. n.115.

Potest vna esse representatiua plurium rerum: 129.

Representatiua infinitorum obiectorum implicat: 148.

Nequit species representare infinita quin ipsa infinita sit: 149.173. Continerere debet totum obiectum naturale in esse intentionali. 9.49.10.n.13.

Quilibet angelus habet speciem representantem infinita individua accidentium inchoatè & remotè. 9.175.

Non potest species altioris ordinis representare infinita ordinis inferioris. 177.

Nullus est angelus qui de facto res omnes materiales intelligat vnicâ specie. 197.

Duplex vniuersalitas specierum in angelis. Angeli non habent species rerum possibilem: habent species completas individuorum existentium incorruptibilem, corruptibilem incompletas. 9.196.

Impossibile est species distinctè & quidditatiue representans diuinam essentiam, contra Scotum. 10.n.8.13.

Dabilis est species finita representans Deum infinitum ut principium pura tendentia. Discrimen inter speciem, quae est pura tendentia ad obiectum, & quae in se illud exprimit. n.15.

Species expressa est ratio in qua cognoscitur obiectum, impressa est pura ratio cognoscendi: Sola expressa est virtualis similitudo intelligibilis obiecti. n.18. Species quae principium similitudinis expressa quae Dei, non est debita viatori. d.10.n.21.

Species intentionales ordinantur ad perficiendam rem cuius sunt species. 5.n.51.

Species intuitiua potest representare obiectum secundum omnes condiciones individuales, etiamsi obiectum actu non existat. 11.21.

Species potest esse perfectior suo obiecto in modo illud representandi: 24. Eadem inuariata in se nequit representare futurum abstractiue, & praesens intuitiue. 31.

Species est causa necessaria & in determinanda potentia independens ab obiecto existente vel non existente. 32.

34. Specierum specificatiuum adequatum est modus ipse representandi obiectum. d.11.n.35.

A quo producantur immediatè species praeteritorum actuum supernat. Species non possunt concurrere ad actum, cuius potentiam in subiecto non supponunt. 21.8.

Specificatio, formalis altera & intrinseca; altera connotatiua tantum. d.2.n.258.

Spiritus non repugnat aliqua diuisibilitas. 5.75.

Subiectiua potentia infinitorum accid. nō est infinita. 9.156.

INDEX

- Subordinari libertati agentis quid? 15.8.
 Finis quis? 16.4.
 Substantia spiritalis componitur ex actu & potentia. 2.18
 Omnes substantia simplices completa creantur. 160.
 Eadem respectu diuersorum corruptibilis, & incorruptibilis: spiritalis de facto immortalis, & incorrupt. 2.182
 Habet ex se maiorem habilitate ad motum sine corpore: 3.18
 Substantia est indifferens ad hanc vel illam operationem: Substantia angeli per speciem determinatur ad operandum obiectiue, non subiectiue. 8.32. Nequit ab intellectu & voluntate separata intelligere & velle. 8.38.
 Angelus non eget obiectiue concursu substantia ut intelligat propriam substantiam. 9.8. Substantia naturalis perfectior est accidente supernaturali in ratione entis, non ordinis. 3.33.
 Subsistens ut res dicatur sufficit illam non pendere ab alio ut subiecto. 2.158.
 Subsistentia concurret ad creationem propria natura in genere causa formalis intrinseca. 159. Nec potest ulterius termino terminari. 3.47
 Superbia primum peccatum angel. fuit. 20.94.
 Supernaturale obiectum duplex. 13.1. Ens quoad essentiam supernaturale cognosci debet lumine supernat. quod est proprium Dei. n. 3. Et petit cognosci per species supernat. Nequit condereatura, cui connaturale sit cognoscere supernaturalia. n. 5. Naturale & supernat. desumuntur penes intrinsecum esse effectus. 13.14.
 Tentatio, Terminus, &c.
 Tentatione in graui homo constitutus, si speciali auxilio Dei destituatur, est moraliter impotens ad eam superandam. 21.14. Qua ratione vehemens tentatio inopinata in homine tollat presentem libertatem. 46. Cur tentationibus consentimus. 21.15.
 Terminus ad quem debet in motu remanere. 20.109.
 Terminus est ratio specificans potentiam. 2.31. Terminus existens varie accipitur. 3.88. Terminus ad quem annihilationis & a quo creationis eodem modo se habent: 2.155. Terminus per se mutationis, alter intrinsecus & formalis, alter causalis. d.2.n.257.
 Timor est circa malum absens. d.21.n.80.
 Traditio est veritas a Deo immediate reuelata. 3.11.
 Transitus de contradictorio in contradictorium sine vlla mutatione extremorum fieri non potest. 2.102. Nec ad eum sufficit lapsus temporis. 103.
 Tristitiam nullam possunt beati admittere. 21.63. Quale sit obiectum tristitia in anima coniuncta: Quale in separata. 80. Tristitia demonum spectat ad pœnam damnis, & sensus. 21.90.
 Via, Virtus, Visio, Vita.
 Vacuum motum infinite velocem non capit 2.29. nec induci potest ab angelo naturaliter. 7.4.
 Angeli in primo instanti erant puri viatores. 20.82.
 Mora vite Angel. vnus diei artificialis fuit. 18.133.
 Via bonorum & malorum angelorum non fuit quoad omnia eadem. 137. Boni non statim post meritum fuerunt extra viam termini ultimati. 18.150
 Virtus supernat. merendi componitur ex virtute naturali ut ex conditione sine qua non, ex virtute supernat. ut ex forma præsente condignitatem. 18.164. Angeli initio sua creationis acceperunt virtutes Theologales & omnes morales angelica natura proportionatas. 45. Infuse angelis eiusdem rationis specifica sunt cum infusis hominum. 18.50.
 Visio beata ut ratio qua specificatur ab actu puro. 13.6.
 Non variatur circa obiectum primum. 16.21.
 Duplex genus obiectorum secundariorum in Verbo. 41.
 Qua ratione clara visio Dei tollat libertatem. 21.46.
 Visio ut species expressa est, attingit Deum actum purum: Non ut effectus est; & respondet intellectui: 2.55. Obiectiualiter. 61.
 Visio est actio potentia visiva connaturalis instrumenti hominis: pendet ab organo. 260.
 Vita inuariabilis actualis operatio aliqua in quolibet viuente datur. 14.2.
 Concursus vitalis debet immediate a suo principio vitali procedere. 9.15. Viuens producit viuens ex viuente potentia existens, sicut animal ex animali potentia existente. d.2.n.41.
 Vnio hypostatica fuit producta ex potentia obiectiuali humanitatis. 3.70.
 Vnio qua in primo instanti producit a Deo & a causa 2. simul immediate post conseruatur a solo Deo. 2.152
 Vnitas quomodo sit passio adæquata entis. 8.92.
 Vniuersum hoc necesse est ponere quoad omnes gradus entis perfectum: in assimilatione ad suum principium. 1.4.
 Qua ratione vniuersi partes fuerunt a Deo producta. 2.276. Triplex ordo Vniuersi assignatur: 5.148.
 Voluntas, & eius actus.
 Volle & imperium diuinum est principium creandi: sunt immediate actiones intellectus & voluntatis, qua tales formaliter. 2.78.
 Cur voluntas soli Deo subiecta sit. d.12.n.33.
 Voluntas bonorum angelorum circa actus bonos liberos non est ab intrinseco determinata. 14.25.
 Voluntas non mouet nisi potentias proprii suppositi. 15.25.
 Discrimen inter habitum charitatis & propriam voluntatem in angelo. 17.40.
 In angelis est voluntas eorum libera. 17.1.
 Volitio naturalis in angelis precessit volitionem supernaturalem. 18.72. Voluntas angeli est ad dilectionem sui determinata ab intrinseco, ad dilectionem supernaturalem Dei ab extrinseco: Voluntas prius operatur ut natura, quam ut voluntas 18.73. & d.20.89. Implet obiectum extra Deum ipsam necessitans: 7.12.
 Volitio boni spiritalis non ex obiecto, sed ex modo potest esse mala. Primus effectus inordinatus in angelo ad bona spiritalia non potest esse nolitionis, sed volitionis. 20.97.
 Ut voluntas feratur in aliquid sibi conueniens requirit notitiam comparatiuam. Angelus appetendo esse Dei appeteret destructiuum sui, errans contra prima principia. 106
 Voluntas potest ferri in impossibile apprehensum sub hypothese possibile. 20.107. Per electionem ad ea tendimus qua cognoscimus possibile secundum se. 112.
 Voluntas dupliciter potest ad bonum honestum determinari, ab intrinseco & ab extrinseco. Ab intrinseca natura dupliciter: dupliciter & ab extrinseco obiecto. 20.8.
 Voluntas liberè operetur non est necesse ut precedat actus quo velit se velle: sufficit si precedat notitia indifferens obiecti. 20.59.
 Qua ratione obiectum moueat voluntatem. 21.50. Voluntas demonis nunquam de facto bene, sed semper male operatur a est. 51.
 Electio per quid fiat formaliter libera: quid sit. 29. Nullus actus voluntatis concurret cum eadem voluntate ad alium actum comproduendum. Actus liberè productus a voluntate libera ab eadem conseruatur. 21.30.
 Voluntas creata de nouo non intendit quod antea non intendebat sine reali mutatione facta in ipsa. d.12. num. 20.
 Actum voluntatis implicat perseuerare, non perseuerante notitia a qua originatur. d.18.n.117.

FINIS.